

157

ACADEMIA
REPUBLICII POPULARE ROMÂNE

DOCUMENTE
PRIVIND
ISTORIA ROMÂNIEI

VEACUL

XIII

C. TRANSILVANIA

VOL. II (1251—1300)

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMÂNE

1952

4559

5.05. '04

Bibl. Un

U4f

94R1061 U

T. 204
—
C 150
R 250

ACADEMIA
REPUBLICII POPULARE ROMÂNE

DOCUMENTE
PRIVIND
ISTORIA ROMÂNIEI

COMITETUL DE REDACȚIE
ION IONAȘCU, I. LĂZĂRESCU-IONESCU,
BARBU CÂMPINA, EUGEN STĂNESCU, D. PRODAN,
MIHAIL ROLLER REDACTOR RESPONSABIL

VEACUL
XIII
C. TRANSILVANIA

VOL. II (1251—1300) UNIVERSITATEA „LUCIAN BLAGA”
— SIBIU —
INVENTARIAT 1998

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMÂNE
1952

Bibl. Instit. de inv. superior Sibiu
INV. Nr. 11726 19 20

MAI 1985

Coșan

~~1569-T.~~

PREZENTUL VOLUM A FOST ÎNTOCMIT DE COLECTIVUL SECȚIEI
DE ISTORIE MEDIE A INSTITUTULUI DE ISTORIE ȘI FILOSOFIE
DIN CLUJ AL ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMÂNE

P R E F A T Ț

Volumul de față cuprinde un număr de 546 documente, privind Transilvania între anii 1251-1300. Documentele cuprinse în acest volum sunt pentru prima oară publicate în limba română. O parte din ele au mai fost publicate în limba latină în diferite colecții sau reviste; unele dintre ele nu au fost de fel publicate și se publică acum pentru întâia oară.

Documentele cuprinse în acest volum arată dezvoltarea meșteșugurilor, a mineriului și existența privilegiilor corporative ale meșteșugarilor. Existența unor meșteșugari pricepuți în Transilvania reiese din actul de reconstruire a bisericii catedrale din Alba Iulia (1291). Acești meșteșugari erau plătiți atât în bani cât și în natură: 90 de mărci și 20 de coți de postav de Dorn (Doc. Nr. 407 din 31 Mai 1291). Meșteșugarii aveau diferite specialități. De pildă: în Oradea existau pe la sfârșitul secolului al XIII-lea meseriași, fierari, croitori, brutari, etc. (Socotelile dijmelor episcopiei din Oradea, 1291-1294. Doc. Nr. 381).

Meșteșugari existau și în centrele miniere în legătură cu necesitățile de exploatare ale minereului. Astfel, la Rimetea existau fierari (ferri fabri), turnători de fier (ferri fusores). Aceștia împreună cu lucrătorii dela minele de fier erau constituiți într'o asociație (societas), obținând dreptul de a tăia sare pe scama lor șase zile pe an, scutirea de taxe vamale pentru vânzarea acestei sări sau pentru alte produse ale lor, dreptul de a ține târg săptămânal, scoaterea de sub jurisdicția voevodului ardelean sau a comitelui comitatului respectiv, alegerea judeului dintre ei, care singur putea judeca pricinile ivite (Doc. Nr. 414 din 1291 înainte de 10 Iulie). În actele «privilegiale» se precizează și plata lucrătorilor dela ocnele de sare: 4 pondere în dinari pentru 100 bolovani de sare tăiați și 2 pondere pentru transportarea celor 100 bolovani de sare (Doc. Nr. 390 din 6 Ianuarie 1291 și Doc. Nr. 413 din 1291 înainte de 10 Iulie, precum și Doc. Nr. 68 din 1265, Doc. Nr. 74 din 1266 și Doc. Nr. 135 din 1271). Astfel de drepturi de natură economică, juridică și administrativă obțin și oaspeții din Ocna Dejului, Ocna Turzii și Cojocna, oaspeții din Vințul de Jos, din Ighiu și Cricău și din Sătmar.

Minele și ocnele în mod obișnuit erau proprietatea regelui, constituiau așa zisele drepturi regale sau regești. Documentele din acest volum amintesc însă și cazuri când și nobilii

feudali stăpânesc asemenea bunuri. Astfel, în contractul de vânzare-cumpărare încheiat între comiții Rotho și Henric, cel dintâi vinde celui alt și « jumătățile de părți din mince de argint ori unde se află și despre care știm că aparțin comitelui Rotho » (Doc. Nr. 104 din 20 Decembrie 1268). La fel, comiții Nicolae și Benedict moștenesc, printre alte bunuri, și « jumătate din mince de aur și de argint » (Doc. Nr. 422 din 1292).

Clasa stăpânitoare (regele, nobilii și biserica catolică) își însușește cea mai mare parte a roadelor din Transilvania. Obligațiile feudale ale țăranilor dependenți sunt în creștere; pe lângă formele mai vechi ale rentei feudale (renta în muncă și renta în produse), începe să apară renta în bani.

Astfel, într'un document din 9 Septembrie 1261 se enumeră obligațiile țăranilor. Pe lângă dijmele din meiu, legume, cânepă, vin, albine, dijmele din mici, iezi și porci, ei plătesc deasemenea dări în bani. Fiecare gospodar plătea o capeție (a 14-a parte dintr'un florin de aur); cei ce nu aveau recoltă de grâu plăteau două capeții pentru o gospodărie; jelerul (inquilinus) care nu are gospodărie plătește o ponderă de argint curat (a 48-a parte dintr'o marșă).

În genere, regele beneficia de o parte a rentei în produse plătită de țărani. Astfel, la 1256 regele Bela al IV-lea acordă bisericii din Strigoniu dreptul să strângă dijmele cuvenite regelui dela Secui și dela Români (în orig. Olahi): dijme din vite mari, mici și din orice fel de animale (Doc. Nr. 19 din 16 Decembrie 1256).

Regele Andrei al III-lea adaugă o nouă dare în bani: fiecare iobag trebuie să plătească un fertun pentru cămara regală (Doc. Nr. 405 din 3 Mai 1291—1301).

Agravarea obligațiilor țăranilor dependenți duce la întărirea luptei lor împotriva exploatării feudale. Forma frecventă a luptei de clasă din acea vreme este fuga. Ea apare în actul prin care regele Andrei al III-lea poruncește ca toți Români (în orig. Olaci) fugiți pe moșiile nobililor sau pe oricare alte moșii « să fie rechemăți, readuși și siliți să se întoarcă chiar fără voie pe moșia noastră regală numită Cunța (Secaș), dacă cumva nu ar consimți să se supună poruncii noastre în această privință » (Doc. Nr. 446 din 7 Noembrie 1293).

Lupta de clasă a țăranimii din Transilvania se manifestă deasemenea prin atacarea feudalilor care au răpit pământurile țăranilor. Într'un document din 1278, în care dieta examinează situația din regatul Ungarici, se spune: « Nimeni să nu îndrănească să cotropească drepturile regale, cele ale bisericilor și cele ale nobililor și împotriva unor astfel de răufăcători, sus numiții (clerici înalți, baroni și nobili) să fie datori să se sprijine unii pe alții cu ajutor și sfat ». Arhiepiscopii și episcopii prezenți la dietă declară că vor promița « pedeapsa așuriseniei împotriva tuturor acelor care vor fi tulburătorii păcii sau care de aci înainte vor cuteza să încalce

drepturile regale, sau pe ale bisericilor sau pe ale nobililor . . . ». Feudalii laici și bisericăști se leagă prin jurământ să se ridice împotriva « acestor răufăcători și răzvrățiți » a căror « stricăciune se întinde ca o pecingine » (Doc. Nr. 214 din 19, Iunie 1278).

Au loc răscoale. Exploatarea și abuzurile bisericii catolice din Transilvania au provocat o răscoală în 1277. Obștea sașilor a năvălit, la 21 Februarie 1277, « asupra bisericii catedrale din Alba Iulia, au atacat-o cu dușmănie . . . au nimicit și au ars toate podoabele, cărțile și documentele precum și alte lucruri pe care le avea biserica acolo » (Doc. Nr. 202 din 1277 și Doc. Nr. 208 din 1278). Deasemenea, locuitorii din satul Aldorf (Bistrița) și-au ucis preoții în număr de trei, trimiși la ei (Doc. Nr. 457 din 1295).

În procesul jărămițării feudale, regele feudal se arată tot mai neputincios de a apăra interesele clasei stăpânitoare în fața primejdiei pe care o reprezenta pentru ea lupta împotriva exploatării iobagilor și invaziile repetate ale dușmanilor din afară. În aceste condiții, ca pretutindeni în Europa feudală, regii au fost siliți să acorde membrilor clasei stăpânitoare dreptul de a-și organiza singuri, fiecare pe moșia sa, un aparat militar și judecătoresc care îndeplinea o parte însemnată din funcțiunile statului. Astfel de drepturi se acordă sub numele de privilegiul imunității și implică interzicerea intervențiilor organelor regale de stat pe moșia imună. De pildă, locuitorii de pe proprietățile bisericii din Strigoniu sunt scoși de sub jurisdicția judeului curții regale, a palatinului, a baronilor și a comișilor, fiind scutiți în același timp de darea regală (Doc. Nr. 19 din 16 Decembrie 1256 și Doc. Nr. 37 din 28 Octombrie 1268). Dreptul de judecată asupra locuitorilor de pe posesiunile bisericii din Agria (oameni ai cetății, oaspeți, jeleri și țărani) îl are numai omul episcopului (Doc. Nr. 33 din 9 Septembrie 1261), Regele Ladislau al IV-lea scoate « cu totul de sub puterea de a judeca, atât a vovodului transilvan ce va fi în slujbă, cât și a comișilor comitatului, precum și a oricărui alți judecători » pe oamenii bisericii din Transilvania (Doc. Nr. 269 din 21 Martie 1282).

Numeroase alte privilegii sunt smulse regilor de către proprietarii feudali, întărind astfel fărâmițarea feudală. Astfel, regele Bela al IV-lea confirmă privilegiile nobililor pe care aceștia pretindeau că le aveau din timpul regelui Ștefan cel Sfânt. Nicio dare nu se ia dela oamenii nobililor, nicio dijmă și nici să nu se găzduiască nimeni la ei; niciun nobil să nu fie arestat, închis sau osândit de rege fără hotărârea judecării; pământurile nobililor ajunse în stăpânirea cetăților sau a curtenilor să fie înapoiate nobililor; bunurile nobililor morți fără moștenitori să nu fie dăruite cuiva, până ce judecata nobililor, în prezența rudelor celui mort, nu va hotări; nobilii nu vor fi siliți să participe la vreo expediție în ajara granițelor regatului fără voia lor; pământurile nobililor morți în războaie și care n'ar avea moștenitori, în orice chip ar fi fost dobândite, să nu revină regelui ci să rămână, cele de moștenire, rudelor, iar cele de cumpărare,

cui va fi dorit cel mort. Regele se leagă prin jurământ se respecte acest așezământ, în caz contrar arhiepiscopul de Strigonia să-l silească prin pedepse bisericesti dacă se va abate (Doc. Nr. 83 din 1267). Aceste drepturi au împins la lupte feudale pentru întărirea puterii fiecărui feudal în parte, mai ales când puterea centrală era lipsită de putere. Nobilii mai puternici cotopeau satele celor mai slabi. De exemplu, nobilul Albert împreună cu Cumanii « a nimicit satul Cadea (Bihor) al comitelui Cosma, a jefuit toate averile oamenilor din acel sat, stricând biserica aflătoare acolo și când Cosma a trimis pe fratele său numit Iwanka, împreună cu un om al său de casă cu numele Chaph și cu doi slujitori ai săi spre a cere înapoi lucrurile jefuite, (Albert) a pus pe Cumani de a ucis pe numitul Chaph și pe doi slujitori, iar pe numitul Iwanka l-a rănit cumplit » (Doc. Nr. 307 din 1285). Membrii înaltului cler catolic — și ei mari proprietari feudali — nu se lasă mai prejos decât nobilii laici, nici în ce privește aceste practici. Astfel, Petru, episcopul Transilvaniei, și-a pus oamenii de au răpit o bucată de pământ în întindere de 2 pluguri și jumătate, proprietate de moștenire a comitelui Ștefan, și « au nimicit satul său Gyovd și au strămutat în numitul sat Tășnad pe toți iobagii săi cu toată casa lor, anume 30 de gospodării, pustiind satul Gyovd și pricinindu-i lui prin această nimicire și prin strămutarea iobagilor săi o pagubă de 50 de mărci » (Doc. Nr. 264 din 16 Septembrie 1281). Practicile feudale de această natură n'au cruțat nici bisericile sau mănăstirile. Petru, fiul lui Drug, a distrus mănăstirea Egyed (Bihor) și « după ce-au fost distrus clădirile dinăuntrul mănăstirii, pietrele acelor și pietrele pe care le-au dărâmat din mănăstire precum și pietrele care au fost tăiate din coloanele acelei mănăstiri, a pus Petru, fiul lui Drug, să fie duse în Diosig unde și-a clădit un turn din pietrele acelor clădiri dărâmate » (Doc. Nr. 211 din 1278).

Unul din mijloacele prin care nobilii nesățioși căntau să ajungă în stăpânirea moșilor asupra cărora își fixaseră ochii, era lupta în duel. Dar nici atunci riscul nu și-l luau asupra lor, ci puneau pe alții să se bată. Astfel, comitele Ștefan și episcopul Petru s'au bătut, « prin mijlocirea unor luptători iscusți, în duel <judiciar> » pentru o bucată de pământ asupra căreia fiecare din cele două părți pretindea că are drept de stăpânire. Omul episcopului ieșind învingător, biserica transilvană câștigă un pământ de două pluguri (Doc. Nr. 264 din 16 Septembrie 1281 și Doc. Nr. 268 din 22 Februarie 1282).

Abuzurile nobililor în timpul sărămițării feudale din a doua jumătate a secolului al XIII-lea n'au cruțat nici bunurile sau cetățile regale, nici coroana, organizând acțiuni împotriva regelui (Doc. Nr. 269 din 21 Martie 1282, Doc. Nr. 288 din 1 Ianuarie 1284, etc.). Pentru frânarea acestor abuzuri și pentru restabilirea autorității centrale, regele Andrei al III-lea emite decretul din 22 Februarie și 11 Martie 1291 (la dieta din 11 Martie ținută la Alba Iulia participă și Românii (în orig. Olachis) alături de Sași, Secui și nobili) și stabilește o nouă legiuire pentru regatul Ungariei la 1298 care pedepsește pe nobilii răzvrățiți împotriva regelui și ia sub protecția sa pe cei

credincioși. Se hotărăște ca nobilii aleși de dietă ca dregători să fie « întreținuți cu leșuri potrivite (congruis stipendiis) dintr'un fond regal ». Nobilii și bisericile sunt scutite de orice dări sau taxe; magnații care ar încerca să bată monedă proprie sunt aspru pedepsiți; nobilii sunt luați sub protecția regelui față de abuzurile magnaților; țărani dependenti au voie să se mute de pe o moșie pe alta după ce vor plăti darea de pământ (terrarium) (Doc. Nr. 496 din 4 August 1298).

Unele documente din volum vorbesc despre luptele pe care puterea politică feudală din Țara Românească în procesul ei de încheiere într'un stat feudal de sine stătător le-au avut pentru independența politică, cu statul feudal maghiar. Luptele au avut loc între țara Litua — dintre Jiu și Olt — țara voevodului Litovoi, pe la 1277, atunci « când începusem noi a domni — spune regele Ladislau al IV-lea — fiind încă copil, după moartea preaiubitului nostru tată, iar voevodul Litovoi împreună cu frații săi, în necredința sa, cuprinse pe seama sa o parte din regatul nostru aflătoare dincolo de Carpați și cu toate îndemmurile noastre nu s'a îngrijit să ne plătească veniturile ce ni se cuveneau din acea parte ». Litovoi a căzut în luptă, iar fratele său Bărbat a fost luat prizonier, fiind răscumpărat cu o mare sumă de bani (Doc. Nr. 309 din 8 Ianuarie 1285 și Doc. Nr. 343 din 6 Octombrie 1288).

Documentele publicate în acest volum ridică numeroase probleme economice, sociale și politice în legătură cu cristalizarea și dezvoltarea feudalismului în Transilvania. Studiindu-le vom putea lămuri variatele aspecte ale organizării feudale pe teritoriul țării noastre.

REZUMATUL DOCUMENTELOR

1

1251 Noembrie 23. — Bela al IV-lea regele Ungariei întărește mai multor nobili comitatul Brebir, printre confirmatorii actului fiind și dregători din Transilvania.

2

1251 Decembrie 5. — Bela al IV-lea regele Ungariei acordă Evreilor mai multe privilegii, stabilind și raporturile dintre ei și creștini.

3

1252, <Alba-Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia mărtursisește că fiii comitelui Martin au vândut comitelui Herbord și fratelui său Laurențiu jumătate din moșia Sâncel.

4

1252. — Bela al IV-lea regele Ungariei înșiră moșiile m-rii Premonstratensilor din Thuruch (azi în R. Cehoslovacă), printre confirmatorii actului fiind și dregători din Transilvania.

5

1252 August 20. — Bela al IV-lea regele Ungariei dăruiește comitelui Vicențiu, fiul lui Akadas Secniul, moșia Zek din comitatul Trei Scaune.

6

1252 Noembrie 22, Perugia. — Papa Inocențiu al IV-lea îngăduie ca Petru să rămână abate al m-rii Premonstratensilor din Oradea, cu toate că este fiu nelegitim.

7

1253 Ianuarie 19, Perugia. — Papa Inocențiu al IV-lea dă dreptul călugărilor dominicani din Cumania de a da indulgențe Cumanilor, trecuți la catolicism.

8

1253 Februarie 5, Perugia. — Papa Inocențiu al IV-lea împuternicește pe arhiepiscopii din Ungaria să deslege, în cazurile mai puțin grave, pe Cumanii trecuți la catolicism.

9

1253 Mai 11, <insula sf. Margareta, R. P. Ungară>. — Bela al IV-lea regele Ungariei roagă pe papa Inocențiu al IV-lea să aprobe mutarea arhiepiscopului de Calocsa la biserica din Strigoniu.

10

1253 Iulie 23, Assisi. — Papa Inocențiu al IV-lea dă o serie de drepturi călugărilor dominicani, care se duc ca misionari în țările răsăritene.

11

1253 Septembrie 15.— Capitlul din Buda roagă pe papa Inocențiu al IV-lea să-i întărească un privilegiu dat de Geza al II-lea regele Ungariei. Autenticitatea originalului este confirmată și de dregători din Transilvania.

12

1254 Iulie 4.— Sentință provizorie dată de Gall episcopul Transilvaniei și de magistrul Acațiu prepozit de Buda într'o judecată.

13

1255 Aprilie 20, Roma (Lateran).— Papa Alexandru al IV-lea aprobă cererea episcopului Transilvaniei privitoare la mărirea veniturilor bisericii din Alba-Iulia.

14

<1255 Octombrie 21>.— Bela al IV-lea regele Ungariei dăruiește fiilor lui Albert o moșie, o baltă și un loc de pescuit, descriind hotarele moșiei în urma raportului lui Grigorie, fiul fostului ban Toma, comite de Caraș.

15

1256, <Alba-Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia mărturisește că Dawt, Laurențiu și Bob au vândut lui Onht și fiilor săi moșia Merișori.

16

<1256> Martie 29, Aranyos (R. P. Ungară).— Sentința lui Bela al IV-lea regele Ungariei în procesul dintre Laurențiu și Toma, fiii lui Pancrațiu din neamul Chanad, cu comitele Paul pentru hotarele mai multor moșii din Transilvania și pentru vama dela Birtin.

17

<1256 Mai 1, Oradea>.— Capitlul din Oradea confirmă înțelegerea dintre Ladislau și Toma, fiii lui Pancrațiu, cu comitele Paul și fiii săi cu privire la hotărnicirea unor moșii.

18

1256 Noembrie 3, <Zobor, R. Cehoslovacă>.— M-rea sf. Benedict de lângă râul Gran (azi în R. Cehoslovacă) protestează împotriva acelorora, care i-au luat, în urma năvălirii Tătarilor, veniturile, moșiile, precum și vama sării dela Arieșul de Câmpie, în părțile Transilvaniei.

19

1256 Decembrie 16.— Bela al IV-lea regele Ungariei întărește vechile privilegii ale episcopiei din Strigoniu, precum și dreptul de a lua dijmele dela Secuiei și României din Transilvania.

20

1256 Decembrie 17.— Bela al IV-lea regele Ungariei întărește împărțirea moșiilor lor din Transilvania și Timiș între membrii neamului Chanad.

21

1257.— Capitlul din Alba-Iulia mărturisește că Henric, fiul lui Nicolae, vinde lui Simion, fiul lui Cham și fiilor săi moșia Iernut.

22

1257.—Ștefan, fiul și coregentul lui Bela al IV-lea regele Ungariei, întărește lui Gyanin și Daniel, urmașii lui Ioan Latinul, privilegiile date de regii Emeric, Andrei al II-lea și Bela, coregentul lui Andrei al II-lea.

23

1258 Martie 9.—Bela al IV-lea regele Ungariei hotărăște în pricina dintre Apa, prepozitul Laurențiu și rudele lor cu Laurențiu și comitele Dionisie.

24

1258 Noiembrie 10, <Alba-Regală>. — Capitlul din Alba-Regală mărturisește că Vața și Pousa vând lui Roland palatin și comite de Pojon și magistrului Mauriciu judele curții reginei și comite de Nitra moșia lor din Șimleul Silvaniei.

25

<1259> Iunie 10.—Bela al IV-lea regele Ungariei întărește lui Roland palatin și comite de Pojon și magistrului Mauriciu judele curții reginei și comite de Nitra moșia Șimleul Silvaniei, din comitatul Crasna.

26

1259 Iunie 17.—Bela al IV-lea regele Ungariei întărește sentința dată de Gall episcopul Transilvaniei și de magistral Acațiu prepozit de Buda, într'un proces.

27

1260, <Oradea>. — Capitlul din Oradea confirmă testamentul lui Pousa cel mic.

28

<1260 — 1270>. — L. gardian al fraților minoriți și L. subprior al dominicanilor din Viena întăresc privilegiul din 1222 dat Cavalerilor Teutoni.

29

<1260> Septembrie 3, Zolyom (R. Cehoslovacă). — Bela al IV-lea regele Ungariei scrie episcopului Otto de Passau despre trecerea Cumanilor la catolicism și despre nerespectarea tratatului de pace de către Ottokar al II-lea regele Boemiei.

30

1261. — Ștefan ducele Transilvaniei întărește oaspeților din Dej privilegiile pe care le aveau dela Erney, fostul ban al Transilvaniei, printre care și dreptul de a fi judecați de judele lor.

31

1261 Martie 23.—Bela al IV-lea regele Ungariei întărește episcopiei din Oradea actul dat de regele Emeric în 1203.

32

1261 Iulie 4, Sălacea (Bihor). — Ștefan ducele Transilvaniei confirmă înțelegerea dintre Gabriel, fiul lui Rafael și Rafael, fiul lui Toma, cu privire la împărțirea moșiilor, slugilor, libertinilor și slujnicilor lor.

33

1261 Septembrie 9.—Bela al IV-lea regele Ungariei întărește bisericilor din Agria (R. P. Ungară) toate moșiile și privilegiile. Se amintesc moșiile din Transilvania.

34

1262.— Bela al IV-lea regele Ungariei întărește lui Ioan Gallicul o moșie în comitatul Lipto (azi în R. Cehoslovacă), primită prin Ioan arhidiacon de Sătmar.

35

1262 Iunie 4, <Oradea>.— Capitlul din Oradea mărturisește că Ferrustan magistrul general al Ioaniților din Ungaria a vândut comitelui Ioan Kereki două moșii în comitatele Bihor și Sătmar.

36

1262 Septembrie 3.— Ștefan «regele» Ungariei întărește actul regelui Bela al IV-lea din 23 Martie 1261.

37

<1262 Octombrie 28>.— Bela al IV-lea regele Ungariei întărește privilegiile arhiepiscopiei din Strigoniu, între care și dreptul de a lua a zecca parte din veniturile regelui dela turmele de vite ale Românilor și Secuilor.

38

1262 <înainte de Decembrie 5>.— Ștefan ducele Transilvaniei dăruiește lui Neke moșia Tornatelek, din comitatul Ugocea (azi în U.R.S.S.), în schimbul moșiei, numită a lui Adrian, din comitatul Sătmar.

39

1262 Decembrie 5, Poroszló (R. P. Ungară).— Ștefan ducele Transilvaniei încheie pace cu tatăl său Bela al IV-lea regele Ungariei. Se precizează drepturile și obligațiile fiecăruia.

40

<1262 — 1270 Decembrie 5, Oradea>.— Capitlul din Oradea scrie lui Ștefan ducele Transilvaniei că a pus în stăpânirea moșiilor sale pe comitele Micola.

41

1263.— Jurământul lui Benedict prepozit de Arad față de Filip arhiepiscopul de Strigoniu.

42

1263.— Ștefan ducele Transilvaniei face o danie comitelui Cumpolth, vice-cancelar fiind magistrul Benedict prepozit de Arad.

43

1263.— Ștefan ducele Transilvaniei întărește privilegiul dat de Bela al IV-lea regele Ungariei lui Gall episcopul Transilvaniei.

44

1263.— Ștefan ducele Transilvaniei dăruiește lui Jula, fiul lui Ladislau fost ban, mai multe moșii în Transilvania.

45

<1263> Martie 31, Pásztó (R. P. Ungară).— Ștefan ducele Transilvaniei acordă mai multe privilegii oamenilor liberi, care se așează pe moșia comitelui Matei fixând darea pentru pământ în bani.

46

<1263 Aprilie 11 — 1269 Mai>. — Ștefan ducele Transilvaniei dăruiește comitelui Andrei de Geoagiul de Sus moșia Kend, lângă Mureș.

47

1264, <Dealul Orăzii>. — Ioan prepozitul și conventul bisericii sf. Ștefan din Dealul Orăzii confirmă înțelegerea dintre comitele Nicolae cu Ladislau și Toma, fiii lui Pancrațiu, cu privire la hotarele unor moșii.

48

1264. — Ștefan ducele Transilvaniei dăruiește comitelui Andrei de Cccagiu moșiile Peleca și Căpud, lângă Mureș.

49

1264. — Ștefan ducele Transilvaniei ia sub ocrotirea sa marea Cisterciților din Cârța.

50

1264. — Ștefan ducele Transilvaniei face o danie comitelui Hazos, cancelar al curții fiind magistrul Benedict prepozit de Arad.

51

1264, <Agria>. — Capitlul din Agria mărturisește că Nicolae, fiul lui Toma de Saap, vinde lui Simion, fiul lui Andrei, o moșie în comitatul Sătmar.

52

1264. — Ștefan ducele Transilvaniei dăruiește lui Meggyes și Fyoch moșia Tirimia.

53

1264. — Zosima episcopul de Oradea întocmește testamentul soției comitelui Privard.

54

1264, <Oradea>. — Capitlul din Oradea mărturisește că a primit scrisoarea privilegială a episcopului Zosima cu privire la testamentul soției comitelui Privard.

55

1264 Februarie 2, Orvieto. — Papa Urban al IV-lea îndeamnă pe Bela al IV-lea regele Ungariei să se împace cu fiul său Ștefan ducele Transilvaniei.

56

1264 Martie 13, Orvieto. — Papa Urban al IV-lea dăruiește arhidiaconului Ioan de Sătmar parohia din Vințul de Jos.

57

1264 Aprilie 10. — Bela al IV-lea regele Ungariei dăruiește lui Simion, fiul lui Solomon, moșia Predemych (azi în R. P. Ungară), în urma recomandării lui Moys comite de Somogy și de Bihor.

58

1264 Aprilie 13. — Bela al IV-lea regele Ungariei dăruiește magistrului Laurențiu jude al curții regale și comite de Moson mai multe sate în comitatul Baranya (azi în Jugoslavia), pentru slujbele sale și în special pentru apărarea banatului de Severin.

59

1264 Aprilie 13, Orvieto.— Papa Urban al IV-lea poruncește episcopului Transilvaniei să deslege pe preotul Ștefan, care apărându-se a omorât un om.

60

1264 Mai 6, Strigoniu.— Filip arhiepiscop de Strigoniu dă voie decanului și parohilor capitlului din Sibiu să primească tainele episcopale dela orice episcop catolic.

61

1264 Mai 6, Strigoniu.— Filip arhiepiscop de Strigoniu hotărăște ca orice judecată a parohilor din Sibiu să se facă în fața decanului lor.

62

1264 Mai 28, insula sf. Margareta (R. P. Ungară).— Ladislau voevodul Transilvaniei împreună cu 6 judecători dintre înalții demnitari ai Ungariei hotărăsc ca eleșteul Chechtou de lângă Zenta (azi în Jugoslavia) să fie restituit bisericii din Buda.

63

1264 Iulie 14, Orvieto.— Papa Urban al IV-lea scrie arhiepiscopilor de Strigoniu și Calocsa să îndemne pe Cumanii creștinați din Ungaria să respecte religia catolică, iar dacă nu să fie alungați din Ungaria.

64

1264 Iulie 16, Orvieto.— Papa Urban al IV-lea scrie lui Ștefan, fiul lui Bela al IV-lea regele Ungariei, să restituie mamei sale satele: Bistrița, Rodna, Zelna și Crainimăt.

65

1264 <după Noembrie 25>.— Magistrul Boos judele curții regelui Ștefan și comite de Gumur confirmă înțelegerea dintre Benedict, fiul lui Tumpa și comitele Mihail cu privire la moșia Panyola (azi în R. P. Ungară).

66

1265, <Alba-Iulia>.— Capitlul din Alba-Iulia mărturisește că Gheorghe, fiul magistrului Jula, vinde lui Ivan părți din moșia sa din Puini.

67

1265.— Elisabeta, soția lui Ștefan « regele cel tânăr » al Ungariei, dăruiește magistrului Cosma moșia Ragald, din comitatul Sătmar.

68

1265.— Ștefan ducele Transilvaniei întărește Sașilor din Vințul de Jos privilegiile date de voevodul Laurențiu în 1248 și stăpânirea asupra moșiilor lor.

69

1265 Aprilie 16.— Bela al IV-lea regele Ungariei dăruiește lui Simion și Synke, fiii lui Gabrian, moșia lui Fenyes, iobag al cetății Zala.

70

1265 Iunie 25, Perugia.— Papa Clement al IV-lea poruncește arhiepiscopilor de Strigoniu și Calocsa să predice cruciata împotriva Tătarilor, care amenință din nou ținuturile învecinate cu Ungaria și Polonia.

71

1265 Octombrie 12.— Zosima episcopul de Oradea dăruiește bisericii din Strigoniu moșia Berey (azi în R. P. Ungară) și trei slugi ale sale.

72

1265 Octombrie 17.— Bela al IV-lea regele Ungariei întărește bisericii din Strigoniudania făcută de Zosima episcopul de Oradea.

73

1265 Octombrie 31, Beltiug (Sătmăr).— Ștefan ducele Transilvaniei dăruiește comitelui Simion moșia Vetiș, fostă a bisericii sf. Ștefan din Oradea.

74

1266.— Ștefan ducele Transilvaniei întărește oaspeților din Cricău și Ighiu mai multe privilegii și le dăruiește moșia Gyvmurd.

75

1266.— Ștefan ducele Transilvaniei dăruiește lui Martin și lui German moșia Urman, fostă a cetății Timiș.

76

1266.— Ștefan ducele Transilvaniei întărește comitelui Parabuch mai multe moșii în Transilvania și Banat.

77

1266 Martie 23, insula sf. Margareta (R. P. Ungară).— Bela al IV-lea regele Ungariei se împacă cu fiul său Ștefan ducele Transilvaniei, stabilind și obligațiile fiecăruia.

78

1266 Mai 5.— Bela al IV-lea regele Ungariei întărește bisericii sf. Fecioare din insula sf. Margareta (R. P. Ungară) mai multe moșii în Ungaria și Transilvania, dăruite de comitele Nana.

79

1266 Iunie 22, Viterbo.— Papa Clement al IV-lea întărește actul de împăcare dintre Bela al IV-lea regele Ungariei și fiul său Ștefan ducele Transilvaniei.

80

1266 <Iulie — Decembrie>.— Ștefan ducele Transilvaniei ridică pe Iacob, fost iobag al cetății Borsod (azi în R. P. Ungară), în rândul slujitorilor nobili.

81

1266 Noembrie 20.— Bela al IV-lea regele Ungariei poruncește să se restituie episcopiei din Vesprim (azi în R. P. Ungară) două cetăți, cotropite de comitele Martin.

82

1267.— Ștefan ducele Transilvaniei dăruiește lui Alexandru comite de Szabolcs mai multe sate, pentru slujbele sale când Ștefan s'a refugiat la Codlea.

83

1267. — Bela al IV-lea regele Ungariei, Ștefan ducele Transilvaniei și Bela ducele Slavoniei întăresc nobililor toate drepturile pe care le aveau dela regele Ștefan cel Sfânt.

84

1267. — Ștefan ducele Transilvaniei dăruiește magistratului Andrei un sat, pentru slujbele sale în luptele dintre Ștefan și tatăl său Bela al IV-lea regele Ungariei.

85

1267. — Ștefan ducele Transilvaniei dăruiește lui Ioan un sat, pentru slujbele sale în timpul luptelor lui Ștefan din Transilvania și Ungaria.

86

1267. — Ștefan ducele Transilvaniei dăruiește comitelui Pous și fratelui său Dominic o moșie, pentru slujbele lor în luptele dela Codlea.

87

<1267> Iunie 3, Kő (Jugoslavia). — Ștefan ducele Transilvaniei poruncește capitlului din Alba-Iulia să repună pe Nicolae, fiul lui Jula, în stăpânirea moșiilor sale din Transilvania.

88

1267 <circa Septembrie 15>. — Bela al IV-lea regele Ungariei condamnă pe Ponyth, fiul lui Arnold, în urma sentinței dată de mai mulți demnitari, printre care era și Ladislau fost voevod al Transilvaniei.

89

1268, <Alba-Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia mărturisește că Luca a dat lui Andrei, ginerele său, o parte din moșia sa Ciunga.

90

1268, <Alba-Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia mărturisește că Petru, Iacob și Paul, fiii lui Samson, au plătit lui Cute, iobag al cetății Turda restul sumei pentru moșia Luncani.

91

1268. — Bela al IV-lea regele Ungariei cheamă coloniști în Ungaria, pentru repopularea regiunilor pustiite de Tătari.

92

1268. — Bela al IV-lea regele Ungariei întărește înțelegerea dintre Marcel, fiul lui Ilarus din Thobol și vistiernicelul Iacob, cu privire la moșia Târgușor.

93

1268. — Bela al IV-lea regele Ungariei întărește o vânzare, printre confirmatorii actului fiind și dregători din Transilvania.

94

1268, Halmăș (R. P. Ungară). — Ugrin ban al Severinului dăruiește magistrului Dionisie două sate în comitatul Neugrad (azi în R. P. Ungară).

95

1268. — Ștefan ducele Transilvaniei dăruiește lui Alexandru ban al Severinului mai multe sate în Ungaria și Transilvania, pentru slujbele sale în timpul luptelor lui Ștefan.

96

1268. — Ștefan ducele Transilvaniei dăruiește lui Alexandru comite de Szaboles mai multe sate în Ungaria și Transilvania, pentru slujbele sale în timpul luptelor lui Ștefan din Ungaria și Transilvania.

97

1268. — Ștefan ducele Transilvaniei ridică pe Csák, Petru, Iacob și Benedict, iobagi ai cetății Bihor, în rândul slujitorilor regali, pentru slujbele lor în timpul luptelor lui Ștefan din Transilvania și Ungaria.

98

1268. — Ștefan ducele Transilvaniei dăruiește lui Grigorie și Bartolomeu, fiii lui Paul, moșia Thoh din comitatul Sătmar, pentru slujbele lor în timpul luptelor lui Ștefan.

99

1268. — Ștefan ducele Transilvaniei ridică pe Marcel și rudele sale, iobagi ai cetății Vasvar, în rândul slujitorilor nobili, pentru slujbele lui Marcel în luptele lui Ștefan din Transilvania și Ungaria.

100

1268. — Ștefan ducele Transilvaniei dăruiește lui Ponith comite de Dobâca mai multe moșii în Ungaria, pentru slujbele sale în timpul luptelor lui Ștefan din Ungaria și Transilvania.

101

1268. — Ștefan ducele Transilvaniei ridică pe Puka și Barnaba, slujitori ai comitelui Petru și iobagi ai cetății Gumar, în rândul slujitorilor nobili, pentru slujbele lor în timpul luptelor lui Ștefan din Transilvania.

102

<1268 — 1269>. — Ștefan ducele Transilvaniei dăruiește lui Cosma, fiul comitelui Cosma, mai multe locuri pustii în Ungaria și Transilvania, pentru slujbele sale în timpul luptelor lui Ștefan din Transilvania.

103

1268 Noembrie 25. Forro (R. Cehoslovacă). — Benedict comite de Sibiu și jude al curții lui Ștefan ducele Transilvaniei vinde lui Ják comitele crainicilor o moșie. Această moșie fusese luată de Benedict, împreună cu toate moșiile sale, dela Gervasius, în urma unei judecăți.

104

1268 Decembrie 20. Rodna. — Judele și jurații din Rodna mărturisesc că comitele Rotho a vândut comitelui Henric o moșie, o moară, case și jumătate din minele de argint ale comitelui Rotho.

105

1269, <Arad>. — Capitlul din Arad mărturisește că Achilleus, fiul lui Chud, a vândut lui Ompud și Fabian moșia sa Voșyan.

106

1269, <Alba-Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia mărturisește că Mareu, fiul lui Belus și Filip, fiul lui Iacob, au vândut comitelui Apa moșia lor Cireșoia.

XVIII

107

1269. — Ștefan ducele Transilvaniei dăruiește lui Andrei comite de Geoagiul de Sus o moșie, pentru slujbele sale în timpul luptelor lui Ștefan din Transilvania.

108

1269. — Ștefan ducele Transilvaniei dăruiește comitelui Chyl din satul Călnic niște moșii, pentru slujbele sale în timpul luptelor lui Ștefan din Transilvania.

109

1269. — Ștefan ducele Transilvaniei întărește lui Micud, fiul comitelui Micud, mai multe moșii în Transilvania.

110

1270. — Ștefan ducele Transilvaniei dăruiește moșia Horoatul Cehului.

111

1270. — Ștefan ducele Transilvaniei dăruiește comiților Dumitru și Mihail mai multe sate, pentru slujbele lor în timpul luptelor lui Ștefan din Transilvania.

112

1270. — Ștefan ducele Transilvaniei întărește lui Ioan și Marcu, frații comitelui Dominic, drumul pe care îl aveau pentru tragerea navelor lor pe malul Dunării.

113

1270. — Ștefan ducele Transilvaniei dăruiește lui Petru și Iacob, fiii lui Samson din satul Luncani, locurile pustii Hădăreni și Luna, pentru slujbele lor în timpul luptelor lui Ștefan din Transilvania.

114

1270. — Ștefan ducele Transilvaniei dăruiește lui Vinco și Ladislau, fiii lui Vyd, locul pustiu Portița, fost al cetății Sătmar.

115

1270. — Ștefan al V-lea regele Ungariei ridică pe Dominic, fiul lui Andronic, în rândul slujitorilor nobili, pentru slujbele sale în timpul luptelor lui Ștefan din Transilvania.

116

1270. — Ștefan al V-lea regele Ungariei face o danie lui Iacob, fiul comitelui Emeric pentru slujbele sale în timpul luptelor lui Ștefan la cetatea Codlea și în Ungaria.

117

1270. — Ștefan al V-lea regele Ungariei face o danie lui Kuteu și Andronic, vice-cancelar al curții fiind magistrul Benedict prepozit de Arad.

118

1270. — Ștefan al V-lea regele Ungariei întărește un act al comitelui Micud, vice-cancelar al curții fiind magistrul Benedict prepozit de Arad.

119

1270. — Ștefan al V-lea regele Ungariei dăruiește lui Reynold comite de Szabolcs mai multe moșii, pentru slujbele sale în timpul luptelor lui Ștefan din Transilvania.

120

<1270>. — Ștefan al V-lea regele Ungariei întărește invoiala privitoare la moșia Târgușor din Bihor.

121

<1270—1272>. — Ștefan al V-lea regele Ungariei acordă lui Laurențiu și fiului său Leustachiu, împreună cu moșiile lor, aceleași privilegii ca și Secuilor din Tileagd și îi scoate de sub jurisdicția voevodului Transilvaniei.

122

1270 Mai 18. — Moise comite de Sopron și de Sibiu așează pe Filip arhiepiscop de Strigoniu în slujba de comite de Strigoniu, iar capitulului din Strigoniu îi dă vama, ce ține de acest comitat.

123

<circa 1270 Mai 28, Oradea>. — Capitulul din Oradea confirmă înțelegerea dintre comitele Petru, Laurențiu și frații lui cu comitele Cosma și magistrul Ivanka cu privire la patronatul mănăstirii lor din Eggyed.

124

1270 Iunie 13. — Ștefan al V-lea regele Ungariei face o danie, printre confirmatorii actului fiind și dregători din Transilvania.

125

1270 August 20, <Buda>. — Capitulul din Buda întărește bisericii din insula sf. Margareta moșia Sol, lângă Tisa, iar lui Abraam, fiul lui Ponith, moșiile Rofh, lângă Bereteu și Valea lui Mihai, dăruite de Onnus, soția comitelui Turul.

126

1270 Septembrie 8, Pesta Vechie. — Ștefan al V-lea regele Ungariei întărește fiilor comitelui Toma o moșie, printre confirmatorii actului fiind și dregători din Transilvania.

127

1270 Octombrie 6, Sântimbru. — Matei voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc hotărăște în pricina dintre comitele Cefan și abatele bisericii sf. Maria din Igrîș.

128

1270 Noembrie 17. — Ștefan al V-lea regele Ungariei dăruiește lui Nicolae, fiul lui Mauriciu, mai multe sate în Transilvania.

129

1270 Decembrie 10. — Ștefan al V-lea regele Ungariei dăruiește banului Ponych comite de Zala mai multe moșii, pentru slujbele sale în timpul luptelor lui Ștefan din Transilvania și pentru soliile la Tătari.

130

1271. — Ștefan al V-lea regele Ungariei întărește comitelui Chyel moșia Sâncel și o moșie între cele două Târnave.

131

1271. — Ștefan al V-lea regele Ungariei face o danie, vice-cancelar al curții fiind magistrul Benedict prepozit de Arad.

132

1271. — Ștefan al V-lea regele Ungariei face o danie lui Toma comitele hăițașilor regali și fraților săi, pentru slujbele lor în timpul luptelor lui Ștefan la Codlea, în lista demnitarilor fiind și dregători din Transilvania.

133

1271. — Ștefan al V-lea regele Ungariei ridică pe fiii lui Iacob în rândul slujitorilor nobili, pentru slujbele lor în timpul când Ștefan era duce al Transilvaniei, vice-cancelar al curții fiind magistrul Benedict prepozit de Arad.

134

1271, <O r a d e a>. — Capitlul din Oradea hotărăște în pricina dintre comitele Toma și voevodul Nicolae.

135

1271. — Ștefan al V-lea regele Ungariei dăruiește oaspeților din Sătmar aceleași privilegii ca și oaspeților din Alba, precum și dreptul de a ține târg liber vinerea.

136

1271, A l b a - I u l i a. — Matei voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc întărește episcopiei și capitlului Transilvaniei moșia Abrud, dăruită de Ștefan al V-lea regele Ungariei.

137

<1271> F e b r u a r i e 1. — Ștefan al V-lea regele Ungariei dăruiește oaspeților din satul Medieșul-Aurit aceleași privilegii ca și celorlalți oaspeți ai săi.

138

1271 M a r t i e 23. — Ștefan al V-lea regele Ungariei dăruiește lui Laurențiu ban al Severinului și comite de Dobâca mai multe moșii.

139

<1271> M a i 1, B u d a. — Ștefan al V-lea regele Ungariei dăruiește din nou capitlului din Alba-Iulia oena de sare dela Turda și dreptul de a strânge dela oamenii capitlului darea cuvenită regelui.

140

1271 I u l i e 3, P o j o n (î n t a b ă r ă). — Ștefan al V-lea regele Ungariei ratifică pacea încheiată cu Ottokar al II-lea regele Boemiei, printre confirmatorii actului fiind și dregători din Transilvania.

141

1271 A u g u s t 31. — Ștefan al V-lea regele Ungariei întărește bisericii din Nitria (azi în R. Cehoslovacă) moșiile ei, printre confirmatorii actului fiind și dregători din Transilvania.

142

1271 <î n a i n t e d e l u n a S e p t e m b r i e>. — Ștefan al V-lea regele Ungariei transcrie privilegiul dat de Bela al IV-lea în favoarea bisericii din Acria (azi în R. P. Ungară).

143

1271 <Septembrie>. — Ștefan al V-lea regele Ungariei întărește toate veniturile și privilegiile bisericii din Agria (azi în R. P. Ungară), printre confirmatorii actului fiind și dregători din Transilvania.

144

1271 Septembrie 27. — Ștefan al V-lea regele Ungariei întărește privilegiile oaspeților din Petrina (azi în Jugoslavia), printre confirmatorii actului fiind și dregători din Transilvania.

145

1271 Decembrie 31. — Ștefan al V-lea regele Ungariei întărește privilegiile oaspeților din satul Kirihaza (comit. Ugocea, azi în U. R. S. S.), printre confirmatorii actului fiind și dregători din Transilvania.

146

1272. — Ștefan al V-lea regele Ungariei întărește lui Samson, fiul lui Paul de Geoagiu, moșia Zwkmond, fostă a cetății Alba-Iulia.

147

1272. — Ștefan al V-lea regele Ungariei face o danie comitelui Dominic și fratelui său magistrul Toma, pentru slujbele lor în timpul luptelor lui Ștefan la Codlea, printre confirmatorii actului fiind și dregători din Transilvania.

148

1272 Ianuarie 6, Maramureș. — Ștefan al V-lea regele Ungariei ridică pe Martin, fiul lui Myxa de Damonya (azi în R. P. Ungară) și frații săi în rândul slujitorilor regali.

149

1272 Februarie 7. — Ștefan al V-lea regele Ungariei face o danie lui Gaal, Ladislau și Grigore, pentru slujbele lor în timpul luptelor dela Codlea, printre confirmatorii actului fiind și dregători din Transilvania.

150

1272 Februarie 17. — Ștefan al V-lea regele Ungariei face o danie magiștrilor Ioan și Ștefan, pentru slujbele lor în timpul luptelor dela Codlea, printre confirmatorii actului fiind și dregători din Transilvania.

151

1272 Februarie 27. — Ștefan al V-lea regele Ungariei întărește comiților Dumitru și Mihail o cetate, printre confirmatorii actului fiind și dregători din Transilvania.

152

1272 Martie 11. — Ștefan al V-lea regele Ungariei dăruiește comitelui Petru moșia Aruszegh, lângă râul Târnavă, pentru slujbele sale în timpul luptelor lui Ștefan.

153

1272 Mai 23. — Ștefan al V-lea regele Ungariei întărește privilegiile bisericii din Cârța.

154

1272 Iunie 23, Bihar (Jugoslavia). — Ștefan al V-lea regele Ungariei întărește comitelui Mihail satul Marcellolna, lângă Someș, după ce l-a plătit pe judecător.

155

1272 August 3. — Ștefan al V-lea regele Ungariei face o danie lui Almus comite de Ugocea și Arded și fraților săi, printre confirmatorii actului fiind și dregători din Transilvania.

156

1272 <înainte de Decembrie 1>. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește lui Nicolae, fiul lui Çhyl din satul Câlnic, privilegiul dat de regele Ștefan al V-lea.

157

1272 Decembrie 1. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește un act al regelui Bela al IV-lea, printre confirmatorii actului fiind și dregători din Transilvania.

158

1272 Decembrie 1. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește un act al regelui Ștefan al V-lea, printre confirmatorii actului fiind și dregători din Transilvania.

159

<1272—1289 Decembrie 1>, Seghedin. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei poruncește prepozitului și conventului bisericii sf. Ștefan din Dealul Orășii să cerceteze cauza desființării târgului bisericii din Oradea.

160

1273. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește comiților Andrei de Ung și Jakow de Zemplen două moșii, printre confirmatorii actului fiind și dregători din Transilvania.

161

1273. — Lodomer episcop de Oradea, B. prepozit de Oradea și capitlul din Oradea stabilesc moșiile, veniturile și slugile pe care le stăpânesc împreună.

162

1273 Ianuarie 10. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește un act al regelui Ștefan al V-lea, printre confirmatorii actului fiind și dregători din Transilvania.

163

1273 Ianuarie 12. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește lui Jan, zis Albas, negustor moșia Heydreh, lângă Sătmar, între satele Madieșul Aurit și Arded.

164

1273 Martie 30. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește lui Laurențiu, fiul lui Kemen, o moșie, printre confirmatorii actului fiind și dregători din Transilvania.

165

1273 Mai 12. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește un privilegiu magistrului Moise comite de Somogy, printre confirmatorii actului fiind și dregători din Transilvania.

166

<1273—1290 Mai 20>, Székás (R. P. Ungară). — Ladislau al IV-lea regele Ungariei scutește navele comitelui Mihail și ale fraților săi de orice vamă pe Someș.

167

1273 M a i 23. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei dăruiește magistrului Petru o moșie, pentru slujbele sale în timpul luptelor regelui Ștefan al V-lea din Transilvania și împotriva Cumanilor.

168

1274, <O r a d e a>. — Capitlul din Oradea confirmă schimbul de moșii dintre Ders, fiul lui Paznan și Nicolae, fiul lui Lampert.

169

1274, <A l b a-I u l i a>. — Capitlul din Alba-Iulia mărturisește că Lewe a dat lui Matei, ginerele său, moșia Heria.

170

1274. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește magistrului Andrei stăpânirea asupra unor bunuri ale sale din comitatul Gömör (azi în R. Cehoslovacă), pentru slujbele sale în timpul luptelor regelui Ștefan al V-lea la Codlea.

171

1274. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei poruncește palatinului Dionisie jude al Cumanilor și comite de Ohlych să restituie mănăstirilor din Ungaria toate moșiile lor, pierdute în urma năvălirii Tătarilor.

172

1274. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește magistrului Toma moșia Halmeu, din comitatul Ugocea.

173

1274. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește magistrului Toma moșia Porumbești, din comitatul Ugocea.

174

<1274> F e b r u a r i e 23. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei dăruiește lui Nicolae voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc mai multe moșii lângă Someș, luate dela Andrei, fiul lui Jako din neamul Kapplyou, pentru rea credință.

175

1274 A p r i l i e 26. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește privilegiile capitlului din Buda, printre confirmatorii actului fiind și dregători din Transilvania.

176

1274 M a i 7. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește o moșie comitelui Cumpolth, printre confirmatorii actului fiind și dregători din Transilvania.

177

1274 I u n i e 25, A l b a-I u l i a. — Matei voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc hotărăște în pricina dintre văduva lui Urban și Mihail, fiul acestuia, Petru, fiul lui Petru Magnus din Mirăslău, pentru uciderea lui Urban.

178

1274 August 22, Zvolen (R. Cehoslovacă). — Ladislau al IV-lea regele Ungariei dăruiește arhidiaconului Ders, magistrului Nicolae și fraților lor moșia Straja, fostă a cetății Alba-Iulia.

179

1274 August 27, Zvolen (R. Cehoslovacă). — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește schimbul de moșii dintre Alexandru comite de Sibiu și de Dobâca și Nicolae, fiul lui Eche.

180

1274 Septembrie 8. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei ridică în rândul nobililor pe Petru de Buda, printre confirmatorii actului fiind și dregători din Transilvania.

181

1275. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește dania făcută soției sale de banul Alexandru comite de Sibiu și de Dobâca.

182

1275. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei face o danie lui Paul comite de Valko (azi în Jugoslavia), printre confirmatorii actului fiind și dregători din Transilvania.

183

1275. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește bisericii sf. Mihail din Alba-Iulia satul Cluj, dăruit de regele Ștefan al V-lea.

184

1275 Februarie 10. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei face o danie lui Andrei, fiul lui Ivanka, comite de Bana, printre confirmatorii actului fiind și dregători din Transilvania.

185

1275 Aprilie 3. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei face o danie comitelui Botyz, printre confirmatorii actului fiind și dregători din Transilvania.

186

1275 Iulie 5, Valea Zalouk. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei dăruiește comitelui Abraam două locuri pustii în comitatul Solnoc.

187

1275 August 1. — Capitlul din Alba confirmă înțelegerea dintre comitele Cosma și Ivanka cu comitele Petru, fratele său Nicolae și comitele Luca cu privire la ocrotirea mării din Igged.

188

1275 August 11. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei face o danie comitelui Perciu, printre confirmatorii actului fiind și dregători din Transilvania.

189

1275 Septembrie 14, Buda. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei dăruiește lui Dominic, fiul lui Blasiu, moșia Pruneni.

190

1276. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei face o danie bisericii din Vesprim, vice-cancelar al curții fiind magistrul Nicolae prepozit al bisericii Transilvaniei.

191

1276. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește lui Dominic, fiul lui Blasiu, privilegiul lui din 14 Septembrie 1275.

192

1276. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei dă un act comitelui Inard, printre confirmatorii actului fiind și dregători din Transilvania.

193

1276 April 5 Oradea. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei dăruiește bisericii din Oradea satul Selenș. Se arată obligațiile udvornicilor din sat față de biserică.

194

1276 Mai 8, Alba-Iulia. — Petru episcop al Transilvaniei primește din partea capitlului Transilvaniei un deal în pădurea Fyless, pentru a-și face o întăritură.

195

1276 Iulie 28, Tureni. — Iacob, zis Wechelyny, magistrul casei cruciaților din Turda mărturisește că Elisabeta vinde fratelui ei Nicolae o livadă în satul Tureni.

196

1276 August 9, <Buda>. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește prepozitul și capitalului din Strigonia moșia Vințul de Jos.

197

1276 <înainte de Septembrie 14>. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește capitlului din Alba-Iulia ocna de sare dela Turda. Deasemeni scutește pe toți oamenii capitlului de toate dările regale.

198

1276 Septembrie 14, Alba-Iulia. — Matei voevod al Transilvaniei și comite de Solnoc întărește o copie a privilegiului dat de Ladislau al IV-lea regele Ungariei capitlului din Alba-Iulia cu privire la ocna de sare din Turda.

199

1276 Noembrie 25, <Alba-Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia dăruiește lui Petru episcop al Transilvaniei moșia Izvorul Crișului din comitatul Bihor, în schimbul moșiilor Simeria din comitatul Hunedoara și Acmarium din comitatul Alba.

200

1277, <Oradea>. — Capitlul din Oradea confirmă testamentul comitelui Gothard, a soției sale, a ficei sale și a magistrului Abraam, ginerele său, privitor la eliberarea unor slugi.

201

1277. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei dăruiește magistrului Laurențiu, fiul voevodului Laurențiu, două moșii în Transilvania.

202

1277. — Sașii din Transilvania ard și pradă biserica din Alba-Iulia, omorînd foarte mulți oameni.

203

1277. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei face schimb de moșii cu magistrul Barleus, printre confirmatorii actului fiind și dregători din Transilvania.

204

1277. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei face o danie călugărițelor din valea Vesprim, printre confirmatorii actului fiind și dregători din Transilvania.

205

1277 Martie 13, Viterbo. — Papa Ioan al XXI-lea poruncește episcopului de Oradea să cheme pe Nicolae prepozitul bisericii transilvane, episcop ales de Strigoniu în fața scaunului apostolic.

206

1277 Mai 23. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește bisericii din Oradea actul dat de Ștefan, când era duce al Transilvaniei.

207

1278, <Alba-Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia mărturisește că comitele Moys a dăruit slujitorului său Paul moșia Târnăveni, lângă Târnava-Mică, pentru credincioasă slujbă și pentru 50 de mărci, pe care le împrumutase dela Paul.

208

1278. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei dăruiește bisericii din Alba-Iulia, distrusă de Sașii din Transilvania, ocna de sare dela Turda și scutește pe oamenii capitlului de toate dările regale.

209

1278. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei dăruiește bisericii din Alba-Iulia, distrusă de Sașii din Transilvania, moșia Alba, lipsită de locuitori.

210

1278. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește o moșie comiților Mauriciu și Andrei, oficiali ai episcopului de Oradea.

211

<circa 1278>. — Lodomer episcop de Oradea comunică regelui Ladislau al IV-lea rezultatele cercetărilor privitoare la distrugerea mănăstirii din Igged.

212

1278. — Paul banul Severinului mărturisește că ocna de sare dela Turda aparține capitlului bisericii din Strigoniu.

213

1278 Iunie 1, Roma (sf. Petru). — Papa Nicolae al III-lea anulează alegerea prepozitului Nicolae din Transilvania ca arhiepiscop de Strigoniu.

214

1278 Iunie 19, Buda. — Mai mulți prelați din Transilvania și Ungaria excomunică pe Goan, fiul lui Alard și pe Sașii din Transilvania pentru distrugerea bisericii din Alba-Iulia.

215

1278 Septembrie 1. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei restituie comitelui Petru și fraților săi moșia Săcueni.

216

1278 Septembrie 22, Viterbo. — Papa Nicolae al III-lea numește pe Filip episcop de Fermo legat papal în Ungaria, Polonia, Cumania și alte țări vecine.

217

1278 <Septembrie 22, Viterbo>. — Papa Nicolae al III-lea poruncește prelaților, conventurilor și capitlurilor din Ungaria, Polonia, Cumania și alte țări vecine să se supună lui Filip episcop de Fermo, legat papal în acele părți.

218

1278 Octombrie 6, <Oradea>. — Capitlul din Oradea confirmă schimbul de moșii dintre Mykon, fiul lui Marcel și Pazman și Fanchaka, fiii lui Felician.

219

1278 Octombrie 7, Viterbo. — Papa Nicolae al III-lea scrie provincialului miniștrilor din Ungaria să trimită câțiva călugări la Cumani, care vor să treacă la religia catolică.

220

1278 Decembrie 28, Viena. — Filip episcop de Fermo, legat papal în Ungaria, confirmă vechile acte privitoare la țara Bârsei.

221

1279. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește privilegiul oaspeților din Dej.

222

1279. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește comitelui Hegun și fiului său banul Gogan moșia Sărăuad.

223

<1279>. — Capitlul din Oradea scrie regelui Ladislau al IV-lea arătându-l rezultatele cercetărilor sale cu privire la moșia Sărăuad.

224

1279. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește privilegiile acordate de regele Ștefan al V-lea lui Laurențiu și fiului său Lestachiu.

225

1279 Ianuarie 30. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei dăruiește comitelui Toma, magistrului Ioan și fiilor lor mai multe moșii, pentru slujbele lor în timpul turburărilor din Ungaria.

226

1279 Martie 13. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei ridică în rândul nobililor mai mulți arcași din Seghedin, printre confirmatorii actului fiind și dregători din Transilvania.

227

1279 Mai 11, Buda. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei dă voie lui Laurențiu ban al Severinului să vândă moșia sa Chintelnic comitelui Hench.

228

1279 Mai 23, Buda. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei depune jurământ în fața lui Filip episcop de Fermo, legat papal în Ungaria că va păzi credința catolică și va converti pe Cumani la catolicism.

229

1279 Iunie 13, Roma (sf. Petru). — Papa Nicolae al III-lea numește pe Lodomer episcop de Oradea ca arhiepiscop de Strigoniu.

230

1279 Iunie 22, Roma (sf. Petru). — Papa Nicolae al III-lea scrie regelui Ladislau al IV-lea sfătuindu-l să sprijine pe Lodomer noul arhiepiscop de Strigoniu.

231

1279 Iunie 29. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește trei moșii lui Micud fost ban al Severinului.

232

1279 Iulie 8. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește banului Micud mai multe moșii în comitatele Dobâca și Turda.

233

<1279> August 6, Pojon. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei scrie capitolului din Oradea să cerceteze dacă moșia Irina ține de dreptul de danie al regelui și să o dea lui Venceslau și fratelui său Ladislau.

234

<1279 după August 6, Oradea>. — Capitolul din Oradea scrie regelui Ladislau al IV-lea că moșia Irina ține de dreptul de danie al regelui și că a dat-o lui Venceslau și fratelui său Ladislau.

235

1279 <după August 6>. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei dăruiește lui Venceslau și fratelui său Ladislau, fiii lui Vyd din Irina, moșia Irina.

236

1279 August 10, Buda. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei poruncește Cumanilor să se așeze pe moșiile pe care le au dela regele Bela al IV-lea, între Dunăre și Tisa sau lângă Mureș, Criș și Timiș. Se stabilesc deasemeni drepturile și obligațiile Cumanilor.

237

1279 <după Septembrie 1>. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei confirmă înțelegerea dintre mai mulți nobili cu privire la moșia Gylian.

238

1279 Octombrie 7, Viterbo. — Papa Nicolae al III-lea poruncește lui Filip episcop de Fermo, legat papal în Ungaria să cerceteze situația veniturilor episcopiei Milcoviei, distrusă de Tătari.

239

1279 Noembrie 28, Oradea. — Capitlul din Oradea confirmă înțelegerea dintre Gheorghe, fiul lui Simion și comitele Mihail cu privire la moșia Mok din comitatul Sătmar.

240

1279 Decembrie 9, Roma (sf. Petru). — Papa Nicolae al III-lea scrie regelui Ladislau al IV-lea îndemnându-l să-l sprijine pe Filip episcop de Fermo, legat papal în Ungaria.

241

1279 Decembrie 9, Roma (sf. Petru). — Papa Nicolae al III-lea poruncește prelaților și nobililor din Ungaria să sprijine pe Filip episcop de Fermo, legat papal în Ungaria.

242

<1279—1297> Decembrie 15, Strigoniu. — Lodomer arhiepiscop de Strigoniu scrie comitelui Toma de Bereky îndemnându-l să ajute pe Mihail abatele din Cenad.

243

1280. — Ștefan voevodul Transilvaniei și fiii comitelui Tekus se înțeleg cu magistrul Andrei și Jako marele paharnic al regelui cu privire la moșia Gylan, lângă Sătmar.

244

1280, <Alba-Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia mărturisește că Erney, Benedict și fiii lui Jeduch au vândut lui Valentin, Nicolae cel Negru, Zaland și Vylma moșia Ticocul de Sus.

245

<circa 1280, Oradea>. — Capitlul din Oradea mărturisește că Andrei a vândut trei slugi comitelui Aladar.

246

<circa 1280, Oradea>. — Capitlul din Oradea înștiințează pe regele Ladislau al IV-lea că n'a putut hotărâni moșia Surany din comitatul Bereg (azi în R. Cehoslovacă).

247

<circa 1280, Oradea>— Capitlul din Oradea confirmă înțelegerea dintre comitele Mihail și soția fratelui său Grigore.

248

1280, <Alba-Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia întărește lui Nicolae din Gâmbaș, fiul comitelui Obus, privilegiul său privitor la moșia Gâmbaș.

249

1280, <Agria>. — Capitlul din Agria mărturisește că Sixt a vândut o moșie comitelui David și fiilor lui, Petru jude al curții, Fyntha palatin și Omodeu comite de Sibiu.

250

1280, <Agria>. — Capitlul din Agria confirmă schimbul de moșii făcut de comitele David și fiii săi, Petru jude al curții, Fyntha palatin și Omodeu comite de Sibiu.

251

1280, A g r i a. — Ladislau al IV-lea regele Ungaricii face o danie voevodului Petru, fratelui său Grigore și fiilor comitelui Paul.

252

1280. — Matei, fiul lui Ețh din Geoagiul de Sus, vinde lui Nicolae și Gheorghe moșia Heria din comitatul Uioara.

253

<1280> F e b r u a r i e 11. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește lui Nicolae și Andrei, fiii comitelui Andrei din Geoagiul de Sus, moșia Rădești, lângă Mureș.

254

1280 M a r t i e 15, V i e n a. — Rudolf regele Romanilor întărește actul lui Andrei al II-le regele Ungaricii din 7 Mai 1222.

255

<circa 1280> I u l i e 7, B á t o r k e r e k i. — Reprezentant al comitelui Toma și al satului său Surány (azi în R. Cehoslovacă) într'un proces, este menționat magistrul Nicolae arhidiacon de Sătmar.

256

<circa 1280> I u l i e 16, B u d a. — Comitele Ioan vice-jude al curții regelui roagă prepozitul și conventul din Lelez să trimită un martor, ca împreună cu trimisul regelui să cheme în fața regelui pe Avram, fiul lui Nicolae și satul său.

257

1280 A u g u s t 28, <O r a d e a>. — Capitlul din Oradea confirmă un schimb de moșii.

258

<circa 1280> O c t o m b r i e 12, B u d a. — Aladar, fiul lui Mihail, trebuie să se prezinte în procesul cu comitele Nicolae, fiul lui Tyba.

259

1280 N o e m b r i e 23, B á t o r (R. P. U n g a r ă). — Comitele Ștefan vice-judele curții regelui hotărăște în pricina dintre Aladar, fiul lui Mihail și Andrei, fiul lui Ioan, cu fiii comitelui Thyba, cu privire la răscumpărarea unor moșii.

260

1281. — Elisabeta regina Ungaricii întărește m-rii sf. Margareta din Meseș a cincea parte din veniturile anuale ale vămii din Zaláu.

261

1281. — Ladislau al IV-lea regele Ungaricii restituie episcopului din Agria niște moșii, printre confirmatorii actului fiind și dregători din Transilvania.

262

<1281—1286>. — Insemnare despre socotelile magistrului Gerard de Mutina, cu privire la strângerea din Transilvania și Ungaria a banilor destinați cruciatei.

263

1281. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește magistrului Miko și lui Chepan, fiul comitelui Martaleu, satul Visk din comitatul Ugocea.

264

1281 Septembrie 16, Buda. — Comitele Oliveriu vice-jude al curții regelui judecă pricina dintre comitele Ștefan și Petru episcop al Transilvaniei.

265

<1281 Decembrie 29>, Pesta. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei poruncește nobililor din comitatele Sătmar și Szabolcs să lase în pace moșiile magistrului Paul, fiul banului Ștefan.

266

1282. — Nicolae vice-voevodul Transilvaniei confirmă înțelegerea dintre capitlul din Alba-Iulia și comitele Petru, Samson, Nicolae și Andrei privitoare la moșia Gârbova de Jos.

267

1282, Zvolen (R. Cehoslovacă). — Ladislau al IV-lea regele Ungariei face o danie. Hotărnicirea moșiei a fost făcută de trimisul capitlului din Oradea.

268

1282 Februarie 22, <Oradea>. — Capitlul din Oradea înștiințează că a trimis pe Vitus preot din Sălacea să hotărnicască o moșie a lui Petru episcop al Transilvaniei, în urma judecății cu comitele Ștefan.

269

1282 Martie 21, la Zaka pe râul Hernad. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei scoate de sub jurisdicția voevodului Transilvaniei, a comiților și a altor judecători pe toți oamenii care se află sau vor veni pe moșiile episcopiei Transilvaniei.

270

<1282> Mai 1, Zvolen (R. Cehoslovacă). — Ladislau al IV-lea regele Ungariei poruncește nobililor din comitatele Sătmar și Szabolcs să ajute pe comitele Mihail să-și ridice o cetate pe moșia sa.

271

1282 Mai 19, Buda. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei mărturisește că magistrul Ștefan, fiul comitelui Toma, a dăruit o moșie slujitorilor săi comitelui Cristofor, lui Toma și lui Syka, cu încuviințarea fraților săi și a lui Rorand voevodul Transilvaniei.

272

1282 Iunie 18, Orvieto. — Papa Martin al IV-lea poruncește arhiepiscopilor de Calocca și Bacs și episcopilor de Sirmiu și Cenad să cerceteze dacă alegerea lui Toma ca episcop de Oradea s'a făcut în chip canonic.

273

1282 Iulie 19. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei ridică în rândul nobililor mai mulți iobagi ai cetății Borsod (azi în R. P. Ungară), pentru slujbele lor în timpul luptelor împotriva Sașilor din Transilvania.

274

1282 Decembrie 10, Strigoniu. — Lodomer arhiepiscop de Strigoniu întărește privilegiile decanului și parohilor din ținutul Sibiu.

275

1283. <Arad>. — Capitlul din Arad scrie regelui Ladislau al IV-lea că a restituit lui Grigore și Iacob, fiii comitelui Apa, moșia Pilul.

276

1283. — Apor voevod al Transilvaniei și comite de Solnoc confirmă dreptul oaspeților din Dej de a fi judecați de judele lor.

277

1283. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei acordă unele privilegii magiștrilor Dominic, Ladislau, Rorand, Deseu, Reinold și Nicolae, pentru slujbele lor în timpul luptelor împotriva Cumanilor; scutindu-i de jurisdicția comiților din Semogy și a palatinului regatului.

278

1283. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei confirmă împărțirea moșiilor lor din Ungaria și Transilvania între membrii neamului Ratold.

279

1283 Iunie 13, <Oradea>. — Capitlul din Oradea mărturisește că Butmer și fiul său Buda vând magistrului Ladislau și fratelui său Mihail o moșie în comitatul Crasna.

280

1283 Iunie 13, <Oradea>. — Iacob prepozitul și conventul bisericii sf. Ștefan din Dealul Orăzii confirmă o danie a comitelui de Bagda (azi în R. P. Ungară).

281

1283 Iunie 23, Buda. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește lui Grigore și Iacob, fiii comitelui Apa, moșia Pilul.

282

1283 Iunie 23, Buda. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei poruncește capitlului din Alba-Iulia să trimită un om pentru hotărnicirea moșiilor m-rii din Cluj-Mănăstur.

283

1283 Iunie 23, Alba-Iulia. — Petru episcop al Transilvaniei mărturisește că capitlul din Alba-Iulia a arendat preoților din Mediaș, pentru 40 de mărci de argint, trei părți din dijmele din bucate, vin, albine și micii, din Mediaș.

284

1283 Iulie 27, <Oradea>. — Capitlul din Oradea confirmă împărțirea între rudele lor a moșiilor lui Filip, fiul lui Tanach și a lui Laurențiu, fiul lui Morțun, morți fără moștenitori.

285

† 1283 August 3, <Alba-Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia înștiințează pe regele Ladislau al IV-lea că a hotărnicit moșiile Maria-Telke și Chinteni, ale mănăstirii din Cluj-Mănăstur.

286

1283 Septembrie 14, <Oradea>. — Capitlul din Oradea transcrie actul privitor la hotărnicirea moșiilor Tileagd și Sabolciu, ale comitelui Toma.

287

1284. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei face o danie, printre confirmatorii actului fiind și dregători din Transilvania.

288

1284 Ianuarie 1. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei dăruiește comitelui Rofoyu satul Mochi, pentru slujbele sale în timpul luptelor împotriva Cumanilor.

289

1284 Ianuarie 20, lângă Perstan. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei dăruiește comitelui Aladar și fiilor lui moșiile lui Andrei, fiul lui Ioan, mort fără moștenitori.

290

1284 Mar ie 26, <Oradea>. — Capitlul din Oradea mărturisește că magistrul Dionisie a interzis fiilor comitelui Laurențiu vânzarea sau înstrăinarea unor moșii ale lor.

291

<1284> Mai 18, lângă Och. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei poruncește capitlului din Oradea să trimită un martor, pentru a pune pe Petru, fiul lui Mihail, în stăpânirea unor moșii.

292

1284 Mai 30, <Oradea>. — Capitlul din Oradea scrie regelui Ladislau al IV-lea că a pus pe Petru, fiul comitelui Mihail, în stăpânirea unor moșii.

293

1284 Mai 31, <Oradea>. — Capitlul din Oradea mărturisește că soția comitelui Koplun a eliberat 2 slujnice de neam german.

294

1284 <înainte de Iunie 11>. — Regina Elisabeta, mama regelui Ladislau al IV-lea, dăruiește 2 locuri pustii magistrului Teodor prepozit de Sibiu, notarul curții regelui Ladislau al IV-lea.

295

1284 Iunie 11. — Elisabeta regina Ungariei întărește magistrului Teodor prepozit de Sibiu, notar al curții regelui Ladislau al IV-lea dania reginei Elisabeta, mama regelui Ladislau al IV-lea.

296

1284 Iunie 27, <Oradea>. — Capitlul din Oradea mărturisește că Mihail, Paul și Benedict, fiii lui Mikon de Toh, au vândut lui Ioanka moșia Resighea din comitatul Sătmar.

297

1284 Iulie 29, <Oradea>. — Capitlul din Oradea confirmă înțelegerea dintre magistrul Toma și Paul, fiii lui Rofoyu, cu privire la împărțirea unor moșii.

298

1284 August 1, Episcopia Bihorului. — Bartolomeu episcop de Oradea și Roland voevod al Transilvaniei și comite de Solnoc confirmă dreptul comitelui Toma și al magistrului Achon de a lua vama dela Birtin, la vadul Crișului. Se menționează că nu vor plăti vamă cei care trec pe acolo, fără a face negoț.

299

<1284> August 21, lângă Lyuch. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei poruncește palatinului Rainold și magistrului Omodeu jude al curții să cerceteze pricina dintre Ioan și Nicolae, fiii lui Petru, cu fratele lor Gheorghe.

300

1284 August 31, <Oradea>. — Capitlul din Oradea transcrie actul său din 27 Iulie 1283 privitor la împărțirea unor moșii.

301

1284 Octombrie 13, <Oradea>. — Prepozitul și conventul din Oradea confirmă înțelegerea dintre Mychou și Chepan, fiii lui Marthaleus, cu comitele Cosma, privitoare la pustiirea unor moșii a lui Mychou și Chepan.

302

1284 Noembrie 26. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește comitelui Toma moșiile Birtin, Suncuius, Tileagd și Sabolciu, precum și jumătate din vama dela Birtin, la vadul Crișului.

303

1284 Noembrie 26. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește comitelui Toma privilegiul regelui Bela al IV-lea privitor la moșiile sale din comitatele Arad, Cenad, Timiș și Sirmiu.

304

1284 Decembrie 21, Dej. — Roland voevod al Transilvaniei și comite de Solnoc întărește privilegiile oaspeților din Dej, printre care și dreptul de a fi judecați de judele lor.

305

<1285, Agra>. — Capitlul din Agra mărturisește că Nicolae, fiul banului Ponith, dăruiește fiilor lui Bedek și ai lui Ilie jumătate din moșia sa Boghiș, din comitatul Crasna, în schimbul moșiei Aranyas, din comitatul Borsod (azi în R. P. Ungară).

306

1285, <Cenad>. — Capitlul din Cenad mărturisește că Egidiu, fiul lui German, a dăruit ginerelei său Filip, fiul lui Iacob, jumătate din moșia Zeploc, din comitatul Caraș.

307

1285, <Oradea>. — Capitlul din Oradea scrie regelui Ladislau al IV-lea că a cercetat pricina privitoare la distrugerea satului Cadea, al comitelui Cosma.

308

1285. — Magistrul Emeric dăruiește capitlului din Alba-Iulia satul Copand, lângă Mureș cu un loc, o moară și un iaz de pește, precum și moșia Ivankateleke.

309

1285 I a n u a r i e 8. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei dăruiește mai multe moșii magistrului Gheorghe, pentru slujbele sale în timpul luptelor împotriva Cumanilor, Bulgarilor și împotriva voevodului Iătovoi.

310

1285 M a i 13, A l b a—R e g a l ă. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește lui Petru și Nicolae moșia Tirimia.

311

1285 M a i 26. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește comitelui Toma moșiile sale din comitatele Cenad, Arad și Timiș.

312

1285 M a i 27, A l b a-I u l i a. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește capitolului din Alba-Iulia moșia Gârbova de Jos.

313

1285 A u g u s t 7, O r a d e a. — Bartolomeu episcop de Oradea hotărăște în pricina dintre capitulul din Oradea cu juzii și oamenii episcopului din Olaszi, Satul Nou și sf. Laurențiu, privitoare la strângerea vămii.

314

1286 F e b r u a r i e 1. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei face o danie, vice-cancelar al curții fiind magistrul Teodor prepozit de Sibiu.

315

1286 M a r t i e 19, A l b a—I u l i a. — Magistrul Ioan întărește capitolului din Alba-Iulia dania tatălui său.

316

<1286—1289> I u l i e 22, O r a d e a. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei scutește de două treimi din dări pe locuitorii din Bistrița.

317

1286 N o e m b r i e. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei face o danie, vice-cancelar al curții fiind Teodor prepozit de Sibiu.

318

1287, <A l b a—I u l i a>. — Capitulul din Alba-Iulia mărturisește că comitele Buken și fiii săi vând comitelui Berga și fiilor lui moșia Totoiu, lângă Mureș.

319

1287. — Papa Honoriu al IV-lea îndeamnă pe regii Germaniei și Poloniei, pe nobilii din Polonia, Slavonia și Ungaria, precum și pe toți prelații din Ungaria să dea ajutor arhiepiscopului de Strigoniu ca să alunge din Ungaria pe Tătari, Saracini, Nogai și alți păgâni.

320

1287. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei face o danie, vice-cancelar al curții fiind Teodor prepozit de Sibiu, prepozit ales al bisericii din Alba <Regală>.

321

1287 I a n u a r i e 26. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește scrisoarea de hotărnicire a conventului din Turochs (azi în R. Cehoslovacă), vice-cancelar al curții fiind Teodor prepozit de Sibiu.

322

1287 M a r t i e 2. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei face o danie, vice-cancelar al curții fiind Teodor prepozit de Sibiu.

323

1287 M a r t i e 12, R o m a (s.f. S a b i n a). — Papa Honoriu al IV-lea muștră pe regele Ladislau al IV-lea că s'a unit cu Tătarii, Saracinii, Nogaii și alți păgâni. Deasemeni îi îndeamnă s'o scoată pe soția sa Elisabeta din închisoare.

324

1287 M a r t i e 12, R o m a (s.f. S a b i n a). — Papa Honoriu al IV-lea poruncește arhiepiscopului de Strigoniu să predice cruciata împotriva Tătarilor, Saraciniilor, Nogailor și altor păgâni. Deasemeni îi poruncește să-l silească pe regele Ladislau al IV-lea să-și elibereze soția din închisoare.

325

1287 M a r t i e 12, R o m a (s.f. S a b i n a). — Papa Honoriu al IV-lea poruncește arhiepiscopului de Strigoniu să scoată din închisoare pe Elisabeta regina Ungariei.

326

1287 M a r t i e 16, <A l b a - I u l i a>. — Capitlul din Alba-Iulia întărește cu noua sa pecete privilegiul comitelui Petru și al magistrului Saul canonicul capitlului.

327

1287 A p r i l i e 19. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei face o danie, vice-cancelar al curții fiind Teodor prepozit de Sibiu.

328

1287 A u g u s t 2, R o m a (s.f. S a b i n a). — Cardinalii roagă pe Lodomer arhiepiscop de Strigoniu să elibereze pe Elisabeta regina Ungariei din închisoare, în care a fost închisă de regele Ladislau al IV-lea.

329

1287 N o e m b r i e 1, <A l b a - I u l i a>. — Capitlul din Alba Iulia confirmă înțelegerea dintre Petru episcopul Transilvaniei și meșterul pietrar Ioan, fiul lui Tynon din orașul sf. Adeodat (Franța), cu privire la ridicarea bisericii din Alba-Iulia.

330

1287 D e c e m b r i e 6, S t r i g o n i u. — Lodomer arhiepiscop de Strigoniu însărcinează pe Petru episcopul Transilvaniei să dea ajutor slujbașilor reginei Elisabeta, la încasarea veniturilor și dărilor cuvenite ei în ținutul Bistrița.

331

1288, <C e n a d>. — Capitlul din Cenad mărturisește că Vchugan și Iuanchuch, fiii lui Keyran, au vândut lui Ioan, fiul lui Petru, moșia Bobda.

332

1288, <Rieti>. — Papa Nicolae al IV-lea însărcinează pe arhiepiscopul de Strigoniu să-l silească pe regele Ladislau al IV-lea s'o elibereze pe soția sa Elisabeta din închisoare. Deasemeni îi dă voie să anunțe o cruciată împotriva Tătarilor, Saracinilor, Nogailor și păgânilor.

333

1288. — Ladislau al IV-lea regele Ungarici dăruiește două moșii magistrului Toma, pentru slujbele sale în timpul luptelor împotriva Cumanilor și Tătarilor.

334

1288, <Alba-Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia mărturisește că Petru, fiul lui Laurențiu, a vândut comitelui Vlkyno moșia Șieul-Sfântul, lângă Bistrița.

335

12<8>8 Martie 27, <Alba-Iulia>. — Banul Micud dăruiește lui Petru episcopul Transilvaniei moșia Scentmyklos din comitatul Turda, în schimbul sumei de 50 de mărci.

336

1288 Mai 2, <Oradea>. — Magistrul Martin custodele bisericii din Oradea mărturisește că fiii lui Damian din Seleuș au vândut lui Zoloch iobag din Seleuș jumătate dintr'o moară pe Hăieu.

337

<1288 vara>. — Lodomer arhiepiscop de Strigoniu poruncește tuturor prelaților și tuturor nobililor Unguri, Sași, Secui și Români din comitatele Sibiu și Bârsa din Transilvania, sub amenințarea excomunicării, să nu asculte de regele Ladislau al IV-lea atât timp cât va avea legături cu Tătarii, Cumanii, Saracinii și Nogaii.

338

1288 Iunie 8. — Ladislau vice-voevodul Transilvaniei și ceilalți judecători pentru Transilvania hotărâse în pricina dintre episcopul Transilvaniei cu Keminus și Ioan, fiii lui Mykula.

339

1288 Iulie 17, <Oradea>. — Capitlul din Oradea mărturisește că Ilie și fiul său Petru vând lui Petru și Iëndus, fiii comitelui Simon, moșia lor Urziceni, din comitatul Sătmar.

340

1288 August 8, Rieti. — Papa Nicolae al IV-lea îndeamnă pe regele Ladislau al IV-lea să nu se mai unească cu Tătarii, Saracinii și alți păgâni.

341

1288 Septembrie 3, Rieti — Papa Nicolae al IV-lea dă scrisori de călătorie călugărilor din ordinul Predicatorilor, care merg în mai multe țări din răsărit, printre care țara Vlahilor.

342

1288 Septembrie 24, <Alba-Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia mărturisește că Ștefan, fiul lui Petre, a zălogit moșia sa Nosloc din comitatul Alba magistrului Kylian.

343

1288 Octombrie 6. — Magistrul Gheorghe dăruiește o moșie comitelui Petru, pentru slujbele sale în timpul luptelor regelui Ladislau al IV-lea cu Cumanii și cu voevodul Barbat.

344

1288 Octombrie 27, Brașov. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei restituie episcopiei Transilvaniei dijelele din comitatul Ugocea.

345

1289, <Alba-Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia mărturisește că comitele Ladislau a vândut comitelui Petru moșiile Grănari și Soarșu.

346

1289. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește canonicilor bisericii din Alba-Iulia privilegiul pe care îl au dela regele Ștefan al V-lea, prin care scoate pe toți oamenii lor de sub jurisdicția voevodului Transilvaniei.

347

1289. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei dăruiește magistrului Nicolae, fiul comitelui Petru, moșiile Grindenii, Gurgud și Urea din comitatul Turda.

348

1289 Mai 28, Alba-Iulia. — Petru episcopul Transilvaniei confirmă înțelegerea dintre capitlul din Alba-Iulia și preoții ținutului Mediaș, cu privire la trei pătrimi din dijelele ținutului Mediaș.

349

1289 <după August 6>. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește capitlului din Alba-Iulia două treimi din vama de sare dela Vințul de Jos.

350

1289 <după August 6>. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește oaspeților din Cricău moșia Gyvmurd.

351

1289 August 27, Geble. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei scoate pe Paul și Ștefan, fiii lui Mihail, de sub jurisdicția comitelui de Sătmar și a celorlalți juzi.

352

1289 Septembrie 1, Apoldul de Jos. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei restituie bisericii din Alba-Iulia satele Cluj și Alba.

353

<circa 1289 după Septembrie 8>, Keve. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei poruncește lui Roland voevodul Transilvaniei să prindă pe fiii lui Chetenek și rudele lor, refugiați la el, deoarece au ucis pe magistrul Petru, fiul comitelui Mihail.

354

1289 Septembrie 17. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește Secuilor din Arănieș moșia Arănieș, între Arieș și Mureș, pentru slujbele lor în timpul luptelor împotriva Cumanilor și Tătarilor.

355

1289 Octombrie 4. «Oradea». — Ioan prepozitul și conventul m-rii sf. Ștefan Protomartirul din Dealul Orăzii confirmă o vânzare de moșii.

356

1289 Octombrie 19. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei restituie comiților Nicolae și Andrei moșia Gomord, lângă râul Mureș.

357

«1289» Decembrie 25, Cheresig. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei poruncește tuturor celor obligați să facă slujba la oaste din comitatele Sătmăr, Szaboles și Bereg, să vină la dânsul înarmați.

358

1290 Martie 6, Cegléd (R. P. Ungară). — Ladislau al IV-lea regele Ungariei dăruiește lui Ștefan și Paul, fiii lui Mihail, moșiile Dobâca, Kuvéd și Igey.

359

«1290» Aprilie 29, Caransebeș. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei dăruiește magiștrilor Ștefan și Paul, fiii comitelui Mihail, dreptul de patronat al m-rii din Leles (azi în R. Cehoslovacă).

360

1290 Mai 20, Roma (sf. Petru). — Papa Nicolae al IV-lea trimite pe Benvenuto episcop de Gubbio ca legat papal în Ungaria, Austria, Cumania, Stiria, Carintia și Bosnia, pentru a îndemna pe regele Ladislau al IV-lea să se reîntoarcă la religia catolică.

361

1290 Mai 20, Roma (sf. Petru). — Papa Nicolae al IV-lea scrie regelui Ladislau al IV-lea că a trimis pe Benvenuto episcop de Gubbio ca legat papal în Ungaria.

362

1290 Mai 20, Roma (sf. Petru). — Papa Nicolae al IV-lea scrie lui Rudolf împăratul Germaniei că a trimis pe Benvenuto episcop de Gubbio ca legat papal în Ungaria, Austria, Cumania, Carintia, Stiria și Boemia și îl îndeamnă să-i dea ajutor împotriva Tătarilor, Saracinilor, Nogailor și păgânilor.

363

1290 Mai 21, Cheenk (R. P. Ungară). — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește dreptul oaspeților din Dej de a transporta și vinde sarea, pe care au dobândit-o în timpul iernii, până în opt zile după sf. Gheorghe.

364

1290 Mai 27. — Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește locuitorilor din Bistrița privilegiul privitor la scutirea de două treimi din dări.

365

1290 «după luna Mai». — Andrei al III-lea regele Ungariei întărește palatinului Omodeus toate moșiile sale, pentru slujbele sale în timpul luptelor regelui Ladislau al IV-lea împotriva Cumanilor și Tătarilor.

366

<circa 1290 după luna Mai>. — Comitele Eheleus din Rimetea dăruiește Securilor din Chezdi cetatea sa Rimetea, ca loc de refugiu împotriva Tătarilor.

367

1290 <după luna Mai, Alba—Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia mărturisește că magistrul Ladislau, fiul lui Ladislau voevod, a dăruit comitelui Petru locul lipsit de cultivatori numit Vasary din comitatul Bihor.

368

1290 <după luna Mai, Alba—Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia mărturisește că Ioan banul, fiul lui Magnus, a vândut comitelui Nicolae și voevodului Andrei moșia sa Pănade din comitatul Târnavă.

369

1290 <după luna Mai>. — Capitlul din Arad mărturisește că Dionisie, fiul comitelui Chanad și fiii săi au vândut mai multor nobili moșia Șimond.

370

<1290—1301 după luna Mai>. — Privilegiul lui Andrei al II-lea regele Ungariei privitor la hotarele moșiilor Boz și Sângătin.

371

<1290—1301 după luna Mai, Mintiu (Sătmar)>. — Judele și oaspeții din Mintiu scriu regelui Andrei al III-lea că Ștefan și Paul, fiii comitelui Mihail, i-a apărât atât pe ei cât și alte sate libere, în timpul turburărilor și războaielor din Ungaria.

372

<1290—1301 după luna Mai>. — Paul comite de Sătmar, Bihor și Crasna scrie regelui Andrei al III-lea că Benedict și Paul, fiii lui Lukus, au drept de patronat asupra m-rii Besterec (azi în R. P. Ungară).

373

<1290—1301 după luna Mai, Oradea>. — Capitlul din Oradea scrie regelui Andrei al II-lea că a pus pe Paul, fiul lui Urdug, în stăpânirea moșiei Byr (azi în R. P. Ungară).

374

<1290—1295 după luna Mai, Alba—Iulia>. — Capitlul din Alba—Iulia mărturisește că Toma, fiul lui Petru din Oarda de Jos, a vândut comitelui Herbord, fiul lui Henneng din Vințul de Jos, jumătate din moșia Boz.

375

<1290—1301 înainte de 24 Iunie>, Raad. — Andrei al III-lea regele Ungariei poruncește capitlului din Oradea să cerceteze pricina dintre Grigore, fiul lui Apa și Ladislau, fiul lui Luca, cu privire la m-rea lui Dionisie.

376

<1290 Iulie—1295 Aprilie 27>. — Andrei al III-lea regele Ungariei întărește lui Herbord, fiul lui Henneng din Vințul de Jos, moșia Boz.

377

1290 Iulie 23, Roma. — Papa Nicolae al IV-lea roagă pe banii Slavoniei să dea ajutor lui Benvenuto episcop de Gubbio, legat papal în Ungaria împotriva Tătarilor, Saracinilor, Nogailor și ereticilor.

378

1290 Septembrie 9, Orvieto. — Papa Nicolae al IV-lea roagă pe Rudolf împăratul Romanilor să dea ajutor lui Benvenuto episcop de Gubbio, legat papal în Ungaria împotriva Tătarilor, Nogailor, Saracinilor și ereticilor.

379

<1290 Noembrie 2-4>. — Andrei al III-lea regele Ungariei dă un act, printre confirmatorii actului fiind și dregători din Transilvania.

380

<1291-1300, Alba—Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia întărește lui Blasius, fiul comitelui Herbord, moșia Săncel.

381

<1291-1294, Oradea>. — Socotelile de dijme ale episcopiei din Oradea.

382

1291, Mirăslău. — Vice-voevodul Transilvaniei hotărăște în pricina dintre comitele Nicolae și capitlul din Alba-Iulia.

383

1291, <Alba—Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia mărturisește că Ștefan și Dominic, din neamul Secuilor, au vândut moșia lor Bintinț comiților Daniel și Solomon.

384

1291, <Alba—Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia mărturisește că Iacob, fiul lui Filpe, dăruiește comitelui Dionisie moșia sa Bahnea, din comitatul Târnava.

385

1291, <Alba—Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia mărturisește că Nicolae, iobagul cetății Cluj, a vândut lui Petru episcop al Transilvaniei moșia Lomb, din comitatul Cluj.

386

1291, <Alba—Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia mărturisește că Petru Jung de Mercurea a vândut o moșie comitelui Henneng de Apoldul de Sus.

387

<1291, Alba—Iulia>. — Petru Jung de Mercurea vinde o moșie, în ținuturile Sașilor din Alțina, lui Gerlah și Ștefan din Alțina.

388

1291, <Alba-Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia mărturisește că Toma, fiul lui Petru de Oarda, a vândut comitelui Daniel moșia Cut.

389

1291, <Arad>. — Capitlul din Arad întărește actul lui Roland voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc, privitor la moșia Cubli.

390

1291 I a n u a r i e 6. — Andrei al III-lea regele Ungariei întărește oaspeților din Dej mai multe privilegii, printre care dreptul de a fi judecați de judele lor, precum și dreptul de a tăia sarea din Ocna Dejului.

391

1291 I a n u a r i e 16, <O r a d e a>. — Capitlul din Oradea confirmă înțelegerea dintre Ivanca, Andrei și Suta, iobagi din Seleuș și Zoloch jude din Seleuș, cu privire la stăpânirea unei mori.

392

1291 I a n u a r i e 29, F i l p i ș u l M i c. — Andrei al III-lea regele Ungariei poruncește capitlului din Alba-Iulia să cerceteze dacă moșia Lăpuș ține de dreptul de danie al regelui și să o dea comitelui Dionisie.

393

<1291 I a n u a r i e 29 — M a r t i e 11, A l b a - I u l i a>. — Capitlul din Alba-Iulia scrie regelui Andrei al III-lea că moșia Lăpuș ține de dreptul de danie al regelui și că a dat-o comitelui Dionisie.

394

<1291 I a n u a r i e 31, O r v i e t o>. — Papa Nicolae al IV-lea scrie lui Lodomer arhiepiscop de Strigoniu că a trimis un legat papal în Ungaria.

395

1291 I a n u a r i e 31, <O r v i e t o>. — Papa Nicolae al IV-lea scrie lui Ioan arhiepiscop de Calocca că a trimis un legat papal în Ungaria.

396

1291 F e b r u a r i e 10. — Andrei al III-lea regele Ungariei întărește privilegiile locuitorilor din Bistrița, scutindu-i de două treimi din dări.

397

1291 F e b r u a r i e 22. — Andrei al III-lea regele Ungariei întărește privilegiile nobililor. Deasemeni întărește privilegiile Sașilor din Transilvania, care stăpânesc moșii.

398

1291 F e b r u a r i e 22. — Andrei al III-lea regele Ungariei întărește privilegiile oamenilor capitlului din Alba-Iulia, scoțându-i de sub jurisdicția veevodului Transilvaniei.

399

1291 F e b r u a r i e 22. — Andrei al III-lea regele Ungariei întărește capitlului din Alba-Iulia ocna de sare dela Turda.

400

<1291—1301 d u p ă F e b r u a r i e 22, A l b a - I u l i a>. — Capitlul din Alba-Iulia transcrie privilegiul dat de regele Andrei al III-lea nobililor și Sașilor din Transilvania.

401

1291 F e b r u a r i e 24. — Andrei al III-lea regele Ungariei întărește privilegiile moșiilor episcopiei Transilvaniei.

402

1291 Martie 11. Alba — Iulia. — Andrei al III-lea regele Ungariei dăruiește comitelui Dionisie moșia Lăpuș.

403

1291 Martie 11, Alba-Iulia. — Andrei al III-lea regele Ungariei restituie magistrului Ugrinus moșiile Făgăraș și Sâmbăta, lângă Olt.

404

1291 Martie 12. — Andrei al III-lea regele Ungariei întărește Secuilor din Chezdi moșia Arănieș, lângă Mureș, fostă a cetății Turda.

405

<1291—1301> Mai 3. — Andrei al III-lea regele Ungariei poruncește magistrului Iacob notar al curții și magistrului Nicolae, strângători ai dării de 1 fertuu, să nu ia această dare dela oamenii lui Petru, fiul magistrului Abraam.

406

1291 Mai 8, Galda de Jos. — Benedict locșitorul lui Ladislau vice-voevod al Transilvaniei hotărește în pricina dintre Nicolae, fiul lui Mokou și Luca cu capitlul din Alba-Iulia.

407

1291 Mai 31, <Alba—Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia confirmă înțelegerea dintre Petru episcopul Transilvaniei și mai mulți dulgheri, cu privire la construirea acoperișului catedralei din Alba-Iulia.

408

1291 Iunie 13, <Oradea>. — Capitlul din Oradea mărturisește că comitele Reun de Berea s'a obligat să vândă moșia Berea numai comitelui Myke sau fiilor comitelui Simion.

409

1291 Iunie 19, <Oradea>. — Capitlul din Oradea confirmă înțelegerea dintre Iacob și comitele Mihail.

410

1291 Iunie 20, <Oradea>. — Capitlul din Oradea confirmă înțelegerea dintre comitele Mihail și Paul, fiul lui Rofoyn.

411

1291 Iunie 21, <Oradea>. — Capitlul din Oradea confirmă vânzarea unei moșii.

412

1291 <înainte de Iulie 10>. — Andrei al III-lea regele Ungariei întărește privilegiile oaspeților din Dej.

413

1291 <înainte de Iulie 10>. — Andrei al III-lea regele Ungariei dăruiește mai multe privilegii oaspeților din Turda, priute care și dreptul de a fi judecați de judele lor. Deasemeni le dă dreptul să țină târg de vineri după masă până sâmbătă seara.

414

1291 <înainte de Iulie 10>. — Andrei al III-lea regele Ungariei reinnoiește privilegiile oaspeților din Rimetea, aduși din Austria de Sus ca minieri și fierari. Deasemeni le dă dreptul să țină târg liber săptămânal, în ziua de sâmbătă.

415

1291 Iulie 10. — Andrei al III-lea regele Ungariei întărește un act al regelui Ladislau al IV-lea, printre confirmatorii actului fiind și dregători din Transilvania.

416

1291 August 4, lângă cetatea Wolter (Austria). — Andrei al III-lea regele Ungariei întărește o moșie capitlului din Alba-Iulia.

417

1291 August 28. — Andrei al III-lea regele Ungariei întărește magistrului Toma moșia Hălmeu din comitatul Ugocea.

418

1291 Octombrie 9. — Andrei al III-lea regele Ungariei întărește un act magistrului Ioan, printre confirmatorii actului fiind și dregători din Transilvania.

419

1291 Octombrie 16, <Oradea>. — Capitlul din Oradea confirmă înțelegerea dintre Grigore și Paul de Zomogu cu Ioan.

420

1291 Decembrie 15, <Oradea>. — Capitlul din Oradea confirmă înțelegerea dintre Grigore și Paul de Zomogu cu Ioan.

421

<1291—1297> Decembrie 24, <Oradea>. — Conventul din Oradea confirmă înțelegerea dintre Benedict episcop de Oradea și magistrul Iacob cu comitele Cosma, privitoare la unele lucruri ale magistrului Iacob și la iobagii lor.

422

<1292>. — Ladislau voevod al Transilvaniei confirmă înțelegerea dintre comitele Nicolae de Rodna și fiii fratelui său comitele Benedict, cu privire la împărțirea moștenirii lor.

423

1292, <Alba-Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia mărturisește că Andrei, fiul lui Syka, Simion, fiul lui Raak și Ioan, fiul lui Marcel, au vândut lui Ladislau, fostul voevod al Transilvaniei, moșia Pintic din comitatul Solnoc.

424

1292, <Alba-Iulia>. — Osanna, soția magistrului Simion, vinde comitelui Nicolae și voevodului Andrei partea sa din moșia Heria.

425

1292, <Alba-Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia mărturisește că Paul și Petru, fiii lui Gerus, au vândut comitelui Ioan moșia Ghiriș din comitatul Turda.

426

1292 Februarie 13. — Ioan episcop de Iesi, legat papal în Ungaria scrie lui Petru episcop al Transilvaniei că a iertat pe un preot din dieceza episcopului Transilvaniei.

427

1292 Martie 27. — Andrei al III-lea regele Ungariei dăruiește comitelui Dionisie jumătate din moșia Cuzdrioara, fostă a cetății Solnoc.

428

1292 Martie 27. — Andrei al III-lea regele Ungariei întărește comitelui Dionisie moșia Lăpuș, fostă a cetății Solnoc.

429

1292 Iunie 16. — Andrei al III-lea regele Ungariei dă voie lui Alexandru, fiul lui Curk, să aducă Români pe moșiile sale.

430

1292 Iunie 21. — Andrei al III-lea regele Ungariei întărește lui Cristian, fiul lui Ladveg și soției lui moșia Sângătin, dăruită de soacra sa, soția comitelui Arnold din satul Apoldul de Jos.

431

1292 Iunie 22. — Andrei al III-lea regele Ungariei întărește banului Lotard vama de pe râul Someș, în satul Arieșul de Câmpie.

432

1292 Iunie 24, Sibiu. — Juzii, jurații și toată obștea sibiană dăruiesc spitalul din Sibiu fraților ordinului sf. Duh.

433

1292 Iulie 29, Buda. — Dieta ungară dă indigenatul lui Albertin ducele Slavoniei, unchiul regelui Andrei al III-lea. Se menționează obștea nobililor unguri, secuți, sași și cumani.

434

1292 Noembrie 3, Roma. — Papa Nicolae al IV-lea poruncește arhiepiscopului de Strigoniu să ia măsuri în legătură cu pagubele pricinuite mării sf. Maria din Buda-Veche de niște laici din diecezele Strigoniului, Vațului și Transilvaniei.

435

† <1293—1298>, Zvolen (R. Cehoslovacă). — Andrei al III-lea regele Ungariei poruncește capitlului din Alba-Iulia să cerceteze dacă moșia Ciceu ține de dreptul de danie al regelui și să o dea comitelui Dionisie.

436

† <1293—1298, Alba-Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia scrie regelui Andrei al III-lea că moșia Ciceu ține de dreptul de danie al regelui și că a dat-o comitelui Dionisie.

437

1293. — Andrei al III-lea regele Ungariei întărește comitelui Petru moșiile Grânar și Sarustelek.

438

1293, <Alba-Iulia>. — Comitele Us de Frata vinde lui Naznan și unor slujitori secui din Sâncraiu de Mureș jumătate din moșiile Miheșul de Câmpie, Miheșul Mic și Răzoare.

439

1293. — Andrei al III-lea regele Ungariei dă voie capitlului din Alba-Iulia să așeze pe moșiile episcopului Transilvaniei 60 de gospodării de Români, scutindu-le de toate dările.

440

1293, — Ianuarie 28, <Alba-Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia mărturisește că Ștefan, fiul lui Petru, a zălogit moșia Noșlac, lângă Mureș magistrului Kylian arhidiacon de Tileagd, pentru 40 de mărci de argint.

441

1293 <după Ianuarie 28>. — Andrei al III-lea regele Ungariei întărește magistrului Kylian arhidiacon de Tileagd două acte date de capitlul din Alba-Iulia.

442

<1293> Septembrie 4, Strigoniu. — Andrei al III-lea regele Ungariei poruncește capitlului din Alba-Iulia să cerceteze dacă moșia Băița ține de dreptul de danie al regelui.

443

<1293 înainte de Octombrie 6, Alba-Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia scrie regelui Andrei al III-lea că moșia Băița ține de dreptul de danie al regelui.

444

1293 Octombrie 6. — Andrei al III-lea regele Ungariei dăruiește lui Ștefan, fiul lui Matei de Ceanul Mare, moșia Băița, fostă a cetății Solnoc.

445

1293 Octombrie 6, Teiuș. — Roland voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc dă voie oaspeților din Dej să țină târg liber în ziua de joi.

446

1293 Noembrie 7. — Andrei al III-lea regele Ungariei readuce pe moșia sa Cuța pe Români fugiți. Deasemeni întărește capitlului din Alba-Iulia 60 de gospodării de Români, scutindu-le de toate dările.

447

<1293 Noembrie 7 — 1301 Ianuarie 14>. — Mai mulți prelați din Transilvania transcriu actul dat de regele Andrei al III-lea capitlului din Alba-Iulia.

448

1294, <Alba-Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia mărturisește că Ioan, fiul lui Iwanka din Iuș, a dăruit m-rii sf. Duh din Alba-Iulia moșia Petea din comitatul Cluj.

449

1294, <Alba-Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia mărturisește că Ehelleus, fiul lui Ehelleus din Rimetea, a dăruit rudelor sale Ștefan și Andrei, fiii lui Helemban, jumătate din moșia Grebeniș din comitatul Turda.

450

1294. <Pécs>. — Capitlul din Pécs confirmă o zalogire făcută de banul Micud, nobil din părțile Transilvaniei.

451

1294 Februarie 9. — Andrei al III-lea regele Ungariei întărește lui Nicolae comite de Brașov satele Budila și Tohanul Vechi.

452

1294 Mai 23. — Roland voevodul Transilvaniei încheie un armistițiu de 15 zile cu mai mulți nobili din cetatea Finis, din ziua în care părăsesc cetatea și până ajung la Oradea și apoi peste Mureș sau la Gilău, în părțile Transilvaniei.

453

<1294 August 3>, Oradea. — Andrei al III-lea regele Ungariei poruncește capitlului din Oradea să transcrie privilegiul dat comitelui Toma, cu privire la vama dela Birtin.

454

1294 Septembrie 25. — Andrei al III-lea regele Ungariei întărește fiilor comitelui Marthuleu jumătate din moșia Petreștii de Jos, dăruită de rudele lor, fiii comitelui Felician.

455

1294 Decembrie, <Pécs>. — Capitlul din Pécs confirmă dania făcută de magistrul Egidiu rudelor sale, lui Mihail prepozit al bisericii din Alba-Iulia și lui Petru comitele Securilor.

456

1294 Decembrie 3, <Oradea>. — Capitlul din Oradea transcrie privilegiul dat comitelui Toma, cu privire la vama dela Birtin.

457

1295. — Petru episcopul Transilvaniei dă capelanului spitalului din Bistrița sarcina parohiei din Aldorf, în urma uciderii de către locuitorii din Aldorf a parohului lor.

458

1295, <Alba-Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia mărturisește că magistrul Nicolae a vândut magistrului Clement o moșie a sa lângă Mureș, în comitatul Alba.

459

1295, <Oradea>. — Capitlul din Oradea mărturisește că Benedict, Lambert, Nicolae, Andrei și fiii lui Adrian au vândut a șasea parte din moșia lor Moro lui Syke și Ioan, fiii lui Nicolae.

460

1295 Martie 20, <Oradea>. — Conventul bisericii sf. Ștefan din Dealul Orăzii confirmă înțelegerea dintre comitele Petre de Eyka și comitele Grigore cu frații săi.

461

1295 Martie 24, Alba-<Iulia>. — Zerias, fiul lui Nicolae de Beldiu, dăruiește bisericii din Alba-Iulia moșia Beldiu.

462

1295 Aprilie 6, Alba-Iulia. — Petru episcopul Transilvaniei stabilește drepturile și obligațiile locuitorilor din satul Șard.

463

1295 Iunie 24, <Oradea>. — Capitlul din Oradea confirmă înțelegerea dintre comiții Dominic și Dimitrie cu Petru, fiul lui Ioan.

464

1295 Iulie 25. — Magistrul Myle preceptorul casei Cruciaților din Turda mărturisește că Gyula, fiul comitelui Rudolf de Sânpaul, a vândut o parte din moșia sa lui Petru episcopul Transilvaniei.

465

1295 August 24, <Alba-Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia mărturisește că o parte din moșia Godyn a rămas în stăpânirea comitelui Alard.

466

<1296—1301, Alba-Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia și conventul dominicanilor și augustinilor din Alba-Iulia transcriu privilegiile oamenilor din Cricău și Ighiu.

467

1296, <Alba-Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia mărturisește că Mihail, fiul comitelui Toma din Călvăsar, a vândut locuitorilor din Vurpăr un munte, împreună cu un loc și cu o pădure, din moșia sa Buia.

468

1296, <Alba-Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia confirmă schimbul de moșii dintre Nicolae, fiul lui Mokou, cu magistrul Ioan și rudele magistrului Kylian.

469

<1296, Cenad> — Capitlul din Cenad confirmă înțelegerea dintre comitele Toma și fiul său cu comitele Nicolae și fiii săi, cu privire la moșia Palata.

470

<1296 Februarie 18, Oradea>. — Capitlul din Oradea mărturisește că Petru, fiul lui Luca, a vândut comitelui Petru și fraților săi moșia Romad, lângă Someș, din comitatul Sătmar.

471

1296 <Martie 30, Alba-Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia mărturisește că comitele Nicolae a vândut magistrului Ioan, lui Grigore și lui Nicolae moșia Gâmbuț.

472

1296 Martie 30, <Alba-Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia confirmă schimbul de moșii dintre Petru episcopul Transilvaniei cu comitele Petru, magistrul Saul și Nicolae, fiul comitelui Petru.

473

1296 Aprilie 18, Buda. — Andrei al III-lea regele Ungariei restituie lui Ioan, fiul lui Mikola din Calata, venitul din satul Dumbrava.

474

1296 Mai 7. — Andrei al III-lea regele Ungariei adevărește că magistrul Ioan a răscumpărat o moșie de la Lodomer arhiepiscop de Strigoniu.

475

<1296> Iunie 11, Buda. — Andrei al III-lea regele Ungariei poruncește capitlului din Alba-Iulia să cerceteze dacă Bartolomeu, răposatul arhidiacon de Turda, a administrat în mod legal moșiile Lopadea Veche și Băgău, ale bisericii din Buda.

476

1296 Iulie 1, <Alba-Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia mărturisește că Ioan, fiul lui Ioan, a împiedicat pe tatăl său Ioan și pe unchiul său Grigore să vândă jumătate din moșiile lor ereditare.

477

<1296> Iulie 6, <Alba-Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia răspunde regelui Andrei al III-lea că Bartolomeu, răposatul arhidiacon de Turda, a administrat în mod legal moșiile bisericii din Buda.

478

1296 Iulie 20. — Andrei al III-lea regele Ungariei întărește bisericii din Alba-Iulia moșia Pad.

479

<1296> Septembrie 20, Kőszegh (R. P. Ungară). — Andrei al III-lea regele Ungariei poruncește capitlului din Oradea să transcrie privilegiile comitelui Toma, privitoare la moșiile sale.

480

1296 Octombrie 22, <Oradea>. — Capitlul din Oradea mărturisește că comitele Simion, strângătorul dijmelor episcopiei din Oradea, a despăgubit pe Petru, fiul lui Nicolae, de toate pagubele pricinuite.

481

1296 Octombrie 26. — Andrei al III-lea regele Ungariei dăruiește o moșie magistrului Nicolae.

482

1297. — Banul Micud vinde lui Petru, Marcu, Ștefan și Gud o moșie din comitatul Alba.

483

1297, Oradea. — Emeric episcopul de Oradea întărește capitlului din Oradea actul din 1285 privitor la vamă.

484

<1297> Februarie 24, Buda. — Andrei al III-lea regele Ungariei poruncește conventului cruciferilor sf. Treimi din Hoghiz să hotărnicască moșiile Visceri și Hendorf și să le dea magistrului Akus.

485

<1297> Martie 7. — Priorul și conventul cruciferilor sf. Treimi din Hoghiz scriu regelui Andrei al III-lea că au hotărnicit moșiile Visceri și Hendorf, lângă Criș și le-au dat magistrului Akus.

L

486

1297 Martie 12, Buda.— Înțelegerea dintre comitele Cosma cel mic cu Ladislau și Prebarth, fiii lui Aladar, cu privire la moșia Parhida.

487

1297 Aprilie 3, <Oradea>. — Capitulul din Oradea confirmă schimbul de moșii dintre comiții Ivanca și Cosma cel mic cu Ioan, fiul lui Morhard.

488

1297 Aprilie 18.— Andrei al III-lea regele Ungariei dăruiește magistrului Akus moșiile Visceri și Hendorf, lângă Criș.

489

1297 Aprilie 21, Oprișani.— Ladislau voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc cere capitolului din Oradea să hotărâncească moșiile din comitatul Cluj, ale m-rii din Cluj-Mănăstur.

490

1297 Iunie 12, <Oradea>. — Capitulul din Oradea scrie lui Ladislau voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc că a hotărâncit moșiile m-rii din Cluj-Mănăstur.

491

1298, <Alba-Iulia>. — Capitulul din Alba-Iulia mărturisește că Abel și Andrei, fiii lui Mihail, au vândut o moșie lui Toma, fiul lui Ambrozie.

492

1298, <Oradea>. — Capitulul din Oradea transcrie privilegiile comitelui Toma, privitoare la moșiile Șuncuius, Birtin și Jofamesew.

493

1298 Ianuarie 13, <Alba-Iulia>. — Capitulul din Alba-Iulia confirmă schimbul de moșii dintre Petru episcopul Transilvaniei și banul Micud.

494

1298 Martie 20, Roma.— Mai mulți prelați acordă iertarea a 40 de zile din canoanele lor tuturor acelorora care vor ajuta sau își vor lăsa averea bisericii fraților Predicatori din Sighișoara.

495

1298 Iunie 24, <Oradea>. — Capitulul din Oradea mărturisește că magiștrii Grigore, Iacob și Geus și comitele Geleth au vândut magistrului Ladislau moșia Balc, din comitatul Bihor.

496

1298 August 4, Pesta (R. P. Ungară). — Clerul, nobilii din Ungaria, Sașii și Cumanii stabilesc drepturile și datoriile tuturor stărilor din regat.

497

<circa 1299>, Oradea.— Andrei al III-lea regele Ungariei împreună cu nobilii din comitatele Bihor, Szabolcs, Sătmar, Solnoc și Crasna hotărâsc pedepsirea lui Ștefan, fiul lui Mihail, pentru pagubele aduse satelor lui Petru și Ladislau.

498

1299. — Andrei al III-lea regele Ungariei întărește privilegiile oamenilor m-rii din Cârța.

499

1299. — Andrei al III-lea regele Ungariei poruncește capitlului din Oradea să hotărnicască moșiile capitlului din Alba-Iulia.

500

<1299>. — Fragment din actul de hotărnicire al moșiilor capitlului din Alba-Iulia.

501

1299 I a n u a r i e 28, R o m a (L a t e r a n). — Papa Bonifaciu al VIII-lea numește pe Gheorghe arhiepiscop ales de Strigoniu procurator al bisericilor din Strigoniu și Alba (azi în R. P. Ungară).

502

1299 I a n u a r i e 28, R o m a (L a t e r a n). — Papa Bonifaciu al VIII-lea dă voie lui Gheorghe arhiepiscop de Strigoniu să pedepsească pe toți erticii și pe cei ce turbură pacea din Ungaria.

503

1299 F e b r u a r i e 19, B u d a. — Andrei al III-lea regele Ungariei reia episcopului de Agria dreptul de a administra bisericile catolice din Maramureș.

504

1299 M a r t i e 4. — Magistrul Ștefan judele curții regale mărturisește că comitele Cosma și Ivanka, fiul lui Odun, și-au plătit toate datoriile față de fiii lui Durug și Boda.

505

1299 M a r t i e 27, <A l b a - I u l i a >. — Capitlul din Alba-Iulia întărește un act al banului Micud, privitor la vânzarea unei moșii.

506

1299 A p r i l i e 6, <O r a d e a >. — Capitlul din Oradea mărturisește că comitele Cosma a dat lui Ștefan și Petru, fiii lui Boda de Resighea, două părți din via sa din dealul Bihorului, în schimbul unei datorii de 12 mărci și jumătate.

507

1299 A p r i l i e 21, <O r a d e a >. — Capitlul din Oradea scrie regelui Andrei al III-lea că magistrul Ștefan și frații săi au pricinuit pagube numai celor ce s'au împotrivit regelui.

508

<1299> A p r i l i e 26. — Judele, jurații și obștea oaspeților din Sătmar scriu regelui Andrei al III-lea că magistrul Ștefan și frații săi au fost izgoniți pe nedrept de pe moșiile lor.

509

1299 I u l i e 28. — Andrei al III-lea regele Ungariei confirmă înțelegerea dintre fiii comitelui Petru cu magistrul Ladislau prepozitul bisericii din Titel și fiii comitelui Alexandru.

510

1299 A u g u s t 10, B u d a. — Andrei al III-lea regele Ungariei hotărâște ca toate bisericile catolice din Maramureș să fie supuse jurisdicției episcopului Transilvaniei.

511

1299 August 12, Tihany (R. P. Ungară). — Andrei al III-lea regele Ungariei scutește pe oaspeții din Cața de darea pieilor de jder.

512

1299 Septembrie 14, Cluj. — Petru episcopul Transilvaniei face schimb de moșii cu mănăstirea din Cluj-Mănăstur.

513

1299 Septembrie 24, lângă Krakó (R. P. Ungară). — Leustachie, fiul lui Sumud și fratele său dau în folosință lui Ladislau și Ioan, fiii lui Hegun, niște moșii lângă Crasna și satul Zalău.

514

1299 Septembrie 29, Oprișani. — Ladislau voevod al Transilvaniei și comite de Solnoc poruncește capitlului din Alba-Iulia să hotărnicască moșia Băgara din comitatul Cluj și s'o dea mănăstirii din Cluj-Mănăstur.

515

1299 Septembrie 30, <Oradea>. — Capitlul din Oradea face cunoscută plângerea locuitorilor din satul Zăuan, din comitatul Crasna, împotriva călugărilor mănăstirii din acel sat.

516

1299 Octombrie 28, <Cluj-Mănăstur>. — Conventul mănăstirii din Cluj-Mănăstur întărește plângerea lui Petru episcop al Transilvaniei, excomunicat de Gheorghe episcop ales de Strigoniu.

517

1299 Noembrie 25, <Alba-Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia scrie lui Ladislau voevod al Transilvaniei și comite de Solnoc că a hotărnicit moșia Băgara și a dat-o mănăstirii din Cluj-Mănăstur.

518

1299 Noembrie 30, <Sătmar>. — Juzii din Sătmar mărturisesc că Iacob, fiul lui Lothar, se obligă să plătească lui Ioan, fiul lui Grigore, o despăgubire de 5 mărci, ca despăgubire că i-a distrus satul Semyen.

519

1300, <Oradea>. — Capitlul din Oradea face cunoscută plângerea fiilor lui Mihai din Vossyan împotriva lui Iako și Andrei, fiii lui Iako, pentru încălcarea unor moșii ale lor.

520

1300. — Andrei al III-lea regele Ungariei face schimb de moșii cu magiștrii Mykou și Chepan, vice-cancelar al curții fiind magistrul Ștefan arhidiacon de Alba-Iulia.

521

1300 Ianuarie 6, <Alba-Iulia>. — Conventul mănăstirii din Alba-Iulia mărturisește că Petru episcopul Transilvaniei s'a adresat scaunului papal în pricina cu Andrei episcop de Agria, cu privire la strângerea dijmelor din Maramureș.

522

1300 Iulie 13, <Alba-Iulia>. — Capitlul din Alba-Iulia mărturisește că Elisabeta, soția comitelui Herbord, a dăruit două moșii capitolului din Alba-Iulia.

523

1300 Iulie 13, Alba-Iulia. — Petru episcopul Transilvaniei mărturisește că Elisabeta, soția comitelui Herbord, a dăruit două moșii capitolului din Alba-Iulia.

524

<sfârșitul sec. XIII>, marți înainte de Anul Nou, <Oradea>. — Capitlul din Oradea confirmă înțelegerea dintre Matei și Buken cu Paul, fiul lui Ioan.

СОДЕРЖАНИЕ ГРАМОТ

1

1251 г. ноября 23. — Король Венгрии Бэла IV, подтверждает нескольким дворянам комитат Бребир; среди лиц, скрепляющих акт фигурируют и сановники из Трансильвании.

2

1251 г. декабря 5. — Король Венгрии Бэла IV дарует евреям несколько привилегий, усманивая также взаимоотношения между ними и христианами.

3

1252 г. Алба-Юлия. — Капитул Алба-Юлии свидетельствует, что сыновья комита Мартина продали комиту Херборду и его брату Лаврентию половину поместья Сынчела.

4

1252 г. — Король Венгрии Бэла IV перечисляет поместья монастыря Премонстратенсов в Турухе (ныне в Чехословацкой Республике); среди лиц, скрепивших грамоту, фигурируют и сановники из Трансильвании.

5

1252 г. августа 20. — Король Венгрии Бэла IV дарует комиту Виценцию, сыну Акадаса Секлера, поместье Зек в комитате Трей Скауе.

6

1252 г. ноября 22, Перуджия. — Папа Иннокентий IV разрешает Петру оставаться аббатом монастыря Премонстратенсов в Орадии, хотя он незаконнорожденный.

7

1253 г. января 19, Перуджия. — Папа Иннокентий IV уполномачивает доминиканских монахов в Кумании раздавать грамоты индульгенции Куманам, перешедшим в католичество.

8

1253 г. февраля 5, Перуджия. — Папа Иннокентий IV уполномачивает венгерских епископов в менее значительных случаях отпускать грехи Куманам, перешедшим в католичество.

9

1253 г. мая 11, остров святой Маргареты (Венгерская Н. Р.). — Король Венгрии Бэла IV просит папу Иннокентия IV одобрить перевод калочского архиепископа в стригонийскую церковь.

10

1253 г. июля 23, Ассизи. — Папа Иннокентий IV дает доминиканским монахам, отправляющимся в восточные страны в качестве миссионеров, ряд прав.

11

1253 г. сентября 15. — Капитул Буды просит папу Иннокентия IV подтвердить привилегию, данную Гезом II, королем Венгрии. Достоверность подлинника удостоверяется и сановниками из Трансильвании.

12

1254 г. июля 4. — Предварительное решение, вынесенное по суду Галлом, епископом Трансильвании и магистром Акацием, настоятелем в Буде.

13

1255 г. апрель 20, Рим (Латеран). — Папа Александр IV удовлетворяет просьбу епископа Трансильвании относительно увеличения доходов церкви из Алба-Юлии.

14

<1255 г. октября 21>. — Король Венгрии Бэла IV, дарует сыновьям Альберта поместье с прудом и местом для рыбной ловли, описывая границы поместья на основании доклада Григория, сына бывшего комита Караша, бана Фомы.

15

1256 г. <Алба-Юлия>. — Капитул Алба-Юлии свидетельствует что Давт, Лаврентий и Боб продали Онхту и его сыновьям свое поместье Меришорь.

16

<1256 г. > марта 29, Араниаш (ныне в Венгерской Н. Р.). — Решение короля Венгрии Бэлы IV по судебному процессу между Лаврентием и Фомой, сыновьями Панкратия из племени Чанад и комитом Павлом из-за границ нескольких поместий в Трансильвании и таможни в Биртинье.

17

<1256 г. мая 1, Орадя>. — Капитул Орадии подтверждает соглашение между Ладиславом и Фомой, сыновьями Панкратия и комитом Павлом и его сыновьями относительно границ нескольких поместий.

18

1256 г. ноября 3, <Зобор ныне в Чехословацкой Республике>. — Монастырь святого Венедикта около реки Гран (ныне в Чехословацкой Республике) протестует против тех, кто забрали — в результате татарского нашествия — его доходы, поместья, а также пошлину на соль в Ариешул де Кымпие в Трансильвании.

19

1256 г. декабря 16. — Король Венгрии, Бэла IV, подтверждает старые привилегии архиепископства Стригония, а также право взимать десятину от секлеров и румын из Трансильвании.

20

1256 г. декабря 17. — Король Венгрии, Бэла IV, подтверждает раздел между членами рода Чанад их поместий в Трансильвании и Тимнше.

21

1257 г. — Капитул Алба-Юлии свидетельствует, что Генрик, сын Николая, продает Симйону, сыну Хама и его сыновьям поместье Иернут.

22

1257 г. — Степан, сын и соправитель Бэлы IV, короля Венгрии, подтверждает Гианнину и Даниелу, наследникам Иоана Латинского, привилегии, предоставленные королями: Эмериком, Андреем II и Бэлой, соправителем Андрея II.

23

1258 г. марта 9. — Король Венгрии, Бэла IV, решает тяжбу Апа, настоятеля Лаврентием и комитом Дионисием.

24

1258 г. ноября 10, Секешфегервар. — Капитул Секешфегервара свидетельствует, что Ваца и Поуса продают палатину Роланду, комиту пожонскому, и магистру Маврикию, судье двора королевы и комиту Нитры, свое поместье в Шимлеул Сильвании.

25

< 1259 г. > июня 10. — Король Венгрии Бэла IV, подтверждает палатину Роланду комиту Пожонскому, и магистру Маврикию, судье двора королевы и комиту Нитры, поместье Шимлеул Сильвании в комитате Красне.

26

1259 г. июня 17. — Король Венгрии, Бэла IV, подтверждает решение, вынесенное епископом Трансильвании Галлом и магистром Акацием, настоятелем в Буде по одному судебному делу.

27

1260 г. < Орадя >. — Капитул Орадии подтверждает духовное завещание Поуса Короткого.

28

< 1260 — 1270 гг. >. — Л. надзиратель монахов ордена Миноритов и Л. настоятель Доминиканов в Вене подтверждают привилегию от 1222 г., выданную Тевтонским рыцарям.

29

< 1260 г. > сентября 3, Золиом (ныне в Чехословацкой Республике). — Король Венгрии, Бэла IV, пишет епископу Отто пассавскому о переходе куманов в католичество и о несоблюдении мирного договора Оттокар II, королем Богемии.

30

1261 г. — Герцог Трансильвании Степан подтверждает „гостям“ из Дежа привилегии, которые им были предоставлены Эрнеем, бывшим баном Трансильвании. В ряду привилегии и право быть судимь собственным судьем.

31

1261 г. марта 23. — Король Венгрии Бэла IV подтверждает епархии Орадии грамоту, выданную королем Эмериком в 1203 г.

32

1261 г. июля 4, Салача (в Бихоре). — Герцог Трансильвании Степан подтверждает соглашение между Гавриилом, сыном Рафаэля, и Рафаэлем, сыном Фомы, относительно раздела поместий, слуг, вольных и их прислужник.

33

1261 г. сентября 9. — Король Венгрии Бэла IV, подтверждает церкви Агрии (ныне в Венгерской Н. Р.) все поместья и привилегии. Упоминаются поместья в Трансильвании.

34

1262 г. — Король Венгрии Бэла IV подтверждает Иоану Галлскому поместье в комитате Липто (ныне в Чехословацкой Республике), полученное посредством Иоана архидиакона сэтмарского.

35

1262 г. июня 4, <Орадия.> — Капитул Орадии свидетельствует, что генеральный магистр Иоанитов в Венгрии Феррустан продал комиту Иоану Кереки два поместья в комитатах Бихор и Сэтмар.

36

1262 г. сентября 3. — Король Венгрии Степан подтверждает грамоту от 23 марта 1261 г, выданную королем Белой IV.

37

<1262 г. октября 28> — Король Венгрии Бэла IV подтверждает привилегии стригонийского архиепископства, в том числе также право взимать десятую долю с доходов короля со стад скота румын и секлеров.

38

1262 г. <до 5 декабря.> — Герцог Трансильвании Степан жалует Неке поместьем Торнателек в комитате Угоче (ныне в СССР) взамен поместья, имени Адрияна, в комитате Сэтмар.

39

1262 г. декабря 5, Поросло (ныне в Венгерской Н. Р.) — Герцог Трансильвании, Степан заключает мир со своим отцом Белой IV, королем Венгрии. Уточняются права и обязательства каждого.

40

<1262—1270 гг. декабря 5, Орадия.> — Капитул Орадий пишет герцогу Трансильвании Степану о вводе во владения комита Микола в его поместьях.

41

1263 г. — Присяга Венедикта настоятеля Арада, принесенная стригонийскому архиепископу Филиппу.

42

1263 г. Дарственная герцога Трансильвании Степана комиту Кумполту; вице канцлером был магистр Венедикт, настоятель Арада.

43

1263 г. — Герцог Трансильвании Степан подтверждает привилегию, данную королем Венгрии Белой IV епископу Трансильвании Галлу.

44

1263 г. — Герцог Трансильвании Степан жалует Юлу, сына бывшего бана Ладислава, несколькими поместьями в Трансильвании.

45

<1263> г. марта 31, Пастó (ныне в Венгерской Н. Р.). — Герцог Трансильвании Степан предоставляет некоторые привилегии вольным людям, осевшим в поместьи комита Матвея, установливая чтобы поземельная подать была бы уплочена деньгами.

46

<1263 г. апреля 11—1269 гг. май>. — Герцог Трансильвании Степан жалует комита Андрея из Джеоаджну де Сус поместьем Кенд около Муреша.

47

1264 г. <холм Орадии>. — Настоятель Иоан и конвент церкви святого Степана на орадийском холме подтверждает соглашение между комитом Николаем и Ладиславом и Фомой, сыновьями Панкратия, относительно границ нескольких имений.

48

1264 г. — Герцог Трансильвании Степан жалует комита Андрея из Джеоаджну поместьями Пецелка и Кэпуд около Муреша.

49

1264 г. — Герцог Трансильвании Степан берет под свое покровительство монастырь Чистерчицев в Кырце.

50

1264 г. — Дарственная герцога Трансильвании Степана комиту Хазошу; канцлером двора был магистр Венедикт, настоятель Арада.

51

1264 г. <Агриня>. — Капитул Агрини свидетельствует, что Николай, сын Фомы из Саана, продает Симйону, сыну Андрея, поместье в комитате Сэтмар.

52

1264 г. — Герцог Трансильвании Степан дарует Мегнешу и Фиочу поместье Тиримия.

53

1264 г. — Епископ Орадии Зосима составляет духовное завещание жены комита Приварда.

54

1264 г. <Орадя>. — Капитул Орадии свидетельствует получение грамоты привилегий епископа Зосимы в связи с духовным завещанием жены комита Приварда.

55

1264 г. февраля 2, Орвието. — Папа Урбан IV настаивает чтобы король Венгрий Бала IV помирился со своим сыном Степаном, герцогом Трансильвании.

56

1264 г. марта 13, Орвието. — Папа Урбан IV жалует архидиакона сэтмарского Иоана приходом Винцул де Жос.

57

1264 г. апреля 10. — Король Бала IV жалует Симйона, сына Соломона, поместьем Предемых (ныне в Венгерской Н. Р.), вследствие ходатайства Моиша, комита шомогьского и бихорского.

58

1264 г. апреля 13. — Король Венгрии Бэла IV жалует магистра Лаврентия, судью королевского двора и комита мошоньского несколькими селами в комитате Баранна (ныне в Югославии) за его службу и особенно за защиту северинского Баната.

59

1264 г. апреля 13, Орвието. — Папа Урбан IV приказывает епископу Трансильвании отпустить грех священнику Степану, который, защищая свою жизнь, убил человека.

60

1264 г. мая 6, Стригоний. — Архиепископ Стригония Филипп разрешает декану и приходским священникам сибийского капитула принимать епископские таинства от любого католического епископа.

61

1264 г. мая 6, Стригоний. — Архиепископ Стригония Филипп решает, чтобы всякое судебное дело сибийских приходских священников разбиралось бы в присутствии их декана.

62

1264 г. мая 28, остров святой Маргареты (ныне в Венгерской Н. Р.) — Воевода Трансильвании Ладислав, совместно с 6 судьями из числа высших сановников Венгрии постановляют, чтобы пруд Кектоу около Зенты (ныне в Югославии) был бы возвращен церкви Буды.

63

1264 г. июля 14, Орвието. — Папа Урбан IV пишет стригонийскому и Калочскому архиепископам, чтобы они внушили крещеным куманам в Венгрии почитать католическую веру, а в противном случае прогнать их из Венгрии.

64

1264 г. июля 16, Орвието. — Папа Урбан IV пишет Степану, сыну венгерского короля Бэлы IV, чтобы он вернул своей матери села: Бистрицу, Родну, Зелву и Крайлумат.

65

1264 г. <после 25 ноября>. — Магистр Боос, судья двора короля Степана и комит Гумура подтверждает соглашение Между Венедиктом, сыном Тумпы, и комитом Михаилом, относительно поместья Паниола (ныне в Венгерской Н. Р.).

66

1265 г. <Алба-Юлия>. — Капитул Алба Юлии свидетельствует, что Георгий сын магистра Юлы, продает Ивану части своего поместья в Пуини.

67

1265 г. — Елисавета, жена Степана „молодого короля“ Венгрии, жалует магистра Козьму поместьем Рагалд в комитате Сэтмар.

68

1265 г. — Герцог Трансильвании Степан подтверждает саксам из Винцул де Жос привилегии, уделенные воеводой Лаврентием в 1248 г., и владение их поместьями.

69

1265 г. апреля 16. — Король Бэла IV жалует Симйону и Шинке, сыновьям Табриама, поместье Фениеша, крепостного крепости Залы.

70

1265 г. июня 25, Перуджия. — Папа Клемент IV приказывает архиепископам Стригония и Калочи проповедывать крестовый поход против татар, которые вновь угрожают соседним провинциям Венгрии и Польши.

71

1265 г. октября 12. — Епископ Орадин Зосима жертвует церкви в Стригонии поместье Берей (ныне в Венгерской Н. Р.) и трех своих слуг.

72

1265 г. октября 17. — Король Венгрии Бэла IV подтверждает стригонийской церкви жалованную грамоту Зосимы, епископа Орадин.

73

1265 г. октября 31, Белтюг (Сатмар). — Герцог Трансильвании Степан жалует комита Симйона поместьем Ветиш, принадлежавшим церкви святого Степана в Орадин.

74

1266 г. — Герцог Трансильвании Степан подтверждает „гостям“ из Крикэу и Игиу некоторые привилегии и жалует их поместьем Гивмурд.

75

1266 г. — Герцог Трансильвании Степан жалует Мартина и Германа поместьем Урбан, принадлежавшим крепости Тимиш.

76

1266 — Герцог Трансильвании Степан подтверждает комиту Парахуху несколько поместий в Трансильвании и Банате.

77

1266 г. марта 23. остров святой Маргареты (в Венгерской Н. Р.). — Король Венгрии Бэла IV мирится со своим сыном Степаном, герцогом Трансильвании, устанавливая также обязательства сторон.

78

1266 г. мая 5. — Король Венгрии Бэла IV подтверждает церкви св. Девы на острове Маргареты, (ныне в Венгерской Н. Р.) несколько поместий в Венгрии и Трансильвании, пожертвованных комитом Наной.

79

1266 г. июня 22, Витербо. — Папа Клемент IV скрепляет мировую грамоту короля Венгрии Бэла IV и его сына Степана, герцога Трансильвании.

80

1266 г. <июль-декабрь>. — Герцог Трансильвании Степан возводит Якова, бывшего крепостного крепости Боршод (ныне в Венгерской Н. Р.) в ранг благородных служащих.

81

1266 г. ноября 20. — Король Венгрии Бэла IV приказывает возвращение епархии Весприма (ныне в Венгерской Н. Р.) двух крепостей, захваченных комитом Мартином.

82

1267 г. — Герцог Трансильвании Степан жалует Александра, комита из Саболчи несколькими деревнями, за услуги, оказанные, когда Степан бежал в Кодлю.

83

1267 г. — Король Венгрии Бэла IV, герцог Трансильвании Степан и герцог Славонии Бэла утверждает за дворянами все права, которыми они пользовались со времен короля Степана Святого.

84

1267 г. — Герцог Трансильвании Степан жалует магистра Андрея селом, за услуги, оказанные в междоусобице Степана с его отцом Бэлой IV, королем Венгрии.

85

1267 г. — Герцог Трансильвании Степан жалует Иоана селом, за услуги, оказанные во время битв Степана в Трансильвании и Венгрии.

86

1267 г. — Герцог Трансильвании Степан жалует комита Поуса и его брата Доминика поместьем за услуги в сражениях у Кодли.

87

< 1267 г. > июня 3, Ка (Югославия). — Герцог Трансильвании Степан приказывает капитулу Алба-Юлии восстановить Николая, сына Юлы в правах владения его поместьями в Трансильвании.

88

1267 г. < около сентября 15 >. — Король Венгрии Бэла IV осуждает Понита, сына Арнолда, в результате приговора вынесенного несколькими сановниками, среди которых был также воевода Трансильвании Ладислав.

89

1268 г. < Алба-Юлия >. — Капитул Алба-Юлии свидетельствует, что Лука дал своему зятю Андрею часть своего поместья Чунга.

90

1268 г. — < Алба-Юлия >. — Капитул Алба-Юлии свидетельствует, что Петр, Яков и Павел, сыновья Самсона, заплатили Куте, крепостному крепости Турда, остаток суммы за поместье Лункани.

91

1268 г. — Король Венгрии Бэла IV призывает колонистов для заселения опустошенных татарами областей.

92

1268 г. — Король Венгрии Бэла IV подтверждает соглашение между Марчелом, сыном Иларуса из Тобола и подказначеем Яковом относительно поместья Тыргушор.

93

1268 г. — Король Венгрии Бала IV скрепляет продажу; в числе скрепивших акт были и сановники из Трансильвании.

94

1268 г. Халмош (ныне в Венгерской Н. Р.).— Бан Северина, Угрия, жалует магистра Дионисия двумя селами в комитате Неуград (ныне в Венгерской Н. Р.).

95

1268 г. — Герцог Трансильвании Степан жалует Александра, северинского бана несколькими селами в Венгрии и Трансильвании за оказанные им услуги во время войн Степана.

96

1268 г. — Герцог Трансильвании Степан жалует Александра, саболчского комита несколькими поместьями в Венгрии и Трансильвании за оказанные им услуги, во время сражении Степана в Венгрии и Трансильвании.

97

1268 г. — Герцог Трансильвании Степан возводит Чака, Петра, Якова и Венедикта, крепостных крепости Бихор, в ранг королевских служащих за их услуги во время войн Степана в Венгрии и Трансильвании.

98

1268 г. — Герцог Трансильвании Степан жалует Григория и Вартоломея сыновей Якова, помещьем Тох в комитате Сэтмар за оказанные ими услуги во время войн Степана.

99

1268 г. — Герцог Трансильвании Степан возводит Марчела и его родных, крепостных крепости Вашвар, в ранг благородных служащих, за оказанные ими услуги во время войн Степана в Венгрии и Трансильвании.

100

1268 г. — Герцог Трансильвании Степан жалует Понита добонского комита несколькими поместьями в Венгрии, за его услуги во время войн Степана в Венгрии и Трансильвании.

101

1268 г. — Герцог Трансильвании Степан возводит Пуку и Барнабу, служителей комита Петра и крепостных крепости Гумур в ранг благородных служащих за услуги, оказанные Степану во время междоусобицы в Трансильвании.

102

< 1268—1269 г. > — Герцог Трансильвании Степан жалует Козьму, сына комита Козьмы, несколькими пустырьями в Венгрии и Трансильвании за его услуги во время войн Степана в Трансильвании.

103

1268 г. ноября 25, Форро, (ныне в Чехословацкой Республики).—Венедикт, сибийский комит и судья двора герцога Трансильвании Степан, продает яку, комиту глашатаев поместье. Это поместье было отобрано Венедиктом у Жервасиуса со всеми его именьями в результате одного судебного дела.

104

1268 г. декабря 20, Родна. — Судья и присяжные Родны свидетельствуют, что комит Рото продал комиту Генрику поместье, мельницу, дома и половину серебряных копей комита Рото.

105

1269 г. <Арад>. — Капитул Арада свидетельствует, что Ахиллеус, сын Худа, продал Омпуду и Фабиану свое поместье Вошиан.

106

1269 г. <Алба-Юлия>. — Капитул Алба-Юлии свидетельствует, что Марко, сын Белуса, и Филипп, сын Якова, продали комиту Апа свое поместье Чирешоана.

107

1269 г. — Герцог Трансильвании Степан жалует Андрея, комита Верхнего Джеоаджия поместьем, за услуги, оказанные во время междоусобицы в Трансильвании.

108

1269 г. — Герцог Трансильвании Степан жалует комита Хила из села Кылник несколькими поместьями за его услуги во время междоусобицы в Трансильвании.

109

1269 г. — Герцог Трансильвании Степан подтверждает сыну комита Микуда несколько поместий в Трансильвании.

110

1270 г. — Герцог Трансильвании Степан жалует поместье Хороат Чеха.

111

1270 г. — Герцог Трансильвании Степан жалует комитов Дмитрия и Михаила несколькими селами за их услуги во время междоусобицы в Трансильвании.

112

1270 г. — Герцог Трансильвании Степан утверждает за Иоаном и Марком, братьями комита Доминика путь, которым они пользовались для тяги судов по Дунаю.

113

1270 г. — Герцог Трансильвании Степан жалует Петра и Якова, сыновей Самсона из села Лункани, пустопорожними местами Хэдэрени и Луна за услуги, оказанные во время междоусобицы Степана в Трансильвании.

114

1270 г. — Герцог Трансильвании Степан жалует Винкло и Ладислава, сыновей Вида, пустопорожним местом Портица, раньше собственность крепости Сэтмар.

115

1270 г. — Король Венгрии Степан V возводит Доминика, сына Андроника, в ранг благородных служащих за его услуги во время междоусобицы в Трансильвании.

116

1270 г. — Король Венгрии Степан V жалует Якову, сыну комита Эмерика, за его услуги во время междоусобицы у крепости Кодли и в Венгрии.

117

1270 г. — Дарственная короля Венгрии Степана V Кутену и Андронику; вице-канцлером двора был магистр Венедикт, настоятель Арада.

118

1270 г. — Король Венгрии Степан V подтверждает грамоту комита Микуда; вице-канцлером двора был магистр Венедикт, настоятель Арада.

119

1270 г. — Король Венгрии Степан V жалует Рейнольда сабольчского комита несколькими поместьями за услуги, оказанные во время междоусобицы в Трансильвании.

120

< 1270 г. > — Король Венгрии Степан V подтверждает соглашение относительно поместья Тыргушор в Бихоре.

121

< 1270 — 1272 г. > — Король Венгрии Степан V предоставляет Лаврентию и его жену Левстахию, совместно с их поместьями, одинаковые привилегии с тиягдскими секлерами и изымает их из под юрисдикции воеводы Трансильвании.

122

1270 г. мая 18. — Мойсей комит Шопрона и Сибиу назначает Филиппа, архиепископа Стригония, комитом Стригония, а капитул Стригония вносит ему пошлины этого комитата.

123

< Около 1270 г. мая 28, Орадя >. — Капитул Орадии подтверждает соглашение между комитами Петром, Лаврентием и их братьями, и комитом Козьмой и магистром Иванкой относительно покровительства их монастыря в Эгнеде.

124

1270 г. июня 13. — Дарственная короля Венгрии Степана V; среди скрепивших грамоту имеются и сановники из Трансильвании.

125

1270 г. августа 20 < Буда >. — Капитул Буды подтверждает церкви на острове св. Маргареты поместье Шол, около Тиссы, а Абрааму, сыну Понита, поместья Рофх около Беретеу и Валялуй Михай, пожертвованные Оянусой, женой комита Турула.

126

1270 г. сентября 8, Старый Пешт. — Король Венгрии Степан V подтверждает сыновьям комита Фомы поместье; среди скрепивших грамоту имеются и сановники из Трансильвании.

127

1270 г. октября 6, Сынтимбру. — Воевода Трансильвании и комит Солнока Матфей выносит решение по поводу распри между комитом Чефаном и аббатом церкви св. Марии в Игрише.

128

1270 г. ноября 17. — Король Венгрии Степан V жалует Николая, сына Маврикия, несколькими селами в Трансильвании.

129

1270 г. декабря 10. — Король Венгрии Степан V жалует бану Пониха, комита Залы, несколькими поместьями за услуги, оказанные во время междоусобицы в Трансильвании и за исполнение посольства у татар.

130

1271 г. — Король Венгрии Степан V подтверждает комиту Чнелу поместье Сынчел и поместье между реками Тырнавами.

131

1271 г. — Дарственная короля Венгрии Степана V; вице-канцлером двора был магистр Венедикт, настоятель Арада.

132

1271 г. — Дарственная короля Венгрии Степана V Фоме, комиту королевских ловчих и его братьям за услуги при сражениях у Кодли; в списке сановников фигурируют и сановники из Трансильвании.

133

1271 г. — Король Венгрии Степан V возводит сыновей Якова в ранг благородных служащих за услуги оказанные, когда Степан был герцогом Трансильвании; вице-канцлером двора был магистр Венедикт, настоятель Арада.

134

1271 г. <Орадя>. — Капитул Орадии выносит решение по поводу распри комита Фомы и воеводы Николая.

135

1271 г. — Король Венгрии Степан V предоставляет „гостям“ из Сэтмара такие же привилегии как „гостям“ из Албы, между тем и право иметь свободную ярмарку по пятницам.

136

1271 г. Алба-Юлия. — Воевода Трансильвании и комит Солнока Мафтей, подтверждает епархии и капитулу Трансильвании поместье Абруд, пожалованное королем Венгрии Степаном V.

137

<1271 г.>. февраля 1. — Король Венгрии Степан V предоставляет „гостям“ из села Меднешул-Аурит такие же привилегии как и прочим своим „гостям“.

138

1271 г. марта 23. — Король Венгрии Степан V жалует Лачрентия, северянского бана добокского комита, несколькими поместьями.

139

<1271 г.> мая 1, Буда. — Король Венгрии Степан V вновь жалует капитул Алба Юлии соляной копью в Турде и правом взимания у людей капитула, налога причитывающегося королю.

140

1271 г. июля 3, Пожон (в стане). — Король Венгрии Степан V ратифицирует условия мира заключенного с королем Богемии Оттокар II; среди скрепивших грамоту были и сановники из Трансильвании.

141

1271 г. августа 31. — Король Венгрии Степан V утверждает за церковью нитры (ныне в Чехословацкой Республике) ее поместья; в числе скрепивших грамоту были и сановники из Трансильвании.

142

1271 г. <до сентября>. — Король Венгрии Степан V переписывает привилегию предоставленной Бэлой IV церкви Агрии (ныне в Венгерской Народной Республики).

143

1271 г. <сентябрь>. — Король Венгрии Степан V подтверждает все доходы и привилегии агрийской церкви (ныне в Венгерской Народной Республики); в числе скрепивших грамоту были и сановники из Трансильвании.

144

1271 г. сентября 27. — Король Венгрии Степан V подтверждает привилегии „гостям“ из Петрина (ныне в Югославии); среди скрепивших грамоту были и сановники из Трансильвании.

145

1271 г. декабря 31. — Король Венгрии Степан V подтверждает привилегии „гостям“ из села Кирихаза (комитат Угоча, ныне в СССР); среди скрепивших грамоту были и сановники из Трансильвании.

146

1272 г. — Король Венгрии Степан V утверждает за Самсоном сыном Павла из Джеоаджу, поместье Звкмонд, раньше собственность крепости Алба-Юлна.

147

1272 г. — Дарственная короля Венгрии Степана V комиту Доминику и его брату магистру Фоме за услуги во время битв Степана у Кодли; среди скрепивших грамоту были и сановники из Трансильвании.

148

1272 г. января 6, М а р а м у р е ш. — Король Венгрии Степан V возводит Мартин I, сына Микса из Дамонна (ныне в Венгерской Народной Республики), и его братьев в ранг королевских служащих.

149

1272 г. февраля 7. — Дарственная короля Венгрии Степана V Гаалу, Ладиславу и Григорию за их услуги во время боев Степана у Кодли; среди скрепивших грамоту были и сановники из Трансильвании.

150

1272 г. февраля 17. — Дарственная короля Венгрии Степана V магистрам Иоану и Степану за услугу во время боев у Кодли; среди скрепивших акт были и сановники из Трансильвании.

151

1272 г. февраля 27. — Король Венгрии Степан V утверждает за комитам Дмитрием и Михалом крепость; в числе скрепивших грамоту были и сановники из Трансильвании.

152

1272 г. марта 11. — Король Венгрии Степан V жалует комита Петра поместьем Арусег, околы реки Тырnavы за услуги в боях Степана.

153

1272 г. мая 23. — Король Венгрии Степан V подтверждает привилегии церкви в Кырце.

154

1272 г. июня 23, Бихак (Югославия). — Король Венгрии Степан V подтверждает комиту Михаилу еело Марчелфона, около Сомеша, так как он заплатил судье по этой распре.

155

1272 г. августа 3. — Дарственная короля Венгрии Степана V Алмусу, комиту угочскому и ардетскому, и его братьям; среди скрепивших грамоту были и сановники из Трансильвании.

156

1272 г. < до декабря 1 >. — Король Венгрии Ладислав IV подтверждает Николаю, сыну Чила из села Кыльник, привилегию, предоставленную королем Степаном V.

157

1272 г. декабря 1. — Король Венгрии Ладислав IV подтверждает грамоту короля Белы IV; среди скрепивших грамоту были и сановники из Трансильвании.

158

1272 г. декабря 1. — Король Венгрии Ладислав IV подтверждает грамоту короля Степана V; среди скрепивших грамоту были и сановники из Трансильвании.

159

< 1272 — 1289 г. декабря 1 >, Сегедин. — Король Венгрии Ладислав IV приказывает настоятелю и конвенту церкви св. Степана на Орадийском холме расследовать причины упразднения церковной ярмарки в Орадии.

160

1273 г. — Король Венгрии Ладислав IV утверждает за комитами Андреем Унгским и Яковом земпленским два поместья; среди скрепивших грамоту были и сановники из Трансильвании.

161

1273 г. — Епископ Орадии Лодомер, Б. настоятель Орадии и капитул Орадии определяют поместья, доходы и слуг, которыми они совместно владеют.

162

1273 г. января 10. — Король Венгрии Ладислав IV подтверждает грамоту короля Степана V; среди скрепивших грамоту были и сановники из Трансильвании.

163

1273 г. января 12. — Король Венгрии Ладислав IV подтверждает купцу Яну, прозваному Албаш, поместье Хейдрех, около Сэтмара, между селами Меднешул Аурит и Арлед.

164

1273 г. марта 30. — Король Венгрии Ладислав IV утверждает за Лаврентием сыном Кемена, поместье; в числе скрепивших грамоту фигурируют и сановники из Трансильвании.

165

1273 г. мая 12. — Король Венгрии Ладислав IV утверждает привилегию за магистром Монсем, комитом из Шомоги; среди скрепивших грамоту были и сановники из Трансильвании.

166

< 1273 — 1290 г. мая 20 >, Секаш (Венгерская Н. Р.). — Король Венгрии Ладислав IV освобождает суда комита Михаила и его сыновей от всяких пошлин на Сомеше.

167

1273 г. мая 23. — Король Венгрии Ладислав IV жалует магистра Петра поместьем за его услуги во время походов короля Степана V в Трансильвании и против куманов.

168

1274 г. < Орадя >. — Капитул Ораднии подтверждает обмен поместьями между Дерсом, сыном Пазнана, и Николаем, сыном Ламперта.

169

1274 г. < Алба-Юлиа >. — Капитул Алба-Юулии свидетельствует, что Леве дал своему зятю Матвею поместье Херна.

170

1274 г. — Король Венгрии Ладислав IV утверждает за магистром Андреем право владения некоторыми своими имуществами в комитате Гемер (ныне в Чехословацкой Республике) за его услуги во время сражений короля Степана V у Кодли.

171

1274 г. Король Венгрии Ладислав IV приказывает палатину Дионисию, судье куманов и комиту из Олих, вернуть монастырям Венгрии все поместья, потерянные ими из-за татарского нашествия.

172

1274 г. — Король Венгрии Ладислав IV утверждает за магистром Фомой поместье Халмеу в комитате Угоча.

173

1274 г. — Король Венгрии Ладислав IV утверждает за магистром Фомой поместье Порумбешти в комитате Угоча.

174

< 1274 г. > февраля 23. — Король Венгрии Ладислав IV жалует Николая воеводу Трансильвании и комита Солнока несколькими поместьями около Сомеша, отобранных у Андрея, сына Яко из рода Капплион, за недобросовестность.

175

1274 г. апреля 26. — Король Венгрии Ладислав IV подтверждает привилегии капитула Буды; в числе скрепивших грамоту фигурируют и сановники из Трансильвании.

176

1274 г. мая 7. — Король Венгрии Ладислав IV утверждает за комитом Кумполтом поместье; среди скрепивших грамоту были также сановники из Трансильвании.

177

1274 г. июня 25, Алба-Юлия. — Воевода Трансильвании и комит Солнока Матвей выносит решение по распре между вдовой Урбана и Михаилом, его сыном, и Петром, сыном Петра Магнуса из Мирэслэу, из-за убийства Урбана.

178

1274 г. августа 22, Зволен (ныне в Чехословацкой Республике). — Король Венгрии Ладислав IV жалует архидиакона Дерса, магистра Николая и их братьев поместьем Стражей, принадлежавшим крепости Алба-Юлия.

179

1274 г. августа 27, Зволен (ныне в Чехословацкой Республике). — Король Венгрии Ладислав IV подтверждает обмен поместьями между Александром, комитом сибийским и добокским, и Николаем, сыном Эке.

180

1274 г. сентября 8. — Король Венгрии Ладислав IV возводит в дворянское достоинство Петра из Буды; среди скрепивших грамоту были и сановники из Трансильвании.

181

1275 г. — Король Венгрии Ладислав IV подтверждает дарственную бана Александра, сибийского и добокского комита, в пользу своей жены.

182

1275 г. — Король Венгрии Ладислав IV выдает дарственную Павлу, комиту Валко (ныне в Югославии); среди скрепивших грамоту были и сановники из Трансильвании.

183

1275 г. — Король Венгрии Ладислав IV утверждает за церковью св. Михаила в Алба-Юлии село Клуж, подаренное королем Степаном V.

184

1275 г. февраля 10. — Король Венгрии Ладислав IV выдает дарственную Андрею сыну Ивянки, комита Бани; среди скрепивших грамоту были и сановники из Трансильвании.

185

1275 г. апреля 3. — Король Венгрии Ладислав IV выдает дарственную комиту Ботизу; среди скрепивших грамоту были и сановники из Трансильвании.

186

1275 г. июля 5, Валя Залок. — Король Венгрии Ладислав IV жалует комита Абраама двумя пустопорожними местами в комитате Солнок.

187

1275 г. августа 1. — Капитул Албы подтверждает соглашение между комитами Козьмой и Иванкой и Петром, его братом Николаем и комитом Лукой относительно покровительства над монастырем в Иггед.

188

1275 г. августа 11. — Король Венгрии Ладислав IV выдает дарственную комиту Перчину; среди скрепивших грамоту были и сановники из Трансильвании.

189

1275 г. сентября 14, Буда. — Король Венгрии Ладислав IV жалует Домника, сына Бласна, поместьем Прунени.

190

1276 г. — Король Венгрии Ладислав IV жертвует в пользу веспримской церкви; вице-канцлером двора был настоятель Трансильванской церкви магистр Николай.

191

1276 г. — Король Венгрии Ладислав IV утверждает за Домником, сыном Бласнуса, его привилегию от 14 сентября 1275 г.

192

1276 г. — Король Венгрии Ладислав IV выдает грамоту комиту Инарду; среди скрепивших грамоту были и сановники из Трансильвании.

193

1276 г. апреля 5, Орадья. — Король Венгрии Ладислав IV жалует орадийскую церковь селом Селеуш. Указываются обязательства сборщиков податей села перед церковью.

194

1276 г. мая 8, Алба-Юлиа. — Епископ Трансильвании Петр получает от капитула Трансильвании холм в лесу Филес, для того чтобы построить там укрепление.

195

1276 г. июля 28, Турень. — Яков, названный Вечелини, магистр дома крестоносцев из Турды, свидетельствует, что Елисабета продает своему брату Николаю фруктовой сад в селе Турени.

196

1276 г. августа 9, <Буда>. — Король Венгрии Ладислав IV утверждает за настоятелем и капитулом Стригонна поместье Винцул де Жос.

197

1276 г. <до 14 сентября>. — Король Венгрии Ладислав IV утверждает за капитулом Алба-Юлии сляную копь в Турде. Равным образом он освобождает всех людей капитула от королевских податей.

198

1276 г. сентября 14, Алба-Юлия. — Воевода Трансильвании и комит Солнока Матвей подтверждает копию привилегии, предоставленной королем Венгрии Ладиславом IV капитулу Алба-Юлии относительно соляной копи Турде.

199

1276 г. ноября 25, <Алба-Юлия>. — Капитул Алба-Юлии дарует епископу Трансильвании Петру поместье Изворул Кришулуй в комитате Бихор взамен поместья Симерна в комитате Хунедоаре и Акмариу в комитате Алба.

200

1277 г. <Орадия>. — Капитул Орадии подтверждает духовное завещание комита Готхарда, его жены, дочери и магистра Абраама, его зятя, относительно освобождения некоторых слуг.

201

1277 г. — Король Венгрии Ладислав IV жалует магистра Лаврентия сына воеводы Лаврентия, двумя поместьями в Трансильвании.

202

1277 г. — Трансильванские саксы сжигают и грабят церковь Алба-Юлии, убивая очень много людей.

203

1277 г. — Король Венгрии Ладислав IV производит обмен поместьями с магистром Варлеусом; среди скрепивших грамоту были и сановники из Трансильвании.

204

1277 г. — Король Венгрии Ладислав IV выдает дарственную монахиням из долины Весприм; среди скрепивших грамоту были и сановники из Трансильвании.

205

1277 г. мая 13, Витербо. — Папа Иоан XXI приказывает епископу Орадии вызвать настоятеля Трансильванской церкви Николая, избранного епископом Стригония, к апостольскому престолу.

206

1277 г. мая 23. — Король Венгрии Ладислав IV подтверждает орадийской церкви грамоту, выданую Степаном, когда последний был герцогом Трансильвании.

207

1278 г. <Алба-Юлия>. — Капитул Алба-Юлии свидетельствует что комит Моис подарил своему слуге Павлу поместье Тырновени, около Тырнава-Мика, за добросовестную службу и за 50 марок, которые он занял у Павла.

208

1278 г. — Король Венгрии Ладислав IV дарует церкви Алба-Юлии, разрушенной Трансильванскими саксами, соляную копию в Турде и освобождает всех людей капитула от всяких королевских податей.

209

1278 г.—Король Венгрии Ладислав IV дарует церкви Алба-Юлии, разрушенной Трансильванскими саксами, поместье Алба, лишенное населения.

210

1278 г.—Король Венгрии Ладислав IV утверждает поместье за комитами Мавриkiem и Андреем официалами епископа Орадий.

211

< Около 1278 г. >. — Епископ Орадий Лодомер сообщает королю Ладиславу IV результаты расследования разрушения монастыря в Иггед.

212

1278 г. — Бан Северина Павел свидетельствует, что соляная копь в Турде принадлежит капитулу стригонийской церкви.

213

1278 г. июня 1, Рим (св. Петр). — Папа Николай III аннулирует выборы настоятеля из Трансильвании Николая архиепископом Стригонии.

214

1278 г. июня 19, Буда. — Несколько прелатов из Трансильвании и Венгрии отлучают от церкви Гоана, сына Аларда и саксов Трансильвании за разрушение церкви Алба-Юлии.

215

1278 г. сентября 1. — Король Венгрии Ладислав IV возвращает комиту Петру и его братьям их поместье Сэкуени.

216

1278 г. сентября 22, Витербо. — Папа Николай III назначает Филиппа, епископа фермоского, апостольским легатом в Венгрии, Польше, Кумании и прочих соседних странах.

217

1278 г. < сентября 22, Витербо >. — Папа Николай III приказывает прелатам, конвентам и капитулам Венгрии, Польши и Кумании и других соседних стран подчиниться Филиппу, епископу Фермоскому, папскому легату в этих странах.

218

1278 г. октября 6, < Орадя >. — Капитул Орадий подтверждает обмен поместьями между Миконом, сыном Марчела, и Пазманом и Фанчакой, сыновья Фелициана.

219

1278 г. октября 7, Витербо. — Папа Николай III пишет заведующему монастырям в Венгрии, чтобы он послал несколько монахов к куманам, желающим перейти в католичество.

220

1278 г. декабря 28, Вена. — Филипп, епископ Фермоский, папский легат в Венгрии подтверждает древние грамоты относительно Бырской земли.

221

1279 г. — Король Венгрии Ладислав IV подтверждает привилегии „гостей“ из Дежа.

222

1279 г. — Король Венгрии Ладислав VI утверждает за комитом Хегуном и его сыном баном Гоганом поместье Сэрэуад.

223

< 1279 г. >. — Капитул Орадни пишет королю Ладиславу IV излагая результаты расследования произведенного им по делу поместья Сэрэуад.

224

1279 г. — Король Венгрии Ладислав IV подтверждает привилегии, предоставленные королем Степаном V Лаврентию и его сыну Левстахию.

225

1279 г. января 30. — Король Венгрии Ладислав IV жалует комита Фому, магистра Иоана и их сыновей несколькими поместьями за их услуги во время смуты в Венгрии.

226

1279 г. марта 13. — Король Венгрии Ладислав IV возводит в дворянское достоинство несколько стрельцов из Сегедина; среди скрепивших грамоту были и сановники из Трансильвании.

227

1279 г. мая 11, Буда. — Король Венгрии Ладислав IV разрешает северинскому бану Лаврентию, продажу его поместья Кинтельник комиту Хенчу.

228

1279 г. мая 23, Буда. — Король Венгрии Ладислав IV присягает перед Филиппом епископом Фермоским, папским легатом в Венгрии, что будет оберегать католическую веру и обратит куманов в католичество.

229

1279 г. июня 13, Рим (св. Петр). — Папа Николай III назначает епископа Орадни Лодомера архиепископом Стригонии.

230

1279 г. июня 22, Рим (св. Петр). — Папа Николай III пишет королю Ладиславу IV, советуя ему оказать поддержку Лодомеру, новому архиепископу Стригонии.

231

1279 г. июня 29. — Король Венгрии Ладислав IV подтверждает бывшему Северинскому бану Микуду, три поместья.

232

1279 г. июля 8. — Король Венгрии Ладислав IV [утверждает за баном Микудом несколько поместий в комитатах Добока и Турда.

233

< 1279 г. > августа 6, Пожон. — Король Венгрии Ладислав IV пишет капитулу Орадни расследовать, подлежит ли поместье Ирина праву королевских дарственных, и в этом случае передать его Венчеславу и его брату Ладиславу.

234

< 1279 г. после 6 августа, Орадя >. — Капитул Орадии пишет [королю Ладиславу IV, что поместье Ирина подлежит праву королевских дарственных и что капитул передал это поместье Венчеславу и его брату Ладиславу.

235

1279 г. < после 6 августа >. — Король Венгрии Ладислав IV жалует Венчеслава и его брата Ладислава, сыновей Вида из Ирины, поместьем Ириной.

236

1279 г. августа 10, Буда. — Король Венгрии Ладислав IV приказывает куманам поселиться в поместьях полученных ими от короля Бэлы IV, между Дунаем и Тиссой или около Муреша, Криша и Тимиша. Равным образом устанавливаются права и обязанности куманов.

237

1279 г. (после 1 сентября). — Король Венгрии Ладислав IV подтверждает соглашение нескольких дворян относительно поместья Гиляна.

238

1279 г. октября 7, Витербо. — Папа Николай III приказывает Филиппу, епископу Фермоскому, папскому легату в Венгрии, расследовать положение доходов епархии Милковии, разрушенной татарами.

239

1279 г. ноября 28, Орадя. — Капитул Орадии подтверждает соглашение между Георгием, сыном Симнона, и комитом Михаилом, относительно поместья Мока в комитате Сэтмар.

240

1279 г. декабря 9, Рим (св. Петр). — Папа Николай III пишет королю Ладиславу IV, побуждая оказывать поддержку Филиппу, епископу Фермоскому, папскому легату в Венгрии.

241

1279 г. декабря 9, Рим (св. Петр). — [Папа Николай III приказывает прелатам и дворянам Венгрии оказать поддержку Филиппу, епископу Фермоскому, папскому легату в Венгрии.

242

< 1279 — 1297 гг. > декабря 15, Стригоний. — Лодомер, архиепископ Стригонии, пишет комиту Фоме в Береки, побуждая его помочь Михаилу, аббату в Ченаде.

243

1280 г. — Воевода Трансильвании Степан и сыновья комита Текуса соглашаются с магистром Андреем и великим чашником короля, Яко, относительно поместья Гиляна, около Сэтмара.

244

1280 г. < Алба-Юлия >. — Капитул Алба-Юлии свидетельствует, что Эрней, Венедикт и сыновья Едуча продали Валентину, Николаю Черному, Заланду и Вильми поместье Тикокул де Сус.

245

<Около 1280 г., Орадя>. — Капитул Ораднии свидетельствует, что Андрей продал трех слуг комиту Аладару.

246

<Около 1280 г., Орадя>. — Капитул Ораднии извещает короля Ладислава IV что не смог размеживать поместья Шураны в комитате Берег (ныне в Чехословацкой Республики).

247

<Около 1280 г., Орадя>. — Капитул Ораднии подтверждает соглашение между комитом Михайлом и жечой его брата Григория.

248

1280 г. <Алба-Юлия>. — Капитул Алба-Юлии подтверждает Николаю из Гымбаш, сыну комита Обуш, его привилегию относительно поместья Гымбаш.

249

1280 г. <Агррия>. — Капитул Агррии свидетельствует, что Сикст продал поместье комиту Давиду и его сыновьям Петру, судьей двора, палатину Финте и Омодеу, комиту сибийскому.

250

1280 г., <Агррия>. — Капитул Агррии подтверждает обмен поместьями между комитом Давидом и его сыновьями Петру, судьей двора, палатином Финтой и Омодеу комитом сибийским.

251

1280 г., Агррия. — Дарственная короля Венгрии Ладислава IV воеводе Петру, его брату Григорию и сыновьям комита Павла.

252

1280 г. — Матвей, сын Эта из Джоаджну де Сус, продает Николаю и Георгиу поместье Хериа из комитата Уноара.

253

<1280 г.> февраля 11. — Король Взягрии Ладислав IV подтверждает Николаю и Андрею, сыновьям комита Андрея в Джоаджну де Сус, поместье Рэдешти, около Муреша.

254

1280 г. марта 15, Вена. — Рудольф, император Священной Римской Империи подтверждает грамоту короля Венгрии Андрея II от 7 мая 1222 г.

255

<Около 1280 г.> июля 7, Баторкереки. — Магистр Николай, архидиако. Сэтмара, упоминается представителем комита Фомы и его села Шураны (ныне в Чехословацкой Республики) в одном процессе.

256

<Около 1280 г.> июля 16, Буда. — Комит Иоан, вице-судья королевского двора просит настоятеля и конвена Лелеза прислать свидетеля, чтобы совместно с посланным короля вызвать на ставку перед королем Аврама, сына Николая, и его село.

257

1280 г. августа 28, <Орадя>. — Капитул Орадии подтверждает обмен поместьями.

258

<Около 1280 г.> октября 12, Буда. — Аладар, сын Михаила, должен представиться на процессе с комитом Николаем, сыном Тибы.

259

1280 г. ноября 23, Батор (Венгерская Н. Р.). — Комит Степан, вице-судья королевского двора выносит решение по спору между Аладаром, сыном Михаила, и Андреем, сыном Иоана, и сыновьями комита Тибы, относительно выкупа нескольких поместий.

260

1281 г. — Королева Венгрии Елисавета подтверждает монастырю св. Маргареты в Месеше пятую часть годового дохода таможи в Залау.

261

1281 г. — Король Венгрии Ладислав IV возвращает агрийскому епископу некоторые поместья; в числе скрепивших грамоту фигурируют и сановники из Трансильвании.

262

<1281—1286 гг.>. — Запись о счетах магистра Жерарда из Мутины, относительно взимания денег в Трансильвании и Венгрии для крестового похода.

263

1281 г. — Король Венгрии Ладислав IV утверждает за магистром Мико и Чепаном сыновьями комита Марталеуса, село Вишк в комитате Угоча.

264

1281 г. сентября 16, Буда. — Комит Оливерий, вице-судья королевского двора разбирает спор между комитом Степаном и Петром, епископом Трансильвании.

265

<1281 г., декабря 29>, Пешт. — Король Венгрии Ладислав IV приказывает дворянам комитатов Сэтмара и Саболчи оставить в покое поместья магистра Павла, сына бана Степана.

266

1282 г. — Вице-воевода Трансильвании Николай подтверждает соглашение капитула Алба-Юлии с комитом Петром, Самсоном, Николаем и Андреем, относительно поместь Нижняя Гырбова.

267

1282 г., Зволен (Чехословацкая Республика). — Дарственная короля Венгрии Ладислава IV. Размежевание поместья было произведено посланным орадийского капитула.

268

1282 г. февраля 22, <Орадя>. — Капитул Орадии извещает, что он послал Витуса, священника из Сэлачи, размежевать поместье епископа Трансильвании Петра, вследствие суда с комитом Степаном.

269

1282 г. марта 21, в Заке над рекой Хернад. — Король Венгрии Ладислав IV освобождает от судопроизводства воеводы Трансильвании, комитов и прочих судей всех людей, находящихся в поместьях Трансильванской епархии или которые поселятся в них.

270

<1282> мая 1, Зволен (Чехословацкая Республика). — Король Венгрии Ладислав IV приказывает дворянам комитат Сэтмара и Саболчи помочь комиту Михаилу возвести в своем поместье крепость.

271

1282 г. мая 19, Буда. — Король Венгрии Ладислав IV свидетельствует, что магистр Степан, сын комита Фомы, подарил поместье своим служащим комиту Христофору, Фоме, и Сике, с согласия его братьев и воеводы Трансильвании Роранда.

272

1282 г. июня 18, Орвието. — Папа Мартин IV приказывает калочскому и бачскому архиепископам и сирмийскому и ченадскому епископам расследовать, произошли ли выборы Фомы епископом Орадии каноническим образом.

273

1282 г. июля 19. — Король Венгрии Ладислав IV возводит в дворянское достоинство несколько крепостных крепости Боршод (ныне в Венгерской Н. Р.) за их услуги во время сражений с Трансильванскими саксами.

274

1282 г. декабря 10, Стригоний. — Архиепископ Стригония Лодомер подтверждает привилегии декана и настоятелей сибийской области.

275

1283 г. <Арад>. — Капитул Арада пишет королю Ладиславу IV о том, что он вернул Григорию и Якову, сыновьям комита Апа, поместье Пилул.

276

1283 г. — Воевода Трансильвании и комит Солнока Апор подтверждает право „гостей“ из Дежа подлежать по суду своим судьям.

277

1283 г. — Король Венгрии Ладислав IV предоставляет некоторые привилегии магистрам Доминику, Ладиславу, Роранду, Дешеу, Рейнольду и Николаю за их услуги в сражениях против куманов освобождая их от юрисдикции Сомогских комитов и королевского палатина.

278

1283 г. — Король Венгрии Ладислав IV подтверждает раздел между членами рода Ратольд их поместий в Венгрии и Трансильвании.

279

1283 г. июня 13, <Орадя>. — Капитул Орадии свидетельствует что Бутмер и его сын Буда продают магистру Ладиславу и его брату Михаилу поместье в комитате Красна.

280

1283 г. июня 13, <Орадя>. — Настоятель Яков и конвент церкви св. Степана на орадийском холме утверждают дарственную комита из Багды (ныне в Венгерской Народной Республике).

281

1283 г. июня 23, Буда. — Король Венгрии Ладислав IV утверждает за Григорием и Яковом, сыновьями Апа, поместье Пилул.

282

1283 г. июня 23, Буда. — Король Венгрии Ладислав IV приказывает капитулу Алба-Юлии прислать человека для размежевания поместий монастыря в Клуже-Мэнэштур.

283

1283 г. июня 23, Алба-Юлия. — Епископ Трансильвании Петр свидетельствует что капитул Алба-Юлии отдал в аренду священникам из Медиаша три части десятины от хлеба, вина, пчел и ягнят из Медиаша, за 40 марок серебром.

284

1283 г. июля 27, <Орадя>. — Капитул Орадии подтверждает поместий Филиппа, сына Танача и Лаврентия, сына Морцува, умерших без наследников, между их родственниками.

285

1283 г. августа 3, <Алба Юлия>. — Капитул Алба-Юлии извещает короля Ладислава IV о том, что он размеживал поместья Мария-Телка и Чинтени, монастыря в Клуже-Мэнэштур.

286

1283 г. сентября 14, <Орадя>. — Капитул Орадии переписывает грамоту о размежевании поместий Тилягд и Саболчиу комита Фомы.

287

1284 г. — Дарственная короля Венгрии Ладислава IV; среди скрепивших грамоту, были и сановники из Трансильвании.

288

1284 г. января 1. — Король Венгрии Ладислав IV жалует комита Рофонна село Мок, за его услуги во время сражении с куманами.

289

1284 г. января 20, около Перштан. — Король Венгрии Ладислав IV жалует комита Аладара и его сыновей поместья Андрея, сына Иоана, умершего без наследников.

290

1284 г. марта 26, <Орадя>. — Капитул Орадии свидетельствует, что магистр Дионисий запретил сыновьям комита Лаврентия продажу или переуступку их поместий.

291

<1284 г.> мая 18, около Оч. — Король Венгрии Ладислав IV приказывает капитулу Орадии прислать свидетеля для ввода во владение несколькими поместьями Петра, сына Михаила.

292

1284 г. мая 30, <Орадя>. — Капитул Орадии сообщает королю Ладиславу IV, что ввел во владение несколькими поместьями Петра, сына комита Михаила.

293

1284 г. мая 31, <Орадя>. — Капитул Орадии свидетельствует, что жена комита Коллуна отпустила на волю 2 прислужницы германского племени.

294

1284 г. <до 11 июня>. — Королева Елисавета, мать короля Ладислава IV, жалует два пустопорожних места магистру Теодору, настоятелю Сибиу, нотариусу двора короля Ладислава IV.

295

1284 г. июня 11. — Королева Венгрии Елисавета, подтверждает магистру Теодору, настоятелю Сибиу, нотариусу двора короля Ладислава IV дарственную Елисаветы, матери короля Ладислава IV.

296

1284 г. июня 27, <Орадя>. — Капитул Орадии свидетельствует, что Михаил Павел и Венедикт, сыновья Миона из Тоха, продали Иоанке поместье Ресигя в комитате Сэтмар.

297

1284 г. июля 29, <Орадя>. — Капитул Орадии подтверждает соглашение между магистром Фомой, и Павлом, сыновьями Рофонна, относительно раздела нескольких поместий.

298

1284 г. августа 1, епископство Бихора. — Вартоломей, епископ Орадии, и Роранд, воевода Трансильвании и комит Солнока, подтверждают комиту Фоме и магистру Ачону право взимать пошлину в Биртине, у брода Кришула. Упоминается, что лица, переправляющиеся и не занимающиеся торговлей не будут платить пошлину.

299

< 1284 г. >, августа 21, около Лиуч. — Король Венгрии Ладислав IV приказывает палатнику Райнольд и магистру Омодеу, судье двора, расследовать распрю между Иоаном и Николаем, сыновьям Петра, и их братом Георгием.

300

1284 г. августа 31, < Орадя >. — Капитул Ораднии переписывает свою грамоту от 27 июля 1283 г. относительно раздела нескольких поместий.

301

1284 г. октября 13, < Орадя >. — Настоятель и конвент Ораднии подтверждает соглашение между Мицоу и Чепаном, сыновьям Марталеуса, и комитом Козьмой, относительно опустошения поместья Мицоу и Чепана.

302

1284 г. ноября 26. — Король Венгрии Ладислав IV утверждает за комитом Фомой поместья Биртин, Шункунуш, Тилягд и Саболчну, а также половину пошлин в Биртин-у брода Криша.

303

1284 г. ноября 26. — Король Венгрии Ладислав IV подтверждает комиту Фоме привилегию короля Бэлы IV относительно его поместий в комитатах Арад, Ченад, Тимиш и Сирмий.

304

1284 г. декабря 21, Деж. — Воевода Трансильвании и комит Солнока Роланд утверждает „гостям“ из Дежа привилегии между которыми и прова быть судимы собственным судьем.

305

< 1285 г. Агрия >. — Капитул Агрии свидетельствует, что Николай сын бана Понита, дарит сыновьям Бедека и Илия половину своего поместья Богиш в комитате Красна, взамен поместья Араниаш, в комитате Боршод (ныне в Венгерской Н. Р.).

306

1285 г. < Ченад >. — Капитул Ченада свидетельствует что Эжидну, сын Германа подарил своему зятю Филиппу, сыну Якова, половину поместья Зеплок в комитате Караш,

307

1285 г. < Орадя >. — Капитул Ораднии пишет королю Ладиславу IV, что расследовал спор о разрушение села Кадя комита Козьмы.

308

1285 г. — Магистр Эмерик дарит капитулу Алба-Юлии село Копанд, около Муреша с одним местом, мельницей и рыбным прудом, а также поместье Иванкателеке.

309

1285 г. января 8. — Король Венгрии Ладислав IV жалует несколько поместий магистру Георгию, за его услуги во время походов против куманов, болгаров и воеводы Литовоя.

310

1285 г. мая 13, Секешфегервар. — Король Венгрии Ладислав IV утверждает за Петром и Николаем поместье Тиримиа.

311

1285 г. мая 26. — Король Венгрии Ладислав IV утверждает за комитом Фомой его поместья в комитатах Ченад, Арад и Тимиш.

312

1285 г. мая 27, Алба-Юлия. — Король Венгрии Ладислав IV утверждает за капитулом Алба-Юлии поместье Гырбова де Жос.

313

1285 г. августа 7, Орадя. — Епископ Орадии Вартоломей выносит решение по спору между капитулом Орадии и судьями и людьми епископа в Олась, Сатул Ноу и св. Лаврентий относительно взимания таможенных пошлин.

314

1286 г. февраля I. — Дарственная короля Венгрии Ладислава IV; вице-канцлером двора был магистр Теодор, настоятель Сибиу.

315

1286 г. марта 19, Алба-Юлия. — Магистр Иоан подтверждает капитулу Алба-Юлии дарственную своего отца.

316

< 1286—1289 г. > июля 22, Орадя. — Король Венгрии Ладислав IV освобождает жителей Бистрицы от двух третей налогов.

317

1286 г. ноябрь. — Дарственная короля Венгрии Ладислава IV; вице-канцлером двора был Теодор, настоятель Сибиу.

318

1287 г., < Алба-Юлия >. — Капитул Алба-Юлии свидетельствует, что комит Букен и его сыновья продают комиту Берге и его сыновьям поместье Тотону около Муреша.

319

1287 г. — Папа Гонорий IV побуждает короля Германии и Польши, дворян Польши, Славонии и Венгрии, а также всех прелатов Венгрии помочь стригонийскому архиепископу прогнать из Венгрии татар, сарацин, ногайцев и прочих язычников.

320

1287 г. — Дарственная короля Венгрии Ладислава IV; вице-канцлером двора был Теодор настоятель Сибиу, выбранный настоятелем церкви Секешфегервара.

321

1287 г. января 26. — Король Венгрии Ладислав IV подтверждает грамоты конвента в Туроч (ныне в Чехословацкой Республике), о размежевании; вице-канцлером двора был Теодор, настоятель Сибиу.

322

1287 г. марта 2. — Дарственная короля Венгрии Ладислава IV; вице-канцлером двора был Теодор, настоятель Сибуу.

323

1287 г. марта 12, Рим (св. Сабина). — Папа Гонорий IV упрекает короля Ладислава IV, что он заключил союз с татарами, сарацинами, ногайцами и другими язычниками. Равным образом побуждает освободить его жену Елисавету из тюрьмы.

324

1287 г. марта 12, Рим (св. Сабина). — Папа Гонорий IV приказывает архиепископу Стригония проповедывать крестовый поход против татар, сарацин, ногайцев и прочих язычников. Он приказывает равным образом заставить короля Ладислава IV освободить свою жену Елисавету из тюрьмы.

325

1287 г. марта 12, Рим (св. Сабина). — Папа Гонорий IV приказывает стригонийскому архиепископу освободить из тюрьмы королеву Венгрии.

326

1287 г. марта 16, <Алба-Юлия>. — Капитул Алба-Юлии подтверждает своей новой печатью привилегию комита Петра и магистра Саула, каноника капитула.

327

1287 г. апреля 19. — Дарственная короля Венгрии Ладислава IV; вице-канцлером двора был Теодор, настоятель Сибуу.

328

1287 г. августа 2, Рим (св. Сабина). — Кардиналы просят Лодомера, стригонийского архиепископа, освободить королеву Венгрии Елисавету, посаженную в тюрьму королем Ладиславом IV.

329

1287 г. ноября 1 (Алба-Юлия). — Капитул Алба-Юлии подтверждает соглашение между епископом Трансильвании Петром и каменщиком Иоаном, сыном Тивона из города св. Адеодата (Франция), относительно постройки церкви в Алба-Юлии.

330

1287 г. декабря 6, Стригоний. — Архиепископ Стригония Лодомер уполномочивает Петра, епископа Трансильвании, оказать содействие служащим королевы Елисаветы собирать полагающиеся ей налоги в области Бистрицы.

331

1288 г., <Ченад>. — Капитул Ченада свидетельствует, что Вчуган и Иуанчук, сыновья Кейрана, продали Иоану, сыну Петра, поместье Бобду.

332

1288 г. <Рнети>. — Папа Николай IV уполномочивает стригонийского архиепископа заставить короля Ладислава IV освободить королеву Елисавету из тюрьмы. Равным образом он разрешает ему объявить крестовый поход против татар, сарацин, ногайцев и прочих язычников.

333

1288 г. — Король Венгрии Ладислав IV жалует два поместья магистру Фоми за его услуги во время походов против куманов и татар.

334

1288 г. <Алба-Юлия>. — Капитул Алба-Юлии свидетельствует, что Петр, сын Лаврентия, продал комиту Влкино поместье Шнеул-Сфынтул около Бистрицы.

335

12<8>8 г. марта 27, <Алба-Юлия>. — Бан Микуд дарует Петру, епископу Трансильвании, поместье Счентмиклауш в комитате Турда, взамен суммы в 50 марок.

336

1288 г. мая 2, <Орадя>. — Магистр Мартин, хранитель имущества церкви в Орадии, свидетельствует, что сыновья Дамьяна из Селеуша продали Золочу, крепостному из Селеуша, половину мельницы над Хәнеу.

337

<1288 г., летом>. — Архиепископ Стригония Лодомер приказывает всем прелатам и всем венгерским, сакским, секлерским и румынским дворянам комитатов Сибиу и Бырсы в Трансильвании, под угрозой отлучения их от церкви, не подчиняться королю Ладиславу IV до тех пор пока он будет поддерживать связь с татарами, кумаками, сарацинами и ногайцами.

338

1288 г. июня 8. — Вице-воевода Ладислав и другие судьи Трансильвании решают спор между епископом Трансильвании, и Кеминусом и Иоаном, сыновьями Микулы.

339

1288 г. июля 17 <Орадя>. — Капитул Орадии свидетельствует, что Илья и сын его Петр продают Петру и Эядусу, сыновьям комита Симона, свое поместье Урзичени в комитате Сэтмар.

340

1288 г. августа 8, Риети. — Папа Николай IV побуждает короля Ладислава IV не вступать больше в союз с татарами, сарацинами и прочими язычниками.

341

1288 г. сентября 3, Риети. — Папа Николай IV дает сопроводительные грамоты монахам ордена Проповедников, отправляющимся в разные восточные страны, между прочим в страну влахов.

342

1288 г. сентября 24, <Алба-Юлия>. — Капитул Алба-Юлии свидетельствует что Степан, сын Петра, отдал в залог свое поместье Ношлок в комитате Алба магистру Килиану.

343

1288 г. октября 6. — Магистр Георгий дарует поместье Петру, за его услуги во время войн короля Ладислава IV с куманами и воеводом Барбатом.

344

1288 г. октября 27, Брашов. — Король Венгрии Ладислав IV возвращает Трансильванской епархии десятины в комитате Угоча.

345

1289 г., <Алба-Юлия>. — Капитул Алба-Юлии свидетельствует что комит Ладислав продал комиту Петру поместья Гарэнари и Соаршу.

346

1289 г. — Король Венгрии Ладислав IV подтверждает каноникам церкви Алба-Юлии привилегию, полученную от короля Степана V, освобождая их и крепостных от юрисдикции воеводы Трансильвании.

347

1289 г. — Король Венгрии Ладислав IV жалует магистра Николая, сына комита Петра, поместьями Гриндени, Гургуд и Урка комитате Турда.

348

1289 г. мая 28, Алба-Юлия. — Петр, епископ Трансильвании, подтверждает соглашение между капитулом Алба-Юлии и священниками области Меднаша, относительно трех четвертей десятин области Меднаша.

349

1289 г. <после 6 августа>. — Король Венгрии Ладислав IV подтверждает капитулу Алба-Юлии две трети пошлин с соли в Винцул де Жос.

350

1289 г. <после 6 августа>. — Король Венгрии Ладислав IV подтверждает „гостям“ из Крикэу поместье Гивмурд.

351

1289 г. августа 27, Жебле. — Король Венгрии Ладислав IV изымает Павла и Степана, сыновей Михаила, из под судопроизводства комита Сэтмара и прочих судей,

352

1289 г. сентября 1, Аполдул де Жос. — Король Венгрии Ладислав IV возвращает церкви Алба-Юлии села Клуж и Алба.

353

<Около 1289 г. после 8 сентября>, Кеве. — Король Венгрии Ладислав IV приказывает воеводе Трансильвании Роранду поймать сыновей Четенека и их родных, бежавших к нему, так как они убили магистра Петра, сына комита Михаила.

354

1289 г. сентября 17. — Король Венгрии Ладислав IV подтверждает сёклерам в Арэниеше, поместье Арэнеш, между Арешом и Мурешом, за их услуги, оказанные во время войн с куманами и татарами.

355

1289 г. октября 4, <Орадя>. — Настоятель Иоан конвент монастыря св. первомученика Степана на орадийском холме подтверждает продажу поместий.

356

1289 г. октября 19. — Король Венгрии Ладислав IV, возвращает комитам Николаю и Андрею поместье Гомород над рекой Муреш.

357

< 1289 г. > декабря 25, Кересиг. — Король Венгрии Ладислав IV приказывает всем военнообязанным в комитатах Сэтмар, Саболч и Берег, явиться к нему вооруженными.

358

1290 г. марта 6, Чеглед (Венгерская Н Р.). — Король Венгрии Ладислав IV жалует Степану и Павлу, сыновьями Михаила, поместья Дэбыка, Кувед и Игей.

359

< 1290 г. > апреля 29, Карансебеш. — Король Венгрии Ладислав IV уделает магистрам Степану и Павлу, сыновьям комита Михаила, право покровительства над монастырем в Лелесе (ныне в Чехословацкой Республики).

360

1290 г. мая 20, Рим (св. Петра). — Папа Николай IV посылает Бенвенуто епископа Губбиоского папским легатом в Венгрии, Австрии, Кумании, Штирии, Каринтии и Боснии, чтобы убедить короля Ладислава IV вернуться в лоно католической церкви.

361

1290 г. мая 20, Рим (св. Петра). — Папа Николай IV пишет королю Ладиславу IV, что он назначил епископа Губбиоского, Бенвенуто, папским легатом в Венгрии.

362

1290 г. мая 20, Рим (св. Петра). — Папа Николай IV пишет императору Германии Рудольфу, что он назначил епископа Губбиоского Бенвенуто папским легатом в Венгрии, Австрии, Кумании, Каринтии, Штирии и Богемии и побуждает его оказать помощь против татар, сарацин, ногайцев и прочих язычников.

363

1290 г. мая 21, Чеенк. — Король Венгрии Ладислав IV утверждает за „гостями“ из Дежа право доставки и продажи соли, которую они приобрели зимой, по восьмой день после св. Георгия.

364

1290 г. мая 27. — Король Венгрии Ладислав IV подтверждает жителям Бистрицы привилегию освобождения от двух третей налогов.

365

1290 г. < после мая >. — Король Венгрии Андрей III утверждает за палатином Омодеусом все его поместья за его услуги во время войн короля Ладислава IV против куманов и татар.

366

< Около 1290 г. после мая >. — Комит Ехелеус из Риметя дарует секлером из Кезди свою крепость Риметя в качестве убежища от татар.

367

1290 г. <после мая, Алба-Юлия>. — Капитул Алба-Юлии свидетельствует, что магистр Ладислав, сын воеводы Ладислава, подарил комиту Петру место, лишенное земледельцев, названное Вашари, в комитате Бихор.

368

1290 г. <после мая, Алба-Юлия>. — Капитул Алба-Юлии свидетельствует, что бан Иоан, сын Магнуса, продал комиту Николаю и воеводе Андрею свое поместье Пэнаде в комитате Тырнава.

369

1290 г. <после мая>. — Капитул Арада свидетельствует, что Дионисий, сын комита Чанада, и его сыновья продали нескольким дворянам свое поместье Шимонд.

370

<1290 — 1301 гг. после мая>. — Привилегия короля Венгрии Андрея III относительно границ поместий Боза и Сынгэтина.

371

<1290 — 1301 гг. после мая, Минтиу (Сэтмар)>. — Судья и „гости“ из Минтиу пишут королю Андрею III, что Степан и Павел, сыновья комита Михаила, защищали их и другие вольные села во время смуты и войн в Венгрии.

372

<1290 — 1301 гг. после мая>. — Комит Сэтмара, Бихора и Красны Павел пишет королю Андрею III что Венедикт и Павел, сыновья Лукуса, пользуются правом покровительства над монастырем Бестерек (ныне в Венгерской Н. Р.).

373

<1290 — 1301 гг. после мая, Орадя>. — Капитул Орадии пишет королю Андрею III, что он ввел во владение Павла, сына Урдуга, поместьем Бир (ныне в Венгерской Н.Р.)

374

<1290 — 1295 гг. после мая, Алба-Юлия>. — Капитул Алба-Юлии свидетельствует что Фома, сын Петра из Орадя де Жос, продал комиту Херборду, сыну Хенненга из Винцул де Жос, половину поместья Боза.

375

<1290 — 1301 гг. до 24 июня>, Раад. — Король Венгрии Андрей III приказывает капитулу Орадии расследовать распри между Григорием, сыном Апа, и Ладиславом сыном Луки, относительно монастыря Дионисия.

376

<1290 г. июль — 1295 апреля 27>. — Король Венгрии Андрей III утверждает за Хербордом, сыном Хенненга из Винцул де Жос, поместье Боз.

377

1290 г. июля 23, Рим. — Папа Николай IV просит банов Славонии оказать помощь епископу Губбинскому, Бенвенуто, папскому легату в Венгрии, против татар, сарацинов, ногайцев и еретиков.

378

1290 г. сентября 9, Орвието. — Папа Николай IV просит императора Священной Римской Империи Рудольфа оказать помощь епископу Губбиоскому Бенвенуто, папскому легату в Венгрии, против татар, сарацинов и еретиков.

379

< 1290 г. ноября 2—4 >. — Грамота короля Венгрии Андрея III; в числе скрепивших ее фигурируют и сановники из Трансильвании.

380

< 1291 — 1300 гг., Алба-Юлия >. — Капитул Алба-Юлии подтверждает Влазиусу сыну комита Херборда, поместье Сянчел.

381

[< 1291 — 1294 гг., Орадя >. — Расчеты десятина епископства из Орадии.

382

1291 г., Мирэслэу. — Вице-воевода Трансильвании выносит решение по распределению между комитом Николаем и капитулом Алба-Юлии.

383

1291 г. < Алба-Юлия >. — Капитул Алба-Юлии свидетельствует, что Степан и Доминик из племени секлеров продали свое поместье Биятинц комитам Даниелю и Соломону.

384

1291 г., < Алба-Юлия >. — Капитул Алба-Юлии свидетельствует, что Яков, сын Филиппа, дарует комиту Дионисию свое поместье Бахню в комитате Тырнава.

385

1291 г., < Алба-Юлия >. — Капитул Алба-Юлии свидетельствует, что Николай крепостной крепости Клуж, продал Петру, епископу Трансильвании, поместье Ломб, в комитате Клуж.

386

1291 г., < Алба-Юлия >. — Капитул Алба-Юлии свидетельствует, что Петр Юнг из Меркуря продал одно поместье комиту Хенненгу из Аполдул де Сус.

387

< 1291 г., Алба-Юлия >. — Петр Юнг из Меркуря продает одно поместье в областях саксов из Альцины, Герлаху и Степану из Алцины.

388

1291 г., < Алба-Юлия >. — Капитул Алба-Юлии свидетельствует, что Фома, сын Петра из Оарды продал комиту Даниелю поместье Кут.

389

1291 г., < Арад >. — Капитул Арада подтверждает Роранду, воеводе Трансильвании и комиту Соляока, грамоту относительно поместья Кубль.

390

1291 г., января 6. — Король Венгрии Андрей III подтверждает „гостям“ из Дежа несколько привилегий, между этими: право быть судимы собственным судьей и право рубить соль в Окна Дежа.

391

1291 г., января 16, <Орадя>. — Капитул Орадии подтверждает соглашение между Иванкой, Андреем и Сутой, крепостными из Селеуша и Золохом, судьей из Селеуша, относительно прав владения мельницей.

392

1291 г., января 29, Филпишул Мик. — Король Венгрии Андрей III приказывает, чтобы капитул Алба-Юлии расследовал, подлежит ли поместье Лэпуш праву королевских дарственных и передал бы его комиту Дионисию.

393

<1291 г., января 29 — марта 11, Алба-Юлия>. — Капитул Алба-Юлии пишет королю Андрею III, что поместье Лэпуш подлежит праву королевских дарственных и что он передал его комиту Дионисию.

394

<1291 г. января 31, Орвието>. — Папа Николай IV пишет стригонийскому архиепископу Лодомеру, что он отправил папского легата в Венгрию.

395

1291 г. января 31, <Орвието>. — Папа Николай IV пишет Иоану, калочскому архиепископу, что он отправил папского легата в Венгрию.

396

1291 г. февраля 10. — Король Венгрии Андрей III подтверждает привилегии жителям Бистрицы, освобождая их от двух третей податей.

397

1291 г. февраля 22. — Король Венгрии Андрей III подтверждает привилегии дворян. Равным образом подтверждает привилегии трансильванских саксов, владевших поместьями.

398

1291 г. февраля 22. — Король Венгрии Андрей III подтверждает привилегии людей капитула Алба-Юлии освобождая их от юрисдикции воеводы Трансильвании.

399

1291 г. февраля 22. — Король Венгрии Андрей III утверждает за капитулом Алба-Юлии соляную копию в Турде.

400

<1291—1301 гг. после 22 февраля, Алба-Юлия>. — Капитул Алба-Юлии переписывает привилегию, предоставленную королем Андреем III дворянам и трансильванским саксам.

401

1291 г. февраля 24. — Король Венгрии Андрей III подтверждает привилегии поместий трансильванского епископства.

402

1291 г. марта 11, Алба-Юлия. — Король Венгрии Андрей III жалует комита Днионисия поместьем Лэпуш.'

403

1291 г. марта 11, Алба-Юлия. — Король Венгрии Андрей III возвращает магистру Угринусу поместья Фэгараш и Сымбэта над Олтом.

404

1291 г. марта 12. — Король Венгрии Андрей III утверждает за секлерами из Кезди поместье Арэниеш около Муреша, принадлежавшее крепости Турда.

405

< 1291 — 1301 гг. > мая 3. — Король Венгрии Андрей III приказывает магистру Якову, нотариусу двора и магистру Николаю, сборщикам налога в 1 фертуя, не взыскивать этого налога с людей Петра, сына магистра Абраама.

406

1291 г. мая 8, Нижняя Галда. — Венедикт, заместитель вице-воеводы Трансильвании Ладислава, выносит решение по распре между Николаем, сыном Мокоу и Лукой, и капитулом Алба-Юлии.

407

1291 г. мая 31, < Алба-Юлия >. — Капитул Алба-Юлии подтверждает соглашение между епископом Трансильвании Петром и несколькими плотниками относительно постройки крыши кафедрального собора в Алба-Юлии.

408

1291 г. июня 13, < Орадя >. — Капитул Орадии свидетельствует, что комит Реун из Бери обязался продать поместье Берю только комиту Мике или сыновьям комита Симмона.

409

1291 г. июня 19, < Орадя >. — Капитул Орадии подтверждает соглашение между комитами Яковом и Михаилом.

410

1291 г. июня 20, < Орадя >. — Капитул Орадии подтверждает соглашение между комитом Михаилом и Павлом, сыном Рофаина.

411

1291 г. июня 21, < Орадя >. — Капитул Орадии подтверждает продажу одного поместья.

412

1291 г. < до 10 июля >. — Король Венгрии Андрей III подтверждает привилегии „гостей“ из Дежа.

413

1291 г. <до 10 июля>. — Король Венгрии Андрей III предоставляет несколько привилегий „гостям“ из Турды между которыми и право быть судимы собственным судьей. Предоставляет им также право иметь свободную ярмарку в каждую пятницу после обеда до субботы венером.

414

1291 г. <до 10 июля>. — Король Венгрии Андрей III возобновляет привилегии „гостей“ из Риметя, привезенных из Верхней Австрии в качестве горняков и кузнецов. Предоставляет им также право иметь еженедельную свободную ярмарку, по субботам.

415

1291. г. июля 10. — Король Венгрии Андрей III подтверждает одну грамоту короля Ладислава IV; среди скрепивших лиц фигурируют и сановники из Трансильвании.

416

1291 г. августа 4, около крепости Вальтер (Австрия). — Король Венгрии Андрей III утверждает одно поместье за капитулом Алба-Юлии.

417

1291 г. августа 28. — Король Венгрии Андрей III утверждает за магистром Фомой поместье Хэлмеу в комитате Угоча.

418

1291 г. октября 9. — Король Венгрии Андрей III подтверждает грамоту магистру Иоану; среди лиц скрепивших грамоту были и сановники из Трансильвании.

419

1291 г. октября 16, <Орадя>. — Капитул Орадии подтверждает соглашение между Григорием и Павлом из Замогу, и Иоаном.

420

1291 г. декабря 15, <Орадя>. — Капитул Орадии подтверждает соглашение между Григорием и Павлом из Зомогу, и Иоаном.

421

<1291—1297 г.>, декабря 24, <Орадя>. — Конвент Орадии подтверждает соглашение между Венедиктом, епископом Орадии, и магистром Яковом, и комитом Козьмой, относительно некоторых вещей магистра Якова и их крепостных.

422

<1292 г.>. — Воевода Трансильвании Ладислав подтверждает соглашение между комитом Николаем из Родны и сыновьями его брата, комита Венедикта, относительно раздела их наследства.

423

1292 г., <Алба-Юлия>. — Капитул Алба-Юлии свидетельствует, что Андрей, сын Шики, Симион, сын Раака, и Иоан, сын Марчела, продали Ладиславу бывшему воевода Трансильвании, поместье Пянтик в комитате Солнок.

424

1292 г., <Алба-Юлия>. — Осанна, жена магистра Симона, продает комиту Николаю и воеводе Андрею свою долю в поместье Херна.

425

1292 г., <Алба-Юлия>. — Капитул Алба-Юлии свидетельствует, что Павел и Петр, сыновья Геруша, продали комиту Иоану поместье Гириш в комитате Турда.

426

1292 г. февраля 13. — Иоан епископ Иесский, папский легат в Венгрии, пишет епископу трансильванскому, Петру, что он простил одного священника из епархии епископа Трансильвании.

427

1292 г. марта 27. — Король Венгрии Андрей III жалует комита Дионисия половиной поместья Куздриоара, принадлежавшего крепости Солнок.

428

1292 г. марта 27. — Король Венгрии Андрей III, утверждает за комитом Дионисием поместье Лэпуш, принадлежавшее крепости Солнок.

429

1292 г. июня 16. — Король Венгрии Андрей III разрешает Александру, сыну Курфа привести румын на свой поместья.

430

1292 г. июня 21. — Король Венгрии Андрей III утверждает за Христианом, сыном Лудвега и его женой поместье Сингэтин, подаренное его тещей, женой комита Арнольда из села Аполдуд де Жос.

431

1292 г. июня 22. — Король Венгрии Андрей III подтверждает бану Лотарду сбор пошлин на реке Сомеш, в селе Ариешул де Кымпие.

432

1292 г. июня 24, Сибиу. — Судьи, присяжные и все сибийское общество дарует, больницу в Сибиу братьям ордена св. Духа.

433

1292 г. июля 29, Буда. — Венгерская палата предоставляет гражданство Альбертину, герцогу Славонии, дяде короля Андрея III. Упоминается общество венгерских, секлерских, сакских и куманских дворян.

434

1292 г. ноября 3, Рим. — Папа Николай IV приказывает стригонийскому архиепископу принять меры в связи с убытками, причиненными монастырю св. Марии в Старой-Буде некими мирянами из епархий Стригония, Ваца и Трансильвании.

435

<1293—1298 гг.> Зволен (ныне в Чехословацкой Республике). — Король Венгрии Андрей III приказывает капитулу Алба-Юлии расследовать, подлежит ли поместье Чичеу праву королевских дарственных, и в этом случае передать его комиту Дионисию.

436

< 1293—1298 гг., Алба - Юлиа >. — Капитул Алба-Юлии пишет королю Андрею III что поместье Чичеу подлежит праву королевских дарственных, и что он передал его комиту Дионисию.

437

1293 г. — Король Венгрии Андрей III подтверждает комиту Петру поместья Грынар и Шаруштелек.

438

1293 г. < Алба - Юлиа >. — Комит Ус из Фраты продает Назнану и нескольким секлерским служащим из Сынкраюл де Муреш половину поместий Михешул де Кымпие, Михешул Мик и Рэзоаре.

439

1293 г. — Венгерский король Андрей III разрешает капитулу из Алба-Юлии поселить 60 дворов крепостных в поместьях епископа Трансильвании, освободив их от всех податей.

440

1293 г. января 28, < Алба - Юлиа >. — Капитул Алба-Юлии свидетельствует, что Степан, сын Петра, заложил поместье Ношлак {около Муреша магистру Килиану тилигдскому архидиакону, за 40 марок серебром.

441

1293 г. < после 28 января >. — Король Венгрии Андрей III подтверждает магистру Килиану, тилигдскому архидиакону, две грамоты, выданные капитулом Алба-Юлии.

442

< 1293 г. > сентября 4, Стригонии. — Король Венгрии Андрей III приказывает капитулу Алба-Юлии расследовать, подлежит ли поместье Бэица праву королевских дарственных.

443

< 1293 г., до 6 октября, Алба - Юлиа >. — Капитул Алба-Юлии пишет королю Андрею III, что поместье Бэица подлежит праву королевских дарственных.

444

1293 г. октября 6. — Король Венгрии Андрей III жалует Степана, сына Матвея из Чанул Маре, поместьем Бэицой, принадлежавшим крепости Солнок.

445

1293 г. октября 6, Теюш. — Роланд воевода Трансильвании и комит Солнока разрешает „гостам“ из Дежа ярмарку по четвергам.

446

1293 г. ноября 7. — Король Венгрии Андрей III водворяет бежавших румын в своем поместье Кунца. Равным образом он подтверждает капитулу Алба-Юлии 60 румынских хозяйств, освобождая их от всяких податей.

447

< 1293 г. ноября 7—1301 г. января 14 >. — Несколько прелатов из Трансильвании переписывают грамоту, выданную королем Андреем III капитулу Алба-Юлии.

448

1294 г. <Алба-Юлия>. — Капитул Алба-Юлии свидетельствует что Иоан, сын Иванки из Юша, пожертвовал монастырю св Духа в Алба-Юлии поместье Петя в комитате Клуж.

449

1294 г. <Алба-Юлия>. — Капитул Алба-Юлии свидетельствует, что Эхелеус, сын Эхелеуса из Риметя, подарил своим родным Степану и Андрею, сыновьям Хелембана, половину поместья Гребениша в комитате Турда.

450

1294 г. <Печ>. — Печский капитул подтверждает залог, сделанный баном Микудом, дворянином из Трансильвании.

451

1294 г. февраля 9. — Король Венгрии Андрей III утверждает за Николаем, комитом Брашова, села Будила и Старый Тохан.

452

1294 г. мая 23. — Воевода Трансильвании Роланд заключает перемирие с несколькими дворянами крепости Финиш, на 15 дней со дня их ухода из крепости и прибытия в Орадию и затем через Муреш или в Джилэу, в Трансильвании.

453

<1294 г. августа 3>, Орадия. — Король Венгрии Андрей III приказывает капитулу Орадии переписать привилегию, предоставленную комиту Фоме относительно таможи в Биртине.

454

1294 г. сентября 25. — Король Венгрии Андрей III подтверждает сыновьям комита Мартулеса половину поместья Петрешти де Жос, дарованную их родственниками сыновьям комита Фелициана.

455

1294 г. <декабрь, Печ>. — Печский капитул подтверждает дарственную, выданную магистром Эжидиом своим родственникам Михаилу настоятелю церкви в Алба-Юлии и Петру, комиту секлеров.

456

1294 г. декабря 3, <Орадия>. — Капитул Орадии переписывает привилегию, данную комиту Фоме, относящуюся к пошлине из Биртина.

457

1295 г. — Епископ Трансильвании Петр поручает капеллану бистрицкой больнице приход в Алдорфе, после убийства местного приходского священника жителями Алдорфа.

458

1295 г. <Алба-Юлия>. — Капитул Алба-Юлии свидетельствует о том, что магистр Николай продал магистру Клементу свое поместье, находящееся вблизи Муреша в комитате Алба.

459

1295 г., <Орадя>. — Капитул Орадии свидетельствует о том, что Венедикт, Ламберт, Николай, Андрей и сыновья Адриана продали шестую часть их поместья Моро̀Сикэ и Иоану, сыновьям Николая.

460

1295 г. марта 20, <Орадя>. — Конвент церкви св. Степана, находящейся на орадийском холме, подтверждает соглашение между комитом Петром из Эйки и комитом Григорием с братьями.

461

1295 г. марта 24, Алба-Юлия. — Сын Николая из Балдиу, Зериас дарует церкви в Алба-Юлии поместье Белдиу.

462

1295 г. апреля 6, Алба-Юлия. — Епископ Трансильвании Петр устанавливает права и обязанности жителей села Шард.

463

1295 г. июня 24, <Орадя>. — Капитул Орадии подтверждает соглашение между комитами Домиником и Димитрием, и Петром, сыном Иоана.

464

1295 г. июля 25. — Магистр Миле, наставник дома крестоносцев в Турде, свидетельствует что Гюла, сын комита Рудольфа из Сынпаула, продал часть своего поместья Петру, епископу Трансильвании.

465

1295 г. августа 24, <Алба-Юлия>. — Капитул Алба-Юлии свидетельствует, что часть поместья Годин осталось во владении комита Аларда.

466

<1296—1301 г., Алба-Юлия>. — Капитул Алба-Юлии и конвент доминиканцев и августинцев из Алба-Юлии переписывают привилегии людей из Крикэу и Игиу.

467

1296 г., <Алба-Юлия>. — Капитул Алба-Юлии свидетельствует, что Михаил, сын комита Фомы из Кэлвэсар, продал жителям Вурпэра гору вместе с местом и лесом из своего поместья Буя.

468

1296 г., <Алба-Юлия>. — Капитул Алба-Юлии подтверждает обмен поместьями между Николаем, сыном Мокоу, и магистром Иоаном и родственниками магистра Килиана.

469

<1296 г., Ченад>. — Капитул Ченада подтверждает соглашение комита Фомы и его сыновьями относительно поместья Палата.

470

< 1296 г. февраля 18, Орадя >. — Капитул Ораднии свидетельствует, что Петр, сын Луки, продал комиту Петру и его братьям поместье Ромад, около Сомеша, в комитате Сэтмар.

471

1296 г. < марта 30, Алба-Юлия >. — Капитул Алба-Юлии свидетельствует что комит Николай продал магистру Иоану, Григорию и Николаю поместье Гымбуц.

472

1296 г. марта 30, < Алба-Юлия >. — Капитул Алба-Юлии, подтверждает обмен поместьями епископа Трансильвании Петра с комитом Петром, магистром Саулом и Николаем, сыном комита Петра.

473

1296 г. апреля 18, Буда. — Король Венгрии Андрей III возвращает Иоану, сыну Микола из Калаты, доходы от села Думбрава.

474

1296 г. мая 7. — Король Венгрии Андрей III свидетельствует, что магистр Иоан выкупил поместье у стригонийского архиепископа Лодомера.

475

< 1296 > г. июня 11, Буда. — Король Венгрии Андрей III приказывает капитулу Алба-Юлии расследовать, управлял ли покойный архидиакон Турды Вартоломей законным образом поместьями церкви Буды, Старую Лопадю и Багау.

476

1296 г. июля 1, < Алба-Юлия >. — Капитул Алба-Юлии свидетельствует, что Иоан, сын Иоана, препятствовал своему отцоу Иоану и дяде Григорию в продаже половины их наследственных поместий.

477

< 1296 г. > июля 6, < Алба-Юлия >. — Капитул Алба-Юлии отвечает королю Андрею III, что покойный архидиакон Турды Вартоломей управлял законным образом поместьями церкви Буды.

478

1296 г. июля 20. — Король Венгрии Андрей III подтверждает церкви Алба-Юлии поместье Пад.

479

< 1296 г. > сентября 20, Кесер (ныне в Венгерской Н. Р.). — Король Венгрии Андрей III приказывает капитулу Ораднии переписывать привилегии комита Фомы относительно его поместий.

480

1296 г. октября 22, < Орадя >. — Капитул Ораднии свидетельствует что комит Симион, сборщик десятин епархии Ораднии, возместил Петру, сыну Николая все причиненные ему убытки.

481

1296 г. октября 26. — Король Венгрии Андрей III жалует поместье магистру Николаю.

482

1297 г. — Бан Микуд продает Петру, Марку, Степану и Гуду поместье в комитате Алба.

483

1297 г., Орадя. — Епископ Орадии Эмерик подтверждает капитулу Орадии грамоту 1285 г. относительно таможи.

484

<1297 г.> февраля 24, Буда. — Король Венгрии Андрей III приказывает конвенту крестоносцев св. Троицы в Хогизе размежевать поместья Вишчерь и Хендорф и передать их магистру Акушу.

485

<1297 г.> марта 7. — Настоятель и конвент крестоносцев св. Троицы в Хогизе пишет королю Андрею III о том, что они размежевали поместья Вишчерь и Хендорф, около Криша, и передали их магистру Акушу.

486

1297 г. марта 12, Буда. — Соглашение комита Козьмы младшего с Ладиславом и Пребартом, сыновьями Аладара, относительно поместья Пархида.

487

1297 г. апреля 3, <Орадя>. — Капитул Орадии подтверждает обмен поместьями между комитами Иванкой и Козьмой младшим и Иоаном, сыном Морхарда.

488

1297 г. апреля 18. — Король Венгрии Андрей III жалует магистра Акуша поместьями Вишчерь и Хендорф, около Криша.

489

1297 г. апреля 21, Опришани. — Ладислав воевода Трансильвании и комит Солнока просит капитулу Орадии размежевать в комитате Клуж, поместья монастыря в Клуже-Мэнэштур.

490

1297 г. июня 12, <Орадя>. — Капитул Орадии пишет воеводе Трансильвании и комиту Солнока Ладиславу, о том что поместья монастыря в Клуже-Мэнэштур им размежеваны.

491

1298 г., <Алба-Юлия>. — Капитул Алба-Юлии свидетельствует, что Абель и Андрей, сыновья Михаила, продали поместье Фоме, сыну Амброзия.

492

1298 г., <Орадя>. — Капитул Орадии переписывает привилегии комита Фомы относительно поместий Шункуиуша, Битрина и Иофамешева.

493

1298 г. января 13, <Алба-Юлия>. — Капитул Алба-Юлии подтверждает обмен поместьями епископу Трансильвании Петру и бану Микуду.

494

1298 г. марта 20, Рим. — Некоторые прелаты прощают 40 дней из возложенного покаяния всем лицам, которые помогут или пожертвуют свое имущество церкви монахов Проповедников в Сигишоаре.

495

1298 г. июня 24, <Орадя>. — Капитул в Орадии свидетельствует, что магистры Григорий, Яков, Геус и комит Гелет продали магистру Ладиславу поместье Балк, в комитате Бихор.

496

1298 г. августа 4, Пешт (Венгерская Народная Республика). — Духовенство, дворянство Венгрии, саксы и куманы устанавливают права и обязанности всех сословий королевства.

497

<Около 1299>, Орадя. — Король Венгрии Андрей III постановляет совместно с дворянами комитатов Бихора, Саболчи, Сэтмара, Солнока и Красны наказать Степана, сына Михаила, за убытки, причиненные селам, принадлежащим Петру и Ладиславу.

498

1299 г. — Король Венгрии Андрей III подтверждает привилегии людей монастыря Кырцы.

499

1299 г. — Король Венгрии Андрей III приказывает капитулу Орадии размежевать поместья капитула Алба-Юлии.

500

<1299 г.>. — Отрывок грамоты размежевания поместий капитула Алба-Юлии.

501

1299 г. января 28, Рим (Латеран). — Папа Бонифаций VIII назначает Георгия, выбранного архиепископом Стригония, уполномоченным церковью в Стригонии и Алба (ныне в Венгерской Н. Р.).

502

1299 г. января 28, Рим (Латеран). — Папа Бонифаций VIII разрешает стригонийскому архиепископу Георгию наказывать всех еретиков и [нарушающих спокойствие в Венгрии].

503

1299 г. февраля 19, Буда. — Король Венгрии Андрей III отбирает у агрийского епископа право заведывать католическими церквями в Марамуреше.

504

1299 г. марта 4. — Магистр Степан, судья королевского двора, свидетельствует, что комиты Козьма и Иванка, сын Одуна, уплатили все долги, которые с них следовали, сыновьям Дуруга и Боды.

505

1299 г. марта 27, <Алба-Юлия>. — Капитул Алба-Юлии подтверждает грамоту бана Микуда относительно продажи одного поместья.

506

1299 г. апреля 6, <Орадя>. — Капитул Орадии свидетельствует, что комит Козьма дал Степану и Петру, сыновьям Боды из Ресиги, два части своего виноградника на холме Бихора, за долг в 18 с половиной марок.

507

1299 г. апреля 21, <Орадя>. — Капитул Орадии пишет королю Андрею III, что магистр Степан и его братья причинили убытки только тем лицам, которые оказали сопротивление королю.

508

<1299 г.> апреля 26. — Судья, присяжные и общество „гостей“ из Сэтмара пишут королю Андрею III, что магистр Степан и его братья были бесправно изгнаны из их поместий.

509

1299 г. июля 28. — Король Венгрии Андрей III подтверждает соглашение между сыновьями комита Петра и магистром Ладиславом, настоятелем церкви в Тител и сыновьям комита Александра.

510

1299 г. августа 10, Буда. — Король Венгрии Андрей III решает, чтобы все католические церкви Марамуреша подлежали бы судопроизводству епископа Трансильвании.

511

1299 г. августа 12, около Тихани (ныне в Венгерской Н. Р.). — Король Венгрии Андрей III освобождает „гостей“ из Кацы от уплаты налогов куньями мехами.

512

1299 г. сентября 14, Клуж. — Епископ Трансильвании Петр меняет поместье с монастырем в Клуже-Мэнэштур.

513

1299 г. сентября 24, около Крако (ныне в Венгерской Н. Р.). — Левстахий, сын Сумуда, и его брат отдают в пользование Ладиславу и Иоану, сыновьям Хегуна некоторые поместья около Красны и село Залэу.

514

1299 г. сентября 29, Опришаны. — Воевода Трансильвании и комит Солнока Ладислав приказывает капитулу Алба-Юлии размежевать поместье Багара в комитате Клуж и передать его монастырю в Клуже-Мэнэштур.

515

1299 г. сентября 30, <Орадя>. — Капитул Орадии сообщает жалобу жителей села Зэуан, в комитате Красна, на монахов монастыря в этом селе.

516

1299 г. октября 28, <Клуж-Мэнэштур>. — Конвент монастыря в Клуже-Мэнэштур подтверждает жалобу Петра, епископа Трансильвании, отлученного от церкви выборным архиепископом Стригонья. Георгием.

517

1299 г. ноября 25, <Алба-Юлия>. — Капитул Алба-Юлии пишет воеводе Трансильвании комиту Солнока Ладиславу, что он размежевал поместье Бэгара и передал его монастырю в Клуж-Мэнэштур.

518

1299 г. ноября 30, <Сэтмар>. — Судьи из Сэтмара свидетельствуют что Яков, сын Лотара, обязуется уплатить Иоану, сыну Григория, убытки в 5 марок, удовлетворение за то что Яков разрушил село Семнен принадлежащее Иоану.

519

1300 г., <Орадя>. — Капитул в Орадии сообщает жалобу сыновей Михаила из Воспана на Яко и Андрея, сыновей Яко, за захват нескольких поместий, принадлежавших им.

520

1300 г. — Король Венгрии Андрей III меняется поместьями с магистрами Микоу и Чепаном; вице-канцлером двора был магистр Степан, архидиакон Алба-Юлии.

521

1300 г. января 6, <Алба-Юлия>. — Конвент монастыря Алба-Юлии свидетельствует, что епископ Трансильвании Петр обратился к папскому престолу по поводу распри с агрийским епископом относительно сбора десяти в Марамуреше.

522

1300 г. июля 13, <Алба-Юлия>. — Капитул Алба-Юлии свидетельствует, что Елисавета, жена комита Херборда, подарила два поместья капитулу Алба-Юлии.

523

1300 г. июля 13, Алба-Юлия. — Епископ Трансильвании Петр свидетельствует, что Елисавета, жена комита Херборда, подарила два поместья капитулу Алба-Юлии.

524

<Конец XIII века>, вторник перед Новым Годом <Орадя>. — Капитул Орадии подтверждает соглашение Матвея и Букена с Павлом, сыном Ивана.

DOCUMENTE

DOCUMENTE

1

1251 Noembrie 23.

<Bela al IV-lea regele Ungariei întărește pe comitele Stefco și pe Iakou, fiii comitelui Ștefan, precum și pe fiii comitelui Bribina și pe alți nobili din Brebir în stăpânirea comitatului Brebir (azi în Iugoslavia). În lista demnitarilor, între alții>: Basiliu episcop de Cenad, Gall episcopul Transilvaniei¹⁾ Vincențiu episcop de Oradea, Laurențiu voevodul Transilvaniei¹⁾ și comite de Valcou²⁾, Dionisie comite de Solnoc.

Regest după textul lat. din Smičiklas, IV, p. 466.

2

1251 Decembrie 5.

Bela din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei Serbiei, Galiției Lodomeriei și Cumaniei, tuturor credincioșilor întru Hristos, care vor vedea scrisoarea de față mântuire întru mântuitorul tuturor. Fiindcă voim ca locuitorii regatului nostru de orice stare ar fi să se împărtășească de milostivirea și bunăvoința noastră, poruncim ca privitor la toți Evreii așezați în regatul nostru să se păzească neștirbite următoarele drepturi:

<1>. Astfel, mai întâiu hotărîm să nu se îngădue niciunui creștin să facă mărturie împotriva unui Evreu în treburi de bani pentru bunuri mișcătoare sau nemișcătoare sau în plângeri care privesc persoana sau averea unui Evreu, decât atunci când alături de creștin se află și un Evreu sau când fapta e atât de cunoscută și lămurită, încât ea nu poate fi trasă la îndoială și nu e nevoie de nicio dovadă; și această măsură voim să se păzească la fiecare capitol al acestui privilegiu.

<2>. Deasemenea, dacă un creștin învinuște pe un Evreu, susținând că i-a zălogit ceva și Evreul tăgăduște, dacă creștinul nu ar vrea să dea crezare numai

¹⁾ *Ultrasilvanus*. ²⁾ *Wlcou*.

cuvântului Evreului, Evreul jurând asupra unui preț care să fie același cu al pretinsului bun zălogit la dânsul, va face dovada gândului său și va fi socotit nevinovat.

<3>. Deasemenea, dacă un creștin s'a îndatorat prin zălog unui Evreu și susține că s'a îndatorat cu mai puțin decât susține Evreul, Evreul va depune jurământ în privința datoriei și ce va dovedi jurând, să nu se refuze a i se plăti.

<4>. Deasemenea, dacă un Evreu susține că un creștin i s'a îndatorat prin zălog, fără a avea martori, iar creștinul tăgăduște, ajunge ca creștinul să se justifice numai prin jurământul său.

<5>. Deasemenea, Evreul poate să primească drept zălog orice i se oferă, oricum s'ar numi, fără a face vreo cercetare în această privință, afară de vestminte bisericești, în afară de cazul când ele sunt zălogite de vreo față bisericească și afară de vestminte însângerate sau ude ¹⁾, pe care în niciun chip nu le va primi.

<6>. Deasemenea, dacă vreun creștin ar învinui pe un Evreu, că zălogul ce-l are Evreul, i-a fost furat sau luat cu sila, Evreul dacă jură că atunci când a primit zălogul nu știa că acesta a fost furat sau răpit și dacă cuprinde în jurământ și prețul zălogului, dovada făcându-se astfel, creștinul urmează să plătească fără nicio lipsă datoria la care este obligat prin zălog.

<7>. Deasemenea, dacă Evreul a pierdut împreună cu lucrurile sale și zăloagele, fie prin foc, fie prin furt sau prin silnicie și aceasta se adevărește, iar creștinul zălogitor cu toate acestea îl părăște, atunci Evreul în urma jurământului său să fie socotit slobod de urmărire, afară doar când fapta este cunoscută și lămurită cum s'a spus mai sus <și când deci nu e nevoie de dovada jurământului>.

<8>. Deasemenea, dacă Evreii de fapt ²⁾ se ceartă sau se bat între ei, judele cetății noastre să nu caute a-i judeca în niciun chip, iar ei vor fi judecați de noi sau de marele nostru cămăraș. Dacă însă e vorba de o vină care ar atrage pedeapsa cu moartea, aceea se va judeca numai de noi.

<9>. Deasemenea, dacă un creștin ar răni un Evreu, în orice formă, cel vinovat să ne plătească nouă pedeapsa în bani după datina țării iar celui rănit douăsprezece mărci de argint și cheltuelile ce le-a făcut acesta pentru leacuri ca să se vindece.

<10>. Deasemenea, dacă un creștin ar ucide un Evreu să se pedepsească cu o pedeapsă după cum se cuvine și toate bunurile sale, mișcătoare și nemișcătoare, să treacă în stăpânirea noastră.

<11>. Deasemenea, dacă un creștin ar ucide pe un Evreu, însă fără a-i vărsa sângele, cel care l-a lovit să ne plătească drept pedeapsă patru mărci de argint,

¹⁾ « Ude », fiindcă ele puteau să fi fost însângerate la început și apoi spălate sau puteau să fi fost furate în timpul spălării ori a uscării lor. ²⁾ *de facto*.

după datina țării, iar dacă n'are bani să fie pedepsit cu o altă pedeapsă după cum vom socoti noi.

<12>. Deasemenea, pe oriunde ar trece un Evreu, prin domeniul¹⁾ nostru, nimeni să nu-l împiedice în niciun fel, nici să-l turbure, nici să-i pricinuiască vreo greutate, iar dacă ar duce vreo marfă²⁾ sau alte lucruri, dela care se obișnuiește a se lua vamă³⁾, în toate locurile de vamă să nu plătească mai mult decât ar plăti vreun locuitor al acelei cetăți⁴⁾ unde va locui Evreul în acea vreme.

<13>. Deasemenea, vom ca vameșii noștri să nu ia nimic dela Ebrei,⁵⁾ dacă ei ar duce, după obiceiul lor, vreun mort de al lor dintr'o cetate în alta sau dintr'o provincie în alta sau de pe o moșie⁶⁾ pe alta. Dacă totuși vreun vameș ar fi luat ceva, să fie pedepsit ca un jefuitor de morți.

<14>. Deasemenea dacă cineva ar îndrăzni să arunce ceva asupra școlilor Ebreilor⁷⁾, vom ca el să plătească judeului Ebreilor o marcă și jumătate.

<15>. Deasemenea, un Ebreu să nu plătească mai mult de doisprezece dinari judeului său, dacă a fost pedepsit cu o amendă.

<16>. Deasemenea, dacă un Ebreu nu s'ar înfățișa la întâia și a doua chemare a judecătorului său, de amândouă dățile să plătească judeului său patru dinari; dacă la a treia chemare nu se înfățișează, să plătească douăzeci și șase.

<17>. Deasemenea, dacă un Ebreu ar răni pe un alt Ebreu, să nu refuze a plăti judeului său o marcă și jumătate, ca pedeapsă.

<18>. Deasemenea, hotărîm ca niciunul să nu jure pentru un lucru neînsemnat pe cartea lui Moise, ce se numește rodale, decât dacă ar fi chemat în fața majestății noastre.

<19>. Deasemenea, dacă un Ebreu ar fi fost ucis în ascuns și prietenii săi n'ar putea dovedi cine l-a omorît, dacă în urma unei cercetări cineva ar fi bănuit și ar fi temeieri de bănuială drepte și vrednice de crezare, o astfel de pricină vom să se sfârșească prin duel.

<20>. Deasemenea, dacă un creștin ar silui o Ebreică, vom să fie pedepsit cu pedeapsa cuvenită, care să corespundă oarecum tăierii unei mâini.

<21>. De asemenea judele Ebreilor să nu tragă în scaunul său de judecată nicio pricină iscată între Ebrei, dacă nu i s'a cerut aceasta printr'o plângere.

<22>. De asemenea, dacă un creștin și-a scos zălogul dela Ebreu fără să plătească dobânda cuvenită, dacă n'ar plăti-o într'o lună, la acea dobândă să se adauge o dobândă nouă.

¹⁾ *dominium*. ²⁾ *merces*. ³⁾ *tributa*. ⁴⁾ *unus civium illius civitatis* ⁵⁾ *extorqnere*, înseamnă, de fapt, « a stoarce ». ⁶⁾ *terra*. ⁷⁾ *scolas iudeorum* are aici de fapt înțelesul de sinagoga unde Ebreii își făceau studiile lor teologice. De altfel *scola* înseamnă și un loc de adunare în genere.

<23>. De asemenea, nu voim ¹⁾ să fim găzduți în casă evreiască.

<24>. De asemenea, dacă Evreul ar împrumuta bani pe moșia ²⁾ sau scrisoarea magnaților țării și aceasta o dovedește cu scrisoarea și pecetea lor, noi vom atribui Evreului moșiile zălogite și-l vom apăra contra silniciei și-l vom ajuta să le culeagă roadele, până când se va ivi un creștin care ar vrea să răscumpere toate moșiile astfel zălogite; însă nu voim ca Evreul să aibă nicio jurisdicție asupra creștinilor aflători pe acele moșii.

<25>. De asemenea, dacă cineva, bărbat sau femeie, ar răpi un copil evreu voim să fie osândit ca hoț.

<26>. De asemenea, dacă Evreul a păstrat timp de un an zălogul primit dela creștin și dacă prețul zălogului n'ar întrece suma împrumutată și dobânda ³⁾, Evreul va arăta judeului său bunul zălogit înainte de a avea voie să-l vândă.

<27>. Dacă bunul zălogit a rămas, fără nicio protestare, la Evreu timp de mai mult de un an peste sorocul înțelegerii, Evreul nu va mai da seamă nimănui despre el.

<28>. De asemenea, voim ca nimeni să nu îndrăznească a sili pe Evreu să elibereze zălogul în ziua lui de sărbătoare.

<29>. De asemenea, creștinul care cu sila și-ar lua zălogul dela Evreu și ar folosi puterea în casa Evreului, să fie pedepsit aspru ca unul care ar păgubi cămara noastră.

<30>. De asemenea, împotriva unui Evreu, în pricini iscate între ei. judele său să nu înceapă nicăiri judecata ⁴⁾ decât în fața școlilor lor ⁵⁾.

Mai hotărîm că dacă judele cetății, în care locuiesc Evreii, n'ar voi să-i judece potrivit cu cele cuprinse în acest privilegiu al nostru, ci i-ar turbura împotriva prevederilor cuprinse în obiceiurile și libertățile lor observate până acuma, să fie înlăturat după ce Evreii ne vor fi adus la cunoștință un asemenea fapt și să fie numit cu știrea noastră altul în loc.

Iar pentru ca acest așezământ al nostru să aibă tărie veșnică, am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceti.

Data în anul dela întrupare o mie două sute cincizeci și unu, la nonele lui Decembrie, iar în anul domniei noastre al 16-lea.

Textul lat. la Armin, I, p. 27—30.

¹⁾ nu pretendem. ²⁾ *possessio*. ³⁾ *penam*. ⁴⁾ *Item contra iudeum super causis inter se exortis nusquam per suum iudicem in iudicio procedatur*. ⁵⁾ Completarea în textul traducerii s'a făcut după textul unui act similar al lui Friederic al II-lea ducele Austriei dela 1 Iulie 1244, care stă la baza acestui privilegiu al lui Bela al IV-lea, ce nu ni s'a păstrat în original, ci într'o transcriere din 1422, din care s'a omis din greșeală expresia «*nisi coram suis scolis*».

1252, <Alba-Iulia>.

Capitulul bisericii fericitului Mihail din Transilvania, tuturor celor care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru adevăratul mântuitor. Voim să ajungă la cunoștința tuturor că, înfățișându-se înaintea noastră fiii comitelui Martin și anume: Balad, Martin și Toma, au mărturisit în fața noastră cu viu grai că, cu învoirea rudelor lor ¹⁾, au vândut pentru cinci mărci de argint curat comitelui Herbord și fratelui acestuia Laurențiu, ca s'o stăpânească pe veci, jumătate, cuprinsă între anumite semne de hotar, din pământul lor numit Sâncel ²⁾ pe care îl au de moștenire și care în întregimea lui cuprindea și hrănea, pe vreme fericită trei sate, care aveau o biserică a lor în cinstea sfântului Martin și care pământ este așezat între cele două Târnave ³⁾, unde se întâlnesc aceste două râuri.

Și pentru ca vreodată în cursul vrenii această vânzare și cumpărare să <nu> poată fi zădărnicită, și pentru ca mai sus numiții cumpărători ai numitului pământ cât și moștenitorii lor și urmașii acestor moștenitori să-l poată stăpâni pe vecie le-am dat ca mărturie scrisoarea de față întărită cu puterea peceții noastre.

In anul mântuirii o mie două sute cincizeci și doi.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 79.

4

1252.

<Bela al IV-lea regele Ungariei înșură moșiile mănăstirii Premonstratensilor din Thuruch (azi în R. Cehoslovacă). In lista demnitarilor, între alții>: Gall episcopul Transilvaniei, Vincențiu episcop de Oradea.

Regest după textul lat. din *Codex dipl. patrius*, VI, p. 65—75. (suspect; cf. observațiile lui Szentpétery, I, nr. 979).

5

1252 August 20.

Bela, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei și Cumaniei, tuturor celor care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru adevărul mântuitor. Chibzuința prevăzătoare a regilor trebuie să preîntâmpine prin vrednice răsplăți în așa fel pe cei ce îi slujesc, încât și alții, ispitiți de asemenea pildă, să se grăbească mai plini de râvnă spre faptele ce dau dovadă de credință.

¹⁾ cognatorum. ²⁾ Zonchel, sat în raionul Târnăveni (reg. Mureș). ³⁾ Kykullu.

De aceea, prin cuprinsul celei de față dorim să ajungă la cunoștința tuturor că, înfățișându-se înaintea noastră credinciosul nostru comite Vincențiu, fiul Secuiului Akadas de Sebus. . . ¹⁾, ne-a rugat stăruitor să binevoim a-i dăruii lui pământul Zek, care odinioară aparținuse Sasului Fulkun, dar din pricina pustiirii Tătarilor rămăsese pustiu și gol de locuitori, aflându-se între pământurile Românilor din Cârța, a Sașilor ²⁾ din țara Bârsei ³⁾ și între acelea ale Secuilor din Sebus. Iar noi, binevoitori cererii sale, ținând seamă de meritele numelui Vincențiu, merite pe care încă din frageda lui copilărie s'a străduit în chip vrednic de laudă să și le câștige față de noi și în țară și afară din țară, prin îndeplinirea solilor ce i s'au încredințat, am găsit de cuvînță să dăruim pe veci numelui și, prin el, moștenitorilor și urmașilor moștenitorilor lui, pomenitul pământ împreună cu toate foloasele și cu cele ce țin de el și am hotărît să i se încredințeze acest pământ prin mijlocirea iubitului și credinciosului nostru Laurențiu voevod al Transilvaniei și comite de Volkou.

Hotarele sau granițele acestui pământ, după cum ne-a spus numitul Laurențiu... ¹⁾ se rânduiesc în felul următor: primul semn de hotar începe dela răsărit pe un munte numit Vecul și vine la râul Olt ⁴⁾ până la partea de miazăzi, iar prin pomenitul râu Olt se coboară la întărituri ⁵⁾ până la miazănoapte și printr'un râuleț merge multă vreme până la capătul acestui râuleț și de aici se urcă pe un muncel, căruia îi zice în limba obișnuită creastă ⁶⁾, de unde se învecinează cu amintitul munte Vecul spre răsărit și așa se sfârșește.

Iar pentru ca mai sus numita danie sau donație să aibă puterea veșnicei trăinicii, i-am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceți.

În anul domnului o mie două sute cincizeci și doi, în a treisprezecea zi înainte de calendele lui Septembrie, în al șaptesprezecelea an al domniei noastre.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 78—79; Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 254.

6

1252 Noembrie 22, Perugia.

Inocențiu episcopul abatelui mănăstirii sfântului Ștefan a ordinului Premonstratensilor, din dieceza Orăzii, mântuire. Nu fără cuviință ceea ce obișnuit se oprește altora se îngăduie cu deosebită bunăvoință celor ce au intrat într'un ordin călugăresc.

¹⁾ Lacună în textul latin publicat. Sebus este denumirea originală a scaunului Sepsî unul din cele trei scaune, care au format fostul județ Trei Scaune. ²⁾ Completări făcute de editori. ³⁾ *Barasu* ⁴⁾ *Olt*. ⁵⁾ *indagines*. ⁶⁾ *Berch*.

Aşa dar, fiindcă ai cerut cu smerenie dela noi să ne îngrijim să-ți dăm milostiv deslegare cu privire la piedica provenită din naşterea ¹⁾ ta fiind născut dintr'un preot şi o femeie desfrânată, luând în considerare că cei care au intrat în mânăstiri pot fi admişi pe drept în gradele preoţeşti, dacă au trăit în mânăstirile lor cu vrednicie fără a ţine seamă de pata naşterii nelegitime ²⁾, întrucât mi se spune că această pată o răscumperi prin ştiinţă şi moravuri bune, îţi îngăduim prin autoritatea noastră, să poţi sluji în gradele preoţeşti primite şi să rămâi cu îndreptăţire în fruntea abaţiei mânăstirii sfântului Ştefan, pe care se zice că ai luat-o asupra ta, fără vreo piedică din această naştere nelegitimă.

Deci nimeni < să nu îndrăznească a călca dispoziţiile acestui act de > milostenie < şi acest aşezământ al nostru, nici să îndrăznească a-i se opune. Iar dacă cineva va îndrăzni să încerce aceasta, acela să ştie că mânia lui Dumnezeu atotputernicul şi a apostolilor săi, Petru şi Pavel, se va abate asupra lui. Amin >.

Dat la Perugia, în a zecea zi înainte de calendele lui Decembrie, anul al zecelea < al pontificatului nostru >.

Textul lat. la Theiner, I, p. 213.

7

1253 Ianuarie 19, Perugia.

Inocenţiu episcopul, etc., iubiţilor fii, tuturor fraţilor ordinului Predicatorilor ³⁾ aflători în părţile Cumaniei, mântuire, etc. Pricina marei fericiri şi veselii ce ne-a cuprins este că, aşa cum am aflat de curând dela oameni vrednici de crezare, Cumanii care până acum, rătăcind în întunericul orbirei şi neştiinţei, atacau credinţa catolică, acum fiindu-le, cu mila lui Dumnezeu, înfăţişată de către voi calea adevărului, care este Hristos, vor să se întoarcă la cinstirea credinţei creştine.

Aşa dar, dorind noi ca acei Cumani să alerge cu atât mai cu dragă inimă spre a asculta cuvântul lui Dumnezeu când voi îl veţi semăna în urechile lor, cu cât vor vedea că de aici vor avea tot mai mari foloase, dăruim prin puterea scrisorii de faţă, fiecăruia dintre voi puterea de a da indulgenţe de douăzeci sau treizeci, chiar şi de patruzeci de zile, după cum veţi socoti mai potrivit, tuturor celor care vor veni la predicele voastre atunci când le veţi ţine din această cauză ⁴⁾ în ţara acelor Cumani.

Dat la Perugia, în a patrusprezecea zi înainte de calendele lui Februarie, anul al zecelea.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densuşianu, I, 1, p. 255.

¹⁾ *quem pateris de presbitero gemtus et soluta.* ²⁾ *defectus natalium.* ³⁾ *Dominicani*
⁴⁾ adică în scopul convertirii lor la creştinism.

7

1253 Februarie 5, Perugia.

<Papa Inocențiu al IV-lea scrie arhiepiscopilor aflători în regatul Ungariei.> Intrucât, așa cum am aflat, Cumanii, care până acum rătăcind în întunericul orbirei și neștiinței, asaltau credința catolică etc.¹⁾, în temeiul scrisorii de față vă dăm puterea ca să-i deslegați în cazurile mai puțin grele și mai puțin neobișnuite, așa cum veți socoti mai potrivit pentru mântuirea sufletelor lor, pe acei care au fost aduși la credința catolică <și> care fiind până acum în rătăcirile păgânismului au făptuit vreo abatere.

Dat la Perugia la nonele lui Februarie, în anul al zecelea.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 255—256.

1253 Mai 11, < insula sf. Margareta, R. P. Ungară >.

Prea sfințitului întru Hristos părinte, domnului I<nocențiu> prin ocrotirea dumnezeiască pontifice suprem al sfintei biserici romane, Bela, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, credincioasă supunere cu fiiască cinste. Inflăcărarea credinței neîntrerupte, cu care din adâncul inimii am îmbrățișat preasfânta biserică romană, mama noastră, ca și iubirea ei, cu care, din belșug²⁾ însoțindu-ne până acum în toate cererile noastre, ne-a ascultat cu dragoste de mamă, ne silesc să ne mirăm, sfinte părinte, cine va fi umplut până într'atât cu îndemnuri mincinoase și strâmbe urechile sfinției voastre, încât să vă schimbați față de noi pornirea bunătății voastre. Și nu numai că în cererile noastre prea îndrăpțite și cinstite întâmpinăm pe nedrept un refuz pe care până acum nu l-am încercat niciodată, dar și celor care așteaptă un sprijin, celor care nădăjduiesc o îndeustulare în plângerile lor, li se pricinuește mâhnire³⁾.

Căci, într'adevăr, iată, nu de mult — ceea ce cu durere o spunem — rugându-vă prea plecat împreună cu biserica, care vă ruga același lucru și cu clerul și poporul întregului nostru regat, în al căror folos obștesc se socotește a fi mutarea venerabilului părinte B<enedict> arhiepiscopul de Calocsa, cancelar al curții noastre, să încuviințați cererea canonică⁴⁾, care deopotrivă și în bună înțelegere și parcă prin inspirația <dumnezeiască> a fost îndeobște făcută de către toți în mitropolia Strigoniului cu privire la persoana aceluia, nu am găsit ascultare înaintea marelui voastre milostiviri, la care obișnuiseți pe fiecare și pe toți să alerge,

1) Registratorul din cancelaria papală a prescurtat acest pasaj, pe care l-a transcris mai înainte în registru în legătură cu actul anterior, adresat de papă, la 19 Ianuarie 1253, călugărilor dominicani. De aceea a pus mențiunea *usque christiane*, pentru a preciza cuvântul ultim din textul prescurtat. 2) *facultaliter*. 3) Sensul probabil al pasajului: *expectantibus consolationem, gravamina leta sperantibus, tristia provenirent*. 4) *postulates canonica*

deși sfatul și încuviințarea domnului cardinal Ștefan episcop de Preneste ¹⁾, în temeiul poruncii pe care o primise prin scrisoarea voastră sau, ca să spunem și mai drept, în temeiul împuternicirii voastre — fiindcă se înțelege că el lucrează din împuternicirea aceluia pe care îl reprezintă — ar fi trebuit să fie pentru noi, care am făcut cererea, un ajutor și chiar să ne aducă o deslegare fericită în această privință. Intr'adevăr, suntem cuprinși de întristare și rușine, că — așa cum după dreptate se cade — dând încuviințarea noastră regală unui lucru făcut în chip atât de legiuit și solemn, suntem respinși ca nevrednici și alergând la izvorul milostivirii, nu putem să luăm nicio picătură, mai ales că eram datori cu încuviințarea noastră și pe merit trebuia să ne învoim la acest lucru nu numai de dragul dorinței tuturor celor care o cereau, ci și pentru meritele lui <Benedict>, prin care înălțându-se el în atâtea privințe s'a făcut plăcut lui Dumnezeu și oamenilor. Și într-un cânt păstorul bisericii din Strigoniu este cel dintâiu între principii bisericesti și lumești, care trebuie să ne ajute cu sfatul și sprijinul său în toate treburile spinoase și tainice ale regatului nostru, încât abia de ne putem lipsi chiar pentru scurt timp de prezența lui, atunci pe bună dreptate a trebuit să alegem la numita biserică pe un astfel de om, care socotit fiind de către toți vrednic de a fi iubit pentru ciustirea <de care se bucura>, ar fi meritat după cuviință să fie primit drept bun de către toți. Căci, acest venerabil părinte, despre care vorbim acum, este un asemenea om, care trebuie pus nu într'un loc singuratec, ci într'un loc obștesc, nu în colț, ci pe acoperiș, pentru ca asemenea unei lămpi așezate pe candelabru să lumineze tuturor spre pildă și din îmbelșugarea bunătății sale să se îndestuleze toți cât mai din plin. Căci, punându-l în biserică din Strigoniu, stând el acolo în mijloc, va face să se simtă pretutindeni jur împrejur cât este de folositor tuturor. Iar prin mutarea sa nu se va pricinui niciun neajuns nici bisericii din Caloccea, nici, altcuiva căci el, odată numit ca arhiepiscop de Strigoniu, va putea vedea mai cu folos, va putea străjui mai cu tărie și va putea să poarte de grijă mai cu bunăvoință atât numitei biserici din Caloccea, cât și oricăror altora. Și acest lucru nu se încearcă pentru prima oară în timpul nostru, căci și în trecut se știe că s'au mai făcut și s'au încuviințat astfel de mutări și nu fără de îndreptățire, când folosul obștesc după dreptate se cade să treacă înaintea celui al fiecăruia dintre noi. Iar pomenitul domn cardinal Ștefan, ca unul care era din sânul bisericii ungare și cunoștea pe deplin starea acestor lucruri, dacă ar fi văzut că prin aceasta se aduce vreo vătămare cuiva ori ar fi fost de altă părere, bizuindu-se pe temeinica lui cunoștință, nu și-ar fi dat nicidecum încuviințarea pentru o astfel de cerere, încuviințând-o în vorbe și prin fapte, fiindcă i-a stat chiar într'ajutor cu sfatul său și apoi în timp ce se aducea slavă lui Dumnezeu a fost de față și a rostit cu gura sa predica obiș-

¹⁾ Palestrina.

nuită în astfel de împrejurări. Și întrucât canonicii din Strigoniu, în anumite zile, au purces din porunca voastră la aducerea la îndeplinire a alegerii sau a cererii și așa cum se arăta în porunca voastră, domnul cardinal Ștefan, deși noi nu i-am cerut-o, a încuviințat în numele vostru alegerea, este limpede că cel pentru care s'a făcut cererea are un drept câștigat și că prin urmare — ca s'o spunem sfinției voastre cu toată cinstirea cuvenită — o faptă atât de legiuită nu se cădea și nu putea fi strămutată fără păgubirea și turburarea aceluia, ca și a aceluia care au făcut cererea, căci deși din plinătatea puterii voi toate le puteți, ni se pare că în această împrejurare ați renunțat totuși la puterea voastră, după cum și Dumnezeu însuși, al cărui împuternicit sunteți pe pământ, nu face totul prin puterea delegată sau condiționată, deși toate le poate prin puterea sa absolută.

Așa dar, ca să v'o spunem cu fiască încredințare, trebuie să puteți totuși face ceea ce după dreptate sunteți în stare a face, căci nu se cade să se nască prilej de vătămare de acolo, de unde s'a arătat întotdeauna dreptatea.

Așa dar, binevoind a vă aduce aminte, cât de mult sfinții noștri înaintași împreună cu noi sau mai degrabă noi împreună cu ei și după ei am lucrat întru sădirea și răspândirea credinței catolice, așa cum în aducerea la dreapta credință a Cumanilor, nu de mult chemați, dar venind zilnic la <dreapta> credință, s'a vădit zelul și purtarea noastră de grijă, ca și în chemarea la ascultarea scaunului apostolic a Rutenilor, ai căror soli au și sosit ori vor sosi la voi, plini de cinstire, în scurt timp; și amintindu-vă cât de mult între toți regii și principii catolici am iubit scaunul apostolic prin ascultarea noastră nezăbavnică, prin umilul nostru respect și prin plina de cinstire și cu daruri încărcata primire a legaților și a altor soli ai scaunului apostolic, cerem și cu smerenie și cu credință ne rugăm îndurării sfinției voastre, ca să nu ne rușinați pe noi, sfinte părinte, în așteptarea noastră și în prea dreapta noastră cerere și pentru ca să ne faceți și mai îndatoritori pe noi și pe fruntașii regatului nostru, care suntem gata la tot ce veți hotărî sfinția voastră, să primiți părintește o cerere făcută în chip atât de legiuit cu păzirea tuturor drepturilor arhiepiscopale, căci altfel ni se pare că vă împotriviți, în această împrejurare, nu numai voinței noastre ci și celei dumnezeiești, deoarece întreg clerul, fruntașii și poporul, atât săraci cât și bogați, dela mare la mic, cer și doresc ca venerabilul nostru părinte Benedict să fie înălțat în slujba de părinte și păstor al bisericii din Strigoniu și — ca s'o spunem cu o vorbă neînvățată sau populară — glasul poporului este glasul lui Dumnezeu și părerea lumii ia chipul unei profeții.

Dat în insula Iepurilor¹⁾ în ziua a cincea înainte de idele lui Mai.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densușianu, I, I, p. 262—264 (cu indicarea greșită a anului: 1254; cf. Szentpétery, I, nr. 991).

¹⁾ Nyulakszigete, azi Margitsziget la Budapesta (R. P. Ungară).

1253 Iulie 23, Assisi.

Inocențiu episcopul, etc. iubiților fii, fraților din ordinul Predicatorilor¹⁾, care vor merge în țările Saracinilor, păgânilor, Grecilor, Bulgarilor, Cumanilor, Etiopienilor, Sirienilor, Iberilor²⁾ Alanilor, Cazarilor, Catharilor, Tătarilor, Zichirilor, Rutenilor, Iacobiților, Nubienilor, Nestorienilor, Georgienilor, Armenilor, Inzilor, Mosceliților, Ungurilor din Ungaria Mare, creștinilor robi la Tătari și în țările altor popoare necredincioase din răsărit sau din oricare alte părți.

Intrucât a sosit ora unsprezecea a zilei pentru oameni, pentru ca cei care au fost trimiși, să iasă la muncă până la sfârșitul lumii și întrucât se crede că, cu sprijinul maicii biserici acel cuvânt bun al apocalipsului trebuie să se împlinească în curând, anume se cade ca bărbații aleși să propovăduiască împreună cu Ioan iarăși popoarelor și neamurilor și multor limbi și regi curățenia vieții sufletești și harul priceperii, căci mântuirea rămășițelor lui Israel, <vestită> de către Isaia profetul, nu va avea loc, decât după ce mai întâiu, — cum ne spune apostolul Pavel, — va începe împlinirea <numărului> păgânilor <aduși la dreapta credință>. Iar noi, care deși fără vrednicie stăm în locul de priveghere al scaunului apostolic, acum când s'a apropiat împlinirea vremii în urma pioaselor strădanii ale celor cucernici, ne dăm silința cu credință și cu chibzuință în ce privește împărțirea greutăților și înlesnirea lucrărilor <religioase> trimițând mereu în via domnului Savaot lucrători tot mai noi, care și-au însușit înțelepciunea printr'un îndelungat răgaz.

Așa dar, pe voi, pe care potrivit îndatoririlor ordinului călugăresc de care țineți, vă îndeamnă râvna îngrijirii sufletelor și care <înhamăți la carul> al patrulea, pe care cu diferite daruri ale harului și cu tăria credinței îl trageți, ați mers pretutindeni să propovăduiți și să înălțați cât mai departe steagul slavei lui Hristos, pe voi vă trimitem la neamurile care nu cunosc pe domnul nostru Isus Hristos și la fiii rătăcitori, care nu dau ascultare preasfintei biserici romane, poruncindu-vă vouă întru iertarea păcatelor tutuor ca să cutreierați, fără a supăra pe nimeni, calea ce vi s'a statornicit, cu gândul de a semăna <credința>, peste ape multe, având încredere în acela care a spus că el a învins lumea, pentruca să luminați mulțimea oarbă și să stârpiți minciuna eretică; pentru ca să întăriți sufletele celor șovăitori și să înviorați pe ale celor credincioși prin lumina predicii și statornicia faptei <voastre>. Iar ca însărcinarea voastră să fie pe deplin cinstită și mai cu vrednicie îndeplinită, vă împuternicim în temeiul acestei scrisori, ca în țările care încă nu ascultă de învățătura scaunului apostolic, să răspândiți

¹⁾ Dominicani. ²⁾ Ivirilor.

cuvântul lui Dumnezeu și să comunicați fără nicio grijă prin vorbire la slujbă, la masă, precum și în alte împrejurări chiar dacă unii sunt înlănțuiți de pedeapsa afuriseniei. Și pe ei și pe alți doritori de a se întoarce la unitatea credinței creștine să-i puteți primi, să-i puteți boteza și să-i aduceți între fiii bisericii și dintre voi cei care sunt preoți să-i poată însemna pe cei primiți astfel cu semnul de cleric ¹⁾ și să-i poată înălța la treapta de acolit.

Și încă vi se îngăduie ca celor întorși acolo la ascultarea scaunului apostolic, care sunt înlănțuiți de pedeapsa afuriseniei, să le hărăziți, după ritul bisericii, binefacerea iertării și să le dați cuvenita dispensă, dacă afurisiți fiind, li s'au încredințat grade bisericesti și au săvârșit sfânta slujbă.

Și încă vi se îngăduie să dispensați în acelea țări, pe acela care la timp nepotrivit sau sub vârsta legiuită ori în aceeași zi au îndrăsnit să dea sau să primească ordinele mai înalte trecând peste cele de mai jos, dacă veți vedea că la primirea lor au păzit cuvenitele forme. Pe lângă aceasta, vi se îngăduie ca din neamurile încredințate propovăduirii voastre, să dispensați pe aceia care au încheiat căsătorii după ce au primit sfintele ordine ori s'au căsătorit în grade de rudenie și în cazuri neoprite de legea dumnezească și să rămână ei căsătoriți, iar cei care s'au înapoiat la unitatea bisericii catolice să locuiască între ai lor și să trăiască împreună cu ei, iar clericii acestor neamuri care s'ar înapoia în chip deschis la ascultarea scaunului apostolic să se bucure de privilegiul clerical ²⁾. Deasemenea, vi se îngăduie să ascultați spovedaniile tuturor credincioșilor din suszisele țări și să le orânduți lor mântuitoare penitențe. Pe cei afurisiți potrivit canoanelor ori într'alt chip să-i iertați după ritul bisericii numai dacă dau celor păgubți potrivită despăgubire pentru vătămarea și pagubele ce le-au adus. Să aveți însă și puterea de a dispensa, în cazurile neobișnuite din acele părți, cazuri în care se obișnuiește să dea dispensa legații scaunului apostolic, ca și pe clericii din acele părți care suferă de păcatul nașterii <nelegiuite>, dar numai dacă nu s'au născut din adulter, incest sau din membri ai ordinelor călugărești.

Deasemenea, să aveți puterea de a da dispensă acelor care au părăsit unitatea bisericii catolice sau un ordin călugăresc ori tagma clericală, dacă ar voi să revină cu umilință și să facă pocăința cuvenită pentru cele făptuite, astfel ca acei clerici să fie repuși în locurile lor, păzindu-se disciplina tagmei, iar pe cei dintre aceștia care sunt înlănțuiți de pedeapsa afuriseniei să-i puteți ierta potrivit formei amintite, făcând ei pocăință în chipul pomenit mai înainte, iar pe călugării dintre ei să-i puteți dispensa așa cum s'a spus mai sus.

Pe lângă acestea, vi se dă puterea de a ierta pe ucigașii, aflători în acele părți, ai clericilor și persoanelor mânăstirești, de a ridica din nou acolo biserici și de

¹⁾ *insignire caractere clericali* (tonsura clericală). ²⁾ Drepturile legate de condiția de cleric.

a sfinți din nou pe acelea care în vreo împrejurare <oarecare> au fost pângărite și de a vă îngriji de păstori potriviți pentru cele nou întemeiate și să dați voie celor din neamurile <păgâne> sau schismatice, care de curând au fost aduși la dreapta credință, să-și poată păstra soțiile, dacă s'au căsătorit cu ele în grade de rudenie neoprite de legea dumnezeiască. Să cercetați după lege pricinile de căsătorie care s'ar întâmpla să fie aduse în acele părți înaintea voastră și să aveți puterea nestânjenită de a sili prin pedepse bisericesti pe cei ce se dușmănesc între ei, să revină deopotrivă la pace și înțelegere și acei care trăesc în destrăbălare să facă pocăință cuvenită pentru păcatele lor.

Pe lângă acestea, în locurile în care s'ar întâmpla să fiți găzduiți sau în locurile din acele părți în care vă veți așeza, să aveți puterea și îngăduința de a săvârși liturghia și celelalte slujbe bisericesti, de a binecuvânta cimitirele din acele părți, de a da indulgențe și de a schimba făgăduințele <religioase>.

Deasemenea, vă îngăduim să puteți primi ordinele și alte taine bisericesti dela patriarhii, arhiepiscopii și episcopii catolici— după cum va fi trebuință — să puteți binecuvânta, prin accia dintre voi care sunt preoți, vestmintele preoțești, acoperămintele <de pe> altare¹⁾ și corporale²⁾, întrucât pe acolo nu se află prea mulți episcopi catolici; și, așa cum veți socoti mai potrivit după loc și timp, să puteți face și alte lucruri spre mărirea numelui lui Dumnezeu și răspândirea credinței catolice și spre înfrângerea și zădărnicierea <uneltirilor> acelora care se împotrivesc sfintelor rânduieli.

Deci nimeni etc. a concesiunii noastre etc.

Dat la Assisi, în ziua a zecea înainte de calendele lui August, în anul al unsprezecelea.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 257—259.

11

1253 Septembrie 15.

<Capitulul din Buda roagă pe papa Inocențiu al IV-lea să-i întărească actul de privilegiu ce i-a fost acordat de regele Geza al II-lea în anul 1148, privilegiu care din pricina vechinii sale a fost transcris de capitolul sub forma unei copii. Autenticitatea originalului este atestată, la cererea capitolului, de episcopii Heymo de Vaș și Gall al Transilvaniei, precum și de abatele mănăstirii cistercite din Pilis>.

« Dat în ziua lui Nicodim martirul, în anul îndurării o mie două sute cincizeci și trei ».

Regest după textul lat. din Fejér, IV, 2, p. 204—205.

¹⁾ *pallas altaris*. ²⁾ *corporalia* (pânză pe care se pune împărtașania — hostia — la serviciul religios catolic).

1254 Iulie 4.

«Sentința provizorie a episcopului Gall al Transilvaniei și a magistrului Acațiu prepozit de Buda în litigiul dintre abatele și conventul din Bakonybél (R. P. Ungară) pe deoparte și oamenii lor din satul Akol, pe de alta».

Regest după textul lat. din Wenzel, VII, p. 372.

1255 Aprilie 20, Roma (Lateran).

Alexandru episcopul etc., venerabilului frate «Smaragdus» episcopului Transilvaniei mântuire etc. Ne-a anunțat frăția ta că de aceea se întâmplă ca biserica Transilvaniei să fie lipsită de slujba ce i-o datoresc canonicii, deoarece nefiind ea în stare să se îngrijească de nevoile lor, dâșii se sustrag dela slujba cuvenită altarelor dela care nu pot trăi, din care motiv frăția ta ne-a rugat preacucernic să îngrijim de acea biserică prin îndurarea scaunului apostolic.

Plecându-ne așa dar la rugămințile tale, pentru ca să poți spori veniturile acelei biserici, spre mărirea slavei dumnezeiești am hotărît să adăugăm pe veci, cu consimțământul aceluia capitlu, două biserici sau capele care îți aparțin nemijlocit ție sau capitlului acelei biserici, împreună cu veniturile lor, împuternicindu-te, prin cele de față, să poți constrânge prin pedepse bisericesti pe cei care s'ar opune, înlăturând orice drept de apel, — astfel ca să nu primească absolut nimic din veniturile ziselor biserici sau capele decât dacă slujesc efectiv la acea biserică. Avându-se în vedere ca acele biserici sau capele să nu fie păgubite de slujba ce li se cuvine, ci să se dea întotdeauna o parte potrivită din bunurile lor celor care vor sluji într'ânsele și să nu se nesocotească nicidecum păstorirea sufletelor în ele, dacă cumva le-ar reveni lor.

Dat în Lateran, în a zecea zi înainte de calendele lui Mai, în anul al treilea al păstoririi noastre.

Textul lat. necomplet la Theiner, I, p. 235. (text mai complet în Teutsch-Firnkaber).
 complectare: *ita quod de proventibus praedictarum ecclesiarum seu capellarum nihil omnino recipiant, nisi in ipsa ecclesia residentes. Proviso quod eadem ecclesiae vel capellae debitae non fraudentur.*

«1255 Octombrie 21».

Bela al IV-lea dăruiește o moșie, o baltă și un loc de pescuit, ce țin de cetatea regală Bodrog (azi în Jugoslavia), lui Solomon, Chere și Iacob, fiii lui Albert,

descriind și hotarele acelei moșii, potrivit raportului lui Grigore, fiul fostului ban Toma și comite de Caraș¹⁾, care i-a pus în stăpânire.

Regest după textul lat. din *Codex dipl. patrius*, VIII, p. 62—63.

15

1256, <Alba-Iulia>.

Capitulul bisericii din Alba Transilvaniei tuturor la care va ajunge scrisoarea de față, mântuire întru domnul. Pentru ca cele ce se fac și se săvârșesc în timp, să nu se șteargă ușor, odată cu trec rea lui, <a celui ce le-a făcut>, se obișnuște a se întări cu autoritatea bisericii, ca să rămână nevătămat și trainic tot ce a fost întărit prin dreptul bisericesc.

Vrem să aducem deci la cunoștința tuturor prin cele de față că, venind înaintea noastră Dawt și Laurențiu, tratele aceluiași și Bob, fiul lui Olop, rudă a lor, au mărturisit că au vândut pe veci și nestrămutat, cu încuviințarea și învoirea vecinilor și a megieșilor, anume Ladislau, fiul lui Mylast și al altora, împreună cu toate folosințele ce țin de jumătate parte, toată partea pământului lor de moștenire numit Merișori²⁾, aflătoare în vecinătatea și apropierea pământului numit Moșa) din comitatul Turda, pe care îl au prin drept de moștenire, lui Onht, fiul lui Simion Ledegweri, lui Andrei și Mihail, fiii aceluiași Onht și, printr'înșii, moștenitorilor lor și urmașilor moștenitorilor lor, pentru patru mărci de aur curat, plătite în întregime de către Onht și fiii săi și primite de către Dawt, Laurențiu și Bob.

Pentru ca vânzarea și cumpărarea de mai sus să rămână trainică și nestrămutată, la cererea părților și în folosul dreptății, am dat drept mărturie scrisoarea noastră întărită cu pecetea noastră.

Dată în anul domnului o mie două sute cincizeci și șase.

Textul lat. la Wenzel, VII, p. 278 — 279.

16

<1256> Martie 29, Aranyos (R. P. Ungară).

Noi Bela, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei dăm de știre că în privința judecății pe care au pornit-o înaintea noastră Ladislau și Toma, fiii lui Pancrațiu, din neamul Chanad, împotriva comitelui Paul, fiul lui Eăchy, din pricina hotarelor, a marginilor și a semnelor de hotar ale pământurilor sau moșiilor numite Birtin⁴⁾, Șuncuiuș⁵⁾, Tileagd⁶⁾ și Sobolciu⁷⁾ și a vămii din Birtin, am ajuns la următoarea înțelegere, prin mijlocirea baronilor noștri, anume Mauriciu mare

¹⁾ *Crasu*. ²⁾ *Almas*, sat în raionul Târgu-Mureș (reg. Mureș). ³⁾ *Moys*, sat în raionul Târgu-Mureș (reg. Mureș). ⁴⁾ *Bercham*, sat în raionul Aleșd (reg. Bihor). ⁵⁾ *Sunkulus*, sat în raionul Aleșd (reg. Bihor). ⁶⁾ *Thelegd*, sat în raionul Aleșd (reg. Bihor). ⁷⁾ *Zobolch*, sat în raionul Oradea.

vistiernic, Roland palatin și Ștefan ban al întregii Slavonii. Mai sus zisul comite Paul, împreună cu doi fii ai săi, anume Nicolae și Ștefan, vor trebui să jure, la octavele sfântului Gheorghe martirul, înaintea capitlului din Oradea, la mormântul sfântului rege Ladislau, cu mâinile pe preasfintele evanghelii, privitor la aceea că, mergând la fața locului, vor înapoia și vor preda, a doua zi după depunerea jurământului, înaintea comitelui Belws, omul nostru, și a unui martor potrivit al mai sus zisului capitlu, sus numitele pământuri sau moșii ale pomeniților Ladislau și Toma, fiii lui Pancrațiu, despărțite, precum se poate ști cât mai bine, drept și legiuit, cu hotare, margini și semne de hotar sigure de pământurile sau moșiile lor, pomeniților fii ai lui Pancrațiu, precum le-a stăpânit tatăl lor din vechime.

Iar partea care nu va ține seamă de această învoială, să plătească o sută de mărci de argint părții care va ține mai sus zisa înțelegere, așa precum s'au îndatorat la aceasta părțile .

După aceasta, ordinea în care urmează hotarele, semnele de hotare și marginile mai sus ziselor pământuri au fost înregistrate de capitlu.

Dat la Oronos, în octavele din mijlocul păresimilor.

Textul lat. la Wenzel, VII, p. 458. (cu indicarea greșită a anului: 1257; pentru datare cf. J. Karácsony).

17

<1256 Mai 1, Oradea>.

Noi capitlul bisericii din Oradea dăm de știre căroră se cuvine, că comitele Paul, fiul lui Ștefan, pe de o parte, Ladislau și Toma, fiii lui Pancrațiu, din neamul lui Chanad, pe de alta, venind în fața noastră în octavele sărbătorii sfântului Gheorghe ¹⁾, ne-au înfățișat scrisoarea lui Bela ilustrul rege al Ungariei cu următorul cuprins: Noi Bela, din mila lui Dumnezeu, <rege> al Ungariei, etc. <Urmează actul lui Bela al IV-lea regele Ungariei din 1256>.

Așa dar, sus zisul comite Paul a jurat, cum trebuia, împreună cu cei doi fii ai săi pomeniți, în octava amintită, fiind de față pomeniții fii ai lui Pancrațiu.

Și după aceea, a doua zi, părțile sus zise s'au dus împreună cu omul vostru pomenit și cu omul nostru, anume Andronic, custodele bisericii noastre, om vrednic de încredere, la pământurile des pomenite și, întorcându-se după ce le-au înconjurat, au mărturisit că hotarele și semnele de hotar ale des pomenitelor pământuri urmează în această ordine: primul hotar începe spre răsărit la locul numit Câmpul Mic ²⁾, lângă pârâul Serghiș ³⁾, unde este semn de hotar din pământ; de aci merge drept spre apus la un munte, <deal> ce se

¹⁾ 1 Mai <1256>. ²⁾ Eysmezewud (ungurește). ³⁾ În raionul Oradea (reg. Bihor).

chiamă Creasta de Sus¹⁾, unde altădată a fost vie; după aceea continuă drept <înainte> tot spre apus, la locul numit Dealul Mare²⁾ lângă lunca unei văi cu numele Vlnozowfey, unde se află semne de hotar din lemn.

Sus zisul comite Paul spune că semnele de hotar din lemn care se află spre miazănoapte între pământurile Tileagd³⁾ și Sabolciu⁴⁾, ale sus zișilor fii ai lui Pancrațiu pe care le-a făcut odinioară el însuși, sunt false.

Apoi, hotarul merge prin sus zisa vale Vlnozun tot drept spre apus în jos până la pârâul numit Chigic⁵⁾, după aceea coboară spre miazănoapte împreună cu pârâul Chigic și vine la locul unde vechiul drum ajungea la Chigic. De aci iese la câmpul numit Săcădat⁶⁾, iar acolo la capătul aceluși câmp sunt două semne de hotar din lemn și un hotar din pământ dincolo de stejari și plop. După aceea merge tot spre miazănoapte în mijlocul sus zisului câmp Săcădate, la drumul mare care merge spre părțile Transilvaniei, pe mijlocul satelor Ineu⁷⁾ și Sabolciu, unde chiar lângă drumul mare și stejarii tăiați cu securea se află un semn de hotar din pământ. Apoi, ieșind din pădure la sus zisul drum, care merge între satele pomenite, în același chip se îndreaptă spre miazănoapte la o vale cu păpuriș care se chiamă Valea cu păpuriș⁸⁾, unde se află un semn de hotar din pământ. În aceeași vale merge astfel spre miazănoapte la o apă numită Koppány⁹⁾ și de aci în același chip spre miazănoapte trece peste câmpia care se chiamă Insula cu Corni¹⁾ și vine lângă râul Criș la locul numit Lopuhuslaz, unde sus zisa câmpie Insula cu Corni devine foarte îngustă din pricina apropierii Crișului de Koppány, unde se sfârșesc atât hotarele de lemn cât și cele de pământ ale sus ziselor pământuri Tileagd și Sabolciu.

Și a spus comitele Paul că toate semnele de hotar, fie de pământ, fie de lemn care se află pe hotarele și marginile pământurilor Tileagd și Sabolciu sunt false și le-a făcut odinioară el însuși și a dat mărturie ca ele să fie nimicite.

După aceea, hotarul îl formează râul Criș și merge în sus spre răsărit și ajunge dealungul albiei Crișului la pământul Țetchea¹¹⁾ și la cele ce țin de el, care este al comitelui Lampert, fiul lui Nicolae din neamul Hunt Paznan. Iar de aci merge dealungul albiei Crișului în sus la sus zisul pământ Birtin¹²⁾ și trece astfel mai sus dealungul aceleiași albiei a Crișului în munții mijlocii și cei înalți¹³⁾ și ajunge la locul acela, unde pârâul care se chiamă Mehsepothoka se varsă în Criș și acolo se sfârșește hotarul în Criș. Iar după aceea iese prin sus zisul pârâu care se chiamă Mehsepothoka pe uscat și merge dealungul ace-

¹⁾ *Felsytelecy*, (ungurește). ²⁾ *Mogosholom*, (ungurește). ³⁾ *Thelegd*, sat în raionul Aleșd, (reg. Bihor). ⁴⁾ *Zabolch*, sat în raionul Oradea (reg. Bihor). ⁵⁾ În raionul Oradea (reg. Bihor). ⁶⁾ *Zadddoth*, sat în raionul Oradea (reg. Bihor). ⁷⁾ *Ienw*, sat în raionul Oradea (reg. Bihor). ⁸⁾ *Sasweolgy* (ungurește). ⁹⁾ Azi pârâul Koppány în hotarul comunei Tileagd-¹⁰⁾ *Sumuziget*, (ungurește). ¹¹⁾ Chetka, sat în raionul Aleșd (reg. Bihor). ¹²⁾ *Berthem*, sat în raionul Aleșd (reg. Bihor). ¹³⁾ *inter medios montes et alpes*.

luaș pârâu la locul unde același pârâu se împarte în două ramuri, apoi pe ramura aceluiaș pârâu care se află în spre răsărit merge în sus până la muntele care se chiamă La vama Rez¹⁾, unde se sfârșește sus zisul pârâu. După aceea, hotarul trece peste muntele acela și merge până la capătul unei câmpii care se chiamă Vamus, rămânând câmpia aceea în întregime spre răsărit și acolo se sfârșește la capătul câmpiei care se chiamă Vamus. În felul acesta se hotărniceste pământul Birtin precum au spus, dând mărturie cu viu graiu pomenitul comite Paul și cei doi fii ai săi sus ziși, anume Nicolae și Ștefan.

Au mai spus des numitul comite Paul și fiii săi sus arătați că jumătate din vama dela Birtin care se cerea la vadul Crișului²⁾ fiindu-le comun râul Criș, o lasă cu drept deplin, fie că se deschide drumul dela Călata³⁾, fie că nu se deschide, sus zișilor Ladislau și Toma și urmașilor lor, precum au avut-o tatăl lor și ceilalți înaintași ai lor înainte de vremea Tătarilor. Au mai adăogat sus zisele părți ca să se zădărnicească în întregime și să se nimicească toate acele acte și privilegiile care ar fi înfățișate oriunde și oricând împotriva acestei hotărniciri, ordine și semne ale hotarelor.

Dat în anul domnului o mie două sute cincizeci și șapte.

Textul lat. la Wenzel, VII, p. 474—476. (cu indicarea greșită a anului: 1257; cf. pentru datare: Karácsnyi, p. 57).

18

1256 Noembrie 3, <Zobor, R. Cehoslovacă>.

Conventul mănăstirii sfântului Ipolit din Zobor atestă că mănăstirea sfântul Benedict de lângă râul Gran <azi în R. Cehoslovacă> protestează împotriva tuturor aceluia care au uzurpat, după năvălirea Tătarilor, drepturile, veniturile sau moșiile ei «aflătoare și stăpânite în acest regat al Ungariei în deosebitele comitate și districte; de asemenea vama sării ce se ia la Arieșul de Câmpie⁴⁾ în părțile Transilvaniei»⁵⁾. Amintita mănăstire face contestație împotriva tuturor acestor uzurpări, săvârșite «atât în acest regat, cât și în părțile Transilvaniei»⁶⁾.

Regest după textul lat. din Fejér, IV, 2, p. 405—407.

19

1256 Decembrie 16.

Bela, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei și Cumaniei, tuturor credincioșilor lui Hristos, la

¹⁾ *Vamusreze*, (ungurește). ²⁾ *quod in portu Crysus exigebatur*. Azi Vadul Crișului, sat în raionul Aleșd (reg. Bihor). ³⁾ *Kalatha*, sat în raionul Huedin (reg. Cluj). ⁴⁾ *Aranyos*, sat în raionul Baia Mare. ⁵⁾ *in parte Transylvania tributum salium circa Aranyos habitam*. ⁶⁾ *tam in hoc regno, quam in parte Transylvania*.

care va ajunge scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Deși e de datoria înălțimii regale să primim cererile drepte ale fiecăruia care cere, totuși se cuvine să plecăm îndeosebi urechea spre cererile acelora datorită cărorora mai ales sporește slava coroanei noastre.

Drept aceea, prin rândurile de față, voim să ajungă la cunoștința tuturor celor de față și celor viitori, că înfățișându-se înaintea noastră venerabilul întru Hristos părinte Benedict, prin aceeași dumnezeiască milă arhiepiscop al sfintei maici biserici de Strigoniu, ni s'a plâns că, deși numita biserică de Strigoniu dela prima ei întemeiere a fost înzestrată cu multe libertăți, cu felurite drepturi și numeroase privilegii de scutiri înaintea tuturor celorlalte biserici catedrale ale întregului regat al Ungariei, ca fiind biserică fruntașă între toate celelalte și că deși a fost minuat sprijinită chiar de către scaunul apostolic și de sfinții regi înaintașii noștri glorioși mai ales prin aceea că niciun jude al curții noastre niciun palatin, baron sau conte din orice comitat să nu poată și să nu aibă dreptul să judece pe cetățenii, pe ostașii nobili ¹⁾, pe slujitorii ²⁾, pe oaspeții, pe țărani ³⁾, pe sătenii ⁴⁾, pe jelerii ⁵⁾, supuși sus numitei biserici de Strigoniu, nici să găzduiască cu sila la ei, sau să ceară dela ei în numele regelui darea ⁶⁾.

De asemenea, să aibă dreptul de a strânge dijmele din veniturile regale din partea Secuilor și a Românilor ⁷⁾, dijme în vite mari, mici și în orice fel de animale, afară de darea pe pământ a Sașilor, dar să aibă dreptul de a lua dela Români de oriunde și dela oricare dintre ei dijmele obișnuite a se plăti în regatul Ungariei ⁸⁾, precum și dijmele ce se cer din exploatarea de metal și care se cer și se plătesc regelui din minele de aur și de argint.

Tot astfel < să aibă dreptul > de a primi din venitul cămării ⁹⁾, ceea ce s'a hotărât a se lua în regatul Ungariei, în afară de faptul că trebuie să i se plătească în numele bisericii sale o pondere ¹⁰⁾ de argint curat de fiecare marcă ¹¹⁾, din cămara unde se bate moneda și că tiparele de bani și gravurile lor trebuie să fie păstrate sub paza unui om anume însărcinat de el ¹²⁾ în acest scop.

Acum însă anumiți judecători ai regatului nostru și strângătorii dărilor noastre cât și și strângătorii foloaselor dela mine ¹³⁾ precum și comiții cămărilor noastre caută să-l fure pe el și biserică sa, prin uzurpări, prin amânări de pricini și uneori prin scăderi de plăți ¹⁴⁾. Privitor la toate acestea arhiepiscopul ne-a cerut să-i

¹⁾ *nobiles exercitantes*. ²⁾ *conditionarios*. ³⁾ *rusticos*. ⁴⁾ *villanos*. ⁵⁾ *inquilinos* (muncitori agricoli care aveau numai casă). ⁶⁾ *collecta*. ⁷⁾ *Olahi*. ⁸⁾ *sed ex parte Olacorum etiam ubique et a quocumque provenientium, in regno Hungarie persolvi consuetorum <regalium proventum>*. ⁹⁾ *de lucru camerae* (venitul ce rezulta pentru vistieria regală din schimbările impuse de rege în ce privește valoarea monetei). ¹⁰⁾ Reprezintă a 48-a parte dintr-o marcă = un groș. ¹¹⁾ Monetă ideală, greutate de metal prețios de 240 grame. ¹²⁾ de arhiepiscop. ¹³⁾ *Collectores censuum nostrorum ac exactores urbararum*. ¹⁴⁾ *occupando, iurisdictionem prorogando, solutionem quandoque diminuendo*.

facem dreptate, păstrând sfânta biserică din Strigoniu nevătămată și neatinsă în drepturile și libertățile sale și să-i consemnăm toate drepturile amintite mai sus în forma unui privilegiu întărit prin punerea dublei noastre peceti, pentru ca nu cumva scutirile numitei biserici să poată fi atacate în viitor de vreunul din urmașii sau succesorii noștri.

Așa dar noi, având pe Dumnezeu înaintea ochilor, dorind să dobândim mântuirea sufletului nostru și al înaintașilor noștri, ținând seamă și de dreptele cereri ale sus numitului domn Benedict arhiepiscop de Strigoniu și credincios al nostru în folosul numitei sfinte biserici, mama noastră, de care am fost încoronați și unși noi și au fost și înaintașii noștri și am dobândit și căpătat onoarea regală, care biserică și nouă și înaintașilor noștri le împarte, în numele lui Dumnezeu, binefacerea izbăvirii și iertarea păcatelor, când, după călcarea poruncilor dumnezeiești, stăm cu inimile smerite și care <biserică> prin pedepse bisericesti îndepărtează pe cei ce și-au călcat credința față de noi și coroana noastră și îi silește la ascultare față de noi și sfânta coroană, căreia nu numai că suntem datori a-i păstra nevătămate drepturile sale, hărăzite din vechime de sfinții regi, înaintașii noștri, căpătate, dobândite și stăpânite până acum pe cale pașnică și confirmate de sfântul scaun roman, dar, având în vedere faima numitei biserici de Strigoniu, de care suntem legați printr'o sinceră pietate, suntem datori să-i dăm prin regala noastră milostivire drepturi încă și mai mari: toate drepturile de mai sus, cât și pe fiecare în parte, privitor atât la libertățile pomenite, cât și la strângerea dijmelor din toate bunurile amintite mai sus. Lămuriți după o consfătuire și matură chibzuire cu toți prelații, baronii și comiții noștri și cu bună știință i le întărim, confirmându-le pe veci, poruncind tuturor oamenilor noștri să nu cuteze a turbura sau a fura sfânta noastră maică biserică de Strigoniu sau pe slujitorii ei, privitor la sus numitele libertăți și dijme din animale cât și din mine și în ce privește venitul cămării cât și cu privire la veniturile pe care au dreptul să le primească și la paza tiparelor de monete din cămările noastre.

Iar dacă unii vor cuteza să o turbure sau să o fure, noi îi vom pedepsi cu pedeapsa cuvenită, pentru ca nu cumva din pricina jicnirii aduse de ei, să fim noi lipsiți de răsplata veșnică pe care nădăjduim să o primim.

Și spre mărturia și tăria veșnică a acestui lucru, le-am dat scrisoarea de față întărită cu dubla noastră pecete.

Dată de mâna iubitului și credinciosului nostru magistru Smaragd prepozit al bisericii de Alba și vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute cincizeci și șase, în a șaptesprezecea zi înainte de calendele lui Ianuarie, în al doilea an al domniei noastre.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 80—81; Hurmuzaki-Deusușianu, I, 1 p. 276—277.

1256 Decembrie 17.

Bela, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Londomeriei și Cumaniei, tuturor credincioșilor lui Hristos, care vor vedea scrisoarea de față, mântuire veșnică întru domnul. Voim să dăm de știre prin cele de față tuturor, că, venind înaintea noastră fiii lui Clemente banul, fiul lui Belinyk, pe de o parte, anume comitele Pancrațiu în numele său și al fiilor săi, Ladislau și Toma, apoi Chumur, în numele său și al fiului său Ștefan, apoi Isac, în numele său și al fiului său Mako, de asemenea Elek, tot în numele său și al fiilor săi, Donkws și Grigore; iar pe de alta, fiii comitelui Woffa, de asemenea fiul lui Belenyk, anume comitele Cenad, în numele său și al fiilor săi, Dionisie și Grigore, apoi Barlaba în numele său și al fiilor săi, Mihail, Barlaba și Dominic, apoi Filip tot în numele său și al fiilor săi, Zuna și Benedict, au mărturisit cu bună înțelegere că au rânduit și au făcut următoarea împărțire a moșiilor lor de moștenire de mai jos: au lăsat sus zișilor fii ai lui Clemente banul în proprietatea lor satele aflătoare aproape de Tisa, Halaz ¹⁾, cu Harangadtue ¹⁾ și Mortua Magna ²⁾ precum și Podwey ³⁾, de asemenea Keer ⁴⁾, de asemenea pământul Agar cu heleșteul, de asemenea Swth ⁵⁾ cu Lacul Alb ⁶⁾, de asemenea Wrs ⁷⁾, de asemenea Rusan ⁴⁾ cu heleșteul, de asemenea Zent Miklos ⁸⁾ cu întreg heleșteul său și lacul Pâran ⁹⁾ în toată lungimea și lățimea sa, de asemenea Chaka ¹⁰⁾ cu tot heleșteul, de asemenea Temerken ⁴⁾ cu jumătatea dreaptă a iazului Tisei, de asemenea Zanath ¹¹⁾, cu întreg heleșteul său, de asemenea Wosyan ⁴⁾, de asemenea Teryen ⁴⁾ și jumătate din satul Rabey ¹²⁾ aflătoare în comitatul Cenad; apoi aproape de Timiș, jumătate din satul Ciavos ¹³⁾, cu două locuri de moară și jumătate din vamă; apoi jumătate din satul Kalanthelwk ¹⁴⁾, lângă Bârzava ¹⁵⁾ cu o roată de moară, apoi Zantlewrync, Kisfalwd ¹⁶⁾, Molunzugh ¹⁶⁾, Feluelnuk ¹⁷⁾, Zent Lazlo ¹⁸⁾, Zumbur ¹⁹⁾, Ladan ²⁰⁾, Palatha ¹⁸⁾, Bodogazzunhaza ¹⁸⁾, Por-

¹⁾ Așezări dispărute lângă satul Pádé în comitatul Cenad (Jugoslavia). ²⁾ Morotva, pustă în hotarul com. Pádé (Jugoslavia). ³⁾ Pádé, sat în comitatul Cenad (Jugoslavia). ⁴⁾ Așezare părăsită lângă Csóka în comitatul Cenad (Jugoslavia). ⁵⁾ Corect: Solt. Așezare părăsită în comitatul Cenad (Jugoslavia). ⁶⁾ Feyrthow (ungurește). ⁷⁾ Azi Őrs, pustă în hotarul com. Orszlnos (jud. Torontal, Jugoslavia). ⁸⁾ Tiszaszentmiklós, sat în comitatul Cenad (Jugoslavia). ⁹⁾ Potoktan (ungurește). ¹⁰⁾ Csóka, sat în comitatul Cenad (Jugoslavia). ¹¹⁾ Szanád, sat în comitatul Cenad (Jugoslavia). ¹²⁾ Rábé, sat în comitatul Cenad (Jugoslavia). ¹³⁾ Chawas, sat în comitatul Timiș (raionul Deta, reg. Timișoara.) ¹⁴⁾ Așezare părăsită lângă Sângeorge, raionul Deta (reg. Timișoara.) ¹⁵⁾ Borswa, râu în regiunea Timișoara. ¹⁶⁾ Pustă lângă orașul Makó, în comitatul Cenad (R. P. Ungară.) ¹⁷⁾ Denumirea originală a orașului Makó (R. P. Ungară). ¹⁸⁾ Așezare părăsită lângă Kiszombor în comitatul Cenad (R. P. Ungară). ¹⁹⁾ Kiszombor, sat în comitatul Cenad (R. P. Ungară). ²⁰⁾ Pustă aproape de Kiszombor, în comitatul Cenad (R. P. Ungară).

deanu ¹⁾ iar în câmpul către Zarazer satele numite Zent Margitha ²⁾ și Kwzt elwk ²⁾ cu trei așezări de sate ³⁾ aflătoare în comitatul Cenad, apoi Pangrachfaia ⁴⁾ și Chenkewereme ⁴⁾, de asemenea aproape de Mureș, aflătoare în comitatul Arad ca să rămână fiilor și nepoților lui Clemente banul.

De asemenea, rămân fiilor lui Woffa, anume Chanad, Barlaba și Filip și fiilor lor sus ziși, satele aproape de Mureș, anume Thembes ⁵⁾, cu trei biserici și trei așezări de sate, de asemenea mănăstirea sfinței fecioare din insula Thembes cu heleșteul din marginile ⁶⁾ aflătoare spre câmp, de asemenea Dedemzug ⁷⁾, apoi Olwelnwk ⁷⁾, apoi Wossontho ⁷⁾, apoi Borumblok ⁷⁾, iar în câmpul spre Zarazer, Semlac ⁸⁾, apoi Zwdas ⁹⁾, apoi Boluhkerek ⁹⁾, cu două așezări de sate, apoi Teremia Mare ¹⁰⁾ cu cinci așezări de sate, apoi Beba Veche ¹¹⁾, cu vama și cu heleșteul său, apoi Kewkener ¹²⁾, cu alt nume Woffayllesse și jumătate din satul Rabey, cu Vălcani ¹³⁾, apoi Weghwolkan, apoi Weresdub ¹⁴⁾, apoi Zwrakrew ¹⁴⁾, apoi Kwthwghaz ¹⁴⁾, apoi Dwbeghaz ¹⁴⁾, apoi Seceani ¹⁵⁾, apoi Feyreghaz ¹⁶⁾, apoi Nada-sd ¹⁷⁾, apoi Fekettewfa ¹⁷⁾, apoi Puklussy ¹⁷⁾, apoi Feyrwh, de asemenea cealaltă jumătate a satului Chawas cu două roți de moară și jumătate din vama dela biserica sfântului Petru, împreună cu acea biserică și jumătate din satul Kaianteluk lângă Borsua cu o roată de moară.

Iar moșiile pe care le-au dat și au format partea lui Filip cel mare, fiul lui Belenyg, fratele mai mare al aceluiași fii ai lui Belenyg, care s'au stins fără moștenitori, în părțile Transilvaniei sunt următoarele: anume Zentkyral ¹⁸⁾, cu satele ce țin de el, apoi Căprioara ¹⁹⁾, cu satele care țin de el, apoi Philwpkwe ²⁰⁾, de asemenea cu satele ce țin de el, apoi Duburdun ²⁰⁾, cu mai multe sate aflătoare între hotarele sale, apoi Hodoș Bodrog ²¹⁾ și Theyes, tot împreună cu mai multe sate ce se află între hotarele lor, pe care fiii și nepoții lui Clemente banul și fiii lui Woffa le-au lăsat să le stăpânească împreună în devălmășie în chipul următor: roadele și veniturile tuturor moșiilor mai sus zise și ale celor ce țin de

¹⁾ *Paradamunustura*, sat în raionul Sânicolaul Mare (reg. Timișoara). ²⁾ Așezare părăsită lângă Tizzaszentmiklós în comit. Cenad (Jugoslavia). ³⁾ . . . *cum tribus sessionibus villarum*. ⁴⁾ Așezare părăsită lângă Hodoș Bodrog, în raionul Arad. ⁵⁾ Pustă lângă orașul Makó, în comit. Cenad (R. P. Ungară). ⁶⁾ . . . *piscatura de joris*. ⁷⁾ Așezare părăsită aproape de orașul Makó, lângă Mureș. ⁸⁾ Zemekhaza, sat în raionul Arad. ⁹⁾ Așezare izolată aproape de Mureș. ¹⁰⁾ *Therimthelwk*, sat în raionul Sânicolaul Mare (reg. Timișoara). ¹¹⁾ *Beeb*, sat în raionul Sânicolaul Mare (reg. Timișoara). ¹²⁾ Așezare dispărută aproape de Pordeanu în raionul Sânicolaul Mare, (reg. Timișoara). ¹³⁾ *Kywolkan*, sat în raionul Sânicolaul Mare (reg. Timișoara). ¹⁴⁾ Așezare dispărută lângă Beșinova Veche, raionul Sânicolaul Mare (reg. Timișoara). ¹⁵⁾ *Zechien*, sat în raionul Arad. ¹⁶⁾ *Feyreghaz*, sat în raionul Arad. ¹⁷⁾ Așezare dispărută în raionul Arad. ¹⁸⁾ Așezare părăsită lângă Socodor în raionul Criș (reg. Arad). ¹⁹⁾ *Nagkechkes*, sat în raionul Lipov. (reg. Arad). ²⁰⁾ Așezare părăsită lângă Mureș. ²¹⁾ *Hwdus*, sat în raionul Arad.

ele, să fie strânse de doi oameni de casă ¹⁾ ai lor pe care îi vor numi în viitor cu bună înțelegere și să se împartă în chip egal între fiii și nepoții lui Clemente banul și ai comitelui Woffa.

De asemenea, au lăsat să stăpânească împărțind în două părți egale între fiii și nepoții lui Clemente banul, pe de o parte și fiii și nepoții comitelui Woffa, pe de alta, mănăstirea Kanisa ²⁾, cu satele ce țin de ea, precum și o altă mănăstire, cu numele Kemenche ³⁾, tot împreună, cu toate folosințele sale. Iar mănăstirea numită Orozlanus ⁴⁾ a spus să fie comună întregului lor neam.

De asemenea, nepoților lui Boguzlo, fratele lui Belenyg, anume fiilor lui Kechele: lui Chanad, tot pentru sine și fiul său Weche, lui Toma pentru sine și fiul său Wgud, apoi lui Mihail pentru sine și fiul său Dominic și fratele său Weytel, fiii lui Theodor, apoi lui Laurențiu și Grigore, fiii lui Chemu, au lăsat acelaș număr de moșii dar mai bogate în venituri, aflătoare în comitatele mai jos înșirate, anume în Cenad, Timiș, Syrim, în districtul Mako, dincolo de Sava, în comitatul Woswar, în comitatul Györ și în comitatul Moson, numele căror moșii se află în întregime în actele de împărțire, cu îndatorirea și obligația penală ca, aceea dintre părți care ar voi să-și reînsușească, ori să reia partea pe care a lăsat-o, să fie lipsită prin însuși acest fapt de partea sa <primită în schimb>, iar valoarea jumătății din acea parte să se dea fiscului regal, cealaltă parte aceluia care a fost nedreptățit și a respectat împărțirea.

S'a hotărât și aceea, sub pedeapsa de mai sus, ca urmașii părților sus zise să nu intre în viitor în partea celuilalt, până va trăi cel puțin una din părțile care s'au îndatorat la aceasta.

Iar dacă cineva dintre ei ar înstrăina sau ar pierde ceva din părțile sale, să o poată recâștiga cealaltă dintre părți și să o poată avea din nou numai după ce va fi înapoiat totdeauna che'tuielile, afară de cazul când ar fi fost înlăturat dintre ei fără respectarea formelor legiuite, prin forță sau proces nedrept.

Drept mărturie și tărie veșnică a acestui lucru, am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Data de mâna iubitului și credinciosului nostru magistru Smaragd prepozit de Alba ⁵⁾, vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute cincizeci și șase, în a șasesprezecea zi înainte de calendele lui Ianuarie, în anul al douăzeci și doilea al domniei noastre.

Textul lat. la Wenzel, VII, p. 429—431.

¹⁾ *familiares*. ²⁾ Monostor, sat lângă Törökkanizsa în comitatul Cenad (Jugoslavia). ³⁾ Așezare părăsită lângă Beba Veche, în raionul Sânicolaul Mare (reg. Timișoara). ⁴⁾ Oroz-lámós, sat în comitatul Cenad (Jugoslavia). ⁵⁾ Szèkesfehèrvár, oraș în R. P. Ungară

1257.

Henric, fiul lui Nicolae, a avut grijă să înfățișeze scrisoarea onorabilului capitu al bisericii Transilvaniei, dat în anul domnului o mie două sute cincizeci și șapte, în care se arată, între altele că venind în fața acelu capitu, Henric, fiul lui Nicolae, a mărturisit că a vândut, pentru cinci mărci de argint, cu învoirea vecinilor săi, a magistrului Ladislau, a lui Jula, Ștefan și a abatelui de Bulch, pământul său cu numele Iernut¹⁾, mărginit cu anumite semne de hotar, lui Simion, fiul lui Chom și fiilor lui, precum și fiilor fiilor lui, prentu a-l stăpâni în veci.

Rezumat într'un act latin din sec. XIV, în *Codex dipl. patrius*, XIII, p. 72.

1257.

Ștefan, din mila lui dumnezeu, ilustru rege, fiul întâiu născut al <regelui> Ungariei și duce al Transilvaniei, tuturor celor ce vor lua cunoștință de scrisoarea de față, mântuire pentru acela care este adevărata mântuire. E spre cel mai mare folos, cucernicie și luminăției regale — pentrucă acest lucru ia naștere din isvorul evlaviei — ca pe toți cei care caută un refugiu la sânul ei²⁾ să-i primească, să-i îngrijească și să-i ocrotească prin fapta milei, dar mai ales pe aceia pe care îi socotește că veghează la slava și cinstea coroanei regale.

De aceea, voim ca prin scrisoarea de față să ajungă la cunoștința tuturor celor de față că Gyanin, fiul lui Corrad și Daniel, fiul lui Ioan, fratele lui <Corrad>, ne-au înfățișat privilegiile date de vestiții regi, înaintașii noștri și anume de către regele Emeric și de Andrei și de tatăl nostru, ilustrul rege Bela.

Unul dintre aceste privilegii și anume acela dat de regele Emeric, de glorioasă amintire, începe cu următoarele cuvinte: <Urmează actul regelui Emeric din 1204>; alt privilegiu, adică acela al regelui Andrei, de vrednică pomenire are următorul cuprins: <Urmează actul regelui Andrei al II-lea din 1206>; iar conținutul celui de al treilea privilegiu, al domnului și tatălui nostru prea iubit este următorul: <Urmează actul coregentului Bela din 1231>

După ce am cercetat, am ascultat și am înțeles aceste acte, bărbații sus numiți s'au rugat de noi să binevoim a-i sprijini și a le respecta mai departe, atât lor înșile, cât și moștenitorilor și urmașilor acestor moștenitori, drepturile lor potrivit formei privilegiilor mai sus amintite, Iar noi, socotind ca dreptă și vrednică de luat în seamă rugămintea lor, milostivindu-ne să le ascultăm cu bună voință

¹⁾ *Ranollu*, sat în raionul Luduș (reg. Mureș). ²⁾ al regalității.

cererea și voind ca nuniții Gyanin și Daniel să se bucure de scutirile date lor, întărim cuprinsul privilegiilor date lor de glorioșii regi, hotărînd ca cuprinsul lor să fie înscris cuvînt cu cuvînt în privilegiul dat acum de noi, pe care l-am întărit și îl întărim prin autoritatea scrisorii de față. Dar pentru ca cuprinsul daniei noastre și al acestei fapte a noastre să capete puterea trăiniciei veșnice, am îngăduit ca scrisoarea de față să fie întărită cu dubla noastră pecete.

Dată de mîna magistratului Ph. prepozit de Dymis ¹⁾, cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute cincizeci și șapte.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 81—82.

23

1258 Martie 9.

Bela, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei și Cumaniei, tuturor, atât celor de față cât și viitori, care vor vedea această scrisoare, mîntuire întru mîntuitorul tuturor. Este de datoria regilor să întărească prin mărturia scrisorilor lor pricinile încheiate în chip legiuit și, pentru a nu se stîrni procese din procese, să se împotrivescă vicleniei împricinaților.

Drept aceea, voim să ajungă la cunoștința tuturor prin cuprinsul celor de față că deoarece <s'a ivit o neînțelegere> între Apa, fiul comitelui Ioan, Dionisie, fiul lui Demetriu, Ioan și Erney, magistrul Laurențiu prepozitul <bisericii> sfîntului Irineu și alte rudeni de ale sale din neamul Becha <și> Grigore pe de o parte, iar pe de altă parte <între> comitele Dionisie, fiul lui Becha și Laurențiu, din același neam, cu privire la patronatul a două mănăstiri, numite în limba obișnuită Petur Monustura ²⁾ și Dyenus Monustura ³⁾ și cu privire la moșia ⁴⁾ cu numele Taman ⁵⁾ și cele ce țin de ea, care fusese a comitelui Both din neamul acelorași. <Și deoarece> cu privire la aceste mănăstiri, Dionisie și Laurențiu cereau dela pomeniții Laurențiu prepozitul, Apa și rudeniile lor, jumătate din dreptul de patronat și deasemenea jumătate din moșia amintită, noi am hotărît pentru comitele Dionisie și Laurențiu duelul cu arme și călări în persoana lui Ompudin, fiul comitelui Omodeu. Venind în sfârșit sorocul aceluia duel, mijlocind în fața noastră prea iubitul nostru fiu, regele Ștefan și baronii regatului nostru, s'a încheiat astfel pacea între ei: Comitele Dionisie a recunoscut că cele ce le-a spus la început sus zisului Apa le-a spus pe nedrept și în chip neadevărat

¹⁾ Dömös, sat în comitatul Esztergom (R. P. Ungară). ²⁾ Așezare dispărută lângă Kőtegyán în comit. Bihar (R. P. Ungară). ³⁾ Așezare dispărută lângă Zerind, în raionul Criș (reg. Arad). ⁴⁾ *possessione*. ⁵⁾ Așezare dispărută aproape de Ineu (reg. Arad).

și a mărturisit că nu are niciun drept asupra acelor mănăstiri. Din partea sa Apa s'a recunoscut vinovat pentru vorbele grele pe care le-a spus comitelui Dionisie. S'a hotărât pe deasupra că acel comite Dionisie, până va trăi, nu va putea să se folosească de niciun drept ca patron, în chivernisirea ¹⁾ numitelor mănăstiri.

La cererea însă a prea iubitului nostru fiu, regele Ștefan, s'a îngăduit de către Apa, Laurențiu prepozitul și ceilalți mai sus pomeniți din neamul lor, ca dacă fiul comitelui Dionisie, după moartea acestui Dionisie, va fi atât de îndrăgit și de plăcut rudeniei sale încât să i se poată încredința, ca unuia din patroni, chivernisirea ziselor mănăstiri, aceasta să o poată dobândi prin învoirea tuturor neamurilor sale.

Pe lângă aceasta, s'a mai hotărât despre suszisa moșie ca aceasta să se împartă în șase părți, din care comitele Dionisie să-și primească o parte, după cum i-o va da soartea ²⁾; pe care < parte > însă, sau lângă care suszișii Laurențiu prepozitul și Apa, cu ceilalți suspomeniți din neamul lor, din respect pentru bătrânețea sa și de dragul păcii ³⁾, îi vor da un loc de sat ⁴⁾, care să fie vecin cu partea sa, după cum li se va părea < potrivit > voinței lor. Intru pomenirea și tăria veșnică a acestui fapt, < am dat > scrisoarea de față, întărită cu puterea dublei noastre peceti.

Data de mâna magistrului Smaragdus vice-cancelar al curții noastre, < arhi-episcop > ales de Caloceca, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute cincizeci și opt, în a șaptea zi < înainte de > idele lui Martie, în anul al douăzeci și treilea al domniei noastre.

Textul lat la Fejér, IV, 2, p. 461—463.

24

1258 Noembrie 10, < Alba-Regală >.

Capitulul bisericii din Alba ⁵⁾ tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire veșnică întru domnul. Vrem să dăm de știre tuturor prin scrisoarea de față că Watha fiul lui Watha și Pousa, fiul lui Dionisie, venind în persoană înaintea noastră, au mărturisit că au vândut pe veci și nestrămutat, ca să le stăpânească, lui Roland palatin și comite de Pojon și magistrului Mauriciu judele curții doamnei regine și comite de Nitra, pentru o sută patruzeci de mărci de argint, părțile lor aflătoare în moșia numită Șimleul Silvaniei ⁶⁾, pe care tatăl lor și ei le-au stăpânit din vechime cu drept de moștenire și între aceleași margini și semne de hotar ridicate jur împrejur și împrejmuite cu șanțuri, împreună cu toate folosințele și cele ce țin de ele, fără a fi păstrat pentru ei vreun drept

¹⁾ *procuratio*. ²⁾ *secundum quod sibi sors contulerit*. ³⁾ *propter bonum pacis*. ⁴⁾ *locum unius ville*. ⁵⁾ Székesfehérvár, oraș în R. P. Ungară. ⁶⁾ Wathasomlyowa, orașel în raionul Crasna (reg. Bihor).

sau parte în acea moșie Șimleul Silvaniei și au mărturisit că au primit dela ei suma aceea de bani întregă, îndatorându-se <Watha și Pousa> să-i apere, să-i ocrotească și să-i păstreze cu toate puterile și străduințele lor în acea moșie pe zii Roland palatinul și pe magistrul Mauriciu sau pe urmașii lor împotriva oricui ar cuteza să-i neliniștească ori să-i turbure în orice chip din pricina zisei moșii numite Șimleul Silvaniei.

Iar pentru ca actul privitor la sus zisa vânzare și cumpărare să rămână pe veci întreg și nevătămat și să nu poată fi stricat de nimeni, la cererea părților, am dat scrisoarea de față, întărită cu puterea pecetii noastre, în anul domnului o mie două sute cincizeci și unu ¹⁾ în a patra zi înainte de idele lui Noembrie, pe vremea când magistrul Filip <episcopul> ales al bisericii noastre era vice-cancelar al curții regale, Grigore cantor, Felician custode, Saul decan.

Textul lat. în *Codex dipl. patrius*, VI, p. 60—61 (cu data greșită: 1251; pentru datare cf. Karácsanyi, p. 54).

25

<1259> Iunie 10.

Bela, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei și Cumaniei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Pentru ca învoielile care se fac cu încuviințare regală să dobândească puterea veșnicei trăinicii se obișnuiesc a se întări prin mărturie scrisă, ca să rămână nevătămat ceea ce a fost întărit cu confirmare regală.

Prin urmare, vrem să dăm de știre tuturor prin aceasta că, venind în fața noastră iubiții și credincioșii noștri Roland palatin și comite de Pojon și magistrul Mauriciu comite de Nitra, judecător al curții doamnei regine, prea iubita noastră soție, ne-au înfățișat scrisoarea capitlului din Alba ²⁾ dată cu pecete atârnată în legătură cu învoiala privitoare la moșia numită Șimleul Silvaniei ³⁾ și cele ce țin de ea aflătoare în comitatul Crasna, rugându-ne să binevoim a întări zisul contract printr'un privilegiu al nostru. Cuprinsul scrisorii capitlului din Alba este acesta: Capitlul bisericii din Alba etc. <Urmază actul capitlului din Alba din 20 Noembrie 1258>.

Nefiind lămurii cu privire la hotarele și marginile acelei moșii, care n'au fost cuprinse nici în pomenita scrisoare a capitlului din Alba, în urma cererilor, am scris credincioșilor noștri din capitlul din Oradea ca, adunând pe toți vecinii și megieșii, să ne comunice în scris, dacă n'ar fi niciun protivnic, hotarele zisului pământ

¹⁾ Actul ni s'a păstrat într'un transumpt din anul 1466. ²⁾ Szêkesfehervár, oraș în R. P. Ungară. ³⁾ *Wathasomyowa*, orașel în raionul Șimleu (reg. Bihor).

sau moșii și nefiind niciunul care să se împotrivescă, să o hotărâncească potrivit scrisorii lor și să stabilească ei hotarele.

În scrisoarea lor ne-au făcut cunoscut următoarele: Primul hotar al pământului Șimleul Silvaniei începe la răsărit lângă apa Crasna, unde sunt două semne principale de hotar, din care unul este al pământului Perecciu¹⁾, care este din Sumkw și în partea de miazănoapte lasă pământul Pereceiu. Celălalt este hotarul pământului lui Alexandru, fiul lui Leustașiu, numit Korogh²⁾, care rămâne spre partea răsăriteană. De aci merge spre partea de miazăzi la două semne de hotar, apoi mergând pe două semne de hotar ajunge la un stejar la alte două semne de hotar. Trecând apoi peste un pârâu³⁾ la două semne de hotar, se urcă la o pădure și în mijloc spre miazăzi sunt două semne de hotar. Pe urmă vine la un stejar la două semne de hotar și apoi la o creastă⁴⁾ numită Canlew, unde lângă un drum se află două semne de hotar. De aci merge la un munte la două semne de hotar, apoi se îndreaptă spre partea de apus la trei semne de hotar, din care unul este semnul de hotar din urmă al pământului Korogh; prin al doilea semn de hotar pământul Zwarcofew începe să se învecineze cu pământul Sumkw, care se chiamă Kalofew. Mergând de aci peste aceeași creastă⁴⁾, spre apus sunt două semne de hotar, unde se coboară în vale și de aci vine la Achabykfew, la două semne de hotar, din care unul este semnul de hotar din urmă al pământului Crasna⁵⁾, la al doilea începe pământul Ratin⁶⁾ și acolo pământul Achabykfew se va învecina cu pământul Ratin. De aci cu două semne de hotar merge tot spre apus la trei semne de hotar, din care unul arată capătul pământului Ratin, la al doilea începe pământul Mynoraw, al treilea va fi al pământului Pethlend, pe care îl lasă la dreapta. De aci se îndreaptă prin două semne de hotar spre patru semne de hotar unde se sfârșește pământul Mynorow; al doilea arată începutul pământului de sus Pethlend, anume pământul Mocha și în chipul acesta merge spre apus și coborînd puțin la un semn de hotar vine la o vale și acolo trecând peste pârâul Pethlend⁷⁾ vine la un păr, la două semne de hotar și părul însuși este semn de hotar. De aci trece peste niște tufișuri de sânge⁸⁾ la două semne de hotar, apoi trece pârâul Pethlend tot la două semne de hotar, iar de aci coboară la o vie dela care se urcă la un munte la două semne de hotar, din care unul este sub stejar. Pe urmă se urcă spre miazănoapte, unde, spre miazănoapte, sunt două semne de hotar și trecând de aci apa, mai jos de biserică, pe pământul Sumkw sunt două semne de hotar. De aci merge prin aceeași moșie spre apus

¹⁾ Perchen, sat în raionul Șimleu (reg. Bihor). ²⁾ Așezare părăsită lângă Șimleul Silvaniei (cf. Registrul de Oradea nr. 17). ³⁾ *quemdam pathok* (ungurește). ⁴⁾ *bercz* (ungurește) ⁵⁾ *Craznavar*, sat în raionul Șimleul Silvaniei (reg. Bihor). ⁶⁾ Rathon, sat în raionul Șimleul Silvaniei (reg. Bihor). ⁷⁾ Pethlend Pochkoka, desigur greșală pentru Pethlend Pothoka, așa cum e mai jos. ⁸⁾ *quamdam ligustam* (ligustram).

cu două semne de hotar și ajunge la Crasna, în mijlocul căreia sub un copac numit Jartan, este un semn de hotar. Apoi trece Crasna și un pârâu ¹⁾, numit Bykadywr, desparte pământul Matha în partea de miazăzi, iar spre apus lasă pământul Ceheiu ²⁾. De aci se urcă la o creastă, la două semne de hotar, apoi merge spre miazăzi la pârâul Istokw și la Naghfalw Rakathya, la trei semne de hotar, din care la unul dinspre răsărit se sfârșește pământul Matha; la al doilea începe pământul Nușfalău ³⁾, la al treilea începe să se urce la Zekpathaka și lângă Chechtelek trece la stânga la două semne de hotar, urcându-se de aci la creastă, la două semne de hotar se sfârșește pământul Szeek și pământul Ceheiu începe să se învecineze cu pământul Naghfalw. Apoi urcând pe aceeași creastă, la trei semne de hotar se sfârșește pământul Nușfalău, iar pământul Bilghez ⁴⁾ începe să fie vecin cu pământul Ceheiu. De aci merge în continuare cu două semne de hotar peste aceeași creastă spre apus la trei semne de hotar, unde se sfârșește pământul Bilghez și pământul Zăuan ⁵⁾ începe să se mărginească cu pământul Ceheiu. Mergând de aci priu trei semne de hotar puțin spre miazănoapte la două semne de hotar se sfârșește pământul Zăuan, iar pământul Cristelec ⁶⁾ al abatelui de Gurla ⁷⁾ se va învecina cu pământul Ceheiu. De aci merge spre răsărit peste o creastă la două semne de hotar și de-a-lungul aceleiași creste cu două semne de hotar vine la trei semne de hotar, unde se sfârșește zisul pământ Cristelec, iar pământul cetății numite tot Cristelec începe să-i fie vecin. Apoi peste aceeași creastă prin două semne de hotar merge spre răsărit la două semne de hotar în Barbykfew. De aci merge spre miazănoapte la două semne de hotar, care se află sub niște tei, unde se sfârșește pământul Ceheiu, iar Uileacul Șimleului ⁸⁾ începe să fie vecin cu pământul cetății numite Cristelec. De aci coboară spre apus la Kenderhelfew, unde lângă pădurea cetății se află două semne de hotar; acolo trece prin pădure și merge spre răsărit la un drum care se îndreaptă la Zăuan, unde sub un copac se află două semne de hotar, la locul unde Cristelec este mărginit de pământul cetății Crasna ⁹⁾ iar spre partea apuseană pământul iobagilor ¹⁰⁾ cetății Wyduna începe să se învecineze cu pământul Uileacul Șimleului. De aci coboară la Wydamapathaka la un semn de hotar și de acolo trece peste un munte care în limba obișnuită se chiamă Mugmalatho la două semne de hotar. Pe urmă se duce la trei semne de hotar, din care unul, spre apus, desparte pământul Wydima; al doilea este al satului Mălădia ¹¹⁾ al neamului Wirteta; iar al treilea

¹⁾ *pothok* (ungurește). ²⁾ *Chechy*, sat lângă Șimleul Silvaniei (reg. Bihor). ³⁾ *Naghfalw*, sat în raionul Șimleul Silvaniei (reg. Bihor). ⁴⁾ *Bylgoz*, sat în raionul Șimleul Silvaniei (reg. Bihor). ⁵⁾ *Zwany*, sat în raionul Șimleul Silvaniei (reg. Bihor). ⁶⁾ *Kyrrys*, sat în raionul Șimleul Silvaniei (reg. Bihor). ⁷⁾ Corect: Gerla, așezare părăsită în comitatul Békés (R. P. Ungară). ⁸⁾ *Iwylak*, sat lângă Șimleul Silvaniei (reg. Bihor). ⁹⁾ Se pare că acesta e sensul expresiei: *due mete ubi Kyrrys terra castris Crasna finitur*. ¹⁰⁾ *terra Wyduna iobagionum castris*. ¹¹⁾ Maledel, sat în raionul Șimleul Silvaniei (reg. Bihor).

arată hotarul satului Uileacul Șimleului, care este <al neamului> Sumw. De aci merge drept peste un deal care în limba obișnuită se chiamă creastă la două semne de hotar, din care unul la dreapta, e un stejar mare și ține de satul Wylak, iar celălalt este semnul de hotar al satului Mălădia. De aci se îndreaptă spre două semne de hotar, care se află sub doi stejari mari, apoi spre alte două semne de hotar sub stejari, pe urmă tot la două semne de hotar sub copaci și din nou la alte două semne de hotar. De acolo merge spre două semne de hotar, apoi spre alte două semne de hotar care se află sub un copac, pe urmă trece drept peste aceeaș creastă și mergând cu două semne de hotar spre răsărit ajunge la trei semne de hotar, unde se sfârșește pământul Mălădia; al doilea este semnul de hotar al pământului Avram; iar al treilea al satului Lagud. Mergând apoi drept spre miazăzi unde Crasna coboară la pădure, sunt două semne mari de hotar sub copaci, apoi mergând spre miazăzi prin aceeaș pădure, intră în apa Crasna, pe care coboară spre pârțile de răsărit și trece apa aceea unde lângă țărniș sub un copac se află un semn de hotar, care spre partea de răsărit desparte pământul numit al lui Paul Irswa, iar spre partea de miazăzi desparte pământul Giurtelecul Șimleului¹⁾; iar de aci merge spre un fâcș unde se află un semn de hotar. Pe urmă merge lângă aceeași pădure la stejarul sub care este semnul de hotar iar de aci la munte spre miazăzi. Urcându-se puțin la două semne de hotar, merge pe urmă la izvorul unui șuvoi la două semne de hotar, apoi se urcă la o pădure tânără²⁾, la două semne mari de hotar, din care unul se află sub un copac. De aci merge peste o creastă la două semne de hotar, din care unul este sub stejar. Mergând apoi spre apus, în hotarul crestei Somosmal sunt două semne de hotar, pe urmă se duce spre miazăzi și trece peste un braț al apei Egres³⁾ și pe o creastă sunt două semne de hotar. De aci trece peste Egres cea mare și pe o creastă numită Kereky sunt două semne de hotar. Mergând de aci spre răsărit, ajunge la două semne de hotar și din nou lângă pădurea Irswa sunt două semne de hotar sub stejar. Mergând apoi la munte, coboară puțin spre miazăzi și în mijlocul crestei Irswa vine la trei semne de hotar, din care unul lasă în urmă capătul pământului numit al lui Paul Irswa; la al doilea începe pământul iobagilor cetății lui Urban și cel care se chiamă Myko Bochochym în spre partea de răsărit, iar spre apus desparte pământul Sumlw. De aci trece peste pădure spre miazăzi la două semne de hotar, apoi merge la Huchenhalma la două semne de hotar, pe urmă se urcă la Sumlw Kebel, iar în Bochochon Bykfew sunt două semne de hotar. Mergând lângă un drum vechiu se află două semne de hotar, iar de aci se duce tot spre miazăzi la două semne de hotar și pe aceeași creastă merge spre două semne de hotar și acolo se începe pământul satului Periceiu. De aci merge la două semne de hotar,

¹⁾ *Ghywrktheleke*, sat în raionul Șimleul Silvaniei (reg. Bihor). ²⁾ *ad unum Eres-thvan*. ³⁾ *eggreszag (ung.)*.

apoi mergând încă puțin, la alte două trece peste un drum la două semne de hotar, iar de aci peste aceeaș creastă la un semn de hotar tot pe aceeaș creastă se îndreaptă spre un semn de hotar, apoi merge la un alt semn de hotar. Pe urmă peste aceeaș creastă merge spre miazăzi la patru semne de hotar, unde se sfârșește pământul iobagilor cetății, anume al lui Urban și Myko, iar pământul cu numele Siciu ¹⁾ începe să se învecineze cu pământul Pereceiu. Mergând de aci spre miazăzi pe un deal se află un semn de hotar, de unde merge la un alt semn de hotar, iar de aci mergând peste semnele de hotar drept spre miazăzi, se află două semne de hotar unde începe să coboare spre Crasna. Coborându-se apoi puțin la un semn de hotar, merge la un alt semn de hotar, apoi trecând peste un semn mare de hotar ajunge la Crasna și trecând peste apa aceea spre miazăzi se întoarce la primele trei hotare, unde pământul Pereceiu începe să se mărginească cu pământul Korogh, precum este arătat mai sus.

Pentru ca așa dar sus zisul contract să nu poată fi stricat de către nimeni, întărindu-l potrivit cuprinsului scrisorii zișilor membri ai capitlului, am dat pomenișilor Roland palatin și magistrului Mauriciu și urmașilor lor actul de față întărit cu puterea dublei noastre peceti.

Dat în anul domnului o mie două sute cincizeci și șapte, în a patra zi înainte de idele lui Iunie, în anul al douăzeci și treilea al domniei noastre.

Textul lat. în *Codex dipl. patrius*, VI, p. 89—93 (cu data greșită: 1257; pentru datare cf. Karácsnyi, p. 56 și Szentpétery, I, nr. 1216).

26

1259 Iunie 17.

Bela al IV-lea regele Ungariei întărește sentința dată de episcopul Gall al Transilvaniei și de magistrul Acațiu prepozitul de Buda în procesul dintre abația de Bakonybél și oamenii ei din Akol.

Regest după textul lat. din Wenzel, VII, p. 503—504.

27

1260, <Oradea>.

<Capitulul din Oradea confirmă testamentul lui Pousa cel mic ²⁾ prin care lasă soției sale Elisabeta ca dotalițiu și bunuri parafernale pământul Isoteluke (din comitatul Ugocea, azi în U.R.S.S.) împreună cu o slugă ³⁾ și două slujnice ⁴⁾>.
Fiind Mihail prepozit, Ivan cantor, Andronic custode, Toma decan.

Regest după textul lat. din Wenzel, VII, p. 538—539.

¹⁾ *Szeck*, sat în raionul Șimleul Silvaniei (reg. Bihor). ²⁾ *parvus*. ³⁾ *servus*. ⁴⁾ *ancilla*.

<1260—1270>.

Ilustrului domn Bela regele Ungariei, L. gardian al fraților Minoriti și I. subprior al fraților Predicatori din Viena, rugăciunile noastre și slava unei vieți veșnice.

Binevoiască a lua la cunoștință înălțimea voastră că am cercetat privilegiile fraților Spitalului sfintei Marii a Teutonilor din Ierusalim, privilegiile al căror cuprins e precum urmează: <Urmează actul regelui Andrei al II-lea din 1222>.

Iar pentru ca măria voastră să n'aibă vreo îndoială asupra acestui act, i-am pus pecețile noastre.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 83.

<1260> Septembrie 3, Zolyom (R. Cehoslovacă).

B<ela>, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, venerabilului părinte <Otto>, din aceeași milostivire, episcop al bisercii din Patavia, prea iubit prieten întru Hristos, cu simțăminte de iubire adevărată ¹⁾. Am primit din cinstea convenită scrisoarea paternității voastre cuprinzând copia rescriptului apostolic. Am primit cu cinste și scrisoarea prea sfințitului nostru părinte, pontificele suprem, înfățișată nouă de solii voștri, cucernicii frați. . predicatori ²⁾. Și negreșit, deoarece printre altele am văzut că în copia rescriptului apostolic cuprins în scrisoarea voastră se spune despre Cumani că ar fi adică necredincioși ³⁾ și dușmani ai credinței catolice <și> am înțeles că trecându-se sub tăcere adevărul, s'a strecurat <aceasta> preasfântului nostru părinte, pontificele suprem, răspundem paternității voastre pe scurt și cu tot adevărul că ⁴⁾, acești Cumani însuflețiți de nădejde prin harul sfântului duh, lepădându-se de rătăcirile păgânismului și ajungând la lumina adevărată a dreptei credințe, au meritat în chip mântuitor să fie însemnați cu pecetea ⁵⁾ acestei credințe, în sfânta cristelniță a purificării ⁶⁾ botezului, la care au alergat cu toții fără deosebire, nerămânând niciunul deoparte și să fie primiți ⁷⁾ în biserica romană, preasfânta noastră maică.

Și prin milostivirea lui Dumnezeu mărturisind cu tărie credința catolică, opresc tot timpul printre ei pe frații predicatori și alți bărbați cucernici și freamătă de bucurie să fie lămurii și pătrunși de mântuitoarele lor sfaturi și îi primesc pe ei ca pe niște părinți duhovnicești cu mare dragoste și iubire, după cum poate afla clar și limpede paternitatea voastră din cele ce am spus precum și din mărturia acestor frați predicatori și a altor călugări care sălășluiesc neîntrerupt

¹⁾ *sincere dilectionis* ²⁾ Dominicani. ³⁾ *infideles* ⁴⁾ *quoniam*, probabil greșit pentru *quod* ⁵⁾ *characteres*. ⁶⁾ *lavacrum*. ⁷⁾ *incorporari*.

printre ei pentru sfânta lor lămurire. Însă la ceea ce părintește ne scrieți, atât din partea preasfințitului nostru părinte, pontificele suprem, cât și din partea voastră, despre unitatea păcii și înțelegerii ce trebuie avută, răspundem înțelepciunii voastre, că am poftit adeseori la pace pe regele Boemiei, preaiubitul nostru nepot, i-am oferit pacea și oferind-o, în ce ne privește, am păstrat-o neatinsă totdeauna și în tot locul și acum, cât stă în puterea noastră, avem cu el pace trainică, al cărei cuprins, ca unii care sunteți mai apropiați, l-ați putut mai pe deplin cunoaște. Și cu toate că am păzit toate condițiile păcii ¹⁾ încheiate și le păzim fără a le călca ²⁾ și îndeplinim toate câte au fost înscrise în scrisoarea ³⁾ de pace, ba și multe altele, care au fost adăogate apoi scrisorii de pace, le-am îndeplinit. Totuși numitul rege al Boemiei, preaiubitul nostru nepot, pe principele nostru, pe care i l-am încredințat ca ostatec ⁴⁾ și pe care trebuia să ni-l trimită înapoi, de îndată ce vom fi împlinit toate <condițiile păcii>, pe care <de altfel> le-am și împlinit cu totul, după cum am spus, el refuză și nu vrea să ni-l dea înapoi, arătând prin aceasta că de bună seamă are de gând să calce pacea.

Așa dar, întrucât noi ne supunem întru toate păcii încheiate între noi, cum prea limpede poate ști paternitatea voastră și încă a putut afla pe deplin până în zilele noastre, să aveți bunătatea a merge la el, a-l sfătui și a-l face să ne înapoize pe numitul nostru principe și să-l faceți să ia aminte, că trebuie să păzească necălcate condițiile păcii, veghind astfel la credința sa dată drept chezășie, la nepăgubirea și viața acelor săraci, ca și la renumele ⁵⁾ și cinstea sa. Și mai adăogăm, că după încheierea păcii și înțelegerii dintre noi și numitul nostru nepot, oamenii lui din Stiria înapoind-se dela oaste, la casele lor, au pustiit cu cruzime o mare parte din țara noastră în comitatul Varasdin, ucigând, jefuind, dând foc, luând în prinsoare pe cei săraci și făcând multe alte rele și, pe deasupra, o cetate a noastră aflătoare în Ungaria, pe care din timpuri străvechi am stăpânit-o noi și înaintașii noștri, nu ne-au înapoiat-o și toate acestea trebuie să le țină în seamă paternitatea voastră și să le arate nepotului nostru, cerând să ne facă cuvenita dreptate ⁶⁾ și despăgubire cu privire al cele de mai sus.

Dat în Zolum, în sâmbăta de după sărbătoarea sfântului Egidiu.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 295—296.

30

1261.

Ștefan, din mila lui Dumnezeu, rege, întâiul născut al ilustrului rege al Ungariei, duce al Transilvaniei, tuturor celor care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru adevăratul mântuitor. E de datoria majestății regale să dea

¹⁾ *articulos pacis.* ²⁾ *inviolabiliter* ³⁾ *pacis tractatui.* ⁴⁾ *pro securitate.* ⁵⁾ *fama* ⁶⁾ *satisfactionem.*

ascultare cu bunăvoință rugămintilor supușilor, pentru ca să sporească numărul credincioșilor și să se întindă cât mai departe puterea regală, deoarece stă în firea regelui să se mândrească cu numărul mare al norodului¹⁾ său.

De aceea, voim să ajungă la cunoștința tuturor celor de față și a celor viitori și să fie limpede pentru ei că oaspeții din Dej²⁾ înfățișându-se înaintea noastră, ne-au arătat scrisoarea privitoare la libertatea lor, căpătată de ei dela Erney fostul ban³⁾ al Transilvaniei, rugându-se cu smerenie și supunere să binevoim a le întări această libertate prin privilegiul nostru. Iar noi, dând ascultare cererilor lor și voind a păstra nesmintită rânduiala zisului Erney, iubitul și credinciosul nostru ban, am găsit potrivit să le încuviințăm, dar cum nu era nevoie nu am pus să se transcrie cuvânt cu cuvânt ci am poruncit să se cuprindă din <privilegiul nostru> numai hotărîrea.

Această hotărîre este ca numiții oaspeți să fie cu totul scoși de sub judecata comitelui de Solnoc, a vice-comitelui⁴⁾ și a iobagilor numitei cetăți <Dej>, în așa fel ca <aceștia> să nu-i poată judeca nicidecum ci pe ei să-i judece judele lor⁵⁾ care va fi în slujbă, în toate pricinile iscate între ei, iar acele pricini pe care nu le vor putea duce la capăt, să le lase judecății noastre, să le hotărîm noi și tot așa pricinile dintre străini⁶⁾, de se vor afla să fie vreunii, să poată să le judece judele și nu altcineva. Tot așa, după privilegiul oaspeților din Sălacea⁷⁾ și Sătmar⁸⁾ să fie datori să meargă la războiu în oastea noastră și să lupte alături de noi.

Pentru ca însă această libertate a lor să dăinuiască pe veci întregă și nesdruncinată și să nu poată fi călcată de cineva în viitor, le-am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceti.

Dat de mâna magistrului Benedict prepozit de Sibiu, vice-cancelar al curții noastre, în anul o mie două sute șaiszeci și unu dela întruparea domnului.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 26; Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 296—297.

31

1261 Martie 23.

Bela al IV-lea regele Ungariei confirmă actul dat de regele Emeric în anul 1203 în favoarea episcopiei din Oradea, prin care i-a acordat o parte din veniturile vămilelor din comitatul Bihor.

Regest la Szentpétery, II, p. 384.

¹⁾ *populi*. ²⁾ *Deeswar*, oraș în reg. Cluj. ³⁾ adică voevod. ⁴⁾ *comitis curialis*. ⁵⁾ *villicus*. ⁶⁾ *causas extraneorum*. ⁷⁾ *Zoloch*, sat în raionul Marghita (reg. Bihor) ⁸⁾ *Zolmar*.

1261 Iulie 4, Sălacea (Bihor).

Noi, Ștefan, din mila lui Dumnezeu, rege, fiul întâiu născut al ilustrului rege al Ungariei, duce al Transilvaniei, aducem la cunoștința tuturor prin <scrisoarea> de față că atunci când magistrul Gabriel, fiul lui Rafael a chemat la judecată înaintea noastră pe Rafael, fiul fratelui său Toma, cu privire la împărțirea moșiilor¹⁾ și a libertiniilor, slugiilor și slujnicilor²⁾ și după ce s'au certat câtva timp între ei, în cele din urmă, prin mijlocirea noastră și a altor bărbați cinstiți, împăcându-se cu privire la pricina împărțelii, s'au înțeles prietenește astfel: o moșie numită Lazuri³⁾ a revenit în dreptul magistrului Gabriel spre a o stăpâni în întregime și în chip nestrămutat. În schimb, alte două moșii, numite Noroeni⁴⁾ și Nisipeni⁵⁾ au revenit pe veci în dreptul lui Rafael.

În afară de acestea, vor stăpâni în comun și deopotrivă, moșiile cu numele Mixt⁶⁾, Băbești⁷⁾, Ewsy⁸⁾, Pazab⁹⁾ și un pământ în întindere de opt pluguri¹⁰⁾ din moșia ce se numește Pop¹¹⁾ arătându-se în chip deosebit că, în ce privește moșiile pe care magistrul Gabriel le-a dobândit prin cumpărare și prin slujbele sale meritoase, numitul Rafael s'a lăsat de orice pricină și de ori ce judecată, mărturisind prin viu graiu că nu are de pus la împărțire mai multe moșii, în afară de cele arătate mai sus.

De altfel, des pomeniții magiștrii Gabriel și Rafael au mărturisit prin bună înțelegere că, în ce privește împărțirea slugilor, libertinilor și slujnicilor, vor păstra împărțirea făcută din vechime între ei, făgăduind să o păzească fără a o călca. Pe deasupra, părțile s'au legat înaintea noastră că, dacă una dintre ele se va îndepărta dela această înțelegere sau împărțire, să fie socotită cu totul condamnată.

Dat în Sălacea¹²⁾, luni îndată după sărbătoarea sf. apostoli Petru și Pavel, în anul domnului o mie două sute șasezeci și unu.

Text lat. la Zichy, I, p. 11—12.

¹⁾ *possessiones* ²⁾ *libertinorum, servorum et ancillarum*. ³⁾ Lazar, sat în raionul Satu-Mare (reg. Baia-Mare). ⁴⁾ Sar, sat în raionul Satu-Mare (reg. Baia-Mare). ⁵⁾ Humuk, sat în raionul Satu Mare (reg. Baia Mare). ⁶⁾ Așezare părăsită în raionul Satu-Mare (reg. Baia-Mare). ⁷⁾ Babun, sat în raionul Satu-Mare (reg. Baia Mare). ⁸⁾ Așezare părăsită lângă Oradea. ⁹⁾ Sat în comitatul Szabolcs (R. P. Ungară.) ¹⁰⁾ un « plug » echivala cu 110—150 de jugăre. ¹¹⁾ Papi, sat în comitatul Bereg (U.R.S.S.). ¹²⁾ Zoloch, sat în raionul Satu-Mare (reg. Baia-Mare).

1261 Septembrie 9.

Bela, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției și Cumaniei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru adevărul mântuitor. Dumnezeu, rege al regilor și stăpân al stăpânilor, i-a pus pe regi în fruntea lumii întregi, pentru ca ei după pilda sa, fiecare în cârmuirea sa, să dea dreptul ce i se cuvine fiecăruia care și-l cere, să redea după îndemnul dreptății <drepturile> pierdute, să păstreze pe cele redade, să nu le încalce pe cele păstrate; să răsplătească cu bunăvoință pe cei destoinici, să-i proslăvească cu vrednicie prin glăsuirea laudei pe cei ce s'au dovedit vrednici prin slujba lor, să apere pe văduve și pe orfani, să-i adune la sine pe săraci, să nu pregete să-i ocrotească cu toată cinstea pe slujitorii bisericii, prelații și clericii închinați slujbei lui Dumnezeu, păstrându-i nevătămați în drepturile lor și sporind bunurile lor, după pilda lui Hristos, fiul regelui prea înalt care și-a dat viața pentru ai săi pe jertfelnicul crucii și a făcut din biserică o maică pentru toți credincioșii, în sânul căreia renasc prin harul botezului toți cei născuți pe lume, atât regii cât și principii, ducii și comiții, săracii ca și bogații și <odată> renăscuți, ei sunt înmormântați după moarte tot acolo; și înfârșit, <după ce au fost> înmormântați, ei învie întru slavă sau întru moartea crudă, după mărturia credinței noastre ca să dea socoteală de faptele lor bune sau rele, ori de ocârmuirea lor dreaptă sau nedreaptă și să-și primească răsplata în urma unei drepte cumpăniri la judecata neînduplecatului judecător, Dumnezeu cel adevărat Isus Hristos, care șezând în ziua aceea pe scaunul său de judecată, cu rănile sale deschise și arătându-și sfânta cruce, coroana de spini, lancea din coastă și semnele cuielor din picioare și din mâini, în ziua aceea când cerurile se vor încovoia și pământul va arde, când sfinții se vor turbura și îngerii se vor cutremura, atunci vor fi judecați cu înfricoșare cei dreپți și păcătoșii vor fi osândiți pe veci.

Drept aceea, voim să aducem la cunoștința tuturor prin această scrisoare că sfânta maică biserică din Agria ¹⁾, închinată în cinstea prea fericitului Ioan apostolul și evanghelistul, al cărui ctitor și înzestrător a fost și este în chip minunat preasfântul Ștefan, cel dintâiu rege al țării Ungariei și apostolul ei cel mai de seamă, a fost apoi înzestrată cu venituri și mai îmbelșugate și cu moșii ²⁾ și mai întinse de preafericitul rege Ladislau. De asemenea, ea a fost cinstită și întărită cu numeroase moșii și locuri de pescuit și cu felurite libertăți de către regii următori ai Ungariei, strămoșii noștri, încât în urma atâtor danii și privilegiilor ce i-au fost hărăzite de sfinții regi ea se înalță deasupra tuturor bisericilor

¹⁾ Eger, oraș în R. P. Ungară. ²⁾ *possessiones*.

catedrale ale regatului Ungariei ca o stăpână peste neamuri, împodobită în tronul majestății sale cu diadema frumuseții.

Dar, vai ! în vremurile noastre, biserica din Agria a fost distrusă cu totul și arsă din temelii de furia și de năvala turbată a Tătarilor, fiind prădate cu totul și arse toate bunurile acestei biserici, ca și actele de privilegii ale sfinților regi privitoare la moșiile și libertățile date de ei, fiind omorâți chiar mai mulți dintre canonicii ei. Voind noi, așa dar, să călcăm pe urmele regelui celui adevărat, Isus Hristos, să restabilim biserica din Agria, sfințită cu sângele său, în cele ce a pierdut, să păstrăm privilegiile sale privitoare la moșiile și libertățile ei vechi și să <le> întărim cu buna noastră știință, cuprinzând într'un singur privilegiu al nostru, întărind cu dubla noastră pecete, toate moșiile episcopale și libertățile moșiilor episcopale precum și ale cetăților, satelor, târgurilor, ale oamenilor cetății, oaspeților, jelerilor, slujitorilor vasalilor nobililor ¹⁾, pentru ca ele să nu se șteargă din amintirea oamenilor și biserica din Agria să nu fie lipsită prin înșelăciune de dreptul ei, pentru ca nu cumva mândra frumusețe a unei libertăți atât de mari hărăzite de sfinții regi să fie stricată în vreun chip oarecare în vremurile următoare de fiii invidiei. De aceea, am hotărât mai întâiu ca se să însemneze numele tuturor moșiilor și dărilor ²⁾ episcopale și apoi să se înregistreze libertățile, cu scopul ca cu trecerea vremii ele să fie ferite în cuprinsul lor de cei care le-ar ataca sau le-ar turbura.

Iar numele acestor moșii se înșiră astfel, după cum am aflat în chip neîndoios prin spusele vecinilor, megieșilor, prelaților, baronilor și ale bătrânilor vrednici de crezare, nobili și nenobili, ca și ale iobagilor de cetate, precum și prin cercetările capitlurilor, anume ale celor din Strigoniu, Vaț și Buda Veche ³⁾. Moșiile numai cele episcopale, ale bisericii din Agria, deși aflătoare în mai multe disctrice și comitate, se arată cu numele în cele de mai jos. <Urmează înșirarea lor. Intre ele se menționează:> De asemenea, Neueg ⁴⁾ lângă Crișul Alb de amândouă părțile Crișului cu loc de moară și cu trecerea slobodă peste Criș în comitatul Zarand, danii ale prea fericitului rege Ștefan...

Iar libertatea care i-a fost hărăzită aceleiași biserici din Agria de amintiții sfinți regi, anume Ștefan și Ladislau, în toate bunurile pe care le stăpânește, atât episcopul cât și capitlul, adică în moșii, cetăți, sate și târguri, este aceea că ei nu sunt datori să dea vistieriei regești nicio dare, niciun bir sau plată ⁵⁾ sau cu orice alt nume s'ar chema acestea, care trebuiesc strânse de vistieria pomenită sau care trebuiesc plătite comitelui cămări și care s'au obișnuit să se ceară la

¹⁾ *omnes possessiones episcopales et libertates possessionum et episcopaliū necnon civitatum, villarum et oppidorum ac civium, hospitum, inquilinorum, conditionariorum, vassalorum nobilium.* ²⁾ *tributa.* ³⁾ *Buda Vetus*, parte a orașului Budapesta. ⁴⁾ Așezare dispărută aproape de satul Gurba (raionul Ineu, reg. Arad). ⁵⁾ *nullam collectam nullumque censum seu exactionem.*

soroacele cuvenite dela alți locuitori ai țării. De asemenea, ca niciun baron, adică palatinul, judele curții regelui, marele vistier, voevodul Transilvaniei, banul întregii Slavonii și alții cari ar fi înzestrați cu vreo dregătorie să nu se poată găzdui în posesiunile sus zisei biserici din Agria. Și episcopul sau capitlul nu sunt datori să ofere sau să dea hrană din moșiile lor, în orșicare comitat s'ar afla acestea, niciunuia din baronii amintiți. Aceștia nu vor putea să cuteze a judeca sau osândi pe niciunul dintre oamenii cetății, oaspeții, jelerii și țărării¹⁾ de pe moșiile bisericii din Agria, ci slujbașii episcopului și ai capitlului vor fi aceia care vor judeca în întregime toate pricinile și cele ce se țin de acestea, atât cele privitoare la vărsarea sângelui, cât și cele de furt precum și toate celelalte.

De asemenea, dijmuitorii episcopului și ai capitlului vor impune dijmele pe bucatele din șuri²⁾ și fiecare claie³⁾ va trebui să fie răscumpărată și plătită până la sărbătoarea sf. Martin mărturisitorul cu un groș⁴⁾ de argint bun⁵⁾ sau în denari prețuind împreună un groș de argint; iar dacă dijmuitorii nu vor plăti pe de-antregul până la sorocul amintit mai sus, atunci comitele comitatului⁶⁾ îi va sili pe aceștia prin judecată să plătească o amânare de 15 zile. De asemenea, vor plăti⁷⁾ dijmele întregi din miei, iezi și purcei, din albine, de asemenea din vin. De asemenea, vor plăti un fertun⁸⁾ de fiecare plug al nobililor⁹⁾ De asemenea, o capetie pentru slugi¹⁰⁾. De asemenea, pentru o curte întreagă¹¹⁾ vor fi datori să plătească două capetii oamenilor care nu au bucate. De asemenea, o ponderă de argint bun dela jelerul căsătorit care nu are curte. Celelalte dijme mărunte, adică cele din fasole, mazăre, cânepă și meiu¹²⁾ să le plătească în produse.

Mai adăugăm că dacă vreodată regii Ungariei, urmașii noștri, ar avea patru fii, episcopul din Agria, care va fi în slujbă atunci, va avea în paza sa pe al patrulea, după cum s'a orânduit și s'a statornicit aceasta de către sfinții regi.

De asemenea, episcopul de Agria are dreptul să primească a zecea parte din toate vămile¹³⁾ care revin atât regelui sau reginei cât și nobililor din întreaga dieceză de Agria, potrivit daniei amintiților sfinți regi cu prilejul întemeierii acestei biserici.

¹⁾ *cives, hospites, inquilini et rustici.* ²⁾ E vorba de hambarele celor care trebuiau dijmuți (actul de confirmare al regelui Ștefan al V-lea în favoarea bisericii din Agria din 1271, la Fejér, V, I, p. 156). ³⁾ Claia (*capetia*), este o grămadă de snopi de cereale, de diferite forme. Acelaș nume poartă și *dijma* din recoltă ⁴⁾ *pondus* este a 48-a parte dintr'o marcă. ⁵⁾ *argenti fini.* ⁶⁾ *comes patrie* ⁷⁾ Evident aici se subînțeleg locuitorii de pe moșiile bisericii din Agria. ⁸⁾ *ferto*, unitate monetară echivalentă cu un florin ⁹⁾ *Item de quolibet aratro nobilium unum fertonem.* E vorba de nobilii de pe posesiunile bisericii din Agria. ¹⁰⁾ *Item de servis unam capetiam.* ¹¹⁾ *de integra curia.* ¹²⁾ *decimas minutas, prout in leguminibus, pisis, canapis et milio in specie persolvant.* ¹³⁾ *tributorum.*

De asemenea, regii de fericită pomenire Bela, bunicul nostru și Andrei¹⁾ prea iubitul nostru părinte, au așezat și dăruit, după cum și noi în urmă așezăm și dăruim pe veci și nestrămutat bisericii din Agria, dreptul de a lua dijmele din toate pădurile noastre și din prediile²⁾ noastre nou întemeiate și cele care se vor întemeia, precum și din satele nobililor și ale slujitorilor³⁾ noștri din întregul district de Ugocea și din cel de Bereg⁴⁾.

Și fiindcă ceea ce a fost odată închinat lui Dumnezeu, nu se cuvine să mai fie reîntors spre scopuri lumești, voim și hotărîm, cu poruncă veșnică să rămână neatînse și nevătămate amintitele libertăți împreună cu moșiile și hotarele, cu vămile și locurile de pescuit amintite mai sus, în întregime și în fiecare parte a lor, care au fost dăruite bisericii din Agria de preafericirii regi ai Ungariei, anume de Ștefan și de Ladislau, preasfinții noștri strămoși, așa precum acești sfinți regi le-au orânduit pe veci aceleiași biserici din Agria pentru cinstirea lui Dumnezeu și ca răsplată veșnică. Iar asupra celor care ar călca aceste rândueli și libertăți și cei care ar cotropi moșiile amintitei biserici, să cadă în veci și până la sfârșit acea mânie a lui Dumnezeu atotputernicul, pe care au rostit-o în chip de osândă sus zișii sfinți regi în actele și privilegiile lor, căci ar fi nepotrivit să o deslușim aici, deoarece această mânie⁵⁾ ni s'a arătat ochilor noștri și despre ea aducem mărturie încă dinainte de venirea Tătarilor, când această biserică era înzestrată cu privilegii. Spre amintirea și tăria veșnică a acestui lucru am dat scrisoarea de față, după cum am spus mai sus, întărită cu puterea dublei noastre peceti.

Data de mâna chibzuitului bărbat magistrul Paul episcop ales al bisericii din Alba⁶⁾, în anul dela întruparea domnului o mie două sute șasezeci și unu, în ziua a cincea înainte de idele lui Septembrie și în anul al douăzecilea al domniei noastre.

Transumpt în actul de confirmare al lui Ștefan al V-lea regele Ungariei, din anul 1271.

Textul lat. la Szentpétery, II, nr. 2123; cf. și I, nr. 1267.

34

1262.

<Bela al IV-lea regele Ungariei întărește lui Ioan Gallicul o moșie în comitatul Liptó. (azi în R. Cehoslovacă), primită prin Ioan arhidiacon de Sătmar.>

Regest după textul lat. din *Codex dipl. patrius*, VI, p. 232—233.

¹⁾ *Endere*. ²⁾ *forestarum nostrarum et novalium prediorum*. ³⁾ *servitores*. ⁴⁾ *in districtibus de Wgacha et de Beregh*. ⁵⁾ *de qua indignatione . . . innotuit*, etc. ⁶⁾ Székesfehérvár, oraș în R. P. Ungară.

1262 Iunie 4, <Oradea>.

Capitulul bisericii din Oradea, tuturor credincioşilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de faţă, mântuire veşnică întru domnul. Voim să dăm de ştire tuturor atât celor de acum cât şi celor viitori prin rândurile de faţă că, deoarece Ferrustan magistrul general al Ospitalierilor purtători de cruce din regatul Ungariei înfăţişându-se în persoană înaintea noastră, împreună cu trei fraţi ¹⁾ de asemeni purtători de cruce, a mărturisit că zălogise nişte pământuri ale bisericii lor numite Adoni ²⁾ şi Vezendiu ³⁾ lipsite de locuitori, aflătoare în comitatele Bihor şi Sătmar, comitelui Ioan de Cherechiu ⁴⁾, pentru treizeci şi cinci de mărci, pe care treizeci şi cinci de mărci primite dela el spuneau magistrul Ferrustan şi fraţii săi că le trimit în părţile de peste mare pentru a împlini deosebitele lor nevoi <şi cum> pomenitul comite Ioan ne-a arătat mai multe scrisori ale noastre asupra zalogirii acelor pământuri în care se cuprinde că, dacă cumva sus zisul Ferrustan magistrul Ospitalierilor nu s'ar îngriji să răscumpere acele pământuri în timp de un an, atunci să fie încărcat cu plata îndoită ⁵⁾; şi, deoarece pentru o asemenea invoială şi orânduire trebuie să se ţină judecată între părţi înaintea noastră, după trecerea aceluia an, anume în octavele Rusaliilor ⁶⁾ precum se cuprindea în scrisoarea noastră privitoare la aceasta, cele două părţi s'au înfăţişat înaintea noastră. Magistrul Ferrustan a mărturisit că, fiind strâmtorat de mari nevoi şi silit la o amendă îndoită pentru răscumpărarea sus ziselor pământuri, nu poate răscumpăra zisele două pământuri el rugând să se mai dea un adaos, anume de cincisprezece mărci de către comitele Ioan, ca să-i treacă în stăpânire cele două pământuri lui şi urmaşilor lui pentru a le stăpâni pe veci. Sus numitul comite Ioan a plătit în faţa noastră suszisului magistru Ferrustan purtător de cruce cele cincisprezece mărci drept adaos la banii suspomeniţi şi după săvârşirea acestei plăţi, amintitul Ferrustan magistrul Ospitalierilor purtători de cruce a vândut şi a predat în faţa noastră zisele două pământuri numite Adoni şi Vezendiu zisului comite Ioan de Cherechiu şi printr'însul moştenitorilor şi urmaşilor moştenitorilor săi ca să le stăpânească pe veci şi nestrămutat. S'a adăugat deasemenea că, dacă în cursul timpului amintitul magistru Ferrustan precum şi urmaşii ori fraţii săi ar încerca să pornească vreun proces ori pricină pentru zisele pământuri împotriva comitelui Ioan, să li se înapoieze sus zisele pământuri, după ce zişii fraţi vor fi plătit şi înapoiat banii precum şi adaosul amendei îndoite.

¹⁾ confrăţi ²⁾ Odon, sat în raionul Săcueni (reg. Bihor). ³⁾ Wezend, sat în raionul Carei (reg. Baia Mare). ⁴⁾ Kerechy, sat în raionul Săcueni (reg. Bihor). ⁵⁾ *pena dupli gravaretur*. ⁶⁾ data prezentului act.

Spre pomenirea și tăria veșnică a acestui lucru am dat scrisoarea de față întărită cu puterea peceții noastre.

Data în octavele Rusaliilor, în anul domnului o mie două sute șasezeci și doi, Batur fiind prepozit, Grigore lector, Ivan cantor, Natus custode.

Textul lat. in Károlyi, I, p. 2—3.

36

1262 Septembrie 3.

Ștefan «regele» Ungariei transcrie și confirmă actul regelui Bela al IV-lea din 23 Martie 1261, prin care se întărește documentul regelui Emeric din 1203, în favoarea episcopiei din Oradea.

Regest la Szentpétery, II, nr. 1786

37

<1262 Octombrie 28>.

Bela al IV-lea, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei și Cumaniei, tuturor celor cărora li se va arăta scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Orice mărturisitor al credinței catolice care a luat ca moștenitor pe Hristos, cel ce a pățimit pentru răscumpărarea neamului omenesc prin înălțarea bisericii sale pe care a întemeiat-o și a statornicit-o cu sângele său, va primi în schimbul celor trecătoare răsplata veșnică în patria eternă.

Drept aceea, prin rândurile de față voim să ajungă la cunoștința tuturor, atât a celor de față cât și a celor viitori că, deși biserica din Strigونیu a fost, dela prima sa întemeiere, necurmat împodobită și înzestrată de către sfinții noștri regi, înaintașii noștri, cu multe libertăți, scutiri, stăpâniri, danii de moșii și cu cele mai mari daruri și confirmată de sfântul scaun apostolic până acum în aceleași libertăți, stăpâniri, scutiri, dijme asupra minelor de aur și argint și a cămărilor care bat monetă; cât și a vitelor și a turmelor dela Români¹⁾ și Secui deși s'a folosit și s'a bucurat de stăpânirea și posesiunea acestora fără vreo știrbire, totuși cum toate libertățile și scutirile²⁾, daniile și dijmele, atât în întregimea lor, cât și fiecare în parte, erau cuprinse și înscrise în privilegiile împrăștiate și în mai multe scrisori regale ale mai multor regi, înaintași de ai noștri, sfinți noștri strămoși și era un lucru foarte greu și obositor, ba chiar primejdios a purta pe drumuri, din pricina nesiguranței acestora atâtea scrisori de privilegii și cum unele din ele se stricau din pricina vechimei iar altele de ume-

¹⁾ Olahis ²⁾ „*emptions*“ în loc de „*exemptiones*“

zeală și se vedea că în scurt timp se vor nimici cu totul de aceea noi, călăuziți de dreptate, la cererea stăruitoare și la dreapta rugămintă a venerabilului părinte, domnului Filip arhiepiscop de Strigoniu și după sfatul reginei Maria, prea iubită noastră soție, cât și a baronilor noștri, am pus să se transcrie și să se cuprindă în privilegiul nostru ca într'un original unele din aceste libertăți date și lăsate pe veci sfintei biserici din Strigoniu, <scoase> din daniile cuprinse în amintitele scrisori privilegiale, încât dacă s'ar întâmpla ca susnumitele privilegii să fie distruse de vechime sau să se piardă din vreo împrejurare oarecare privilegiul nostru să se socotească întru totul ca un original cu privire la toate cele de mai sus, ca nu cumva ceea ce a fost odată închinat lui Dumnezeu, să fie apoi întors spre folosința lumești. Din aceste libertăți una este aceasta: că niciun jude al curții noastre sau vreunul din palatinii regatului nostru sau din comiții sau judecătorii cu orice nume s'ar numi ei, să nu aibă dreptul sau cutezanța de a judeca pe oamenii bisericii din Strigoniu ¹⁾, pe slujitorii <săi> pe toți iobagii săi și judecătorii ei, adică palatinul sau judele curții sale sau comitele teritorial numiți de arhiepiscop îi vor judeca în toate pricinile și în toate cele legate de aceste pricini.

De asemenea, a zecea parte din vămile asupra minelor cuvenite majestății sale regale, din tot regatul Ungariei, o va strânge arhiepiscopul de Strigoniu ce se va afla în slujbă.

De asemenea, numitul arhiepiscop va strânge înainte de toate a zecea parte din veniturile cămărilor, fără deosebire de suma cu care ele au fost arendate, afară de sumele ²⁾ ce le sunt lăsate slujbașilor arhiepiscopului pentru păstrarea tiparelor de bani.

De asemenea, din vitele mari și mici ce trebuiesc strânse dela Români și Secui, numitul arhiepiscop va primi a zecea parte.

De asemenea, nobilii regatului nostru, fie că sunt în viață sau în pragul morții, să poată lăsa sau dărui moșiile lor acestei biserici de Strigoniu, fără vreo cerință ³⁾ mai apoi din partea majestății sale regale, însă fără păgubirea moșiilor rudelor lor și să i se poată supune <bisericii> pentru a-i sluji după obiceiul celorlalți nobili ostași, afară de faptul că udvornicii și ceilalți oameni de stare de jos ⁴⁾ ce sunt supuși majestății regelui și a reginei, și care sunt însărcinați cu anumite slujbe nu pot face aceasta, decât dacă li se dă din nou de către regii următori o poruncă și o îngăduință anume în chip de privilegiu ⁵⁾.

De asemenea oriunde pe moșiile acestei biserici de Strigoniu și înlăuntrul acestor hotare s'ar afla aur sau argint sau orice alt metal se știe că aparține acestei biserici și că trebuiesc strânse <aceste> venituri ale minelor în întregime. De

¹⁾ *populos Ecclesiae Strigoniensis conditionarios, iobagiones suos universos.* ²⁾ *ponderibus.* ³⁾ *requisitione.* ⁴⁾ *servilis conditiones* ⁵⁾ *requisitio et privilegialis concessio specialis.*

asemenea de pe moșiile susnumitei biserici să nu se poată cere sau pune niciun bir și nici o dare¹⁾, pe seama visteriei, nici chiar venitul cămărei ce obișnuiau cândva să-l strângă și să-l ceară dela oamenii tuturor locuitorilor <nobili> ai regatului²⁾.

Mai poruncim, ca niciun palatin sau comite de comitat, să nu aibă dreptul de a chema în niciun fel de adunare³⁾ pe oamenii zisei biserici, decât dacă îi judecă judecătorul acelei biserici.

De asemenea, dacă nobili de ai bisericii de Strigoniu, s'ar întâmpla să fie pedepsiți cu moartea în chip legiuit de către palatinul nostru sau de judecătorul curții noastre sau a urmașilor noștri din pricină de furt sau jaf, moșiile celor care vor fi astfel uciși, să nu revină palatinului regatului sau judeului curții, ci bisericii de Strigoniu și dacă palatinul <și> judele bisericii de Strigoniu, ar afla că acești <nobili> sunt ținuți la închisoare de către palatinul regatului sau de judele curții regatului sau de alți juzi⁴⁾ ai regatului, aceștia⁵⁾ sunt datori să-i predea fără zăbavă palatinului numitei biserici spre judecată. Iar noi cercetând cu cea mai mare băgare de seamă aceste dani, libertăți și scutiri, am găsit, am văzut și am aflat că totdeauna au ținut și țin de biserica de Strigoniu.

De aceea, toate daniile de libertăți, de scutiri și de strângere de venituri mai sus pomenite în întregime cât și în orice parte, toate în totalitatea lor și fiecare în deosebi, cu încuviințarea preaiubitei regine, soția noastră și a tuturor prelaților și baronilor noștri le întărim, le confirmăm și le socotim drept privilegiu original, rămânând în putere și toate celelalte privilegii, libertăți și scrisori ale bisericii de Strigoniu. Pentru amintirea și veșnica trăinicie a acestui lucru am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceti.

Data de mâna magistrului Farkas episcop ales de Zagreb, credinciosul și iubitul vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șapte zeci, în a cincea zi înainte de calendele lui Noembrie, iar în anul al douăzeci și optulea al domniei noastre.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densusianu, I, l. p. 307—309 (cu indicarea greșită a anului: 1263; pentru datare cf. Szentpétery, I, nr. 1302 a).

38

1262 <înainte de Decembrie 5> ⁶⁾.

Ștefan, din mila lui Dumnezeu, rege, întâiul născut al ilustrului rege al Ungariei, duce al Transilvaniei, tuturor credincioșilor lui Hristos, care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Voim să dăm de știre prin scrisoarea de față tuturor că, dorind să ne îngrijim de un schimb potrivit, atunci când am

¹⁾ *nullum censum nullam collectam* ²⁾ *super populos omnium regnicolarum* ³⁾ *comes parochialis* ⁴⁾ *justitiarior* ⁵⁾ *pentru a-i judeca.* ⁶⁾ Data lunii după Szentpétery, în revista *Századok*, 1921, p. 87.

primit pământul lui Neke, fiul credinciosului nostru Munkach, care se chiamă pământul lui Adrian¹⁾ și se află în comitatul Sătmar, am dat în schimbul acelui pământ lui Neke și moștenitorilor săi și urmașilor moștenitorilor săi din deplina noastră milostivire, pentru a-l stăpâni cu drept veșnic prin fiii fiilor săi, pământul numit Tornatelek²⁾, aflător în comitatul Ugocea, în care stătuseră mai înainte oaspeți ai noștri, iar acum este pustiu și lipsit de locuitori. <Urmează hotarele>.

Pentru că, așa dar, actul privitor la acest schimb făcut de către noi, să dobândescă puterea trăiniciei veșnice și să nu poată fi stricat de nimeni în curgerea vremii, am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Data de mâna iubitului și credinciosului nostru magistrul Benedict prepozit de Sibiu, vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șasezeci și doi.

Textul lat. la Fejér, VII, 3, p. 46—48.

39

1262 Decembrie 5, Poroszló (R. P. Ungară).

Noi, Stefan, din mila lui Dumnezeu, regele cel tânăr al Ungariei, ducele Transilvaniei, domnul Cumanilor, dăm de știre tuturor prin scrisoarea de față că pentru a ține, a restabili și a păstra învoiala păcii și a buneii înțelegeri încheiată între regele preaiubitul nostru părinte și noi la Pojon, în anul domnului o mie două sute șasezeci și doi, la calendele...³⁾ prin mijlocirea venerabililor păriuți, arhiepiscopii Filip de Strigoniu cancelar al curții preaiubitului nostru părinte, și Smaragd de Calocsa cancelar al curții noastre, a lui Filip episcop de Vaș, cancelar al curții preaiubitei noastre soții, a lui Ioan prepozit de Arad, <episcop> ales de Sirmiu, a magistrului Benedict⁴⁾ prepozit de Sibiu, vice-cancelar al curții noastre, cu consimțământul, încuviințarea, învoirea și aprobarea tuturor baronilor și nobililor noștri, și după ce am cerut sfatul și am primit încuviințarea principilor cumani, păstrând și ținând în tăria sa jurământul pe care l-am depus atunci la Pojon asupra păzirii păcii, învoielii și înțelegerii, care s'a încheiat între domnul părintele nostru preaiubit și noi, jurăm fără vreo silă, apăsare și îndemn, din voință liberă și nesilită, în persoană cu mâna pe prea sfintele evanghelii ale lui Dumnezeu, pe lemnul dătător de viață al crucii domnului și atingând moaștele multor sfinți ai lui Dumnezeu puse înaintea noastră, să păstrăm și de acum înainte toate condițiile și fiecare în parte, înscrise și cuprinse în actul dat asupra pomenitei

¹⁾ *terra Adriani*, sat în raionul Satu-Mare (reg. Baia Mare). ²⁾ Așezare dispărută în comitatul Ugocea (URSS). ³⁾ Lacună lăsată dinadins în textul actului, pentru a fi completat ulterior, ceea ce însă nu s'a făcut. ⁴⁾ La Hurmuzaki-Densusianu, I, 1, p. 300, greșit: Ștefan (după Fejér).

înțelegeri, împăcări și alianțe, întărit cu dubla noastră pecete, mărturisind, declarând, strigând și proclamând că suntem mulțumiți, liniștiți și împăcați, cu cele ce ne-a dat preaiubitul nostru părinte, ilustrul rege al Ungariei, cu prilejul împăcării care a avut loc de curând între el și noi la Pojon, în ceea ce privește ducatul, pământurile, cetățile, satele, veniturile ce ni le-a dat, ni le-a lăsat și ni le-a orânduit cât va trăi, făgăduind sub jurământul pe care l-am depus și îl depunem în persoană cu mâna pe preasfintele evanghelii și pe lemnul dătător de viață al crucii domnului, să nu cerem, să nu reclamăm și să nu pretindem nimic mai mult dela el și să nu urzim, să nu încercăm, să nu întreprindem și să nu pășim la nicio micșorare, vătămare, dăunare sau apăsare a coroanei lui sau a regatului său ori a ducatului preaiubitului nostru frate ducele Bela și a drepturilor amândurora, pe față sau pe ascuns, prin înșelăciune sau viclenie ori printr'alte uneltiri, oarecare, fie prin noi, fie prin baronii, nobilii, locuitorii regatului sau prin Cumani, precum nici prin regii, ducii străini, Ruteni sau Poloni ori, prin oamenii oricărei neam străin. Făgăduim mai degrabă să-l sprijinim, să-l ajutăm, să-i stăm într'ajutor împotriva tuturor acelora care s'ar ridica împotriva lui și ar căuta să jicnească majestatea sa, luptând cu toate puterile împotriva acelora care ar voi să turbure și să neliniștească regatul lui sau hotarele regatului.

De asemenea, aducem la cunoștința tuturor prin scrisoarea de față, că am primit cu bunăvoință și recunoștință cetatea Fylek, împreună cu cele ce țin de ea, dela tatăl nostru preaiubit, pe care dânsul ne-a făgăduit-o și s'a îndatorat să ne-o dea în actul privitor la învoiala sau înțelegerea încheiată la Pojon și ca urmare, fiind săvârșită darea și predarea către noi a suszisei cetăți, îl declarăm și mărturisim deslegat de datoria de a preda cetatea și făgăduim să redăm și să înapoiem actul prin care s'a îndatorat să ne dea cetatea; iar dacă nu s'ar înapoia sau nu s'ar putea înapoia, să fie nimic și anulat și lipsit de orice putere și oriunde și oricând ar fi arătat sau înfățișat, să nu aibă nicio putere.

De asemenea, am făgăduit și făgăduim să înapoiem și să facem să fie înapoiate, după pacea încheiată și semnată la Pojon între preaiubitul nostru părinte și noi, tuturor baronilor, slujitorilor preaiubitului nostru părinte, tuturor acelora care au fost păgubiți cu prilejul războiului care a avut loc și a izbucnit din întâmplare¹⁾, toate bunurile mișcătoare și nemișcătoare ce se pot mișca²⁾, care au fost luate dela ei de către noi ori de către ai noștri sub cuvântul pomenitei neînțelegeri, lăsându-se de o parte, bine înțeles Preucellin³⁾ și Franco, care au fost înlăturați dela această restituire, pe cât ne putem aminti, în înțelegerea încheiată la Pojon de către Herrand marele comis al preaiubitului nostru părinte, comite

¹⁾ *occasione guerraee causaliter habitae et exortae.* ²⁾ *mobilia vel immobilia vel se moventia* ³⁾ La Hurmuzaki-Densusianu, I, I, p. 301 greșit Preucellin, în realitate, e vorba de căpitanul Henric Preussel.

de Trencin și de către magistrul Ladislau arhidiacon de Hont, canonic de Strigoniu, cleric din slujba ¹⁾ pomenitului nostru părinte. Am hotărât totuși cu privire la ei ca, dacă sus zișii, comitele Herrand și magistrul Ladislau, care au fost atunci mijlocitorii păcii, ar jura că nu i-au înlăturat pe pomeniții Preucellin și Franco sau că nu au îngăduit înlăturarea lor dela despăgubirea comună a celor prădați, atunci să se bucure și ei, ca ceilalți, de binefacerea restituirii. Dacă însă n'ar voi să jure, atunci să fie înlăturați dela această binefacere. Iar Pousa, ginerele aceluia Franco, hotărîm să fie restabilit, fără nicio greutate, în starea de mai înainte. Restabilirea acelor care vor trebui să fie restabiliți se va face de către venerabilii părinți Filip, din mila lui Dumnezeu, arhiepiscop de Strigoniu și cancelar al curții părintelui nostru și de către Smaragd arhiepiscop de Calocea, cancelar al curții noastre, în așa fel ca, dacă amândoi sus zișii venerabili părinți nu se pot întruni deodată pentru împlinirea acestora, atunci să îndeplinească hotărîrea privitoare la sus zisa restituire arhiepiscopul de Strigoniu în provincia sa luându-și alături un baron al nostru și un baron al preaiubitului nostru părinte, iar arhiepiscopul de Calocea în provincia sa, luându-și alături de asemenea un baron al nostru și un baron al preaiubitului nostru părinte.

Deoarece a promis preaiubitul nostru părinte, să nu îmbie pe Cumanii noștri, să nu-i ademenească, să nu-i roage și să nu pună să-i roage să vină la el nici să-i primească sau să-i țină pe aceia care merg acolo dela sine ²⁾, făgăduim, în schimb, să nu-i îmbiem, să nu-i ademenim, să nu-i rugăm ori să punem să fie rugați să vină la noi Teutonii, Slavii ce țin de ducatul Slavoniei și Boemii pe care îi are acum sau îi va avea în viitor, ba chiar nu vom primi, nu vom îngădui, nici nu vom ține din nicio pricină pe aceia care ar veni dela sine.

Am făgăduit de asemenea, sub legământul jurământului depus, să ne mulțumim cu jumă atate din sarea de uscat și sarea de apă, iar cealaltă jumătate, atât a sării de uscat cât și a sării de apă ³⁾, să rămână cu drept deplin preaiubitului nostru părinte potrivit înțelegerii încheiate între noi la Pojon. Asupra jumătății acesteia a celor două feluri de sare ⁴⁾ slujbașul lui și slujbașul nostru se vor folosi și se vor bucura întru toate de aceleași drepturi în ce privește administrarea sării ⁵⁾ și oamenii numiți săpători de sare ⁶⁾, vor ține jumătate de slujbașul său și jumătate de slujbașul nostru. Amândoi vor tocni pe cheltuiala lor pe tăietorii de sare ⁷⁾ și vor fi deopotrivă în ce privește dreptul de judecată și vor trebui să împartă între ei deopotrivă carele și cumpărătorii de sare. Și dacă ar mai fi altele care ar privi slujba suszișilor slujbași pentru sarea de uscat și sarea de apă, chiar dacă nu s'ar afla înscrise în cele de față, slujbașul nostru nu va trebui să aibă nimic

¹⁾ *familiaris clericus* ²⁾ *ultra*. ³⁾ *medietate tam terrestrium quam aquaticorum salium* (Sare de uscat, cărată pe uscat. Sare de apă, transportată pe apă). ⁴⁾ *in qua medietate utrorumque salis* ⁵⁾ *officium salis*. ⁶⁾ *populi, qui salifossore vocantur*. Se pare că era vorba de muncitorii cu care se începea săparea unor ocne noi. ⁷⁾ *salium incisores*.

mai mult sau mai puțin decât slujbașul celălalt, ci să fie deopotrivă întru toate. Iar noi nu vom neliniști, nu vom necăji și nu vom turbura, nici nu vom îngădui să fie neliniștiți, necăjiți sau turburați de altcineva sau de alții slujbașul ori slujbașii pe care sau pe cari îi va pune preaiubitul nostru părinte asupra jumătății sale de sare de uscat și de sare de apă, ci mai de grabă de dragul tatălului nostru le vom arăta o deosebită bunăvoință.

De asemenea făgăduim ca, dacă s'ar ridica plângere împotriva comitelui nostru palatin ori a judeului curții noastre sau împotriva altor judecători ai noștri de către baronii sau slujitorii preaiubitului nostru părinte că îi nedreptățesc într'o pricină întemeiată în procesele lor privitoare la moșii sau altele, noi, la înștiințarea venerabilului părinte Smaragd arhiepiscop de Calocea vom fi datori să ascultăm personal procesele și să îndreptăm hotărârile acelor judecători potrivit jurământului depus anume pentru aceasta.

Făgăduim de asemenea, sub prestare de jurământ, că toți principii, baronii sau orice fel de slujitori ai prea iubitului nostru părinte stăpânind locuințe sau moșii în partea regatului lăsată nouă, să se bucure de pace neturburată, de liniște desăvârșită și de siguranță nesdruncinată pentru a merge acolo și a locui în ele și pentru a se întoarce la preaiubitul nostru părinte; iar sub cuvântul sau din pricina că s'au alăturat părintelui nostru ori se vor alătura în viitor ei să nu aibă chiar nicio teamă sau frică, nicidecum, căci potrivit orânduirii făcute toți locuitorii țării au deplină voe și libertate largă să i se alătore și să-l urmeze și să se bucure de pace deplină și să aibă parte de singuranță pașnică în persoanele, moșiile, oamenii ¹⁾, pământurile, teritoriile și în toate bunurile lor fără deosebire.

Făgăduim, de asemenea, cu mâna pe evangheliile și pe moaștele sfinților, că vom păstra și întrucât ține de noi, vom face și ne vom îngriji să fie păstrate în puterea lor, drepturile, libertățile, scutirile, starea și privilegiile bisericilor, baronilor, slujitorilor sau nobililor în partea regatului lăsată nouă, potrivit conținutului și cuprinsului scrisorii noastre făcute cu privire la aceste rândueli, despre care am pomenit în cele de mai sus.

De asemenea, făgăduim cu mâna pe preasfintele moaște puse înaintea noastră ca venerabilii părinți, arhiepiscopii de Strigoniu și Calocea al căror drept de judecată îl întindem de bunăvoie și după cum se cuvine în această parte asupra noastră să ne poată și să trebuiască să ne silească prin pedepse bisericesti, la ținerea și împlinirea tuturor și a fiecărei părți a celor de mai sus și a celor ce se vor înscrie mai jos și cu deosebire a celor privitoare la restituirea, restabilirea, păstrarea și despăgubirea daunelor pricinuite pe nedrept bisericilor, slujitorilor sau nobililor în partea regatului lăsată nouă, fără a constitui piedică

¹⁾ *jamillis*.

vreun privilegiu care ne-ar fi fost dat ¹⁾ de către scaunul apostolic, la care renunțăm prin aceasta și anume la acela de a nu putea fi excomunicați sau puși sub interdicție de către episcopul sau episcopii noștri, fără porunca anume a scaunului apostolic sau prin scrisoare apostolică care s'ar pomeni lămurit și hotărît de acest privilegiu.

Având chiar sfatul și învoirea tuturor baronilor noștri, dăm încuviințarea și ne prindem din partea noastră ²⁾ prin legământul jurământului, ca dacă noi sau sus zisul părinte al nostru preaiubit ar voi să pornească războiu sau oaste împotriva înțelegerii și a rânduielii cuprinse în cele de față, pe noi sau pe acela care ar călca sau ar ataca această înțelegere sau învoială pașnică, să poată la nevoie zișii venerabili părinți arhiepiscopii de Strigoniu și Calocca — al căror drept de judecată îl întindem în această privință asupra noastră și a preaiubitului nostru părinte prin mărturia celor de față — să ne excomunică pe noi și pe ai noștri, să ne supună pe noi și teritoriul nostru la interdict. Dar pentru ca niciunul din noi să nu fie lovit fără vină, în chip fals nedrept, prin vreo uneltire răuvoitoare ori intrigă mincinoasă, zișii venerabili părinți vor cerceta mai întâi nestânjenit și fără larma judecăților nedreptățile săvârșite de fiecare din noi și numai atunci, după ce îi vor fi atras luarea aminte părintește și nu ar fi putut să-l înfrâneze pe cel care a săvârșit nedreptatea și stăruiește în chip nedreptățit la război — pe noi sau pe preaiubitul nostru părinte — să rostească osânda pedepsei bisericești împotriva aceluia, pe care l-au aflat vinovat de această cutezanță și călcare a legii.

Îngăduim, de asemenea, prin cheazășia unui jurământ asemănător ca, dacă s'ar întâmpla să trimitem oaste în ajutorul ducelui Mihail, prea iubitul nostru frate ³⁾, nu o vom trimite și nici nu vom îngădui să meargă acea oaste pe pământul iubitului nostru părinte, nici prin moșiile baronilor sau ale slujitorilor acelui preaiubit părinte al nostru, pe care le au și le stăpânesc în partea lăsată nouă, nici nu vom îngădui în niciun fel oastei pe care o trimitem să se găzduiască ori să facă orice altfel de pradă sau supărare.

Îngăduim, de asemenea, cu bună credință ⁴⁾ că nu vom căuta să asediem și să cucerim, prin noi ori ai noștri sau prin oricare alții, uneltind pe față sau pe ascuns, cetățile pe care le stăpânesc baronii, slujitorii și nobilii preiubitului nostru părinte în partea regatului lăsată nouă sau oriunde, nici nu vom îngădui să se facă asemenea asedieri sau cuceriri de către aceia, cărora se poate împotrivi puterea noastră.

Voim și făgăduim, de asemenea, să nu întrebuițăm și să nu folosim actele preaiubitului nostru părinte dobândite orișicând și orișicum și cu privire la orice

¹⁾ *privilegium indultum* ²⁾ *compromittimus*. ³⁾ ruda lui Ștefan al V-lea, Mihail ban de Mačva, fiul lui Rotislav. ⁴⁾ *bona fide*.

pricină sau confirmările privitoare la acele acte, dacă cumva au fost dobândite de oricine și cu orice scop dela scaunul apostolic, care să vatăme sau să poată vătămă de fapt ori de drept pe tatăl nostru preaiubit, renunțând la toate excepțiile de drept și de fapt ¹⁾, pe care le avem sau am putea să le avem vreodată din acele acte și făgăduim cu bună credință ²⁾ să le rupem și să le nimicim, iar dacă s'ar afla ascunse undeva fără știrea noastră să nu aibă nicio putere ci să dobândească puterea trăiniciei veșnice numai această scrisoare a noastră de față și cealaltă dinainte întocmită la Pojon, pe care am pomenit-o de mai multe ori în cele de mai sus și pe care o întărim și prin scrierea de față.

În sfârșit, împins și îmboldit de remușcări fiești, făgăduim preaiubitului nostru părinte cinstire și respect de fiu cu toată supunerea și sinceritatea, dorind să ne împărtășim în toată vremea de binecuvântarea și dragostea lui mult dorite. Pe acestea toate și pe fiecare în parte din cele de mai sus le vom păstra, așa să ne ajute dumnezeu și această sfântă evanghelie a lui dumnezeu și acest lemn dătător de viață al crucii domnului pus înaintea noastră și atins cu adevărat ³⁾ de noi.

Dat în anul domnului o mie două sute șasezeci și doi, în ziua a noua înainte de idele lui Decembrie ⁴⁾.

Textul lat. la Knauz, p. 176—180 ; Hurmuzaki-Densusianu, I, 1, p. 300—303.

40

<1262—1270 Decembrie 5, Oradea>.

Prea măritului său domn Ștefan, din mila lui dumnezeu, regele cel tânăr al Ungariei, ducele Transilvaniei, domnul Cumanilor ⁵⁾, capitlul bisericii din Oradea închinare și rugăciuni stăruitoare și cucernice întru domnul. După ce am primit scrisoarea măriei voastre prin Nicolae, fiul lui Clement, omul vostru, pentru punerea în stăpânire a comitelui Micola, fiul lui Filip, în pământurile fiilor lui Dionisie numite Sfărașu ⁶⁾, Stylyteluk și a pământului lui Mejhedey numit Sumurduc ⁷⁾, am trimis pe omul nostru, pe preotul Paul din Călata ⁸⁾, drept martor vrednic de încredere care întorcându-se ne-a arătat că ei au pus în stă-

¹⁾ *exceptionibus iuris et facti*. ²⁾ *promitemus bona fide*, aceasta formulă constituie un jurământ. ³⁾ *corporaliter*. ⁴⁾ formula datei este greșită ca expresie, căci se numără numai opt zile înaintea idelor a noua fiind însăși nonele lunii. ⁵⁾ Credem că lectura *domino Cumanorum* a lui Fejér (IV, 3, p. 28 și 300) este cea corectă (fiind vorba de o mențiune ce o găsim și în alte acte în legătură cu Ștefan), în loc de *domino eorum* a lui Teutsch și Firnhaber, deși și în ce privește restul textului, ediția îngrijită de autorii din urmă este mai bună. ⁶⁾ *Fornos*, sat în raionul Huedin, (reg. Cluj). ⁷⁾ *Zomordogi*, sat în raionul Cluj. ⁸⁾ *Kalata*, sat în raionul Huedin (reg. Cluj.)

pânirea sus ziselor pământuri pe comitele Micola, fiul lui Filip, în fața megieșilor acelor pământuri, fără vătămarea drepturilor altora și fără vreo împotrivire.

De asemenea, în pământul comitelui Micola au aflat un semn de hotar distrus la arat de către iobagii lui Micola, fiul lui Gercun, pentru care le-a pus opreliște iobagilor săi și lui însuși ¹⁾).

Textul lat. la Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 285 ; Teutsch — Firnhaber, I, p. 72

41

1263.

Eu, magistrul Benedict prepozit de Arad voi fi credincios din ceasul acesta sfântului Adalbert și sfintei biserici din Strigoniu și vouă stăpânului meu Filip arhiepiscop de Strigoniu, precum și urmașilor voștri aleși potrivit canoanelor. Nu voi unelti nici... *) pentru pierderea vieții voastre sau vătămarea trupului, nici pentru ca să fiți prins cu vicleșug. Gândul pe care mi-l veți arăta voi înși-vă sau prin scrisoarea voastră sau prin trimisul sau trimișii voștri, nu-l vom destăinui spre paguba voastră. Voiu veni într'ajutor pentru apărarea și păstrarea arhiepiscopatului bisericii din Strigoniu și a drepturilor sale împotriva tuturor oamenilor, în afară de ordinul de care țin. <Când voiu fi> chemat, voi merge la sinod, dacă nu voiu fi împiedicat de o piedică canonică. Pe trimesul sau trimișii voștri, pe care sau pe cari îi voiu recunoaște în mod sigur, îi voiu cinsti la venirea și la plecarea lor și îi voiu ajuta în nevoile lor.

Așa să-mi ajute Dumnezeu și această sfântă evanghelie.

Dat și întocmit în anul domnului o mie două sute șasezeci și trei.

Textul lat. la Fejér, IV, 3, p. 164—165.

42

1263.

<Ștefan regele cel tânăr al Ungariei, duce al Transilvaniei și domn al Cumanilor dăruiește comitelui Cumpolth, fiul lui Cumpolth, pentru slujbele sale merituoase, pământul Dumuslou din comitatul Abaujvar (azi în R. Cehoslovacă). Vice-cancelar> magistrul Benedict prepozit de Arad.

Regest după textul lat. din Wenzel, VIII, p. 69—70.

. ¹⁾ *super qua iobagiones ejusdem et ipsum prohibuissent.* ²⁾ Iacună în textul latin publicat.

1263.

Ștefan, din mila lui Dumnezeu, regele cel tânăr al Ungariei, ducele Transilvaniei, domnul Cumanilor, tuturor credincioșilor întru Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Puterea dragostei și bunătatea cer să dăm încuviințarea <noastră> dreptelor dorințe ale celor ce au ceva de cerut și același lucru ni-l poruncește și dreptatea.

De aceea, prin rândurile de față dăm de știre tuturor, că venerabilul părinte Gall, din mila lui Dumnezeu, episcop al Transilvaniei, înfățișându-se înaintea noastră ne-a arătat privilegiul dat de preaiubitul nostru tată, regele, pentru scutirile unor sate ale bisericii numitului episcop, care cu smerită cucernicie ne roagă să binevoim a întări acest privilegiu cu ocrotirea scrisorii noastre. Cuprinsul acestei scrisori este următorul: <Urmează actul regelui Bela al IV-lea din 6 Mai 1246>.

Drept aceea, noi luând în seamă cererea numitului și socotind că este dreaptă și îndreptățită în această privință, am găsit cu cale s'o aprobăm, întărind privilegiul <dat de> prea iubitul nostru tată cu ocrotirea scrisorii de față.

Și pentru ca această întărire a noastră să capete puterea veșniciei trăinicii și ca să nu poată și să nu trebuiască să fie stricată de nimeni în decursul vremii, am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Dată de mâna magistrului Benedict prepozit de Arad, vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șasezeci și trei.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 89. (Pentru datare cf. Szentpétery, II, nr. 1800).

1263.

Ștefan, din mila lui Dumnezeu, regele cel tânăr al Ungariei, ducele Transilvaniei și domnul Cumanilor, tuturor credincioșilor lui Hristos, care vor vedea scrisoarea de față mântuire în adevăratul mântuitor. Stă în firea luminăției regale ca să împodobească cu atât mai bucuros pe cineva cu darurile dărnicii regale, cu cât acesta slujește mai cu credință.

De aceea, prin rândurile de față voim să ajungă la cunoștința tuturor că, ținând seama de vrednicia și slujbele iubitului și credinciosului nostru Jula, fiul lui Ladislau, fost ban, slujbe pe care cu credință din vremea tinereții noastre și a lui ni le-a adus adeseori în împrejurări grele ale soartei, primejduindu-se de multe ori pe sine și pe ai săi pentru noi și nevoind noi a trece sub tăcerea nerecunoștinței multele și neprețuitele sale slujbe vrednice de toată lauda, măcar că socotim drept un lucru neînsemnat ceea ce facem noi acum față de ceea ce

ar trebui să facem, am dat, am dăruit și am donat pentru totdeauna niște pământuri ale udvornicilor noștri, — aflătoare în părțile Transilvaniei și anume: Wiz ¹⁾, Mănărade ²⁾, Hașag ³⁾, Nocrich ⁴⁾ și altele lipsite de locuitorii lor îndreptățiți, ținând de numiții noștri udvornici din acele părți — sus numitului magistru Jula, cât și moștenitorilor și urmașilor acestor moștenitori, ca să le stăpânescă pe veci.

Și pentru ca această danie făcută de noi în chip legiuit pomenitului magistru să capete puterea veșniciei trăinicii și ca nu cumva cu trecerea vremii să fie zădărnicită de cineva, am dat des pomenitului magistru și prin el, moștenitorilor săi și urmașilor acestor moștenitori, scrisoarea noastră întărită cu puterea dublei noastre pecetei.

Dată de mâna magistrului Benedict prepozit de Arad, iubitul și credinciosul vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șasezeci și trei.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I. p. 89—90; Hurmuzaki-Densușianu I, 1, p. 310.

45

<1263> Martie 31, Pásztó (R. P. Ungară).

Noi Ștefan, din mila lui Dumnezeu, regele cel tânăr al Ungariei, ducele Transilvaniei și domnul Cumanilor, dăm de știre tuturor prin cuprinsul celor de față, că orice om liber ⁵⁾, care ar voi să vie pe pământul numit Bonțida ⁶⁾ al comitetului Matei, fiul lui Nicolae, din neamul Chak, pentru a se așeza acolo, să vină slobod și să se așeze în singuranță pe el, fără să plătească dare pentru pământ timp de trei ani socotiți dela data sosirii lor; dar în al patrulea an trebuie să plătească pentru fiecare gospodărie ⁷⁾ trei pondere ⁸⁾ stăpânului pământului drept dare pentru pământ ⁹⁾.

Dacă cineva ar voi să plece de acolo, primind învoirea, să aibă dreptul de a pleca liber, la lumina zilei, după ce va fi plătit darea pentru pământ și după ce va fi vândut clădirile sale celor care vin acolo, fără vătămarea tuturor lucrurilor și persoanelor. Iar acela care moare fără moștenitor, să-și poată lăsa toate lucrurile oricui ar vrea pentru sufletul său.

Vrem ca această poruncă să fie publicată liber în toate piețele.

Dat în Pazthoh ¹⁰⁾, în sâmbăta cea mai apropiată înainte de învierea domnului.

Textul lat în *Codex dipl. patrius*, V, p. 40. (Pentru data corectă cf. Karácsonyi, *Hamis okl.*, p. 98)

¹⁾ Probabil Veza, sat în raionul Târnăveni (reg. Mureș), sau Ocna Sibiului, orașel în reg. Sibiu. ²⁾ *Munora*, sat în raionul Târnăveni (reg. Mureș). ³⁾ *Hassach*, sat în raionul Sibiu. ⁴⁾ *Nogreck*, sat în raionul Agnita (reg. Sibiu). ⁵⁾ *libere condicionis homines*. ⁶⁾ *Bonchhyda*, sat în raionul Gherla (reg. Cluj). ⁷⁾ *mansionibus*. ⁸⁾ *tria pondera*. ⁹⁾ *pro terragio* (censul). ¹⁰⁾ în R. P. Ungară.

<1263 Aprilie 11 — 1269 Mai> ¹⁾.

Iar cuprinsul <scrisorii> originale, date din.....²⁾, miercurea întâia <după> octavele Paștilor, ne arată că mai sus pomenitul Ștefan regele cel tânăr al Ungariei, ducele Transilvaniei și domnul Cumanilor a dat, a dăruit și a hărăzit comitelui Andrei de Geoagiul de Sus ³⁾ și urmașilor săi, spre a-l stăpâni în veci, <pământul> numit Kend ⁴⁾, așezat lângă Mureș, <care fusese al> clericului Iob, mort fără a lăsa vreo rudă de sânge, aflător lângă pământul zis Tynod ⁵⁾ al comitelui Andrei. <I-a dăruit amintitul pământ> aceluiaș comite Andrei între hotarele sale vechi și neîndoicelnice împreună cu toate folosințele și cele ce țin de el.

Rezumat lat. în raportul inedit al lui Ladislau de Nadab vice-voevod al Transilvaniei adresat lui Sigismund regele Ungariei, Sântimbru 27 Oct., în arhiva familiei Suky dela Arh. Istorică a Filialei Acad. R.P.R. din Cluj.

1264, <Dealul Orăzii>.

Ioan prepozitul și conventul bisericii sfântului Ștefan din Dealul Orăzii, tuturor credincioșilor lui Hristos celor de acum și viitori, mântuire întru acela care este adevărata mântuire. Pentru ca dreapta stăpânire a fiecăruia, alungând și nimicind vâltoarea înșelăciunii să se poată păstra în domnia unei veșnice nevătămări, cele ce se hotărăsc prin judecată în felurimea pricinilor, se sprijină după cum se cuvine, pe mărturia scrisului.

Vrem, așa dar, prin rândurile de față să dăm de știre tuturor că, venind în persoană în fața noastră, comitele Nicolae, fiul lui Ioan, pe de o parte, Ladislau și Toma, fiii lui Pancrațiu, pe de alta, acel comite Nicolae a spus și a mărturisit cu viu graiu, că prin învoiala mijlocită de bărbați cinstiți megieși și vecini, a nume: comitele Paul, fiul lui Each, Lampert, fiul lui Nicolae și alții care au fost de față în persoană și cărora le încredințaseră stabilirea hotarelor numite Suncuiș ⁶⁾, Birtin ⁷⁾ și Jofamezew, cu privire la care se iscase multă vreme prilej de neînțelegere între sus zișii comitele Nicolae <și> Ladislau și Toma, fiii lui

¹⁾ Datarea după titlului emitentului (Szentpétery în *Századok*, 1922, p. 77-87.) ²⁾ Loc rupt în doc. ³⁾ *Gyogh.* sat în raionul Alba (reg. Hunedoara). ⁴⁾ Vechea denumire a satului Uifalău, care pare că azi este unificat cu Rădești, lângă Aiud (raionul Aiud). ⁵⁾ Așezare dispărută lângă Mureș, aproape de Gârbova de Jos, în același loc. ⁶⁾ *Sunkulus*, sat în raionul Aleșd (reg. Bihor). ⁷⁾ *Betheim*, sat în raionul Aleșd (reg. Bihor).

Pancrațiu, <comitele Nicolae> le-a lăsat acelorași Ladislau și Toma, sus zișii fiilor ai lui Pancrațiu ca să le stăpânească în pace și nestrămutat prin fiii fiilor lor după șirul vechilor lor hotare cu dreptul¹⁾ lor, așa cum au fost stăpânite ele mai înainte de către aceștia. În așa fel ca nici Nicolae, nici moștenitorii săi, să nu poată turbura în nici un fel pe pomeniții Ladislau și Toma, ori pe fiii lor sau pe urmașii moștenitorilor²⁾ lor sau să pricinuiască neînțelegere din pricina amintitelor hotare și pământuri.

Și precum a mărturisit acel comite Nicolae în fața megieșilor și a vecinilor săi, care au fost de față în persoană, anume: comitele Paul, fiul lui Each și Lampert, fiul lui Nicolae, hotarele sus ziselor pământuri urmează în ordinea acesta: Primul hotar începe dela Damesucmezew, unde se desparte de hotarele comitelui Paul, fiul lui Each și ale comitelui Nicolae, fiul lui Ioan și merge la Vanusvemy și Noguem. Iar la Vamus Nogvemy cotește spre miazănoapte la locul care se chiamă Suos Draganafey, numit de către unii Salumosfey, iar de către alții Sarus Draganyan. De aci vine la hotarul Felku, în partea de miazăzi. Intreg Felku, împreună cu folosințele sale și cuiburile de șoini rămân sus zișilor Ladislau și Toma. Comitele Paul, fiul lui Each și Lampert, fiul lui Nicolae, megieșii lor, au mărturisit că toate cele arătate mai sus și spuse de către comitele Nicolae, s'au urmat cu dreptate și potrivit adevărului.

Spre pomenirea și trăinicia veșnică a cărui fapt, am dat actul de față întărit cu puterea pecetii noastre.

Dat în anul domnului o mie două sute șasezeci și patru dela întruparea domnului.

Textul lat. la Wenzel, VIII, p. 120—121.

48

1264.

Ștefan, din mila lui Dumnezeu, regele cel tânăr al Ungariei, ducele Transilvaniei, domnul Cumanilor, tuturor credincioșilor lui Hristos, care vor vedea scrisoarea de față mântuire veșnică întru domnul. Faptele credincioase și slujbele vrednice de răsplată ale supușilor nu pe nedrept atrag și îndeamnă înălțimea regală să mărească bunăvoința sa față de ei pentru ca, datorită acestei pilde, să se însuflețească credincioșii cu atât mai mult de dorința de a căuta această bunăvoință.

Dăm de știre așa dar tuturor prin cele de față că, luând aminte la credința și slujbele pe care ni le-a adus cu credință și supunere iubitul și credinciosul

¹⁾ ca proprietatea lor. ²⁾ *vel heredum suorum <ac> successorum*. Complectarea <ac>, făcută de editor este greșită, după cum ne arată alte acte în care întâlnim aceeași expresie.

nostru, comitele Andrei de Geoagiul-de-Sus ¹⁾, în nenumărate prilejuri vărsându-și sângele în lupta împotriva Tătarilor și veghind la hotare, întru răsplătirea slujbelor sale, vrând noi să-i aducem o mulțumire, i-am dat, i-am dăruit și i-am lăsat din plinătatea milostivirii noastre numitului comite Andrei și prin el moștenitorilor săi și urmașilor moștenitorilor săi niște pământuri anume: Germand ²⁾, Peșelca ³⁾ și Căpuș ⁴⁾, așezate lângă Mureș, adică pământuri ale cetății noastre Alba Transilvaniei, scutindu-le și scoțându-le în întregime de sub dreptul de judecată al acestei cetăți, cu toate folosințele și cele ce țin de ele, între hotarele și marginile lor, așa cum au fost hotărnicite și stăpânite de primii lor stăpâni, ca să le stăpânească pe veci și nestrămutat. Iar ca această danie sau dăruire a noastră să dobândească puterea veșnicei trăinicii, pentru ca să nu trebuiască sau să nu poată fi de nimeni clintită în scurgerea vremii, i-am dat actul de față întărit cu puterea dublei noastre peceti.

Dat de mâna iubitului și credinciosului nostru magistru Benedict prepozit de Arad, vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șasezeci și patru.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 323.

49

1261.

Ștefan, din mila lui Dumnezeu, regele cel tânăr al Ungariei, ducele Transilvaniei, domnul Cumanilor, tuturor credincioșilor întru Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Acela care socoate că de aceea au fost orânduți de domnul regi asupra neamurilor și stăpânilor pentru a smulge și risipi cele dăunătoare și a clădi și sădi răsaduri de virtuți folositoare propășirii sufletelor înțelege că dorința unui cuget cucernic, hotărârea unci chibzuinți vrednice de laudă și curățenia unei intenții evlavioase trebuie ridicate prin buna ocrotire a majestății regale. De aceea regii trebuie să aibă în sufletul și în grija lor ca cele ce sunt orânduite pentru liniștea vieții cucernice și hotărâte în chip folositor să nu fie nesocotite nici de nepăsarea ⁵⁾ regilor și nici să nu poată fi turburate de cutezanța vrednică de pedeapsă a altora.

Drept aceea, având de gând a cinsti după puterile mele cu toată dragostea unui cuget curat pe Isus Hristos, mijlocitorul dintre Dumnezeu și oameni și pe prea sfânta lui născătoare, care e stăpâna și ocrotitoarea osebită a regatului meu, am luat sub osebita noastră oblăduire mânăstirea ridicată în cinstea

¹⁾ Gyog, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara). ²⁾ Germand, azi Meșcreac, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara). ³⁾ Polcholka, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara). ⁴⁾ Cupuș, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara) ⁵⁾ *disssulatio*.

pururea slăvitei fecioare în Cârța ¹⁾, rămasă cu totul pustiiată în urma furiei prăpădului tătăresc, pentru ca bărbații iubiți de dumnezeu, anume frații ordinului cistercit, să laude pe fecioara prin glasul lor cucernic și să se străduiască a cerși îndurare dela maica îndurării, făcând oamenilor numitei mânăstiri ²⁾ această binefacere și milostivire ca niciun voevod al Transilvaniei care va fi în slujbă și niciun baron să nu aibă voie să găzduiască cu sila la ei și nici să le ceară ³⁾ vreo dare sau bir ⁴⁾, ci ei să fie datori să răspundă față de noi potrivit scutirii date Sibienilor și împreună cu aceștia, datoria obișnuită și birul ⁵⁾.

Și pentruca această rânduală a noastră să capete tăria veșniciei dăinuirii, am dat acest act întărit cu puterea dublei noastre peceți.

Dat de mâna magistrului Benedict prepozit de Arad, vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului una mie două sute șasezeci și patru.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 93-94; Hurmuzaki-Densusianu, I, I, p. 322.

50

1264.

<Ștefan regele cel tânăr al Ungariei, ducele Transilvaniei, domnul Cumanilor dăruiește comitelui Hazos pământul Nazwod (în comitatul Komarom, azi în R. Cehoslovacă) pentru serviciile sale.>

Dat de mâna magistrului Benedict prepozit de Arad, cancelar al curții noastre.

Regest după textul lat. din Hurmuzaki-Densusianu, I, I, p. 321-322 (unde *Nazwod* este identificat greșit cu «țara Năsăudului »).

51

1264. <Agria>.

Tuturor credincioșilor lui Hristos, atât celor de acum cât și celor viitori, care vor vedea scrisoarea de față, <capitulul> bisericii <din Agria>, mântuire întru mântuitorul tuturor. Voim să dăm de știre tuturor prin rândurile de față că, înfățișându-se înaintea noastră Simion, fiul lui Andrei... ⁶⁾ pe de o parte, Nicolae, fiul lui Toma de Saap, pe de alta, acel Nicolae a mărturisit că a vândut, pentru șase mărci, lui Simion, ca să-l stăpânească pe veci, tot pământul său numit... ⁷⁾, aflător în comitatul Sătmar, având o biserică, pământ mărginit din toate părțile cu hotare vechi... ⁷⁾ la înaintașii săi, precum spunea prin... ⁷⁾ lui Simion trecută asupra lui și fiind a lui singur pentru faptul că nu are alți

¹⁾ *Kyrch*, sat în raionul Făgăraș (reg. Sibiu). ²⁾ *Cum populis eiusdem monasterii*. ³⁾ *Recipi*. ⁴⁾ *Exactiones aliquae seu collectas* <în text greșit *collectae*>. ⁵⁾ *Solito debito et collecta*. ⁶⁾ Lacună în textul latin publicat. ⁷⁾ loc rupt în text.

frați și că a primit zișii bani în fața noastră, prinzându-se să-l apere cu osteneala și strădania sa pe Simion față <de toți> aceia care ar voi să-l supere și să-l turbure din pricina acelu pământ.

Spre pomenirea și trăinicia veșnică a acestui fapt, am dat, la cererea părților sus zise, cu încuviințarea dimpreună a tuturor fraților noștri, scrisoarea de față întărită cu puterea pecetii noastre, de față fiind prepozitul nostru Nicolae, Toma lector, Ioan custode, Leustațiu arhidiacon de <Ujvar>¹⁾, Marcu de Patha, Urban de Zabolch și alți mulți, în anul mântuirii o mie două sute șasezeci și patru, pe vremea domniei ilustrului rege al Ungariei Bela, Filip fiind arhiepiscop de Strigoniu, Smaragd de Caloce, iar stăpânul și părintele nostru Lampert episcop de Agria.

Textul lat. in Károly, I, p. 3—4.

52

1264.

Ștefan, din mila lui dumnezeu, regele cel tânăr al Ungariei, ducele Transilvaniei, domnul Cumanilor, tuturor credincioșilor lui Hristos, care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru adevăratul mântuitor. Bunătatea regală trebuie să privească meritele fiecăruia cu ochiul îndurării și să-i îmbie pe ei la fapte devotate prin danii mărinimoase pentruca îndemnați de pilda lor, alții să slujească cu mai multă însuflețire.

Așadar, facem cunoscut tuturor prin aceste rânduri că noi ținând seamă de faptele credincioase și de slujbele vrednice ale credincioșilor noștri Meggyes și Fyoch, pe care ni le-au făcut cu credință și devotament în mai multe împrejurări și voim să răsplătim slujbele lor, am dat susnumiților Meggyes și Fyoch moștenitorilor lor și urmașilor moștenitorilor lor un pământ numit Tirimia²⁾ al bisericii de Cojocna³⁾ așezat în Ingheni⁴⁾, scos cu totul și scutit de orice atâr-nare a numitei biserici, ca să-l țină și să-l stăpânrească cu drept veșnic și nes-trămutat, între aceleași hotare și margini, după cum l-a stăpânit susnumita biserică.

Iar pentruca această dăruire sau danie a noastră să primească puterea veșniciei trăinicii, le-am dat lor scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceti.

¹⁾ *Novum Castrum*. ²⁾ *Teremy* sat în raionul Târgu-Mureș. ³⁾ *ecclesie de Clus*.
⁴⁾ *Naradlew*, sat în raionul Târgu-Mureș.

Dat de mâna credinciosului și iubitului nostru magistru Benedict prepozit de Arad, vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și trei¹⁾.

Textul lat. la Szabó, IV, Cluj 1895. p. 1.

53

1264.

Zosyma, din mila lui Dumnezeu, episcopul de Oradea, tuturor credincioșilor lu Hristos, care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Voim ca prin cuprinsul scrisorii de față să ajungă la cunoștința tuturor, că deoarece s'a întâmplat să fim de ziua nașterii domnului la curtea regelui Ștefan și dorind puțin timp după octavele acelei sărbători, să ne înapoiem din Bereg ²⁾ la Oradea, am trecut prin prediul numit Gecha ³⁾ al comitelui Privard, unde l-am găsit pe comitele P. stând acolo cu soția sa și fiind noi înduplecați în cele din urmă de rugămințile amândorora, ne-am învoit ca înaintea plecării noastre să binevoim a-i vizita pe ei.

Așa dar, cu voia lui Dumnezeu, zăbovind noi acolo cu bine acea noapte și ziua următoare, când am venit la ei în persoană, așa cum ne ceruseră, în zori zilei, numita doamnă, dorind să întocmească câteva puncte ale testamentului său sub mărturia noastră, ne-a mărturisit prin viu graiu nouă și altora aflători acolo, că pentru neîntrerupta dragoste și iubire din suflet ce și-au purtat-o deopotrivă unul altuia, trăind în bună înțelegere, a lăsat pe veci suszisului său soț P., pomenitul comite, zestrea sa împreună cu darurile sale de nuntă ⁴⁾, cu toată averea și cu slugile sale ⁵⁾ și cu toate câte îl priveau pe el în întregime.

În afară de acestea, pământul numit Palad ⁶⁾, ce spunea că i-a fost dăruit din partea iubitului său soț comitele Privard, i l-a lăsat lui în fața noastră cu inimă credincioasă, rugând pe soțul său și încredințându-i grija sufletului ei. În deosebi, înainte de toate, prin dăruirea de milostenii, punând condiția ca niciuna dintre rudele sale să nu-l poată supăra în niciun chip pe amintitul său soț cu privire la dota sa.

Și pe lângă aceasta, a dat slobozenie veșnică la patru suflete de oameni a săi ⁷⁾, al căror nume sunt următoarele: Vetrih, Mycolous, fiul lui Cunceea și o slujnică ⁸⁾ numită Mahcelth cu copilul ei, pentru slujbele lor meritoase și pentru credința lor.

¹⁾ ... LXIII greșeală de tipar în loc de LXVIII — to (Szentpétery, II, nr. 1827).

²⁾ Comit. Bereg, azi în U.R.S.S. ³⁾ Sat în comit. Szatmár (R. P. Ungară) ⁴⁾ *dotalicius*.

⁵⁾ *servis*. ⁶⁾ Botpalad, sat în comit. Szatmár (R. P. Ungară). ⁷⁾ *quatuor capita hominum*.

⁸⁾ *anciila*.

Deasemenea, un prediu al său numit Tehan ¹⁾, aflător în comitatul Ujvar l-a lăsat fraților și surorilor sale spre a-l stăpâni pe veci.

Intru amintirea acestui lucru, pentru mai multă trăinicie ²⁾ am dat scrisoarea <de față> întărită prin puterea sigiliului nostru.

Textul lat. la Zichy, I, p. 12—13.

54

1264, <Oradea>.

Noi capitlul bisericii din Oradea facem cunoscut tuturor care vor vedea scrisoarea de față, că am primit scrisoarea privilegiată a venerabilului părinte întru Hristos Zosyma episcopul bisericii noastre, scrisoare ce ne-a fost înfățișată de către comitele Privard și care are următorul cuprins: Zosymas <Urmază actul din același an>.

Acestea au fost făcute înaintea noastră, în anul domnului o mie două sute șasezeci și patru.

Textul lat. la Zichy, I, p. 13.

55

1264 Februarie 2, Orvieto.

Urban episcopul etc., prea iubitului fiu întru Hristos, lui Bela ilustrul rege al Ungariei, mântuire etc. Prea grozav ne-a fost odinioară să auzim de nenorocirea pe care a adus-o asupra regatului Ungariei sălbătăcia blestemată a Tătarilor; dar mai grozav și mai amar pentru inima noastră e să aflăm cele la care se spune că vă stârnește dușmanul neamului omenesc pe tine și pe prea iubitul întru Hristos fiul nostru regele Ștefan, întâiul tău născut.

Intristați în adevăr, am auzit cu durere că, izbucnind cearta între tine și fiul tău întâiu născut, aveți de gând să chemați în ajutor, el pe Cumani împotriva ta, iar tu pe păgânii din Livonia și pe alți vecini ai drept credincioșilor ³⁾ împotriva lui și că vă pregătiți și unul și altul de luptă cu armele, ceea ce poate primejdui grozav nu numai regatul sus zis, ci și viața și bunurile mulțimii credincioșilor care locuiesc în ținuturile învecinate. Și fiindcă nimic nu ne stă mai mult la inimă decât să îndemnăm, cu ajutorul îndurării regelui celui veșnic, pe toți credincioșii creștini să caute bucuriile păcii vremelnice și să urmărească răsplățile veșnice ale liniștii, rugăm cu dragoste părintească înălțimea ta și o implorăm prin îndurarea lui Dumnezeu și te oprim nu mai puțin cu strășnicie și sub pedeapsa excomunicării, să purcezi cumva la îndeplinirea unui gând atât

¹⁾ Tehány, sat în comit. Gömör (R. Cehoslovacă). ²⁾ *ad firmiorem possibilitatem*. ³⁾ *aliorum fidelium vicinorum*.

de cumplit, ci tu să-ți îndrepti virtutea sufletului și ascuțimea minții spre aceea, ca prin domnia voastră să fiți uniți, tu și fiul tău întâiu născut, într'o cărmuire pașnică și blândă a supușilor de sub stăpânirea voastră și, strălucind de fapte bune înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, să folosiți bogățiile și comorile voastre pe care pornirea voinții vă îndeamnă să le risipiți nesocotit spre primejdia voastră și a pomenitului regat, îndreptându-le spre fapte evlavioase, anume pentru ajutorarea pământului sfânt sau pentru refacerea bisericilor, a mânăstirilor și a altor lăcașuri sfinte ale suszisului regat distruse de Tătari, pentru folosul și nevoile orfanilor, al celor nevârstnici ¹⁾ și al văduvelor, precum și al altor săraci și nevoiași.

Căci prin această sfântă revărsare de fapte bune veți câștiga în veci un nume strălucit sau mai degrabă veți merita gloria de care se bucură oastea glorioasă a cetățenilor veșnici, iar această risipă binecuvântată de bunuri va sluji ca pildă de dărnicie mântuitoare și altor principii.

Așa dar, fiule prea iubit, preschimbă grabnic în bucurie pentru noi tristețea strecurată în inima noastră din gândul atât de rău pe care l-ați primit în clip afurisit tu și fiul tău întâiu născut din îndemnul principelui întunecimilor și schimb-o pentru toată curtea cerească într'o sărbătoare a bucuriei fiind sigur că, dacă tu și acest prim născut al tău veți duce la îndeplinire milostivirea dorinții noastre, în această privință cu grabnică însuflețire ne veți simți întotdeauna față de voi binevoitori și prietenoși întru domnul. Altfel însă, dacă veți lăsa neluată în seamă, sau veți trece cu dispreț peste cererea ce v'o facem cu atâta dragoste și atâta căldură, vă veți tângui că ați căzut grozav din bunăstarea și din cinstea voastră.

Dat în Orvieto ²⁾, în a patra zi înainte de nonele lui Februarie, în al treilea an al pontificatului nostru.

Pe m<arginea> e<xterioară>: regelui Ștefan, fiul întâiu născut al preaiubitului fiu întru Hristos Bela ilustrul rege al Ungariei, cuvânt cu cuvânt, schimbându-se cuvintele în chip potrivit, până la capăt.

Textul lat. la Theiner, I, p. 265—266; Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 314—315.

56

1264 Martie 13, Orvieto.

Urban... iubitului nostru fiu, magistrului Joanche arhidiacon de Orăștie ³⁾ din biserica transilvană ⁴⁾, mântuire <etc.>. Se spune că te bucuri de meritele unei purtări și a unei vieți vrednice de laudă și chiar de acelea ale învățăturii ⁵⁾.

¹⁾ *pupillis*. ²⁾ *Urbs Vetus*. ³⁾ *Sassvar*. ⁴⁾ *Ultrasilvania*. ⁵⁾ *literals* <în text greșcală de tipar: *literals*> *scientiae*.

și ești vrednic de osebita bunăvoință a scaunului apostolic. Intr'adevăr, înfățișându-te înaintea noastră ne-ai arătat că, deoarece arhidiaconatul tău de Orăștie având în sarcină păstoria sufletelor e așezat așa de departe la capătul regatului Ungariei încât între el și regiunea tătărească nu mai e nicio așezare omenească, venerabilul nostru frate Pavel episcopul Transilvaniei ¹⁾, luând în seamă cu o dragoste părintească faptul că tu nu puteai să trăiești cumsecade cu veniturile arhidiaconatului tău, deoarece acestea nu trec de nouă mărci de argint pe an, a hotărît să-ți dea pe cale canonică biserica parohială sau plebania din Vințul de Jos ²⁾ din dieceza sa, cu păstorie de suflete, pe atunci fără preot și care după cum socotea el nu se cuvenea de drept nimănui altuia. Dar fiindcă roadele sau veniturile acelei biserici sau parohii, abia dacă trec anual de suma de șapte mărci de argint, după cum spui tu, noi de dragul preaiubitului nostru fiu întru Hristos Bela ilustrul rege al Ungariei pe al cărui trimis voim să-l cinstim în persoana ta, primind rugămintele tale întrucât se întemeiază pe adevărul celor spuse mai sus, îngăduim să păstrezi în voe atât arhidiaconatul cât și biserica sau parohia, fără a ține seama de decretul conciliului general de <ale cărui hotărâri> ³⁾ te scutim în temeiul autorității noastre apostolice cu condiția ca susnumitul arhidiaconat și biserică sau parohie să nu fie păgubită de slujba cuvenită și să nu nesocotească nicidecum păstoria sufletelor din acea biserică și arhidiaconat.

Deci nimeni . . .

Dat la Orvieto ⁴⁾, în a treia zi înainte de idele lui Martie, anul al treilea.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 90.

57

1264 Aprilie 10.

Bela, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei și Cumaniei, tuturor celor care vor vedea scrisoarea de față mântuire întru mântuitorul tuturor. Voim ca prin cuprinsul acestei <scrisori> să ajungă la cunoștința tuturor, atât celor de față, cât și celor viitori, că Simion, fiul lui Solomon, venind înaintea noastră, ne-a înfățișat scrisoarea iubitului și credinciosului nostru magistru Moys comitele de Symig ⁵⁾ și de Bihor și privilegiul capitlului din Chazma ⁶⁾, în care am văzut că se

¹⁾ *Ultrasilvania*. ²⁾ Winch, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara). ³⁾ privitoare la interzicerea cumulului în beneficiile eclesiastice (al XI-lea conciliu general din 1179, cap. 13; al XII-lea conc. gen. din 1215, cap. 290). ⁴⁾ *Urbs Vetus*. ⁵⁾ județul Somogy (R. P. Ungară). ⁶⁾ Čazina, sat în jud. Belovar-Körös în Croația (Jugoslavia).

spune că Danych, fiul lui Danich, Guruzlou, fratele lui, și Brassan, fiul lui Jurk, iobagii cetății Symig din Chezmice ¹⁾ au vândut lui Solomon Ungurul, fiul lui Gall, pentru trei mărci, un pământ nelucrat numit Predeuych aflător în Chezmice, care pământ revenindu-ne nouă, la moartea lui Solomon, fiul lui Gall, fără moștenitori, noi atât la stăruința și rugămintea iubitului și credinciosului magistru Moys cât și pentru vrednicele slujbe pe care Simion ni le-a adus și ni le va putea aduce nouă în viitor, am dăruit din dărnicia noastră regală lui Simion, fiul lui Solomon, cu aceeași îndatorire și cu aceleași drepturi, cu care l-au ținut și stăpânit și Danych, Guruzlou și Brassan, iobagii cetății Symig, care se știe că vânduseră acel pământ lui Solomon Ungurul.

Hotarele acestui pământ, așa cum le-am văzut cuprinse în acea scrisoare a magistrului Moys și a sus zisului capitlu, se înșiră după cum urmează: <Urmează hotarele>.

Intru amintirea acestui lucru și spre veșnică trăinicie am dat numitului Simion această scrisoare întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Dată de iubitul și credinciosul nostru magistru Farkas <prepozit> ales de Alba ²⁾, vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șasezeci și patru, în a patra zi înainte de idele lui Aprilie, iar al domniei noastre al douăzeci și nouălea an.

Textul lat. la Smičiklas, p. 294—295.

58

1264 Aprilie 13.

Bela, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei și Cumaniei, tuturor celor care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Privirea atentă a regilor cântărind în balanța înțeleptei chibzuinte meritele fiecăruia, e datoare să cinstească printr'o răsplată mai aleasă a milostivirii regale pe aceia care și-au sporit atât meritele vârstei din vremea fragedei tinereți petrecute în casa înălțimii regale cât și meritele virtuțiilor lor și care suind oareșicum treptele unui devotament firesc) față de slava coroanei regale, nu s'au temut niciodată să se arunce în vârtoarea feluritelor primejdii.

Luând aminte că magistrul Laurențiu judele și mai marele curții noastre ⁴⁾, comite de Mason, bărbat nobil în toate privințele, strălucește printre viteji prin vitejia sa deosebită, iar în numărul celor statornici printr'o statornicie de neclintit mai ales cum icoana neștersă a lealității sale ni se înfățișează

¹⁾ sat în Croația (Jugoslavia). ²⁾ Székesphérvár, oraș în R. P. Ungară. ³⁾ *gratuitac.*
⁴⁾ *aulae nostrae iudicem et rectorem.*

și ni se ivește în suflet cu o întipărire deosebită, suntem nevoiți pe bună dreptate, amintind mărețele sale fapte pe care le-a săvârșit în folosul regatului și al coroanei regale cu prilejul deosebitelor primejdii apăsătoare, să povestim slujbele sale spre veșnica amintire a celor făptuite și pentru ca să nu fie întunecate de rugina timpurilor viitoare. Și deoarece ar fi prea lung să le înșirăm pe fiecare în parte din pricina mulțimii lor, pentru ca totuși acelea pe care nu le poate ascunde nici invidia pizmașă, nici pizma invidioasă, să nu fie tănuite nici de noi care se știe că am dobândit coroana regală pentru pedepsirea celor răi și cinstirea celor buni, am poruncit să fie arătate anume acele slujbe, în cele ce urmează puțin mai jos.

Mai întâi când ¹⁾ fiind încă în rândurile și în mijlocul tinerilor de casă ai noștri ²⁾ își câștiga un nume glorios și o faimă sigură, am hotărât să-l trimitem, împreună cu prea iubitul nostru ginere, Ratislav ducele Galiției și cu magnați regatului nostru, în părțile Rusiei ³⁾, unde ieșind nespus de mulți Ruteni din cetatea Iaroslav împotriva ginerelui nostru și îndreptându-se înarmați și în ordine de bătaie împotriva oștirii noastre, <acest Laurențiu> plin de zelul credinței, vrând mai bine să trăiască după moarte, prin slava renumelui decât să fugă din fața dușmanului, li s'a împotrivit și a fost străpuns cu lancea dușmanului în picior fiind crunt rănit. Apoi, înainte de a i se fi vindecat rana, atunci când Daniel regele Rutenilor a pornit la luptă împotriva ginerelui nostru sânguina celui magistru Laurențiu, ferindu-se de bezna trândăviei, a ieșit la lumina cinstei și, pătrunzând singur ⁴⁾ printre rândurile de bătaie dușmane, a doborât cu o lovitură de lance pe unul din baronii Rusiei, căruia suszitul nostru ginere a pus să i se taie capul. Fiind omorât în lupta aceea calul des pomenitului duce, ginerele nostru prea iubit, acelaș magistru Laurențiu, stăruind în zelul nedesmințitei sale credințe și punând viața zisului duce mai presus de viața sa, i-a dat lui calul pe care îl călărea și s'a așezat acolo unde mulțimea dușmanilor era mai deasă, fiind înconjurat de valurile multor primejdii, precum reiese din povestirea de mai sus a suszului duce precum și a multor credincioși vrednici de crezare.

Iar cele ce urmează mai jos, ni le-a înfățișat dovada neîndoioasă a simțului celui mai neîndoios, anume văzul, căci, atunci când ⁵⁾ eram încăerați în luptă în câmp deschis cu Frederic ducele Austriei și Stiriei, în care <luptă> a murit ducele acela doborât de armele ostașilor noștri, magistrul Laurențiu avântându-se în linia de bătaie a dușmanilor, s'a luptat cu vitejie mărinimoasă și cu mărinimie vitejească, unde fiindu-i ucis calul pe care îl călărea apărându-se pe jos cu armele în mână, cu mila lui Dumnezeu, s'a întors la noi.

¹⁾ în anul 1245. ²⁾ *collegio juvenum domus nostrae*. ³⁾ Rutenici. ⁴⁾ *singulariter*. ⁵⁾ în anul 1246.

Apoi, când ne întorceam dela împresurarea cetății Olmütz ¹⁾, încercând el să cucerească cu o îndrăzneală de leu o cetate printr'o luptă corp la corp ²⁾ a primit răni cumplite pe care le-am văzut chiar noi când ne-am dus să-l vedem noi înșine. Pe urmă când eram sub cetatea Parduch, unde aceia <din cetate> au scos prin viclenie într'ascuns cavaleri înarmați împotriva oștirii noastre, sus zisul magistru Laurențiu, zelos apărător al cinstei noastre și al neamului nostru, a ținut piept acestei cete ce cuprindea o mulțime însemnată de cavaleri, și a doborât împreună cu calul său pe un cavaler care în îndrăzneala sa se pregătea să se măsoare ³⁾ cu el.

Apoi sub cetatea < Kirschlag > ⁴⁾, ce am pus să se ia cu asalt și-a ales locul unde era lupta cea mai înverșunată sub turnul din partea de sus a < cetății > și acolo s'a războit cu cea mai mare vrednicie în văzul nostru, neputându-se ascunde aceasta nici chiar de invidia pizmașilor. Sub Zrinhous de asemenea, când ș'a avântat înarmat în mijlocul ostașilor < dușmani > i-a fost ucis calul sub dânsul, după mărturia ochilor noștri și a multor privitori.

În sfârșit, pe vremea când îndrăzneala Bulgarilor pustia cu dușmănie Banatul de Severin în timpul războiului izbucnit ⁵⁾ între noi și regele Boemiei, duce al Austriei și Stiriei și când mai mulți dintre baronii noștri, cu toate cererile noastre stăruitoare, n'au voit să-și ia asupra lor apărarea aceluia Banat, atunci des pomenitul magistru Laurențiu, încredințându-i noi acest Banat, a biruit oastea Bulgarilor, luând trofee și prăzile cu care erau încărcăți acei Bulgari, din care a spânzurat pe câțiva pe malurile Dunării și astfel înfrânându-le cutezanța a readus cu cea mai mare vitejie Banatul în starea lui cea bună de dinainte și l-a redat majestății noastre.

Drept răsplată, așa dar, a acestor slujbe, am dăruit, am dat și am lăsat magistrului Laurențiu și printr'însul moștenitorilor lui și urmașilor moștenitorilor lui, trei sate numite Rend ⁶⁾, Henche ⁶⁾ și Letnuk ⁶⁾, aflătoare în comitatul Baranya, împreună cu toate folosințele și cele ce țin de ele, ca să le stăpânească pe veci și nestrămutat, în hotarele și marginile în care au fost stăpânite mai înainte.

Pentruca deci meritele < câștigate prin > credința și zelul său să se înfățișeze văzului celor viitori, iar îndreptățirea daniilor făcute pentru aceste merite să poată dăinui în deplinătatea lor, am dat magistrului Laurențiu scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Intocmită de mâna iubitului și credinciosului nostru magistru Farcas prepozit ales al bisericii de Alba, vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului

¹⁾ Olomuc. ²⁾ *manuali praelio*. ³⁾ *singulare certamen*. ⁴⁾ *Karchalag*. ⁵⁾ în anul 1260.
⁶⁾ Așezări părăsite lângă Petarda, în comitatul Baranya (Jugoslavia).

o mie două sute șasezeci și patru, la idele lui Aprilie și în anul al douăzeci și noulea al domniei noastre.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densușianu. I. I, p. 315—317.

59

1264 Aprilie 13, Orvieto.

Urban episcopul etc., venerabilului frate Pavel episcopului Trasilvaniei ¹⁾, mântuire etc. Venind înaintea noastră preotul Ștefan din episcopia ta, purtătorul scrisorii de față, ne-a arătat că, venind la casa lui mânat de un duh rău un mirean oarecare cu arma în mână, care a încercat să-l ucidă, acel preot, scoțând un cuțit pe care-l purta la brâu pentru a se apăra, deoarece nu putea scăpa altfel, s'a folosit de el pentru a-l înspăimânta pe acel mirean cu amenințarea nu cu lovitura. Dar acel om, urmărind omorîrea acelui preot, s'a aruncat chiar asupra cuțitului rănindu-se în așa fel încât din pricina aceasta și-a încheiat ziua din urmă. De aceea, ne-a rugat prea plecat să binevoim cu milostivire să luăm măsuri în privința aceasta.

Ca urmare îți poruncim ca cercetând cu sârguință și aflând adevărul deplin asupra acestora, dacă vei găsi că lucrurile s'au întâmplat astfel și că zisul preot nu a căzut în nicio vină adevărată în această strâmtoare și că nu este o altă piedică canonică, atunci dă-i deslegare ²⁾ din împuternicirea noastră, să poată sluji, în ciuda celor de mai sus, în gradele sale bisericești și să dobândească un venit bisericesc, de care însă să nu fie legată nicidecum grija păstoririi sufletelor, în așa fel cum ți se va părea potrivit, cu voia lui Dumnezeu, pentru mântuirea sufletului său.

Dat în Orvieto ³⁾ la idele lui Aprilie, în anul al treilea.

Textul lat. la Theiner. I. p. 267.

60

1264 Mai 6, Strigoniu.

Filip, din milostivirea dumnezeiască, episcop al sfintei biserici din Strigoniu, cancelar al curții regale, tuturor celor ce vor vedea această scrisoare, mântuire întru domnul. Prin cele de față voim să ajungă la știrea tuturor, că noi, voind să cruțăm cheltuielile și ostenele pe care le suportă iubiții noștri fii întru Hristos, decanul și parohii de Sibiu din dieceza Trasilvaniei ⁴⁾ ce țin nemijlocit de noi și de sfânta biserică din Strigoniu, din pricina lungimii drumului, venind și întorcându-se dela noi pentru a primi tainele episcopale, prin bunăvoința noastră deosebită le-am îngăduit să aibă dreptul de a primi cu voia noastră

¹⁾ *Ultrasilvania.* ²⁾ *dispenses.* ³⁾ *Urbs Vetus.* ⁴⁾ *Ultrasilvanie.*

toate tainele episcopale dela orice episcop catolic vor voi, adăugându-se totuși această măsură de garanție ca să trebuiască să capete mai înainte o scrisoare din partea episcopului dela care vor primi tainele episcopale precum că numitul episcop îndeplinind aceasta în folosul susnumiților, purcede nu dintr'un drept al său, ci din autoritatea ce-i este încredințată prin cuprinsul celor de față, iar pomeniții parohi sunt datori în fiecare an la adunarea provincială ¹⁾ să ne înfățișeze pe rând ²⁾ prin procuratorii lor scrisorile acelu sau acelor episcopi dela care primesc tainele.

Și ca mărturie a acestui fapt am dat scrisoarea de față întărită cu puterea peceții noastre.

Dată la Strigoniu, în anul domnului o mie două sute șasezeci și patru, la începutul lunii Mai, în ziua a șasea.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 91.

61

1264 Mai 6, Strigoniu.

Filip, din milostivirea dumnezeiască, arhiepiscop al sfintei biserici de Strigoniu și comite perpetuu al aceluiași, loc, cancelar al curții regale, mântuire întru domnul, tuturor celor ce vor vedea scrisoarea de față. Să afle obștea voastră că noi, din bunăvoința deosebită cu care suntem datori să îngrijim, să iubim și să ocrotim pe iubiții noștri fii întru Hristos, adică pe decanul și parohii de Sibiu ce țin nemijlocit de noi și de biserica noastră, le-am îngăduit ca nimeni să nu cuteze să cheme la judecată în fața noastră sau să facă apel în fața noastră împotriva vreunuia sau unora dintre ei, chiar pentru cauze legiuite, până ce nu va fi îndreptat mai întâiu, după rânduiala dreptului, decanului lor și numai dacă acel decan se va fi arătat slab, nepăsător sau delăsător în împărțirea dreptății, numai atunci și în astfel de cazuri să cheme la judecată sau la apel înaintea noastră. Spre mărturia acestui lucru am dat scrisoarea de față întărită cu puterea peceții noastre.

Dată la Strigoniu, în anul domnului o mie două sute șasezeci și patru, la începutul lunii lui Mai, în ziua a șasea.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 92.

62

1264 Mai 28, insula sf. Margareta (R. P. Ungară).

Ladislau voevodul Transilvaniei și alți șase judecători aleși dintre înalții demnitari bisericești și laici ai Ungariei de către regele Bela al IV-lea și fiul său,

¹⁾ *concilia provinciale.* ²⁾ *successive.*

coregentul Ștefan, hotărăsc ca eleșteul Chechtou de lângă portul Zyntha ¹⁾ să fie restituit bisericii din Buda.

Regest după textul lat. din Fejér, IV, 3, p. 239.

63

1264 Iulie 14, Orvieto.

Urban episcopul etc. venerabililor frați <Filip și Benedict> arhiepiscopilor de Strigoniu și de Calocca, mântuire etc. Având cu umilință înaintea ochilor noștri strălucirea credinței catolice, așa precum a rânduit-o puterea și înțelepciunea lui Dumnezeu tatăl, nu putem avea inima liniștită și sufletul împăcat atunci când aflăm că această credință este lovită și asuprită și întreaga noastră dragoste și voința cea mai curată cu care am fost înzestrat dela Dumnezeu, o îndreptăm cu toată tăria într'acolo ca să ne îngrijim cu măreție și fără nicio întârziere de apărarea și înălțarea acestei credințe.

În adevăr, preaiubitul nostru fiu întru Hristos Bela ilustrul rege al Ungariei ca pricipe catolic și zelos pentru întinderea creștinismului, luând seama cu evlavie și văzând cu înțelepciune că regatul Ungariei, îmbelșugat mai înainte cu mare mulțime de credincioși, a ajuns cu voia domnului, la o grozavă împușinare a lor din pricina năvălirii Tătarilor cumpliți și vrând să ia măsuri pentru a îndrepta într'un fel oarecare aceasta și negăsind putința de a lua alte măsuri potrivite pentru a-și împlini această grabă dorită, a adus în regatul său pe Cumanii străini de cultul credinței catolice, cu condiția, precum spune, că aceia dintre ei care cu gânduri bune urmau să se așeze acolo ca locuitori ²⁾ spre preamărirea credinței și refacerea acelu regat, să se renască prin cristelnița botezului și să devină pe veci credincioși ai curățeniei catolice. Dar iată că regele, precum am aflat cu mâhnire din cele spuse de trimisul său anume s'a înșelat amarnic în gândul său vrednic de laudă, căci cei puțini din mulțimea nenumărată a acestor Cumani care, intrând ca oaspeți în regatul acela, cu viclenia unei mari înșelăciuni au ajuns la apa botezului, reneagă într'un chip vrednic de osândă credința pe care au primit-o în chip mincinos prin această taină, iar ceilalți, al căror număr este necrezut de mare, disprețuiesc într'atât credința, încât nu numai că nu primesc să o îmbrățișeze precum îi silește condiția pomenită, ci îndrăsnesc să ia în derâdere taina trupului și sângelui domnului de care se înfioară chiar și puterile îngerești, să-și bată joc de preoții creștini, să schimbe bisericile în grajduri, să le pângărească chiar și să săvârșească în ele nerușinări groaznice și nelegiuite, iar pe soțiile creștinilor, pe fecioare și alte femei nemăritate re-născute prin sfântul botez le iau cu sila și-și bat joc de ele cu mișelie, ucid peste

¹⁾ Zenta pe Tisa (azi în Jugoslavia). ²⁾ *susciperent incolatum*

tot și fără deosebire ¹⁾ pe creștini dacă nu sunt văzuți de nimeni când săvârșesc atare fărădelege și săvârșesc alte cumplite fapte și groaznice de văzut și nevrednice de pomenit, încât în acea parte a pomenitului regat, care e pângărită cu prezența lor molipsitoare, credința se clatină, libertatea bisericii e călcată în picioare, luminăția slavei regale e apăsată de multe frământări, fapt pentru care nu fără temeii se ivește teama, nu cumva pomenitul regat să cadă cu vremea — doamne ferește — dela slava luminii catolice, să crească acolo spurcăciunea păgânilor potrivit dorinței lor nelegiuite.

Pentru aceea ni s'a cerut cu stăruință în numele sus zisului rege, să luăm măsuri ca să dăm un sfat potrivit și un ajutor grabnic. Așa dar, fiindcă datoria menirii apostolice este să se îngrijească de un leac grabnic și mântuitor împotriva atâtor primejdii, noi ne dăm toată silința de a păstra cu înțelepciune și mai presus de toate în tăria lor cele ce au fost rânduite de dumnezeu pentru mântuirea credincioșilor, îngrijindu-ne ca prin stăruințe grabnice și nestânjenite să facem să piară toate cele ce se împotrivesc voinții majestății dumnezeiești, poruncim cu strășnicie frățiilor voastre prin scrisoarea apostolică în temeiul supunerii ce ne-o datorăți și sub pedeapsa afuriseniei ca, dacă cele de mai sus se sprijină pe adevăr, voi amândoi sau unul dintre voi să îndemnați, fie voi în persoană fie alții, precum veți putea mai cu folos, pe toți Cumanii pomeniți, ca aceia dintr'înșii care au primit taina botezului, să păzească cu tărie și sfințenie credința catolică, iar ceilalți să nu lipsească să primească cu inimă cucernică, potrivit condiției sus zise, taina botezului și pomenita credință până la un soroc pe care va trebui să-l hotărască chibzuința voastră, punând capăt nelegiuirilor și mișeliilor sus zise, pentru a fi vrednici să se împărtășească de acea fericire și slavă, la care ajung numai mărturisitorii credinței catolice potrivit promiei ziditorului tuturor, fericire și slavă la care mila veșnicului rege, după înălțarea sa minunată în înălțimea cerurilor, a voit să ajungă aceia care cinstesc dumnezeirea sa prea fericită.

Dacă însă își vor împietri inimile într'atâta că nu se vor înmuia nici de focul dragostei, nici de amintirea patimilor domnului, nici sub loviturile cuvântului dumnezeiesc și vor disprețui să-l cunoască pe acela fără de închinarea cucernică și neîncetată a căruia orice muncă e zadarnică și nu se ajunge niciodată în patria cerească, atunci voi să predicați cuvântul crucii, prin voi și prin alții, pe buzele cărora a pătruns harul graiului divin, atât în Ungaria, Polonia și Boemia, cât și în Austria și provinciile învecinate aceluia regat, pentru a constrânge pe Cumanii astfel botezați la ținerea credinței și pentru a alunga cu desăvârșire din regat și hotarele sale pe toți ceilalți care ocolesc calea adevărului și disprețuesc să se alăture fiilor luminii. Iar noi dăm, din autoritatea pe care ne-a în-

¹⁾ *indifferent*, (fără deosebire de sex, de vârstă și de condiție socială).

credințat-o milostivirea atotputernicului dumnezeu și a sfinților apostoli Petru și Pavel, tuturor celor pocăiți și mărturisiți, care vor lua pentru aceasta semnul crucii, ca să ducă la îndeplinire aceasta cu sufletul cucernic și cu conștiință curată, acea iertare a păcatelor și același privilegiu, care au fost date în conciliul general acelor care trec marea în ajutorul pământului sfânt. Vrem însă ca din această predicare a voastră să nu se nască nicio daună predicării cruciatei care se face din împuternicire apostolică pentru ajutorarea Livoniei, Curoniei, Estoniei și Prusiei. Așa dar voi să vă siliți a îndeplini cu înțelepciune și cu credință această sarcină ce vi s'a încredințat cu deosebită încredere pentru ca să răsară mângâierea dorită pentru acest rege și acest regat, pentru noi belșug de bucurie duhovnicească, iar pentru voi răsplata milostivirii dumnezeiești și creșterea bunăvoinții noastre față de voi.

Dat în Orvieto ¹⁾, în a doua zi înainte de idele lui Iulie, anul al treilea.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 317—319.

64

1264 Iulie 16, Orvieto.

Urban episcopul etc., prea iubitului nostru fiu întru Hristos Ștefan, întâiul născut al prea iubitului nostru fiu Bela, ilustrul rege al Ungariei, mântuire etc. Înălțimea ta trebuie să se ferească cu grijă de tot ce se cunoaște a fi nedrept și nepotrivit și mai ales de orice faptă care pare a cuprinde în sine o nedreptate sau o jignire adusă preaiubitei noastre fiice întru Hristos Maria, ilustra regină a Ungariei, mama ta. Intr'adevăr, după cum ni s'a plăns în numele ei solul anume <trimes> al preaiubitului nostru fiu întru Hristos Bela, ilustrul rege al Ungariei, tatăl tău și al zisei regine Maria, tu, fără a ținea seama că pricinile purtate între alții nu trebuie să vatăme pe un al treilea ²⁾, tu sub cuvântul unei învoeli care, fără consințământul reginei, s'a făcut odinioară între tine și numitul rege, tatăl tău, ai încălcat împotriva dreptății și ții, spre paguba și neajunsul numitei regine. niște sate și pământuri numite în limba obișnuită Bistrița ³⁾, Rodna ⁴⁾, Zelna ⁵⁾ și Crainimăt ⁶⁾, pe care le-au stăpânit în tihnă și pace atât susnumita regină cât și toate înaintașele sale, din vremuri a căror amintire s'a pierdut.

De aceea, atât dânsa cât și susnumitul rege, prin solul susnumit ne-au cerut să facem numaidecât dreptate în această privință. Iar noi, chibzuind cu luare aminte că printr'o astfel de încălcare și stăpânire nedreaptă a numitelor sate și pământuri îți irosești din slava și mântuirea ta, mai ales că pe urma acestei fapte ale tale înălțimi-le lor, regele și regina, s'au simțit foarte turburate și jignite,

¹⁾ *Urbs Vetus*. ²⁾ *res inter alios acta alteri praeiudicare non debet*. ³⁾ *Bistische*, oraș în regiunea Rodna. ⁴⁾ *Rodona*, oraș în regiunea Rodna. ⁵⁾ *Zolosim*, sat în raionul Bistrița (reg. Rodna). ⁶⁾ *Querali*, sat în raionul Bistrița (reg. Rodna).

am găsit de cuviință să rugăm stăruitor și să îndemnăm pe măriia ta ca să socotești cu luare aminte și să ții seama cu stăruință, că de vreme ce bunătatea regelui veșnic a și supus până acum foarte multe pământuri și bunuri puterii tale și este nădejde trainică cum că în îndurarea sa te va înălța și de aci încolo în multe chipuri — tu, care ești dator să îndepărtezi toate nedreptățile ce se fac oricui din regatul Ungariei, nu se cade să râvnești la drepturile mamei tale sau la bunurile vreunuia dintre supușii tăi, ci, cu o grabnică dărnicie, din supunere pentru scaunul apostolic și pentru noi, să-i înapoiezi mamei tale numitele sate și pământuri, îmbunând astfel sufletul regelui și reginei și căutând a merita necurmata lor binecuvântare prin arătarea supunerii de fiu, pentru ca să ai parte de aci încolo de răsplata harului dumnezeiesc, de sporul oblăduirii noastre și de acela al laudei ce ți-o vor aduce oamenii. De vei face altfel, noi, care suntem datori să facem dreptate tuturor, cum nu putem să o lipsim pe sus zisa regină de sprijin în ce privește dreptul ei, spre apărarea drepturilor căreia s'a ridicat și blândețea pomenitului rege prin caldele sale rugăminți față de noi, însărcinăm prin scrisoarea noastră pe venerabilii noștri frați <Filip> arhiepiscopul de Strigoniu și pe <Omodeu> episcopul de Győr, ca îndemnându-te mai îutâiu, să te silească prin pedepse bisericești, după cum se va cuveni, fără drept de apel, să înapoiezi numitei regine pomenitele sate și pământuri.

Dat la Orvieto¹⁾, în a șaptesprezece-a zi înainte de calendele lui August, anul al treilea.

Textul lat la Zimmermann-Werner, I. p. 92—93; Hurmuzaki-Densusianu, I. r. p. 319—320.

65

1264 <după Noembrie 25>.

Noi magistrul Baas judele curții regelui Ștefan, comite de Gumur²⁾ dăm de știre prin cuprinsul scrisorii de față tuturor cărora se cuvine că în pricina care era între Benedict, fiul lui Tumpa, pe de o parte și comitele Mihail, fiul lui Wbul, pe de alta, cu privire la împărțirea pământului numit Panala³⁾, s'a ajuns, cu încuviințarea noastră și învoirea părților, la următoarea împărțire: comitele Mihail a împărțit pământul Panala, împreună cu toate folosințele și cele ce țin de el, în a cincisprezecea zi a sărbătorii sfântului Martin⁴⁾ în fața martorului bisericii din Oradea, Egidiu paroh de Sătmar și capelan al preaiubitei soții a regelui Ștefan și prin mijlocirea pristavului, comitele Dionisie, fiul lui Mera, în trei părți, din care sus zisul Benedict, fiul lui Tumpa, a ales fără

¹⁾ *Urbs Velus*. ²⁾ Comitatul Gömör în R. P. Ungară. ³⁾ Sat în comitatul Szatmár (R. P. Ungară). ⁴⁾ 25 Noembrie.

nicio împotrivire, două părți de pământ și de pădure în partea de sus a râurilor Tisa și Someș, în mlaștina numită Tur. Iar partea a treia, mai jos de zisele râuri, atât pământurile cât și mlaștina Tur sau pădurile le-a dobândit, tot fără nicio împotrivire, pomenitul comite Mihail. Astfel, totuși, că pământurile pomenite nu le-au măsurat cu sfoara, ci au împărțit, cu bună învoială o parte din pământul mai bun în întindere mai mică, iar din partea cea mai slabă împărțind o întindere mai mare ¹⁾).

Au hotărît deasemenea cu privire la păduri, ca din cele două mlaștini Netech și Kornycha, care se află în pământurile pomenitului Mihail, din care două părți sus arătate le-a dobândit Benedict, a treia parte să o aibă cu adevărat și statornic pomenitul comite Mihail. Hotarele acelor pământuri au fost arătate și statornicite în fața zișilor Egidiu paroh în Sătmar și a pristavului Dionisie. Iar pentru ca această împărțire să dobândească puterea trăiniciei veșnice și să nu poată fi strămutată niciodată, am făcut să fie întărită cu puterea peceții noastre.

Dat în anul domnului o mie două sute șasezeci și patru.

Textul lat. la Fejér, VI, 2, p. 388—389.

66

1265. <Alba Iulia>.

Noi, capitulul bisericii sfântului Mihail din Alba Transilvaniei, dăm de știre tuturor celor care vor vedea scrisoarea de față, că s'au înfățișat înaintea noastră Gheorghe, fiul magistrului Jula, în numele său și al fratelui său mic ²⁾ cu numele Ștefan, pe de o parte și Ivan, fiul lui Scegna, pe de alta, împreună cu Jula cel șchiop, Ladislau, fiul lui Turmus, Turmus ³⁾, Marcell, Mycus și Gyuga, unchiul sus zisului Gheorghe, în numele său și al fiului său Marcu, megieși ai pământului din Puini ⁴⁾. Același Gheorghe a mărturisit că a vândut pentru trei mărci, plătite în întregime, pomenitului Ivan și moștenitorilor săi, precum și moștenitorilor urmașilor săi, cu încuviințarea și învoirea susnumiților megieși, două părți din sus zisul pământ de moștenire al său din Puini, împreună cu pătrimea surorii ⁵⁾ sale, soția lui Ivan, pe care o are asupra celor două părți, ca să le stăpânească pe veci.

În afară de aceasta, Chobolo, Karachin, Erne, Mychal, Kangiar, iobagi ai cetății Dobâca, au mărturisit în fața noastră, că pomenitul G<heorghe> a putut, să pună în vânzare sus zisul <pământ> Puini, liber, fără nicio împotrivire deoarece până acum nu s'a ivit niciun protivnic. Sus zisul G<heorghe> a

¹⁾ *partem melioris terre cum minori quantitate, deteriorem vero cum minori amplitudine diviserunt*. Desigur *minori* trebuie să fie o scăpare în loc de *maiori*, după cum rezultă din contract. ²⁾ *parvulo* ³⁾ *Turmus filio Turmus*. ⁴⁾ *terra sua de Polon*, azi sat în raionul Gherla (reg. Cluj). ⁵⁾ *cum quarta sororis*.

adăugat chiar că, dacă în scurgerea vremii, cineva ar îndrăzni să turbure ori să necăjească pentru zisul pământ pe I<van>, cumnatul său ¹⁾, el și fratele său, sus zisul Ștefan sau copiii urmași ai lor ²⁾ să fie datori să-l apere.

Pentru ca actul acesta să rămână neschimbat, am dat scrisoarea de față întărită cu puterea peceții noastre, magistrul Nicolae fiind prepozit, Albert cantor, Andrei custode, Ceba arhidiacon de Hunedoara ³⁾, magistrul Regnold ⁴⁾ arhidiacon de Selnoc și alți mulți frați canonici, fiind de față.

Dat în anul domnului o mie două sute șasezeci și cinci.

Textul lat. în Arh. Ist. a Filialei Acad. R.P.R. din Cluj, fondul Wass. Puylou nr. 1., publicat în *Codex dipl. patrius*, VI, p. 134—135

67

1265.

E<lisabeta>, din mila lui Dumnezeu, regina cea tânără a Ungariei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru adevăratul mântuitor. Voim să ajungă prin aceasta la cunoștința tuturor, atât a celor de față cât și viitori, că deoarece magistrul Cosma nobilul bărbat, fiul comitelui Cosma din neamul Guthkeled, a adus felurite îndatoriri și multe dovezi de credință prea iubitului nostru, soț domnului Șt<efan> regele cel tânăr al Ungariei, nouă și întregului regat și mai ales și îndeosebi acest magistru Cosma înfruntând felurite primejdii ale soartei, i-a făcut la Codlea ⁵⁾ multe slujbe vrednice și credincioase aceluia domn al nostru regele Ștefan, când <acesta> a fost fugărit peste granițele regatului său, ca un pribeag, de prigoana cumplită a părinților săi.

Noi rechemând în amintirea noastră regală slujbele sale de bună voe întru răsplătirea acestora i-am dăruit, i-am dat și i-am donat magistrului Cosma și prin el moștenitorilor săi și urmașilor moștenitorilor săi spre a-l stăpâni și ține pe veci și nestrămutat un pământ sau sat al nostru ce ține de noi ca regină, numit Ragald, aflător în comitatul Sătmar, așezat lângă Eriu ⁶⁾, împreună cu toate folosințele și toate cele ce țin de el, care pământ se zice că a fost al unui iobag al cetății Sătmar mort fără moștenitori și așezat ca oaspe pe acel pământ sau sat de către regina Maria soacra noastră în numele său și ajuns în mâinile

¹⁾ În ediția din *Codex dipl. patrius* se arată greșit că ar exista lacună în text.

²⁾ Se poate traduce și astfel. *Ipse et frater suus praedictus Stephanus aut sui liberi successores defendere tenerentur* = el și fratele său Ștefan, sau copiii lor să fie datori să apere pe moștenitori. ³⁾ *Hungnod* ⁴⁾ În orig. Regto, transcris în *Codex dipl. patrius* cu Regulo, nume neobișnuit în evul mediu, de aceea e foarte probabil că e vorba de cuvântul Reginaldo. ⁵⁾ *Fekelhewolum*, sat în raionul Stalin. ⁶⁾ Eer, afluent al Bereteului. Pământul amintit se află lângă satul Adoni (raionul Săcueni, reg. Bihor).

noastre prin drept de moștenire. Iar ca această danie și dăruire a noastră să aibă tărîe veșnică și ca nu cumva cu trecerea vremii să poată fi zădărnicită sau stricată de cineva i-am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceti.

Dată de mîna venerabilului părinte Filip, din mila lui dumnezeu, episcop de Vaț, credinciosul nostru, cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șasezeci și cinci.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densușianu, I, I, p. 327. (cf. observațiile lui Szentpétery, în rev. Századok, 1921, p. 86).

68

1265.

Ștefan, din mila lui dumnezeu, regele cel tânăr al Ungariei, ducele Transilvaniei, domnul Cumanilor, tuturor celor ce vor vedea scrisoarea de față, atât celor de acum cât și celor viitori, mîntuire întru mîntuitorul tuturor. Deoarece slava regilor sporește și se întărește prin mulțimea poporului, pe drept cuvînt înălțimea regală și-a luat obiceiul de a câștiga prin libertăți și de a înprospăta prin daruri oaspeți care să-i fie supuși.

De aceea, voim să ajungă la cunoștința tuturor celor de acum și viitori prin rîndurile de față că credincioșii noștri din Vințul de Jos ¹⁾, venind la noi ne-au înfățișat scrisoarea fostului voevod al Transilvaniei și comite de Volcov, iubitul și credinciosul nostru Laurențiu, iar acum marele nostru vistier, rugându-ne prea plecat să binevoim a întări prin privilegiul nostru scutirea și obiceiul ²⁾ lor, cuprins în pomenita scrisoare dată lor de către susnumitul Laurențiu pe vremea voevodatului său. Iar noi, încuviințînd cererea lor și punînd să se transcrie cuvînt cu cuvînt cuprinsul scrisorii susnumite, am hotărît să se adauge la acestea ³⁾. Cuprinsul acelei scrisori este astfel: <Urmcază actul voevodului Laurențiu din 1248>.

Încuviințînd așa dar nădădînd scutire în toate prevederile sale una câte una, am hotărît s'o întărim prin privilegiul de față și, pentru ca numiții noștri oaspeți să poată de aci încolo să se adune la un loc și adunându-se să rămână așezați cu mai mare înlesnire, le-am îngăduit să stăpânească în pace toate pămînturile lor și anume pămîntul <lui> Gubul ⁴⁾, al Mariei Magdalena, moartă fără moștenitori, <pămînt> ce se numește Telukwynch și pămîntul Padul Săsesc și Padul Unguresc ⁵⁾, până la pămîntul capitlului de Alba diuspre Păclișa ⁶⁾, pe lângă pămîntul abatelui de Bezerecl, cu păduri, ape, livezi și așezări de sate ⁷⁾, sub

¹⁾ *Wynch*, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara). ²⁾ *consuetudo*. ³⁾ *his duximus advocan dam* (greșit pentru *adnotandum*). ⁴⁾ *Geubel* (*Goblinus*). ⁵⁾ Așezări dispărute în comit. Alba. ⁶⁾ *Pokiuspotok*. ⁷⁾ *sessionibus villarum*.

orice nume s'ar aminti, care sunt cuprinse între ținuturile pomenite și pe care <zișii oaspeți> susțin chiar în fața magistrului Laurențiu că le-au stăpânit din vechime până astăzi. Și poruncim ca hotărârile de mai sus să fie păzite cu sfințenie și cu milostivire de către banii noștri care vor fi în slujbă, fără să le știrbească întru nimic libertatea lor.

Și ca această scutire dată lor să poată dăinui veșnic și să nu poată fi zădărnicită de nimeni, le-am dat numiților oaspeți ai noștri scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceti.

Dată de mâna magistrului Lodomer, iubitul și credinciosul nostru, vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șasezeci și cinci.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 95—96.

69

1265 Aprilie 16.

Bela, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Lodomeriei și Cumaniei, tuturor credincioșilor lui Hristos, atât celor de acum cât și celor viitori, mântuire întru dătătorul mântuirii. Voim să dăm de știre tuturor prin cuprinsul acestora. că Simion și Synke, fiii lui Gabrian, slujitori ai iubitului și credinciosului nostru magistru Benedict prepozit de Arad ne-au adus cu vrednicie <și> cu zel credincios felurite slujbe credincioase în deosebitele războaie ale regatului nostru. Pentru vrednicele lor slujbe pe care ni le-au făcut și pe care le vor putea face în viitor și la stăruința și cererea aceluia magistru <Benedict> prepozitul de Arad am dat, dăruit și donat acelor Simion și Synke, precum și urmașilor lor, ca să-l stăpânească pe veci și nestrămutat împreună cu toate folosințele sale și cele ce țin de el, pământul lui Fenyés, iobag al cetății Zala, mort fără urmași, aflător în comitatul Zala și având întindere de șapte pluguri, precum am văzut că se arată întinderea aceluia pământ în actul capitlului din Vasvár ¹⁾, sub mărturia căruia l-am trimis pe comitele Mike, fiul lui Ștefan, pentru cercetarea aceluia pământ și punerea în stăpânirea lui a acelor Simion și Synke, pământ pe care l-au stăpânit dânsii până acum după moartea lui Fenyés fără urmași.

Hotarele acestui pământ, precum se arată în actul capitlului din Vasvár am văzut că urmează în ordinea aceasta: <Urmează hotarele>.

Intru pomenirea și trăinicia veșnică a acestui lucru am dat actul de față întărit cu puterea dublei noastre peceti.

¹⁾ *Castrum Ferreum.*

Dat de mâna iubitului și credinciosului nostru magistru Farcaș prepozitul ales (de Alba¹⁾), vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șasezeci și cinci, în a șaptesprezecea zi înainte de calendele lui Mai, în al treizecelea an al domniei noastre.

Textul lat. în *Codex dipl. patrius*, VI, p. 130—132.

70

1265 Iunie 25, Perugia.

Clement episcopul etc., venerabililor frați arhiepiscopilor <Filip> de Strigoniu și <Smaragd> de Calocca, mântuire etc. A și ajuns la cunoștința obștească a lumii că neamul sălbatec al Tătarilor, năvălind cu furie dela marginile pământului, a cuprins orașele cele mai întărite și mulțime de ținuturi. Și deoarece, cu voia domnului, au biruit nu numai o mare mulțime de conducători puternici și pe regii cei mai vestiți, luând pradă bogățiile lor și ducând cu ei bunurile lor cele mai scumpe, se părea că de acum înainte nu se va mai putea găsi nicio putere pe pământ în stare să li se împotrivescă. Negreșit norocul zâmbindu-i atât de mult odinioară în urmărirea scopului lor blestemat, acest neam necredincios se înalță tot mai mult și mai mult în trufia lui și se întărește din ce în ce mai grozav în îngâmfarea sa. de vreme ce el îndrăznește să pună pe seama puterii sale biruința la care a ajuns după cum se vede, doar din pricina păcatelor poporului.

Așa dar, deși năvălirea acelu neam nelegiuit a fost peste măsură de apăsătoare și crudă pentru toți creștinii, totuși asupra credincioșilor lui Dumnezeu din regatul Ungariei și Poloniei și din ținuturile învecinate a venit cu atât mai grozavă și mai înspăimântătoare, cu cât credincioșii aceia îi sunt cei mai apropiați și năvălirea și furia lui pe ei i-a atins mai greu pentru păcatele lor. Apoi precum ne-a arătat preaiubitul fiu întru Hristos, Bela ilustrul rege al Ungariei printr'un sol al său anume, nu de mult i-a ajuns la cunoștință din știri vrednice de crezare că pomeniții Tătari, întovărășindu-se cu alți păgâni care li s'au alăturat și adunându-și feluritele lor oștiri, au de gând să năvălească în scurt timp pe pământurile creștinilor, vecine cu acel regat și cu regatul Poloniei, pentru a le supune după obiceiul lor și a purcede apoi mai departe, doamne ferește, dacă nu li s'ar ține piept cu bărbăție.

De aceea, regele acela, ca principe catolic și zelos pentru păstrarea credinței și a credincioșilor, are de gând să-i întâmpine bărbătește la hotarele pomenitului regat, cu ajutorul puterii dumnezeiești și să-i respingă cu tărie, pentru ca să nu mai poată înainta spre turburarea poporului creștin. Și fiindcă se știe că ajutorul ²⁾

1) Stékesphérvár, oraș în R. P. Ungară. 2) *subsidiium*.

credincioșilor lui Hristos i-ar fi foarte folositor pentru aceasta, poruncim cu tărie frăției voastre prin scrisoarea apostolică să predicați cu toată sârguința prin voi și prin alții potriviți pentru aceasta, prin împuternicirea noastră, cruciata ¹⁾ în Ungaria, Boemia, Polonia, Stiria, Austria, Carintia și în marcgrafiatul de Brandenburg împotriva cruzimii zișilor Tătari și a celorlalți păgâni care li s'au alăturat, împărțind cucernic crucea tuturor celor ce vor voi să o ia asupra lor. Iar noi, pentru ca să se poată împlini ușor ceea ce se cere într'un chip atât de vrednic spre cinstea numelui dumnezeiesc, din mila atotputernicului dumnezeu și a sfinților apostoli Petru și Pavel, după mărimea ajutorului și cucernicia din suflet, le dăm aceeași indulgență pentru iertarea păcatelor mărturisite fără înconjur cu sufletul pocăit, care a fost dată de sfântul scaun în conciliul general acelora care trec marea pentru apărarea pământului sfânt. Și bizuiți pe autoritatea sa, tuturor acelora din Ungaria, Boemia și Polonia și din celelalte părți suszise, care luând semnul crucii, vor lua parte cu numitul rege sau locțiitorul său la un război atât de drept, pe a lor cheltuială și sarcină, și acelora care vor merge în persoană dar pe cheltuiala altora, împotriva cruzimei tătare, și acelora care vor trimite acolo luptători potriviți pe cheltuiala lor, precum și acelora care vor da din mijloacele lor pentru tocmitura de luptători după mărimea ajutorului și cucernicia din suflet, le dăm aceeași indulgență.

Cei care s'ar împotrivi etc. Noi voim ca din această propovăduire a ta să nu se nască niciodată predicării crucii care se face din împuternicirea scaunului apostolic pentru ajutorul iubiților fii, frații ospitalului sfintei Marii a Teutonilor ²⁾ și a celorlalți credincioși din Livonia, Curonia și Prusia.

Dat la Perugia, în a șaptea zi înainte de calendele lui Iulie, în anul întâi al păstoririi noastre.

Textul lat. la Theiner, I, p. 280; Hurmuzaki-Densușianu, I, I, p. 324

71

1265 Octombrie 12.

Zosymas ³⁾, din mila lui dumnezeu, episcop de Oradea, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire veșnică întru domnul. Doarece am venit pe lume neavând nimic și va trebui să plecăm părăsind totul și pentru ca să merităm darul veșnicei răsplătiri, prin strădania milosteniei suntem îndemnați cu folos de cuvintele sfintei scripturi ca, având în vedere cele veșnice să lăsăm încă din viață pentru fapte cucernice bunurile pământești, pe care știm că le-am primit dela domnul ca sprijin în viața aceasta. Indemnați deci de acest

¹⁾ *verbum crucis.* ²⁾ Cavalerii Teutoni. ³⁾ *Zozimus.*

gând, mânați de această socoteală, cerând și primind încuviințarea și învoirea domnului nostru, ilustrul rege al Ungariei Bela, fiind noi încă în viață, am dăruit, am dat, am donat și am hărăzit capitlului sfintei biserici a Strigoniului, dela care ne amintim că am primit în vremuri bune și rele ajutoare prielnice și binevenite, pământul nostru numit Berey ¹⁾ din comitatul Somogy, atât cel de moștenire cât și cel de cumpărare, împreună cu viile, pădurile, fânațele, curtea, casele, pivnița și cu toate folosințele <și toate> cele ce țin de el, apoi două slugi, fiii lui Zumboth, sluga noastră de moștenire, care a fugit, adică pe Paul și fratele său și pe însuși tatăl lor Zumboth, fugit acum. Inșă vinul susziselor vii, după ce se vor scădea cheltuielile făcute cu acele vii, ni se va aduce de către capitlu la Strigoniu, cât vom trăi noi, odată pe an. Am pus în stăpânirea de fapt a aceluși pământ de moștenire și de cumpărare și a susziselor vii, păduri, fânațe, curte, case și pivniță pe Vitka decanul canonic de Strigoniu, în locul și în numele capitlului, în fața decanului bisericii, a fratelui ospitalului sfântului rege ²⁾ din Strigoniu, pe care ni l-a dat și delegat la cererea noastră magistrul și conventul zisului ospital al sfântului rege, ca martor anume la cele de mai sus.

Și întru amintirea, mărturia și trăinicia acestei danii, dăruiri și hărăsiri făcută în chipul de mai sus capitlului din Strigoniu cu privire la acel pământ, vii, păduri, fânațe, curte, case și pivniță, împreună cu folosințele și <toate> cele ce țin de el, am dat această scrisoare deschisă a noastră și am poruncit să i se pună și să i se atârne pecetea noastră autentică.

Dat în anul domnului o mie două sute șasezeci și cinci, în a patra zi înainte de idele lui Octombrie.

Transumpt în actul de confirmare al lui Bela al IV-lea regele Ungariei din 1265 Octombrie 17.

Textul lat. la Fejér, nr. IV, 3, p. 263 — 265. Alte 2 exemplare identice cu data 1264 Mai 25, se găsește la Wenzel, VIII, p. 104—106 și 106-107.

72

1265 Octombrie 17.

Bela, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei Serbiei, Galiției, Lodomeriei și Cumaniei, tuturor credincioșilor lui Hristos, care vor vedea scrisoarea de față mântuire veșnică întru domnul. Urmărim cu binevoitorul nostru sprijin dreptele dorințe ale celor ce ne roagă, cărora le dăm nu numai siguranța dobândirii celor cerute, ci pentru ca cele dobândite să dăinuiască și să rămână pe veci, le și întărim prin autoritatea noastră regală.

Deaceea, vom să ajungă la cunoștința tuturor, atât a celor de față cât și a celor viitori, că iubitul și credinciosul nostru, venerabilul părinte Zosyma, din mila lui Dumnezeu, episcop de Oradea, ne-a rugat cu umilință, să încuviințăm,

¹⁾ Așezare dispărută în comit. Somogy (R. P. Ungară). ²⁾ regele Ștefan I.

să aprobăm și să întărim, spre veșnică trăinicie, prin confirmarea noastră, dania, dăruirea, hărăzirea și predarea pământului său din comitatul Somogy atât a celui de moștenire, cât și a celui de cumpărare, a viilor, a slugilor, a pădurilor, a fânațelor, a curții, a caselor și a pivniței cu toate folosințele sale și cu toate cele ce țin de el, danie făcută de el capitlului bisericii din Stringoniu încă din timpul vieții sale, potrivit cuprinsului scrisorii întocmită de el cu privire la acea danie, scrisoare cu sigiliul său autentic atârnat, pe care am văzut-o și am cercetat-o. Iar cuprinsul scrisorii venerabilului părinte episcopul de Oradea ce ni s'a înfățișat cuprinzând arătarea daniei făcute, era acestea: <Urmează actul lui Zosima episcop de Oradea, din 1265 Octombrie 12>.

Iar noi, ascultând rugămintea plină de dreptate și cucernicie a des pomenitului venerabil părinte de Oradea și în deplină cunoștință întărim prin scrisoarea de față cecece s'a făcut de către el, adică dania, dăruirea, hărăzirea și predarea, făcute de el în chipul mai sus pomenit, către capitlul sfintei biserici din Strigoniu, a pământului său de moștenire sau de cumpărare, a viilor, a pădurilor, fânațelor, curții, caselor, pivniței, slugilor și tuturor celor cuprinse mai sus, împlinind prin deplinătatea puterii noastre orice lipsă, dacă va fi cumva vreuna în această danie.

Dat în anul domnului 1265, în a șasesprezecea zi înainte de calendele lui Noembrie, iar al domniei noastre al treizecilea.

Textul lat. la Fejér, IV, 3, p. 263—265.

73

1265 Octombrie 31, Beltiug (Sătmar).

Noi Ștefan, din mila lui Dumnezeu, regele cel tânăr al Ungariei, ducele Transilvaniei, domnul Cumanilor, facem cunoscut prin cuprinsul <scrisorii> de față tuturor căroră li se cuvine, că am dăruit comitelui Simion, fiul lui Andrei, spre a-l stăpâni pe veci, pământul numit Vetiș¹⁾ al bisericii sfântul Ștefan din Oradea, împreună cu toate folosințele și cele ce țin de el, pământ pe care s'a ridicat biserica sfântul Nicolae²⁾ și care a revenit numitei biserici prin dania comitelui Cristofor, fiul lui Gheorghe, iar acum este pustiu și fără de locuitori.

Făgăduim totodată că, oricând vor voi, frații numitei biserici vor primi bani pentru el, ori le vom da în schimb un alt pământ de același preț.

Dat în satul Beltiug³⁾ în ajunul sărbătorii tuturor sfinților, în anul domnului o mie două sute șasezeci și cinci.

Textul lat. la Fejér, IV, 3, p. 296—297; republicat în t. VII, 1, p. 330; cf. Szentpétery, II, nr. 1835.

¹⁾ *Vetys*, sat în raionul Satu-Mare (reg. Baia Mare). ²⁾ Azi Sânmiclăuș, sat în raionul Carei (reg. Baia Mare). ³⁾ *Belluk*, sat în raionul Satu-Mare (reg. Baia Mare).

1266.

Ștefan, din mila lui Dumnezeu, regele cel tânăr al Ungariei, duce al Transilvaniei și domn al Cumanilor, tuturor celor ce vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Printre celelalte însușiri ¹⁾ și podoabe regale, milostivirea, această maică ²⁾ a virtuților, împodobește tronul regilor observând cu chibzuință și ajutând cu bunătate nevoile celor apăsați, căci atunci când prin îngrijirea cârmuirii regale se ridică sarcinile de pe umerii lor, sporește numărul supușilor, crește dragostea și râvna lor de a sluji cu înflăcărată credință și se stârnește credința lor.

Drept aceea, prin rândurile de față voim să ajungă la cunoștința tuturor, că deoarece oaspeții noștri din Cricău ³⁾ și Ighiu ⁴⁾ se plâng că sunt foarte păgubiți prin necurmatele găzduiri la ei ale voevodului Transilvaniei, care e în slujbă și ne-au împuiat urechile cu desele lor plângeri cum că vice-judele voevodului care se află în slujbă îi silește să stea la judecată înaintea sa și de multe ori îi pune la munci istovitoare și chiar voevodul, în ciuda scutirii date lor când ei au vreo pricină între dânșii ⁵⁾, îi chiamă la cercetare în fața sa și le pricinuește pagube și îi încarcă cu munci. Noi, binevoind să le ascultăm plângerile și plecându-ne la dreptele lor cereri, le-am făcut cu privire la cele de mai sus binele care se arată mai departe.

Vrem așa dar și dăm oaspeților noștri în chip nestrămutat privilegiul ca niciun voevod al Transilvaniei, de acum sau din viitor, să nu mai trebuiască sau să cuteze a se găzdui la ei ⁶⁾, afară de împrejurarea deosebită când — doamne ferește — vreo nenorocire grea și grabnică ar amenința regatul nostru, când, din pricina nevoii neîntârziate, voevodul a cărui datorie e să vegheze cu grija cuvenită la apărarea și ajutorarea țării noastre, a Transilvaniei, trebuie să se găzduiască ⁷⁾ la sus pomeniții noștri oaspeți, împrejurare în care sosirea lui le aduce sus numiților oaspeți ajutor ⁸⁾ și ocrotire și în acest caz ei vor fi datori să-l găzduiască bucuros și cu dărnicie pe voevod, când va sosi la ei.

Afară de aceasta mai voim ca voevodul de acum sau cei viitori să nu aibă voie să judece pe sus numiții noștri oaspeți când aceștia, din cine știe ce pricină, se vor judeca între dânșii, ci numai dacă sau vor chema ei pe vreun străin la judecata voevodului sau vreun străin îi va chema pe ei la judecată în fața voevodului. Vice-voevodul în nicio împrejurare nu va putea judeca pe numiții oaspeți ai noștri.

¹⁾ *Inter ceteras doctes*. ²⁾ *nutrix*. ³⁾ *Karako*, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara). ⁴⁾ *Ygueu*, sat în raionul Alba, (reg. Hunedoara). ⁵⁾ *placitantes inter eosdem*. ⁶⁾ *descensum facere <super eisdem>*. ⁷⁾ *divertere* pentru *devertere*. ⁸⁾ *hospitibus praedictis aſtere auxiliūm*.

Pe lângă aceasta, deoarece oaspeții noștri pomeniți mai sus nu au pământ deajuns pentru plugărie și pentru trebuințele lor, le-am dăruit un pământ al cetății noastre Alba, ce ține de dreptul nostru de danie ¹⁾, pământ pustiu ²⁾, numit Gyvmurd ³⁾ ca să-l stăpânească deplin drept pe veci.

Și le-am hărăzit acest pământ cu toate folosințele și cele ce țin de el, între hotarele și marginile în care fusese hotărnicit mai înainte, întărind ridicările de semne de hotar pe care oamenii noștri: comitele Paul, fratele lui Andrei, comite de Geoagiu și Lewe iobag al cetății de Alba le-au ridicat din porunca noastră pe pământul pomenit în chip drept și chibzuit, de față fiind și iobagii cetății . . . ⁴⁾. Cu privire la dijmele ce trebuiesc plătite chiar după datina Sașilor și la alegerea parohilor, și la darea generală ⁵⁾ de care se spune în privilegiul preaiubitului nostru părinte că ei sunt scutiți și cu privire la alte hotăriri și drepturi rânduite în privilegiul preaiubitului nostru părinte asupra scutirii dată zișilor oaspeți ai noștri, cuprinse în privilegiul preaiubitului nostru tată, dat acestora, noi încuviințând și întărind acest privilegiu dat de preaiubitul nostru părinte oaspeților noștri sus numiți, le îngăduim în chip deosebit să fie datori a veni sub steagul nostru cu patru ostași în zale, bine pregătiți și cuviincios împodobiiți, împreună cu tot atâția cai buni și acoperiți și cu două corturi fiind datori, după cum am văzut că se spune limpede și deslușit în privilegiul tatălui nostru, a veni < să slujească împreună > cu cavalerii noștri ⁶⁾, iar nu în tovărășia baronilor noștri.

Pentruca, așa dar, această îngăduință și rânduială sau danie a noastră să capete puterea veșnică dăinuiri și în cursul vremii să nu poată fi zădărnicită sau stricată cumva, am dat sus numiților noștri oaspeți din Cricău și Ighiu scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceti.

Dat de mâna magistrului Lodomer iubitul și credinciosul vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șasezeci și șase.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 97—98. (pentru datare cf. Szentpétery, II, nr. 1853).

75

1266.

Ștefan « regele cel tânăr » al Ungariei, dăruiește lui Martin, fiul lui Ioan din neamul Woya și lui German, fiul lui Hurady, pământul Vrman de lângă apa Uzar, pământ aparținător cetății Timiș.

Regest în Szentpétery, II, nr. 1860.

¹⁾ *nostad ram collationem pertinentem.* ²⁾ *vacua.* ³⁾ Moșia a fost situată lângă Mureș.
⁴⁾ lacună în textul latin publicat. ⁵⁾ *collecta generalis.* ⁶⁾ *militibus.*

1266.

Ștefan, din mila lui Dumnezeu, regele cel tânăr al Ungariei, ducele Transilvaniei, domnul Cumanilor, tuturor credincioșilor lui Hristos, care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Blândețea înălțimii regale veghează la îndreptarea și la folosul supușilor și atunci când se îngrijește de ei și-i răsplătește pe cei vrednici cu belșugul lor, crește și sporește slava regilor.

De aceea, facem cunoscut tuturor prin aceasta, că luând noi în seamă faptele de credință și vrednicele slujbe pe care ni le-a făcut neobosit comitele Parabuch, din frageda noastră copilărie servind credincios și devotat în casa noastră și apoi în nenumărate rânduri și-a pus toată osteneala în treburile mari și grele ale noastre și ale regatului nostru cu Cumanii ¹⁾ și în diferitele noastre solii din regatul nostru și dincolo de granițele acestuia, el dând în toate acestea urmare voinței noastre regale, iar noi reamintindu-ne cu bunăvoință de toate acestea, pentru ca prin pilda lui să însușeștem mai mult și pe alții ca să merite răsplata credinței, i-am dat pământul numit Kuke al cetății Caraș ²⁾ și pământurile Wolter și Belan ale cetății Keue, pământ numit Rety al cetății Timiș ³⁾ și apoi jumătate din pământul numit Bobda ⁴⁾, ce se află în comitatul Timiș, pământ pe care-l stăpânea în urma daniei prea iubitului nostru părinte și a noastră Keyran domnul Cumanilor din neamul Borchol și pe care cu consimțământul și cu învoirea celor doi fii ai săi și a tuturor rudelor sale și anume: Illen, Iardar, Michi, Chibuk și Ona, domni ai Cumanilor, cu îngăduința, consimțământul, voința și dăruirea noastră, a vândut-o a mintitului comite Parabuch pe patruzeci de mărci, care i s'au plătit în întregime în fața noastră în catifea și purpură, fir și alte lucruri de preț. O jumătate din pământul Bobda a fost al udvornicilor noștri, iar cealaltă jumătate al oamenilor cetății Timiș.

Deasemenea, am hotărât să întărim daniile făcute mai de mult, cuprinzând în actul de față scrisorile date pe scurt, reînnoindu-le prin puterea acestui act: adică două pământuri numite Temerken ⁵⁾, așezate lângă Mureș în comitatul Arad, dobândite dela măriia sa regele, prea iubitul nostru părinte și anume pământurile <lui> Muk, Graccus și Mike, de origine musulmani, morți fără moștenitori și pământul Fulgudus ⁶⁾ din comitatul Cenad, precum și pământurile numite Vonuz, care au fost odinioară ale făcătorilor noștri de arcuiri din comitatul Cenad, împreună cu toate <ale lor> și fiecare în parte ⁷⁾.

¹⁾ *In Comano.* ²⁾ *Karasson.* ³⁾ *Tymes.* ⁴⁾ *Poplh*, sat în raionul Timișoara. ⁵⁾ Așezare dispărută aproape de Cókă în comitatul Torontal (Jugoslavia). ⁶⁾ Corect: « Félgedesz », așezare dispărută aproape de Munar, raionul Arad. ⁷⁾ *cum diversis et singulis*, probabil greșit pentru: *cum universis et singulis*.

Și ca să se știe că daniile acestea au căpătat tărie veșnică și ca nu cumva cineva să încerce vreodată vreo uneltire împotriva acestui act, poruncim să se șteargă în întregime numele acelor pământuri și hotărîm ca fiecare să se numească cu numele lui Parabuch.

Și fiindcă binefacerile regești trebuesc întărite cu o bunăvoință deosebită, am dat comitelui Parabuch și moștenitorilor săi și urmașilor moștenitorilor săi, toate pământurile amintite, împreună cu toate folosințele lor și cele ce țin de ele, între vechile hotare și margini ca să dăinuiască în veci neștirbit ca o danie nepieritoare. Ca nu cumva cele de mai sus să se șteargă sau să fie trase la îndoială cu trecerea vremii sau chiar să fie stricate de cineva printr'o nesocotită îndrăzneală, am dat, spre mărturie veșnică scrisoarea de față, întărită cu puterea dublei noastre pecetei.

Dat de mâna magistrului Petru, iubitul și credinciosul nostru vice-cancelar, în anul o mie două sute șasezeci și șase.

Textul lat. la Ortway, p. 3—4; incomplet la Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 329—330. (cf. observațiile lui Szentpétery, II, nr. 1856, cf. și nr. 1876)

77

1266 Martie 23, insula sf. Margareta (R. P. Ungară).

Noi Bela, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, dăm de știre tuturor prin scrisoarea de față, că pe prea iubitul nostru fiu Ștefan ducele Transilvaniei, domnul Cumanilor, l-am primit la sânul dragostei părintești și al iubirii sincere, cu care obișnuște să îmbrățișeze tatăl pe fiul iubit. Iar regele Ștefan a făgăduit să ne arate cinste și supunere fiască întru toate.

Așa dar, pe lângă cele ce au fost rânduite, hotărîte și întocmite mai înainte ¹⁾ între noi și prea iubitul nostru fiu, hotărîm acum cu bună înțelegere și cu încuviințarea amândurora ca toate pricinile, atât cele civile cât și cele penale, pe care le-ar porni oamenii noștri împotriva oamenilor regelui Ștefan, prea iubitul nostru fiu, ori pe care le-ar ridica oamenii regelui Ștefan împotriva oamenilor noștri, să le cercetăm și să le judecăm noi înșine și nu alți judecători sau baroni ai noștri, fiind asistat de un baron al regelui Ștefan, pe care ar hotărî să-l trimită aume pentru aceasta.

De asemenea, acel rege Ștefan, prea iubitul nostru fiu, va cerceta și judeca toate pricinile, atât cele penale cât și cele civile, care s'ar ivi sub cârmuirea sa, pe care le-ar porni sau oamenii săi împotriva oamenilor noștri, sau dimpotrivă le-ar ridica oamenii noștri împotriva oamenilor săi, <îi va judeca el> și nu alți judecători ori baroni, fiind asistat de un baron al nostru trimis anume pentru aceasta, arătându-se anume că nici noi nu vom trimite, nici prea iubitul nostru

¹⁾ în 1262 (doc. din 1262 Dec. 5).

fiu, regele Ștefan, nu va trimite împuterniciți, apărători sau propunători ¹⁾ pentru apărarea sau desbaterea proceselor sau a pricinilor, ci persoanele interesate <trebuie> să arate faptul și să-și urmărească dreptul lor ²⁾, iar noi și fiul nostru prea iubit vom judeca și vom da hotărîrea, potrivit cu obiceiul chibzuit și încuviințat al țării noastre. Ingrijindu-ne, de asemenea, de interesele supușilor noștri, hotărîm ca toate pricinile ce se vor ivi de acum înainte, să fie desbătute judecate și hotărîte de către noi și de către regele Ștefan, fiul nostru prea iubit, în trei soroace numai și nu în mai multe, în chipul arătat mai sus, anume la mijlocul Păresimilor, la sărbătoarea sfintei fecioare ³⁾ și la sărbătoarea sfântului Nicolae ⁴⁾, păstrându-se instanțelor de judecată în drept partea ce li se cuvine din amenda acea la care ar fi condamnate părțile ⁵⁾.

De asemenea, când să se facă o chemare în judecată, trebuie chemați stăpânii pământurilor sau ai moșiilor, slujbașii, juzii sau primarii, nu satele, nu toți sau mai mulți din sat sau locuitorii cetăților, iar dacă s'ar afla hoți sau răufăcători în satele în fruntea căroră stau ei ⁶⁾, trebuie să se înfățișeze aceștia, ori să-i aducă pe accia la judecată sau să răspundă pentru ei. Hotărîm de asemenea că nu vom strânge, nici nu vom îngădui să se strângă nicio dare ⁷⁾ pe seama venitului cămării sau sub alt cuvânt dela oamenii baronilor sau slujitorilor ⁸⁾ regelui Ștefan, prea iubitul nostru fiu, nici nu vom cere sau vom îngădui să li se ceară hrană ori altceva sub acest cuvânt. Nu-i vom constrânge nici la munca clădirii de cetate sau a clădirilor de cetăți, nici nu vom rânduiri vreă dare sub numele acestei munci sau clădiri.

De asemenea, nu vom cere dela ei sub nicio formă cărăușie sau transport, nici nu le vom impune în niciun chip.

De asemenea nu ne vom găzdui la oamenii baronilor sau slujitorilor regelui Ștefan, prea iubitul nostru fiu, nici nu vom cere ceva sub cuvântul găzduirii, iar dacă s'ar întâmpla totuși să ne găzduim în satele unora din baronii sau slujitorii regelui Ștefan, vom plăti și vom face să se plătească în întregime hrana, fânul, paiele, lemnele, de care nu ne putem lipsi. Iar dacă vreunul din baronii noștri s'ar găzdui, împotriva poruncii noastre, la oamenii ori în satele baronilor sau slujitorilor regelui Ștefan, să fie datori să acopere cheltuiala făcută și dauna săvârșită cu o amendă îndoită. Toate acestea și fiecare în parte le va păstra, le va îndeplini și le va ține prea iubitul nostru fiu regele Ștefan față de baronii și slujitorii noștri aflători sub cârmuirea sa.

¹⁾ *procuratores, vel promotores seu propositores* ²⁾ *principales persone factum proponant et suam iustitiam prosequantur.* ³⁾ 8 Septembrie. ⁴⁾ 6 Decembrie. ⁵⁾ *judiciis in quibus partes condemnate fuerint, suis ordinariis reservatis.* ⁶⁾ stăpânii, slujbașii, juzii și primarii. ⁷⁾ *collecta.* ⁸⁾ *populos baronum servientum (lipsește vel).*

Am mai făgăduit, pe deasupra, sus zisului nostru fiu prea iubit, că nici noi, nici regina, prea iubita noastră soție, nici ducele Bela, fiul nostru prea drag, nici chiar ducesa Ana, fiica noastră prea iubită, nu vom ademeni, nu vom pofti și nu vom primi Cumani sau baroni, slujitori sau alți oameni ai lui în afară de țărani și săteni¹⁾, iar fiul nostru ne-a făgăduit de asemenea că nu va pofti, nu va ademeni și nu va primi baroni, slujitori, nobili și alți oameni ai noștri în afară de locuitorii dela țară care s'ar muta cu scopul de a se așeza <acolo>. S'a mai adăogat la cele de mai sus că, dacă vreunul sau vreunii, după săvârșirea vreunei fapte rele, s'ar muta dela noi ori din regatul nostru la fiul nostru prea iubit sau sub cârmuirea sa, ori, dimpotrivă, dela fiul nostru sau de sub cârmuirea sa la noi ori în regatul nostru, atât noi cât și fiul nostru, fiecare din noi față de celălalt, vom face și vom da dreptate, satisfacție și despăgubire la cerere împotriva acestor oameni nelegiuiți.

Făgăduim de asemenea împreună cu regina, prea iubita noastră soție, cu ducele Bela, prea iubitul nostru fiu, cu ducesa Ana, fiica noastră prea iubită, ca înțelegerea, pacea și unirea făcută, începută și încheiată cu regele Ștefan, fiul nostru prea iubit, să o ținem și să o păstrăm cu neamurile și prietenii săi și să nu-i atacăm, vătămăm sau turburăm în niciun chip, nici pe ei, nici pământurile lor sau oamenii care țin de ei. Iar același rege prea iubit, fiul nostru, a făgăduit că nici el, nici rudele, nici prietenii săi nu vor necăji, nu vor turbura și nu vor ataca în niciun chip pe regină, soția noastră prea iubită, mama sa, pe ducele Bela, fiul nostru prea drag, fratele său, ducesa Ana, sora sa, pe ducele Bela, fiul ei, pe regele Boemilor, cumnatul ei și al nostru, pe ducii Boleslav al Cracoviei, Boleslav de Guiezno, pe Lynznyk, fiul ducelui Cazimir, nici pământurile lor sau pe oamenii care țin de ei sau pe oricare alți care ni s'au alăturat nouă.

Am mai hotărît cu prea iubitul nostru fiu, ca înapoierea moșiilor <și> pământurilor baronilor, nobililor, bisericilor, mănăstirilor luate de o parte și de alta, să se facă grabnic de către noi în regatul nostru, fiind de față omul aceluiași fiu al nostru, iar în cârmuirea²⁾ fiului nostru, regele Ștefan, de către acest fiu al nostru, în fața omului nostru, numai să se dovedească că pământurile și moșiile, despre care se zice că au fost luate, sunt ale acelora, care spun că au fost despoiați pe nedrept de ele. Iar pentru ca cele de mai sus și fiecare în parte din ele să se țină neclintit și nestrămutat, noi și sus zisul nostru fiu jurăm cu mâna pe prea sfintele evanghelii și pe lemnul dătător de viață al crucii domnului, față fiind venerabilul părinte <Filip> arhiepiscopul de Strigoniu ținând sfânta scriptură.

Și pentru o și mai mare cheazășie, pomenitul venerabil părinte arhiepiscopul de Strigoniu, din voința noastră și la cererea noastră stăruitoare, a dat în scris

¹⁾ *rusticos et villanos.* ²⁾ *in regimine* (față de *in regno* al regelui Bela).

osânda excomunicării împotriva noastră care eram de față, dacă am știrbi, am călca, dacă am nesocoti în orice chip în scurgerea vremii toate sau vreuna din hotărârile ¹⁾ cuprinse în cele de mai sus. În așa fel, ca dacă vreunul din noi ar călca învoiala de mai sus și ar cădea sub pedeapsa dată de către arhiepiscopul de Strigoniu în chipul de mai sus, nu va trebui să fie excomunicat din nou de către pomenitul arhiepiscop, deoarece este excomunicat prin chiar acest fapt, ci să fie proclamat în deobște ca excomunicat și sperjur. Iar arhiepiscopul pomenit a făgăduit cu tărie în fața și la cererea noastră că atunci când se va ivi un atare vinovat, îl va declara fără nicio părtinire.

Intocmit și dat pe insula sfintei fecioare ²⁾, în anul o mie două sute șasezeci și șase dela întruparea domnului, indicția noua, în a noua zi <socotită> dela sfârșitul lui Martie.

Intru mărturia și tăria veșnică a acestui lucru, am pus să fie întărit în chip deosebit actul de față cu dubla noastră pecete și cu a prea iubitului nostru fiu. Iar noi Filip, din milostivire dumnezeiască, arhiepiscop de Strigoniu, cancelar al curții regale, am poruncit să se pună și să se atârne pe actul de față pecetea noastră autentică, la cererea și rugămintea iluștrilor regi ai Ungariei, sus amintiți.

Transumpt în actul papei Clement al IV-lea din 1266 Iunie 22; cf. tot ca transumpt în același document pontifical actul lui Ștefan «regele cel tânăr» al Ungariei, ducele Transilvaniei și domnul Cumanilor, având același text și purtând aceeași dată.

Textul lat. la Theiner, I, p. 284—286. cf. p. 286—287.

78

1266 Mai 5.

Bela, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galității, Lodomeriei și Cumaniei, tuturor celor care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru adevăratul mântuitor. Deoarece cererile pornite dintr'o dorință pioasă și dintr'un gând vrednic de laudă, trebuiesc mereu sprijinite de bunăvoința regală și trebuie să se vegheze ca cele ce se statornicesc din zelul cucerniciei pentru liniștea vieții călugărești și se orânduiesc dinaintea dintr'un gând chibzuit, să nu poată fi lăsate în părăsire de fățărnicia ascunsă a răuvoitorilor, nici să nu poată fi turburate de cutezanța fățișă a celor răi.

De aceea, nobilul bărbat comitele Nana, fiul comitelui Pousa din neamul Kalan, <fiind> lipsit de mângâierea moștenitorilor sau urmașilor pământești și nutrind dinaintea o mântuitoare dorință, a cerut majestății noastre, pe cât de unul, pe atât de stăruitor, ca să-i îngăduim să rânduiască și să hotărască după voința sa cu privire la moșiile ³⁾ sale, atât cele de moștenire și cele de cumpărare,

¹⁾ *articulorum* ²⁾ azi insula sf. Margareta din fața Budapestei ³⁾ *possessiones*.

cât și cele primite din partea noastră ori dobândite cu dreptate sub orice alt cuvânt¹⁾ îndreptățit. Iar noi socotind că este drept ca oamenilor înzestrați înaintea celorlalți cu podoaba nobleții să li se îngăduie din osebită bunăvoință regală ceea ce li se tăgăduiește de asprimea dreptului obișnuelnic, am îngăduit cu binevoitoare încuviințare comitelui Nana să aibă voe nestingherită de a hotări asupra tuturor moșiilor sale aflătcare în orice loc, de a le dărui, a le lăsa, a le da și a le hărăzi în chip slobod încă de pe acum. Așa dar dobândind aievea din bunătațea noastră regală acest bine, numitul comite Nana, sfătuindu-se adesea împreună cu nobila doamnă, soția sa, fiica lui Moys, răposatul comite palatin, ce fel de hotărîre mai folositoare sufletului său și mai plăcută majestății celui prea înalt ar putea lua cu privire la susnumitele sale moșii, a vrut mai bine ca în locul unui moștenitor trecător și pieritor, să-și lase ca moștenitoare a susziselor bunuri pe slăvita fecioară, născătoarea lui dumnezeu și a omului, închinându-și în chip osebit sufletul său și al suszisei sale soții — prin dăruirea acelor bunuri pământești — ocrotirii slăvitei fecioare.

Așa dar, înfățișându-se în persoană înaintea noastră, a lăsat, a dat, a hărăzit și a dăruiat toate moșiile sale, atât cele de moștenire, cât și cele cumpărate ori dobândite sub orice alt cuvânt, bisericii prea fericitei fecioare din insula cu același nume și prin ea, prea iubitelor fiice, surorilor care slujesc în acea biserică, spre a le stăpâni în pace pe veci. Voind însă comitele Nana ca această recunoaștere a dăruirii moșiilor, făcută înaintea noastră, a strămutării de stăpânire și a hărăzirii de fapt făcută de pe acum să aibă o putere mai deplină decât vreo altă dăruire sau hărăzire de mai târziu — pe care, împins cumva de turburarea minții, schinibându-și gândul său atât de mântuitor și de sfânt, ar voi s'o facă în parte sau în întregime, fără ca aceasta să aibă vreo tărie — s'a orânduit pe sine cât timp va trăi drept uzufructuar al acelor moșii, trecând de pe acum proprietatea și stăpânirea acelor moșii asupra pomenitei biserici și preluând de pe acum uzufructul întru asigurarea proprietății sale cu rezerva totuși că dacă i s'ar naște între timp un fiu comitelui Nana, toate câte au fost ale sale îi vor fi înapoiate lui sau fiului său în deplină proprietate și stăpânire.

Și dacă s'ar întâmpla ca fiul să-și sfârșească zilele sale, trăind încă tatăl său, sau îndată după moartea lui, actul de dăruire, de danie sau de trecere²⁾ a susziselor moșii va rămâne întreg și nevătămat, toate moșiile, ale căror nume se adaugă mai jos, rămânând, ca și în cazul de mai înainte, suszisei biserici cu deplin drept de proprietate și stăpânire. Și s'a mai adăugat de către acela că dacă doamna soția sa va supraviețui bărbatului său, ea va rămâne în stăpânirea moșiilor pe care i le-a orânduit ei comitele Nana sub cuvântul zestrei, dotalițiului sau darurilor de nuntă, <posesiuni> ale căror nume se arată îndeosebi mai jos.

¹⁾ *justo titulo.* ²⁾ *transfusio possessionum.*

Asupra acestor bunuri acea doamnă va rămâne uzufructuară cât va trăi, iar la moartea ei se vor întoarce împreună cu întreaga proprietate și stăpânire și cu roadele și folosințele la suszisa slăvită fecioară. Iar toate celelalte moșii ale suszisului comite Nana, după moartea lui ajung de îndată în dreptul și proprietatea bisericii mai sus pomenite. Iar noi cugetând la măreția dumnezeiască, socotind că este drept și cuvenit ca să încuviințăm gândul domnilor care își trec bunurile și moșiile lor asupra persoanelor cuvioase, deoarece suntem datori să veghem cu grija cuvenită asupra acelora care au ales cucernica viață monahală, ca nu cumva prilejul vreunei nevoi să-i facă pe ei să se lase de cele dumnezeiești ori să slăbească tăria sfintei legături, lăudăm hotărîrea luată în această privință de comitele Nana și încuviințăm trecerea, dania sau dăruirea și hărăzirea moșiilor sale, făcute bisericii pomenite și le întărim în chip neclintit prin puterea scrisorii de față cu rezerva celor pe care le-am arătat mai sus: dacă i se va naște un fiu. Și ca nu cumva lacoma răutate a unora să încerce pe față a strica întreaga danie a susnumitelor moșii sau să o poată știrbi în parte, am poruncit să se înscrie și să se adauge în scrisoarea de față, în chip osebit, numele acelor moșii. Dar mai întâiu aceste predii ¹⁾, pe care dintru început le-a dăruit chiar din clipa de față în chip nestrămutat și neclintit: a dăruit un prediu cu numele Solomar, aproape de Buda, cu o slugă ²⁾ cu numele Nенаe, împreună cu patru fii și cu boii pentru un plug, cu vii, crânguri, fânațe și toate câte țin de acel prediu, pe care l-a avut și l-a stăpânit neclintit încă din vechime în temeiul dreptului de moștenire și în care niciuna dintre rudele de sânge nu are și nici nu a avut vreun drept sau vreo parte și în a cărui stăpânire de fapt el însuși a pus de îndată susnumita biserică.

Iar numele celorlalte predii sunt acestea: în comitatul Barana, Cheley cu toate cele ce țin de ea, afară de partea mănăstirii sale Descer, în care se află locul curții sale. Deasemenca, lângă acel prediu, satul Caplan în întregime; apoi satul Schemel, afară de partea capitlului din Pécs, apoi satul Chusach în schimbul < satului > Scepcho. De asemenea, o moșie numită Samud cu cincisprezece sate, pe care o dăduse soției sale, iar pe care acum prin bună înțelegere, potrivit hotărîrii sus pomenite, a dăruit-o amintitei biserici. De asemenea, în comitatul Pesta pământul Gvanda, pământul Mischla, pământul Foucd; apoi în comitatul Chongrad satul Thul cu toate cele ce țin de el, atât păduri, cât și fânațe și roade. De asemenea, o parte din pădurea ce se cheamă Kalanguerusy, cu fânațe și pământ; apoi pământul Suad, pământul Chahany, pământul Buken, pământul Legen, pământul Ethey, pământul Olup; apoi lângă Tisa o parte din pământul Olpar împreună cu viile și roadele, cu bălțile și livezile dela Tisa. De asemenea, lângă Tisa pământul Buchur în întregime împreună cu Tisa, balta cu numele

1) *praedia*. 2) *servo*.

Aron Morvajo; pământul Turba și Egeupha cu Tisa și cu balta, ce se cheamă Wartako, în care se folosește o singură mreajă. De asemenea, dincolo de Tisa un prediu cu numele Kera în întregime. De asemenea, o parte din două pământuri ce se zic Feeryhu, apoi o parte din pământul Gurg. De asemenea, o parte din pământul Soud; apoi o parte din pământul Dama; apoi o parte din pământul Wisarahel. De asemenea, a patra parte din vadul Quertuelus. De asemenea, un pământ lângă Tisa, ce se cheamă Pispuki, împreună cu balta cu numele Corgu; apoi o parte din pământul Beregdu și din râul ce se cheamă Burha, cu bălțile și locurile de pescuit. De asemenea, în Transilvania ¹⁾ o parte din satul Helya ²⁾ cu pădurile, pământurile și locurile de pescuit și pământul cu râul Mureș, care curge prin mijlocul lui. De asemenea, în Sabul, pământul Latybar ³⁾ în întregime. Apoi o parte din pământul Etyu, apoi o parte din pământul Leel și o parte din pământul Furku, o parte din pământul Voson, apoi pământul Mousa în întregime. De asemenea, o parte din pământul Sarus și în tot locul unde rudele sale au moșii, a cincea parte.

Și pentru ca actul acestei mântuitoare orânduiri, danii, dăruiri sau strămutări a moșiilor sale asupra susnumitei biserici a fericitei fecioare făcută de comitele Nana să capete puterea trăinicieii și pentruca în vremurile ce vor urma să nu poată fi nimicită de vechimea care roade totul, am dat acelei biserici a slăvitei fecioare și surorilor care slujesc acolo această scrisoare întărită cu puterea dublei noastre peceti.

Dată de mâna iubitului și credinciosului nostru magistru Farcaș <prepozit > ales de Alba ⁴⁾, vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șasezeci și șase, în a treia zi înainte de nonele lui Mai, iar al domniei noastre al treizeci și unulea an.

Textul lat. la Fejér, IV. 3. p. 315—320 (numele de locuri după Szentpétery, I, nr. 1486, care a văzut originalul).

79

1266 Iunie 22, Viterbo.

Clement episcopul, robul robilor lui Dumnezeu, etc. Spre amintirea veșnică a acestui lucru, etc. Fiul regelui veșnic, pentru a reda pacea neamului omenesc, care se făcuse vrednic de mânia lui Dumnezeu tatăl prin păcatul strămoșesc, a vrut ca în semn de împăcare să fie așezat curcubeul printre neuri. Apoi, întrupându-se din fecioară și dându-se chinului morții dătător de viață al crucii, a răscumărat prin trupul său aceste dușmăanii, împăcând cele ce sunt în ceruri și pe

¹⁾ *Ultrasilvas* ²⁾ Probabil identic cu Ilia în raionul Deva (reg. Hunedoara). ³⁾ În comitatul Bihar a existat o așezare cu nume Latobar. ⁴⁾ Székesfehérvár, oraș în R. P. Ungară.

pământ și vestind celor de aproape și celor de departe, pacea pe care, spre a o face mai de preț muritorilor ¹⁾ atunci, când < el > avea să treacă din < această > lume la tatăl și și-a lăsat moștenirea sa aleșilor săi, a lăsat-o cu precădere ²⁾ aceluia care rămăseseră cu dânsul în timpul încercărilor sale, adică comesenilor și învățăceilor săi și le-a reamintit-o acestora în două rânduri după învierea sa din morți, învățându-i că ea trebuie să fie îmbrățișată de toți, cu atât mai mult, cu cât a voit să le-o încredințeze mai stăruitor și mai ales celor dintâi părinți ai sfintei biserici.

Deci noi, pus anume din porunca sa ca locțiitor al său pe pământ, deși nevrednic, dorim, cum se cuvine, pace tuturor creștinilor și suntem cât se poate de veghetori și grijulii pentru cele din care s'ar putea ivi pacea cu ajutorul lui Dumnezeu și, înlăturându-se piedicile, să poată fi păstrată neclintită, adăogând cu dragă inimă tăria cheazășiei apostolice la strângerea împreună a voințelor împărțite, pentru ca liniștea întărită prin ocrotirea noastră să rămână neatinsă și să se păstreze fără vătămare, mai ales cum e vorba de regi atât de apropiați ³⁾ încât legătura firească abia lasă să se bănuiască între ei vreo scânteie de neînțelegere.

Negreșit, acum câțva timp a izbucnit o mare neînțelegere între prea iubiții noștri fii întru Hristos iluștrii regi ai Ungariei Bela și Ștefan, fiul său prim-născut, ducele Transilvaniei, dar în sfârșit cu ajutorul îndurării dumnezeiești acei regi au ajuns la pace și învoială între ei, încheind anume înțelegeri între ei, la paza cărora s'au îndatorat mai sus zișii regi, rostind fiecare din ei un jurământ solemn ⁴⁾, precum se arată mai pe larg în scrisorile întocmite pentru aceasta și întărite cu pecetile regale.

Plecându-ne așa dar la rugămintile aceluia regi, încuviințând și întărind ce au făcut în privința aceasta, confirmăm prin autoritatea noastră apostolică și o întărim cu ocrotirea scrisorii de față, astfel totuși ca din aceasta să nu se nască nicio vătămare a libertății bisericesti și al dreptului de judecată al fețelor bisericesti. Iar cuprinsul aceluia scrisori am poruncit să se treacă cuvânt cu cuvânt în scrisoarea de față și este astfel. Cuprinsul scrisorii aceluia rege Bela este acesta: < *Urmează actul lui Bela al IV-lea regele Ungariei, din 1266 Martie 23* >.

Iar cuprinsul scrisorii aceluia rege Ștefan este acesta: < *Urmează actul lui Ștefan « regele cel tânăr » al Ungariei, ducele Transilvaniei și domnul Cumanilor, având același text și purtând aceeași dată ca și actul lui Bela al IV-lea* >.

Nimănu-i deci etc. confirmării noastre etc.

¹⁾ ac hiis, qui prope pacem annuntians III, et qui longe, quam, ut mortalibus carior haberetur. ²⁾ praelegavit. ³⁾ sic annexos = atât delegați împreună ⁴⁾ corporali praestito iuramento.

Dat la Viterbo, în a zecea zi înainte de calendele lui Iulie, în anul al doilea. Pe m<arginea> e<xterioară>¹⁾; în același fel²⁾ s'au dat scrisori pentru Ștefan regele cel mai tânăr al Ungariei³⁾.

Textul lat. la Theiner, I, p. 284—287.

80

1266 < Iulie-December > ⁴⁾

Ștefan, din mila lui Dumnezeu, regele cel tânăr al Ungariei, ducele Transilvaniei, domnul Cumanilor, tuturor credincioșilor lui Hristos, care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru acela ce dăruiește mântuire regilor. Grija pentru bunăstarea supușilor și ridicarea lor în ranguri a purces întotdeauna dintr'o dragoste deosebită. De aceea, cu cât mai vădit poartă de grijă luminăția regală regatului și coroanei, cu atât mai cu spor crește numărul luptătorilor pentru susținerea statului.

Vă dăm de știre, așa dar prin cele de față tuturor că noi, la cererea și rugămintea iubitului și credinciosului nostru Dominic palatin, comite de Bács și de Sibiu, am hotărît ca pe slujitorul său⁵⁾ cu numele Iacob, fiul lui Dionisie, despre care palatinul spunea că l-a slujit din frageda lui tinerețe și care ține de iobăgimea⁶⁾ cetății Borsod, să-l ridicăm din atârnamea zisei cetăți, împreună cu pământul său numit Baba⁷⁾ unde locuște acum acel Iacob și pe care l-a stăpânit până acum în pace, în rândul și societatea slujitorilor noștri și a nobililor⁸⁾, în așa fel ca de acum încolo atât Iacob însuși, cât și moștenitorii săi și urmașii moștenitorilor săi să se poată și să trebuiască să se bucure întotdeauna și pe veci în ceata și rândul slujitorilor noștri nobili⁹⁾.

Pentru ca actul privitor la această trecere¹⁰⁾ să dobândească puterea trăiniciei veșnice și să nu poată fi schimbat ori strămutat sub nicio formă în scurgerea vremii, am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceti lui Iacob și printr'însul moștenitorilor lui și urmașilor moștenitorilor lui.

Data de mâna iubitului și credinciosului nostru magistru Nicolae din Alba Transilvaniei, cancelarul curții noastre, în anul domnului o mie două sute șasezeci și șase.

Textul lat. la Wenzel, VIII, p. 147—148.

¹⁾ a foii de registru. ²⁾ *e.m. = eodem modo*. ³⁾ adică au fost eliberate la cererea acestuia. ⁴⁾ Pentru datare cf. Szentpétery, II, nr. 1858. ⁵⁾ *servitor*. ⁶⁾ *de iobagionatu*. ⁷⁾ Azi Hőbába, sat în comit. Borsod. (R. P. Ungară). ⁸⁾ *in numerum et collegium serviencium nostrorum et nobilium*. ⁹⁾ *in cetu nobilium serviencium*. ¹⁰⁾ *translocio*

1266 Noembrie 20.

<Bela al IV-lea regele Ungariei poruncește între altele, să se restituie episcopiei de Vesprim (R.P. Ungară) două cetăți de pe muntele Tadeuka, cotropite de comitele Martin și fiii acestuia, care, în ciuda chemărilor reînnoite, nu s'au înfățișat> «la acea judecată generală, înaintea celor șase baroni ai regatului, adică înaintea domnilor: venerabilii arhiepiscopi Filip de Strigoniu și Smaragd de Calocsa, lui R<oland> banul întregii Slavonii, Martin marele nostru vistiernic, L<adislau> voevodul Transilvaniei și magistrului Baas judele curții regelui Ștefan, aleși și însărcinați de noi și de amintitul rege Ștefan, prea iubitul nostru fiu». <Ei nu s'au înfățișat nici la noile termene hotărâte, în fața unor noi comisii>.

Textul lat. la Fejér, IV, 3, p. 322—330; cf. pentru regest Szentpétery, I, nr. 1502.

1267.

... Comitele Alexandru: a arătat privilegiul aceluiasi domn Ștefan, ducele Transilvaniei, dat pe vremea când era duce, întărit nu cu pecetea regală, ci cu cea ducală, de pe când trăia și cărmuia zisul rege Bela, tatăl său, în anul domnului o mie două sute șasezeci și șapte, în care se spunea lămurit că Alexandru, fiul lui Drugh, comite de Szabolcs l-a slujit cu credință și supunere pe ducele Ștefan din frageda lui tinerețe, în mai multe expediții, primejdii și întâmplări ale soartei fără a-și cruța nici averea, nici a se cruța pe sine și, neputând să le povestească pe fiecare în parte, a socotit totuși să arate câteva din ele și să le cuprindă în privilegiul său. Intâi, pe vremea când ducele Ștefan, care pusese să fie scris în actele sale în chip neîndreptățit ca rege mai tânăr al regatului Ungariei în timp ce trăia și domnea încă zisul rege Bela, părintele său, îndura pe nedrept grele prigoniri din partea părinților săi, acel Alexandru s'a alăturat ducelui Ștefan slujindu-i cu supunere și i-a fost atât de credincios, încât a înfruntat cu bărbăție și cu tărie primejdii de moarte, mergând în recunoașteri și avântându-se și în alte chipuri pentru ducele Ștefan ¹⁾ și când ducele Ștefan a ajuns între zidurile cetății Codlea ²⁾, părăsit de alți baroni și cavaleri și credea că nu se va putea împotrivi oștirilor tatălui său care-l urmăreau și dușmanilor săi, acel Alexandru nu l-a părăsit pe ducele Ștefan, ci, alăturându-i-se și mai mult, i-a adus prin veghi de zi și de noapte în acea cetate slujbe atât de

¹⁾ *eidem se adeo devotum reddisset, quod pre ceteris mortis eventibus se potuisset in speculandis et aliis eidem domino Stephano duci insurgentibus viriliter et potenter...* ²⁾ *Fekete-holm*, sat în raionul Stalin.

mari și de binevenite, încât abia ar putea fi povestite fiecare în parte. Pe lângă aceasta, cu prilejul luptei în care a fost prins Laurențiu, fiul lui Kemen, credinciosul aceluiași rege Bela, prigonitorul zisului duce Ștefan, <acest Alexandru> aruncându-se în luptă înaintea tuturor celorlalți, a doborât cu lancea un cavaler viteaz ¹⁾, al cărui scut i l-a trimis spre mângâierea <sa> regală și a mai adus și alte slujbe asemănătoare acestora, arătate și povestite în acel privilegiu.

Drept aceea, ca răsplată pentru credința și slujbele acestui Alexandru, voinđ să-i arate, la rândul său, recunoștința sa, ducele Ștefan a dăruit comitelui Alexandru, moștenitorilor și urmașilor moștenitorilor lui, satele banului Erne, numite Kosunch, Lubna și Herostouiche, pe care banul Erne le dăruise comitelui Alexandru pentru slujbele, sale împreună cu toate folosințele și cele de țin de ele, între marginile și hotarele în care le-a stăpânit înainte același Erne, ca să le stăpânească pe veci.

Rezumat lat. în actul lui Toma jude al curții regale, din anul 1353. la Szentpétery, II, nr. 1873.

83

1267.

Noi Bela, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei și Ștefan, din aceeași milă, regele cel tânăr al Ungurilor și duce al Transilvaniei și Bela cel tânăr duce al întregii Slavonii, aducem la cunoștința tuturor celor ce vor vedea scrisoarea de față, că toți nobilii regatului Ungariei, ce se numesc slujitori ²⁾ regali, înfățișându-se înaintea noastră, ne-au cerut cu smerenie și supunere să binevoim a-i lăsa în libertățile ce le-au fost satornicite și le-au fost date de sfântul rege Ștefan, pentru ca ei să se simtă datori a ne sluji cu atât mai mare credință și dragoste nouă și coroanei, cu cât îi vom înzestra cu libertăți mai mulțumitoare. Socotind că cererile și stăruințele lor sunt drepte și legiuite, am hotărît, cu sfatul și încuviințarea baronilor noștri, să le luăm în seamă, înțelegând că prin aceasta trebuie să se vegheze la o mai bună stare a regatului nostru. Așadar hotărîm ca dările sau plățile pentru câmara noastră regală sau sub orice alt cuvânt, să nu se ceară nicicând dela oamenii ³⁾ nobililor și nici hrană și nici să nu fie supărați, de noi sau de alții, sub cuvânt de găzduire.

Tot astfel voim ca toate pământurile cetăților sau ale udvornicilor, pământuri pe care au fost așezați ⁴⁾ oameni în numele nostru sau al reginei, să fie înapoiate cetăților și udvornicilor și satele acelea ⁵⁾ nu trebuie să se bucure de numele privilegiat al oaspeților liberi.

¹⁾ *unum bonum militem.* ²⁾ *servientes.* ³⁾ *populis.* ⁴⁾ *sunt congregati.* ⁵⁾ ale locuitorilor așezați pe acele pământuri, în numele regelui sau al reginei.

De asemenea, am poruncit, ca niciun nobil să nu poată fi luat în prinsoare, închis și osândit de către noi în persoana sau în bunurile sale pentru o pără răuvoitoare ¹⁾, fără rostirea, judecății ²⁾, ci tras în judecată în fața baronilor, să fie judecat fără mânie, ură sau părtinire, păzindu-se rânduiala dreptului.

De asemenea, am mai îngăduit ca nobilii, după ce vor fi cerut și vor fi primit încuviințarea, să fie slobozi de a se dace la oricare dintre noi ³⁾, fără ca pentru aceasta să li se pustiască moșiile ⁴⁾.

Deasemenea, mai hotărîm ca pământurile nobililor, pe care oamenii satelor noastre slobode sau ale reginei sau udvornicii ori oamenii cetăților le vor fi luat cu vreun prilej oarecare și le țin în stăpânirea lor, să le fie înapoiate numiților nobili, după mărturia ⁵⁾ și dovada a doi dintre baronii noștri, cărora noi și pomeniții nobili am hotărît că trebuie să li se dea crezare.

Tot astfel mai hotărîm ca, dacă vreunul din nobili s'ar întâmpla să moară fără moștenitor, moșiile și bunurile lui să nu fie înstrăinate între timp, nici dăruite cuiva, ori date, sau lăsate pe veci, până ce rudele și neamurile celui răposat nu vor fi chemate în fața noastră și până ce în fața acestora ⁶⁾ și a baronilor noștri nu se va fi hotărît asupra acestor <bunuri>, după cum va cere rânduiala dreptului. Iar între timp rudele și neamurile celui mort vor trebui să țină în păstrare moșiile și bunurile răposatului.

De asemenea, mai hotărîm că, dacă se va întâmpla ca noi să pornim războiu pentru a lua sau cuceri țări și domnii <străine>, nu vom lua pe nobili la oaste fără voia lor, decât cei care vor voi să meargă de bunăvoie ori pe cheltuiala noastră și nici nu-i vom sili cătuși de puțin să meargă fără voia lor în ajutorul chiar al fiilor noștri sau al altora.

De asemenea, am mai hotărît că în fiecare an la sărbătoarea sfântului rege, unul din noi va trebui să vină la Alba <Regală> ⁷⁾ și din fiecare comitat vor trebui să se adune acolo câte doi sau trei nobili, pentru ca în fața lor să se facă dreptate tuturor celor ce au vreo plângere cu privire la toate pagubele și vătămarile ce le-au fost aduse și pricinuite de orișicine.

De asemenea, dacă un nobil, neavând moștenitori, va fi murit la oaste, moșiile lui, în orice chip vor fi fost dobândite, nu vor trece în mâinile regelui, ci vor trebui să fie lăsate rudelor sau neamului celui mort în luptă și anume astfel ca moșiile ni ereditare ⁸⁾, să rămână rudelor sale, iar cele cumpărate sau dobândite de el să se lase aceluia căruia a voit să le dea răposatul pe când era în viață.

De asemenea, pricinile nobililor trebuiesc hotărîte fără jalbe ⁹⁾.

Iar noi îi vom păstra pe susnumiții nobili în toate aceste libertăți și în celelalte ce le-au fost orânduite de sfântul rege Ștefan și îi vom ține fără vreo știrbire

¹⁾ *propter malam suggestionem.* ²⁾ *sine strepitu iudicii.* ³⁾ *ad quemcunq; nostrum.*
⁴⁾ *possessiones.* ⁵⁾ *secundum fidem.* ⁶⁾ adică a rudelor celui răposat. ⁷⁾ Székesfehérvár (R. P. Ungară) ⁸⁾ *possessiones hereditarie.* ⁹⁾ *sine petitionibus.*

Așa să ne ajute dumnezeu și sfânta evanghelie și lemnul dătător de viață al crucii domnului!

Iar dacă în viitor vreunul dintre noi va călca — doamne ferește — așezământul de față și libertățile date de sfântul rege Ștefan, domnul arhiepiscop de Strigoniu să-l silească prin pedepse bisericești, să păzească neclintit cele de mai sus, așa după cum ne-am legat la aceasta printr'o făgăduință asemănătoare ¹⁾. Iar pentru ca această hotărîre a noastră să aibă puterea veșniciei trăinicii, am poruncit ca această scrisoare să le fie întărită cu pecețile noastre.

Dat în anul domnului o mie două sute șasezeci și șapte.

Textul lat. la Marczali, *Enchiridion*, p. 168—169.

84

1267

Ștefan, diu mila lui dumnezeu, regele cel tânăr al Ungariei, ducele Transilvaniei, tuturor credincioșilor noștri care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru domnul. Deși milostivirea regală trebuie să-și întindă mâna darnică tuturor, ea trebuie totuși să-i împărtășească cu daruri și binetaceri pe aceia a căror cinste e încercată cu vrednicie în împrejurări bune și rele, pentru ca și alții îndemnați de pilda lor, să se însuflețească mai puternic spre fapte credincioase.

De aceea, voim să ajungă prin acestea la cunoștința tuturor că, deși magistrul Andrei, fiul lui Ivan, portarul nostru ²⁾, ne-a slujit cu credință și supunere în regatul nostru, în mai multe expediții și în <felurite> împrejurări și întâmplări, <ale soartei>, necruțându-și averea sau viața sa și acestea nu se pot povesti una câte una așa cum s'ar cuveni, vrem totuși prin cele de față să înfățișăm și să cuprindem aici câteva din ele.

Pe când sufeream grele prigoniri, fără vina noastră, din partea părinților noștri, el s'a dovedit atât de credincios față de noi, prin dragoste, sinceritate și slujbă credincioasă, încât își primejduia chiar viața înaintea celorlalți. Și când voevodul Ladislau și fratele său Gyula au venit împotriva noastră în părțile Transilvaniei, cu Cumanii, care prin mila divină au fost puși pe fugă, înfruntând întâmplările îndoelnice ale soartei, îmboldit de cel mai mare devotament a purtat armele cu bărbăție și cu vitejie împotriva celor ce s'au răscolat împotriva noastră.

Și când am sosit între zidurile cetății Codlea ³⁾, părăsindu-ne și fugind mulți baroni și cavaleri de ai noștri, precum și toți nobilii regatului nostru, după ce nu ne mai puteam împotrivi celor ce ne urmăreau și dușmanilor noștri, el nu ne-a părăsit nicidecum ci alăturându-se și mai mult de noi ne-a adus slujbe atât de

¹⁾ *pari voto.* ²⁾ *ianitor noster.* ³⁾ *Feketeholm*, sat în raionul Stalin.

mulțumitoare și de bine venite în cetate, în străjile de noapte și de zi și în alte multe <chipuri>, încât abia se pot povesti în parte.

Apoi, când am avut ciocnirea cu Laurențiu, fiul lui Kemeny, alergând el la luptă înaintea tuturor celorlalți cavaleri ¹⁾ ai noștri, a doborât la pământ cu lancea pe stegarul oștirii aceleia și pe alți doi buni cavaleri și prinzând înarmat și pe cal chiar pe însuși Laurențiu, fiul lui Kemeny, căpetenia acelei oștiri, prigonitorul și dușmanul de frunte al nostru și alor noștri, ni l-a adus <prins> împreună cu cei trei cavaleri pomeniți mai sus.

În sfârșit, când ne-am îndreptat pașii noștri spre Tisa în luptă cu banul Erney, înaintea celorlalți cavaleri ai noștri, a săvârșit cu bărbăție și cu vitejie fapte de arme vrednice de laudă, doborând mulți cavaleri. Afară de aceasta, în ciocnirea dela IIsunseeck ²⁾, adică înainte de anul dela Hristos 1259 ³⁾, <ciocnirea> în care a fost prins palatinul Henric împreună cu cei doi fii ai săi, el n'a fost cel din urmă, ci cel dintâiu lancea lui a fost dinainte și cea dintâiu atunci când au năvălit asupra lui trei cavaleri și au pierit de lancea sa înaintea ochilor majestății noastre.

Deci, voind noi a-i răspunde la rândul nostru prin răsplătirea faptelor și slujbelor sale credincioase, deși credem că ceea ce facem acum e puțin față de ceea ce avem noi de gând și ceea ce merită, am dat din osebita noastră milostivire pomenitului magistru Andrei și moștenitorilor săi, precum și urmașilor moștenitorilor săi, spre a-l stăpâni în veci și nestrămutat, satul numit Aranylaboubach cu o mânuștire, cu port la Petervaradgya ⁴⁾ de amândouă părțile Dunării, cu un târg și scaun de judecată, împreună cu toate celelalte folosințe ale sale și cele ce țin de el. Acest sat fusese al comitelui Petru, fiul lui Gurey și dela el a revenit în mâna noastră, luându-i-se pentru vina necredinței lui vădite, proclamate în tot regatul. Apoi îl dădusem lui Bachkolda Cumanul, dela fiii căruia l-am luat și l-am confiscat în urma faptelor lor de necredință, pe care le-au săvârșit fățiș prigonindu-ne pe noi și pe ai noștri, deoarece s'au răsculat pornind războiu împotriva noastră la porunca părinților noștri, anume Bela al IV-lea și regina Maria, urmărindu-ne cu scopul de a ne distruge pe noi și de a-i vătăma pe ai noștri, dacă ar fi putut săvârși aceasta.

Așa dar, pentru ca această danie a noastră să aibă puterea veșniciei trăinicii și ca nu cumva cu trecerea vremii să poată fi zădărnicită de cineva sau stricată în vreun fel am dat numitului magistru Andrei și urmașilor săi scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceti.

Data de mâna iubitului și credinciosului nostru magistru Petru cancelarul curții noastre, în anul domnului o mie două sute șasezeci și șapte.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densusianu, I, 1, p. 331—332 (numele proprii după Szentpétery, II, nr. 1869, care a văzut originalul).

¹⁾ *milites*. ²⁾ Isaszeg, sat în R. P. Ungară. ³⁾ În realitate lupta a avut loc în 1265. ⁴⁾ Petrovaradin (în Jugoslavia, cf. și Szentpétery, II, nr. 1869).

1267.

Ștefan, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, ducele Transilvaniei și domnul Cumanilor, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Milostivirea regală trebuie să privească meritele fiecăruia cu ochi binevoitori, ca să-i îndemne la săvârșirea faptelor credincioase prin daruri mărinimoase pentru ca ceilalți, văzând pilda lor, să slujească cu mai multă căldură. De aceea vrem să aducem la cunoștința tuturor prin scrisoarea de față că, luând aminte la meritele câștigate prin slujbele și faptele credincioase ale zisului Ioan, iubitul și credinciosul nostru, pe care le-a săvârșit în chip lăudabil și cu supunere, slujind în casa noastră din frageda tinerețe a noastră și a lui, și înfruntând cu îndrăzneală întâmplările felurite și pline de nesiguranță ale sorții și aducându-ne aminte în deosebi, cum a rămas el tot timpul cu noi în cetatea numită Codlea ¹⁾ săvârșind fapte credincioase după ce am fost părăsit de mulți și când am avut bătălia cea mare ²⁾ la IIsuaseg ³⁾ din pricina prigoanei părintelui nostru, el s'a arătat tare și neclintit ca un stâlp de piatră și a pătruns cu bărbăție și vitejie în rândurile dușmanilor pricinuind... ⁴⁾ un mare măcel potrivnicilor noștri și luptând acolo cu vrednicie a pus pe fugă în văzul nostru și al tuturor, mulți din dușmanii noștri și a primit răni cumplite. Noi așa dar, vrând să-i răspundem la rândul nostru, prin răsplătirea slujbelor sale, cu toate că ceea ce facem acum este foarte puțin față de ceea ce cugetăm să facem în viitor, i-am dăruit, donat și dat lui, moștenitorilor și urmașilor moștenitorilor lui, ca să-l stăpânească cu drept veșnic și nestrămutat pământul numit Selyz în comitatul Borsod. < *Urmează descrierea hotarelor acestui pământ și formula obișnuită de coroborare* >.

Dat de mâna iubitului și credinciosului nostru magistrul Petru vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șasezeci și șapte.

Textul lat. la Szentpétery, II, nr. 1874, care consideră acest act foarte suspect.

86

1267.

Ștefan, din mila lui Dumnezeu, regele cel tânăr al Ungariei, ducele Transilvaniei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Luarea aminte prevăzătoare a regilor trebuie să întâmpine cu daruri potrivite pe aceia care îi slujesc, astfel încât și alții îndemnați de pilda lor, să se însuflească cu atât mai vărtos spre fapte credincioase.

Deaceia, voim prin acestea, să ajungă la cunoștința tuturor, că noi ținând seamă de faptele credincioase și vrednicele slujbe ale credincioșilor noștri, magistrul Pous

¹⁾ *Feketeholm*, sat în raionul Stalin. ²⁾ *bellum generale*. ³⁾ *Isaszeg*, sat în R. P. Ungară.
⁴⁾ Lacună în textul latin publicat.

și fratele său Dominic, dar mai ales ale magistrului Pous, pe care ni le-au adus cu credință și devotament pe când eram în cetatea Codlea ¹⁾ și anume când Laurențiu, fiul lui Kemeny, se lupta împotriva noastră împresurând numita cetate, magistrul Pous alergând în cetate în fruntea mai multora dintre ai noștri a luptat vitejește contra mulțimii dușmanilor.

Apoi când mai în urmă, adunându-ne toate puterile, ne-am încăierat tot acolo cu însuși Laurențiu și cu întreaga oaste a tatălui nostru trimisă împotriva noastră până la numita cetate, el a săvârșit multe isprăvi credincioase, vrednice de laudă.

Apoi ²⁾, când cu voia lui Dumnezeu ne-am îndreptat pașii spre părțile dunnărene ³⁾ în lupta pe care am dat-o la Irsuazeg ⁴⁾ împotriva oastei celei mari ⁵⁾ a tatălui nostru, magistrul Pous pătrunzând cu îndrăzneală în rândurile dușmanilor și răpunând pe mulți, ni l-a adus prins la noi pe Ioan, fiul palatinului Henric. Deși socotim prea puțin ceea ce facem noi acum ca răsplată pentru slujbele sale atât de mari și de multe, față de ce avem de gând să facem, i-am dat, i-am dăruit și i-am hărăzit din deplina milostivire a majestății noastre regale magistrului Pous și fratelui lui și moștenitorilor lor, pentru a-l stăpâni cu drept veșnic și a strămutat, un pământ numit Enezca ⁶⁾, așezat între satul Cassa ⁷⁾ și satul Scyna ⁸⁾, pământ prin care trece râul Crismend și care a fost a lui Izrad, iobagul cetății Abawyvar ⁹⁾, mort fără moștenitori, pământ pe care îl dădusem, când a revenit în mâinile noastre, medicului nostru Ioan, iar acesta murind îl dăruisem lui Ștefan, fiul lui Thekus, dela care l-am luat pentru necredință ¹⁰⁾.

Și pentru ca această danie a noastră să capete tărie veșnică și cu trecerea vremii să nu poată fi zădărnicită de cineva, i-am dat scrisoarea de față întărită cu chezașia dublei noastre pecetei.

Data de mâna iubitului și credinciosului nostru magistru Petru vice-cancelarul curții noastre, în anul domnului o mie două sute șasezeci și șapte.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 335—336.

87

<1267> Iunie 3, Kö (Iugoslavia).

Ștefan, din mila lui Dumnezeu, regele tânăr al Ungariei, ducele Transilvaniei credincioșilor săi din capitlul din Alba-Transilvaniei mântuire și milostivire.

¹⁾ *Fekethehewygh*, sat în raionul Stalin. ²⁾ *ceterum*. ³⁾ *partes Danubiales* ⁴⁾ *Isaszeg*, sat în R. P. Ungară. ⁵⁾ *exercitus generalis*. ⁶⁾ *Haniska*, sat la sud de Košice (R. Cehoslovacă). ⁷⁾ *Košice*, oraș în R. Cehoslovacă. ⁸⁾ *Snina*, sat, la nord-est de Košice (R. Cehoslovacă). ⁹⁾ *Abaujvár*, comitat în R. Cehoslovacă. ¹⁰⁾ Urmează descrierea hotarelor moșiei omisă de Hurmuzaki-Densușianu. N'o reproducem nici noi, moșia nefiind situată pe teritoriul R.P.R. Documentul e publicat în textul său complet de Wenzel, VIII, p. 173—175.

Deoarece, vrând să răsplătim credința și slujbele lui Nicolae, fiul lui Jula, omul nostru credincios, am hotărît să-i înapoiem și să-i redăm, din deplina noastră milostivire, moșiile bunicului său Jula cel mare, aflătoare în părțile Transilvaniei, anume pe cele Mnumite Jula, ediaș¹⁾, Micăsasa²⁾, Cloașterf³⁾ și Dupusul⁴⁾, împreună cu toate folosințele și cele ce țin de ele, pe care le-a stăpânit suszisul bunic prin drept de moștenire. Poruncim credinței voastre să trimiteți un martor iubitului și credinciosului nostru Nicolae voevodul Transilvaniei, comite de Solnoc, sau omului său, în fața căruia acesta să meargă la sus zisele pământuri și moșii pentru a-l introduce <pe susnumitul> în stăpânirea lor, fără a vătămă dreptul altuia.

Iar de s'ar afla unii împotriviitori să-i chemați în fața noastră la sorocul cuvenit. Dat la mânăstirea Kő, în vinerea înaintea Rusaliilor.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 528 (pentru datare cf. Szentpétery, II, nr. 1863).

88

1267 <circa Septembrie 15>.

Bela al IV-lea regele Ungariei, în urma sentinței rostite de trei înalți demnitari ca judecători trimiși de el și alți trei, între care se găsea Ladislau, pe atunci voevod al Transilvaniei⁵⁾, delegați în aceeași calitate de către coregentul Ștefan, condamnă pe Ponyth, fiul lui Arnold, pentru vina unei pâri neînțelepte⁶⁾ la pierderea tuturor moșiilor sale și în cazul când va putea fi găsit și prins, la înfierarea lui cu semnul obișnuit pentru cei care se fac vinovați de această crimă, întrucât el s'a împotrivit cu forța amintitei sentințe, care-l osândește la cedarea părții sale din satul Nykh (din comitatul Vas, R. P. Ungară), fiilor lui Ebed.

Regest după textul lat. din Fejér, IV, 3, p.384—387.

89

1268, <Alba-Iulia>.

Noi, întregul capitolu al bisericii sfântului Mihail din Alba Transilvaniei, dăm de știre celor care vor vedea cuprinsul scrisorii de față, că, venind înaintea noastră Luca, cu trei rude ale sale, anume Kama, Mykou și Olyver, pe de o parte, iar pe de alta, Andrei, ginerele lui Luca, acel Luca a mărturisit că a dat cu încuviințarea și învoirea susnumitelor sale rude, după cum au recunoscut aceștia în fața

¹⁾ *Medicsy*, oraș în reg. Sibiu. ²⁾ *Mykazaza*, sat în raionul Mediaș (reg. Sibiu). ³⁾ *praedium Nicolai*, sat în raionul Sighișoara (reg. Sibiu). ⁴⁾ *Thobiasfolua*, sat în raionul Mediaș (reg. Sibiu). ⁵⁾ *tunc vaivoda Transilvanus*. ⁶⁾ *nota calumnie*.

noastră, suszisului Andrei, ginerele său și urmașilor lui, pentru motivul că acesta are de soție pe fiica sa, a patra parte din pământul, de cumpăratură numit Ciunga ¹⁾ pe care îl stăpânea împreună cu zisele sale rude, pentru ca Andrei s'o stăpânească și s'o aibă pe veci și să-și poată împlini voia cu privire la această pătrime, dând-o, vânzând-o sau lăsând-o prin testament.

Așa dar, pentru ca actul asupra acestui lucru să dobândească puterea veșniciei trăinicii, în chip nestrămutat am dat scrisoarea de față întărită cu puterea peceteii noastre, Nicolae fiind prepozit, Albert cantor, Andrei custode, magistrul Cazimir decan.

Dat în anul domnului o mie două sute șazeci și opt.

Textul lat. în *Codex dipl. patrius*, VIII, p. 114.

90

1268, <Alba-Iulia>.

Noi întregul capitlu al bisericii sfântului Mihail din Alba Transilvaniei, dăm de știre tuturor celor care vor vedea scrisoarea de față că, venind înaintea noastră Petru, Iacob și Paul ²⁾, fiii lui Samson, pe de o parte, iar pe de alta Cute, iobag al cetății Turda, acel Cute a mărturisit în fața noastră că vânduse lui Samson, tatăl acestora, pe când trăia încă, și moștenitorilor lui, un pământ sau moșie de moștenire a sa numită Luncani ³⁾, pentru cincisprezece mărci de argint, ca să o stăpânească în veci. Din acele mărci, zisul Samson plătise lui Cute cinci mărci iar zece i-au mai rămas de plătit. Fiindcă sus zisul Cute dăduse lui Samson deplin drept ca să locuiască între timp, până la sorocul de plată al celor zece mărci, în pomenita moșie, ca și cum ar fi fost moșia de moștenire, acum așa dar, după ce zisul Samson apucase calea obștescului sfârșit, sus numiții săi fii care i-au urmat, au plătit pomenitului Cute, pomenitele zece mărci, pe care a recunoscut înaintea noastră că le-a primit în întregime. Din care pricină, ei și urmașii lor sunt stăpâni de moștenire ai sus zisului pământ.

Pentru ca deci cumpărarea și vânzarea pomenitului pământ, făcută în chip nestrămutat de către părțile sale zise, să dobândească puterea trăinicii și pentru ca Petru, Iacob și Paul, precum și urmașii lor, să poată stăpâni pe veci în pace și liniște pomenitul pământ, la cererea părților am dat actul de față întărit cu puterea peceteii noastre, Nicolae fiind prepozit, Albert cantor, Andrei custode, magistrul Cazimir decan.

Dat în anul domnului o mie două sute șasezeci și opt.

Textul lat. în *Codex dipl. patrius*, VII, p. 111—112.

¹⁾ *Chungua*, sat în raionul Aiud (reg. Cluj). ²⁾ În text: *Saul*. ³⁾ *Gerend*, sat în raionul Turda (reg. Cluj).

1268.

Bela, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei <etc>. Voim să ajungă la cunoștința tuturor, că deoarece... ¹⁾ în regatul nostru, cu voia lui Dumnezeu, au năvălit Tătarii, iar locuitorii regatului au fost în mare parte fie nimiciți, fie duși <în robie> și Ungaria, care mai înainte era plină de locuitori, a fost prefăcută pe multe locuri într-o pustietate, ne-am străduit ca printr-o scrisoare regală să chemăm din toate părțile lumii atât plugari cât și ostași pentru repopularea regiunilor pustiite și golite de locuitori. Iar celor ce au venit la chemarea noastră spre a locui în regatul nostru, le-am dat și le-am împărțit pământuri și moșii ²⁾ <etc.>.

Dat de mâna magistrului Demetriu vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șasezeci și opt.

Fragment dintr'un act lat. la Hurmuzaki-Densusianu, I, 1, p. 338—339.

1268.

Bela al IV-lea regele Ungariei întărește învoiala făcută între Marcel, fiul lui Ilarus din Thobol și vistiernicul Iacob, prin mijlocirea lui Myke canonic, cantor de Alba-<Regală>, cu privire la pământul Târgușor ³⁾ pentru care ei se aflau în proces. Potrivit acestei înțelegeri, partea de miazănoapte a moșiei, care mai înainte fusese a unor crainici ⁴⁾ regali, stinși fără urmași, a fost atribuită lui Marcel, iar partea de miazăzi, care aparținuse unor vistiernici regali, a fost dată lui Iacob.

Transumpt în actul de confirmare al lui Ștefan al V-lea, din 1270.

Regest de I. Karácsonyi, în rev. *Történelmi Tár* 1896, p. 505.

1268.

<Bela al IV-lea regele Ungariei confirmă vânzarea de către regină a cetății Komárom (azi în R. Cehoslovacă). În lista demnitarilor, între alții>: Gall episcopul Transilvaniei, Lodomer episcop de Oradea.

Regest la Szentpétery, I, nr. 1577.

¹⁾ Lacună în textul latin publicat. ²⁾ *possessiones*. ³⁾ *Ahsunwasara* (*Asszonyvására*), azi sat în raionul Săcueni (reg. Bihor). ⁴⁾ *precones*.

1268, Halmaş (R. P. Ungară).

Noi Ugrinus, fiul . . . ¹⁾ ban de Severin din, încuviințarea <lui Bela>, cu mila lui Dumnezeu, prea strălucitul rege al Ungariei, tuturor, atât celor de față cât și celor viitori care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru dăruitorul mântuirii. Dăm de știre tuturor, că deoarece . . . ¹⁾ se cade ca stăpânii împodobiți cu darul virtuților să fie neapărat răsplătitori și sprijinitori ai supușilor și slujitorilor, și mai ales ai aceloră în ale căror inimi au văzut credința neșovăitoare și care nu au stat în cumpănă de a-și pune capul pentru stăpânul lor în toate schimbările sorții.

Din această pricină, întrucât magistrul Dionisie, fiul lui . . . ¹⁾, din neamul Sadan, slujitorul nostru, ne-a făcut nouă tot felul de slujbe credincioase și noi am văzut acest lucru în chip neîndoios și fiindcă în toate schimbările sorții și-a pus capul său pentru noi, după cum înșine am văzut, pentru slujbele sale cu credință aduse nouă, i-am dat lui și prin el moștenitorilor și urmașilor moștenitorilor lui două sate numite Peggen ²⁾, aflătoare în comitatul Neugrad, împreună cu toate folosințele ce țin de ele, între vechile hotare, în care le-au stăpânit bunicul și tatăl nostru și le stăpânim și noi, spre a le stăpâni pe veci în chip nestrămutat astfel ca totuși dacă cineva dintre fiii noștri le-ar cere ³⁾ dela el, să nu le poată lua sub blestemul nostru, deasemenea dacă cineva dintre rudele noastre atât din neamul nostru, cât și vreo altă rudenie de a noastră sau vreun străin ar avea de gând să le ceară dela el sau dela moștenitorii și urmașii moștenitorilor lui, cât timp vom trăi noi, să le ceară dela noi, iar după moartea noastră va trebui să le ceară din alte moși ⁴⁾ ale noastre pentru susnumitele <sate> Peggen; pentru că susnumitele <sate> Peggen le-am dat pomenitului magistru Dionisie în chip liber și sigur pentru credința ce ne-a arătat-o nouă din tinerețea sa.

Dat în Halmaş, în moșiile bisericii de Caloceă, în anul dela întruparea domnului o mie două sute șase zeci și opt.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densușianu, I. r, p. 337-338.

1268.

Ștefan, din mila lui Dumnezeu, regele cel tânăr al Ungariei, ducele Transilvaniei și domnul Cumanilor tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Deși milostivirea regească

¹⁾ Lacună în textul latin publicat. ²⁾ Probabil *Petény*, sat în comit. Nograd, R. P. Ungară. ³⁾ În text: *acquireret*, pentru *requireret*. ⁴⁾ *possessiones*.

trebuie să întindă tuturor o mână dainică, totuși ea trebuie să răsplătească cu o mai mare dărnicie pe aceia a căror încercată cinste s'a învrednicit de laudă atât în vremuri bune, cât și în vremuri de restriște, pentru ca și alții îndemnați de pilda lor să se înflăcăreze și mai tare la fapte de credință ¹⁾.

Drept aceea, voim ca prin cuprinsul acestei scrisori să ajungă la cunoștința tuturor, atât a celor de față, cât și a celor viitori, că noi, luând în seamă faptele credincioase și slujbele pline de vrednicie ale iubitului și credinciosului nostru Alexandru banul de Severin, pe care încă de pe vremea tinereții sale ni le-a făcut nouă cu vrednicie și cu credință, slujind neconținut la casa noastră, înfruntând pentru noi și alte multe primejdii ale soartei. Și pentru ca să arătăm, de pildă <numai> câteva din slujbele sale, vrednice de laudă, <este destul să spunem că> în lupta noastră cea mare ²⁾ pe care am avut-o lângă Morava cu regele Boemilor ³⁾ când ne înconjuraseră dușmanii, el s'a bătut în chip strălucit, pierzându-și calul în luptă ⁴⁾.

Apoi în expediția noastră de sub cetatea Olmucz s'a purtat cu bărbăție și vitejie, primind în slujba țării și a coroanei cinci răni cumplite ⁵⁾ din partea dușmanilor.

Pe lângă acestea, atunci când am trimis oștirea noastră în Grecia, același Alexandru banul, strângându-și camenii săi în juru-i, a pătruns înaintea tuturor celorlalți în linia de bătaie a Grecilor și cu mare vărsare a sângelui său și al <oamenilor> săi ne-a adus izbânda. Și nu putem trece cu vederea nici <faptul> că atunci când necredincioșii noștri, Ladislau și fratele său Jula, trimiși de părinții noștri și îndreptaseră încercările lor pline de îndrăzneală împotriva noastră, pomenitul ban s'a străduit cu obișnuita-i credință să ne facă tot binele, în deosebi în vremea prigoanei și a nenorocirii noastre, când necruțătoarea și crunta prigoană a părinților noștri în disprețul iubirii <părintești>, a voit să ne alunge dincolo de hotarele țării noastre, și când susnumitul ban, părăsindu-și cu totul rudele, fiii, frații, moșiile și toate bunurile și lucrurile sale, nu s'a temut să ne slujească și a intrat împreună cu noi în cetatea numită în limba obișnuită Codlea ⁶⁾ și acolo ne-a adus cu inimă voioasă și bucuroasă felurite slujbe după porunca noastră, ca stăpânului său firesc.

De asemenea, din prima zi, când Conrad, fiul lui Kemyn, a ajuns cu oastea la porțile pomenitei cetăți în ajutorul părinților noștri, susnumitul ban s'a luat la luptă vitejește ⁷⁾ cu acesta.

Iar când, în sfârșit ieșind din acea cetate, am năvălit asupra palatinului Laurențiu, care, aștepta cu nerăbdare moartea noastră și dorea să ne stingă viața.

¹⁾ Preambulul e identic cu acela din actul lui Ștefan al V-lea în favoarea lui Andrei, fiul lui Ioan, din 1267 și din alte documente din același an. ²⁾ *in bello generali*.

³⁾ Premysl Ottokar al II-lea (1253—1278). ⁴⁾ *pedes in ipso conflictu remanendo*. ⁵⁾ *letifera*.

⁶⁾ Feketeholm, sat în raionul Stalin. ⁷⁾ *forti manu*.

susnumitul ban, fără frică de moarte, avântându-se înaintea tuturor celorlalți în primejdiile soartei, i-a ucis pe unii cu lancea, pe alții cu spada și pe mulți dintre dușmanii noștri ni i-a adus nouă învinși și legați.

Pe urmă, în lupta noastră cea mare dela Ilfagyz ¹⁾, ca un zid a stat pentru noi susnumitul ban Alexandru și a pătruns în mijlocul dușmanilor, netemându-se de moarte, ci dorind slava și cinstea noastră și luptând în chip minunat <chiar> sub ochii majestății noastre și nimicind cu totul puterea dușmanului ne-a statornicit în coroana și demnitatea noastră. Și deși a mai îndeplinit și alte fapte vitejești <dintre care> multe de laudă, totuși <socotim> că deocamdată este de ajuns că am amintit vitejiile pomenite.

Așa dar, ca răsplată pentru slujbele acelu ban Alexandru, deși cea pe care i-o dăm acum pare prea mică, iar el e vrednic de <răsplăți> cu mult mai mari după meritele sale, i-am dat, i-am dăruit și i-am hărăzit credinciosului nostru Alexandru banul și prin el moștenitorilor și urmașilor moștenitorilor săi, niște sate sau pământuri numite Oșvarău ²⁾, Mărtinești ³⁾, Zalka ⁴⁾ și Cocu ⁵⁾, împreună cu toate folosințele lor și <cu toate> cele ce țin de ele, ca să le stăpânească pe veci și nes-trămutat. Și am poruncit să fie pus în stăpânirea de fapt a acelor pământuri sau sate de către omul nostru, comitele Kuplen, cu mărturia capitlului de Oradea, fără nicio împotrivire și piedică din partea cuiva, precum am văzut din scrisoarea pomenitului capitlu.

Iar pentru că această danie sau dăruire a noastră să aibă puterea veșniciei trăinicii și în curgerea vremii să nu poată, nici să nu trebuiască să se strice sau să se zădărnicească ⁶⁾ de niciunul dintre urmașii noștri, i-am dat, după sfatul baronilor noștri și al nobililor regatului nostru, scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Data de mâna iubitului și credinciosului nostru magistru Petru vice-cancelar al curții noastre, în anul dela întruparea domnului o mie două sute șasezeci.

Textul lat, la Hurmuzaki-Densusianu, I, 1, p. 339—340.

96

1268:

Ștefan, din mila lui Dumnezeu, regele cel tânăr al Ungariei, ducele Transilvaniei, domnul Cumanilor, tuturor credincioșilor întru Hristos cari vor cerceta scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Deși milostivirea regală trebuie să întindă o mână darnică tuturor, totuși ea trebuie să răsplătească prin daruri și

¹⁾ Probabil *Isaszeg*, sat aproape de Budapesta (R. P. Ungară). ²⁾ *Waswary*, sat în raionul Satu-Mare (reg. Baia-Mare). ³⁾ *villa Sancti Martini*, sat în raionul Satu-Mare (reg. Baia-Mare). ⁴⁾ Azi *Mátészalka*, orașel în comit. Szatmár (R. P. Ungară). ⁵⁾ *Kaak*, sat în raionul Satu-Mare (reg. Baia-Mare). ⁶⁾ *in irritum revocari*.

binefaceri mai de seamă pe aceia a căror cinste a fost încercată, atât în vremuri bune cât și în vremuri de restriște, pentru ca ceilalți, îndemnați prin pilda lor, să se inflăcăreze și mai tare pentru fapte de credință.

De aceea, prin rândurile de față voim să ajungă la știrea tuturor că, deși Alexandru comite de Zobolch, fiul lui Drug, iubitul și credinciosul nostru, încă din primele timpuri ale fragedei noastre tinereți ne-a slujit cu credință și cu râvnă în mai multe expediții, primejdii și întâmplări ale soartei, necruțându-și nici averea și necruțându-se nici pe sine și <cum> acestea nu se pot povesti cu deamănuntul fiecare în parte, credem totuși de cuviință să pomenim câteva din ele și să le cuprindem în cele de față.

În adevăr, pe când noi înduram pe nedrept grele prigoane din partea părinților noștri, numitul, prin dragostea sa, prin lealitatea sa și prin slujba sa credincioasă, ni s'a arătat atât de devotat, încât înfruntă pentru noi cu bărbăție și cu tărie o moarte sigură ¹⁾ <fie> mergând în recunoașteri sau îndeletnicindu-se cu reparații, sau avântându-se <pentru noi> în alte chipuri ²⁾ și când am ajuns între zidurile cetății Codlea ³⁾ părăsit fiind de alți baroni și cavaleri ai noștri după ce nu ne mai puteam împotrivi prigonitorilor și dușmanilor noștri, el nu ne-a părăsit, ci alăturându-ni-se prin veghi necurmăte de zi și de noapte, ne-a adus în acea cetate îndatoriri atât de mulțumitoare și de bine venite, încât abia ar putea fi povestite fiecare în parte. Și atunci când am avut ciocnirea cu Laurențiu, fiul lui Kemyn, cel mai mare prigonitor și dușman al nostru, unde a fost prins acel Laurențiu, <acest Alexandru> a răpus cel dintâiu pe un cavaler viteaz și ne-a trimis scutul acestuia ca o înviore și mângâiere, căci trimiterea acestui scut a fost pentru noi... ⁴⁾ un izvor de bucurie, deoarece a fost primul dar ce ne-a dat semn despre izbânda și triumful nostru.

Același <Alexandru>, în aceeași luptă, între alte isprăvi ostășești și dovezi de credință vrednică de laudă ... ⁴⁾ a luat în prinsoare optsprezece dintre vitejii cei mai de seamă, pe care pe toți ni i-a adus nouă întocmai ca niște vite sau viței ⁴⁾. În lupta în care palatinul Henric a fost prins împreună cu cei doi fii ai săi, noi ținând seamă și luând aminte la deosebitele lui fapte de arme și la credința lui desăvârșită, l-am luat și l-am primit ca ... ⁴⁾ lăsându-l și așezându-l la dreapta noastră și când un vestit cavaler s'a năpustit cu lancea lui ce purta o flamură ... ⁴⁾ asupra noastră și și-a frânt-o de <tivul> ⁵⁾ șei noastre, și a fost pe loc răpus de sulita noastră, iar alți dușmani văzând aceasta au voit să năvălească asupra

¹⁾ *prae certis* greșeală de lectură în text pentru *prae celeris*, după cum rezultă, de altfel din actul dat de Ștefan în favoarea aceluiași Alexandru în 1267. ²⁾ Se pare că acesta este înțelesul pasajului: *prae certis mortis eventibus se ponebat in speculandis seu conzandis et aliis insurgentibus nobis viriliter et potenter*. ³⁾ Feketeholm, sat în raionul Stalin. ⁴⁾ Lacună în textul latin publicat. ⁵⁾ s'a întregit lacuna prin: *par<ura> = limbus, ornamentum*.

noastră; acest comite Alexandru, păzindu-ne și ferindu-ne de orice vătămare, luptând vitejește ¹⁾, când înaintea noastră, când în spatele nostru, iar uneori în dreapta și în stânga noastră printre alte isprăvi ostășești vrednice de laudă a doborât cu lancea sa în fața noastră pe un cavaler vestit, luptându-se bărbătește și cu vrednicie, după cum e îndeobște cunoscut.

Drept aceea, ca răsplată pentru faptele de credință și slujbele sale, voind să-i arătăm recunoștința noastră, deși socotim că e puțin ceea ce facem acum față de ceea ce avem de gând să facem și de ceea ce merită, i-am dăruit, i-am dat și i-am lăsat numitului comite Alexandru cât și moștenitorilor și urmașilor moștenitorilor săi, ca să stăpânească pe veci pământul numit Malka ²⁾, pe care Mike cel cu barbă ³⁾ îl luase dela comitele Drug, tatăl lui Alexandru, în întindere ajungând la șase pluguri, după cum ni se spune și aflător în comitatul Sătmar. De asemenea, îi mai dăm pământul lui Clement, mort fără moștenitori, pământul numit Keztel, aflător în comitatul Zemlyn, apoi ținutul lui Olan, deasemeni mort fără moștenitori și numit tot Olan, aflător în comitatul Borsod, împreună cu toate folosințele și cele ce țin de ele între hotarele și marginile în care au fost hotărnicite și stăpânite și mai înainte.

Și pentru ca aceste danii ale noastre să capete puterea veșniciei trăinicii și să nu poată fi zădărnice sau retrase de nimeni în curgerea vremii am dat comitelui Alexandru și urmașilor săi acest act întărit cu puterea dublei noastre peceți.

Dat pe mâna credinciosului și iubitului nostru magistru Petru vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șasezeci și opt.

Textul lat. la Zimmermann-Werner. I. p. 100—102.

97

1268.

Ștefan, din mila lui Dumnezeu, regele cel tânăr al Ungariei, etc., ducele Transilvaniei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru adevăratul mântuitor. Deși milostivirea regală trebuie să întindă o mână darnică tuturor, totuși, ea trebuie să răsplătească prin daruri și milostiviri mai de seamă pe aceia a căror cinste a fost încercată atât în vremuri bune, cât și în cele de restriște, pentru ca ceilalți, îndemnați de pilda lor, să se înflăcăreze și mai tare pentru faptele credincioase.

Deaceia, voim să aducem la cunoștința tuturor prin cuprinsul acestora că Chak, Petru, Iacob și Benedict, fiii lui Chaz, iobagi ai cetății Bihor, care fuseseră nobili odinioară, precum am aflat lămurit, dar au ajuns în stare de iobagi ai cetății datorită unui strămoș al lor plin de lăcomie, s'au expus pentru noi și regatul nostru

¹⁾ *exerceendo militias.* ²⁾ Așezare dispărută aproape de Satu-Mare. ³⁾ *barbatus.*

în multele și deosebitele întâmplări ale sorții, aducându-ne slujbe folositoare și vrednice de recunoștință, pe care nu le-am putea povesti acum în chip mulțumitor, pe fiecare în parte.

Am hotărît totuși să pomenim câteva din slujbele lor. Cum am îndurat pe nedrept grele prigoane din partea părinților noștri și am intrat în cetatea Codlea ¹⁾ și dintre toți baronii slujitori ai noștri și alți nobili ai regatului, dintre toți aproape numai doi, anume înainte zișii Petru și Iacob nu s'au temut de loc să intre în acea cetate împreună cu noi și alăturându-ni-se nouă prin slujbele lor, au stat de pază cu credință lângă persoana noastră zi și noapte.

Apoi, pe vremea luptei pe care am avut-o cu palatinul Henric la Ilsuzeg ²⁾, dâșii înfruntând rândurile luptătorilor care atacau și luptând cu vrednicie în văzul nostru și al foarte multora, s'au ales cu numeroase răni deosebit de grele, din pricina cărora n'au scăpat de moarte decât prin milostivirea dumnezeiască.

Noi așa dar, ca răsplată pentru slujbele lor, voind să le arătăm, la rândul nostru recunoștința noastră, deși socotim puțin ceea ce facem în asemuire cu ceea ce cugetăm să facem și cu ceea ce merită, am hotărît ca, scoțând deadreptul din iobăgia zisei cetăți pe aceiași Chak, Petru, Iacob și Benedict și pe toți urmașii lor colaboratori dintr'înșii în linie dreaptă, să-i restabilim și să-i așezăm pe veci în rândul slujitorilor noștri regali.

Iar pentruca această libertate pe care le-am restabilit-o să dobândească puterea trăiniciei veșnice și să nu poată, ori să nu trebuiască să fie schimbată sau strămutată de nimeni în scurgerea vremii, le-am dat această scrisoare întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Dată de mâna iubitului și credinciosului nostru magistru Petru vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șasezeci și opt.

Textul lat. la Csáki, I, I, p. 10.

98

1268.

Ștefan, din mila lui Dumnezeu, regele cel tânăr al Ungariei, ducele Transilvaniei, domnul Cumanilor, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față mântuire întru mântuitorul tuturor: Pentruca cele ce se săvârșesc în timp, să nu poată fi clătinate în curgerea vremii se obișnuște să fie întărite prin mărturie scrisă.

De aceea, vrem să ajungă la cunoștința tuturor, atât a celor de acum cât și a celor viitori, prin scrisoarea de față că, luând aminte, la faptele credincioase și la slujbele vrednice de răsplată ale lui Grigore și Bartolomeu, fiii lui Paul, fratele comi-

¹⁾ *Fekelheuholm*, sat în raionul Stalin. ²⁾ *Isaszeg*, sat în comit. Pest-Pilis-Solt-Kiskun (R. P. Ungară).

telui Paul, fiul lui Ipud, de care au dat dovadă slujind cu credință și supunere la curtea noastră neîntrerupt din tinerețea ¹⁾ lor și în deosebi când, părăsindu-și cu desăvârșire părinții, rudele, îndeletnicirile și toate lucrurile lor ni s'au alăturat nouă cu prilejul prigonirii <noastre> de către părinții noștri, săvârșind cu vrednicie, din însărcinarea și porunca noastră, tot felul de slujbe și nu au plecat dela noi, ci avântându-se pentru noi în o mie de primejdii ale sorții și fără a se însăimânta de desfârșitele chipuri ale morții, au primit răni în deosebitele noastre expediții pentru mântuirea capului nostru și a coroanei <noastre> și au săvârșit cu strălucire și alte fapte vitejești și vrednice de laudă în numeroase lupte, pe care nu suntem în stare să le înșirăm acum în chip potrivit.

Voinđ așa dar, la rândul nostru, să-i răsplătim pentru slujbele lor, cu toate că sunt vrednici și merită răsplată mai mare și socotim foarte puțin ceea ce facem acum față de ceea ce avem de gând să facem în viitor pentru ei, am dat, am donat și am dăruit, pentru a-l stăpâni pe veci și nestrămutat, credincioșilor noștri Grigore și Bartolomeu și printr'înșii moștenitorilor și urmașilor moștenitorilor lor, pământul numit Thoh ²⁾, al unui iobag al cetății Sătmar, mort fără urmași, aflător în același comitat Sătmar, pământ ce ține în întregime de dreptul nostru de danie, pe care mai întâiu îl dăruisem pe veci magistrului Ioan arhidiacon în Sătmar, iubitul și credinciosul cleric al curții noastre, drept răsplată pentru slujbele sale, și pe care apoi dânsul ni l-a înapoiat în mâinile noastre, nesilit de nimeni și de bună voie, <renunțând> în folosul pomeniților săi nepoți, între hotarele și marginile în care a fost hotărnicit și stăpânit acel pământ de către stăpânii săi de mai înainte.

În stăpânirea de fapt a acestui pământ am pus să fie introduși de comitele Byna, omul nostru, cu mărturia capitolului din Oradea, în fața tuturor megieșilor și vecinilor fără împotrivirea nimănui, precum vedem că se arată mai amănunțit în scrisoarea zisului capitolu.

Pentru ca deci, această danie a noastră să dobândească puterea trăiniciei veșnice și să nu poată fi stricată sau zădărnicită de nimeni în curgerea vremii, am dat actul de față întărit cu puterea dublei noastre peceți.

Dat de mâna iubitului și credinciosului nostru magistru Petru vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șasezeci și opt. <Locul peceții>³⁾

Textul lat. la Fejér, VII, I, p.347—348 (cu indicarea greșită a anului: 1267; pentru datare cf. Szentpétery, II, nr. 1883).

99

1268.

Ștefan, din mila lui Dumnezeu, regele cel tânăr al Ungariei, ducele Transilvaniei, domnul Cumanilor, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru adevăratul mântuitor. Muncii de grija tuturor în parte,

¹⁾ *infantia*. ²⁾ Așezare dispărută lângă Someș, în comitatul Sătmar. ³⁾ observația lui Fejér.

suntem datori să arătăm o grijă deosebită acelor care prin slujbele lor merituose s'au arătat a fi cei mai credincioși majestății noastre.

De aceea, voim să ajungă la cunoștința tuturor prin scrisoarea de față, că luând în seamă faptele credincioase și slujbele pline de merit ale iobagului cetății noastre din Castrul de Fier ¹⁾ Marcel, fiul lui Iacob, pe care cu credință și jertfă ni le-a adus în diferite împrejurări, în numeroasele prefaceri ale soartei și în deosebi în Grecia și la Codlea ²⁾ și la Ilsusasag ³⁾ când am dat lupta cu Henric palatinul și cu întregă oaste a tatălui nostru, unde, luptând sub steagul credinciosului Nicolae voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc a înfruntat în luptă deschisă pe un cavaler, sub ochii noștri și ai multor altora și luptând cu bărbăție a primit o rană cumplită.

Voind noi să-i răspundem cu recunoștință, cu toate că ceea ce facem pentru el acum este prea puțin față de cele ce avem de gând să facem în viitor întru răsplătirea slujbelor lui, scoțând deadreptul ⁴⁾ din iobăgia cetății Vasvár pe Marcel și prin el pe frații săi, adică Ioan și Beche și pe rudele lui, Farkas, Matei și Venceslav, fiii lui Andrei; pe Martin al lui Paul și pe fiii aceluiași Martin; pe Grigore, fiul lui Henric și pe fiii aceluiași Grigore; pe Heydur și Rorand, fiii lui Leuk din satul Septhe, toți din neamul Churnug, iobagi ai cetății Vasvár, și prin ei pe copiii lor și pe toți urmașii lor coborâtori din ei în linie dreaptă, i-am trecut pe ei în rândul slujitorilor noștri nobili, împreună cu toate moșiile lor de moștenire ⁵⁾ ori dobândite prin cumpărare sau prin orice chip îndreptățit, a căror proprietate le-am lăsat-o lor și urmașilor lor pe vecie.

Si ca acest privilegiu sau innobilare ce li s'a dat lor de către noi să aibă puterea veșnicei trăinicii și să nu poată fi zădărnicit sau stricat de nimeni în cursul timpului, le-am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Data de mâna iubitului și credinciosului nostru Petru vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șasezeci și opt.

Textul lat. la Fejér, IV, 3. p. 468—469.

100

1268.

Ștefan, din mila lui dumnezeu, regele cel tânăr al Ungariei, ducele Transilvaniei, domnul Cumanilor, tuturor credincioșilor lui Hristos, care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Deși milostivirea regală trebuie să răsplătească prin daruri și binefaceri mai de seamă <pe aceia a căror cinste a fost încercată atât în vremuri bune cât și în vremuri de restriște > ⁶⁾,

¹⁾ *Castrum Ferreum*, comitatul Vasvár (R. P. Ungară). ²⁾ *Feketeholm*, sat în raionul Stalin. ³⁾ *Isaszeg*, sat aproape de Budapesta (R. P. Ungară). ⁴⁾ *pure et simpliciter*. ⁵⁾ *possiones... hereditariae*. ⁶⁾ omisiune în textul latin publicat.

pentru ca și alții, îndemnați de pilda lor, să se înflăcăreze mai tare pentru fapte de credință, de aceea, voim să dăm de știre, prin cuprinsul celor de față, tuturor, atât celor de acum cât și celor viitori că, luând aminte la faptele credincioase și slujbele vrednice de răsplată ale iubitului și credinciosului nostru Ponith comite de Dobâca, pe care slujind în casa noastră neîntreput din frageda noastră tinerețe, le-a săvârșit cu vrednicie și cu credință, în deosebitele treburi ale regatului nostru și cu prilejul soliilor purtate dincolo de hotarele regatului, la Tătari și în deosebite țări, mai ales pe vremea prigonirii și nenorocirii noastre, anume când părinții noștri, printr'o aspră și crudă prigoană, au voit să ne alunge fără milă și fără vina noastră dincolo de hotarele țării noastre, credinciosul nostru baron comitele Ponith, lăsând la o parte toate bunurile sale și casa sa, punând în primejdie de moarte pentru noi fiii și fetele sale și părăsindu-și slugile și slujnicele ¹⁾ precum și toate moșiile sale, ni s'a alăturat nouă și a săvârșit, cu vrednicie, după voia și porunca noastră isprăvi credincioase, și când datorită uneltirilor ce ne urmăreau am fost siliți să intrăm în cetatea numită în limba obișnuită Codlea ²⁾ și în afară de dumnezeu abia mai nădăjduiam în oameni, atunci același comite Ponith, mergând la prigonitorii noștri, pătrunzând și cercetând voința și cugetul lor, i-a dat în mâinile noastre pentru a fi osândiți și uciși; și când mulțumită virtuții lui am ieșit din acea cetate ca din gura morții și a nenorocirii ³⁾ și am ajuns încet cu voia domnului în regatul nostru, în lupta cu banul Erney, care dorea să stingă viața noastră, s'a bătut cu vrednicie și a ucis mulți din dușmanii noștri.

Apoi, pe vremea marei noastre bătălii la Ilsazig ⁴⁾, unde Henric, pe vremea aceea palatin, ridicându-se cu toată oastea ⁵⁾ părinților noștri, pentru a distruge coroana noastră, a voit să ne prindă și chiar să ne omoare, credinciosul și iubitul nostru baron comitele Ponith, <ca un> cavaler vrednic și ales, fără teamă de moarte, apucând armele de războiu și înaintea tuturor celorlalți din jurul său s'a avântat ca un leu în mijlocul dușmanilor majestății noastre, a rupt rândurile lor, când cu lancea, când cu sabia, pricinuind mii de morți, și ne-a înfățișat prizonieri și prinși ⁶⁾ nu cu puțină vărsare a sângelui său și împotrivindu-se cu dârzenie dușmanilor noștri i-a pus pe fugă și prin aceasta ne-a făcut părtaș la coroana noastră și la cârmuirea țării. Iar celelalte vitejii pe care le-a săvârșit nu le putem înșira pe fiecare în parte acum din pricina mulțimii lor.

Așa dar, ca răsplată pentru slujbele sale, voind noi să-i arătăm la rândul nostru, precum suntem datori recunoștința noastră măcar că se știe că e vrednic să dobândească mai mult, i-am dăruit, i-am donat și i-am dat comitelui Ponith și printr'însul moștenitorilor și urmașilor moștenitorilor săi pământul numit Maly ⁷⁾,

¹⁾ *servos et ancillas.* ²⁾ *Feketeuholm*, sat în raionul Stalin. ³⁾ *et cum ipsum castrum, suis virtutibus mediantibus, tamquam de lacu mortis et miserie exivissemus.* ⁴⁾ *Isaszeg*, sat aproape de Budapesta (R. P. Ungară). ⁵⁾ *potencia.* ⁶⁾ *captos et captivos.* ⁷⁾ *Mályinka*, sat în comitatul Borsod (R. P. Ungară).

pe care îl cumpărase răposatul cleric Nicolae dela Micou, pe bani, pe care îl cumpăraseră după aceea Toma, tatăl lui Nicolae Sceuke și Petru, fratele zisului Toma, dela Ioan, fiul lui Farkaș și <i-am dăruit> șasesprezece capete de slugi ¹⁾ așezate ²⁾ pe același pământ Maly, la fel și pământul numir Thokoy ³⁾, aflat alături de pământul Maly, pe care se spune că îl stăpânesc prin moștenire Nicolae Sceuke, Toma, tatăl zisului Nicolae și Petru, fratele lor, precum și balta sau eleșteul numit Fyltou, așezat între satul Scederkyn ⁴⁾ și satul Kysfolu ⁵⁾, în comitatul Borsod, pe care se zice că pomeniții bărbați l-au cumpărat dela mănăstirea din Kachy ⁶⁾ și dela patronii acelei mănăstiri din neamul Vrusur, împreună cu un loc de curte și care toate au fost luate împreună cu multe pământuri ale lui câte le are ⁷⁾ și se află pe teritoriul nostru, pentru necredința sa ⁸⁾ dela Nicolae Sceuke, fiul comitelui Toma, care a fugit dela noi pe ascuns și a dispărut cu trei sute de mărci de argint bun ale noastre și care a voit să-l oprească de fapt pe credinciosul nostru comite Ponith dela solia noastră la Tătari, prin furtul banilor de cheltuială, anume a celor trei sute de mărci, cărui Nicolae i s'ar fi cuvenit o moarte cumplită pentru fapta aceea, iar des zisul comite Ponith a îndeplinit totuși cu cinste solia noastră, pe cheltuiala sa.

Acestui comite Ponith și prin el moștenitorilor săi și urmașilor acestor moștenitori le-am dăruit, dat și donat <aceste pământuri> între hotarele și marginile între care au fost hotărnicite și stăpânite de către zisul Nicolae, ca să le stăpânească cu bună credință pe veci și nestrămutat.

Adăogăm totuși că, dacă în curgerea vremii s'ar întâmpla ca zisul Nicolae Sceuke să recapete din nou toate acestea, recâștigând bunăvoința noastră să nu poată căpăta stăpânirea lor de fapt până nu va plăti în întregime cele trei sute de mărci de argint curat pomenitului comite Ponith credinciosul nostru pentru cheltuelile sale.

Iar pentru ca această danie sau donație a noastră să nu poată fi și să nu trebuiască să fie zădărnicită de nimeni în curgerea vremii, am dat actul de față întărit cu puterea dublei noastre peceți.

Dat de mână iubitului și credinciosului nostru magistru Petru vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șasezeci și opt.

Textul lat. în *Codex dipl. patrius.*, VIII, p. 110—113.

¹⁾ *sedecim capita servorum.* ²⁾ *residentes.* ³⁾ *Kistokaj*, sat în comit. Borsod (R. P. Ungară). ⁴⁾ *Fizszederkény*, sat în comit. Borsod (R. P. Ungară). ⁵⁾ Așezare dispărută în comit. Borsod (R. P. Ungară). ⁶⁾ *Kács*, sat în comit. Borsod. (R. P. Ungară). ⁷⁾ *si quas habet.* ⁸⁾ *propter notam infidelitatis.*

1268.

Ștefan, din mila lui Dumnezeu, regele cel tânăr al Ungariei, ducele Transilvaniei, domnul Cumanilor, tuturor credincioșilor lui Hristos, care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Deoarece, dintru începutul lucrurilor starea libertății a fost una și aceeași pentru toți, mila dumnezeiască îngăduie și trebuie să încuviințeze și bunăvoința regală ca să fie puși la loc în starea străvechii libertăți aceia pe care îi îndreptățesc la aceasta meritele lor sau ale altora.

Vrem să aducem, așa dar, la cunoștința tuturor celor de acum și viitori prin rândurile de față că luând aminte la faptele credincioase și slujbele vrednice de răsplată ale credinciosului nostru comitele Petru, fiul lui Ilie ¹⁾, la cererea și rugămintea lui făcute pentru Pouka și Barnaba, fiii lui Sudurman, iobagi ai cetății noastre Gumur, slujitori ai aceluiași comite Petru, fiul lui Ilie și pentru credința și slujbele zișilor Pouka și Barnaba de care au dat dovadă față de noi și regatul nostru înfruntând primejdia cu credință și vrednicie fără încetare în multe și deosebite împrejurări și nevoi, ca și în deosebitele întâmplări ale soartei și mai ales pe vremea prigonirii și nenorocirii noastre, anume când prigoana aspră, cruntă și nedreaptă a părinților noștri ne-a silit să fugim din regatul nostru, dincolo de hotarele acestuia și să ne adăpostim în cetatea Codlea ²⁾, iar după ieșirea din această cetate ³⁾, dușmanul nostru de căpetenie Laurențiu fiind prins și înfrânt ⁴⁾ Pouka și Barnaba împreună cu stăpânul lor, adică cu comitele Petru, fiul lui Ilie, au alergat la noi înaintea tuturor, supunându-se neîncetat tuturor poruncilor noastre, până când am ajuns la împăcare cu părinții noștri. Apoi, când a izbucnit a doua oară neînțelegerea între noi și părinții noștri și am trimis pe același Pouka și Barnaba la cetatea zisului comite Petru, stăpânul lor, ne-au păstrat cetatea aceasta, așa cum ne așteptam dela credința lor vrednică de laudă.

Iar noi, voind să-i întâmpinăm cu o răsplată binevoitoare ca recunoaștere a slujbelor lor, am hotărât să-i scoatem deadreptul ⁵⁾ pe pomeniții Pouka și Barnaba și printr'înșii pe moștenitorii lor și pe urmașii moștenitorilor lor din iobăgia sus zisei cetăți Gumur, împreună cu pământul lor numit Kozorossou ⁶⁾ aflător în comitatul Neugrad și să-i trecem în rândul slujitorilor noștri nobili. Cu privire la această libertate ei susțineau că tatăl lor, sus zisul Sudurman, o dobândise printr'un privilegiu al regelui Emeric ⁷⁾ prea iubitul nostru înaintaș de fericită pomenire, pe care l-au pierdut pe vremea Tătarilor.

¹⁾ *Elye*. ²⁾ *Fekethewhalom*, sat în raionul Stalin. ³⁾ *post exitum ipsius castris*. ⁴⁾ *capto et convicto*. ⁵⁾ *pure et simpliciter*. ⁶⁾ Probabil identic cu Kotroczó, pustă în comitatul Nógrad (R. P. Ungară). ⁷⁾ *Herric*.

Pentru ca, deci această libertate, pe care le-am hărăzit-o și aceea pe care au avut-o și au primit-o mai înainte dela înaintașul nostru să dobândească puterea trăiniciei veșnice și să nu poată, nici să trebuiască să fie stricată sau zădărnicită în curgerea vremii de careva dintre urmașii noștri, le-am dat actul de față întărit cu puterea dublei noastre peceti.

Dat de mâna iubitului și credinciosului nostru magistrul Petru vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șasezeci și opt.

Textul latin la Wenzel, VIII, p. 200—201

102

<1268—1269>.

Șt<efan>, din mila lui Dumnezeu, regele cel tânăr al Ungariei, ducele Transilvaniei, domnul Cumanilor, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor lua cunoștință de cele de față, mântuire întru dăruitorul mântuirii. Deși înălțimea regală e datoare să întindă o mână darnică tuturor, totuși trebuie să se îngrijească a-i răsplăti mai cu seamă pe aceia pe care i-a așezat în frunte mândra noblețe a neamului lor strălucit, fireasca cuviință a moravurilor, avântul războinic și supunerea lor îndatoritoare.

De aceea, voim să ajungă la cunoștința tuturor, atât a celor de față cât și viitori, că noi ținând seamă de faptele de credință și de slujbele vrednice ale lui Cosma, fiul comitelui Cosma, din neamul Guthkeled, pe care fără încetare și neobosit le-a săvârșit începând din vremurile tinereței ¹⁾ noastre și a lui și mai ales în cetatea Codlea ²⁾ când am fost alungați ca un surghiunit peste hotarele regatului nostru, de prigoana turbată a părinților noștri, noi, ca răsplată pentru îndatoririle sale, deși e foarte puțin față de ceea ce avem de gând să facem în viitor, i-am dăruit, i-am dat și hărăzit numitului comite Cosma și moștenitorilor săi și urmașilor moștenitorilor săi, spre a le stăpâni în veci cu drept deplin și nestrămutat niște pământuri numite Neek ³⁾, care țin de cetatea noastră Bihor, așezate lângă Eriu ⁴⁾ în comitatul Bihorului și pământul numit Horong ⁵⁾ aparținător cetății noastre Zoboch ⁶⁾, aflător în comitatul amintit chiar lângă moșia ereditară a acestui Cosma, numită tot Horong, pământuri pustii și lipsite de locuitori din vremea Tătarilor și pe care le-am scutit și scos de sub atârănarea acelor cetăți și un pământ numit Ragald ⁷⁾, așezat lângă Eriu și aflător în comitatul Sătmar, care pământ Ragald se spune că a fost al

¹⁾ *pueritia*, nu înseamnă numai «copilărie» ci adeseori și «adolescență, tinerețe». În Evul Mediu un *puer* putea să fie și în vârstă de 28 de ani. ²⁾ *Feketewholom*, sat în raionul Stalin. ³⁾ Așezare dispărută în raionul Săcuieni (reg. Bihor). ⁴⁾ *Eer*. ⁵⁾ Pustă aproape de Nagykaló, în comitatul Szabolcs (R. P. Ungară). ⁶⁾ Szabolcs. ⁷⁾ Așezare părăsită aproape de Adoni, raionul Săcuieni (reg. Bihor).

<unii> iobag al cetății Sătmar mort fără urmași și așezat ca oaspe de prea iubită noastră mamă, regina Maria, pe chiar acest pământ sau sat¹⁾, scos de sub jurisdicția reginei și a cetății noastre, împreună cu toate folosințele și cu toate cele ce țin de el, între aceleași hotare și margini, cum fusese hotărnicit și ținut acest pământ de stăpânii lui de mai înainte.

Și pentru ca acest act de danie și dăruire a noastră să aibă tărie veșnică și ca nu cumva cineva cu trecerea vremii s'o poată zădărnici sau strica, i-am dat scrisoarea da față întărită cu puterea dublei noastre peceti.

Data de mâna magistrului Petru vice-cancelarul curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute șasezeci și cinci²⁾.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 326 (cu indicarea greșită a anului: 1265; cf. pentru datare: Szentpétery, II, nr. 1892.)

103

1268 Noembrie 25, Forro (R. Cehoslovacă).

Noi, Benedict palatin, jude al curții regelui Ștefan și comite de Sibiu, dăm de știre tuturor prin scrisoarea de față, atât celor de acum cât și celor viitori că, atunci când Gervasiu, fiul lui Scymeyn de Zub, i-a dat în judecată, în fața noastră, pe Ștefan comite curial de Gumur și pe Silvestru³⁾ frații săi după mamă, fiii lui Pousa, pentru pământul numit Gutha⁴⁾, care mai înainte fusese al lui Walter, mort fără urmași și când pricina aceea a fost desbătută pe larg între părți pe cale judecătorească, pe când noi ne aflam întruniți pentru a ține judecată în satul Beseneu⁵⁾, lângă insula sfintei fecioare Maria⁶⁾, în a cincisprezecea zi a sărbătoririi sfântului arhanghel Mihail⁷⁾, împreună cu ceilalți tovarăși ai noștri, care au fost delegați de către domnul nostru, regele Ștefan și regatul său la sus zisa insulă, pentru a judeca pricinile din tot regatul, anume magistrul Grigore prepozit de Strigoniu, Nicolae comite, fiul lui Scela, Laurențiu bărbosul⁸⁾, Benedict, fiul lui Ethenad și Ioan, fiul lui Ruhman, precum și cu alți nobili ai regatului, zisul Gervasiu a cerut sus zisul pământ Gutha dela comitele Ștefan și Silvestru, frații săi mai sus amintiți, ca să-i lase pomenitul pământ, deoarece i se cuvine de drept ca zestre a soției sus zisului Walter și ca a patra parte cuvenită fiicei acesteia, care e soția zisului Gervasiu.

¹⁾ *que quidem terra Ragald iobagionis castri de Zothmar sine herede decedentis fuisse dicitur et per dominam M. reginam, karissimam matrem nostram nomine suo hospitis congregati ad eandem ipsam terram seu villam, etc.* ²⁾ Fără îndoială greșală de transcriere în trausumul în care ni s'a păstrat actul. ³⁾ *Sysvestru*. ⁴⁾ Sat în comit. Nógrád (R. P. Ungară). ⁵⁾ *Besenyő*, sat aproape de Budapesta (R. P. Ungară). ⁶⁾ *Margitsziget* (pe Dunăre, între Buda și Pesta). ⁷⁾ 13 Octombrie. ⁸⁾ *Laurencio barbato*.

Dimpotrivă, frații susnumiți au răspuns că mai înainte Gervasiu pornise proces în pricina aceasta în fața regelui Ștefan și părăsise această pricină sau cerere în fața aceluiași rege, iar regele îi impusese lui și urmașilor săi tăcere veșnică cu privire la sus zisul pământ, ca să nu-l mai ceară niciodată dela ei. Totuși el a reluat a doua oară pricina stinsă, iar privitor la mărturia lor au arătat acolo în fața noastră, privilegiul dat de rege din care am aflat că pomenitul Gervasiu se lăsase de cererea sa privitoare la pământul pomenit.

Iar noi, după ce am văzut, am citit și am auzit privilegiul acela l-am întrebat pe Gervasiu odată, de două ori și de trei ori, dacă cuprinsul aceluși privilegiu este adevărat sau fals, ceea ce des întrebatul n'a tăgăduit de loc. Ca urmare am hotărât împreună cu sus zișii tovarăși să-l osândim pe Gervasiu, vinovat de păra neîntemeiată, după cum cere legea. Deoarece însă sus zișii tovarăși ai noștri judecători și alți nobili ne-au rugat cu sârguință și stăruință, ca să nu-l vătămăm în persoana sa, noi, ascultând rugămințile tovarășilor și prietenilor noștri, n'am vrut să-l osândim pe pomenitul Gervasiu în persoana sa, ci fiindcă toate moșiile sale au ajuns în mâinile noastre, am vândut una din ele numită Nygewyn, cu învoirea și încuviințarea tuturor vecinilor săi, în întregime, așa cum se află în hotarele și marginile sale vechi, pentru șaptezeci de mărci de argint din a zecea topire ¹⁾, împreună cu toate folosințele și cele ce țin de ea și cu părțile pe care le aveau întrînsa rudele ²⁾ aceluiaș Gervasiu, anume Cristofor, fiul lui Dionisiu, Petru, Andrei Deas și Thadeus, fiii lui Ștefan, magistrului Jak comitele crainicilor, care are drept de întâietate față de ceilalți asupra aceluși pământ din pricina vecinătății ³⁾, deoarece rudele sus zisului Gervasiu din neamul său ⁴⁾ n'au voit să o cumpere deși fuseseră poftiți de mai multe ori. Am mai adăugat că, pentru părțile acelea pe care le-au avut în sus zisa moșie Nygewyn rudele sus zisului Gervasiu, am îngăduit, la cererea și rugămintea lor ca partea pe care o are acelaș Gervasiu în Zub, să le-o lăsăm și le-am lăsat-o lor, așa cum a fost voința lor.

Pentruca deci această vânzare a noastră să dobândească puterea trăiniciei veșnice și să nu poată sau să nu trebuiască să o zădărnicească nimeni, am pus prin rândurile de față să fie întărită sus zisa noastră vânzare cu puterea peceții noastre, spre o mai mare chezășie și trăinicie veșnică.

Dat în Furro ⁵⁾, în a cincisprezecea zi a sărbătorii sfântului Martin, în anul domnului o mie două sute șasezeci și opt.

Textul lat. în *Hazai Okl.*, p. 53—55.

¹⁾ *pro septuaginta marcis argenti decime combustionis* (cuprinzând numai 10% metal neprețios). ²⁾ *cognati*. ³⁾ *ratione commetaneitatis*. ⁴⁾ *cognati . . . de generatione sua*. ⁵⁾ Sat în comit. Abauj (R. P. Ungară).

1268 Decembrie 20, Rodna.

Noi judele și jurații de Rodna ¹⁾ prin cuprinsul scrisorii de față dorim să ajungă la știrea tuturor că comitele Rotho cu bună învoirea tuturor prietenilor săi și a moștenitorilor fratelui său comitelui Henchmann, adică a fiicei acestuia Margareta, a vândut aceste bunuri ²⁾ comitelui Henric, fiul lui Brendlin și moștenitorilor săi și urmașilor moștenitorilor săi pentru o sută cincizeci și cinci de mărci de argint curat cu greutatea de Rodna ³⁾, drept plată obligatorie ⁴⁾, pe care comitele Rotho era dator s'o plătească regelui pentru slujba sa ⁵⁾.

Numele acestor bunuri sunt următoarele: mai întâiu un turn de piatră și o casă de lemn lângă turn și o curte întărită de jur împrejur, cu o moșie așa cum a stăpânit-o odinioară răposatul comite Henchmann, de asemenea, moara de peste apa Someș, împreună cu toată folosința, așa cum a fost a comitelui Henchmann, de asemenea, o casă ⁶⁾ <de sat> în întregime și două curți și toate ogoarele de sub cetate, ce știm că sunt ale comitelui Henchmann; de asemenea, jumătate din minele de argint oriunde s'ar afla ce știm că sunt ale comitelui Rotho.

Aceste moșii mai sus numite, le-au trecut comitele Rotho și toate rudele sale de sânge și moștenitorii comitelui Henchmann și fiica sa Margareta, în fața noastră și a cuvioșilor bărbați frații minoriți și a domnului cruciat, fratele Detric, în chip liber și cu drept de moștenire comitelui Henric, fiul lui Brendlin și moștenitorilor săi și urmașilor acestor moștenitori ca să le stăpânească pe veci, cu condiția ca nici comitele Hench și nici moștenitorii săi să nu poată și să nu trebuiască să ridice vreo plângere asupra celorlalte moșii și a celorlalți moștenitori ai comitelui Henchmann, pentru că precum se spune, numitul comite Henchmann ar fi primit banii comitelui Hench, fiul lui Brendlin. La toate aceste pricini dintre ele au renunțat amândouă părțile și le-au stins pe veci ca să nu mai trebuiască să fie readuse niciodată ⁷⁾.

Iar noi, deoarece suntem orânduți jude și jurați pe temeiul puterii regale, pentru ca să nu poată fi zădărnicit acum sau mai târziu ceea ce se rostește din gură în fața noastră cu dreaptă și adevărată, mărturie am dat scrisoarea noastră de mărturie asupra acestei învoeli și cumpărări ivite între comiții Henric, fiul lui Brendlin și Rotho și moștenitorii lor întărită cu chezașia peceții obștei cetățenilor.

Dat în Rodna, în ajunul <șărbătorii> apostolului Toma, în anul o mie două sute șasezeci și opt dela întruparea domnului.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 99—100; Hurmuzaki-Densușianu, I, I, p. 336—337.

¹⁾ orășel în reg. Rodna. ²⁾ *possessiones*. ³⁾ *marcis fulminati argenti cum pondere de Rodna*. ⁴⁾ *pro necessitate et solutione*. ⁵⁾ *pro officio*. ⁶⁾ *casa*. ⁷⁾ *numquam serialim revocari*.

1269, <Arad>.

Capitulul bisericii din Arad, tuturor credincioşilor lui Iristos celor de acum şi celor viitori, care vor vedea scrisoarea de faţă mântuire veşnică întru domnul. Prin scrisoarea de faţă voim să aducem la cunoştinţa tuturor că Achilleus, fiul lui Chud, pe de o parte, iar pe de altă parte Hompudin şi Fabian ruda sa venind în faţa noastră, acel Achilleus a mărturisit că pământul său de moştenire cu numele Voysin, atât partea de arătură cât şi cea de ţelină, împreună cu terenul de fânaş şi pădurea, precum şi cu cele <alte> folosinţe şi cu cele ce ţin de el, l-a vândut din îngăduinţa magistrului Paul cantorul biserici noastre, lui Hompudin, ca unui vecin şi megieş şi lui Fabian, — ca unui megieş şi vecin ereditar şi prin ei moştenitorilor şi urmaşilor lor pentru şase mărci de argint, pe care acelaşi Achilleus a mărturisit că le-a primit în întregime dela dăuşii, pentru ca să-l stăpânească pe veci. Acelaşi Achilleus a cerut cu stăruinţă dela noi ca să binevoim a da numiţilor Hompudin şi Fabian scrisoarea noastră cu privire la aceasta, întărită cu puterea peceţii noastre atârinate.

Dat de mâna lui Filip lector, fiind Paul cantor, Zaland custode, Henc decau, n anul domnului o mie două sute şasezeci şi nouă.

Textul lat. la Zichy, I, p. 19—20, (Originalul e în formă de chirograf).

106

1269, <Alba-Iulia>.

Noi întreg capitlul bisericii sfântului Mihail din Alba Transilvaniei dăm de ştire tuturor celor care vor vedea scrisoarea de faţă că, înfăţişându-se înaintea noastră comitele Apa, pe de o parte, iar pe de alta Marcu, fiul lui Belus, în numele său şi a doi fraţi ai săi după mamă, anume Abraham şi Paul, acel Marcu a mărturisit în faţa noastră că el şi cu fraţii săi sus numiţi au vândut pentru cincisprezece mărci de argint plătiţi în întregime, acelui comite Apa şi moştenitorilor săi, ca să o stăpânească pe veci, jumătate din pământul lor numit Cireşoiaia¹⁾, aşa cum au stăpânit-o el şi zişii săi fraţi. De asemenea, fiind de faţă de partea cealaltă Filip, fiul lui Iacob, a mărturisit în faţa noastră, că cealaltă jumătate a zisului pământ, care îi revine lui, a vândut-o, aşa cum a stăpânit-o el, pentru cincisprezece mărci plătite în întregime, aceluiaşi comite Apa şi urmaşilor săi ca să o stăpânească pe veci.

Iar acest pământ este hotărnicit cu hotarele sale, începând anume la locul unde apa mlăştinoasă se varsă în Someş şi se urcă puţin pe râul acela la cărarea care îl taie deacurmezişul, iar pe zisa cărare vine la drumul mare, pe care trecându-l

¹⁾ *Dycha*, sat în raionul Dej (reg. Cluj).

se urcă pe o creastă ¹⁾ și continuând să urce pe aceeași creastă, vine la o creastă, unde este un semn de hotar și prin aceeași creastă merge, trecând prin fiecare semn de hotar, până la Chakadat. Apoi se îndreaptă spre partea dreaptă și peste câmpie vine la Sobors, unde sunt semne de hotar și lângă aceleași semne de hotar pe aceeași creastă, se coboară la râul Dýcha. Trecând râul acela, se urcă prin lazul ²⁾ din față și prin același laz se urcă pe creastă și, mergând pe aceeași creastă vine la locul care se numește în limba obișnuită Fertyz și acolo este un semn de hotar. Mergând apoi tot pe creastă, vine la câmpia unde se află tufărișul numit în limba obișnuită răchită ³⁾ și acolo se află o movilă de hotar și dela această răchită pe un râu mic se urcă la izvorul lui Nadus și face hotarul cu Bana și cu Ioan, fiul lui Serechen ⁴⁾, unde se întâlnesc semnele de hotar cu Bana și, despărțindu-se la capătul hotarului, unde hotarul trece același râu spre răsărit, se urcă acolo prin laz la locul numit în limba obișnuită Yspanlesesey și acolo face hotarul cu hotarul cetății ⁵⁾. Apoi coboară printr'un laz la torentul Droch și pe același Droch se urcă la izvorul râului Egris și acolo se mărginește cu hotarele comitelui Apa.

Spre mărturia săvârșirii acestui lucru, am dat scrisoarea de față întărită cu puterea peceții noastre, Nicolae fiind prepozit, Albert cantor, Andrei custode, magistrul Cazimir decan.

Data în anul domnului o mie două sute șasezeci și nouă.

Textul lat. la Teutsch-Firnhaber, I, p. 94.

107

1269.

Ștefan, din mila lui Dumnezeu, regele cel tânăr al Ungariei, ducele Transilvaniei, domnul Cumanilor, tuturor credincioșilor lui Hristos, care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru acela care este mântuirea tuturor. Deși milostivirea regală trebuie să întindă o mână darnică tuturor, totuși ea trebuie să răsplătească prin daruri și foloase mai cu seamă pe aceia a căror cinste a fost încercată, atât în vremuri bune cât și în vremuri de restriște, pentruca ceilalți, îndemnați de pilda lor să se înflăcăreze și mai tare pentru fapte de credință devotată ⁶⁾.

Drept aceea, voim ca prin rândurile acestei scrisori să ajungă la cunoștința tuturor, atât a celor de față cât și a celor viitori, că luând în seamă faptele credincioase și slujbele iubitului și credinciosului nostru comite Andrei de Geoagiul-de-Sus ⁷⁾,

¹⁾ herch. ²⁾ Orth. ³⁾ rekeli (în ung.) ⁴⁾ cum Bana et Ioanne fillis Serechen. ⁵⁾ E vorba — după editori — de cetatea Unguraș (raionul Dej, reg. Cluj). ⁶⁾ Preambul identic cu acela din actul lui Ștefan în favoarea lui Andrei, fiul lui Ivan, din 1267 și din alte documente din același an. ⁷⁾ Gyog, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara).

pe care cu credință și supunere ni le-a făcut nouă și regatului nostru din timpurile tinereții sale, înfruntând cu vrednicie și fără teamă feluritele primejdii și întâmplări ale soartei, și îndeosebi luând în seamă slujbele acelea vrednice de laudă, pe care ni le-a făcut în timpul prigonirii și nenorocirii noastre, părăsindu-și toate bunurile sale și alăturându-se nouă și intrând cu noi între zidurile cetății Codlea¹⁾. Și în alte multe împrejurări ne-a arătat nouă și tuturor baronilor noștri o supunere îndatoritoare și binevenită, ce nu se poate povesti acum pe deplin, după cuviință.

Ca răsplată pentru slujbele sale voim să-i arătăm, la rândul nostru, recunoștința noastră, deși ținând seamă de slujbele sale îl socotim vrednic de o răsplată și mai mare decât cea pe care i-am făcut-o acum, i-am dat, i-am dăruit și i-am lăsat numitului comite Andrei și prin el moștenitorilor și urmașilor moștenitorilor lui, pe veci și nestrămutat, pământul numit Ratka²⁾ al lui Ilie și Pousa, care au murit fără moștenitori, spre a-l stăpâni între aceleași semne de hotar și margini, în care acel pământ fusese înainte hotărnicit și stăpânit de stăpânii săi mai vechi.

Și ca această danie sau dăruire a noastră să aibă puterea veșniciei trăinicii și să nu poată ori să nu trebuiască a fi cu trecerea vremii zădărnicită sau stricată de nimeni, i-am dat această scrisoare întărită prin puterea dublei noastre peceți.

Dată de iubitul și credinciosul nostru magistru Petru vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șasezeci și nouă.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 343.

108

1269.

Ștefan, din mila lui Dumnezeu, regele cel tânăr al Ungariei, ducele Transilvaniei, domnul Cumanilor, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor cerceta scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Pentru ca uitarea să nu poată vitregi faptele oamenilor, aceste fapte obișnuiesc să fie întărite prin obləduirea mărturiilor scrise.

Drept aceea, prin rândurile de față voim să ajungă la știrea tuturor, atât a celor de acum cât și a celor viitori că, luând în seamă faptele de credință și meritele slujbelor comitelui Chyl din satul Călnic³⁾, pe care ni le-a adus necurmat slujindu-ne cu credință și devotament încă din vremea tinereții noastre și mai ales în timpul prigonirii și nenorocirii noastre, adică atunci când părinții noștri printr'o prigoană aspră și crudă au voit să ne alunge afară din regatul nostru

¹⁾ *Feketeholm*, sat în raionul Stalin. ²⁾ Sate cu acest nume se găsesc în comitatele Nógrád și Zoltla Zemple (R. P. Ungară, U.R.S.S.). ³⁾ *Ketnuk*, sat în raionul Sebeș (reg. Sibiu).

și când numitul comite Chyl, părăsind de fapt toate bunurile sale cât și pe copiii săi, ni s'a alăturat nouă și a rămas cu noi sub cetatea Deva, iar sub cetatea Codlea ¹⁾ a luptat cu bărbăție cu dușmanii noștri pentru mântuirea noastră și pe mulți din ei i-a luat în prinoare, iar în cele din urmă la Ilsazig ²⁾ în bătălia generală numitul comite Chyl, în fața ochilor majestății noastre înaintea tuturor celorlalți a rupt rândurile dușmanilor, făcând un mare măcel printre ei, când s'a ales cu mai multe răni grele.

Iar noi, drept răsplată pentru slujbele sale, pentru a-i răspunde, la rândul nostru, cum e de datoria noastră, prin recunoștința noastră — deși se știe că el e vrednic de o răsplată mai mare și merită mai mult — i-am dat, i-am dăruit și i-am lăsat numitului comite Chyl, credinciosul nostru și prin el moștenitorilor săi și urmașilor moștenitorilor săi, pe veci și nestrămutat pământul lui Demetriu, necredincios față de noi și pământul lui Vincențiu, care au fost pământuri ale cetății din comitatul Alba, împreună cu toate cele ce țin de ele și cu folosințele lor, între aceleași hotare și margini, cu care au fost hotărnicite și stăpânite de bărbații mei sus numiți. Pentru ca, așa dar, această danie a noastră să primească puterea unei veșnice trăinicii și cu trecerea vremii să nu poată fi zădărnicită de nimeni, am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Dată de mâna magistrului Petru iubitul și credinciosul vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șasezeci și nouă.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 105; Hurmuzaki-Densusianu, I, 1, p. 342.

109

1269.

Ștefan, din mila lui Dumnezeu, regele ³⁾ Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos atât celor de acum cât și celor viitori mântuire întru acela care dăruiește regilor mântuire. Vrem să dăm de știre tuturor prin scrisoarea de față, că venind înaintea noastră Micud, fiul comitelui Micud, ne-a înfățișat un privilegiu al nostru cu pecetea noastră născă privitor la dăruirea pământului numit Fundătura ⁴⁾ de lângă râul Someș, pe care se află clădită o biserică în cinstea fericitului mucenic Toma și a pământurilor numite Burteluk, lângă apa Orbo, Schobolotelky ⁵⁾ și Sthepantelki ⁶⁾, pe care le-am dăruit banului Mikud în vechile lor hotare, pentru un cal pe care l-am cumpărat dela el după voința noastră cu o sută de mărci de argint ⁷⁾ și pentru slujbele pe care ni

¹⁾ *Feketeholm*, sat în raionul Staliu. ²⁾ *Isaszeg*, sat în comit. Pest-Pilis-Solt-Kiskun (R. P. Ungară). ³⁾ În realitate în acest an el era încă numai coregent, adică « regele cel tânăr ». ⁴⁾ *Geneu*, sat în raionul Gherla (reg. Cluj). ⁵⁾ Așezare dispărută în hotarul comunei Iclozel, raionul Gherla (reg. Cluj). ⁶⁾ *Csépántelke*, nume de hotar în com. Fundătura. ⁷⁾ preț enorm pentru un cal (vezi observația editorului acestui act, în *Codex dipl. patrius*, VI, p. 174, nr. 2).

le-a adus cu credință, luptându-se bărbătește împotriva dușmanilor noștri, după ieșirea noastră din cetatea numită în limba obișnuită Codlea ¹⁾, luând prizonier în luptă pe banul Ernei și pe mulți alții. Iar în marea noastră luptă dela Isaszeg, de sub comanda lui, unde <a fost> tânărul duce Bela, Herricus fiind atuncea palatin, fără a se înspăimânta de numărul dușmanilor, când ne războiam cu tatăl nostru, banul Micud s'a luptat ²⁾ cu bărbăție înaintea tuturor în fața noastră înfruntând și primind răni cumplite. Iar celelalte fapte de credință ale sale, vrednice de laudă nu trebuie și nici nu le putem înșira pe fiecare în parte acum.

Apoi după ce am făcut și încheiat pace cu prea iubiții noștri părinți și știind că pământurile acelea au rămas în mâinile regale, am dat zisele pământuri, cu sfatul tuturor baronilor și episcopilor regatului nostru, banului Micud, atât lui cât și urmașilor moștenitorilor săi spre a le stăpâni și ține în clip nestrămutat.

Pentru ca deci suszisa noastră danie să capete puterea veșniciei trăinicii și pentru ca să nu poată și să nu trebuiască să fie zădărnicită, precum am zis, de oricine, am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceti.

Data de mâna magistrului Petru vice-cancelarul curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute șasezeci și nouă.

Transumpt, în parte rezumat contopit cu actul de confirmare al aceluiași rege din 1270, în *Codex dipl. patrius*, VI, p. 173 — 175.

110

1270.

Ștefan, din mila lui Dumnezeu, regele cel tânăr al Ungariei, ducele Transilvaniei, domnul Cumanilor, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea această scrisoare, mântuire întru adevăratul mântuitor. Credința și meritele supușilor pe drept cuvânt stârnesc și îndeamnă înălțimea regală să sporească dărnicia regală față de supuși, pentru ca prin această pildă credincioșii să fie însuflețiți și mai mult în dorința lor de a-i câștiga bunăvoința.

Drept aceea, prin cuprinsul acestei scrisori voim să ajungă la cunoștința tuturor, atât a celor de față cât și a celor viitori, că... ³⁾ pe care ni le-au făcut nouă și regatului nostru cu râvnă și cu credință în multe și felurite împrejurări ale soartei, fără a-și cruța pentru noi nici bunurile sau a se cruța pe ei, le-am dat lor... ³⁾ moștenitorilor și urmașilor moștenitorilor lor, ca răsplată pentru slujbele lor — deși ceea ce facem acum față de ceea ce avem de gând și de ceea ce

¹⁾ *Feketenholm*, sat în raionul Stalin. ²⁾ *in bello nostro generali in Irsuazhig, comisso sibi, ubi iunior dux Bela, Herricus tunc temporis palatinus... hostium numerum non expavens, ante omnes alios, quando pugnabamus cum patre nostro, Myhud banus viriliter in nostra presencia pugnavit*. Se pare că lipsește ceva din acest text. ³⁾ rupt sau tăiat anume în document.

ar merita să facem pentru ei, ni se pare prea puțin — un pământ al cetății noastre Crasna, numit Horouatul Cehului¹⁾, acum deșert, scos cu totul de sub atârnaea pomenitei cetăți, pentru a-l stăpâni pe veci și nestrămutat.

Primul semn de hotar al acestui pământ, după cum vedem că se cuprinde mai pe larg în scrisoarea abatelui de Meseș²⁾, pe care l-am trimis pentru a hotărâni numitul pământ, începe la capătul³⁾ lui Eleupotok și merge pe o creastă⁴⁾ spre răsărit la capătul pădurilor numite Harum⁵⁾ Bugarfyu și lângă a treia <pădure> Bugar coboară la un drum. Ieșind din drum, trece izvorul numit Serdunke⁶⁾ și iese din acel izvor, urcă la locul ce se chiamă Kwesberch, pe care sunt movile de hotar și mergând dealungul acelei creste coboară la râul numit Zolina; începând dela amintitul Eleupotok se îndreaptă spre apus, coboară până la părul numit Wachun Curtuely, apoi coborînd trece râul Seredunke iar între acel râu și Crasna se află o movilă de pământ, prin care semn de hotar se desparte de pământul lui Nicolae, fiul lui Lombard, iar de acolo coborând, trece râul Crasna mergând până la Peceiu⁷⁾, unde sunt movile de hotar, care îl despart de suszisul pământ Peceiu, unde se sfârșesc semnele de hotar ale pomenitului pământ Horouatul Cehului.

Iar ca această dăruire sau danie să capete puterea veșnicei trăinicii și pentru ca să nu trebuiască sau să nu poată fi zădărnicită cu trecerea vremii de nimeni, le-am dat actul de față, întărit cu puterea dublei noastre peceti.

Dat de mâna magistrului Petru vice-cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute șaptezeci.

Textul lat. la Szentpétery, II, nr. 1906.

111

1270.

Ștefan, din mila lui Dumnezeu, regele cel tânăr al Ungariei, ducele Transilvaniei, domnul Cumanilor, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Deși milostivirea regală trebuie să întindă o mână darnică tuturor, totuși ea trebuie să răsplătească cu mai multă dărnicie pe aceia a căror cinste a fost încercată atât în vremuri bune, cât și în cele de restriște, pentru ca și alții, îndemnați de pilda lor, să se înflăcăreze și mai tare pentru fapte credincioase.

Drept aceea, voim să dăm de știre, prin cuprinsul celor de față, tuturor, atât celor de acum cât și celor viitori că, ținând seamă de marea credință și de destoi-

1) *Huruath*, sat în raionul Șimleul Silvaniei (reg. Bihor). 2) *Mezes*. 3) *in capite*. 4) *in berch*. 5) litera *r* a fost corectată în document = Harom, adică trei. 6) mai jos forma: *Seredunke*. Azi se găsește în acest ținut satul Șereden. 7) *Pechel*, sat în raionul Șimleul Silvaniei (reg. Bihor).

nicia slujbelor, vrednice de laudă și mai luminoase ca lumina zilei, ale comiților Dumitru și Mihail, fiii lui Andrei¹⁾, pe care dâșii, slujind necurmat în casa noastră din vremurile tinereții noastre și a lor, ni le-au adus cu credință și devotament înfruntând mii de morți și mai ales în timpul prigoanei și obidei noastre, adică atunci când aspra și cruda prigoană pornită de părinții noștri, în urma sfatului unor baroni necredincioși ai regatului Ungariei ne-a silit ca, fără vina noastră să fugim²⁾ din regatul nostru, și a voit să ne despoaie de podoaba coroanei noastre³⁾, pomeniții Dumitru și Mihail, credincioșii noștri comiți prea iubiți⁴⁾, părăsindu-și cu desăvârșire⁵⁾ toate neamurile, bunurile și moșiile⁶⁾ lor, ni s'au alăturat nouă. Unul dintre ei și anume comitele Dumitru, a intrat împreună cu noi în cetatea numită în limba obișnuită Codlea⁷⁾ și acolo ne-a adus, cu suflet voios și plin de răbdare, tot felul de slujbe la poruncile și îndemnul nostru.

Iar celălalt, adică comitele Mihail, a apărut în numele nostru și după porunca noastră, împotriva întregii puteri a tatălui nostru și a necredincioșilor⁸⁾ regatului nostru, două cetăți ale lor⁹⁾, numite cetatea Fyzer și cetatea Temethyn¹⁰⁾ nevoind să țină seamă de darurile și făgăduielile părinților noștri, ci stăruiind în credința lor față de noi. Și apoi, când l-am trimes din cetatea Codlea pe comitele Dumitru cu o solie osebită la părinții noștri ca să căpătăm iertarea lor, Laurențiu, fiul lui Kemyn, care asedia cetatea noastră și dorea să ne stingă viața, l-a prins și l-a chinuit amarnic pentru credința ce ne-o arăta. În sfârșit, luminați de harul ceresc, când am coborât din cetate cu o ceată de războinici¹¹⁾ și ne-am războit cu hainul și trădătorul nostru Laurențiu, zisul comite Dumitru a luptat cu o vitejie vrednică de laudă . . .¹²⁾.

Drept aceea noi, ca răsplată pentru slujbele lor și pentru sângele pe care l-au vărsat pentru noi, voind să-i răsplătim cum se cuvine, măcar că socotim puțin ceea ce vrem să facem acum pentru ei, față de ceea ce avem de gând să facem pentru ei în viitor, am dat, am dăruit și am donat acelor comiți Dumitru și Mihail și moștenitorilor și urmașilor acestor moștenitori ca să le stăpânească cu bună credință pe veci și nestrămutat, cetatea Fyzer cu unsprezece sate ce țin de ea, adică Fyuzer¹³⁾, Cumlovs, Nyri, Capulna, Teluky, Wereng, Ratka, Kanassfelde, Koycha, Ders și Bysta, pe care cetate împreună cu cele unsprezece sate pomenite, regele Andrei de vestită amintire, bunicul nostru, le cumpăraseră pe bani dela Andronic Orbul din neamul Cumpolth, căruia¹⁴⁾ îi reveneau prin dreptul de moștenire, iar

1) *Endre*. 2) *voluit effugare cum effectu*. 3) *solempnitate nostre corone denudare*. 4) *pre-dilecti*. 5) *penitus*. 6) *possessiones*. 7) *Feketeholm*, sat în raionul Stalin. 8) *infideles* (în sens de trădători). 9) ale lui Dumitru și Mihail. 10) Ambele cetăți se aflau pe teritoriul de azi al R. Cehoslovace. 11) *cum manu belica*. 12) Urmează înșirarea meritelor celor doi comiți în luptele din Ungaria (cf. Wenzel, VIII, p. 255 — 259). 13) Azi: Füzer, Komlós, Nyiri, Kápolna, Teikibánya, Biszta, sate și: Vreng, Rádka Kanassföldre, Koycha, Dersteleke așezări dispărute în comit. Abauj (R. Cehoslovacă). 14) lui Andronic.

după moartea bunicului nostru, preaiubitul nostru tată, regele Bela, care i-a urmat la tron, a dat-o doamnei Ana, preaiubitei noastre surorii, ca s'o stăpânească dar din pricina nerecunoștinței ei, luându-i-se ei ne-a revenit nouă. <Urmează descrierea hotarelor>.

Pentru ca, așa dar, această danie sau dăruire a noastră pe care le-am făcut-o să capete puterea trăinicieii veșnice și să nu poată sau să trebuiască a fi stricată de cineva cu trecerea vremii, le-am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceti.

Data de mâna magistrului Petru, iubitul și credinciosul vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șaptezeci.

Textul lat la Hurmuzaki-Densușianu, I, I, p. 344-345.

112

1270.

Ștefan, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, ducele Transilvaniei și domnul Cumanilor, tuturor credincioșilor lui Hristos, care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor.

Voin să ajungă la cunoștința tuturor prin aceste rânduri, că după ce Laurențiu <răposatul voevod al Transilvaniei>¹⁾ de bună pomenire <pusese mâna> pe drumul, care, începând dela limanul²⁾ numit Futog³⁾ al comitelui Dominic și al fraților săi Ioan și Marcu, <slujea> pentru tragerea navelor pe Dunăre în sus și când ei l-au dat în judecată pe ... <susnumitul> voevod Laurențiu, cum <se arată> în scrisoarea tatălui nostru <întocmită> cu privire la această pricină, <încingându-se o aprigă>¹⁾ sfadă cu privire la tragerea navelor, <a lăsat în cele din urmă amintitul drum>¹⁾ susnumitului comite Dominic și fraților săi Ioan și Marcu, ca și moștenitorilor lor și urmașilor moștenitorilor lor, renunțând la orice pără și la orice judecată, în așa fel ca pe viitor nici el, voevodul Laurențiu, nici moștenitorii săi și niciuna din rudele <sale să nu mai poată>¹⁾ începe o nouă judecată cu privire la susnumitul drum. Însă după moartea suszisului voevod Laurențiu, fiul său Laurențiu a voit <să-i scoată din stăpânirea pomenitului drum>¹⁾ pe Ioan și pe Marcu, <din care pricină> susnumiții Ioan și Marcu l-au chemat în judecată pe Laurențiu, înaintea noastră.

Și astfel noi, împreună cu baronii noștri ...¹⁾ <am hotărît> ca Ioan și Marcu și moștenitorii lor să poată ține în chip slobod și neîmpiedecați <de nimeni> des pomenitul drum pentru a-și trage navele lor până acolo unde obișnuiau să și le tragă și să le scoată la mal ...¹⁾ ca și celălalt mal al Dunării împreună cu limanul lor dela Futog. Și noi le confirmăm cu ajutorul scrisorii noastre susnu-

¹⁾ Lacună în textul latin publicat. ²⁾ *portus*. ³⁾ *Futak*, sat în comitatul Bács-Bodrog (azi în Iugoslavia).

mișilor Ioan <și Marcu și> moștenitorilor <lor> și urmașilor moștenitorilor lor, des pomenitul drum, împreună cu limanul dela Futog, spre a-l stăpâni pe veci. Și pentru ca să se stingă orice pricină de neînțelegere cu privire la acel drum și să nu mai poată avea loc în viitor <nicio> sfadă și de aici încolo nimeni să nu mai poată reîncepe cearta, am dat susnumișilor Ioan și Marcu și urmașilor lor, <această> scrisoare întărită cu puterea dublei noastre peceti.

Dată de mâna iubitului și credinciosului nostru magistru Petru vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șaptezeci.

Textul lat. la Wenzel, VIII, p. 294—295, (cu numeroase lacune).

113

1270.

Ștefan, din mila lui Dumnezeu, regele cel tânăr al Ungariei, ducele Transilvaniei și domnul Cumanilor, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Ceea ce se statornicește de către autoritatea regală, se sprijină pe temelia veșnicei trăinicii.

De aceea vrem să aducem la cunoștința tuturor, prin cuprinsul celor de față, că Petru și Iacob, fiii lui Samson din satul Luncani ¹⁾ s'au silit în credința lor neobosită să ne facă, în multe împrejurări cu folos, slujbe binevenite și îndatoritoare la oaste, pe care le-au săvârșit cu credință și supunere fără a-și cruța <nici> bunurile, nici persoana lor și care nu pot fi înșirate aci după cum s'ar cuveni, totuși arătăm și înfățișăm câteva din slujbele lor aduse cu credință. Când am trimis în ajutorul lui Svetoslav ²⁾ împotriva Grecilor pe baronii noștri, anume pe voevodul Nicolae și Ladislau și pe alți baroni sau nobili, aceiași Petru și Iacob, luptând cu bărbăție sub steagul voevodului Ladislau, au primit pe trupul lor răni crunte dela oastea dușmană.

Apoi ³⁾ când am avut lupta dela Isuazig ⁴⁾ cu Herric palatinul și cu alți baroni ai regelui, prea iubitul nostru părinte, suszișii Petru și Iacob, fără a se înspăimânta de puterea atacului năpraznic și împotrivindu-se câtorva cavaleri în văzul nostru și al altora, au câștigat biruință și izbândă, alegându-se cu răni cumplite pe trupul lor.

De aceea, drept răsplată pentru vrednicia lor, voind să arătăm la rândul nostru recunoștința noastră, măcar că socotim prea puțin ceea ce facem acum față de ceea ce avem de gând să facem, pentru rănilor primite de ei în slujba noastră și ca să simtă ei că din dărnicia regală li se dă o mângâiere oarecare pentru vărșarea sângelui lor, am dăruit, am hărăzit, am dat și am lăsat, din plinătatea

¹⁾ *Gerend*, sat în raionul Turda (reg. Cluj). ²⁾ *Zuelislaus*. ³⁾ *ceterum*. ⁴⁾ *Isaszeg* sat aproape de Budapesta (R. P. Ungară).

milostivirii noastre, suszişilor Petru şi Iacob, ca să le stăpânească în veci, moştenitorilor lor şi urmaşilor moştenitorilor lor, două pământuri pustii şi lipsite de locuitori, numite Hădăreni ¹⁾ şi Luna ²⁾ ale cetăţii dela Turda, scoase deadreptul ³⁾ de sub atârnuarea acelei cetăţi, împreună cu toate folosinţele şi cele ce ţin de ele, în hotarele vechi şi neîndoielnice, aşezându-i pe ei în stăpânirea de fapt ⁴⁾ a ziselor pământuri prin Ereusd din satul Tadok, sub mărturia capitlului bisericii din Alba Transilvaniei, fiind de faţă megieşii şi vecinii, fără a se fi indicat vreo împotrivire, precum ni s'a arătat lămurit în scrisoarea pomenitului capitlu.

Pentru ca așa dar cuprinsul acestei dăruiri sau danii a noastre să capete puterea trăiniciei veşnice şi să nu poată şi să nu trebuiască stricată cu trecerea vremii, am dat scrisoarea de faţă, întărită cu puterea dublei noastre peceţi.

Data de mâna magistrului Petru vice-cancelar al curţii noastre, <episcop> ales al bisericii din Alba Transilvaniei, iubitul şi credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute şaptezeci.

Textul lat. în *Codex dipl. patrius*, VI, p.166—167.

114

1270.

Ştefan, din mila lui Dumnezeu, regele cel tânăr al Ungariei, ducele Transilvaniei şi domnul Cumanilor, tuturor la care va ajunge această scrisoare, mântuire întru mântuitorul tuturor. Nemăsurata dărnicie regală cântăreşte în cumpănă dreaptă meritele supuşilor atunci când însufleţeşte prin vrednice răsplăţi pe cei vrednici, când îi înalţă şi îi ridică la o stare mai de seamă şi când îndeamnă pe cât mai mulţi spre zelul credinţei ⁵⁾ şi îmboldeşte râvna slujitorilor săi spre fapte destoinice.

Aşa dar, cumpănind acestea în suflet şi cugetând la acestea, în grija noastră regală dăm de ştire tuturor, prin cuprinsul scrisorii de faţă, că deoarece Vinclo şi Ladislau, fratele său, fiii lui Vyd, s'au străduit să ne facă îndatoritoare slujbe bine venite şi bine primite în multe împrejurări foarte potrivite, care nu pot fi înşirate aici fiecare în parte şi pe care le-au săvârşit cu credinţă şi cu râvnă fără a-şi cruţa bunurile sau fiinţa lor; din care pricină voind să le arătăm la rândul nostru recunoştinţa noastră ca răsplată pentru meritele lor—deşi socotim prea puţin ceea ce facem acum faţă de ceea ce avem de gând să facem pentru ei—am dat, am dăruit, am hărăzit şi am donat pomeniţilor Vinclo şi Ladislau, precum şi moştenitorilor şi urmaşilor moştenitorilor lor, pământul cetăţii Sătmar, ce se

¹⁾ *Hodryv*, sat în raionul Luduş (reg. Mureş). ²⁾ *Lona*, sat în raionul Turda (reg. Cluj). ³⁾ *pure et simpliciter*. ⁴⁾ *in corporalem possessionem*. ⁵⁾ *ad fervorem fidelitatis*.

chiamă Portița ¹⁾, vecin cu pământul lor, deșert și lipsit de locuitori, care ține întru totul de dreptul nostru de danie și <pe care l-am > scos, deadreptul ²⁾ de sub atârnarea acelei cetăți — ca să-l stăpânească pentru totdeauna, cu toate fosințele sale, între aceleași semue de hotar și margini, între care a fost hotărnicit și stăpănit de către cei dintâi stăpânitori, punându-i pe ei în stăpânirea de fapt a nunitului pământ prin Petru, fiul lui Clement, cu mărturia capitlului din Oradea, fără a se împotrivi nimeni cu desăvârșire, după cum ni s'a arătat lămurit în scrisoarea nunitului capitlu. Iar ca această dăruire sau danie să dobândească puterea veșnicei trăinicii, pentru ca să nu poată sau să nu trebuiească să fie stricată de careva cu trecerea vremurilor, am dat scrisoarea de față, întărită cu puterea dublei noastre peceti.

Data de mâna magistrului Petru vice-cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute șaptezeci.

Textul lat. la Szentpétery. II, nr. 1911.

115

1270.

Ștefan, din mila lui dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea această scrisoare, mântuire întru dăruitorul mântuirii. Dărnicia regală, luând în seamă slujbele fiecăruia, își înzestreză supușii cu o noblețe dobândită, pentru ca ei să poată câștiga prin credincioasa lor slujbă noblețea pe care nu o aveau din naștere.

Drept aceea, prin rândurile de față, voim să ajungă la cunoștința tuturor că deoarece Dominic, fiul lui Andronic din satul Kyus Gelse, ieșit din oamezii ³⁾ cetății Zala, ne-a slujit foarte mult în casa noastră, în slujba vistierniceilor ⁴⁾ noștri, mai ales în vremea când noi, din pricina prigoanei părinților noștri de vestită amintire fugisem în cetatea Codlea, ⁵⁾ unde acel Dominic, primejduindu-și fără teamă viața în felurite cumpene, s'a străduit neîncetat să ne slujească fără preget și a fost greu rănit sub <zidurile> aceleiași cetăți Codlea.

Noi, care potrivit îndatoririi cărmuirii luate asupra noastră suntem datori să răspundem tuturor și fiecăruia în parte după vrednicia lui, voind să răsplătim prin oblăduirea noastră regală pe pomenitul Dominic pentru destoinicia sa îndatoritoare și pentru îndatorirea sa destoinică, am hotărât să-l scoatem, atât pe el cât și pe frații lui, anume: Mortunus, Lucaciu, Petru și Inus, din starea lor de

¹⁾ Pur, sat în raionul Carei (reg. Baia-Mare). ²⁾ *pure et simpliciter*. ³⁾ *de populis castris Zaladiensis*. ⁴⁾ *in officiis tavarnicorum*. ⁵⁾ Feketeholm, sat în raionul Stalin.

mai înainte și să-i ridicăm în rândul slujitorilor regali, împreună cu pământul pe care-l au în satul Gelse ¹⁾, îngăduindu-le ca de aci înainte să fie socotiți printre nobilii sau slujitorii regali ²⁾, fără să mai fie întru nimic legați de starea lor de mai înainte. Și deasemenea am poruncit ca și pământul lor să fie hotărnicit și despărțit de pământurile suszisului sat de către comitele Egidiu de Rayk în fața martorului conventului de Zala. <Urmează hotărele>.

Spre amintirea și veșnica tărie a acestui lucru, am dat această scrisoare întărită cu puterea dublei noastre peceti.

Data de mâna magistrului Benedict prepozit de Arad, vice-cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute șaptezeci, în primul an al domniei noastre.

Textul lat. la Wenzel, VIII, p. 306—308; fragment la Hurmuzaki-Densusianu, I, 1, p. 350.

116

1270.

Ștefan al V-lea regele Ungariei înapoiază lui Iacob, fiul comitelui Emeric, dreptul de moștenire asupra unei jumătăți din vama ce se lua la vadul râului Sajo³⁾, la confluența acestuia cu râul Hernad, ca răsplată pentru meritele sale ostășești câștigate în luptele dela cetatea Codlea și din Ungaria.

Regest după textul lat. din Hurmuzaki-Densusianu, I, 1, p. 345—346.

117

1270.

Ștefan al V-lea regele Ungariei dăruiește lui Kuten și Andronic, fiii lui Omodeu, un pământ al cetății Galgóc (din comitatul Nyitra, azi în R. Cehoslovacă), ca răsplată pentru serviciile lor ostășești. «Dat de mâna magistrului Benedict prepozit de Arad».

Regest după textul lat. din *Codex dipl. patrius*, VIII, p. 134—135.

118

1270.

<Sfârșitul actului de întărire al regelui Ștefan al V-lea> :
«Noi așa dar, ținând seama de meritele acelui comite, banul Micud, vrednice de o răsplată mai bună, punând să se cuprindă în scrisoarea de față privilegiul

¹⁾ în comitatul Zala (R. P. Ungară). ²⁾ *nobiles seu regales servientes*. ³⁾ în comitatul Borsod (R. P. Ungară).

nostru cuvânt cu cuvânt, după ce am luat în mână cârmuirea deplină a regatului, am hotărît să întărim această scrisoare cu pecetea noastră cea mare și dublă.

Dat de mâna magistrului Benedict prepozit de Arad, vice-cancelar al curții noastre, în anul îndurării o mie două sute șaptezeci, iar în al domniei noastre întâiul an ».

Textul lat. în *Codex dipl. patrius*, VI, p. 175.

119

1270.

«Ștefan al V-lea regele Ungariei dăruiește lui Reynold mare stolnic al ducelui Ladislau, mare comis al regelui și comite de Szaboles, mai multe moșii în R. P. Ungară și în R. Cehoslovacă, ca răsplată a meritelor sale ostășești, câștigate în deosebite expediții. Regele spune între altele: « Când odinioară fiind în viață prea iubitul nostru tată sus amintit, noi eram duce al Transilvaniei, magistrul Reynold împreună cu o ceată însemnată și înarmată ¹⁾ din oastea noastră, pe care o trimisesem în Grecia împreună cu alți baroni ai noștri, s'a distins ca un cavaler viteaz, în fața tuturor, în atacarea și pustiirea țării grecești. Reîntorcându-se de acolo cu izbândă, pomenitul magistrul Reynold a câștigat după aceea biruințe și mai mari, în cinci rânduri și anume, de două ori cu domnia noastră în Bulgaria și de trei ori cu oștirea trimisă de noi în Bulgaria, împreună cu alți baroni ai noștri, fără a se teme de a-și primejdi viața sa și pe ai săi în feluritele împrejurări ale sorții.

Apoi, în vremea când noi eram încă tot duce al Transilvaniei și înduram, deși fără vină, cruntele prigoniri ale părinților noștri, magistrul Reynold, stăruiind în zelul credinței sale neclintite, a fost mereu cu noi și ne-a ajutat prin slujba lui credincioasă. Și după ce în această prigonire fuseseră învinși și prinși de noi câțiva dintre baronii părinților noștri, adică palatinul Laurențiu și banul Erne, ne-am îndreptat cu toată puterea noastră ²⁾ împotriva celeilalte armate a părinților noștri spre Dunăre în locul ce se chiamă Ilsazeg », unde Reynold s'a distins deasemenea și a fost rănit.

Vice-cancelar al curții: magistrul Benedict prepozit de Arad.

Regest după textul lat. din Hurmuzaki-Deusușianu, I, I, p. 349—350.

¹⁾ *cum honesta et armata familia.* ²⁾ *cum toto auxilio nostro.*

<1270>.

Ștefan al V-lea regele Ungariei întărește învoiala privitoare la pământul Târgușor din Bihor.

Regest în *Tört. Tár.* 1896, p. 505.

<1270—1272>.

Ștefan, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, prin cuprinsul acestei scrisori facem cunoscut tuturor, atât celor de acum cât și celor viitori, că Laurențiu, fiul lui Ilie¹⁾ și Leustachiu, fiul aceluiași <Laurențiu>, înfățișându-se înaintea noastră, ne-au cerut ca atât ei cât și moșiile lor de moștenire²⁾, dintre care una, numită Mureni³⁾, are zidită pe ea o biserică de piatră întru slăvirea fecioarei Maria, iar cealaltă, deasemenea moșie de moștenire, numită Criț⁴⁾, pe care e clădită o biserică tot de piatră întru slăvirea sfintei cruci, posesiuni ce se află în vecinătatea Secuilor, fără a fi despărțite prin vreun hotar, să se poată bucura și folosi, după legea și așezământul tuturor Secuilor din Tileagd⁵⁾. Iar noi, ținând seamă de credincioasele slujbe făcute nouă de numitul Laurențiu și de fiul său Leustachiu, le-am dat și dăruit lor întocmai după cum ne-au cerut.

Drept aceea, vă poruncim hotărît vouă, obștei⁶⁾ Secuilor din Tileagd, ca să primiți cu bunăvoință pe susnumitul Laurențiu și pe fiul său, cât și pe moștenitorii lor și pe urmașii acestor moștenitori în obștea voastră și să nu zăboviți a-i apăra și ocroti împotriva tuturor răufăcătorilor, ținând seamă că pe susnumiții Laurențiu și pe moștenitorii lor, împreună cu moșiile lor, i-am scos și i-am luat de sub atârnarea tuturor comitatelor voevodatului, așa că niciun slujbaş al vreunui voevod să nu cuteze a-i judeca sau supăra.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 107—108.

1270 Mai 18.

« M<oise> palatinul, comite de Sopron și de Sibiu », <potrivit poruncii lui Ștefan al V-lea regele Ungariei instalează pe Filip arhiepiscopul de Strigoniu în slujba de comite de Strigoniu, iar capitlul de Strigoniu în posesiunea vămii⁷⁾ care ține de acel comitat.>

¹⁾ *filius Hylyce.* ²⁾ *possessiones hereditarie.* ³⁾ *Scederyes*, sat în raionul Sighișoara (reg. Sibiu). ⁴⁾ *Scentherest*, sat în raionul Sighișoara (reg. Sibiu) ⁵⁾ Vechea denumire a scaunului Odorheiu. ⁶⁾ *universitate.* ⁷⁾ *tributum.*

«Dat în prima duminică după a cinsprezecea zi¹⁾ care a trecut dela «sărbătoarea» apostolilor Filip și Iacob, în anul o mie două sute șaptezeci dela întruparea domnului».

Regest după textul lat. din Knauz, I. p. 576.

123

<circa 1270 Mai 28. Oradea>.

Noi, capitlul bisericii din Oradea, dăm de știre că, înfățișându-se personal înaintea noastră comitele Petru și Laurențiu, fiii lui Durug, în numele lor și al fraților lor, comitele Luca, fiul lui Sem și Nicolae, pe de o parte; comitele Cosma, fiul lui Cosma, și magistrul Ivanka, fiul lui Odun, pe de alta, aceste două părți au spus că au hotărît astfel spre folosul mănăstirii lor (din Egged²⁾) ca să împartă moșiile³⁾ suszisei mănăstiri la persoane⁴⁾ care să le ocrotească și să slujească susamintitei mănăstiri: anume satul Egged, satul Sarfeu⁵⁾ și satul Petreu⁶⁾, de lângă Bereteu⁷⁾ le-au primit pentru a le apăra suszișii fii ai lui Durug și comitele Luca; iar comitele Cosma și magistrul Ivanka au primit deasemenea, pentru a le ocroti, satul Cadea⁸⁾ lângă Eriu⁹⁾, satul Bog lângă Tisa, însă cu condiția ca moșiile pe care le-au primit sub ocrotirea lor comitele Petru cu frații săi, să nu poată turbura suszișii, comitele Cosma și Ivanka, iar comitele Petru și frații săi să nu poată turbura deasemenea acele «moșii» pe care le-au primit sub apărarea lor comiții Cosma și Ivanka. Comiții Cosma și Ivanka s'au îndatorat să nu le pornească nicio pâră împotriva comitelui Petru și a fraților săi din pricina posesiunilor mănăstirii Egged.

Dat în miercuria cea mai apropiată înainte de sărbătoarea Rusaliilor, în anul domnului «o mie două sute șaptezeci»¹⁰⁾.

<Pe verso:> privitor la ocrotirea moșiilor mănăstirii din Egged, pentru comitele Cosma și Ivanka.

Textul lat. în *Codex dipl. patrius*, VII, p. 124.

124

1270 Iunie 13.

<Ștefan al V-lea regele Ungariei dăruiește banului Roland din neamul Ratolth cetatea Kemluk (azi în Iugoslavia).>

¹⁾ *quindena*. ²⁾ Așezare dispărută în raionul Săcueni (reg. Bihor). ³⁾ *possessiones*. ⁴⁾ *ad personas*. ⁵⁾ Pustă aproape de Nagyléta (comit. Bihor, R. P. Ungară). ⁶⁾ *Petur*, sat în raionul Marghita (reg. Bihor). ⁷⁾ *Berekiou*, râu afluent al Crișului. ⁸⁾ *Kaga*, sat în raionul Săcueni (reg. Bihor). ⁹⁾ *Her*, Er afluent al Bereteului. ¹⁰⁾ Ruptă partea cu sfârșitul datei de an (Nota editorului).

«Dat de mâna magistrului Benedict prepozit de Arad, vice-canțelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru». <In lista demnitarilor, între alții>: Briccius episcop de Cenad, Lodomer episcop de Oradea, Petru episcopul Transilvaniei, Matei voevodul Transilvaniei, Albert mare comis și comite de Sibiu.

Regest după textul lat. din Smičiklas, V, p. 546 — 547.

125

1270 August 20, <Buda>.

Tuturor celor care trăiesc cu evlavie întru Hristos, capitlul bisericii din Buda, veșnică mântuire întru domnul. Să știe obștea noastră că atunci când nobila doamnă cu numele Onnus, văduva comitelui Turus și fiica comitelui Paul, fiul lui Ea, cuprinsă de dorința unei sfinte cucernicii, a îmbrăcat haina călugărițelor din insula sf. Maria ¹⁾, care slujesc fără încetare domnului, a făcut față de omul nostru, pe care l-am trimis la cererea acestei doamne, următoarea rânduire cu privire la moșiile sale, care după moartea numitului său soț i-au revenit ei ca drept covenit pentru zestrea sa: a dat și a dăruit bisericii din insula sf. Maria, în care ea a ales să slujească lui Dumnezeu, un pământ al său numit Sol aîlător aproape de apele Tisei, spre a-l stăpâni pe veci, iar două moșii ale sale, din care una se chiamă Rofh ²⁾, aflătoare lângă râul Bereteu ³⁾, iar cealaltă numită Valea lui Mihai ⁴⁾ aflătoare în Nar aproape de satul Sălacea ⁵⁾, le-a lăsat și le-a dăruit nepoatei sale și soțului aceleia numit Avram, fiul lui Ponith, împreună cu toate folosințele și cele ce țin de ele, spre a le stăpâni ei cu drept deplin și pe vecie, așa cum le stăpânise și ea, potrivit cuprinsului scrisorii domnului Bela, ilustrul rege al Ungariei de strălucită amintire. Iar cu privire la aceste rânduieli sau dani, la cererea aceleiași doamne, am dat scrisoarea de față întărită prin puterea pecetii noastre.

Dat de mâna lui Ambrosie canonicul scolastic de Buda, în anul domnului o mie două sute șaptezeci, la sărbătoarea sf. rege, fiind cantor Nicolae, custode Petru, decan Ilie, preot Zeela, magistrii Damian și Petru și alții.

Textul lat. la Fejér, V, 1, p. 84 — 85.

126

1270 Septembrie 8, Pesta Veche.

<Ștefan al V-lea regele Ungariei întărește pe fiii comitelui Toma, fratele arhiepiscopului Filip de Strigoniu, în stăpânirea pământului Praudaviz de lângă

¹⁾ Margitsziget (Budapesta) ²⁾ Așezare dispărută în hotarul com. Marghita (reg. Bihor). ³⁾ Berkyo. ⁴⁾ Mihai, orașel în raionul Săcueni (reg. Bihor). ⁵⁾ Zoloch, sat în raionul Marghita (reg. Bihor).

Drava (Jugoslavia). Vice-cancelar al curții: magistrul Benedict prepozit de Arad. În lista demnitarilor, între alții: Briccius episcop de Cenad, Lodomer episcop de Oradea, Petru episcopul Transilvaniei, Matei voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc, Ponith banul Severinului, Albert mare conis și comite de Sibiu.

Regest după textul lat. din Hurmuzaki-Densușianu, I. 1, p. 346 — 347.

127

1270 Octombrie 6, Sântimbru.

Noi, Matei voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc, dăm de știre că am hotărât prin sentința de judecată ca pământul Inucu ¹⁾ din părțile acestea, dăruit odinioară comitelui Andrei prin danie regală, și — murind acesta fără mângâierea unui moștenitor — rămas în desbatere între comitele Cefau, fratele zisului comite Andrei și abatele sfintei Maria din Igrîș ²⁾ din aceleași părți ale Transilvaniei, să fie trecut aceluși abate, pe care îl declarăm deslegat de orice chemare în judecată pe viitor din partea comitelui Cefan, silindu-l pe acest comite Cefan la o veșnică tăcere ³⁾ <în această pricină>.

Dat la Sântimbru ⁴⁾ la octava judiciară a sărbătorii fericitului arhanghel Mihail, în anul domnului o mie două sute șaptezeci.

Textul lat la Teutsch-Firnhaber, I, p. 95.

128

1270 Noembrie 17.

Prin scrisoarea regelui Ștefan, dată în anul domnului o mie două sute șaptezeci, în ziua a cincisprezecea înainte de calendele lui Decembrie, iar în al domniei sale în anul întâiu, se arată că moșiile numite Livada ⁵⁾, Orașul Nou ⁶⁾, Vaina ⁷⁾, Prilog ⁸⁾ și Ouas care au fost odinioară ale lui Benedict, numit Ur, mort fără moștenitori, au fost date pentru totdeauna de către acel rege Ștefan, suszislui Nicolae, fiul lui Mauriciu, pentru serviciile sale credincioase.

Rezumat lat. într'un act al palatului Nicolae de Gara din 1409, la Fejér, VII, 3, p. 65 (numele de locuri, deformate de editor, sunt îndreptate după Szentpétery, II, nr. 1988).

¹⁾ *Inukcluke*, sat în raionul Cluj. ²⁾ *Egres*, sat în raionul Timișoara. ³⁾ *perpetuum silentium imponentes*. ⁴⁾ *S. Emericus*, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara). ⁵⁾ *Sarkuz*, sat în raionul Oașului (reg. Baia Mare). ⁶⁾ *Wynarus*, sat în raionul Oașului (reg. Baia Mare). ⁷⁾ *Vamfalu*, sat în raionul Oașului (reg. Baia Mare). ⁸⁾ *Parlag*, sat în raionul Oașului (reg. Baia Mare).

1270 Decembrie 10.

Ștefan, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor celor ce vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. De aceea le-a fost dată de pronia cerească ¹⁾ regilor lumii sabia puterii ca să pedepsească pe cei ce s'au făcut vinovați de fapte rele, iar acclora, pe care neînduplecarea ²⁾ unei drepte cumpăniri i-a dovedit a fi vrednici de oblăduirea regească și pe care slujbele lor credincioase i-au făcut să fie văzuți cu ochi buni ³⁾, se cuvine să li se răspundă după meritele lor.

Drept aceea, prin rândurile de față voim să ajungă la cunoștința tuturor că, deoarece iubitul și credinciosul nostru ban Ponich, din neamul Myskouch, comite de Zala, încă din frageda lui tinerețe a slujit neobcsit cu o pornire firească mai întâi pe prea iubitul nostru părinte, domn și rege, și mai apoi pe noi și regatul nostru cu o credință îndatoritoare și neîncetată și meritele vrednice de laudă ale credinței sale le-a dovedit întotdeauna în chip așa de strălucit ⁴⁾ prin isprăvile sale, încât toate aceste isprăvi ar trebui însemnate în chip deosebit spre a sluji drept învățătură și îndreptare celorlalți, dar fiindcă ar lua prea mult loc ca să le povestim pe toate cu deamănuntul, am hotărît totuși să pomenim în scrisoarea de față numai câteva din faptele și serviciile sale devotate, ca să le încredințăm amintirii urmașilor, pentru ca după pilda lor să învețe și ceilalți a săvârși cu mai multă însuflețire fapte credincioase.

Intr'adevăr, când năpasta neașteptată a Tătarilor, neuitând — vai! — de prăpădul de mai înainte, în dorința lor de a trece prin ascuțișul sabiei rămășițele poporului nostru, voiau să atace regatul nostru, noi am așezat pe umerii banului Ponich povara unei sarcini foarte grele, trimițându-l ca sol al nostru la regele sau împăratul Tătarilor. El ne-a adus de acolo, în chip vrednic de laudă, în loc de spaimă bucurie, în loc de tristețe voieșie, și în loc de des-nădejde speranța pentru locuitorii regatului că vor scăpa cu viață teafără. Și când ⁵⁾ după câțiva ani înfloritori, oamenii regatului nostru, uitând de spaima trecută, se bucurau de o liniște atât de mult dorită, iată că aceiași Tătari, ațâțați de vecinii noștri, pregătiți și cu sufletul și cu fapta pentru război, ne-au trimis câteva solii ale lor privitoare la gândul lor de a intra în regatul nostru. Auzind acestea l-am trimis iarăși pe numitul Ponich banul ca sol la Tătarii pomeniți. Acolo, câștigându-și un nou merit după toate celelalte ⁶⁾, prin râvna

¹⁾ *superna providencia* (la Hurmuzaki-Densușianu, I, I, p. 347. greșit: *suprema pr.*)

²⁾ *vigor*, probabil greșit pentru *rigor*. ³⁾ *acceptos reddiderunt*. ⁴⁾ *solempniter*. ⁵⁾ în toamna anului 1263. ⁶⁾ *virtutem virtutibus cumulando*.

credinței sale și prin fireasca lui cinste înăscută, a potolit, reținând cetele lor stărnite să pună mâna pe arme împotriva noastră, redându-ne în această privință și nouă și oamenilor noștri tihna liniștei mult dorite. Apoi, atunci când regele, prea iubitul nostru tată, ilustrul rege al Ungariei de vestită amintire, lepădându-se de mila părintească, care te îndeamnă să nu-ți alungi fiii, ci să-i încălzești la sânul tău, întărâtat de niște baroni necredincioși, ne-a silit să mergem până la marginile regatului Ungariei, la locul ce se chiamă Codlea¹⁾, unde noi fiind închiși în cetatea acestui munte²⁾ și fiind strâmtorați de mulțimea <dușmanilor> înarmați ce ne țineau împresurați, același baron Ponich cu niște tovarăși ai săi, deși puțini la număr, fără să se teamă de a se lăsa în voia primejdiilor soartei, a biruit atât prin puterea cât și prin istețimea³⁾ lui oastea baronilor necredincioși, în același loc unde fuseserăm împresurați și asediați, redându-ne nădejdea că vom păstra frânele puterii și că vom scăpa cu viață. Și a mai biruit și oastea banului Erne⁴⁾, ce venea împotriva noastră din ordinul amintitului nostru tată, aducând cu sine ca prins pe însuși banul Erney, căpetenia pomenitei oștiri. De asemenea, pe când acești baroni trădători, punând vârf nedreptății, îndemnaseră sau mai bine zis siliseră pe tatăl nostru să strângă oaste împotriva noastră, tot banul Ponich, în ciocnirea pe care a avut-o la IIsuazeg⁵⁾ cu mai sus pomenita oaste a dat dovadă, chiar în fața ochilor majestății noastre, de o vitejie vrednică de laudă, așa că datorită destoiniciei⁶⁾ lui și a altor credincioși ai noștri, am ieșit biruitori, câștigând prin aceasta pentru noi ce eram împresurați, despresurarea, pentru prea iubita noastră regină ce se afla atunci în prinsoare cu fiul nostru ducele Ladislau eliberarea și pentru cei ce ni se alăturaseră, încrederea să rămână pe lângă noi⁷⁾. Apoi, când Svetoslav⁸⁾ împăratul Bulgarilor, prea iubitul nostru ginere, pe atunci potivnic nouă, pustiise în chip jalnic țara noastră a Severinului⁹⁾, iar noi respingând această nedreptate și adunându-ne oastea venisem în Bulgaria, pomenitul ban Ponych, arzând de văpaia credinței aprinse¹⁰⁾, a cucerit cetatea Plevna¹¹⁾ a Bulgarilor.

Așa dar, deși pentru atât de multe, de mari și de vrednice slujbe pe drept cuvânt s'ar fi cuvenit să fie înălțat de noi prin darurile răsplătirii, totuși <abia> după ce am fost, prin mila dumnezească ridicăți la cârma demnității regale ca urmaș al sfinților vestiți regi ai Ungariei, înaintașii noștri, i-am dăruit numitului

¹⁾ *Feketeuhalm*, sat în raionul Stalin. ²⁾ *Feketeuhalm* de fapt înseamnă « Dealul Negru ». ³⁾ *per astuciam*. ⁴⁾ *Ernerius*. ⁵⁾ *Isaszég*, sat aproape de Budapesta (R. P. Ungară). ⁶⁾ *probitas*. ⁷⁾ *recuperantes nobis clausis per hoc apertionem, domine regine consorti nostre harissime, tunc una cum filio nostro duce Ladizlao in captivitate permanenti absolutioem, et aliis nobis adherentibus fiduciam apud nos permanendi*. ⁸⁾ *Zuetislaus*. ⁹⁾ *terram nostram de Zeurino*. ¹⁰⁾ *incepte fidelitatis*, greșeală pentru *incense* = aprinse ¹¹⁾ *castrum Pleun*. Evenimentul a avut loc în 1266.

ban Ponich toate moșiile ¹⁾ și cetățile lui Nicolae, fiul comitelui Arnold bătrânul, aflătoare în comitatul Zala, și înșirate pe rând mai jos, care au revenit în mâinile noastre ²⁾ din pricina necredinței și faptelor de necredință ale aceluiași Nicolae...

Pentru ca, așa dar, această danie a noastră, făcută pentru a răsplăti atât de multe și vrednice slujbe, să capete puterea veșnicei trăinicii și să nu poată fi stricată sau zădărnicită nici în vremea noastră, nici în aceea a urmașilor noștri am dat numitului ban Ponich și prin el moștenitorilor și urmașilor moștenitorilor lui scrisoarea de față, întărită cu puterea dublei noastre peceti.

Data de mâna magistrului Benedict prepozit al bisericii de Arad, vicecancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute șaptezeci, în a patra zi înainte de idele lui Decembrie, iar în al domniei noastre întâiul an.

Textul lat. la Smičiklas, V, p. 568 — 571; fragmentar la Hurmuzaki-Densusianu, I. 1. p. 347 — 348.

130

1271.

Ștefan, din mila lui dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galității, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea această scrisoare, mântuire întru mântuitorul tuturor. Prin rândurile de față voim să ajungă la cunoștința tuturor că, deoarece comitele Chyel, fiul lui Erwyn de Călnic ³⁾ și Teel, fiul lui Ebl de Brașov, ruda sa ⁴⁾, ne-au adus nouă necurmat slujbe îndatoritoare și vrednice de laudă, slujindu-ne cu toată credința în deosebitele expediții pe care a trebuit să le facem la locul și la vremea lor și mai ales în cetatea Codlea ⁵⁾, noi, pentru vrednicia slujbelor lor, dăruisem aceluiași Teel, pentru sine, un pământ sau sat al voevodului Herbord, așezat între cele două râuri Târnavă ⁶⁾, acolo unde aceste râuri se unesc, și un alt pământ ce se cheamă Sâncel ⁷⁾, vecin sau megieș cu pământul sau satul susnumit. Dar după aceea pomenitul Teel, cu îngăduința și cu voia noastră, a lăsat și a vândut amintitele pământuri aceluiași comite Chyel, ruda sa, ca să le stăpânească cu drept deplin.

Așa dar noi, ținând seama de vrednicele slujbe ale suszisului comite Chyel, i-am lăsat și încredințat sus numitele pământuri, atât pentru faptul că se știa că pomenitul Chyel le cumpărase cu invoirea noastră, dela același Teel, cât și pentru aceea că, după cum s'a spus mai sus, amintitele pământuri le dăruisem numitului

¹⁾ *possessiones*. ²⁾ Urmează înșirarea acestor cetăți și moșii. ³⁾ *Calnik*; sat în raionul Sebeș (reg. Sibiu). ⁴⁾ *cognatus*. ⁵⁾ *Feketeuholm*, sat în raionul Stalin. ⁶⁾ *Kyškullu*. ⁷⁾ *Zanchalteluky*, sat în raionul Târnaveni (reg. Mureș).

Teel și pentru serviciile aduse de comitele Chyel, căruia, cât și moștenitorilor săi și urmașilor acestor moștenitori, le lăsăm să le stăpânească pe veci, fără a vătăma dreptul altora, împreună cu toate folosințele și cele ce țin de ele și între aceleași vechi și bătrâne hotare în care au dăinuit aceste pământuri. Spre amintirea și tăria veșnică a acestui lucru, am dat aceluiași comite Chyel scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Dată de mâna magistrului Benedict prepozit al bisericii de Arad, vice-cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul o mie două sute șaptezeci și unu dela întruparea domnului, iar în al domniei noastre al doilea an.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 110 — 111; Hurmuzaki-Densusșianu, I, 1, p. 355.

131

1271.

«Ștefan al V-lea regele Ungariei dăruiește lui Ioachim de Sceg pământul Deueche din comitatul Nyitra (azi în R. Cehoslovacă), ca răsplată pentru meritele sale».

«Dat de mâna magistrului Benedict prepozitul bisericii din Arad, iubitul și credinciosul nostru, vice-cancelar al curții noastre ».

Regest după textul lat. din *Codex dipl. patrius*, VII, p. 128.

132

1271.

«Ștefan al V-lea regele Ungariei dăruiește lui Toma comitele hăitașilor ¹⁾ regali și fraților săi: Boza, Dionisie, Detric, Gheorghe și Simion, fiii comitelui Simion, pământul Kengeltelequi (din comitatul Zemplen, azi în R. Cehoslovacă), ca răsplată pentru meritele lor, mai ales pentru acele câștigate în slujba regelui la cetatea Codlea ²⁾».

«Dat de mâna magistrului Benedict prepozit de Arad și vice-cancelar al curții ».

«In lista demnitarilor între alții»: Briccius episcop de Cenad, Lodomer episcop de Oradea, Petru episcopul Transilvaniei, Matei voevod al Transilvaniei și comite de Solnoc, Laurențiu ban al Severinului și comite de Dobâca, Albert mare comis și comite de Sibiu.

Regest după textul lat. din Wenzel, VIII, p. 341 — 343; Hurmuzaki-Densusșianu, I, 1, p. 356 — 357.

¹⁾ *comes liciscariorum nostrorum*. ²⁾ *Feketeuholm*, sat în raionul Stalin.

1271.

«Ștefan al V-lea regele Ungariei ridică în rândul iobagilor nobili pe Toma, Pavel, Fene și Omb, fiii lui Iacob, om al cetății Alba-Regală (R. P. Ungară), ca răsplată pentru slujbele pe care le-au adus» «pe vremea când, fiind încă în viață prea iubitul nostru tată Bela, regele de strălucită pomenire al Ungariei, noi cârmuiam ducatul Transilvaniei».

<Vice-cancelar al curții regale>: magistrul Benedict prepozit de Arad.

Regest după textul lat. din Wenzel, III, p. 257 — 258.

134

1271, <Oradea>.

Capitulul bisericii din Oradea tuturor cărora li se va arăta <scrisoarea> de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Prin cuprinsul celor de față, voim să ajungă la cunoștința tuturor, că deoarece comitele Toma, fiul lui Pancrațiu, a chemat în judecată pe voevodul Nicolae pentru hotarele pământurilor sale, anume Tileagd¹⁾ și Săbolciu²⁾, în cele din urmă, cu îngăduirea judeului curții regale au ajuns la această împăcare și înțelegere, în fața noastră că: pomenitul voevod Nicolae, la mijlocirea și hotărîrea multor bărbați cinstiți, numiți de către judele curții regale ca <arbitrii> între părți, văzând și citind privilegiul susnumitului comite Toma, a lăsat și a înapoiat în fața noastră lui Toma, unele părți din pădurile și ogoarele susnumitelor pământuri Tileagd și Săbolciu, pe care le cotropise pe nedrept <înapoindu-le> între acele hotare, semne <de hotar> și margini, cu care odinioară voevodul Nicolae însuși și tatăl său, comitele Pavel, de bună pomenire și comitele Ștefan fratele său, le despărțiseră și hotărniciseră de pământurile lor, precum se arată mai pe deplin și mai lămurit în pomenitul privilegiu al susnumitului comite Toma citit în fața noastră.

Intru amintirea și veșnica tărie a acestui lucru, am dat scrisoarea de față, întărită cu pecetea noastră, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și unu, prepozit fiind Batur, cantor Ioan, custode Egidiu.

Textul lat. la Wenzel, VIII, p. 366 — 367.

135

1271.

Ștefan, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației etc. tuturor credincioșilor lui Hristos atât celor de față, cât și celor viitori mântuire întru

¹⁾ *Thelegd*, sat în raionul Aleșd (reg. Bihor). ²⁾ *Zobowch*, sat în raionul Oradea.

fiul slăvitei fecioare. Este de datoria majestății regale să dea ascultare cu bună-voință rugămintelor supușilor, pentru ca să se sporească numărul supușilor și să se întindă cât mai departe puterea regală ¹⁾, deoarece stă în firea regelui să se mândrească cu mulțimea oamenilor <care-i sunt supuși>. De aceea, aducem la cunoștința tuturor prin rândurile scrisorii de față, că venind înaintea noastră credincioșii noștri oaspeți din Sătmar, rugându-ne, ne-au cerut cu umilință și supunere să binevoim a-i lăsa pe ei în libertatea de care se bucură oaspeții din Alba. Iar noi, dând ascultare cererilor lor, le-am îngăduit ca ei să se bucure întru totul de aceeași libertate de care se bucură amintii oaspeți din Alba și anume, ca să aleagă dimpreună, pe cine vor voi ca jude ²⁾, care să poată și să fie dator a judeca toate pricinile iscate între ei, atât pe cele mari, cât și pe cele mărunte. Și am hotărît ca vameșii și pivnicerii în slujbă în satul Sătmar ³⁾ să nu poată și să nu le fie îngăduit a-i supăra pe ei, împotriva dreptului lor, ci de vor avea ceva împotriva face cu ei să-i urmărească pe calea legii înaintea judeului lor. Iar dacă cumva acești <juzi> nu vor pregeta să facă dreptate, atunci nu oaspeții, ci acel jude va trebui să fie chemat înaintea noastră.

Pe lângă aceasta, hotărîm ca în satul Sătmar nici slujbașii care vor fi acolo, nici alții străini să nu-și poată vinde vinurile în cărciumi și nici negustorii străini, care ar nimeri acolo să nu-și poată vinde postavurile lor.

De asemenea să-și aleagă preot pe cine vor voi, care să poată și să trebuiască să fie întărit la recomandarea lor de către episcopul diecesan, întrucât biserica lor este cu totul scutită de atârănarea unui arhidiacon cu deplin drept. În deosebi am hotărît și am poruncit să meargă la oastea regală cu șase ostași în platoșă, care vor trebui să stea sub steagul majestății noastre. Iar nouă și slujitorilor noștri, când vom veni la ei, vor trebui să ne dea îngrijire ⁴⁾ pe o zi și nu mai mult.

Și încă voim și le îngăduim ca din vinul lor să nu fie datori să dea vamă ⁵⁾ în niciun loc, ci să poată ține târg liber, ca și înainte, vinerea. Apoi, întrucât — așa cum ne-au arătat în mărturisirea lor — ei ar avea nevoie de păduri, am poruncit lui Woch comitele de Ugocea și de Arded ⁶⁾ să le atribue pădurea din Arded îndestulătoare folosinței lor ⁷⁾, care <comite>, după cum ne-a arătat în scrisoarea sa, le-a atribuit lor o pădure din Arded, <pe lângă> pădurea lor de mai înainte.

Primul semn de hotar este Echedykily, al doilea este Hurusmal, apoi hotarul merge spre Iketeleque Machara, la Dechmarparlaga și coboară la Kutfew-Velgi și merge la fântâna Wyda, lângă drumul Fulneg și ajunge la Wolkran, unde trece la Homorodul Mare și Mic și ajunge la semnul de hotar Hodos și coboară la satul

¹⁾ *legalis potentia*, în realitate, după cum arată contextul acestui document și textul unui act anterior, în care se repetă aproape în întregime această formulă, e o greșală pentru: *regalis potentia*. ²⁾ *villicus*. ³⁾ *tributarii et cliciarii in ipsa villa Zathmar*. ⁴⁾ *procuratio* = întreținere. ⁵⁾ *tributum*. ⁶⁾ *Herdend*, sat în raionul Satu-Mare (reg. Baia Mare). ⁷⁾ *ut eisdem silvam de Erdend statueret usui eorum sufficientem*.

Sătmărel¹⁾, de unde se îndreaptă spre satul Gilienus și acolo se termină. Și ca libertatea acestora ce le-am hărăzit-o și le-am statornicit-o să rămână totdeauna întregă și nesdruncinată și să nu poată ori să nu trebuiască să fie sțricată de nimeni cu trecerea vremii, le-am dat lor această scrisoare întărită prin puterea dublei noastre peceți.

Data de mâna magistrului Benedict prepozit de Arad, vice-cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și unu.

Textul lat. la Fejér, IV, 3, p. 206 — 208 (cu indicarea greșită a anului: 1264; pentru datare cf. Szentpétery, II, nr. 2133).

136

1271, Alba-Iulia.

Noi, Matei voevodul Transilvaniei, comițe de Solnoc, prin cuprinsul acestei scrisori facem cunoscut tuturor, că Ștefan, ilustrul rege al Ungariei, stăpânul nostru firesc, prin scrisoarea sa a dăruit pământul Abrud²⁾, care după știrea și cunoștința noastră ține întru totul de dreptul regesc de danie, l-a dat l-a dăruit și l-a donat, episcopiei și capitlului și bisericii fericitului Mihail, ca să-l stăpânească nestrămutat și pe veci, pământ pe care îl stăpâniseră pe rând în tihnă și în pace, din danie regească, mai întâi răposatul ban Yula, până la moartea sa și apoi Secuiul Zubuslaus.

Hotarele acestui pământ au fost cercetate³⁾ în fața martorului abatelui de Cârța⁴⁾ și a lui Andrei de Geoagiu⁵⁾, omul regelui, chemând toți megieșii și vecinii, și mai ales în fața noastră și nu s'a ivit niciun împotrivor și i-am văzut că au rămas în pașnică stăpânire a pământului amintit. Cu privire la toate acestea am pus să li se dea lor scrisoarea de mărturie de față, întărind-o cu puterea peceții noastre.

Dat la Alba, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și unu.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 111 — 112; Hurmuzaki-Densusiauu, I, I, p. 538.

137

<1271> Februarie 1.

Scrisoarea deschisă a regelui Ștefan, dată fără an, în ajunul purificării fericitei Maria, arată că regele Ștefan a hotărât să facă oaspeților săi din satul Medieșul

¹⁾ *villa Sadan*, azi Sătmărel, raionul Satu-Mare (reg. Baia Mare). ²⁾ *Obruth*, orașel în raionul Câmpeni (reg. Cluj). ³⁾ *reambulata*. ⁴⁾ *Kerck*, sat în raionul Făgăraș (reg. Sibiu). ⁵⁾ *Gyoy*, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara).

Aurit ¹⁾ această miluire, ca ei să stăruie în libertatea celorlalți oaspeți ai săi, îngăduindu-le să stăpânească pădurea Sarkuz până la Hegtu și Subragada, până la Hegyespatak folosindu-le la păscutul porcilor lor și a altor vite; iar pământul lor numit Pătău ²⁾ pe care îl ținuseră arcașii l-a înapoiat între vechile și străvechile semne de hotar. <Le-a mai dat> și alte libertăți în chipul arătat în aceeași scrisoare.

Rezumat lat. într'un act al palatinului Nicolae de Gara din 1409, la Fejér, VII, 3, p. 71.

138

1271 Martie 23.

Ștefan, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galității, Cumaniei, Lodomeriei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Cărmuirea chibzuită a regilor, purcezend din voința cerească, știe să privească meritele fiecăruia cu ochi prevăzători și, privind să vadă departe, și văzând departe să se îngrijească de ceace este spre folosul și cinstea credincioșilor săi.

Judecând și cumpănind acest lucru și, privind fără părtinire ³⁾ credința și satornicia credinței iubitului și credinciosului nostru Laurențiu banul Severinului și comite de Dobâca, ba încă ținând seama că, atunci când, după moartea tatălui nostru, domnul Bela, prea luminatul rege al Ungariei de vestită amintire, ni se cuvenea nouă, ca celui mai apropiat ⁴⁾ cărmuirea regatului și coroana, și unii dintre baronii tatălui nostru împunși de săgeata necredinței, îndată după moartea acestui prea luminat rege, s'au îndreptat spre hotare prin născocirea răutății lor, ducând, în viclenia și înșelătoria lor, visteria ⁵⁾ regatului în puterea și în țara ⁶⁾ regelui Boemiei, acest Laurențiu însă, pe atunci palatin al regatului și comite de Somogy și de Kemluk, ca unul care din anii tinereții sale, <fiind> în preajma regelui, tatăl nostru, prin multele merite <ale faptelor> sale de credință, întru folosul și în slujba regatului, fără încetare a crescut în puteri prin străduințele sale credincioase și, crescând în puteri, a ajuns la mare vază ⁷⁾, el, pe care îl înalță și îl deosebește înaintea celorlalți baroni și fruntași ai regatului nostru tăria satornică și neclintită a credinței sale, s'a arătat supus și ascultător față de înălțimea noastră în așa fel, încât prin pilda sa, a pregătit și a deschis calea tuturor celorlalți ca să se apropie cu credință de majestatea noastră.

¹⁾ *Megyes*, orașel în raionul Satu-Mare (reg. Baia-Mare). ²⁾ azi Potău, sat în raionul Satu-Mare (reg. Baia-Mare). ³⁾ *tranquillitatis nostre oculis intuentes*. ⁴⁾ *e vicino*. ⁵⁾ *tesaurum*. ⁶⁾ *districtus*. ⁷⁾ *fidelibus semper coaluit sudoribus et viguil coalescens*.

Și, după încoronarea noastră, când am avut dorința și legământul de a merge, cu puțini însoțitori în pelerinaj, în Polonia, încredințând viața noastră și soarta unui rege atât de însemnat, întâmplărilor și primejdiilor unei țări străine, dintr'un gând de evlavie, sus pomenitul ban Laurențiu, nedeslipindu-se de lângă noi, ne-a adus o slujbă îndatoritoare prin ajutorul și sfatul său în mijlocul nesiguranței drumurilor.

Pe lângă aceasta, când, ne-am întâlnit la Pojon cu regele Boemiei, în urma unei învoeli luate dimpreună și deopotrivă unul față de celălalt pentru încheierea unei înțelegeri și pentru o întâlnire, și, printr'o născocire vicleană și pusă la cale de dușmanul nostru de moarte, regele Boemiei, trebuia să ne vedem cu el într'o insulă însoțiți numai de un număr hotărit și foarte mic de credincioși ¹⁾ deși, viclenia lui precugetată își purta după obicei otrava în suflet, totuși, măcar că nu trebuia să lăsăm în voia soartei îndoelnice persoana regală de care atârnă mântuirea și nevătămarea ²⁾ supușilor, cu toată înșelătoria și cursele și prefăcătoria zisului rege, împlătoșindu-ne noi sufletul cu bărbăție, ne-am dus în zisa insulă cu regele Boemiei, dar, însoțit cu statornicie și credință, pe lângă ceilalți însoțitori și credincioși ai noștri, de acest ban Laurențiu și acolo, la încercare, l-am cunoscut și am mărturisit că este vrednic de laudă.

Și în expediția noastră pe care am pornit-o împotriva Austrieilor ³⁾, ca să pedepsim viclenia și răutatea regelui Boemiei, care de multe ori și-a călcat cuvântul față de noi, primind în țara lui pe cei necredincioși nouă și însușindu-și visteria regatului nostru, cu o nesocotită îndrăsneală, l-am aflat pe numitul ban om iscusit, prevăzător și încercat în trudele războiului, totdeauna gata să ne îndeplinească toate poruncile și grijuliu pentru credința datorată coroanei și pentru apărarea țării, lăsând toate deoparte și luptând neîncetat cu vitejie în oștirea noastră împotriva puterii regelui Boemiei, necruțându-se nici pe sine și nici viața sa și socotind că a lupta pentru patrie este o viață glorioasă.

Ba chiar când s'a chemat și s'a adunat oastea noastră împotriva atacului acestui rege al Boemiei și oastea ⁴⁾ noastră se pregătea în grabă, l-am trimis, de uevoie, înaintea armatei la hotarele regatului pe numitul ban Laurențiu, deși era obosit de necurmatele osteneți ale războiului, dar, bizuindu-ne după multe semne, pe credința și dibăcia sa.

Așa dar, pentru acestea și pentru multe alte merite și slujbe îndatoritoare ale banului Laurențiu, iubitul și credinciosul nostru, și care nu pot fi înșirate fiecare în parte, înduplecați în suflet de îndurare regală și pentru ca, prin pilda lui, să înbiem cu mai mult spor și pe alți credincioși ai noștri la împlinirea voiei noastre și la slujirea regatului, deși <dauija noastră> pare neînsemnată față de vrednicia meritelor sale, i-am dat, i-am dăruit, i-am donat și i-am hărăzit banului

¹⁾ persone. ²⁾ integritas. ³⁾ Austrenses. ⁴⁾ militia.

Laurențiu, și, prin el, tuturor moștenitorilor săi și urmașilor acestor moștenitori, ca să stăpânească pe veci și neclintit, o moșie numită Vykel, împreună cu toate cele ce țin de ea, și anume: <cu pământurile> numite Debrete, Lybo, Potworich și Zerdahel ¹⁾ și am poruncit, pe temeiul autorității <noastre> regale, ca să fie pus de omul nostru în stăpânirea de fapt ²⁾ a pomenitei moșii.

Pentru ca, așa dar, această danie a noastră să rămână neatinsă, ca răsplată pentru niște slujbe atât de strălucite și să capete tăria veșniciei dăinuiri, și ca să nu poată fi vreodată în viitor stricată cu rea voință de viclenia sau înșelătoria oamenilor, spre amintirea veșnică a acestui lucru, i-am dat scrisoarea de față, întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Data de mâna magistrului Benedict prepozit al bisericii din Arad, vice-cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și unu, în a zecea zi înainte de calendele lui Aprilie, în primul au al domniei noastre.

Textul lat. la Smičiklas, V, p. 588 — 589; Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 351 — 352.

139

<1271> Mai 1, Buda.

Noi Ștefan, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, dăm de știre prin cuprinsul acestei scrisori tuturor că, văzând sărăcia capitolului din Transilvania, i-am dăruit acum din nou oca de sare din Turda, liberă și scoasă de sub <autoritatea> tuturor slujbașilor noștri și a tuturor voevozilor și slujbașilor lor și am mai lăsat pe veci și neclintit aceluia capitolu toată darea regească ³⁾ în orice vreme dela oamenii săi ⁴⁾, făgăduind că oricând ni s'ar înfățișa scrisoarea de față, vom da aceluiaș capitolu privilegiul nostru pentru aceste danii.

Dat la Buda, în octavele sărbătorii sfântului Gheorghe martirul, în anul domnului o mie două sute șasezeci și nouă ⁵⁾.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 104 (după un transumpt din 1276).

140

1271 Iulie 3, Pojon (în tabără).

<Ștefan al V-lea regele Ungariei ratifică pacea încheiată de reprezentanții săi cu Ottokar al II-lea regele Boemiei. Dat de mâna magistrul Benedict

¹⁾ aflătoare în comitatul Nyitra (azi în R. Cehoslovacă). ²⁾ *in corporalem apprehensionem*. ³⁾ *collecta regia*. ⁴⁾ *populi*. ⁵⁾ Fejér, VII, 4, p. 135-136, atribuie acest document lui Bela al V-lea, iar Szentpétery, II, nr. 2084, socotește ca dată mai verosimilă — în ciuda celei din text — anul 1271, dat fiind că în 1269, ca de altfel și în 1270, Ștefan nu era decât regele «cel tânăr», titlu pe care nu-l poartă aici. Deci data de an ar fi o greșală de copist, cu ocazia transcrierii acestui act în 1276.

prepozit de Arad și vice-cancelar al curții. În lista demnitarilor între alții se află: Matei voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc, Laurențiu banul Severinului și comite de Dăbâca, Albert mare comis, comite de Sibiu.

Regest după textul lat. din Wenzel, III, p. 247 — 255; extras în Hurmuzaki-Densusianu, I, I, p. 353.

141

1271 August 31.

«Ștefan al V-lea regele Ungariei întărește biserica din Nyitra (azi în R. Cehoslovacă) în stăpânirea moșiilor ei, în urma raportului pe care i l-au făcut în această privință magistrului Benedict prepozit de Arad și vice-cancelar al curții regale împreună cu Mihail comite de Nyitra și cu magistrul Sixt canonic lector de Strigoniu, cari au fost delegați să cerceteze moșiile și să le hotărânească.

« Dat de mâna pomenitului magistru Benedict... ».

«În lista demnitarilor, între alții»: Briccius episcop de Cenad, Lodomer episcop de Oradea, Petru episcopul Transilvaniei.

Regest după textul lat. din Fejér, VII, 2, p. 149 — 155.

142

1271 «înainte de luna Septembrie».

Ștefan al V-lea regele Ungariei, la cererea episcopului Lamberti, transcrie privilegiul tatălui său, Bela al IV-lea, din 9 Septembrie 1261, dat în favoarea bisericii din Agria.

Regest după textul lat. din Fejér, V, 1, p. 152 — 153.

143

1271 «Septembrie».

«În textul privilegiului lui Ștefan al V-lea regele Ungariei, în favoarea episcopiei de Agria se spune, între altele».

« Dar, vai ! deși această biserică se bucură și acum de drepturile cu care fusese cinstită de sfinții regi, totuși privilegiile date de sfinții regi cu privire la drepturile ei au fost cu totul nimicite «și» arse de năvălirea Tătarilor asupra bisericii din Agria, când episcopul Cletus, înaintașul acestuia, al lui «Lambert», și-a găsit scăparea fugind până în părțile dinspre mare ¹⁾ împreună cu strălucitul rege Bela, preaiubitul nostru tată, și a petrecut acolo în surghiun trei ani împreună cu regele Bela.

Apoi, când s'au retras Tătarii, «și când» s'a înapoiat în Ungaria regele Bela, preaiubitul nostru tată, pe cât a putut, a întocmit iar pentru fiecare în dreptu-

¹⁾ Dalmația.

rite și privilegiile pierdute și în deosebi pentru biserica din Agria¹⁾, ca una ce era crescătoare osebă²⁾ a sa și a urmașilor săi.

Apoi, murind episcopul Cletus, un slujitor³⁾ al acelei biserici, anume Samuel, fiul lui Sibin, adunând toate acele privilegii care fuseseră întocmite din nou de regele Bela, le-a ars și le-a prefăcut în cenușă. Acest slujitor, căzând pentru crima necredinței din rangul de nobil, la care îl înălțase însuși episcopul Cletus, a fost redus la robie⁴⁾ de către <Lambert>, după cum <ni> se spune și a fugit de aici în Rutenia și astfel a scăpat. Din care pricină <episcopul Lambert> ne-a cerut cu supunere acum să binevoim a înscrie din nou sub formă de scrisoare și a întări nestrămutat, prin privilegiul nostru, spre veșnică amintire, toate libertățile, pe care se știe că se sprijină biserica din Agria, din timpul sfinților regi strămoșii noștri și în care stăruie și de care se bucură și să restaurăm astfel numitele privilegii.

Auzind și înțelegând limpede aceasta, și mai ales fiindcă cele cerute de ei erau drepte și deoarece în temeiul unui drept cu totul osebă ocrotirea⁵⁾ asupra tuturor bisericilor catedrale ne privește pe noi și pe urmașii noștri, cu învoirea tuturor nobililor aflători cu noi în adunarea noastră, am hotărât să fie aleși douăzeci și cinci dintre nobilii mai bătrâni⁶⁾ ai diecesei Agria, care, atingând lemnul dăătoarei de viață cruci, sub mărturia jurământului, să ne declare⁷⁾ toate libertățile bisericii din Agria, și cele declarate vom porunci să fie întocmite, întru veșnică amintire, în chip de privilegiu al nostru ».

<Intre acești nobili sunt pomeniți> comiții Aladar de Oradea și Abraham de Cholt⁸⁾, acesta <din urmă fiind din comitatul Zarandului. La jurământ era de față Benedict prepozit de Arad și vice-cancelar regal.

Se înșiră apoi veniturile și privilegiile bisericii. Intre ele: » «De asemenea, a zecea parte din toate vămile⁹⁾, de oricine se obișnuiesc a fi cerute ele, și anume: în comitatele Borsod, Abaujvar, Zemplen, Ung, Szabolcs, Zarand, Solnoc, Heues-Ujvár, Beregh și Ugocea. ... De asemenea, dijele din vin din toate comitatele unde sunt sădite vii sau se vor sădi în viitor, se vor statornici și lua în întregime de către dijmătorii episcopului sau ai capitlului, afară de comitatul Zarandului, unde vinurile dijmuite se știe că aparțin numai episcopiei ...

Dat de mâna pomenitului magistru Benedict prepozit de Arad, vice-cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și unu, iar al domniei noastre al doilea an ».

Textul lat. la Fejér, V, I, p. 153 — 159

Data luni după Pauler (II, p. 543) care socotește că documentul e de pe la mijlocul acestei luni. Din cuprins, unde se arată distrugerea de către Samuel, fiul lui Sibin, al tuturor actelor privilegiale ale episcopiei de Agria, rezultă că acest document este ulterior celuilalt act dat de același rege în favoarea ei.

¹⁾ Eger, oraș în R. P. Ungară. ²⁾ *nutrix specialis*. ³⁾ *conditionarius* (vasal al bisericii). ⁴⁾ *in servitulem redactus*. ⁵⁾ patronatul. ⁶⁾ *seniores nobilium*. ⁷⁾ *publicarent*. ⁸⁾ Așezare dispărută lângă Vészto în comit. Békés (R. P. Ungară). ⁹⁾ *tributa*.

1271 Septembrie 27.

«Ștefan al V-lea regele Ungariei transcrie și întărește privilegiile acordate de tatăl său, regele Bela al IV-lea, în 1242, oaspeților din Petrina (în Slavonia, azi Jugoslavia). Vice-cancelar al curții: magistrul Benedict prepozit de Arad.

În lista demnitarilor, între alții: Briccius episcop de Cenad, Lodomer episcop de Oradea, Petru episcopul Transilvaniei, Matei voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc, Laurențiu banul Severinului și comite de Dobâca, Albert mare comis și comite de Sibiu.

Regest după textul lat. din Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 354.

145

1271 Decembrie 31.

«Ștefan al V-lea regele Ungariei statornicește privilegiile coloniștilor (« oaspeților ») din satul Kirihaza ¹⁾ de lângă Tisa, în comitatul Ugocea.

Regele spune între altele: « ... le-am mai îngăduit ca începând dela hotarele pământului lor și până la întăriturile pădurii Maramureșului ²⁾ să aibă voie să pescuiască orice fel de pește în Tisa... »

Dat de mâna magistrului Benedict ³⁾ prepozit al bisericii din Arad, vice-cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și doi ⁴⁾, indicția a cincisprezecea, ultima zi înainte de calendele lui Ianuarie, în al doilea an al domniei noastre ».

«In lista demnitarilor între alții: Briccius episcop de Cenad, Lodomer episcop de Oradea, Petru episcopul Transilvaniei, Matei ⁵⁾ voevodul Transilvaniei, comite de Solnoc, Laurențiu banul Severinului, comite de Dobâca, Albert mare comis, comite de Sibiu».

Regest după textul lat. din Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 360 — 361 (cu indicarea greșită a anului 1272).

146

1272.

Cuprinsul privilegiului al treilea al suspomenitului ilustru principe și domn Ștefan, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei din anul domnului o mie două sute șaptezeci și doi și în al treilea an al domniei sale, dat de mâna magistrului Benedict prepozit de Arad, vice-cancelar al curții sale, iubitul și credinciosul său, ne arată că susnumitul prea luminat rege, ținând seama de

¹⁾ Felzaz (ung. Királyháza). ²⁾ *indagines silve Maramarosi*. ³⁾ În Hurmuzaki (după Fejér), greșit: *Omodsi* (cf. Szentpétery, II, nr. 2117). ⁴⁾ Data de început a anului s'a socotit dela 25 Decembrie. ⁵⁾ cf. Szentpétery, II, nr. 2117.

credincioasele și vrednicele slujbe ale lui Samson¹⁾, fiul lui Paul de Groagiu²⁾ credinciosul său pe care i le-a adus cu credință și cu râvnă fără a-și cruța bunurile și viața, cu multe prilejuri și în deosebite împrejurări ale soartei: pomenitul rege Ștefan voind, drept recunoștință, să răsplătească pe numitul Samson, deși <regele> socoate că e puțin ceea ce a făcut până atunci față de acelea pe care avea de gând să le facă pentru el³⁾.

A dat, a dăruit și a hărăzit pământul Zwmmand⁴⁾, al cetății sale Alba Transilvaniei, scutindu-l cu totul și scoțându-l de sub atârnaarea numitei cetăți, pământ care a fost al unui om cu numele Beche mort fără moștenitor, pe atunci pustiu și lipsit de locuitori, aceluiași Samson și moștenitorilor săi precum și urmașilor acestor moștenitori, împreună cu toate folosințele și cele ce țin de aceleași pământuri, ca să le stăpânească cu drept veșnic și neclintit în aceleași hotare și margini în care fuseseră hotărnicite și stăpânite de <stăpânii> lor de mai înainte.

Rezumat latin în raportul inedit al lui Ladislau de Nadab vice-voevod al Transilvaniei, adresat lui Sigismund regele Ungariei, Sântimbru (Marosszentimre — Alba), 27 Oct. 1413.

147

1272.

<Ștefan al V-lea regele Ungariei dăruiește pământul Korus (comit. Zala, R.P. Ungară) comitelui Dominic și fratelui său magistrul Toma, tiii comitelui Petru din neamul Chak, pentru credința arătată de ei> « în deosebi atunci când, din cauza prigonirilor unor necredincioși ai noștri, ne aflam cu câțiva nobili, puțini la număr și cu <unii> credincioși ai regatului nostru la Codlea⁵⁾ și când împreună cu ei trebuia să ne căutăm drepturile noastre, ieșind ei împotriva liniei de bătaie dușmane și luptând vitejește, cu ajutorul lui Dumnezeu am dobândit noi izbânda chiar pe câmpul de bătaie. În care bătălie iubitul și credinciosul nostru magistrul Mihail, luptând într'un chip vrednic de laudă, a primit o rană cruntă⁶⁾ ». Vice-cancelar: Benedict prepozit de Oradea.

<În lista demnitarilor, între alții>: Briccius episcop de Cenad, Lodomer episcop de Oradea, Petru episcopul Transilvaniei, Matei voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc, Albert banul Severinului, Nicolae marele comis și comite de Sibiu, Filip comite de Dobâca

Regest după textul lat. din Fejér, V, 1, p. 238 — 241.

¹⁾ *Samson*. ²⁾ *Goygh*, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara). ³⁾ lui Samson. ⁴⁾ Probabil denumirea veche a satului Beța (raionul Aiud, reg. Cluj), care își trage numele dela susnumitul Beche. ⁵⁾ *Feketeholm*, sat în raionul Stalin. ⁶⁾ *mortale vulnus*.

1272 Ianuarie 6, Maramureș.

<Ștefan al V-lea regele Ungariei ridică pe Martin, fiul lui Myxa de Damonya (în comitatul Sopron, R.P. Ungară) și pe frații săi în rândul slujitorilor regali ¹⁾, drept răsplată pentru serviciile sale>.

«Dat în Maramureș ²⁾, în ziua botezului domnului, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și doi, în a șaptea zi ³⁾ înainte de idele lui Ianuarie, indicția cincisprezecea, în al doilea an al domniei noastre».

Regest după textul lat. din Fejér, V, 1, p. 210 — 211 și V, 2, p. 100 — 101.

1272 Februarie 7.

<Ștefan al V-lea regele Ungariei dăruiește lui Gaal, Ladislau și Grigore, fiii lui Mykud de Kachuz, pământul Terestene (din comitatul Abauj-Torna, azi în R. Cehoslovacă) pentru meritele lor ostășești. Regele își motivează donația în felul următor>: «ținând noi seama de faptele credincioase și de vrednicile slujbe ale suspomeniților Gaal, Ladislau și Grigore, prin care s'au învrednicit ei să fie văzuți cu ochi buni de majestatea noastră în deosebitele expediții ale domniei noastre și mai cu seamă la cetatea numită Codlea ⁴⁾, atunci când am ajuns la acea cetate pentru apărarea și paza noastră și a <credincioșilor> noștri, care se aflau atunci cu noi, înaintea ⁵⁾ oastei lui Bela, din mila lui Dumnezeu, ilustrul rege al Ungariei, tatăl nostru preaiubit și unde Paul, fratele susnumiților Gaal, Ladislau și Grigore a fost ucis chiar sub ochii noștri, iar numitul Gaal a fost crunt rănit la braț și suszisul Ladislau a păzit cu cea mai mare credință armele noastre ⁶⁾, căci i se încredinșase această sarcină.

Și spre a răsplăti întrucâtva moartea susnumitului lor frate Paul și slujbele lor — deși la locul și vremea potrivită avem de gând să-i răsplătim mai bine, — le-am dat, le-am hărăzit, le-am dăruit și le-am dat pe veci des pomeniților Gaal, Ladislau și Grigore și moștenitorilor și urmașilor moștenitorilor lor acea bucată de pământ cu toate folosințele și cele ce țin de ea. . .

Dat de mâna magistrului Benedict prepozitul bisericii din Arad, vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și doi, în a patrusprezecea zi înainte de calendele lui Martie, indicția a cincisprezecea, iar în al domniei noastre al doilea an».

<În lista demnitarilor, între alții>: Briccius episcop de Cenad, Lodomer episcop de Oradea, Matei voevodul Transilvaniei <și> comite de Solnoc, Laurențiu banul Severinului și comite de Dobâca.

Regest după textul lat. din Zichy, I, p. 28 — 32.

¹⁾ *servientes regales.* ²⁾ *in Maramurissio.* (în Fejér V, 2, p. 101: *in Maramorissio*).
³⁾ *Septimo Idus Ianuarii*, greșit. ⁴⁾ *Fekelheholm*, sat în raionul Stalin. ⁵⁾ *ante exercitum* (adică fugind dinaintea armatei... etc.). ⁶⁾ *arma nostra.*

1272 Februarie 17.

«Ștefan al V-lea regele Ungariei dăruiește magiștrilor Ioan și Ștefan pământul Finta (din comitatul Sáros, azi în R. Cehoslovacă), ca răsplată pentru meritele lor ostășești, câștigate în mai multe expediții ale regelui și în deosebi cu prilejul luptei dela Codlea.

Regele spune între altele: «ținând seama de credința și vrednicia slujbelor credincioșilor noștri magiștri Ioan și Ștefan, fiii comitelui Gwd, nobili de dincolo de Drava, pe care ni le-au făcut cu credință și cu râvnă cu prilejul deosebitelor noastre expediții, mai ales cele săvârșite când eram în cetatea Codlea ¹⁾, anume când Laurențiu, fiul lui Kemeny, ne-a împresurat în zisa cetate, acei magiștri Ioan și Ștefan, luptând cu bărbăție pentru a-și dovedi credința față de noi, au primit răni nenumărate, apoi când, cu voia lui Dumnezeu ne-am purtat pașii dela acea cetate spre părțile dunărene ²⁾, în lupta care am avut-o împotriva oastei celei mari a părintelui nostru la Ilswazygh ³⁾, aceiași magiștri Ioan și Ștefan ne-au adus ca prizonieri doi cavaleri bine înarmați. . .

Dat de mâna magistrului Benedict prepozit al bisericii din Arad, vice-cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și doi, în a patrusprezecea zi înainte de calendele lui Martie, în indicația a cinsprezecea, în al doilea an al domniei noastre ».

«In lista demnitarilor, între alții»: Briccius episcop de Cenad, Lodomer episcop de Oradea, Petru episcopul Transilvaniei, Matei voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc, Laurențiu banul Severinului comite de Dobâca, Albert mare comis și comite de Sibiu.

Regest după textul lat. din Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 368 — 369.

1272 Februarie 27.

«Ștefan al V-lea regele Ungariei întărește privilegiul său din anul 1270, prin care dăruise comiților Dumitru și Mihail cetatea Fyzer ⁴⁾ vice-cancelari: magistrul Benedict prepozit de Arad. In lista demnitarilor între alții»: Briccius episcop de Cenad, Lodomer episcop de Oradea, Petru episcopul Transilvaniei, Matei voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc, Laurențiu banul Severinului și comite de Dobâca, Albert mare comis și comite de Sibiu.

Regest după textul lat. din Hurmuzaki-Densușianu. I, p. 366 — 367.

¹⁾ *Fekethelygh*, sat în raionul Stalin. ²⁾ *partes Danobiales*. ³⁾ *Iszig*, sat aproape de Budapesta (R. P. Ungară). ⁴⁾ în R. Cehoslovacă.

1272 Martie 11.

Din cuprinsul scrisorii a șasea privilegiale, adică cea dată de răposatul domn Ștefan, regele Ungariei, etc., de evlavioasă pomenire, din anul o mie două sute șaptezeci și doi, în a cincea zi înainte de idele lui Martie, dată < de mâna > magistrului Benedict prepozitul bisericii din Arad, vice-cancelar al curții sale, iubitul și credinciosul său.

Am aflat că susnumitul rege Ștefan — ținând seama de credința și vrednicele slujbe ale credinciosului său comite Petru, fiul comitelui Petru Secuiul, slujbe pe care plin de râvnă i le-a adus la vreme potrivită în deosebitele sale expediții ¹⁾ și mai ales în oastea ²⁾ sa dela marginea < țării > împotriva ³⁾ regatului Bulgarilor, < oaste > în care luptând bărbătește a fost luat prizoner, prin regeasca sa dărnicie a dăruit și a hărăzit pomenitului Petru și prin el, moștenitorilor săi și urmașilor acestor moștenitori, un pământ numit Aruszegh ⁴⁾, lângă râul Târnava ⁵⁾, împreună cu toate folosințele și cele ce țin de el, ca să-l stăpânească în veci și neclintit.

Rezumat latin în raportul inedit al lui Ladislau de Nadab vice-voevod a Transilvaniei, adresat lui Sigismund regele Ungariei, Sântimbru (Marossszentimre, în Alba), 27 Oct. 1413, în arhiva familiei Suky, Arhiva Ist. a Filialei Acad. R.P.R. din Cluj

153

1272 Mai 23.

Ștefan, din mila lui dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea această scrisoare, mântuire întru mântuitorul tuturor. Prin rândurile de față voim să ajungă la cunoștiința tuturor că fratele Pertoldus, din ordinul Cisterciților, abatele bisericii fericitei fecioare din Cârța ⁶⁾, înfățișându-se înaintea noastră ne-a arătat un privilegiu întocmit de noi în timpul când eram duce al Transilvaniei, cu privire la scutirea hărăzită de noi oamenilor ⁷⁾ numitei biserici, rugându-ne smerit să binevoim a întări din nou acel privilegiu prin privilegiul nostru de față. Cuprinsul acestuia este următorul: <Urmează actul lui Ștefan « regele cel tânăr », din 1264.>

Iar noi, încuviințând și găsind bun zisul privilegiu al nostru privitor la acest bine făcut de noi oamenilor pomenitei biserici, cuprins cuvânt cu cuvânt în scri-

¹⁾ ale regelui. ²⁾ *exercitu*. ³⁾ fraza e cu totul neclară: probabil în loc de *extra* trebuie citit *contra*. ⁴⁾ Așezare părăsită aproape de Pânade, raionul Târnăveni (reg. Mureș). ⁵⁾ *Kykellw*. ⁶⁾ *Kyrch*, sat în raionul Făgăraș (reg. Sibiu). ⁷⁾ *populi*.

soarea de față, am poruncit să fie întărit prin puterea acestui act. Spre amintirea și tăria veșnică a acestui lucru, am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Data de mâna magistrului Benedict prepozitul bisericii din Arad, vice-cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului 1272, în a zecea zi înainte de calendele lui Iunie, indicția a 15-a, iar în al domniei noastre al doilea an, în vreme ce cârmuiau în chip fericit bisericele lui Dumnezeu venerabilii părinți: Filip arhiepiscop de Strigoniu, comite perpetuu al aceluiași loc, Ștefan arhiepiscop de Calocsa, cancelar al curții noastre, Ioan arhiepiscop de Spalato și episcopii: Lambert ¹⁾ de Agria, Job de Pécs, comite de Moson, Briccius de Cenad, Filip de Vaț, cancelar al curții doamnei regine, Paul de Vesprim, Timoteu de Zagreb, Lodomer ²⁾ de Oradea, Dionisie de Győr și Petru al Transilvaniei, în vremea când Moise ³⁾ era palatin, comite de Sopron și jude al Cumanilor, Nicolae jude al curții și comite de Somogy, Egidiu mare vistier și comite de Pojon, Ioachim ban al întregii Slavonii, Matei voevod al Transilvaniei, comite de Solnoc, Laurențiu ban de Severin, comite de Dobâca, Petru mare stolnic, comite de Gechke, Albert mare comis, comite de Sibiu, Filip mare paharnic, Paul comite de Bacs, Grigore mare vistier al doamnei regine, comite de Vasvár, Ponith banul, comite de Zala, Mihai comite de Nitra și alți foarte mulți ce dețineau comitatele și dregătoriile țării.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 116 — 117; Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 374.

154

1272 Iunie 23, Bihać (Iugoslavia).

Noi Ștefan, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, facem cunoscut și dăm de știre tuturoră căroră le e de folos, că Dumitru comitele de Sătmár, de Crasna ⁴⁾ și de Tyleagd ⁵⁾, venind în persoană înaintea noastră, ne-a spus că întrucât comitele Mihail, fiul lui Vbul trebuia să-l plătească ⁶⁾ pe el ca judecător <în pricina> privitoare la satul numit Marcelloua ⁷⁾ aflător lângă Someș și întrucât l-a plătit, așa cum era dator, susnumitul sat numit Marcelloua a rămas pomenitului Mihail, împreună cu toate folosințele sale și <cu tot> ce ține de el spre a-l stăpâni pe veci.

Dat în Bihać ⁸⁾ în ajunul <sărbătorii> fericitului Ioan Botezătorul, în anul domnului 1272.

Textul lat. la Wenzel, VIII, p. 395.

¹⁾ *Lampertus*. ²⁾ *Lodmericus*. ³⁾ *Moys*. ⁴⁾ *Karazna*. ⁵⁾ *Tylegd*, sat în raionul Aleșd (reg. Bihor). ⁶⁾ *placare*. ⁷⁾ Așezare părăsită în comit. Szatmár (R. P. Ungară). ⁸⁾ *Byhig*, sat în Croația (Iugoslavia).

1272 August 3.

<Ștefan al V-lea regele Ungariei dăruiește pe veci lui Almus comite de Ugocea și de Arded ¹⁾, precum și fraților săi, pământul Hethen (azi Hodász, în comitatul Szatmár, R. P. Ungară), ca răsplată pentru serviciile lor. Vice-cancelar: magistrul Benedict prepozit de Arad.

În lista demnitarilor, între alții >: Briccius episcop de Cenad, Lodomer episcop de Oradea, Petru episcopul Transilvaniei, Matei voevodul Transilvaniei, comite de Solnoc, Albert banul Severinului, Nicolae mare comis și comite de Sibiu, Filip mare paharnic, comite de Dobâca.

Regest după textul lat. din *Codex dipl. patrius*, VIII, p. 438 — 440.

156

1272 <înainte de Decembrie 1>.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galității, Lodomeriei și Cumaniei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea această scrisoare, mântuire întru mântuitorul tuturor. Prin rândurile de față vrem să ajungă la știrea tuturor că Nicolae, fiul lui Chyl din satul Călnic ²⁾, venind înaintea noastră ne-a înfățișat, în numele său și al fraților săi, un privilegiu dat de regele Ștefan, preaiubitul nostru tată de slăvită pomenire, rugându-ne cu sîmerenie să binevoim a întări acel privilegiu printr'un privilegiu al nostru.

Cuprinsul privilegiului e următorul: <Urmează actul regelui Ștefan din 1269>.

Iar noi, ținând seama că cererea zisului Nicolae este dreaptă și că cele mai sus spuse s'au făcut potrivit și cu rânduială de către preaiubitul nostru tată, aprobăm și întărim acel act, punând să se treacă cuvânt cu cuvânt în actul de față, am hotărît să întărim acest privilegiu cu ocrotirea dublei noastre peceti.

Dat de mâna magistrului Nicolae prepozit al bisericii din Alba Transilvaniei, iubitul și credinciosul nostru, vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și doi, iar în al domniei noastre anul întâiu.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 120.

157

1272 Decembrie 1.

<Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește privilegiul lui Bela al IV-lea regele Ungariei dat mănăstirii sfântului Mihail din insula sf. Maria (pe Dunăre, azi insula sf. Margareta în Budapesta)>.

¹⁾ *Erdeud*, sat în raionul Satu-Mare (reg. Baia Mare). ²⁾ *Kalmuk*, sat în raionul Sebeș (reg. Sibiu).

« Dat de mâna magistrului Nicolae prepozitul bisericii din Alba Transilvaniei, vice-cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și doi, în a cincea zi înainte de nonele lui Decembrie, în anul întâi al domniei noastre, în indicția a cincisprezecea ».

<In lista demnitarilor, între alții>: Briccius episcop de Cenad, Lodomer episcop de Oradea, Nicolae voevodul Transilvaniei, comite de Solnoc, Paul banul Severinului.

Regest după textul lat. din Hurmuzaki-Densusianu, I, 1, p. 381 — 382.

158

1272 Decembrie I.

<Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește privilegiul lui Ștefan al V-lea regele Ungariei, prin care acesta dăruise lui Ștefan mare comis al reginei mame, cetatea Agas (în comitatul Heves, R. P. Ungară)>.

« Dat de mâna magistrului Nicolae prepozitul bisericii din Alba Transilvaniei, vice-cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și doi, indicția a cincisprezecea, la calendele lui Decembrie, în anul întâiu al domniei noastre ».

<In lista demnitarilor, între alții>: Briccius episcop de Cenad, Lodomer episcop de Oradea, Nicolae voevodul Transilvaniei, comite de Solnoc, Paul banul Severinului.

Regest după textul lat. din Hurmuzaki-Densusianu, I, 1, p. 381.

159

<1272—1289 Decembrie 1>, Seghedin.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, credincioșilor săi: prepozitul și conventului sfântului Ștefan din Dealul Orăzii, mântuire și milostivire. Ne spune capitulul bisericii din Oradea că magistrul Roland ¹⁾, fiul lui Toma, le-a desființat târgul lor ce ființa în Oradea ²⁾.

De aceea poruncim credinței voastre să trimiteți dintre voi un om potrivit ca să aște și să cerceteze adevărul despre suspomenita desființare a târgului și să ne scrieți cu credință potrivit cu cele ce vi s'au vădit.

Dat în Zegued ³⁾, a doua zi după sărbătoarea fericitului apostol Andrei.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 121.

¹⁾ La Zimmermann-Werner greșit: *Kalandus*. ²⁾ *forum ipsorum in Waradino existentem destruxisset*. ³⁾ In text, greșit: *Zegned*.

1273.

<Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește pe comiții Andrei de Ung și pe Jakow de Zemplén în stăpânirea pământurilor Pereche și Ztara (din comitatul Zemplén, azi în R. Cehoslovacă). Vice-cancelar al curții: magistrul Benedict prepozit de Arad. In lista demnitarilor, între alții>: Bricicus episcop de Cenad, Lodomer episcop de Oradea, Nicolae voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc, Ladislau judele curții regale, comite de Baranya și de Sibiu, Paul banul Severinului, Laurențiu mare paharnic, comite de Kewe și de Caraș ¹⁾.

Regest după textul lat. din *Codex dipl. patrius*, VII, p. 192 — 194.

161

1273.

Noi, Lodomer, din mila lui Dumnezeu, episcop de Oradea, B. prepozit și întreg capitulul nunitei biserici, prin cuprinsul <scrisorii> de față dăm de știre tuturor căroră li se cuvine că, întrucât unele drepturi și moșii, pe care episcopia și capitulul le stăpâniseră împreună, înainte de venirea Tătarilor, cu trecerea timpului lipsind vechii canonici ai capitolului ²⁾, au fost puse la îndoială din pricina neștiinței celor ce le-au urmat și, deoarece nu am fi putut ajunge astfel nici măcar întrucâtva la o siguranță deplină, am întrunit la un loc pe toți iobagii mai bătrâni ai bisericii și pe alți câțiva care își aminteau și cunoșteau <cele întâmplare> în vremurile trecute. Tuturor acestora, cu dimpreuna lor învoire și încuviințare, le-a cerut cuviosul bărbat și venerabilul ³⁾ frate Ioan prepozitul <bisericii> sfântului Ștefan din Dealul Orăzii, având pe lângă el câțiva frați ⁴⁾ de ai săi și fiind de față și preotul Egidiu custodele bisericii noastre, jurământul corporal ⁵⁾ pe prea sfântul cap al preafericitului rege Ladislau, stăpânul nostru pe pământ și ocrotitorul nostru în ceruri.

Și aceștia după ce au depus acest jurământ corporal, au mărturisit următoarele cu privire la sus zisele drepturi și moșii stăpânite împreună: că satul Episcopia Bihorului ⁶⁾, satul Seleus ⁷⁾ satul sfântul Laurențiu ⁸⁾ sunt ale episcopiei și ale capitolului; de asemenea, cu privire la dijmele din vin, ori unde aceste dijme se pot strânge, adică sau în Oradea sau în orice alt loc din dieceza noastră, jumătate din ele se cuvin episcopiei, iar cealaltă jumătate trebuie dată capitolului.

¹⁾ *Krassow*. ²⁾ *deficientibus antiquis canonicis de capitulo*. ³⁾ *discretus*. ⁴⁾ adică frați întru preoție. ⁵⁾ jurământ făcut cu mâna pe evanghelie, pe cruce sau pe moaștele sfinților, cum e cazul aici. Jurământul se chema corporal, deoarece, deși se făcea prin viu graiu, cel care îl presta ridica și două degete dela mâna dreaptă. ⁶⁾ *Pyspuky*, sat lângă Oradea (reg. Bihor). ⁷⁾ *Zewlows*, sat lângă Oradea (reg. Bihor). ⁸⁾ *villa sancti Laurentii*, așezare părăsită în comit. Bihar (R. P. Ungară).

De asemenea, în satul Olazy ¹⁾ dărea dela cârciumi de pe vin sau orice alte băuturi ce se vând, se cuvine capitlului din Oradea ²⁾, dar toate celelalte <venituri> adică de pe dărea pământului ³⁾ se cuvin numai episcopiei.

De asemenea, pământul Cordău ⁴⁾ și pământul Nojorid ⁵⁾ se împart în trei părți egale între episcopie, capitlu și conventul <bisericii> sfântului Ștefan.

De asemenea, pământul Besene ⁶⁾ se împarte în două părți egale între episcopie și capitlu. Tot astfel se împarte și pământul Macha ⁷⁾. De asemenea spuneau, că în satul Kwleser ⁸⁾ capitlu își are o parte a sa deosebită între hotare sigure, dar ei nu cunoșteau nici întinderea, nici felul <acelei părți>.

De asemenea, moșia Bormow ⁹⁾ este a episcopiei dimpreună cu capitlu.

De asemenea, pământul Irgud ¹⁰⁾, al lui Ștefan, fiul lui Chuda, pe care îl are acum Criges, plătea dijmă capitlului.

De asemenea, a patra parte din toată dărea pe pământ a satului Tăuți ¹¹⁾, împreună cu dijmele din porci și miere trebuiesc date capitlului.

De asemenea, din dijmele din porcii regelui, din satul Doboz ¹²⁾ și din alte locuri, a treia parte se cuvine capitlului.

De asemenea, dijmele dăruite sau lăsate prin testament, din satul Harsan ¹³⁾, Toboliu ¹⁴⁾, <din> satul Teek Meger ¹⁵⁾, satul Omberens ¹⁶⁾ și din satul Ewsy ¹⁷⁾ privesc episcopia.

De asemenea, dijmele provenind din Homorog ¹⁸⁾, <din> satul Tupd ¹⁹⁾ și din satul Herpauli ²⁰⁾ sunt datorate în întregime capitlului.

De asemenea, dijmele din satul Panchyrgdy și din celălalt Chișirid ²¹⁾, din satul prepozitului de Lelez ²²⁾, sunt în întregime ale capitlului.

De asemenea, dijmele din satul Sonchka, pământ al bisericii din Porozlo ²³⁾, trebuiesc date în întregime capitlului.

Tot așa, a treia parte din venitul ce se scoate din pescăria dela Fyred ²⁴⁾ se cuvine capitlului.

¹⁾ Azi cartier al orașului Oradea. ²⁾ *sicut in Waradino*. ³⁾ *decimae census terragii*. ⁴⁾ *Korđu*, sat lângă Oradea. ⁵⁾ *Ireg*, sat lângă Oradea. ⁶⁾ Așezarea părăsită lângă Oradea. ⁷⁾ Pustă, aproape de Oradea. ⁸⁾ *Kölesér*, pustă aproape de Salonta (reg. Bihor). ⁹⁾ *Barmód*, pustă aproape de Salonta (reg. Bihor). ¹⁰⁾ Așezare părăsită lângă Biharugra (R. P. Ungară). ¹¹⁾ *Fellot*, sat în raionul Ineu (reg. Arad). ¹²⁾ sat în comit. Békés (R. P. Ungară). ¹³⁾ *Körösharsány*, sat în comit. Bihor (R. P. Ungară). ¹⁴⁾ *Gyan*, sat în raionul Salonta (reg. Bihor). ¹⁵⁾ Azi: *Pipmogyar*, pustă aproape de Farta în comit. Bihor (R. P. Ungară). ¹⁶⁾ Lectura probabil greșită. ¹⁷⁾ Așezare părăsită în raionul Salonta (reg. Bihor). ¹⁸⁾ *Homorok*, sat în raionul Salonta (reg. Bihor). ¹⁹⁾ Lectură probabil greșită. ²⁰⁾ *Herpaly*, pustă în comit. Bihor (R. P. Ungară). ²¹⁾ *Irgud*, sat lângă Oradea. ²²⁾ Conventul Premonstratensilor din Lelesz în comit. *Zéemplén* (R. Cehoslovacă). ²³⁾ *Porozló*, sat în comit. Heves (R. P. Ungară). ²⁴⁾ *Tiszafüred*, sat în comit. Heves (R. P. Ungară).

Tot așa, vama dela Seghedin și de asemeni vămile dela târgurile ¹⁾ din întreg comitatul Abaujvár revin în întregime capitlului, pe când cele dela târgurile din comitatul Hewes și dela Horwon revin pe deantregul episcopiei.

În satul Fughiu ²⁾, episcopul avea cinci gospodării de vieri ³⁾ iar capitlul avea, în acelaș sat, slujitori la candelile ⁴⁾, iar ceilalți vor fi slugi ale regelui, tot pământul <acesta> fiind nedespărțit într'un singur hotar, scoțându-se și lăsându-se deoparte cele asupra căora era vreo îndoială ⁵⁾. Celelalte <pământuri> erau stăpânite în chip deosebit ⁶⁾ ca și acum, unele de către episcop, altele de către capitlu.

Intru amintirea cărui lucru, am hotărît să fie întărită scrisoarea de față cu pecetea episcopală, a capitlului, a prepozitului și a conventului sfântului Ștefan din Dealul Orășii.

Data în anul domnului o mie două sute șaptezeci și trei.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 122—123.

162

1273 Ianuarie 10.

<Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește privilegiul dat în 1262 de către tatăl său, Ștefan al V-lea, lui Aladar, fiul comitelui Chete. În lista demnitarilor, între alții>: Briccius episcop de Cenad, Lodomer episcop de Oradea, Nicolae voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc, Paul ban de Severin și comite de Wolkou și Laurențiu mare paharnic și comite de Keve și de Caraș ⁷⁾.

Regest după textul lat. din Hurmuzaki-Densusianu, I, 1, p. 386.

163

1273 Ianuarie 12.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor creștinșilor lui Hristos, care vor vedea scrisoarea de față, mântuire într'u mântuitorul tuturor. Judecată aleasă și obicei vrednic de laudă este pentru regi acela de a-și apropia diferitele neamuri prin binefacerile dărniceii, căci bunătatea îndurării obișnuiește să se reverse cu mărinimie regească asupra oricărui neam.

¹⁾ În text: *fori* (sing). ²⁾ *Fudy*, sat aproape de Oradea (reg. Bihor). ³⁾ *mansionum vinicatores quinque* construcție probabil greșită în loc de: *mansiones vinicatorum quinque*. ⁴⁾ *mistratores* (probabil: *ministratores*) «candelarium». ⁵⁾ *sub una meta tamen tota terra indistincta hiis exceptis et exemptis super quibus dubitabatur*. ⁶⁾ *distincte*. ⁷⁾ *Karasu*.

Așa dar, prin cuprinsul acestei <scrisori> voim să ajungă la cunoștința tuturor, că negustorul Jan, zis Albaș, înfățișându-ne multe scrisori de danie ale tatălui nostru, ne-a rugat cu supunere să binevoim ca din milostivirea <noastră> regească să-i hărăzim ori mai degrabă să-i dăm înapoi ceea ce mai dinainte i se hărăzise, <adică> pământul numit Heydreh, așezat în apropiere de Sătmar, între Medieșul Aurit și Arded ¹⁾ cu care acum câțva timp, pentru toate slujbele pe care le-a îndeplinit cu bine și le-a făcut tatălui nostru Ștefan, prea luminatul rege al Ungariei, de slăvită aducere aminte, el fusese înzestrat de către acesta prin dania sa, dar de a căru stăpânire ²⁾ el fusese lipsit de fapt, între timp.

Prin urmare, noi din voința reginei, iubita noastră mamă și după sfatul tuturor baronilor noștri, care erau de față, înduplecați de supusele rugăminți ale susnumitului negustor Jan, cântărind îndelung slujbele vrednice pe care le-a îndeplinit el la timpul potrivit, pentru mulțumirea ³⁾ tatălui nostru, prin împrumutarea banilor săi și în alte împrejurări, când s'a arătat atât de supus voinței regești, încât el însuși a fost luat în prinsoare, pe când îndeplinea poruncile și însărcinările lui ⁴⁾, îndurând din această pricină multe lipsuri și necazuri, spre marea primejdieure atât a bunurilor sale, cât și a lui însuși și tot astfel și în alte treburi, ce nu pot fi arătate fiecare în parte, el ne-a slujit întotdeauna cu credință, <drept care> noi întinzând asupra lui dreapta majestății noastre și pentru deosebitele sale oboșeli dându-i ca alinare lecuitoare, ca să dăinuiască < în veci> răsplata ce i s'a dat din hotărâre prea înaltă ⁵⁾, după chipul daniei tatălui nostru, strălucitul rege, îi înapoiem negustorului Jan și prin el moștenitorilor săi și urmașilor moștenitorilor săi, pomenitul pământ sau sat Heydreh ⁶⁾, cu moară și cu toate folosințele sale și <cu toate> cele ce țin de el, ca să le aibă în veșnică stăpânire, adăugând că oamenii ⁷⁾ sus zisului sat să fie cu totul scutiți și feriți de orice găzduire silită și de orice plăți așa cum i se dăruise și i se hărăzise lui de către regele Ștefan <și> cum <ne> arată cuprinsul scrisorii sale ⁸⁾.

Iar hotarele acelu pământ, precum le-am văzut cuprinse în scrisoarea capitlului din Oradea căruia îi dase poruncă în această privință ⁹⁾ însuși tatăl nostru, regele Ștefan, se deosebesc în felul următor: hotarul începe de lângă pământul lui Iacob, fiul lui Gelyanus, chiar lângă Someș și de acolo se îndreaptă înspre pământul lui Ioan, ruda magistrului Erne, unde se află un semn de hotar lângă sălcii, iar de acolo merge până la pământul <moșiei> Homorodul de Sus ¹⁰⁾ unde se află un semn de hotar pus din nou; de acolo se îndreaptă înspre pământul Homorodul

¹⁾ *Medies et Erdeud*, sate în raionul Satu-Mare (reg. Baia-Mare). ²⁾ adică a pământului Hydreh. ³⁾ *pro beneplacitis*. ⁴⁾ ale regelui Ștefan al V-lea. ⁵⁾ în text: *quod a voce prodit principali*. ⁶⁾ Așezare părăsită lângă Arded (raionul Satu-Mare). ⁷⁾ *populi*. ⁸⁾ adică a regelui Ștefan al V-lea. ⁹⁾ adică în ce privește efectuarea hotărniciei. ¹⁰⁾ *terra maioris Humuruk*, sat în raionul Satu-Mare.

de Jos ¹⁾), iar de aci se îndreaptă printr'o vale înspre partea de miazăzi, unde se află trei semne vechi de hotar și al patrulea pus din nou, iar de aci merge pe lângă pământul satului Sătmaș, iar la capătul acelu sat Sătmar se află două semne vechi de hotar, lângă apa Someșului, unde <hotarul> se sfârșește.

În amintirea și veșnica trăinicie a acestui lucru am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Dată de mâna iubitului și credinciosului nostru magistru Nicolae prepozitul bisericii din Alba Transilvaniei, vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și trei în ajunul idelor lui Ianuarie iar al domniei noastre anul întâi; pe vremea când scaunul mitropoliei din Strigoniu era liber, când erau arhiepiscopi venerabili părinți Ștefan de Caloceca și Ioan de Spalato și când cărmuiau în chip fericit bisericile lui dumnezeu episcopii Lampert de Agria, Job de Pécs, Filip de Vaș, cancelar al curții reginei, prea iubită noastră mamă, Pavel de Vesprim, cancelar al curții noastre, Briccius de Cenad, Timoteiu de Zagreb, Lodomer de Oradea, Dionisie de Győr și alții; pe când era palatin Roland ban de Macva și jude al Cumanilor, Matei ban al întregii Slavonii, Nicolae voevod al Transilvaniei și comite de Solnoc, Joachyn marele vistier <și> comite de Pylis, Alexandru jude al curții noastre <și> comite de Wrbaz, Ladislau comite de Pojon, Laurențiu comite de Sopron, Heric ban de Uzora și de Sou, Ștefan ban de Bosnia, Grigore ban de Boronch și de Kwchu, Emeric comite de Somogy, Ioan comite de Zala, Omodeu comite de Vasvár ²⁾ Ugrin marele nostru comiș și comite de Somogy ³⁾, Pavel ban de Severin și comite de Walko, Reinold marele nostru paharnic <și> comite de Kewe și de Caraș și mulți alții cărmuind comitatele și <alte> dregătorii ale țării.

Textul lat. la Károlyi, I, p. 8—10.

164

1273 Martie 30.

<Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește pe Laurențiu, fiul lui Kemen, în stăpânirea moșiei Ujvár din comitatul Pojon ⁴⁾. Vice-cancelar al curții: magistrul Benedict prepozit de Arad.

În lista demnitarilor, între alții: Briccius episcop de Cenad, Lodomer episcop de Oradea, Nicolae voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc, Ladislau judele Cumanilor, comite de Barana și de Sibiu, Paul banul Severinului, Laurențiu mare paharnic, comite de Keve și de Caraș.

Regest după textul lat. din Fejér, V, 2, p. 86—87.

¹⁾ *terra minoris Humuruk*, sat în raionul Satu-Mare. ²⁾ *Castrum Ferreum*. ³⁾ fără îndoielă, greșit în loc de *Sirmiu* (Sriem, fost comitat în Iugoslavia). ⁴⁾ azi în R. Cehoslovacă.

1273 Mai 12

«Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește magistrului Moise comite de Somogy (R. P. Ungară) privilegiul pe care i l-a acordat regele Bela al IV-lea în anul 1263. Vice-cancelar al curții: magistrul Benedict prepozit de Arad.

În lista demnitarilor, între alții>: Briccius episcop de Cenad, Lodomer episcop de Oradea, Petru episcopul Transilvaniei, Ioan voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc, Paul banul Severinului, Laurențiu mare paharnic comite de Kewe și de Caraș.

Regest după textul lat. din Fejér, V, 2, p. 87—88.

166

<1273—1290> Mai 20, Székás (R. P. Ungară).

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, tuturor credincioșilor săi vameși ¹⁾ de pe Someș și oaspeților din Sătmar și Mintiu ²⁾, precum și vameșilor de acolo și celorlalți vameși din Sătmar și Mintiu până la Zamuszygh sănătate și milostivire.

Deoarece noi am scutit de orice vamă ³⁾ obișnuită a se cere la «râu» Someș navele comitelui Mihail ⁴⁾ și ale fiilor săi Ștefan și Paul, credincioșii noștri, «nave» care poartă pe Someș pietre și var ⁵⁾ pentru zidirea cetății lor, poruncim cu tărie și cu strășnicie chibzuinții voastre ca, după primirea celor de față niciunul dintre voi să nu îndrăznească sau să cuteze a lua vreo vamă dela pomenitele nave. Altfel, oricine dintre voi ar călca poruncile noastre, va simți din greu că va fi ajuns de mânia regelă.

Dat în Zekas, sâmbătă înainte de octavele rusaliilor.

Textul lat. la Wenzel, IX, p. 561—562.

167

1273 Mai 23.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor celor care vor vedea această scrisoare atât celor de față, cât și celor viitori mântuire întru dăruitorul mântuirii. Înălțimea îndurării regale care cântărește cu dreaptă măsură meritele iecăruia, și mai ales ale aceluia pe care îi face mai vrednici atât mândra no-

¹⁾ *tribularii*. ²⁾ *de Zothmar et de Nempti* (Mintiu un cartier al orașului Satu-Mare). ³⁾ *tributo*. ⁴⁾ Mihail, fiul lui Ubul. ⁵⁾ *cementum*, pentru sensul de «var» vezi regestul acestui document în Kállay, I, nr. 14.

blețe a sângelui vestit și cinstea înăscută a moravurilor, cât și statornicia credinții încercate și deprinderea faptelor vitejești, atunci când îi înviorează pe aceștia cu mulțumirea unei drepte răsplătiri, când le împarte lor darurile pe cari le merită, îndeamnă sufletele multora la zelul ¹⁾ credinții, înfățișează celor ce slujesc credincios o pildă pentru silințele lor de a se arăta destoinici, și le dă o rodnică însuflețire de a sluji.

Cugetând așa dar la acestea și cumpănindu-le cu regească înțelegere în lăcașul inimii noastre, dăm de știre tuturor că nobilul bărbat și cinstitul magistru Petru, fiul magistrului Matei din neamul Chak, prin strălucitele sale fapte, <încă> din frageda sa tinerețe, s'a învrednicit cu prisosință de prețuirea bunicului nostru și a părintelui nostru, prea victorioșii regi ai Ungariei și a noastră înșine, strălucind <el> prin felurile virtuți ale isprăvilor <sale> atât de numeroase, încât ne-ar lua prea mult să le povestim, după cuviință, pe fiecare în parte. Am poruncit totuși ca, în cele de față să fie însemnate, spre amintire a celor viitori și spre știrea celorlalți, câteva din faptele sale, din care unele le-am văzut, iar altele le-am aflat cu adevărat dela tatăl nostru și dela baronii regatului.

Mai întâiu <atunci> când regele, părintele nostru, care cârmuia pe vremea aceia țara de dincolo de Dunăre ²⁾, s'a închis cu o mică ceată de însoțitori în cetatea dela Codlea ³⁾, fugind dinaintea tatălui său, care, îndepărtându-l dela dragostea părintească îl prigonea, îndemnat de niște necredincioși, acest magistru Petru, trimis de părintele nostru, s'a luptat cu bărbăție sub cetatea Deva, împotriva oastei Cumanilor și, prinzând pe câțiva, ucigând pe alții, a câștigat o măreață biruință, punând început acolo, în chip fericit, cauzei părintelui nostru.

Afară de aceasta, când cetatea Borynka ⁴⁾ a fost cotropită de către dușmanii părintelui nostru și iscoadele regatului Ungariei, amintitul magistru Petru a recucerit cetatea aceia prin vărsarea sângelui său și moartea alor săi și a redat-o stăpânirii credincioșilor noștri, alungând pe necredincioși dintr'însa.

Pe urmă, când sus zisul nostru bunic, trimitând o mare mulțime de ostași, a pus mai întâi să fim duși și scoși din cetatea Patak ⁵⁾ noi, regina, maina <noastră> și surorile noastre prea iubite, și apoi, punând să fie iscodit părintele nostru, uneltind să-l lipsească de dreptul nașterii sale și să-l despoaie de coroana regatului, acel magistru Petru, împreună cu fratele său Matei, a prins mai întâi iscoadele oastei bunicului nostru trimise împotriva tatălui nostru pentru a iscodi pe ascuns. Aceștia fiind sloboziți din această prinsoare pe chezașia unor baroni credincioși ai părintelui nostru, care, pe atunci slujeau în silă bunicului nostru, Sașii și alți oameni din ținutul Transilvaniei s'au întors la tatăl nostru, recunoscându-l de stăpân firesc al țării ⁶⁾.

¹⁾ *ad fidelitatis florem*, greșit pentru *fervorem*. ²⁾ *terra Transdanubialis*. ³⁾ *Feketyholm*, sat în raionul Staliu. ⁴⁾ Probabil în comit. Szabolcs sau Sălaj. ⁵⁾ *Sáros-patak*, oraș în R. P. Ungară. ⁶⁾ *naturalem terrae dominum cognoscentes* (*Terra* probabil Transilvania).

În acele împrejurări aproape desnădăjduite pentru părintele nostru și pentru noi, magistrul Petru cu magistrul Matei, fratele său și cu alți câțiva nu s'au temut să se avânte de nenumărate ori în primejdiile luptelor sub cetatea sus zisă și în alte locuri, luptând cu tărie pentru cinstea și apărarea cauzei părintelui nostru și și-a îndeplinit de atâtea ori cu vitejie îndatorirea ostășească ducând truda războiului, primind răni cumplite, în deosebi în bătălia în care Laurențiu, fiul lui Kemyn și mulți alții au fost prinși și mai mulți uciși.

În adevăr, pe vremea amintitei prigoane, când banul Ernei ¹⁾ și alți baroni ai noștri veniseră cu oastea împotriva părintelui nostru, ieșind pe neașteptate înaintea acelei oști împreună cu amintitul său frate, magistrul Petru, l-a bătut pe banul Ernei și l-a prins în luptă, unde a fost și el însă greu rănit.

De asemenea, la IIsuazeg ²⁾, în lupta pe care a dat-o părintele nostru împotriva ducelui Bela, Prewcilin, Herric banul și a altor sprijinitori și baroni ai bunicului nostru, magistrul Petru, cu toate că fusese mai înainte străpuns cu lancea și tăiat cu sabia <și> era slăbit, totuși a vrut mai degrabă să moară pentru părintele nostru și pentru noi, decât să părăsească înainte de a duce la bun sfârșit cauza părintelui nostru, pe care o pornise în chip atât de vrednic, când am dobândit și am recâștigat cu ajutorul credinței și vrednicei virtuți a magistrului Petru și a altora coroana regatului Ungariei dată nouă de sus, în temeiul urmării la tron în persoana părintelui nostru. În lupta aceea, după ce a fost pus pe fugă ducele Bela și ucis Prewcilin, a fost prins banul Herric împreună cu fiii și părtașii săi.

Apoi, când Ottokar regele Boemilor, pe atunci dușmanul de căpetenie al părintelui nostru, iar acum al nostru, călcătorul cuvântului său, stricând pacea, rupând armistițiul și legământul jurământului său, luând în ajutor floarea oștirii întregii Germanii împotriva părintelui nostru, a venit cu putere asupra regatului Ungariei, cuprinzând prin trădare Pojonul și alte câteva cetăți, iar părintele nostru a ridicat împotriva lui oastea cea mare ³⁾, des pomenitul magistrul Petru, împreună cu același frate al său, <mai întâiu> la Pojon, apoi lângă Moson ⁴⁾, unde își așezase tabăra regele Boemilor, pregătindu-și oastea în linie de bătaie, pe urmă la râul Rebuche ⁵⁾, unde <regele Boemiei> abia a scăpat cu fuga de pe câmpul de bătaie, rămas <în mâinile> părintelui nostru, printr'o fericită izbândă avântându-se neînfricat, înaintea celorlalți, asupra oștirii dușmane, <magistrul Petru> a câștigat o izbândă atât de strălucită și atâta glorie pentru biruință, încât uitarea nu va șterge în veci amintirea lor; căci cu toate că primea lovituri și de ici și de colo și se lupta <cu dușmanul>, totuși magistrul Petru, prin vrednicia și vitejia sa, l-a scăpat și l-a scos din mijlocul pedestrimii în luptă pe du-

¹⁾ În text se întâlnește și forma: *Hernei* ²⁾ Isaszeg, sat aproape de Budapesta.
³⁾ *exercitus generalis*. ⁴⁾ oraș în R. P. Ungară ⁵⁾ Répce, în R. P. Ungară

cele Bela, apărătorul cel mai apropiat al părintelui nostru și cavaler¹⁾ viteaz, al cărui cal pierise în luptă.

Apoi, după moartea părintelui nostru, când am fost ridicăți, cu voia domnului, la coroana regală și la tronul regatului în temeiul urmării la tron pe cale de moștenire sau după rânduiala nașterii, niște invidicioși ai săi, întovărășindu-se, l-au învinuit pe nedrept de lucruri neadevărate și prin îndemnuri pline de otrăvă ne-au abătut gândul dela răsplata dragostei și dela darurile credinței, cu care trebuia să fie răsplătit de noi magistrul Petru pentru nenumăratele sale merite, și în chip nedrept și fără niciun temei s'au silit să-l alunge din rândurile credincioșilor noștri și din casa noastră, lipsindu-l pe el de slujbele și de dregătoria de mare stolnic, la care fusese ridicat pe drept de tatăl nostru.

Ajuns în această nenorocire, ferindu-se să învăluie meritele credinței și folosul slujbelor sale și statornica vărsare a sângelui său în negura uitării prin nepăsare și să le pângărească cu păcatul nerecunoștinței, el ne-a rămas întotdeauna cu credință fierbinte. Și când aceia pe care i-am înălțat mai mult decât meritau s'au răscolat împotriva noastră, singur acel magistrul Petru, pentru îndeplinirea voinței noastre, a îndurat cu răbdare, <dar>, de bună seamă nu fără amărăciunea inimii <sale>, <pedepsele> la care fusese osândit atât de nedrept.

Așa dar, trecând un timp oarecare și scăpând noi din mâna acelor care nu ne-au îndrumat bine, când între alte griji ale noastre am început să cugetăm în tainița minții noastre și să judecăm în sufletul <nostru> că magistrul Petru, ale cărui slujbe cu voia cerului au rămas să fie răsplătite în vremea noastră, fără vreo vină a sa, a fost lipsit de slujbele sale și de niște moșii²⁾ ale sale și, precum am arătat, a fost alungat pe nedrept³⁾ din casa noastră, și că pentru noi a suferit cu răbdare această pedeapsă plină de nedreptatea amărăciunii, pusă la cale prin înșelăciune aducătoare de moarte a altora, l-am rechemat deoarece s'a dovedit că n'a greșit întru nimic împotriva majestății noastre, rămânând fără pată și fără vină.

Și, pentru ca să răsplătim, deși nu în întregime, meritele sus amintite și alte multe fapte vrednice ale sale, i-am dăruit lui și, printr'insul moștenitorilor și urmașilor moștenitorilor săi, toată moșia Scynthe, cu darea⁴⁾ sa, cu toate folosințele și cu toate cele ce țin de ea, fiind scoasă din vechime și în întregime de sub atârănarea cetății Gologouch⁵⁾, ca să o stăpânească el pe veci, nestrămutat și în pace, precum a avut și a stăpânit acea moșie mai înainte magistrul Mauriciu, pe timpul lui Bela, strălucitul nostru bunic de luminoasă amintire.

¹⁾ miles. ²⁾ honoribus et quibusdam possessionibus. ³⁾ occasionaliter. ⁴⁾ cum tributo.
⁵⁾ azi Frasták, orașel în comit. Nyitra (R. Cehoslovacă).

Și pentru ca această danie a noastră să aibă puterea veșnicei trăncicii și să nu poată fi stricată de cineva cu trecerea vremii, am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Dată de mâna iubitului și credinciosului nostru magistrul Benedict prepozit al bisericii din Arad, vice-cancelar al curții noastre, în anul o mie două sute șaptezeci și trei dela întruparea domnului, în a zecea zi înainte de calendele lui Iunie, în primul an al domniei noastre.

Fiind arhiepiscopi venerabilii părinți: Nicolae <arhiepiscop> ales al sfinței biserici din Strigoniū, cancelar al curții noastre, Ștefan de Caloceea și Ioan de Spalato, pe când cârmuiau în chip fericit bisericile lui dumnezeu episcopii Lampert de Agria, Iob de Pécs, Filip de Vaț, cancelar al curții reginei, mama noastră prea iubită, comite de Nógrad, Briccius de Cenad, Pavel de Vesprim, Timoteu de Zagreb, Lodomer de Oradea, Dionisiu de Győr și Petru al Transilvaniei, Laurențiu fiind palatin și comite de Sopron și de Borona și jude al Cumanilor, Herric ban al întregii Slavonii, Egidiu ban de Macva și de Bosnia, Ioan voevod al Transilvaniei și comite de Solnoc, Ștefan mare vistier, Ladislau jude al curții noastre, comite de Bana, Reynold mare stolnic, comite de Szolgygyör, Ugrin mare paharnic, comite de Xewe și de Caraș, Pavel ban de Severin, Emeric comite de Symig, Dedal comite de Zalad, Mihail comite de Nitra și mulți alții fiind în fruntea comitatelor și dregătoriilor țării.

Textul lat. la Hurmuzachi-Densusianu, I, 1, p. 388—391.

168

1274, <Oradea>.

Noi capitlul bisericii din Oradea dăm de știre prin cuprinsul <scrisorii> de față tuturor cărora se cuvine, făcându-le cunoscut, că venind înaintea noastră Ders, fiul lui Paznan, din neamul Hont-Paznan, de o parte și Nicolae, fiul lui Lampert, tot din neamul Hont-Paznan, de altă parte, stând Ders în persoană înaintea noastră, fiind cu mintea întreagă, ne-a mărturisit prin viu graiu, că prin învoiala și deopotrivă încuviințarea părților și cu îngăduința celorlalte rude ale sale din neamul său, a dat, a predat ¹⁾ și a dăruit numitei sale rude după înruđirea în linie părintească ²⁾ partea sa, adică jumătate din pământul lor de moștenire Fășca ³⁾ așezat lângă Crișul Orășii, în schimbul părții și porțiunii des pomenitului Nicolae, din pământul de moștenire numit Bolchhyda ⁴⁾, așezat lângă râul Hér. Iar des numitul Nicolae, stând în persoană înaintea noastră a spus, că a încheiat, s'a învoit și a primit <acest> schimb de bună voia sa, pu-

¹⁾ tradidisset. ²⁾ secundum generationem lineae parentelae. ³⁾ Feljenchika, sat în ȧiaionul Alesđ (reg. Bihor). ⁴⁾ Azi pustă în comit. Bihor (R. P. Ungară).

nându-se apoi de bună voia lor unul pe celălalt în stăpânirea moșiilor ¹⁾ date în schimb, spre a le stăpâni cu drept deplin în chip nestrămutat.

Dat în anul domnului o mie două sute șaptezeci și patru.

Textul lat. la Fejér, V, 2, p. 227.

169

1274, <Alba Iulia>.

Cea de a șaptea scrisoare privilegială a cinstului capîtu al bisericii sfântului arhanghel Mihail din Transilvania, dată de mâna custodelui Andrei în anul o mie două sute șaptezeci și patru, cuprinzând într'însa o hotărnicire, arată că Lewe, venind în persoană împreună cu ginerele său Matei, înaintea numitului capîtu, a dat ginerelei său Matei, cât și moștenitorilor lui și urmașilor acestor moștenitori, spre a-l stăpâni pe veci pămîntul său numit Heria ²⁾, pe care îl primise dela Iacob, Leustachiu și Benedict în schimbul pămîntului său de moștenire numit Astragh, pentru un pămînt de moștenire al numitului Matei, pe care acesta îl avusese în Geoagiul de Sus ³⁾ și pe care îl dăduse unor potrivnici ai susnumitului Lewe, acesta ⁴⁾ potrivit articolelor și condițiilor cuprinse în <numita> scrisoare.

Rezumat latin în raportul inedit al lui Ladislau de Nadab vice-voevodul Transilvaniei, adresat lui Sigismund regele Ungariei. Sântimbru (Marosszentimre-Alb), 27 Oct. 1413.

170

1274.

Regele Ladislau al IV-lea întărește pe magistrul Andrei fiul lui Ivan în stăpânirea unor bunuri ale sale din comitatul Gömör <azi în R. Cehoslovacă>, care îi fuseseră dăruite numitului magistrul de către tatăl său, regele Ștefan al V-lea, pentru credincioasele lui slujbe pe care le-a îndeplinit cu cel mai mare zel, întru apărarea susnumitului Ștefan tatăl nostru la <cetatea> Codlea, prin aceea că l-a prins, străpungându-l cu lancea, pe Laurențiu, fiul lui Kemeny, conducătorul ⁵⁾ oastei dușmane, care, — în urma zăzaniei semănată de dușmanul neamului omenesc între <cei> care trăiesc în bună înțelegere ⁶⁾ — silise pe tatăl nostru să se retragă în numita cetate Codlea. Și <pe acest Laurențiu> l'a dus în chip de dar ales, ca unul ce putea <face un asemenea dar> și l-a dat prea scumpului meu tată.

¹⁾ *possessione*. ²⁾ *Havi*, sat în raionul Luduș (reg. Mureș). ³⁾ *Gyorgh*, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara). ⁴⁾ *Lewe*. ⁵⁾ *principem*. ⁶⁾ *concordes*. Este vorba de Ștefan al V-lea și de tatăl său Bela al IV-lea, care fuseseră atunci în dușmănie.

Dat de mâna iubitului și credinciosului nostru, venerabilul bărbat, magistrul Benedict <arhiepiscop> ales al sfintei biserici de Strigoniu și comite perpetuu al aceluiași loc, prepozit de Buda <și> vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și patru, în al doilea an al domniei noastre.

Regest după textul lat. din Zimmermann-Werner, I, p. 125.

171

1274.

Regele Ladislau, prin mijlocirea lui Dionisie palatinul, jude al Cumanilor și comite de Oklych a hotărît pentru mântuirea sufletului său și al părinților săi, ca, în temeiul privilegiilor răposaților regi: al prea sfântului rege Ladislau din anul al șasesprezecelea al domniei sale, al sfântului Ștefan, al lui Andrei și al lui Bela precum și al venerabilului duce David, aduse în fața celui palatin, să se înapoieze venerabililor și cuvioșilor bărbați ai <mănăstirii> sfântului Martin din sfântul munte al Panoniei¹⁾, din Pécsvarad²⁾ din Sexard²⁾ Székszárd și din Tihany și altor abați ai multor mănăstiri din regatul său, teate moșiile³⁾ lor, înstrăinate dela ei în orice chip după năvălirea Tătarilor și care se află în mâinile sale⁴⁾ și ale altora.

Textul lat. (fragment) la Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 403.

172

1274.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Haliciului, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei tuturor credincioșilor lui Hristos, la care va ajunge scrisoarea de față, mântuire întru adevăratul mântuitor. Culmea măreției regale primește prin rădăcinile faptelor vrednice cu atât mai îmbelșugată sporire, cu cât răsplătește mai darnic slujbele credincioșilor săi.

Drept aceea, voim să se aducă la cunoștința tuturor, că nobilul bărbat, magistrul Toma, fiul credinciosului nostru magistru Gabriel, venind înaintea luminăției noastre, ne-a cerut cu smerită rugămintă să binevoim a-i întări prin puterea privilegiului nostru și a-i da pământul numit Halmei⁵⁾ din comitatul Ugocea, care ține de dreptul nostru de danie și care este vecin și în hotar cu pământul său numit Porumbesti⁶⁾, care se știe că i s'a dat lui odinioară. Și deoarece noi, care — din sarcina ce ne-o impune demnitatea noastră — suntem datori să răspundem faptelor de credință ale fiecăruia, cu răsplată dorită,

¹⁾ Panonhalma, (R. P. Ungară). ²⁾ în R. P. Ungară. ³⁾ *possessiones*. ⁴⁾ adică în mâinile regelui (sau ale palatinului) ⁵⁾ *Holmi*, sat în raionul Satu-Mare (reg. Baia-Mare). ⁶⁾ *Kukynus*, sat în raionul Satu-Mare (reg. Baia-Mare).

amintindu-ne vrednicele slujbe și nenumăratele fapte de credință ale acestui magistru Toma, pe care ni le-a adus cu destoinicie în multe expediții ale domniei noastre, încă de pe vremea tinereții sale, și în deosebi cântărind cu dreaptă cumpănă a minții <noastre> virtutea <sa> ostășească prin care el, pe vremea noastră, luptând față în față împotriva oastei dușmane, a regelui Boemiei, lângă cetatea Loawa <ne>a adus biruința, spre a-l face pe el din sânguincios tot mai sânguincios și mai săritor, pentru ca și alții, îndemnați prin aceasta ¹⁾ să se facă <și> mai săritori întru <săvârșirea> faptelor de credință, i-am dat, i-am hărăzit, i-am dăruit și i-am lăsat acestui magistru Toma și prin el moștenitorilor și urmașilor moștenitorilor lui, pomenitul nostru pământ numit Halmei împreună cu toate folosințele sale și <cu toate> cele ce țin de el așa cum a fost stăpânit și până acum, cu îndreptățire legiuită ²⁾ spre a-l stăpâni în pace pe veci. Și spre mai mare chezașuire, am poruncit să fie pus în stăpânirea de fapt a numitului pământ de către credinciosul nostru Nicolae comite de Ugocea, dacă nu se va împotrivi nimeni. Și pentru ca această danie a noastră să aibă puterea veșniciei trăinicii și să nu poată fi stricată în curgerea vremii, i-am dat lui scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Data de mâna iubitului și credinciosului nostru, venerabilul bărbat magistrul Benedict <arhiepiscop> ales al sfintei biserici de Strigoniu și comite perpetuu al aceluia loc, prepozit de Buda și vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și patru, iar al domniei noastre anul al doilea, pe când cârmuiau cu bine bisericile domnului, venerabilii părinți arhiepiscopi Ștefan de Calocea și Ioan de Spalato și episcopii Lampert de Agria, Briccius de Cenad, Iob de Pécs, Filip de Vaț, cancelar al curții prea iubitei noastre soții, Pavel de Vesprim, cancelar al curții noastre, Lodouer de Oradea, Timotei de Zagreb, Dionisie de Györ și Petru al Transilvaniei, pe când Dionisie era palatin și comite de Ocluch, jude al Cumanilor, Henric ban al întregii Slavonii, Nicolae voevod al Transilvaniei <și> comite de Solnoc, Ioachim marele nostru vistier <și> comite de Pilis, Moys marele vistier al reginei, prea scumpa noastră soție <și> comite de Synig ³⁾, Nicolae jude al curții noastre <și> comite de Gchke, Pavel ban de Severin, Ioan comite de Sopron, Herbord marele nostru comis <și> comite de Barana, Renold marele nostru stolnic <și> comite de Szolgygyör, Dedal comite de Zala, Grigore comite de Vasvár⁴⁾, Iacob comite de Nitra, Ochuz comite de Vesprim și mulți alții cârmuind comitatele și <alte> dregătorii ale țării.

Textul lat. la Zichy, I, p. 35—37.

¹⁾ *hoc pretextu* ²⁾ *iusto titulo*. ³⁾ Somogy (R. P. Ungară). ⁴⁾ *Castrum Ferrum* (R. P. Ungară).

1274.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Serbiei, Galității, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față mântuire întru mântuitorul tuturor. Este în sprijinul dreptului și nu e nici spre păgubirea dreptății, ca aceia care slujesc cu credință majestății regale să se bucure și să aibă parte de privilegiul unei vrednice răsplătiri.

Drept aceea, prin cuprinsul celor de față voim să ajungă la cunoștința tuturor, că nobilul bărbat, magistrul Toma, credinciosul nostru, fiul magistrului Gabriel, venind în fața noastră ne-a cerut prea plecat să binevoim din milostivirea noastră regească, să-i lăsăm și chiar să-i dăruim lui și urmașilor săi . . . ¹⁾ pământul numit Porumbesti ²⁾, aflător în comitatul Ugocea, pe care, se știe că i l-a dăruit, prin privilegiul său, prea iubitul nostru părinte de cinstită pomenire, pentru multele sale slujbe destoinice făcute cu credință la Codlea ³⁾ și care <pământ> l-a stăpânit în pace până în aceste vremuri și îl stăpânește <încă>, fără a încălca drepturile cuiva.

Iar noi, care, cu ajutorul lui Dumnezeu, prin slujba cărmuirii ce ni s'a încredințat, suntem datori să răsplătim meritele fiecăruia, amintindu-ne slujbele neprecupețite și neobosita credință a magistrului Toma, pe care s'a sâr-guit cu vrednicie să ni le arate în curgerea vremii, încă din fragedă tinerețe, în felurite expediții ale regatului și pe care nu va înceta să ni le aducă nici în viitor și nedorind nicidecum să stricăm dania părintească făcută în chip legiuit, ci dimpotrivă întărind-o prin încuviințarea noastră, din bunăvoința osebitei milostiviri regești, am lăsat, am îngăduit, am dat și am dăruit — potrivit celor cuprinse mai pe larg în privilegiul prea iubitului nostru părinte — magistrului Toma și prin el moștenitorilor săi, sus zisul pământ Porumbesti împreună cu toate folosințele sale și cu cele ce țin de el, așa cum a fost stăpânit în marginile și hotarele de mai înainte, fără păgubirea cuiva, ca să-l țină pe veci, poruncind și statornicind regește, ca nimeni de acum înainte să nu poată și să nu îndrăznească împotriva dreptății vădite, să-l supere pe el și pe urmașii săi în privința pomenitului pământ. Iar pentru ca această danie <a noastră> sau încuviințarea dată <de noi>, după cuviință să rămână neștirbită în trecerea vremii, spre mărturia neîndoielnică a acestor lucruri, am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceti.

¹⁾ Lacușă în textul latin publicat. ²⁾ Kukyn, sat în raionul Satu-Mare (reg. Baia-Mare). ³⁾ Feketeuholm, sat în raionul Stalin.

Data de mâna iubitelui și credinciosului nostru venerabilul bărbat, magistrul Benedict <arhiepiscop> ales al sfintei biserici de Strigoniu și comite perepetuu al aceluiași loc, prepozit de Buda <și> vice-cancelar al curții regale, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și patru, iar al domniei noastre anul al doilea. Fiind arhiepiscopi venerabilii părinții: Ștefan de Caloceca și Ioan de Spalato, în timpul când cârmuiau în chip fericit bisericile lui Dumnezeu episcopii: Lampert de Agria, Briccius de Cenad, Iob de Pécs, Filip de Vaț, cancelar al curții reginei, prea iubita noastră soție, Paul de Vesprim, cancelar al curții noastre, Lodomer de Oradea, Timoteiu de Zagreb, Dionisie de Győr și Petru al Transilvaniei, Dionisie fiind palatin, comite de Ocluch și jude al Cumanilor, Henric fiind ban al întregii Slavonii, Nicolae voevod al Transilvaniei și comite de Solnoc, Ioachim marele nostru vistier și comite de Pilis, Moys marele vistier al reginei, prea iubita noastră soție, Nicolae jude al curții noastre și comite de Guechke, Pavel, ban de Severin, Ioan comite de Sopron, Herbord marele nostru comis și comite de Baraua, Reinold marele nostru stolnic și comite de Szolagyör, Dedal comite de Zala, Grigore comite de Vasvar¹⁾, Iacob comite de Nitra, Ochws comite de Vesprim și mulți alții care erau în fruntea comitatelor și a dregătoriilor țării.

Textul lat. la Zichy, I. p. 34—35.

174

<1274> Februarie 23.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Bulgariei și Cumaniei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Înălțimea îndurării regale care cântărește cu dreaptă măsură meritele fiecăruia, și mai ales ale acelora pe care îi face mai vrednici atât mândra noblețe a sângelui vestit și cinstea înăscută a moravurilor cât și statornicia credinții încercate și deprinderea faptelor vitejești, atunci când îi însuflețește pe aceștia printr'o dreaptă răsplătire și când le împarte darurile pe cari le merită, îndeamnă sulețele multora la zelul²⁾ credinței, înfățișează celor ce slujesc credincios o pildă pentru silințele lor de a se arăta destoinici și le dă nădejdea rodnică de a sluji.

Prin urmare, îndemnați de acest gând, dăm de știre tuturor, că deoarece noi am adus la cunoștința prelaților noștri și a credincioșilor nobili și baroni ai sfintei coroane fărădelegile pline de necredință ale lui Andrei, fiul lui Jako

¹⁾ *Castrum Ferreum* (R. P. Ungară). ²⁾ *multorum merces ad fidelitatis florem excitat*, probabil greșit pentru *multorum mentis ad florem fidelitatis* = la înflorirea credinței; lectură paleografică probabil greșită pentru *ad fervorem fidelitatis*, (v. preambulul doc. din 1279).

din neamul Kapplyon, care în timpul domniei noastre, năvălind în chip sălbatec asupra majestății noastre după încoronarea noastră, când eram rege încoronat, lovindu-ne cu toiagul ¹⁾, ceea ce tuturoara li s'a vădit a fi o nemaipomenită necuviință, ca persoana regală să fie jignită cu lovituri atât de mârșave și de grele, aceștia, <prelații, nobilii și baronii>, au hotărât, ca pentru fapta sa plină de trufie și de necredință, pomenitul Andrei să fie socotit în ceata și în rândul necredincioșilor și l-au osândit să fie scos din lege ²⁾.

Și deoarece necredincioșii sunt lipsiți de drept de rangul și de moșiile ³⁾ lor și se pedepsesc cu o pedeapsă îngrozitoare și întrucât credinciosul și iubitul nostru Nicolae voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc, fiul magistrului Mauriciu, care de pe vremea tinereții sale se știe că ne-a fost credincios nouă și sfintei coroane și a făcut neobosit prea credincioase slujbe luminăției noastre, îndeosebi atunci când am fost prins de palatinul Fintba <și când> acelaș voevod Nicolae, lăsându-și de o parte toate drepturile și bunurile sale și aruncându-se în primejdiile soartei, ne-a slobozit pe noi din prisoare, așa dar, pentru marile sale slujbe, de mai înainte și, în deosebi, pentru eliberarea noastră, luând dela suszisul Andrei, ca dela un necredincios, niște moșii ale sale, aflătoare în apropiere de Medieșul Aurit ⁴⁾ lângă râul Someș, anume <moșia> numită Jakouara și toate celelalte de acolo câte țin de ea, le-am dat cu bunăvoință regală și le-am dăruit în chip nestrămutat susnumitului voevod Nicolae și prin el moștenitorilor și urmașilor moștenitorilor săi, ca să le stăpânească și să le țină și să le aibă cu drept veșnic neclintit, în așa fel ca toate actele sau privilegiile întocmite în orice fel și sub orice cuvânt cu privire la numitele moșii Jakouara și la celelalte să fie zadarnice și de nici o valoare și lipsite cu totul de orice putere.

Voim de asemenea ca, dacă vreunul dintre pomeniții fii ai lui Jako, Andrei sau moștenitorii săi sau altcineva din numitul neam Kapplyon, ar căuta să supere pe voevodul Nicolae sau pe moștenitorii săi în privința sus pomenitelor moșii, să cadă de îndată sub vina necredinței.

Iar pentru ca această danie a noastră să aibă puterea veșnicei trăinicii și să nu poată fi nimicită ori zădărnicită de nimeni în curgerea vremii, am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Data de mâna iubitului și credinciosului nostru magistru Benedict <arhiepiscop> ales al bisericii din Strigouiu și prepozit de Buda, vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și patru, în a șaptea zi înainte de calendele lui Martie, iar al domniei noastre anul al doilea ⁵⁾.

¹⁾ *cambuca*. ²⁾ *proscriptum decreverunt*; ³⁾ *possessiones*. ⁴⁾ *Medgyes*, orașel în raionul Satu-Mare (reg. Baia-Mare). ⁵⁾ În textul latin publicat se află, greșit, data: *anno domini millesimo ducentesimo septuagesimo octavo, ... regni autem nostri anno tertio*. Am adoptat data așa cum a restabilit-o Nagy Gyula, editorul documentelor familiei Sztáray.

Fiind arhiepiscopi venerabilii părinți: Ștefan de Caloceia și Ioan de Spalato și cărmuind în chip fericit bisericile lui Dumnezeu episcopii: Lampert de Agria, Benedict de Cenad, Filip de Vaș, vice-cancelar al reginei, preaiubita noastră soție, Pavel de Vesprim, cancelar al curții noastre, Lodomer de Oradea, Timoteiu de Zagreb și Petru al Transilvaniei, fiind palatin Dionisie comite de Occhic și jude al Cumanilor, Henric ban al întregii Slavonii, Nicolae voevod al Transilvaniei <și> comite de Solnoc, Ioan marele nostru vistier, Nicolae jude al curții noastre și comite de Guechke, Pavel ban de Severin, Rainald marele nostru stolnic și comite de Szoligagyör, Herbord marele nostru comis și comite de Baranya, Nicolae marele nostru paharnic <și> comite de Bereg, Maius marele vistier al reginei, preaiubita noastră soție <și> comite de Simig¹⁾, Dedal comite de Zala și mulți alții cărmuind comitatele și <alte> dregătorii ale țării noastre.

Textul lat. in Sztáray, I, p. 16—18.

175

1274 Aprilie 26.

<Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește privilegiile capitlului din Buda. Vice-cancelar al curții: magistrul Benedict (arhiepiscop) ales de Strigoniu și prepozit de Buda.

In lista demnitarilor, între alții>: Briccius episcop de Cenad, Lodomer episcop de Oradea, Petru episcopul Transilvaniei, Nicolae voevod al Transilvaniei și comite de Solnoc, Pavel ban de Severin.

Regest după textul lat. din Fejér, V, 2, p. 235—238.

176

1274 Mai 7.

<Ladislau al IV-lea regele Ungariei, la stăruința magistrului Pavel comite de Rodna și de Bistrița și a magistrului Pavel mare stolnic, întărește privilegiul lui Ștefan al V-lea, prin care acesta dăruise comitelui Cumpolth, fiul lui Cumpolth, pământul Dumuslou din comitatul Abaujvár (azi în R. Cehoslovacă).

In lista demnitarilor, între alții>: Briccius episcop de Cenad, Lodomer episcop de Oradea, Petru episcopul Transilvaniei, Nicolae voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc și Pavel ban de Severin.

Regest după textul lat. din Wenzel, IX, p. 56—57.

¹⁾ Somogy (R. P. Ungară).

1274 Iunie 25, Alba-Iulia.

Noi, magistrul Matei voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc, prin cuprinsul celor de față dăm de știre tuturor, că deoarece doamna văduvă a lui Urban și fiul acestuia Mihail, au chemat în judecată, înaintea noastră, prin procuratorul lor Pavel comite de Geoagiul de Sus ¹⁾, fratele comitelui Andrei, pe Petru, fiul lui Petru Magnus din Mirislău ²⁾, pentru uciderea pomenitului Urban și când numitul procurator la judecată ³⁾, l-a arătat pe Petru ca ucigaș al des pomenitului Urban, Bartolomeu arhidiaconul de Turda, pe atunci decan al bisericii din Alba <Iulia>, în numele și din partea capîtlului a răspuns, dimpotrivă, că, după cuprinsul scrisorii venerabilului părinte P<etru>⁴⁾, din mila lui Dumnezeu, episcop al Transilvaniei, capîtlul este întru toate ⁵⁾ dator să-l apere pe numitul Petru de păra și învinuirea de a fi ucis pe Urban și că chiar el, <Bartolomeu>, este gata să-l apere, <în numele> capîtlului, pe acel Petru și anume pentru aceea că Petru Magnus, tatăl acestui Petru, atunci când zăcea bolnav la pat, dar fiind totuși până atunci cu mintea întregă, cu încuviințarea fiului său și a tuturor rudelor sale în linie bărbătească, a lăsat și ⁶⁾ a dăruit pe veci prin testamentul său, capîtlului din Alba, sub mărturia episcopului susnumit și a fratelui Frustan cruciat din Turda ⁷⁾, cât și a altora mulți, pământul său numit Mirislău pe care se află o biserică de piatră ridicată în cinstea fericitului Petru, ca să-l stăpânească, rugând însă și cerând cu stăruință ca numitul capîtlul, în numele îndurării fericitului Mihail, să facă tot ce vor putea spre a scăpa pe numitul Petru <de urmările> uciderii lui Urban. Și, cu toate că aceasta s'a desbătut multă vreme între numitele părți, totuși în cele din urmă, prin mijlocirea unor bărbați cinstiți și chibzuți, cu îngăduința și mai de grabă ⁸⁾ la cererea noastră, de dragul păcii, s'a ajuns la următoarea împăcare: capîtlul va plăti văduvei lui Urban și fiului ei M<ihail>, pentru uciderea lui Urban patruzeci de mărci cântărite cu cântarul din partea locului ⁹⁾, pentru <a scăpa> pe susnumitul Petru, astfel ca de aci înainte nici văduva lui Urban și nici fiul ei și nici alții dintre rudele sau din neamul lor să nu poată învinui ¹⁰⁾ nicidecum pe Petru sau pe urmașii lui din pricina pomenitei morți sau să-i cheme iar înaintea judecătii. Iar toate scrisorile, atât ale noastre cât și ale altor judecători, pe care le au sau le-au avut numita văduvă, sau fiul ei cu privire la pomenita moarte, le-am declarat, prin hotărîre de judecată, zadarnice și fără putere

¹⁾ Gyogh, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara). ²⁾ Mereslo, sat în raionul Aiud (reg. Cluj). ³⁾ *ratione litis*. ⁴⁾ Completarea s'a făcut după Fejér, V, 2, p. 605. ⁵⁾ *per omnia*. ⁶⁾ sau în sensul de și. ⁷⁾ În Fejér, V, 2, p. 605 altă versiune: *fratris Frustani, ecclesiae Torda*. ⁸⁾ *potius* (Fejér, V, 2, p. 605). La Teutsch-Firnhaber lacună în text. ⁹⁾ *lapide terrestri*. (lapis = greutate de cântar). ¹⁰⁾ S'a tradus verbul «*impetire*» (Fejér, V, 2, p. 606). mai logic decât verbul *impedire* dela Teutsch-Firnhaber.

și pe deasupra, tot prin hotărîre judecătorească și în chip neclintit, am dat capitulului din Alba numitul pământ Mirislău și pământul pe care, prin învoirea lui Petru Magnus, își avea locuința Urban, punându-l pe <capitlu> în stăpânirea lor de fapt, spre a le stăpâni neclintit. Și, deoarece, după hotărîrea celor care au mijlocit pomenita împăcare, capitlul trebuia să mulțumească pe judecător, plătindu-ne douăzeci și cinci de mărci, capitlul ne-a mulțumit. Și astfel orice dușmănie și sfadă dintre părți au fost pe veci înlăturate și stinse. Intru amintirea cărui lucru și spre veșnica lui trăinicie am dat, la cererea părților, scrisoarea noastră de față, întărită prin puterea peceții noastre.

Data la Alba Iulia a doua zi după sărbătoarea lui Ion ¹⁾ Botezătorul, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și patru.

Textul lat. la Teutsch-Firnhaber, I, p. 102—103. (Același doc. la Fejér, V, 2, p. 604—606, după care sau făcut unele îndreptări).

178

1274 August 22, Zvolen (R. Cehoslovacă).

Noi Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, prin cuprinsul celor <de față> dăm de știre tuturor că, ținând seama de faptele credincioase și de vrednicile slujbe ale credincioșilor noștri, arhidiaconul Ders și magistrul Nicolae și ale fraților lor, slujbe pe care cu credință și cu râvnă le-au adus prea scumpului nostru tată și mai apoi nouă, le-am dat, le-am dăruit și le-am hărăzit <numiților>, arhidiaconului Ders, magistrului Nicolae și fraților lor spre veșnică stăpânire un pământ al cetății Alba Transilvaniei, <pământ> numit Straja ²⁾, cuprinzând între hotarele și marginile sale țarinile sau sesiile satelor numite Demegteluke, Gvyudteluke, Ostteluke și Syveteluke ³⁾, unde se află și biserica fericitului apostol Toma, scoțând <acest pământ> cu totul de sub jurisdicția numitei cetăți.

Și am făcut ca susnumiții să fie puși în stăpânirea de fapt a acestui pământ de către omul nostru, conuțele Andrei de Geoagiul-de-Sus ⁴⁾, sub mărturia capitlului din Alba Transilvaniei, fiind de față <și> iobagii cetății și toți vecinii și megieșii și neîmpotrivindu-se nimeni, după cum am văzut limpede din scrisoarea numitului capitlu.

Dat în Zolum, la octavele adormirii ⁵⁾ fericitei fecioare, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și patru.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 126.

¹⁾ In text: *Ihonis*. ²⁾ *Euryghaz*, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara). ³⁾ Așezări părăsite în raionul Alba (reg. Hunedoara). ⁴⁾ *Gyoug*, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara). ⁵⁾ *Assumptio*.

1274 August 27, Zvolen (R. Cehoslovacă).

Noi, Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, prin scrisoarea de față dăm de știre tuturor că, iubitul și credinciosul nostru, banul Alexandru comite de Sibiu și de Dobâca, de o parte, și Nicolae, fiul lui Eche, de altă parte, înfățișându-se înaintea noastră personal, din voință proprie și comună și cu învoirea noastră, au mărturisit că au făcut între ei acest schimb: pământul numit Pertaltelyky ¹⁾, din pământul de moștenire al lui Nicolae și al fraților săi, îl vânduse Nicolae pentru o anume sumă de bani suszisului ban Alexandru și pe care Alexandru banul, îl stăpânise de multă vreme în chip pașnic, împreună cu toate folosințele lui, dar pentru care frații lui Nicolae îl dușmăneau pe acel Nicolae. Pentru ca să se potolească din rădăcină orice dușmănie și pricină de desbinare din partea fraților după mamă ai acestuia, <ai lui Nicolae>, și pentru legarea unei păci veșnice, acest ban Alexandru a înapoiat susnumitul pământ, dându-l înapoi lui Nicolae cu toate scrisorile în temeiul cărora îl stăpânea prin cumpărare, în schimbul pământurilor numite Woyk ²⁾ și Moluncha ³⁾, dintre care pe unul îl stăpânea sus pomenitul Nicolae prin cumpărare, iar pe celălalt prin danie. Aceste două pământuri, împreună cu toate actele ⁴⁾ lor le-a dat <Nicolae> sus pomenitului ban Alexandru, în schimbul pământului pomenit.

Pentru mai mare chezașie, înfățișându-se înaintea noastră Mikou și Eche, fiii lui Eche, și-au dat încuviințarea și învoirea pentru această orânduire sau schimb, astfel ca niciodată în viitor să nu mai poată ridica vreo plângere pentru acest schimb.

Dat în Zvolen ⁵⁾, la octavele sfântului rege, în anul domnului o mic două sute șaptezeci și patru.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 126—127.

1274 Septembrie 8.

<Ladislau al IV-lea regele Ungariei ridică în rândul nobililor pe Petru de Buda, ca răsplată pentru slujbele sale militare. În lista demnitarilor, între alții>: Briccius episcop de Cenad, Lodomer episcop de Oradea, Petru episcopul Transilvaniei, Matei voevodul Transilvaniei și Ugrin banul Severinului.

Regest după textul lat. din Hurmuzaki-Densuşianu, I, I, p. 402.

¹⁾ Probabil Bertold în comit. Sáros (R. Cehoslovacă), sau Pertel în comit. Sopron, sau Pertholth în comit. Tolna (R. P. Ungară). ²⁾ Azi Tiszavalk, sat în comit. Borsod (R. P. Ungară). ³⁾ Azi Meilyinka, sat în comit. Borsod. (R. P. Ungară). ⁴⁾ *munimentis*. ⁵⁾ *Zolun* (R. Cehoslovacă).

1275.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos la care va ajunge scrisoarea de față, mântuire veșnică întru domnul.

Prin rândurile de față, voim să ajungă la cunoștința tuturor, că iubitul și credinciosul nostru Alexandru banul, comite de Sibiu și de Dobâca, înfățișându-se de bună voie înaintea noastră cerându-ne și primind voia noastră, a dat, a dăruit și a predat soției sale din moșiile ¹⁾ lui, care, se știe că au fost dobândite pe cale legiuită, sub orice cuvânt s'ar socoti, niște sate sau moșii, anume IIsuazyg ²⁾ cu darea și cu celelalte ce țin de ea; apoi satul Bagata, satul Meger, satul Kerepes, satul Buda de lângă Zenholm și satul sfântul Iacob, arătându-se lămurit ³⁾ ca numita doamnă să poată ține și stăpâni nestânjenită, cât va trăi, numitele sate și moșii cu toate folosințele lor și cu toate cele ce țin de ele și încă în timpul vieții sale sau <când își va face> testamentul ⁴⁾ să poată testa ori lăsa aceste <sate și moșii> fiului ori fiicelor sale sau oricăruia dintre ei ori pentru mântuirea sufletului său, sau să poată hotărî <cu privire la ele> după cum va voi ea.

În rma rugăminții aceleia ⁵⁾, ne-am dat și ne dăm încuviințarea noastră regală celor orânduite și hotărîte de el. Întru amintirea și tăria veșnică a acestor lucruri am dat <scrisoarea> noastră de față întărită cu puterea dublei noastre pecetei.

Data de mâna iubitului și credinciosului nostru magistrul Benedict <arhi-episcop> ales al sfintei biserici din Strigoniu, prepozit de Buda și vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și cinci, iar al domniei noastre anul al treilea, pe când erau arhiepiscopi venerabilii părinți Ștefan de Caloceca și Ioan de Spalato și pe când cărmuiau în chip fericit bisericile lui Dumnezeu episcopii Lampert de Agria, Briccius de Cenad, Iob de Pécs, Pavel de Vesprim, cancelar al curții noastre, Filip de Vaț, cancelar al curții reginei, prea iubita noastră soție, Lodomer de Oradea, Timoteiu de Zagreb, Dionisie de Györ și Petru al Transilvaniei, Roland fiind palatin și jude al Cumanilor, Mateiu voevod al Transilvaniei, Egidiu marele nostru vistier, Petru comite de Sopron și de Simigh, Ugrin ban de Severin și mulți alții cărmuind comitatele și <alte> dregătorii ale țării.

Textul lat. la Wenzel, IV, p. 51—52.

¹⁾ *possessiones*. ²⁾ *Isaszeg*, sat în comit. Pest-Pilis-Solt-Kiskum (R. P. Ungară). Satele de mai jos sunt în împrejurimea Budapestei. ³⁾ *tali conditione interfecta*. ⁴⁾ *in ultima voluntate*. ⁵⁾ adică a banului Alexandru.

1275.

«Ladislaw al IV-lea regele Ungariei dăruiește lui Pavel comite de Valko (azi în Iugoslavia)» «pământul Crasna, al lui Wyd, fiul lui Wolchina, mort fără urmași, <pământ> așezat dincolo de Gozd, în ținutul Bulan <azi în Iugoslavia>.»

«In lista demnitarilor, între alții: Lodomer episcop de Oradea, Petru episcopul Transilvaniei, Grigore episcop de Cenad, Nicolae voevod, judele curții noastre, Matei voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc.

Regest după textul lat. din *Codex dipl. patrius*, VIII, p. 178—179.

1275.

Ladislaw, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galіției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor celor care vor vedea scrisoarea de față mântuire întru mântuitorul tuturor. Se cade ca bunătatea înălțimii regale să întărească și să consfințească prin ocrotirea scrisorilor sale de adevărire toate cele ce au fost dobândite de prea sfânta biserică prin dăruirea sau dania oricăroră, ca să rămână neclintit ceea ce a fost întărit prin privilegiul regal.

Drept aceea, prin rândurile de față voim să ajungă la cunoștința tuturor, atât a celor de acum cât și a celor viitori, că iubitul și credinciosul nostru, venerabilul părinte Petru, din mila domnului, episcop al Transilvaniei, ne-a adus cu smerenie la cunoștință că prea scumpul nostru tată, ilustrul rege Ștefan de vecinică pomenire, a dăruit bisericii sfântul Mihail din Alba Transilvaniei, pentru mântuirea sufletului său, un sat numit Cluj ¹⁾ din comitatul Cluj ²⁾, aflător în părțile Transilvaniei și că până în zilele noastre zisa biserică a stăpânit în tihnă și în pace numitul sat, rugându-ne stăruitor ca, — după cum a fost dăruit pomenitul sat numitei biserici de către prea iubitul nostru tată, tot așa și noi să binevoim a-l lăsa acelei biserici și a reinnoi această danie prin regeasca noastră milostivire. Ci noi, ținându-ne mântuitor de urmele sfinților noștri înaintași, după cum cere și datoria slujbei noastre și dorind a păstra numita biserică neatinsă în toate drepturile sale, atât din pricina cinstirii și închinării față de această biserică, cât și pentru aleasa credință și îndatoritoarele slujbe ale susnumitului venerabil părinte, lăsăm pomenitei biserici suspomenitul sat Cluj cu toate folosințele sale și toate cele ce țin de el să-l stăpânească pe veci și neclintit și încuviințând dania prea iubitului nostru părinte, o reinnoim în această privință prin puterea celor de față, voind ca acest sat să fie stăpânit de pomenita biserică, după cum

¹⁾ Clusvar. ²⁾ Clus.

a fost stăpânit și până acum în urma daniei făcute de tatăl nostru prea iubit. Pentru a păstra pe veci trainică amintirea acestui lucru am dat scrisoarea de față întărită cu dubla noastră pecete.

Dată de mâna iubitului și credinciosului nostru, venerabilul magistru Benedict <arhiepiscop> ales al sfintei biserici de Strigoniu și comite perpetuu al aceluiași loc, prepozit de Buda și vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și cinci, iar al domniei noastre al patrulea an, pe când venerabilii părinți Ștefan și Ioan erau arhiepiscopi, primul de Caloce, al doilea de Spalato, iar bisericile lui Dumnezeu erau fericit cărmuite de următorii episcopi: Andrei de Agria, Grigore de Cenad, Iob de Pécs, Filip de Vaț, cancelarul curții prea scumpei noastre regine, Timotei de Zagreb, Dionisie de Győr, Lodomer de Oradea și de susnumitul Petru transilvănezu, Petru fiind <episcop> ales de Vesprim; pe când era palatin Petru comite de Sopron și jude al Cumanilor, Ugrin jude al curții noastre, Matei marele nostru vistier, Toma ban al întregii Slavonii, Ladislau voevod al Transilvaniei, comite de Solnoc. Ștefan marele nostru stolnic și comite de Borș, Roland marele vistier al reginei, Moys comite de Symig, Bagun comite de Zala, Herland comite e Vasvár, Mihail comite de Nitra și foarte mulți alții, cărmuind comitatele și <alte> dregătorii ale țării.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 127.

184

1275 Februarie 10.

<Ladislau al IV-lea regele Ungariei dăruiește lui Andrei, fiul lui Ivanka, comitele din Bana, moșia Belad din districtul cetății Borș.

În lista demnitarilor, între alții: Petru episcopul Transilvaniei, Grigore episcop de Cenad, Ugrin voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc și Mikud banul Severinului.

Regest după textul lat. din Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 405.

185

1275 Aprilie 3.

<Ladislau al IV-lea regele Ungariei dăruiește comitelui Botyz, fiul comitelui Marcu, satele Zaloug și Matei din comitatul Zips (R. Cehoslovacă), drept răsplată pentru slujbele sale militare.

În lista demnitarilor, între alții: Lodomer episcop de Oradea, Petru episcopul Transilvaniei, Matei voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc și Ugrin banul Severinului.

Regest după textul lat. din Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 406.

1275 Iulie 5, Valea Zalouk.

Noi Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, aducem la cunoștința tuturor prin cuprinsul <scrisorii> de față, că văzând faptele de credință și slujbele comitelui Avram, fiul lui Ponith, din neamul Kata pe care ni le-a făcut și ni le-a adus nouă, am dat, am dăruit și am predat comitelui Avram niște pământuri pustii și lipsite de locuitori, — așa după cum ni s'a arătat în chip lămurit prin scrisoarea capitlului din Oradea, — <pământuri> numite Ghen și Wlmez ¹⁾, aflătoare în comitatul Solnoc și care au fost ale lui Gyele, iobag al cetății Solnoc și ale lui Gabriel mai marele oștirii cetății ²⁾ morți fără moștenitori, ca să le stăpânească pe veci și neclintit.

De asemenea am poruncit să fie pus în stăpânirea de fapt a numitelor pământuri acest comite Avram de către comitele Nicolae, fiul lui Tiba, sub mărturia numitului capitlu, neîmpotrivindu-se nimeni, așa după cum se poate vedea din scrisoarea numitului capitlu din Oradea. Mai adăugăm că, atunci când ne va fi înfățișată această scrisoare, le vom da lor privilegiul nostru.

Data în Valea Zalouk, vineri după octavele sfântului Ioan Botezătorul, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și cinci.

Textul lat. la Wenzel, IX, p. 123.

1275 August 1.

Noi capitlul bisericii din Alba dăm de știre că, înfățișându-se înaintea noastră, comitele Cosma, fiul lui Cosma și Iwanka, fiul lui Odun, de o parte <și> comitele Petru <fiul lui> L... ³⁾, fiul comitelui Durug, în numele său și al fratelui său Nicolae <și> comitele Luca, fiul lui Sem din neamul Gu<tkele>d, de cealaltă parte, au mărturisit că au potolit și au împăcat prin <hotărîrea unor> arbitri pricina iscată între <ei> cu privire la dreptul de ocrotire ⁴⁾ al mănăstirii tuturor sfinților din Igged ⁵⁾, în așa fel ca să aibă cu toții împreună acel drept de ocrotire din pricina înrudirii apropiate a părților și anume astfel ca suszisul comite... ³⁾, care deținea dreptul de ocrotire, a doua zi după nașterea fericitei fecioare, în fața capitlului din Oradea și în fața omului... ³⁾ episcopului aceluiaș loc, fiind de față rudeniile sale, îl va lăsa suszisului comite Luca, <astfel> ca să-l aibă și să țină timp de un an împreună cu toate drepturile și <cu toate> cele ce țin de el, iar după trecerea unui an, a doua zi după nașterea sfîntei fecioare, în fața rudelor

¹⁾ Așezări părăsite în raionul Carei (reg. Baia-Mare). ²⁾ *Gabrielis maioris exercitas*. ³⁾ Lacună la textul latin publicat. ⁴⁾ *super patronatu*. ⁵⁾ Așezare părăsită în raionul Secueni (reg. Bihor).

sale și a pomenitului capitolu, fiind de față și omul pomenitului episcop, comitele Luca va trece acel drept de ocrotire comitelui Cosma și fratelui său, ca să-l țină și să-l păstreze și ei tot timp de un an. Iar capitolul va da o scrisoare cu privire la starea în care fiecare din cei susnumiți va trece <celorlalți> zisul drept de ocrotire. Și împlinindu-se anul, comitele Cosma va lăsa patronatul acela susnumitului comite Petru, până la trecerea unui nou an și în felul acesta de acum încolo vor ține și vor avea pe rând, în fiecare an, acel drept de ocrotire.

Dat în anul domnului o mie două sute șaptezeci și cinci, la octavele fericitului apostol Iacob.

Textul lat. în *Codex dipl. patrius*, VII, p. 154—155.

188

1275 August 11.

<Ladislau al IV-lea regele Ungariei dăruiește comitelui Percin moșia Glaunicha din comitatul Moroucha (azi în Jugoslavia). În lista demnitarilor, între alții>; Petru episcopul Transilvaniei, Grigore episcop de Cenad, Matei voevodul Transilvaniei și Paul banul Severinului.

Regest după textul lat. din Hurmusaki-Densușianu, I, 1, p. 407

189

1275 Septembrie 14, Buda.

Noi Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei facem cunoscut prin această scrisoare tuturor căroră se cuvine că Dominic, fiul lui Blasiu, ne-a rugat să-i dăm un pământ numit Pruneni¹⁾, așezat lângă pământul său Corneni²⁾, care pământ a fost al lui Chepan, Zege și Primus³⁾, morți fără moștenitori⁴⁾. Dar fiindcă noi nu eram lămurii asupra adevărului în ce privește felul și întinderea-acelui pământ, am poruncit în scris credincioșilor noștri din capitolul bisericii sfântul Mihail din Transilvania, ca să trimită pe unul din ei ca om vrednic de mărturie și acesta fiind de față, Ioan, fiul lui Bonch, omul nostru, să pună în stăpânirea pământului Pruneni pe sus amintitul Dominic, fără a vătăma dreptul altuia. Iar capitolul pomenit ne-a răspuns în scris că numitul om al nostru, în fața martorului său a așezat în stăpânirea zisului pământ Pruneni pe Dominic, fără ca cineva să se împotrivescă. Astfel noi, luând în seamă îndatoririle meritorii⁵⁾ ale aceluiași Dominic, pe care el ni le-a făcut neobosit i-am dat și i-am dăruit lui,

¹⁾ *Zyluas*, sat în raionul Gherla (reg. Cluj). ²⁾ *Zylkrek*, sat în raionul Gherla (reg. Cluj).
³⁾ Lectură nesigură. ⁴⁾ Traducerea liberă a pasagiului: *nomine terre Chepani, Zege et Primus sine herede decedentium*. ⁵⁾ *meritoriis obsequiis et obsequiorum meritis* (pleonasm).

și prin el moștenitorilor săi, numitul pământ Pruneni între hotarele în care fusese mărginit și stăpânit de cei care îl ținuseră ¹⁾ mai înainte, ca să-l aibă pe veci.

Dat la Buda, în ziua înălțării sfintei cruci, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și cinci.

Transumpt în privilegiul regelui Ladislau al IV-lea din 1276, cuprins în actul lui Iacob Lachk și Ioan Henrici, voevozi ai Transilvaniei, 1 Martie 1408, Turda. Arh. Ist. a Filialei Academiei R.P.R., din Cluj.

190

1276.

<Ladislau al IV-lea regele Ungariei, dăruiește satul Korus (comit. Zala R. P. Ungară) bisericii din Vesprim>.

«Dat de mâna magistrului Nicolae prepozitul bisericii Transilvaniei, vice-cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru ».

Reg. după textul lat. din Fejér, VII, 2., p. 46.

191

1276.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei ²⁾, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor întru Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Voim să ajungă prin cuprinsul acestei scrisori la cunoștința tuturor că Dominic, fiul lui Blasiu, venind în fața noastră, ne-a arătat scrisoarea noastră patentă, întocmită sub pecetea noastră de mai înainte, rugându-ne stăruitor să binevoim din milostivire regească a o întări și a o confirma prin privilegiul nostru. Cuprinsul ei este acesta: <Urmează actul aceluiași rege din 14 Septembrie 1275, Buda>.

Așa dar noi, deoarece amintitul Dominic a declarat că se află în stăpânirea de fapt ³⁾ a pomenitului pământ, am pus să se cuprindă <aici> mai sus zisa noastră scrisoare din cuvânt în cuvânt și reînnoind-o am hotărât s'o întărim în temeiul autorității acestei scrisori, cu puterea dublei noastre peceti.

Dat de mâna chibzuitului bărbat magistrul Benedict ⁴⁾ vice-cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și șase, iar în al domniei noastre al patrulea ⁵⁾.

Transumpt cu unele greșeli de lectură în actul lui Iacob Lachk și Ioan Henrici, voevozi ai Transilvaniei, 1 Martie 1408, Turda. Arhivaram. Rettegghi, în Arhiva istorică a Filialei Academiei R.P.R., Cluj.

¹⁾ *possessores*. ²⁾ În transumpt: *Ladomeriei*. ³⁾ *in corporali possessione*. ⁴⁾ În transumpt greșit: *Bartholomei*. ⁵⁾ În transumpt greșit: *decimo* (al zecelea).

1276.

<Ladislau al IV-lea regele Ungariei scutește pe locuitorii de pe moșiile comitelui Inard, dintre râurile Sava și Baza, de jurisdicția banului Croației. În lista demnitarilor între alții>: episcopii Grigore de Cenad, Lodomer de Oradea și Petru al Transilvaniei, Ugrin voevodul Transilvaniei, Micud banul Severinului și Petru comitele Hațegului.

Regest la Hurmuzaki-Densușianu, I, I, p. 410.

193

1276 Aprilie 5, Oradea.

Noi Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei etc. Prin scrisoarea de față facem cunoscut tuturor celor interesați, că venind noi în persoană la biserica din Oradea, cu cea mai mare cucernicie și cu deosebită iubire, îndată ce am luat cârmuirea țării noastre și am primit coroana regală, am hotărît să facem acestei biserici a Orăzii milostenie pentru mântuirea < sufletului > nostru și, pentru înclinarea ce o avem față de slăvita fecioară, stăpâna noastră și față de fericitul și prea sfântul rege Ladislau, strămoșul nostru pe pământ și ocrotitorul nostru în ceruri.

De aceea, am dat acelei biserici spre veșnică milostenie satul nostru Seleuș¹⁾ împreună cu toți udvornicii noștri ce locuiesc acolo, ca iubitul și credinciosul nostru venerabilul părinte domnul L<odomer>, din mila lui Dumnezeu, episcopul de Oradea, din îngăduința noastră și potrivit cu darul dat lui de Dumnezeu să poată hotărî ca o parte din ei să facă slujba de clopotari²⁾ și o altă parte să dea ceară pentru lumânările amintitei biserici. Se mai îngăduie ca dela patru sau cinci gospodării și nu mai multe, dacă se vor găsi din acei udvornici de ai noștri vreunii potriviți, adică având arme și deprinderea armelor și alte iscusințe³⁾, <unii ca aceștia să devină> iobagi...⁴⁾, care vor trebui să ia parte alături de episcopul de Oradea la expedițiile regale după cum este și cum va fi pe atunci⁵⁾ nevoia. Și satul Seleuș...⁴⁾ vreun alt pământ al iobagilor bisericii...⁴⁾ ar fi hotărît venerabilul părinte...⁴⁾, încât de drept pământul satului Seleuș va trebui să contribuie doar la întreținerea clopotarilor și la plata cerii.

Insemnarea tuturor acestor lucruri <a fost pomenită> în scrisoarea noastră privilegială împreună cu...⁴⁾ întărită cu pecetea noastră...⁴⁾ în deosebi, după

¹⁾ Szölös, sat aproape de Oradea (reg Bihor). ²⁾ *officium pulsatorum*. ³⁾ *et alias industrias*. ⁴⁾ Laeună în textul latin publicat ⁵⁾ *prout est et fuerit pro tempore*.

cum se obișnuște și care și ce fel de oameni și la ce și ce fel de slujbe au fost puși.

Data în Oradea în duminica paștilor domnului, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și șase.

Textul lat. la Fejér, V, 2, p. 333—334.

194

1276 Mai 8, Alba-Iulia.

Noi Petru, din mila lui Dumnezeu, episcopul Transilvaniei, prin scrisoarea de față aducem la cunoștința tuturor cărora se cuvine că, la stăruința și cererea noastră, capitulul bisericii noastre din Transilvania prin hotărîre obștească și prin învoirea tuturor, ne-a dat nouă personal și nu cu drept real <de proprietate¹⁾> un deal al său din pădurea capitolului numită Fyless²⁾, pentru cât timp vom trăi noi sau cât timp vom deține episcopatul Transilvaniei, spre a face acolo o întăritură, în așa chip ca aceea întăritură să o facem cu ale noastre cheltueli și să o ținem cât timp vom avea episcopatul Transilvaniei, rămânând totdeauna în dreptul³⁾ capitolului. Dar îndată ce din vreo pricină oarecare vom fi lipsit de episcopat sau se va întâmpla să fie vacant, întăritura sau orice clădire, care între timp am poruncit să fie făcută pe acel deal, împreună cu dreptul care totdeauna a fost, este și trebuie să fie al lor împreună cu toate folosințele va reveni pe veci capitolului fără a se putea opune dreptul episcopal de stăpânire nestrămutată, deoarece în timpul vacanței episcopatului nu avem și nu vom avea niciun drept asupra despomenitului deal.

Pentru ca această concesiune⁴⁾ sau ridicare de întăritură pe acel deal să nu poată da naștere vreunei pagube pentru capitol, am poruncit ca scrisoarea de față să fie întărită prin puterea peceții noastre.

Data în Alba <Iulia> la octavele <sărbătorii> sfinților apostoli Filip și Iacob, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și șase.

Textul lat. la Fejér, V, 2., p. 370—371

195

1276 Iulie 28, Tureni.

Noi, fratele Iacob, zis Wechelyny, magistrul casei cruciaților din Turda, dăm de știre tuturor cărora ce se cuvine, că Nicolae din satul Tureni⁵⁾ și sora lui, Elisabeta, înfățișându-se în persoană înaintea noastră, au declarat că numita Elisabeta a vândut pe veci o livadă a sa din satul Tureni, numită în limba

¹⁾ non realiter sed personaliter. ²⁾ Așezare dispărută aproape de Alba Iulia, unde Ampoița se varsă în Ampoiu. ³⁾ proprietate ⁴⁾ concessio ⁵⁾ Thur, sat în raionul Turda (reg. Cluj.)

obișnuită Câmpia Turului¹⁾ aflătoare în partea de apus și care este a numitei Elisabeta prin împărțire ²⁾, fratelui său bun ³⁾ Nicolae pentru suma de două mărci și i-a dăruit-o s'o stăpânească, luând el asupra sa toate sarcinile <numitei livezi>. Drept care le-am dat scrisoarea noastră de față spre a le sluji ca o chezășie în viitor.

Dată în despomenitul sat Tureni, în marțea după sărbătoarea sfântului Iacob, o mie două sute șaptezeci și șase.

Textul lat. la Teutsch-Firnhaber, I, p. 107

196

1276 August 9, <Buda>.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei și al Cumaniei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față mântuire veșnică întru domnul. Se cuvine ca cele ce se știe că au fost date prea sfintelor biserici, ca daniile pe veci de dărnicia evlavioasă a strămoșilor noștri, regii Ungariei, din mireasma unui cuget cucernic, atât pentru dobândirea darurilor veșnice cât și ca o răsplătire a credinței alese, să se păzească de noi, cu atât mai mult cu cât suntem mai încredințați că domnia și tronurile se statornicesc mai temeinic prin rugăciunile clericilor decât se înalță prin truda războinicilor.

Și dacă acest < lucru > trebuie păzit îndeobște în ce privește daniile făcute tuturor bisericilor, în deosebi trebuiesc păstrate neschimbate daniile făcute de înaintașii noștri bisericii din Strigoniu, pentru care e statornicită în cugetul nostru o grije deosebită, mai ales că sfintele taine bisericești și ungerea ca rege și încoronarea le-am primit dela numita biserică și dela căpetenia ei atât noi cât și înaintașii noștri și, cu voința lui Dumnezeu, le vor primi în viitor și urmașii noștri.

De aceea, când iubiții noștri, prepozitul și capitlul de Strigoniu ne-au înfățișat nouă, fiind noi de față și stând la sfat cu prelații și baronii regatului nostru ⁴⁾, privilegiile regilor Ungariei de strălucită pomenire, adică ale străbunului nostru Andrei și ale bunicului nostru Bela, cu privire la dania unui pământ sau moșii numite Vințul de Jos ⁵⁾, așezată în părțile Transilvaniei, deoarece le-am aflat la prima înfățișare fără vătămări, fără ștersături și fără să fie zădărnice în vreo parte a lor, cu încuviințarea și sfatul numiților prelați și baroni, am pus să fie întărite prin consfințire regală, spre veșnica amintire a acestui lucru.

¹⁾ *Thury Fewld* (în ung). ²⁾ *sorte divisionaria* ³⁾ *fratri suo cornali et uterino*
⁴⁾ *presentibus et assidentibus nobis prelatibus et baronibus regni* ⁵⁾ *Winch*, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara).

Și, fiindcă unele privilegii cu privire la numita danie, dăruite de bunicul nostru și emanate mai târziu și-au avut isvorul în privilegiile întocmite asupra daniei suspomenite de amintitul străbun al nostru și încuviințate de bunicul nostru însuși și de baronii săi însărcinați de el să întoarcă daniile neîndreptățite, am pus să se înscrie și să se adauge la scrisoarea de față cuvând cu cuvânt privilegiile regelui Andrei, al căror cuprins e următorul: *«Urmează actul lui Andrei al II-lea regele Ungariei în favoarea lui Ioan arhiepiscopul de Strigoniu, din anul 1219»*.

De asemenea, cuprinsul altui privilegiu al regelui Andrei este următorul: *«Urmează actul aceluiași rege în favoarea arhiepiscopului de Strigoniu, din anul 1231»*.

Așa dar, după ce s'au citit și cercetat în lața noastră și a prelaților și baronilor regatului nostru, susnumitele privilegii, înscrise în scrisoarea de față, cu învoirea întregului sfat, le întărim cu bună știință, hotărînd ca, dacă din vreo întâmplare oarecare s'ar pierde, doamne ferește, numitele privilegii sau ar fi furate din pricina vremurilor schimbătoare, scrisoarea de față să aibă aceeași putere și nimănui să nu-i fie îngăduit a o pune la îndoială, căci a fost întărită cu o încuviințare solemnă.

Însă deoarece răutatea vremurilor turburi, stăruința nepotrivită a locuitorilor a cerut lucruri ce nu se cad a fi cerute, vom ca, dacă cineva prin viclenie ar cere moșia Vinț, orice ar fi dobândit de pe urma unei astie! de cereri viclene, să fie fără folos și chiar hotărîm < să fie > zadarnic și fără folos.

Dat de mâna venerabilului bărbat, magistrul Benedict, alesul sîntei biserici de Strigoniu, prepozit de Buda și iubitul și credinciosul vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și șase, a cincea zi înainte de idele lui August, în al patrulea an al domniei noastre.

Venerabilii părinți Ștefan arhiepiscopul de Calocca și Ioan de Spalato, Job episcopul de Pécs, Filip de Vaț, Timotei de Zagreb, Lodomer de Oradea, Dionisie de Győr, Petru al Transilvaniei, Grigore de Cenad, Andrei de Agria și Petru de Vesprim, cărmuind cu bine bisericile lui Dumnezeu, palatin fiind Nicolae comite de Sopron, Mauriciu jude al curții noastre și comite de Vasvár, Ioan mare vistier și comite de Văț, Renold mare stolnic, Nicolae mare vistier al reginei, prea iubită noastră soție, Ioachim ban al întregii Slavonii, Matei vevod al Transilvaniei și comite de Solnoc, Grigore ban și comite de Simig, Toma ban și comite de Nitria, și alți foarte mulți comiți și slujbași ai regatului nostru.

Textul lat. la Teutsch-Firnhaber, I, p. 108—109.

197

1276 < înainte de Septembrie 14 >.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor întru

Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Vrem să aducem la cunoștința tuturor prin rândurile acestea că venind înaintea noastră Clement prepozitul și Bartolomeu decanul bisericii Transilvaniei ne-au înfățișat scrisoarea deschisă a prea iubitului nostru părinte de fericită pomenire, privitoare la ocna de sare din Turda, dată lor de către același prea iubit părinte al nostru și la scutirea pe veci de dările regale care trebuiesc strânse dela toți oamenii acelui capitol. Cuprinsul ei este următorul: <Urmează actul dat de Ștefan al V-lea regele Ungariei din 1271 Mai 1>.

Ne-au rugat să binevoim a întări acele danii cu privilegiul nostru, pentru mântuirea sufletului prea iubitului nostru părinte. Noi așa dar, luând aminte că daniile acelea au fost cucernice și folositoare atât pentru mântuirea sufletului prea iubitului nostru părinte cât și cunoscând și ținând seamă de sărăcia acelui capitol, am încuviințat cu bunăvoință această cerere, hărăzind, din milostivire regală, privilegiul nostru asupra acestora.

Voim așa dar ca ocna de sare din Turda dăruită pomenitului capitol de prea iubitul nostru părinte și întărită din nou de noi, să fie liberă și scutită de toți slujbașii noștri și de vovezii atunci în slujbă sau care vor fi în slujbă și de slujbașii lor în așa fel ca acea ocna de sare și cei care vor lucra într'însa să nu poată și să nu trebuiască să fie stingheriți de ei și să fie liberi cu totul să poată tăia într'însa sare atât vara cât și iarna și să o ducă slobod și fără grijă atât pe apă cât și pe uscat. Mai voim ca toți oamenii acelui capitol să fie liberi și scutiți pe veci de toate dările regale care vor fi puse atunci ¹⁾. Intru mărturia, trăinicia și pomenirea acestui lucru, am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Dată de mâna magistrului Benedict prepozit de Buda, arhiepiscop ales de Strigoniu, comite perpetuu al acelui loc, vice-cancelar al curții regale, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și șase.

Textul lat. la Teutsch — Firnhaber, I, p. 109—110.

198

1276 Septembrie 14, Alba-Iulia.

Noi, magistrul Matei voevodul Transilvaniei, comite de Solnoc, prin cele de față dăm de știre tuturor căroră se cuvine că, venind înaintea noastră capitolul bisericii fericitului Mihail din Transilvania, ne-a înfățișat privilegiul domnului nostru Ladislau, din mila lui Dumnezeu, rege al Ungariei, privitor la ocna sa de sare din Turda și la scutirea supușilor săi de dările regale ce trebuiau adunate în acea vreme, cerându-ne să întărim cu pecetea noastră o copie ²⁾ după acel

¹⁾ *pro tempore imponendis* ²⁾ *transsumptum*.

privilegiu, din pricină că nu pot să-l înfățișeze în siguranță¹⁾, de câte ori sunt nevoiți < să facă acest lucru >.

Cuprinsul acestui privilegiu este următorul: < *Vezi documentul precedent din 1276* >.

Drept aceea, la cererea stăruitoare a numitului capitlu, am hotărît să fie întărit cu pecetea noastră însuși cuprinsul sau copia aceluia privilegiu regal. Pentru aceea, vă poruncim hotărît și deslușit vouă, tuturor slujbașilor noștri, să nu cutezați a stingheri sau a necăji pe slujbașii sau supușii numitului capitlu, peste cele cuprinse în copia de față.

Dat la Alba-Iulia în ziua înălțării sfintei cruci, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și șase.

Textul lat. la Teutsch — Firnhaber, I, p. 110

199

1276 Noembrie 25, <Alba-Iulia>.

Capitulul bisericii sfântul Mihail din Transilvania, tuturor credincioșilor întru Hristos, care vor vedea această scrisoare, mântuire întru mântuitorul tuturor. Pentruca cele ce se întocmesc în timp să nu poată fi schimbate cu timpul, s'a obișnuit . . .²⁾ să fie întărite cu puterea scrisorilor.

Prin această scrisoare vrem să aducem la cunoștința tuturor celor de acum și celor viitori, că am dat și am predat din pricina vecinătății altor moșii³⁾ ale noastre, un pământ al nostru cu numele Izvorul Crișului⁴⁾, aflător în comitatul Bihorului, în hotar cu pământurile fiilor lui Nycula și pământul Cynko, între anumite semne vechi de hotar, venerabilului părinte Petru, din mila lui Dumnezeu, episcop al Transilvaniei, prelatul nostru și episcopatului său, în schimbul pământurilor episcopale, adică al unuia din comitatul Hunedoara⁵⁾ numit Simeria⁶⁾, așezat lângă râul Streiu⁷⁾ și al altuia din comitatul Alba numit Acmarium⁸⁾, așezat lângă Mureș, să le stăpânească pe veci, în liniște și în pace venerabilul părinte și episcopia, împreună cu toate cele ce se țin de ele și cu folosințele lor.

Mai adăugăm pe de-a-supra că oricine ar trage în judecată pe venerabilul domn părinte pentru numitul pământ . . .²⁾ < sau > ar turbura hotarele sale, noi suntem datori să-l mântuim pe dânsul pe a noastră osteneală și cheltuială sau să-l scăpăm prin toate mijloacele și să-l păstrăm în stăpânire . . .²⁾.

¹⁾ Originalul privilegiului, ²⁾ Lacună în textul latin publicat ³⁾ *praedia* ⁴⁾ *Crișfő*, sat în raionul Huedin (reg. Cluj). ⁵⁾ *Hunod* ⁶⁾ *Pyspuki*, sat în raionul Hunedoara. ⁷⁾ *Strig* ⁸⁾ *Ochmar*, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara).

Și pentru ca această învoială de schimb să primească tărie veșnică și pentru ca să nu poată fi pusă la îndoială din partea noastră sau a altcuiva, în cursul vremii, am dat scrisoarea de față întărită cu puterea peceții noastre.

Dată în ziua fericitei fecioare Ecaterina, anul domnului o mie două sute șaptezeci și șase.

Textul lat. la Hurmuzaki — Densusșianu, I, 1, p. 409.

200

1277, <Oradea>.

Capitulul bisericii din Oradea, tuturor celor care vor vedea această scrisoare mântuire veșnică întru domnul.

Să știe toți că venind în persoană înaintea noastră comitele Gothard, ne-a cerut stăruitor să trimitem pe unul dintre noi, în fața căruia el, soția sa, gine-rele său, magistrul Avraam, fiul lui Ponyt, precum și fiica sa, adică soția numitului Avraam să-și întocmească testamentul lor. Iar noi, dând ascultare dreptei cereri a comitelui Gothard am trimis împreună cu el pe martorul ¹⁾ nostru de prea vrednică credință, anume pe Vyda preotul de Sălacea ²⁾ spre a duce la îndeplinire cele de mai sus. Acesta, înapoiindu-se apoi la noi, ne-a adus la cunoștință prin viu grai întocmirea și așezarea testamentului suszișilor aflați în deplină sănătate, în înșirarea următoare:

Suszisul comite Gothard a lăsat sau testat suspomenitei sale fiice o slugă ³⁾ cu numele Muzgud, dar pe soția aceluși Muzgud numită . . . ⁴⁾ și pe fiul său Nicolae i-a dăruit auritei libertăți ⁵⁾. De asemenea pe sluga sa cu numele Pentek, împreună cu unii fii ai săi, i-a lăsat suspomenitei sale fiice. Dar pe doi fii ai acestuia, anume Egydiu și Cheke, i-a slobozit pe veci. De asemenea pe sluga sa Marcu și pe Mauriciu, fratele acestuia, i-a lăsat suszisei sale fiice. De asemenea pe Esied l-a lăsat fiicei sale, dar pe Petru, fiul acestuia, l-a lăsat liber. De ase-menea pe slujnica ⁶⁾ sa Kucia a lăsat-o liberă, dar pe fiica acesteia numită Viola a lăsat-o fiicei sale. De asemenea pe Agatha, fiica zisei Viola a lăsat-o liberă. De asemenea pe Elena fiica lui Kucik a lăsat-o fiicei sale, dar pe fiica aceluiași Kucik numită Margareta a lăsat-o liberă. De asemeni pe slujnica sa numită Zustruche, și pe Nicolae fiul acesteia i-a lăsat liberi. De asemenea pe Mihail, Cosma, Iaco și chiar Poos i-a lăsat liberi. De asemenea pe Myko l-a lăsat liber.

De asemeni doamna, soția comitelui Gothard, a testat și lăsat susnumitei sale fiice satul său numit Roff ⁷⁾, dar în așa fel, că dacă fiica sa ar muri fără

¹⁾ *testimonium* ²⁾ *Zoloch*, sat în raionul Marghita (reg. Bihor). ³⁾ *servum* ⁴⁾ loc alb n original. ⁵⁾ *aurea libertati* ⁶⁾ *ancilla* ⁷⁾ Așezare dispărută în hotarul com. Marghita (reg. Bihor).

moștenitori, atunci numitul <șau> sat trebuie să treacă de plin drept doamnelor din insula fericitei fecioare ¹⁾).

De asemenea pe Scegen, slujnica sa, cu fiul său Roma ²⁾ și fiica sa numită Scebbed și urmașii lor, i-a lăsat liberi. De asemenea pe Osanna cu urmașii săi a dăruit-o libertății. De asemenea pe Gensaro cu urmașii săi l-a dăruit libertății. De asemenea pe Mortun l-a dăruit libertății, dar pe Benedict, fiul acestuia l-a lăsat fiicei sale des pomenite, iar pe doi fii ai acestuia Markus și Mark i-a dăruit libertății. De asemenea pe slujnicele sale Rusinc și Angles le-a lăsat fiicei sale, astfel totuși că dacă această fiică a sa ar muri fără moștenitor atunci toate slugile și slujnicele suszise <ce i-au fost> lăsate ori testate atât de acest comite Gothard cât și de suszisa sa soție, se vor bucura de libertatea cea de aur.

De asemenea suszitul comite Gothard și fiica sa l-au iertat în întregime de zestre ³⁾ și de bunurile proprii ⁴⁾ ale soției pe magistrul Avraam. Astfel că după moartea lor nimeni să nu-l poată supăra cândva pe magistrul Avraam cu priveri la ele.

De asemenea dacă acea doamnă va muri fără de moștenitor, toate slugile și slujnicele aduse sau venite împreună cu numita doamnă la magistrul Avraam se vor bucura întru totul de libertatea cea de aur; însă cu această lămurire că dacă va muri magistrul Avraam, atunci zestrea și bunurile proprii ale soției vor putea fi cerute dela rudele lui Avraam. De asemenea magistrul Avraam a rânduit, testat și lăsat amintitei sale soții, în socoteala zestreii și a bunurilor proprii ale acesteia, dacă va muri el înaintea soției sale, moșiile sale, adică Chahal ⁵⁾, Scelte și Arutlonhyda împreună cu birul ⁶⁾ și Kene ⁷⁾ cu cele ce țin de aceasta.

Deasemenea, dacă acest magistrul Avraam ar muri înaintea mamei sale, atunci satul său numit Chahal și birul din Kachurahyda să treacă asupra acestei mame ale sale pe socoteala zestreii și a bunurilor sale proprii.

De asemenea același magistrul Avraam a lăsat mamei sale pe slujnica sa numită Suca cu urmașii ei, de asemenea pe sluga sa Marku cu soția și copiii săi. Pe lângă acestea, dacă magistrul Avraam va muri înaintea mamei și a soției sale, atunci aceste doamne vor avea putere deplină și neîngrădită de a dispune și de a face ce vor voi cu suszisele predii, slugi și slujnice <ce le-au fost> testate și lăsate lor.

Spre amintirea acestui lucru și întru veșnica sa tărie am dat această scrisoare întărită cu puterea pecetii noastre.

În anul domnului o mie două sute șaptezeci și șapte, fiind Batur prepozit, Ivan cantor <și> Benedict custode.

Acad. R.P.R., CCCII/13.
Orig. lat., perg.

¹⁾ Călugărițele din insula Margareta pe Dunăre, azi în Budapesta. ²⁾ Roma ³⁾ dotem în sens de dotalitiu ⁴⁾ *res parafernales* ⁵⁾ Sat în comitatul Szatmár (R. P. Ungară). ⁶⁾ *tributum* ⁷⁾ Așezare dispărută în raionul Carei (reg. Baia Mare).

1277.

Gheorghe, fiul lui Ioan de Woya, în numele său și al fratelui său Benedict <fiul lui Pavel, fiul lui Heym din pomenita Woya > <ne>-a înfățișat o scrisoare a răposatului domn Ladislau, fostul rege al Ungariei, dată în anul domnului o mie două sute șaptezeci și șapte, în care scrisoare a regelui Ladislau se arăta, că însuși regele Ladislau ținând seama de slujbele și faptele de credință ale iubitului și credinciosului său magistrul Laurențiu, fiul voevodului Laurențiu, a dat și a dăruit pe veci magistrului Laurențiu două moșii numite Woya ¹⁾ și Kereszeg ²⁾, ce se află în comitatul Sumplo.

Textul lat. în *Hazai okl.*, p. 79.

202

1277.

Obștea aceasta <a Sașilor>, năvălind înarmată, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și șapte, în duminica reminiscere ³⁾ asupra bisericii catedrale <din Alba>, au atacat-o cu dușmănie și au ars în acea biserică vreo două mii de oameni, atât bărbați cât și femei, printre care Agapit arhidiaconul acestei bisericii, Mihail arhidiacon de Ozd ⁴⁾, Bartolomeu arh diacon de Târnave ⁵⁾ Racha plebau și canonic de Alba Transilvaniei și mulți alți preoți și clerici, arzând și furând toate podoabele, cărțile și documentele numitei biserici, precum și alte lucruri pe care numita biserică le avea acolo.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 411.

203

1277.

<Ladislau al IV-lea regele Ungariei dă o moșie (azi în R. Cehoslovacă), magistrului Barleus în schimbul unor moșii ereditare ale bunicului acestuia, luată odinioară de regele Bela al IV-lea, cu obligația de a da în schimb moșii de aceeași valoare.

În lista demnitarilor, între alții >: Grigore episcop de Cenad, Petru episcopul Transilvaniei, Nicolae voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc, Petru mare comis, comite de Sumlow <în Banat>.

Regest după textul lat. din *Codex dipl. patrius*, VI, p. 225—226

¹⁾ Așezare părăsită în raionul Deta (reg. Timișoara). ²⁾ Așezare părăsită în raionul Oravița (reg. Severin) ³⁾ 21 Februarie 1277 ⁴⁾ Arhidiaconatul de Ozd cuprindea părți din raionul Cluj, Turda și Dej (reg. Cluj). ⁵⁾ 'Köküllö

1277.

«Ladisau al IV-lea regele Ungariei dăruiește vama dela Tykus (Szigetfő) călugărițelor din valea Vesprim. Vice-cancelar al curții: Benedict arhiepiscop de Strigoniu.

În lista demnitarilor, între alții >: Lodomer episcop de Oradea, Grigore episcop de Cenad, Petru episcopul Transilvaniei, Nicolae voevod, judele curții regale, Paul banul Severinului.

Regest după textul lat. din Fejér, V, 2, p. 394—397.

1277 Martie 13, Viterbo.

Ioan, episcopul, etc. Venerabilului frate «Lodomer» episcop de Oradea, mântuire etc. Biserica de Strigoniu fiind lipsită de mângâierea unui păstor, iubiții fii, capitulul aceleiași biserici, întrunindu-se, după cât se spune, pentru a-și alege un păstor, și chemând harul sfântului duh, au ales după canoane și în bună înțelegere, zice-se, pe iubitul fiu, Nicolae prepozitul bisericii transilvane, ca arhiepiscop al bisericii de Strigoniu. Deși răposatul Benedict, canonic al bisericii din Strigoniu susținea că a fost el ales arhiepiscop de Strigoniu și se împotriva alegerii acesteia a sus zisului prepozit și Inocențiu al V-lea, înaintașul nostru de fericită amintire a încredințat spre cercetare desbaterea acestei alegeri papei Adrian, înaintașul nostru de fericită amintire, pe atunci diacon cardinal al bisericii sfântului Adrian, totuși amintiții noștri înaintași și acel Benedict părăsind între timp cele pământești și amintitul prepozit lipsind dela acea cercetare, convenita judecată nu s'a putut ține.

Voind, așa dar, ca pomenita pricină să se încheie cât mai grabnic cu sfârșitul convenit, ca nu cumva pentru acest cuvânt amintita biserică de Strigoniu să rămână mult timp lipsită de grija unui păstor, poruncim frăției tale prin scrisoare apostolică, să te îngrijești a chema necondiționat ¹⁾ din partea noastră prin tine, prin altul sau prin alții, pe acel prepozit, ca să se înfățișeze în persoană înaintea noastră în acea pricină până în două luni dela chemare, ca să porceadă după cum va fi drept și să se supună, cum se cuvine, la cercetare dacă va socoti că această pricină «este ajunsă» la desăvârșire. Iar ziua chemării și cuprinsului să nu întârzie a mi le aduce credincios la cunoștință prin scrisoarele tale deschise întărite cu pecetea ta anume și cuprinzând deasemeni și conținutul celor de față.

Textul lat. la Theiner, I, p. 322.

¹⁾ *peremptorie citare.*

Mai 23.

Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește documentul lui Ștefan « regele cel tânăr » din 1262, care la rândul său confirmă dania regilor Bela al IV-lea din 1261 și Emeric din 1203, pentru biserica din Oradea.

Regest la Zimmermann — Werner, I, p. 130

207

1278, <Alba-Iulia>.

Capitulul bisericii sfântului Mihail din Transilvania, tuturor credincioșilor întru Hristos, mântuire întru dătătorul ¹⁾ mântuirii. Prin scrisoarea de față voim să facem cunoscut tuturor, că venind înaintea noastră comitele Moys, fiul lui Albert cel mare, în numele său și al fraților săi, anume Ioan și Albert, a dat, a donat și a dăruit un pământ al său cumpărat, numit Târnăveni ²⁾ așezat lângă Târnavă Mică ³⁾, slujitorului ⁴⁾ său Pavel, fratele lui Des, ca să-l stăpânească pe veci, atât pentru slujbele credincioase ale lui Paul, cât și pentru o sumă de bani primiți dela el, adică pentru cincizeci de mărci, făgăduind că niciodată el și frații săi nu se vor ridica împotriva acestei danii, predări sau vânzări, adică dacă cineva din ai săi sau străin ar încerca în cursul vremii să vină împotriva lui, ei să fie datori să-l apere și să-l ocrotească pe cheltuiala lor.

Hotarele acestui pământ după spusele comitelui Moys, merg astfel: dela Zamarziget <lotarul> merge la semnul de hotar Oclus și de aici urcând, cuprinde locul ⁵⁾ Senoteluch și merge până la pământul lui Mihail, fiul lui Rusz, numit Kuchard și hotărnicit cu satul Monch și dâmbul Potako, coboară în râul sus amintit, Târnavă.

Iar pentruca cuprinsul acestei donații sau vânzări să rămână nestrămutat pe veci, am dat scrisoarea de față întărită cu dubla noastră pecete

Dată în anul domnului o mie două sute șaptezeci și opt.

Textul lat. la Deutsch — Pirnhaber, I, p. 114—115.

208

1278.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor întru Hristos care vor vedea scrisoarea de acum, mântuire întru mântuitorul tuturor.

¹⁾ *auctor* ²⁾ *Tychen Sent Martun*, oraș în reg. Mureș ³⁾ *Minor Kuquleu* ⁴⁾ *serviens*
⁵⁾ *areain*

Prin scrisoarea de față vom să facem cunoscut tuturor, celor de acum cât și celor viitori că, deoarece capitulul bisericii fericitului Mihail din Transilvania, rânduit și așezat de sfinții noștri înaintași a fost atât de prăpădit, de pustit și de distrus ba chiar nimicuit cu desăvârșire de furia și turbarea Sașilor din Transilvania, cu prilejul distrugerii și arderii numitei biserici <a sfântului Mihail> și a mistuirii în flăcări aproape a tuturor canonicilor și a desființării tuturor poporenilor prediali¹⁾ datorită măcelului și turbării pomeniților Sași, încât nu poate fi refăcut decât cu ajutorul regal; voind noi prin osebita noastră bunăvoință regală să venim în ajutorul acestui capitolu așa de încercat, i-am dăruit pentru sine²⁾ ocnă de sare din Turda, pe care chiar înainte de distrugerea numitei biserici i-o lăsasem pentru mântuirea sufletului prea iubitului nostru tată, a regelui Ștefan de fericită pomenire și acum i-am dat-o, i-am dăruit-o și i-am donat-o pe veci și nestrămutat, liberă și scoasă întru toate de sub toți slujbașii noștri, voevozii în slujbă și slujitorii acestora, în așa fel ca sarea scoasă din acea ocnă să se poată duce atât pe uscat cât și pe apă, atât iarna cât și vara, și s'o taie în orice vreme, fără nici o împotrivire.

Pe lângă aceasta, pentru o mai bună statornicire și îndreptare a zisului capitolu și pentru ca locuitorii să se poată așeza din nou, sub oblăduirea noastră, pe pământurile despomenitului capitolu pustiite de o asemenea năpastă, am dăruit pe veci, am lăsat și lăsăm în chip nestrămutat zisului capitolu toate dările regale³⁾ ce trebuiesc strânse dela toți locuitorii zisului capitolu în ori și ce vreme printr'o poruncă regală⁴⁾.

Pentru ca aceste danii făcute de noi amintitului capitolu să capete trăinicia veșniciei dăinuirii și ca să nu poată fi stricate și zădărnice nici de noi, nici de vreunul din urmașii noștri, nici când în curgerea vremii, am dat acelui capitolu scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Dată de mâna venerabilului magistru Toma <prepozitul> ales al bisericii din Alba⁵⁾, iubitul și credinciosul vice-cancelar al curții noastre, în anul o mie două sute șaptezeci și opt dela întruparea domnului și în al șaselea an al domniei noastre.

Textul lat. la Zimmermann—Werner, I, p. 133—134.

209

1278.

Ladislaw, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor întru Hristos, atât celor de acum cât și celor viitori care vor vedea scrisoarea de față,

¹⁾ *populorum predialium* ²⁾ *per se.* ³⁾ *collecta regalis.* ⁴⁾ *edictum regium.* ⁵⁾ Székes-phérvár, oraș în R. P. Ungară.

mântuire întru adevăratul mântuitor. Înălțimea regală trebuie pe bună dreptate să îmbunătățească starea bisericilor cu evlavia cuvenită, să adune cele risipite și să refacă cele nimicite, pentruca credincioșii să poată sluji în ele lui Dumnezeu.

De aceea, prin scrisoarea de față voim să ajungă la cunoștința tuturor, atât a celor de acum cât și a celor viitori că, deoarece catedrala fericitului arhanghel Mihail din Transilvania, clădită și înzestrată de sfinții noștri înaintași, a fost arsă și nimicită în chip nelegiuit ¹⁾ de furia și sălbăticia Sașilor ²⁾ și despoiată de toate lucrurile și odorele sale și totodată un mare număr de canonici, care se adăpostiseră cu o mulțime de Unguri în sânul acestei biserici spre a găsi acolo apărare, au fost arși în chip jalnic în biserică, noi, în adâncul milei noastre, mișcați de toate cele de mai sus, pentruca numita catedrală și starea canonicilor ei să poată fi refăcută prin ajutorul nostru, am dat, am dăruit și am hărăzit pământul nostru din Alba așezat lângă numita biserică a fericitului Mihail, pe care erau așezați oaspeții noștri, iar acum e pustiit cu totul de locuitori din cauza furiei acelorași Sași, cu toate folosințele și cele ce țin de el și cu cele ce se leagă de el ³⁾, între aceleași hotare și margini în care pomenitul pământ din Alba fusese ținut și stăpânit de către oaspeții noștri și l-am hărăzit numitei biserici a fericitului arhanghel Mihail din Transilvania, să-l stăpânească pe veci și nestrămutat.

Pentruca această danie să nu poată și să nu trebuiască să fie stricată în cursul vremii nici de noi nici de altcineva, am dat scrisoarea de față numitei biserici, pe care am întărit-o cu puterea dublei noastre peceți.

Dată de mâna venerabilului bărbat magistrul Toma <prepozit> ales al bisericii din Alba ⁴⁾, iubitul și credinciosul vice-cancelar al curții noastre, în anul o mie două sute șaptezeci și opt dela întruparea domnului.

Textul lat. la Zimmermann—Werner, I, p. 132—133; Hurmuzaki—Densușianu, I, p. 412.

210

1278.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galității, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor întru Hristos care vor vedea această scrisoare, mântuire veșnică întru domnul. Prin scrisoarea de față, voim să ajungă la cunoștința tuturor, că comiții Mauriciu și Andrei oficiali ⁵⁾ ai venerabilului părinte Lodomer episcop de Oradea venind înaintea noastră ni s'au plâns, că au stăpânit un oarecare timp, prin dania prealuminatului rege Stefan, preaiubitul nostru tată de strălucită amintire și prin

¹⁾ enormiter. ²⁾ gentia Saxonicae. ³⁾ cum omnibus utilitatibus, pertinentiis, et attinentiis.

⁴⁾ oraș în R. P. Ungară. ⁵⁾ officiales

a noastră, un pământ numit Mezeutarcha¹⁾ pe care după aceea, Gregen, fiul lui Pavel cotropindu-l cu samavolnicie l-a luat dela ei. Așa dar comiții Mauriciu și Andrei ne-au cerut, cu stăruință să binevoim, în mărinimia noastră regală, să le întoarcem și să le înapoiem numitul pământ.

Noi, drept aceea, înduplecați de cererile lor drepte și mai ales ținând seama că am poruncit ca acel Gregen să fie pedepsit cu moartea pentru prădăciunile sale vestite și samavolnicile sale fățișe, am poruncit credincioșilor noștri, prepozitului și conventului ordinului Premonstratens din Dealul Orășii, ca împreună cu Iwanka, fiul lui Marcel, să trimită pe unul dintre ei vrednic de încredere, în fața căruia să înapoieze comiților Mauriciu și Andrei numitul pământ, chemând totodată, înaintea noastră, la sorocul potrivit, pe împotrivitori — dacă s'ar ivi vreunul.

Așadar, prepozitul și conventul ne-au scris nouă, că omul nostru sus zisul Iwanka, cu mărturia aceluiași convent, fiind chemați și fiind de față toți vecinii și megieșii, a înapoiat și a întors numitul pământ Mezeutarcha, comiților Mauriciu și Andrei, neivindu-se niciun împotrivitor. Prin urmare ținând seama de vrednicile slujbe pe care ni le-au adus comiții Mauriciu și Andrei în deosebitele noastre expediții cu deplină credință și cu destoinicie, am dat, am donat și am dăruit comiților Mauriciu și Andrei precum și moștenitorilor lor, amintitul pământ Mezeutarcha, împreună cu toate folosințele și cele ce țin de el între vechile și bătrânele <sale> hotare; și chiar am întărit dania ce le-a fost făcută lor de mult, ca s'o stăpânească în chip²⁾ de danie veșnică.

Spre amintirea și tăria veșnică a acestui fapt, am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Dată de mâna venerabilului bărbat, iubitul și credinciosul nostru, magistrul Nicolae, ales al bisericii din Alba, vice-cancelar al curții, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și opt, iar în al domniei noastre anul al șaptelea.

Textul lat. la Wenzel, IV, p. 98—99.

211

< circa 1278 >.

Măritului său stăpân Ladislau, din mila lui Dumnezeu, ilustrul rege al Ungariei L<odomer>, din mila dumnezeiască, episcop de Oradea, plecăciune și urări³⁾ întru domnul, cu credincioasă supunere. După ce am primit scrisoarea luminății voastre, pentru cercetarea distrugerii clădirilor mănăstirii din Igged⁴⁾, săvârșită, după cum se spune de Petru, fiul lui Drug, l-am trimis pe capelanul nostru Al-

¹⁾ Pustă în comit. Bihor (R. P. Ungară) ²⁾ *perpetuo valiture donacionis titulo*. ³⁾ *inclinationem et oraciones*. ⁴⁾ Așezare dispărută lângă Diosig (raionul Săcueni, reg. Bihor).

bert, preot și canonic al bisericii noastre, care întorcându-se apoi la noi, ne-a spus că, după ce au fost distruse clădirile dinlăuntrul mănăstirii, pietrele acelor și pietrele pe care le-a dărâmat din mănăstire, precum și pietrele care au fost tăiate din coloanele acelei mănăstiri, a pus Petru, fiul lui Drug, să fie duse în Diosig¹⁾, unde și-a clădit un turn din pietrele din acele clădiri.

⟨Pe verso:⟩ Domniei sale regelui prin Cosma, fiul lui Cosma.

Textul lat. în *Codex dipl. patrius*, VII, p. 170.

212

1278.

Paul banul Severinului atestă: Pe deasupra am mai dat obștei acelor, <capitulului bisericii din Strigoniu>, ocna noastră de sare dela Turda, cu condiția să fie datoare și să fie ținută pe veci și nestrămutat să dea bisericii fericitei fecioare din Solymos dijmă din sarea provenită din acea ocna.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 135.

213

1270 Iunie 1, Roma (sf. Petru).

Papa Nicolae al III-lea anulează alegerea prepozitului Nicolae din Transilvania ca arhiepiscop de Strigoniu, deoarece alegerea a fost necanonică.

Textul lat. la Theiner, I, p. 324—326.

214

1278 Iunie 19, Buda.

⟨Ștefan⟩ arhiepiscop de Calocsa, Job episcop de Pécs și cancelar al curții ilustrului rege al Ungariei, Filip episcop de Vaț și cancelar al curții reginei, Lodomer episcop de Oradea, Timotei episcop de Zagreb, Dionisie episcop de Győr, ⟨Petru⟩ episcopul Transilvaniei și Pouka episcop de Syrmiu, tuturor prepozitelor, abaților, stareților, parohilor și preoților bisericilor parohiale rânduiți în ducatul Transilvaniei, ținând fie de dieceza transilvană, fie de sfânta biserică din Strigoniu, mântuire veșnică întru domnul. Luând în cercetare pagubele și distrugerile țării și ale venerabilelor biserici, în adunarea generală a tuturor prelaților și baronilor cât și a tuturor nobililor din fiecare provincie, chiar și a Cumanilor, și în fața <înălțimii sale>²⁾ regele <s'a hotărât>²⁾ pentru binele și folosul obștesc și s'a întărit prin jurământ, ca nimeni să nu îndrăznească să cotopească drepturile regale, cele ale bisericilor și ale nobililor, și împotriva unor

¹⁾ *Gyoziyh*, orașel în raionul Săcueni. ²⁾ Lacună în text, completată cu probabilitate.

astfel <de răufăcători susnumiții>¹⁾ să fie datori să se sprijine unii pe alții cu sfat și cu ajutor.

Iar noi, bizuindu-ne pe autoritatea dată de Dumnezeu atotputernicul, din voința regelui și a baronilor și a tuturor nobililor, și chiar a Cumanilor și mai ales din aceea a Ungurilor din acea adunare, am găsit de cuviință să rostim de pe acum pedeapsa afuriseniei, împotriva tuturor acelora care vor fi turburătorii păcii sau care de aici înainte vor cuteza să încalce drepturile regale sau pe ale bisericilor sau . . .¹⁾ ale păcii și nu vor găsi cu cale să îndrepte pagubele făcute sau vătămarile pricinuite prin despăgubirea cuvenită . . .¹⁾ și să caute să dea amenda sau despăgubirea potrivită.

Aceasta a întărit-o în sânul adunării publice chiar regele nostru prin jurământul său <că>¹⁾ va ocoli pe cei afurisiți de noi și va face ca toți să-i ocolească. Și dacă stricăciunea acestor răi și răsvrățiți, slăbind temelia adevărului s'ar întinde în așa măsură > ca să disprețuiască osebita osândă de afurisenie <dată împotriva lor>¹⁾, atunci regele nostru, toți baronii și toți nobilii și <Cumanii> din regatul nostru vor fi datori cu toții să se ridice împotriva acestor nelegiuți și ciumați din regat, după cum s'au legat cu tărie prin jurământ și credință. <Intemeiați>¹⁾ pe autoritatea apostolică prinită pentru aceasta ca și pe <autoritatea> noastră, vom supune interdictului bisericesc întreg regatul, <pedepsind>¹⁾ cu asprimea cuvenită pe răufăcători, până când, plătind amenda sau despăgubirea cuvenită, se vor întoarce la harul împăcării.

Așa dar, deoarece Gaan, fiul lui Alard și tovarășii răutății sale ca și părtașii nedreptății lui, Sașii din părțile Transilvaniei, mânați și însuflețiți de o turbare drăcească au ars în chip nelegiuit catedrala fericitului Mihail și au mistuit în flăcări pe arhidiaconii, canonicii, preoții, clericii și o mare mulțime de creștini în numita biserică și dintr'alte biserici și au ucis pe alți nenumărați ori în ce loc i-ar fi prins și au jefuit moaștele, crucile, potirele, odăjdiile preoțești și toate odoarele bisericilor împreună cu cărțile și cu alte lucruri sfinte ca și tezaurul pomenitei biserici și le-au întrebuințat pentru cele mai spurcate nevoi ale lor și de aceea au căzut prin însăși fapta lor în osândă afuriseniei, prin scrisoarea de față îndemnăm cucernicia obștei voastre întru domnul și vă poruncim ca pe numitul Gaan și pe tovarășii săi la cele de mai sus, părtași ai nelegiuirilor mai sus arătate, să-i ocoliți ca pe unii ce sunt afurisiți, făcând ca toți să se ferească mai strașnic de ei. Căci noi, cu împuternicirea dată nouă de Dumnezeu atotputernicul, îi proclamăm afurisiți, până când vor da în tot chipul despăgubire pentru arderea nelegiuită a bisericilor cât și pentru pagubele și vătămarile pricinuite, ca să merite harul iertării.

¹⁾ Lacună în text, completată cu probabilitate.

Dat la Buda, în a cincisprezecea zi după Rusalii, la adunarea generală convocată de domnul rege al Ungariei.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 131—132; Hurmuzaki-Densusianu, I, 1, p. 518—519 (data greșită 1291).

215

1278 Septembrie 1.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor cerdincioșilor lui Hristos care vor vedea această scrisoare, mântuire întru mântuitorul tuturor. Meritele și faptele credincioase ale celor care slujesc cu credință coroana regală cer și pretind ca înălțimea regală să răspundă cererilor lor cu o bunăvoință cu atât mai caldă cu cât ei la încercare — această învățătoare a <tuturor> lucrurilor — s'au dovedit mai zeloși în treburile regatului.

Așa dar, voim să aducem la cunoștința tuturor prin cuprinsul scrisorii de față că, înfățișându-se înaintea noastră comitele Petru, fiul lui Dorogh, împreună cu frații săi, anume Laurențiu și Nicolae, ne-a cerut cu stăruință și cu supunere să binevoim a-i înapoia lui și fraților săi, un pământ numit Săcueni¹⁾, despre care susține că a fost <pământ de> moștenire al său și al strămoșilor săi, iar în timpul Tătarilor a fost înstrăinat și <este> luat samavolnic și ținut de comitele Pavel și de fiii acestuia, anume Nicolae voevodul²⁾ precum și de comitele Ștefan și Gregen.

Deci, noi ținând seama de isprăvile credincioase și vrednice ale aceluia Petru și de slujbele fraților săi, care se știe că au strălucit în repetate rânduri în diferite expediții și în deosebite treburi grele ale regatului nostru ...³⁾ care luptând cu dușmanii într-o expediție a tatălui nostru, gloriosul rege Ștefan, sub cetatea Vidinului⁴⁾, după cum se spune din povestiri adevărate, ar fi fost crunt rănit, și voind să răspundem cu osebită bunăvoință la cererile zisului Petru, am dat și am dăruit sau mai bine zis am înapoiat și am întors numitul pământ Săcueni, împreună cu toate folosințele și cele ce țin de el aceluiași Petru și numiților săi frați precum și urmașilor lor, ca să-l stăpânească pe veci și nestrămutat ca pământul lor de moștenire, după cum spune, drept răsplată a faptelor lor vrednice de laudă și ca despăgubire a pagubelor și stricăciunilor asupra moșiilor lor, pe care, se spune, că le-a făcut și le-a pricinuit lor, numitul Gregen în timpul când ei se aflau în oastea noastră amintită.

¹⁾ *Zekuhyd*, orașel în regiunea Bihor. ²⁾ Vaenada greșit pentru vaivoda, e vorba de Nicolae Gereg, fost voevod al Transilvaniei (1272—1274). ³⁾ Lacună în textul latin publicat.

⁴⁾ *Budum*.

Intru amintirea și tăria veșnică a acestui lucru, am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Data de mâna venerabilului bărbat magistrul Ioan doctor în dreptul canonic, prepozit de Buda, <prepozit> ales al bisericii de Alba, vice-cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și opt, la calendele lui Septembrie și în al șaptelea an al domniei noastre.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densusșianu, I, I, p. 413—414.

216

1278 Septembrie 22, Viterbo.

Papa Nicolae al III-lea aflând de turburările și răscoalele din Ungaria care primejduesc viața oamenilor și bunurilor bisericilor, numește pe Filip episcopul de Fermo <Italia> legat apostolic în Ungaria, Polonia, Cumania și alte țări vecine, însărcinându-l să ia toate măsurile pentru sporirea credinței, așezarea din nou a păcii și cinstirea scaunului apostolic.

Regest după textul lat. din Hurmuzaki-Densusșianu, I, I, p. 414—416.

217

1278 <Septembrie 22, Viterbo>.

Papa Nicolae al III-lea poruncește prelaților, conventurilor și capitlurilor din Ungaria, Polonia, Cumania și alte țări să primească cu cinste pe <Filip> episcopul <de Fermo, Italia>, numit legat apostolic în acele părți și să se supună poruncilor și îndemnurilor lui.

Regest după textul lat. din Hurmuzaki-Densusșianu, I, I, p. 417.

218

1278 Octombrie 6, <Oradea>.

Capitulul bisericii din Oradea, tuturor credincioșilor întru Hristos care vor vedea scrisoarea de față mântuire întru cel ce dăruiește mântuire. Nu ar fi o măsură lipsită de înțelepciune și de folos, ca cele ce se făptuesc în timp <și sunt> pieritoare cum este <și> amintirea, să se statornicească ²⁾ întrucâtva prin dăinuirea scrisului.

De aceea, prin scrisoarea de față vrem să dăm de știre tuturor, atât celor de acum cât și celor viitori, că, înfățișându-se în persoană înaintea noastră, Mykou, fiul lui Marcell, pe de o parte, Pazman și Fanchuka, fiii lui Felician, pe de alta, au arătat și au spus că au rânduit și au făcut cu deplina lor învoire și

¹⁾ Szêkesfekerôvár, oraș în R. P. Ungară ²⁾ stabilitatur.

încuviințare acest schimb între moșiile lor, ca pomenitul Mykou să dea și să predea, pomeniților Pazman și Fanchuka partea sa de pământ Petreștii-de-Sus ¹⁾, pe care o are în părțile Transilvaniei, împreună cu folosințele și cele ce țin de ea, ca să o stăpânească în veci și nestrămutat, în schimbul pământului numit Fancica ²⁾ aflător lângă Bereteu ³⁾.

În amintirea acestui lucru, la cererea părților, am dat scrisoarea de față în-tărită cu puterea peceții noastre.

Dată la octavele fericitului arhanghel Mihail, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și opt, pe când domnul Batur era prepozit, Iwan cantor, Benedict custode.

Textul lat. în *Codex dipl. patrius*, VIII, p. 413.

219

1278 Octombrie 7, Viterbo.

Nicolae, episcopul, iubitului fiu . . . provincialul ordinului fraților Minorități ⁴⁾ din regatul Ungariei, mântuire etc. Faptele tale strălucite și ale altor frați ai ordinului tău ne-au venit ca o mireasmă bună ⁵⁾ și nădăjduim cu dreptate ca străduința voastră să țințească mai ales în a câștiga prin cuvânt și prin pildă suflete pentru Hristos. De aceea având în tine deplină nădejde întru domnul, dăm ca sarcină chibzuinței tale, prin împuternicirea scrisorii de față, ca sfătuiindu-te tu cu unii frați chibzuți ai provinciei tale, să trimiți la Cumani, — care sunt gata să primească credința catolică, — pe acei frați ai acestui ordin, pe care îi socotești potriviți pentru aceasta, pentru ca să le propovăduiască acestora cuvântul lui Dumnezeu. Îngăduindu-ți deasemenea ție și prin tine fraților care au fost trimiși până acum acolo, sau care s'ar întâmpla să fie trimiși în acest scop, ca să-i poată boteza potrivit ritului pe care îl ține biserica romană în asemenea împrejurări pe cei care ar voi să treacă la credința suszisă.

Dat la Viterbo, la nonele lui Octombrie, anul întâi <al pontificatului nostru>.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densusianu I, p. 417—418.

220

1278 Decembrie 28, Viena.

Filip, din mila lui Dumnezeu, episcop de Fermo, legat al scaunului apostolic, tuturor celor ce vor vedea scrisoarea de față mântuire întru domnul. Am pus să se treacă, cuvânt cu cuvânt, în scrisoarea de față cuprinsul unei scrisori așa cum am văzut-o într'un caiet legat.

¹⁾ *Hasadađ*, sat în raionul Turda (reg Cluj). ²⁾ *Fonchuka*, sat în raionul Marghita (reg. Bihor). ³⁾ *Berukio*. ⁴⁾ Franciscani. ⁵⁾ *fragrantiam suavitalis assumimus*, sensul exact: Primim din faptele tale . . . o bună mireasmă.

«Urmează documentul din caietul pomenit, întâi documentul regelui Andrei al II-lea din 1211 și apoi cuvintele privitoare la el». Acesta este privilegiul de danie al țării Bârsei.

«Urmează documentul regelui Andrei al II-lea, din 1211, apoi > alt privilegiu privitor la scutirea dată aceleiași țări a Bârsei. Astfel se găsește cuvânt cu cuvânt în registrul papei Grigore, sub anul al cincilea, la capitolul LVIII. El a voit să întărească în chip binevoitor cele de mai sus scrise și înfățișate ¹⁾ cuvânt cu cuvânt în bula sa. De asemenea, cum că papa a luat țara Bârsei sub protecția sa.

«Urmează documentul papei Honoriu al III-lea, din 1224 cu cuvintele trimitând la acel document». Așa se găsește în registrul papei Honoriu al III-lea, sub anul al VIII-lea. Martinus. După ce ni s'a luat țara Bârsei, despomenitul papă scrie regelui Ungariei.

«Aci urmează documentul papei Honoriu al III-lea, din 1225, după care vin cuvintele:» Așa se găsește cuvânt cu cuvânt în registrul papei Honoriu al III-lea, sub anul al X-lea. Martinus. De asemenea o scrisoare apostolică către alesul Penestrin ²⁾, legat al scaunului papal, cu privire la țara Bârsei.

«In sfârșit urmează documentul papei Grigore al IX-lea, din 1232 după care se înșiră cuvintele:» Așa se găsește cuvânt cu cuvânt în registrul papei Grigore al IX-lea, sub anul al VI-lea, la capitolul CCLXXXII. Martinus. Pe acest exemplar am poruncit să se pună pecetea noastră.

Dat în Viena, în anul o mie două sute și ptezeci și nouă dela întruparea domnului, a cincea zi înainte de calendele lui Ianuarie.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p 135; Hurmuzaki — Densușianu, I, 1, p. 436.

221

1279.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lođomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos ce vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Prin scrisoarea de față vrem să aducem la cunoștința tuturor, că judele și oaspeții noștri din Dej ³⁾ înfățișându-se înaintea noastră ne-au arătat privilegiul dat lor de către domnul Ștefan, ilustrul rege al Ungariei, prea iubitul nostru tată de fericită amintire, cu privire la scutirile lor și au cerut să binevoim să-l întărim și să-l consfințim prin privilegiul nostru.

Cuprinsul lui este acesta: «Urmează documentul lui Ștefan regele cel lănăr, din 1261».

¹⁾ exemplata. ²⁾ adică Praenestinus = de Palestina. ³⁾ Dceswar.

Aşa dar noi, socotind că cererea zişilor noştri oaspeţi în această cauză este dreaptă, am încuviinţat privilegiul dat de tatăl nostru, înscriind acest privilegiu cuvânt cu cuvânt în scrisoarea de faţă şi l-am întărit cu puterea dublei noastre peceţi.

Data de mâna venerabilului bărbat magistrul Nicolae <prepozitul> ales al bisericii din Alba ¹⁾, iubitul şi credinciosul vice-cancelar al curţii noastre, în anul domnului o mie două sute şapte zeci şi nouă, iar în al domniei noastre, al cincilea ²⁾.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 140; Hurmuzaki-Densuşianu, I, 1, p. 406.

222

1279.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmaţiei, Croaţiei, Ramei, Serbiei, Galitiei, Lodomeriei, Cumaniei şi Bulgariei, tuturor credincioşilor lui Hristos, care vor vedea scrisoarea de faţă, mântuire întru mântuitorul tuturor. Prin scrisoarea de faţă voim să facem cunoscut tuturor că, venind în persoană în faţa noastră credincioşii noştri comitele Hegun, fiul lui Ambus şi banul Gogan, fiul aceluiaşi Hegun, ni s'au plâns, că din pricina năvălirii şi a prădăciunilor Tătarilor, moşia lor de moştenire numită Sărăuad ³⁾, aflătoare în vecinătatea moşilor numite Tăşnad ⁴⁾ şi Ghegea ⁵⁾ precum şi a <moşiilor> Girov ⁶⁾ şi Thegea ⁷⁾ din comitatul Selnocul-din-afară a fost părăsită de locuitori şi, cu îngăduinţa noastră, ar voi acum să se aşeze şi să se stabilească acolo.

Dar, deoarece noi nu cunoaştem adevărul despre starea şi felul acelei moşii şi dacă acea moşie a fost şi este sau nu moşie de moştenire a lor, am poruncit prin scrisoare, după obiceiul bun şi vrednic al regatului nostru, credincioşilor noştri din capitlul bisericii din Oradea, ca acel capitlu să trimită un om al lor vrednic de crezare înaintea căruia, omul nostru, comitele Petru, fiul lui Chepan, nobil de Ţeghea ⁸⁾, chemând vecinii şi megieşii acelei moşii Sărăuad, să ridice noi semne de hotar lângă cele vechi şi să o dea ⁹⁾ numiţilor Hegun şi Gogan, după cum se va dovedi că este a lor, ca să o stăpânească pe veci, dacă nu va fi

¹⁾ *Székesfehérvár*, oraş în R. P. Ungară. ²⁾ greşit deoarece în 1279 cădea anul al VII—VIII-lea de domnie nu al V-lea., v. nota la Zimmermann-Werner. ³⁾ *Zaward*, sat în raionul Carei (reg. Baia Mare). ⁴⁾ *Tasnad*, oraşel în raionul Carei (reg. Baia-Mare). ⁵⁾ *Kegyé*, sat în raionul Carei (reg. Baia-Mare). ⁶⁾ *Girov*, azi Gyuro, pustă pe hotarul Sacăşeni, (reg. Baia-Mare) ⁷⁾ *Theuke*. Lectura probabil greşită. Corect: *Sheuke*, care este identic cu pusta Zölce, aproape de Sărăuad. ⁸⁾ *Chegen*, sat proape de Sărăuad. ⁹⁾ *statueret*: să o atribue sau să statornicească prin punerea în stăpânire.

împotrivire; iar dacă vor fi unii să se împotrivescă contra lor, să-i cheme înaintea noastră la data potrivită.

În sfârșit, credincioșii noștri amintiți, anume capitlul bisericii din Oradea, ne-au scris cu aceste cuvinte: <Urmează scrisoarea capitlului din Oradea, din 1279>.

Așa dar, ținând seama de credința vrednică și de slujbele îndatoritoare ale credincioșilor noștri comitele Hegun și Gogan, prin care ei s'au învrednicit să se facă plăcuți în ochii majestății noastre în diferitele expediții ale regatului nostru și, în deosebi în războiul nostru obștesc pe care l-am purtat împotriva regelui Boemilor și în care însuși acel rege a fost omorât, am înapoiat, am dăruit, am încredințat, am întărit și am predat ¹⁾, prin numitul nostru om, în fața pomenitului martor al aceluia capitlu, din bunăvoința noastră regală, aceluiași Hegun și Gogan, precum și urmașilor lor, moșia Sărăuad, ca moștenire a lor, fără nicio împotrivire, după cum cu adevărat am fost înștiințați prin mărturia scrisă a numitului capitlu, ca să o stăpânească pe veci și nestrămutat în chipul arătat, împreună cu toate folosințele și cu cele ce țin de ea.

În amintirea și trăinicia veșnică a acestui fapt, am dat scrisoarea de față, întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Dată de mâna cinstitului bărbat magistrul Achen vice-cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și nouă, iar al domniei noastre în anul al optulea.

Textul lat. Deutsch-Firnhaber, I, p. 116—117.

223

<1279>.

Prea strălucitului domn Ladislau, din mila lui Dumnezeu, ilustrul rege al Ungariei, capitlul bisericii din Oradea, rugăciuni evlavioase și credincioase întru domnul. Primind scrisoarea luminăției voastre, am dat omului vostru, numitului Petru, fiul lui Chepan, ca martor în locul nostru pe cinstitul bărbat magistrul Ioan, tovarășul și canonicul nostru, pentru împlinirea pomenitei voastre porunci. Iar omul vostru, reîntors după aceia la noi, împreună cu martorul nostru, ne-a mărturisit față de acela că au sosit la locul numitei moșii Sărăuad și, chemând pe toți vecinii și megieșii acelei <moșii>, în fața lor au cercetat-o pe la vechile ²⁾ semne de hotare a ridicat altele noi pe lângă cele vechi. Iar după ce au aflat adevărul întreg dela toți vecinii și megieșii și dela ceilalți oameni de orice stare din ținut ³⁾ și anume că acela a fost moșie de moștenire a pomeniților Hegun și Gogan și nefiind nicio împotrivire, acel om al vostru, față cu martorul nostru, a încredințat și a satornicit ⁴⁾ numita moșie Sărăuad, împreună cu toate folosințele și cu cele ce țin

¹⁾ restituimus, donavimus, assignavimus, confirmavimus et tradidimus. ²⁾ reambulassent. ³⁾ districtus. ⁴⁾ statuisset et assignasset.

de ea, pomeniților Hegun și Gogan și urmașilor lor, ca s'o stăpânească pe veci și nestrămutat, ca pe o moștenire a lor, potrivit poruncii voastre.

Textul lat. la Teutsch Firnhaber, I, p. 116—117.

224

1279.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Prin scrisoarea de față voim să aducem la cunoștința tuturor, că deoarece am înțeles din scrisoarea ilustrului rege Ștefan tatăl¹⁾ și înaintașul nostru, că văzând el slujbele și faptele de credință ale lui Laurențiu, fiul lui Helyce²⁾ și ale lui Leustachie, fiul susnumitului Laurențiu, s'a milostivit de atâta îndurare, încât a îngăduit ca ei și moșiile lor să se bucure și să rămână în legea și în obștea Secuilor din Telegd³⁾ și noi suntem datori să întărim prin puterea scrisorii noastre binele făcut susnumiților.

Iar cuprinsul acelei scrisori <a lui Ștefan> este acesta: Ștefan din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, etc. <Urmează documentul lui Ștefan al V-lea din 1270—1272>.

Și pentru ca cuprinsul acestei fapte să rămână pe veci neatins, am dat scrisoarea de față întărită prin puterea dublei noastre peceti.

Data de mâna iubitului și credinciosului nostru venerabilul bărbat magistrul Nicolae vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și nouă, iar al domniei noastre al șaptelea an.

Textul lat. în *Székhely oklevéltár*, III, p. 3—4; Zimmermann-Werner, I, p. 139—140.

225

1279 Ianuarie 30.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și al Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față mântuire întru mântuitorul tuturor. Prin cuprinsul scrisorii de față voim să aducem la cunoștința tuturor, că deoarece noi, după moartea lui Ștefan, strălucitul rege al Ungariei, prea iubitul nostru tată de strălucită amintire, am rămas în vârstă fragedă și copilărească și neputându-ne cârmui țara, Toma de Kany — mergând pe urmele necredincioșilor

¹⁾ La Zimmermann-Werner, I, p. 139, lipsește cuvântul tată. ²⁾ La Zimmermann, *Helvez.*

³⁾ Denumirea veche a scaunului secuesc Odorheiu.

noștri, mai întâi pe ale voevodului Nicolae, fiul lui Pavel, iar apoi pe ale lui Gregen, fratele acestuia — a săvârșit multe fapte de necredință și jafuri în țara noastră și așezându-se ¹⁾ în cetatea voevodului Nicolae și a lui Gregen, numită Palota ²⁾, acel Toma a pustit toate moșiile credincioșilor noștri nobili din neamul Borșa: ale comitelui Toma și ale magistrului Ioan, fiii lui Barnaba, ale magistrului Roland și Ștefan, fiii acelui comite Toma, pricinuindu-le pagube de trei sute de mărci —, deoarece aceștia, în timpul răsvrătirii și ale luptelor ațâțate în țara noastră de baronii noștri necredincioși, rămânând statornici în credința datorată nouă și coroanei noastre, nu au voit să se alăture nicidecum baronilor noștri necredincioși. Și când, trecând anii copilăriei, am ajuns, din milostivirea dumnezeiască, la vârsta bărbătească și am luat cu drept deplin cârmuirea țării noastre, înfrânând pe făcătorii de rele și pe jefuitori cu ajutorul lui Dumnezeu, am hotărât ca pe locuitorii țării noastre, care până acum au suferit așa grele nedreptăți și pagube atât de mari din partea răufăcătorilor și jefuitorilor, să-i aducem la vechea stare de liniște și de pace.

Prin a mare, mergând noi la Oradea din Bihor, împreună cu unii dintre baronii noștri din cele șapte comitate, adică din Bihor, Solnoc, Sătmar, Crasna, Békes, Zarand și Szaboles, am chemat adunarea obștească ³⁾ la Oradea. Cum așa dar, numitul Toma de Kany — care nu s'a îngrijit să vină la adunarea noastră, a fost învinuit în fața majestății noastre de păcatul furtului și al tâlhăriei și arătat obștește ⁴⁾ ca jefuitor al locuitorilor regatului nostru de către toți nobilii și de ceilalți oameni de orice stare veniți din cele șapte comitate la adunarea noastră din Oradea și prin arătarea acestora ne-am încredințat lămurit că numitul Toma de Kany a prădat toate moșiile comitelui Toma și ale pomeniților magiștri Ioan, Roland și Ștefan, pricinuind acestora o pagubă de trei sute de mărci.

Pentru samavolniciile și faptele sale de necredință, osândindu-l noi la moarte pe acest Toma de Kany, am dat și am dăruit susnumiților, comitelui Toma și magiștrilor Ioan, Roland și Ștefan și celorlalți fii ai comitelui Toma, anume Iacob, Ladislau, Benedict și Ioan, precum și fiilor amintitului magistru Ioan, anume lui Petru, Ioan și Nicolae și prin ei moștenitorilor și urmașilor moștenitorilor lor, satul acestuia, <al lui Toma>, Vrws ⁵⁾, aflător în comitatul Bihorului, — pe care numitul Toma nu-l stăpânea ca danie regală și nici din dreaptă cumpărare, ci îl cotropise cu sila pe vremea când domnia săi, amintiții Nicolae voevod și Gregen, se purtau cu mare samavolnicie în țara noastră și în deosebi în ținutul Orășii, — împreună cu toate folosințele sale între vechile semne de hotare și margini, cu care a fost hotărnicit și stăpânit de către stăpânii săi dinainte.

¹⁾ *commorando*. ²⁾ Deerspalataya, sat aproape de Oradea (reg. Bihor). ³⁾ *generalem congregationem*. ⁴⁾ *publice proclamatus*. ⁵⁾ Așezare părăsită în comit. Bihor (R. P. Ungară).

<Deasemenea le-am dăruit> și via acestuia de cumpărare aflătoare pe pământul bisericii din Oradea, în locul numit Pyspukmal¹⁾ și toate bunurile acestuia²⁾, mișcătoare și cliar nemișcătoare, care deși față de jafurile și pagubele pricinuite de numitul Toma de Kany comitelui Toma și magistrilor Ioan, Roland și Ștefan, se pare că sunt puține, totuși le dăm pentru toate pagubele și mai ales pentru jefuirile îndurate de aceștia, ca să le stăpânească pe veci și nestrămutat.

Spre amintirea și tăria veșnică a acestui lucru, am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceti.

Dată de mâna iubitului și credinciosului nostru, venerabilul bărbat, magistrul Nicolae prepozit ales al bisericii de Alba, vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și nouă, în a treia zi înaintea calendelor lui Februarie, indicțiunea a șaptea, iar al domniei noastre al șaptelea an.

Scaunul mitropolitan al bisericii din Strigoniu fiind liber. Fiind arhiepiscopi Ioan de Spalato, Ioan <arhiepiscop> ales de Calocea, cancelarul curții noastre, și cârmuind în chip fericit bisericile lui Dumnezeu episcopii, Iob de Pécs, Lodomer de Oradea, Timoteiu de Zagreb, Dionisie de Győr, Petru al Transilvaniei, Andrei de Agria, Grigore de Cenad, Petru de Vesprim, Toma de Vaț, Matei fiind palatin, comite de Sopron, de Somogy și jude al Cumanilor, Nicolae ban al întregii Slavonii; Ugrin marele nostru vistiernic și ban de Machou, Fynta voevod al Transilvaniei și comite de Solnoc, Ștefan marele nostru stolnic, comite de Poson, Laurențiu ban de Severin, Ștefan ban, judecător al curții noastre și comite de Musu, Petru marele nostru comis, comite de Sibiu³⁾, magistrul Petru comite de Nytra, Iacob marele nostru paharnic, Chepan comite de Vasvár, Pavel comite de Barana, magistrul Reynold comite de Wolkou, Ioan comite de Zalad, precum și mulți alții stând în fruntea comitatelor și a dregătoriilor regatului.

Textul lat. în Wenzel, XII, p. 250—253.

226

1279 Martie 13.

<Ladislau al IV-lea regele Ungariei înobilează mai mulți arcași din Seghedin. În lista demnitarilor, între alții>: Lodomer episcop de Oradea, Petru episcopul Transilvaniei, Fyntha voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc, Laurențiu banul Severinului, Petru mare comis și comite de Sibiu.

Regest după textul lat. din Fejér, V, 2, p. 490—493.

¹⁾ Coastă episcopală (din R. P. Ungară). ²⁾ ale lui Toma de Kany. ³⁾ *Zybynio*.

1279 Mai 11, Buda.

Noi Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, prin scrisoarea de față dăm de știre tuturor căroră se cuvine că iubitul și credinciosul nostru Laurențiu banul de Severin, fiul răposatului voevod Laurențiu, înfățișându-se înaintea noastră, ne-a cerut cu smerită rugămintă să-i dăm voie să vândă o moșie a sa numită Chintelnic ¹⁾, ce ținea odinioară de comitatul Dobâca și pe care numitul voevod Laurențiu, tatăl lui, o dobândise dela luminatul principe, regele Bela, de fericită pomenire, prea iubitul nostru bunic, comitelui Hench, fiul lui Brevdulinus de Rodna, căpitanul ²⁾ cetății Buda, adică celui mai apropiat vecin al său.

Cu toate că, în diferitele schimbări ale vremii zisa moșie Chintelnic a trecut în diferite mâini, totuși fiindcă am aflat că acea moșie a fost dobândită de numitul voevod Laurențiu prin marile și credincioasele lui slujbe ³⁾ și dania ce i-a fost făcută pentru aceasta nu trebuie să-i fie retrasă nici într'un clip, noi, care prin slujba cârmuirii, suntem datori să cumpănim meritele slujbelor și să încuviințăm dorințele celor ce cer lucruri drepte, am socotit că trebuie primită în această privință cererea banului Laurențiu, mai ales că acela se afla în stăpânirea pașnică a celui sat sau moșii, prin acea răsplătire ⁴⁾. El dobândind dela noi această învoire <și> înfățișându-se în persoană înaintea noastră, a declarat că a vândut comitelui Hench despomenita moșie numită Chintelnic, pentru o sută cincizeci de mărci de argint fin ⁵⁾ și că a primit dela acesta întreaga sumă.

La această vânzare și cumpărare noi, după dorința tuturor baronilor noștri și la stăruința părților, ne-am dat încuviințarea și învoirea noastră regală, voind ca numitul comite Hench și, prin el, moștenitorii săi și urmașii acestor moștenitori în viitor, să poată stăpâni și avea această moșie Chintelnic în hotarele ei vechi de mai înainte, în care aceasta fusese hotărnicită, împreună cu toate folosințele și toate cele ce țin de ea, fără ca să fie turburați de nimeni, iar toate privilegiile, actele, scrisorile și alte dovezi, dacă s'ar înfățișa cumva vreunele la judecată, sau în afară de judecată, împotriva acestui comite Hench, în mersul vremii, de către acei căroră le-a căzut cândva această moșie prin prefacerile vremurilor, după cum se spune mai sus, sau de alții, fiind zădărnice și desființate și rămânând în putere doar scrisoarea de față.

Dată la Buda, la sărbătoarea înălțării domnului, în anul o mie două sute șaptezeci și nouă.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 136—137; Hurmuzaki-Densusianu, I, 1, p. 420.

¹⁾ *Kendteluk*, sat în raionul Bistrița (reg. Rodna). ²⁾ *rector*. ³⁾ *magnis et fidelibus obsequiis*. ⁴⁾ *illa vice*. ⁵⁾ *finiti argenti = fini argenti*.

1279 Mai 23, Buda.

Ladislau, diu mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galității, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei ¹⁾, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față mântuire întru mântuitorul tuturor. Primul început al miluirii ²⁾ dumnezeiești cu care ne-a miluit din înălțime domnul, soarele cel adevărat ³⁾, prin care suntem legați de trupul sfintei maici biserici, îl recunoaștem precum suntem datori în strămoșul nostru, sfântul rege Ștefan, luminat cu lumina credinței catolice de către sfânta biserică romană. Asupra lui, pătruns de îndurare dumnezeiască, s'a răspândit cu mireasmă sfântul mir al dreptei credințe, din el, înmulțindu-i-se vlăstarele prin revărsarea harului ceresc, au coborât din sămânță strălucită împreună cu ceilalți prea luminați regi ai Ungariei, de la ei au primit cărmuirea regatului și coroana.

Și, pentru ca să arate mai lămurit că ocârmuirea credinței e statornicită în prea sfânta biserică romană și că ea este lăcașul lui Hristos și locul de găzduire al treimei, el ⁴⁾ s'a învrednicit să dobândească prin arătare dumnezeiască coroana regatului nu de la el sau de la altul, ci dela această biserică romană, maica și stăpâna tuturor, pentru ca strălucirea dumnezeiască să răspândească darurile sale prin <această biserică romană> ca dintr'un cap ⁵⁾ asupra trupului întreg, și să înțeleagă că este scos de sub îngrijirea dumnezeiască acel ce se abate și se îndepărtează de temelia lui Petru ⁶⁾.

Și fiindcă nu este nimic care să strălucească cu lumină mai limpede decât dreapta credință în principe, silindu-ne din toată puterea minții să lărgim corul credinței dumnezeiești, luând ca pildă și călcând pe urmele aceluia prea sfânt rege Ștefan, strămoșul nostru, pentruca să aducem în barca ⁷⁾ domnului, la unirea credinței, printre ceilalți, nulfimea Cumanilor, însemnată, în parte, cu pecetea domnului, întrucât a primit taina botezului, deși până acum rățăcește pe calea moravurilor ⁸⁾ <rele>, și partea rămasă <să o ducem> dela închinarea ⁹⁾ păgânis-mului <păgânătății> ¹⁰⁾ la cunoașterea credinței creștine, prin mijlocirea venerabilului și preasfântului părinte domnul Filip, diu mila lui Dumnezeu, episcop de Fermo, legat al scaunului apostolic, prin sfânta sa îngrijire cu ajutorul îndurării domnului, pentru ca să izbândească împărăția cerească prin cea pământ-ească, ne-am legat și am jurat solemn pe prea sfânta evanghelie a lui Dumnezeu,

1) In text *Vulgarie*. 2) *visitationis*, manifestare divină, revelație. 3) *verus oriens* = Dumnezeu, soarele credinței care prin razele sale chiamă oamenii la lumina cea adevărată, imagine îndeobște cunoscută în Evul Mediu. 4) regele Ștefan. 5) *principali*. 6) *Petri soliditate* (joc de cuvinte cu *petrae soliditate*). 7) *archa* = corabie. 8) *via morum* probabilă lectură greșită pentru *via errorum* = calea rătăcirilor. 9) *ritus*. 10) *paganitatis*, în paranteză în textul latin publicat.

în fața aceluia venerabil părinte domnul legat, a tuturor prelaților și călugărilor și căpeteniilor noastre ¹⁾ care au fost atunci de față.

Întâi, am jurat să păzim și să ținem și să facem să fie ținute și păzite în regatul nostru și în ținuturile supuse nouă credința catolică și libertatea bisericii ²⁾ și să păstrăm nevătămate legile și decretul sfinților regi, strămoșii noștri, bunele obiceiuri ale lor, precum și toate celelalte și fiecare în parte, pe care obișnuiau să le jure strămoșii noștri la încoronarea lor și să sprijinim cu tărie cuvenită prin brațul dreptății ³⁾ și a puterii noastre pe venerabilul părinte domnul Filip, legat al scaunului apostolic și pe ceilalți, cărora li se cuvine aceasta prin slujba lor, pentru înfrânarea și alungarea ereticilor din regatul nostru și din ținuturile supuse nouă.

În al doilea rând, am jurat în fața celor arătați mai sus, să împlinim cu adevărat și să păzim în același fel și să facem să fie păzite de către supușii noștri cele nouă porunci privitoare la credința catolică și libertatea bisericii precum și la starea ⁴⁾ creștinilor și a Cumanilor.

În sfârșit, am jurat și am făgăduit venerabilului părinte, amintitului domn legat, să ținem și să facem să se țină cele mai jos scrise, pe care căpeteniile Cumanilor Uzuz și Tolon au jurat în chip solemn și în fața tuturor, înaintea aceluia domn legat și a noastră, în numele lor și al obștii Cumanilor, a căror împuternicire și încuviințare spuneau că o au, că le vor împlini și le vor păzi fără nicio abatere pentru păstrarea dreptății și pentru paza unității credinței; și ne vom îngriji în toate chipurile și luăm în sarcina noastră și în grija majestății noastre, sub îndatorirea regatului nostru și a noastră, că acele căpetenii ale Cumanilor și toți Cumanii să păzească cu credință poruncile ⁵⁾ scrise mai jos.

Care porunci sunt arătate în această desfășurare, anume: ca toți Cumanii <împreună> și fiecare în parte, de orice vârstă și sex, care nu s'au botezat încă, vor și doresc să primească taina botezului și să primească și să țină toate tainele bisericesti și toate celelalte <porunci> ce trebuiesc păzite și pe care le învață, le ține și le propovăduiește prea sfânta biserică romană și, părăsind și lăsând cu totul cinstirea idolilor și toate și fiecare închinare păgână să păstreze unirea credinței catolice.

Și s'au îndatorat foarte deslușit să părăsească și să plece din corturile și din casele lor de pâslă ⁶⁾ și să locuiască și să sălășluiască în sate după obiceiul creștin, în clădiri și case statornice ⁷⁾ și s'au legat lămurit să urmeze pe creștini în toate moravurile și riturile.

În afară de aceasta, se vor înfrâna cu totul dela săvârșirea oricăror nelegiuiri și pricinuirii de focuri, dela omorîrea creștinilor și dela vărsări de sânge creștin

¹⁾ *satrapum nostrorum*. ²⁾ adică privilegiile bisericii. ³⁾ *jurisdictionis et potestatis brachio*. ⁴⁾ *statum*. ⁵⁾ *articulos*. ⁶⁾ *a tabernaculis suis et domibus fixis*. ⁷⁾ *in aedificiis et domibus solo fixis*.

în regatul și ținuturile supuse stăpânirii noastre și nu vor face niciodată, ca până acum ¹⁾, nici nu vor îngădui cătuși de puțin să se făptuiască de oamenii sau supușii lor asemenea fapte.

Pe lângă aceasta, acei împuterniciți ²⁾ ai Cumanilor au cerut cu umilință domnului legat ca acest domn legat să se îngrijească să numească câțiva cercetători ³⁾ vrednici de crezare, care să cerceteze fiecare seminție a lor în parte și printre spițele semințiilor lor ⁴⁾, prin orice linie s'ar lega între ele și printre toți ceilalți supuși ai lor ca să afle adevărul cu privire la toate și la fiecare în parte din cele de mai sus și să fie datori să-l arate și să-l înfățișeze domnului legat și nouă, pentru ca acela care va fi găsit că a călcat vreuna din <poruncile> de mai sus, să primească dela acel venerabil părinte și dela însăși biserica pedeapsa bisericească pe care o merită și să simtă prin noi cuvenita urgie a pedepsei lumesti.

Iu sfârșit, des pomeniții împuterniciți ai Cumanilor pe temeiul împuternicirii lor, au lăsat și au părăsit în numele lor și al acelor Cumani, toate mănăstirile, bisericile și moșiile mănăstirilor, bisericilor și ale tuturor nobililor și ale celorlalți creștini, pe care le-au cotropit și le-au stăpânit până acum pe nedrept și fără să li se cuvină, spunând că acei Cumani și dăușii sunt gata să înapoieze și să întoarcă, la porunca aceluiaș domn legat, toate și fiecare în parte din cele sus arătate.

Făgăduim deasemenea sub chezașia credinței și a jurământului depus și sub îndatoririle amintite, că vom primi, vom păzi și vom face să se țină și să se păzească cu strășnicie de către toți cei supuși stăpânirii noastre toate cele de mai sus și oricare altele pe care acest venerabil părinte legat al scaunului apostolic va pune să se orânduiască în adunarea obștească ⁵⁾ a regatului nostru ce trebuie să se țină în a douăzecea zi după sărbătoarea fericitului Ioan Botezătorul, pentru sporirea credinței creștine și a libertății bisericești, pentru înălțarea tronului regal și pentru starea pașnică a regatului nostru.

Toate acestea, anume atât poruncile sus amintite cât și celelalte care vor fi fost hotărâte și vestite solemn ⁶⁾ în amintita adunare de către domnul legat, vom pune să fie înscrise rânduit ⁷⁾, în scrisoarea noastră publică, sub bula noastră de aur și astfel întocmită și pecetluită, o vom preda și vom face să fie predată legatului, spre veșnica amintire a acestui lucru.

Iar dacă cumva nu am putea aduce pe amintiții Cumani la păzirea și împlinirea celor sus zise și a fiecăreia în parte, prin sfaturi, îndemnuri, lămuriri și rugăminți, am acceptat, am făgăduit și am jurat că în sus zisa adunare vom proclama și porni împotriva zișilor Cumani o expediție generală în regatul și ți-

¹⁾ în antea greșit în loc de *ut antea*. ²⁾ *procuratores*. ³⁾ *inquisitores* = anchetatori.
⁴⁾ *generationes*. ⁵⁾ *in convocatiōne publica*. ⁶⁾ *ordinata et sollempniter publicata*
⁷⁾ *serialim*.

nuturile supuse nouă, la care vom pofti și vom face să fie poftiți prietenii noștri și ai regatului nostru, pentru a-i sili <pe Cumani> prin brațul puterii regale, cu ajutorul zisei armate și a oricăror altor mijloace folositoare, la primirea, împlinirea și păzirea tuturor și a fiecăreia în parte din cele sus zise.

Iar dacă amintiții Cumani vor putea fi aduși de noi deadreptul la primirea și păzirea tuturor și a fiecăreia în parte din cele sus zise, făgăduim, sub îndatoririle amintite, că îi vom sili să dea neapărat ostatici care să fie păziți și ținuți în regatul și în ținuturile noastre, la porunca și la hotărîrea amintitului domn legat, în locul sau locurile, acela sau acelea, păziți de către acela sau aceia care vor părea potrivii aceluiaș domn legat.

Spre mărturia, amintirea și cunoștința mai deplină a tuturor acestora și spre tăria veșnicei trăinicii, am dat scrisoarea de față întărită cu atârnarea și ocrotirea dublei noastre peceti.

Dată la Buda, de mâna iubitului și credinciosului nostru magistru Nicolae vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și nouă, în a noua zi înainte de calendele lui Iulie, în al șaptelea an al domniei noastre.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 421—423.

229

1279 Iunie 13, Roma (sf. Petru).

Nicolae episcopul etc. venerabilului frate Lodomer fost episcop de Oradea, <arhiepiscop> ales de Strigoniu, mântuire etc. Datoria slujbei noastre de păstor ne mână cu atâta mai mare iubire spre folositoarea purtare de grijă față de biserica din Strigoniu, pe care ne-o cere și folosul care, după cum se nădăjduște, se va naște prin aceasta pentru întregul regat al Ungariei, cu cât nu numai râvna ne îndeamnă și conștiința ne zorește cât mai stăruitor <să facem> aceasta, ci ne-o cere și grabnica ei nevoie, care nu ne este necunoscută.

În adevăr am aflat, că cercetarea alegerii făcute mai de mult la acea biserică în persoana iubitului iin Nicolae prepozitul transilvănean a fost amânată prin fel de fel de intrigi timp mai îndelungat; că, începută pe vremea înaintașului nostru de fericită pomenire papa Grigore al X-lea a fost târăgănată până în <vremea> noastră și <astfel> a adus numitei biserici vătămări, prin neajunsurile unei îndelungate vacanțe, a slăbit-o prin pagubele <pricinuite> și a doborât-o prin nemăsuratele pierderi <ce le-a suferit>. Din care pricină, luând noi împotriva acestor lucrături măsuri nimerite și potrivite dreptății, anulând, după dreptate, în urma sfatului fraților noștri acea alegere și neprimind cererea ce ne-a făcut-o venerabilul nostru frate... episcopul de Vesprim în legătură cu acea biserică, nu din pricina lipsurilor persoanei <despre care ne ruga>, ci din pricina altor fapte, pentru ca nu cumva o mai îndelungată vacanță, de care era amenințată

cu adevărat biserica din pricina neînțelegerilor din capitlul de Strigoniu și a altor lucruri, să nu aducă acelei biserici și mai mari pagube, am hotărît, de data aceasta, să luăm pe seama scaunului apostolic purtarea de grijă a acelei biserici. Totuși câțva timp, nu fără pricină, am întârziat să purcedem la aceasta, pentru ca lăsând timp să ni se dea știre despre o persoană potrivită cu cinstea și sarcinile acelei biserici, să ne putem îngriji de acea biserică cu cât mai din vreme, cu atât mai înțelept și mai cu mult folos.

În sfârșit, după ce am cercetat amănunțit faptul și ne-am consfătuït cu privire la deosebite persoane, în urma consfătuïrii ne-am oprit asupra ta și socotind, așa cum am aflat din spuse vrednice de crezare, că ești un bărbat înțelept la sfat, harnic la faptă, puternic prin virtutea și bunul tău renume și că ai slujit la biserica din Oradea nu numai cu credință, ci și cu folos, așa încât tu <care ai fost> peste puține credincios, ai fi vrednic să fii pus peste multe, am hotărît în urma sfatului fraților <noștri> și din plinătatea puterii <noastre> apostolice să te deslegăm de legătura ce te ține <legat> de biserica din Oradea și mutându-te la numita biserică din Strigoniu pentru grabnica ei nevoie și spre neîndoelnicul ei folos, te-am numit arhiepiscop și păstor, dându-ți voie totodată să pleci nestânjenit la biserica din Strigoniu. Avem încredere că prin chibzunța ta — și cu nădejdea în îndurarea dumnezească — te vei arăta folositor bisericii din Strigoniu, atât în cele duhovnicești, cât și în cele lumești, că, prin ajutorul lui Dumnezeu vei tocni pagubele ce i s'au adus prin îndelungata vacanță, că cele stricate le vei îndrepta și cele năruite le vei înălța din nou.

Drept care sfătuim pe frăția ta, te rugăm și te îndemnăm cu grijă, poruncindu-ți prin scrisoare apostolică, ca luând asupra ta cu credință sarcina ce ți s'a dat, să mergi în grabă la biserica din Strigoniu, încredințată purtării tale de grijă atât în cele duhovnicești, cât și în cele lumești, și în așa fel să te îngrijești și de unele și de celelalte la cârmuirea acelei <biserici> spre mântuirea poporului încredințat ție și a ta și să nu încetezi a te îngriji de ea cu cât mai mare osârdie încât <atunci> când, la ziua aprigei judecăți, vei da socoteală de talanții ce ți-a încredințat domnul, să-i înapoiezi înmulțiți cu dobândă îndoită celui ce ți i-a dat plin de încredere.

Dat la Roma, la sfântul Petru, la idele lui Iunie, anul întâiu.

În acelaș chip. Venerabililor frați sufragani ai bisericii din Strigoniu. Datorită slujbei noastre față de biserica din Strigoniu etc. până la «vei înălța din nou», schimbându-se cuvintele în chip potrivit. Drept care sfătuim, rugăm și îndemnăm cu grijă obștea voastră poruncindu-vă prin scrisoare apostolică, ca atunci când numitul <arhiepiscop> ales va veni la voi primindu-l cu bucurie și întovărășindu-l cu cinstea cuvenită, că-i slujiți lui cu credință după cum mădularele <slujesc> capului și să vă siliți a lua cu folos aminte la folsitoarele lui porunci și sfaturi, astfel ca slujindu-i voi lui, după cum sunteți

datori, iar el cârmuindu-vă pe voi, după cum se cuvine, prin iubirea voastră, a unora față de ceilalți, dieceza Strigoniului să înflorească întru domnul și să fie cârmuită în chip folositor după cum va voi acel <arhiepiscop ales>. Altminteri, sentința, pe care după canoane, el ar pronunța-o pentru aceasta împotriva celor nesupuși o vom aproba etc. <Și vom face ca, cu ajutorul domnului> ea să fie păzită <neștirbită> ¹⁾. Dat ca mai sus.

În acelaș chip. Prepozitului și capîtlului bisericii din Strigoniu. Spre folositoarea purtare de grije față de biserica din Strigoniu etc. până la: «vei înălța din nou», schimbându-se cuvintele în chip potrivit. Drept care sfătuim obștea voastră, o rugăm și o îndemnăm cu grijă, poruncindu-vă prin scrisoare apostolică să primiți cu bucurie pe acel <arhiepiscop> ales sosind cu binecuvântarea noastră la biserica din Strigoniu și arătându-i lui cinstea cuvenită unui părinte duhovnicesc, să-i dați lui ca unui părinte și păstor al sufletelor voastre cuvenita ascultare și <cuvenita> supunere și să luați cu folos aminte la poruncile și sfaturile lui folositoare, așa încât să vă bucurați că el a aflat în voi niște fii credincioși iar voi că ați aflat așadar în el un părinte binevoitor. Altminteri sentința etc. ca în ultima <scrisoare> de mai sus. Dat ca mai sus.

În acelaș chip. Clerului, orașului și diecezei de Strigoniu.

În acelaș chip. Locuitorilor orașului și diecezei de Strigoniu etc. până la: «Arătându-i lui și folositoarelor lui porunci etc.» până la: «Să vă bucurați». Dat ca mai sus.

În acelaș chip. Sufraganilor bisericii din Strigoniu etc. până la «Arătând». Să vă sârguiți a-i face lui obișnuitul jurământ de credință și a-l îndestula în întregime din bunurile și veniturile cuvenite lui și vouă; astfel încât el <să vadă> în voi niște fii credincioși etc. până la: «Să vă bucurați». Altminteri sentința sau pedepsele, pe care el le-ar pronunța și le-ar hotărî din această pricină, împotriva celor nesupuși etc. până la: «Să se respecte». Dat ca mai sus.

Textul lat. la Theiner, I, p. 337—338.

230

1279 Iunie 22, Roma (sf. Petru).

Nicolae episcopul etc. prea iubitului întru Hristos fiu Ladislau ilustrul rege al Ungariei, mântuire etc. Datoria slujbei noastre de păstor ne-a mânat cu atât mai mare iubire spre folositoarea purtare de grijă față de biserica din Strigoniu, pe care ne-o cerea și folosul care, după cum se nădăjduiește va izvorî prin aceasta pentru întreg regatul Ungariei cu cât nu numai râvna ne îndemna și conștiința

¹⁾ Formulă finală complectată după actul papei Nicolae al III-lea către prelații Ungariei. Viterbo, 22 Septembrie 1278.

ne zorea cât mai străruitor < să facem > aceasta și ne-o cerea și grabnica ei nevoie, care nu era necunoscută. În adevăr am aflat că cercetarea alegerii iubitului fiu Nicolae prepozitul transilvănean etc. ca în penultima < scrisoare > de mai sus ¹⁾ schimbându-se cuvintele după cuviință, până la: « ar fi vrednic să fie pus peste mai multe ».

Luând seamă ceea ce se spune, < anume > că < el s'a arătat > plin de râvnă față de dregătoria și interesele tale și ceea ce se spune de toți < anume > că a stat totdeauna cu neobosită statornicie lângă înălțimea regală, întrucât gândul nostru este ca prin aceasta să ne îngrijim de folosul tău și al regatului < Ungariei > l-am deslegat pe el de legătura ce-l unea cu biserica din Oradea, până la: « dându-i voie ».

Drept care sfătuim, rugăm și îndemnăm cu grijă pe luminăția ta regală, poruncindu-ți ca spre răscumpărarea păcatelor dacă cumva se află în mâinile tale sau ale oamenilor tăi bunuri lumești ale bisericii din Strigoniu, să le înapoezi fără nicio zăbavă și fără vreo știrbire numitului < arhiepiscop > ales și prin puterea ce ți s'a dat să-i silești și pe alții să i le dea înapoi întru apărarea drepturilor acelei biserici, să-l îmbrățișezi pe el cu brațul puterii regale cu atâta bunăvoință și cu atâta prietenie, încât să fie vrednic prin aceasta de darul veșnicei răsplăți dela cel care răsplătește toate < faptele > bune, iar dela noi, de vestirea audei și de belșugul unei mari iubiri.

Dat la Roma, la sfântul Petru, în a zecea zi înainte de calendele lui Iulie, în anul al doilea.

Textul lat. la Theiner, I, p. 339.

231

1279 Iunie 29.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ranei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Prin scrisoarea de față voim să ajungă la știrea tuturor, că deoarece banul Mykud, fiul comitelui Mykud, iubitul și credinciosul nostru, a adus domnului Bela, hunicul nostru foarte iubit, prea luminatul rege al Ungariei de strălucită amintire, multe slujbe credincioase și cât se poate de folositoare, care din pricina mulțimii lor ar fi obositoare de povestit în parte, totuși ne-am hotărît să pomenim în această scrisoare câteva din aceste slujbe credincioase mai de seamă. Atunci când numitul rege Bela a trimis baronii săi, și mai ales pe suspomenitul ban Mykud ca să cucerească cetatea regelui Boemilor numită Mynen, așezată aproape

¹⁾ E vorba de scrisoarea papei Nicolae al III-lea din 13 Iunie 1279 prin care numește pe episcopul de Oradea Lodomer, ca arhiepiscop de Strigoniu.

de hotarul Ungariei, pe când pomenitul ban Mykud, la atacul acestei cetăți, căuta să intre cu oamenii săi în acea cetate amintită înaintea tuturor celorlalți baroni și se străduia să-și ducă steagul¹⁾ la cetatea pomenită, a fost rănit la mâna dreaptă și în coastă de către oamenii din acea cetate ai numitului rege al Boemilor, deasemenea crunt rănit cu lancea în partea dreaptă a < trupului >.

Apoi când susnumitul rege Bela se ducea în persoană împreună cu baronii săi și mai ales cu banul Mykud să cucerească cetatea regelui Boemilor numită Karchulag²⁾ din regatul Austriei, la acest asalt oamenii zisului rege al Boemilor au frânt banului Mykud piciorul drept cu un bolovan asvârlit și i-au străpuns cu lancea piciorul stâng în fața numitului rege Bela.

Toate acestea se povestesc pe larg, după cum am văzut, în privilegiul regelui Bela privitor la dania a trei pământuri ale cetății Vesprim, numite Zucy³⁾, Zepene și Band, aflătoare în comitatul Zala, și înfățișat nouă de susnumitul Mykud. Ne-am mai lămurit că susnumitul ban Mykud a mai făcut și alte foarte multe slujbe credincioase atât numitului rege Bela, hunicul nostru, cât și iubitului nostru părinte, regelui Ștefan de bună pomenire.

Așa dar noi, pentru atât de multe și de mari slujbe credincioase făcute și aduse de pomenitul ban Mykud, mai întâi sus pomeniților regi, adică lui Bela și lui Ștefan și în sfârșit nouă, în deosebitele expediții ale regatului nostru, mai ales că din spusele tuturor baronilor și nobililor regatului nostru ne-am încredințat pe deplin că numitul ban Mykud, în vremea tulburărilor din regatul nostru când baroni necredincioși de ai noștri împreună cu părtașii lor din regatul nostru au tulburat țara prin lupte lăuntrice, pe când ne aflam în cea mai fragedă vârstă și eram nevârstnici, el nu s'a făcut vinovat de nicio stricăciune și nicio pagubă în regatul nostru, i-am lăsat și i-am hărăzit numitului ban Mykud sus pomenitele pământuri numite Zucy, Zepene și Band, cu toate folosințele și cele ce țin de ele, în vechile lor hotare și margini, așa cum se știe că regele Bela, bunicul nostru, le-a dăruit banului Mykud, după cum am văzut că se pomeneste pe larg în privilegiul aceluia, și acum din nou i le-am dăruit și i le-am dat sus pomenitului ban și prin el moștenitorilor săi și urmașilor acestor moștenitori, să le stăpânească pe veci și nestrămutat, întărind prin puterea scrisorii de față dania făcută de pomenitul rege Bela, bunicul nostru, zisului ban Mykud asupra pământurilor mai sus pomenite.

Și spre amintirea și trăinicia veșnică a acestui lucru, am dat scrisoarea de față întărită prin ocrotirea dublei noastre peceți.

Data de mâna chibzuitului bărbat, magistrul Nicolae iubitul și credinciosul vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și

¹⁾ *Vexillum* (în sens de ceată luptând sub un steag). ²⁾ Kirschlag? pe Zöbernbach (în Austria). ³⁾ Azi Szücs și Band, sate în comit. Vesprim (R. P. Ungară).

nouă, în ziua a treia înainte de calendele lui Iulie, în indicția a șaptea, în al șaptelea an al domniei noastre.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densusianu, I, 1, p. 424—426.

232

1279 Iulie 8.

Ladislaw, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos cari vor vedea scrisoarea de față mântuire întru cel ce dă regilor veșnică mântuire. Prin scrisoarea de față voim să ajungă la cunoaștința tuturor că banul Mykud, fiul iubitului și credinciosului nostru comite Mykud, venind înaintea noastră ne-a arătat un privilegiu de danie al domnului Ștefan, prea iubitul nostru tată, vestitul rege al Ungariei de veșnică amintire, pentru satul numit Dăbâca ¹⁾ ținând de cetatea Dobâca, aflător în comitatul Dobâca și pentru pământul pustiu numit Lujerdiu ²⁾ ținând de aceiași cetate, și pentru alte pământuri pustii ale acelei cetăți, ce țin de susnumitul sat Dăbâca; de asemenea pentru două pământuri numite Igruchteluk și Kerekyghaz ³⁾, în comitatul Turda, în vecinătatea râului numit Arieș, ale lui Grigore cel mic ⁴⁾ iobag al cetății Turda, care a murit fără moștenitori, și ne-a cerut cu stăruință să întărim privilegiul prea scumpului nostru tată și să lăsăm și să păstrăm numitului ban Mykud pământurile dăruite lui de către tatăl nostru și să binevoim a pomeni în privilegiul nostru, din milostivirea noastră regală, slujbele credincioase pe care numitul <Mykud> le-a făcut tatălui nostru și pentru cuvântul cărora se știe că tatăl nostru i-a dăruit susnumitele pământuri.

Slujbele lui credincioase, așa cum am văzut că se cuprind mai pe larg în privilegiul tatălui nostru, am pus să se treacă în scrisoarea de față.

Atunci când regele Bela, prea iubitul nostru bunice, luându-se după sfatul nedrept al unor baroni ai săi alungase în chip nenorocit pe zisul nostru tată din regatul său în părțile Transilvaniei, pomenitul ban Mykud și magistrul Emeric fratele lui împreună cu ceilalți baroni ai tatălui nostru, au învins oastea ungară și cumană trimisă de bunicul nostru să fugărească pe tatăl nostru, când numitul ban Mykud împreună cu fratele său magistrul Emeric a adus slujbe vrednice de laudă în văzul tuturor. Și când, același rege Bela a îndreptat o armată mai mare împotriva tatălui nostru sub conducerea hatmanului ⁵⁾ Laurențiu, fiu lui Kemyu, iar tatăl nostru împreună cu susnumiții, banul Mykud și magistrul Emeric și cu alți baroni ai săi s'a închis în cetatea numită Codlea ⁶⁾ pomeniții, banul

¹⁾ *Dobohawarfalva*, sat în raionul Gherla (reg. Cluj). ²⁾ *Lusad*, sat în raionul Gherla (reg. Cluj). ³⁾ Așezări dispărute în apropierea orașului Turda. ⁴⁾ *Gregorius Parvus*. ⁵⁾ *preduce*. ⁶⁾ *Feketeholm*, sat în raionul Stalin.

Mykud și magistrul Emeric și alți baroni ai tatălui nostru, ieșind din pomenita cetate, s'au luptat bărbătește cu oastea bunicului nostru sub acea cetate și învingând acea oaste au câștigat o izbândă vrednică de laudă, luând prinși pe Laurențiu, fiul lui Kemyn și pe alți mulți, liberând astfel prin vitejia lor pe tatăl nostru din suspomenita cetate. Iar după ieșirea tatălui nostru din zisa cetate, tot banul Mykud cu magistrul Emeric și alți baroni ai tatălui nostru au învins o a treia oaste cumană trimisă tot de bunicul nostru împotriva tatălui nostru, sub conducerea Cumanului Menk; la fel au biruit și o a patra armată a bunicului nostru de sub comanda banului Erney.

Pe urmă, pomeniții, banul Mykud și magistrul Emeric și alți baroni ai tatălui nostru, au învins la localitatea numită Ilsuazeg ¹⁾ o altă armată trimisă din nou împotriva tatălui nostru de zisul nostru bunic, în fruntea căreia era Bela duce de Macso, fiul doamnei Ana și au câștigat o victorie vrednică de laudă, luând prinși pe banul Henric, pe atunci palatin și pe mulți alți oameni ai bunicului nostru și pe Teutonul Preuchul comandantul cetății Buda și pe mulți alții luați în prinsoare și chiar uciși. Acolo deși banul Mykud și magistrul Emeric au adus multe slujbe credincioase, totuși banul Mykud a căpătat atunci niște răni cumplite după cum reiese mai pe larg pentru noi, din privilegiul tatălui nostru. Ne-am mai încredințat că numitul ban Mykud a mai adus tatălui nostru și alte foarte multe slujbe credincioase.

Așa dar, noi — pentru atât de multe și de mari slujbe <aduse> de pomenitul ban Mykud și mai ales cum din spusele tuturor baronilor și nobililor regatului nostru a reieșit cu cea mai deplină siguranță pentru noi că susnumitul ban Mykud, în vremea turburărilor din regatul nostru, când <unii> baroni ai noștri necredincioși împreună cu părtașii lor au turburat regatul nostru prin lupte lăuntrice pe când ne aflam în cea mai fragedă vârstă, el nu a săvârșit nicio stricăciune sau pagubă în regatul nostru — i-am lăsat și i-am hărăzit numitul sat Dăbăca împreună cu ținutul pustiu numit Lujerdiu și cu alte pământuri pustii, împreună cu folosințele ce țin de acel sat, precum și susnumitele pământuri Igruchteluk și Kerekyghaz împreună cu toate folosințele și cele ce țin de ele, în vechile lor hotare și margini așa precum se știe că tatăl nostru, numitul rege Ștefan le dăruise banului Mykud, după cum vedem că se pomenește pe larg în privilegiul aceuia și acum din nou i le-au dăruit și le-am predat susnumitului ban Mykud și, prin el moștenitorilor săi și urmașilor acestor moștenitori, să le stăpânească pe veci și nestrămutat, întărind prin puterea celor de față dania făcută de mult de tatăl nostru, zisului ban Mykud asupra satului suspomenit și asupra pământurilor amintite.

¹⁾ Isaszeg, sat aproape de Budapesta (R. P. Ungară).

Mai hotărîm pe deasupra, ca oricare dintre urmașii noștri ar încerca în decursul vremii să ia, să întoarcă sau să înstrăineze în vreun fel oarecare dela banul Mykud sau dela vreunul din urmașii săi susnumitul sat sau pământuri, să simtă că și-a atras mânia atotputernicului dumnezeu și să fie lovit de blestemul sfintei de dumnezeu născătoare și pururea fecioară Maria și de acela al fericitilor apostoli Petru și Pavel cât și de al sfinților mărturisitori Ștefan, Emeric și Ladislau.

Și spre amintirea și trăinicia veșnică a acestui lucru, am dat scrisoarea de față, întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Dată de mâna chibzuitului bărbat, magistrul Nicolae, iubitul și credinciosul vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și nouă, în ziua a opta înainte de idele lui Iulie, în indicția a șaptea, în al șaptelea an al domniei noastre.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 137—139.

233

<1279> August 6, Pojon.

Ladislau, din mila lui dumnezeu, regele Ungariei, credincioșilor săi din capitulul din Oradea, mântuire și milostivire. Venceslau și Ladislau, fiii lui Vyd de Irina ¹⁾ ne-au declarat că un oarecare iobag al cetății Sătmar, cu numele Teodor, a murit fără să lase moștenitori și, după cum spuneau ei, Teodor luase dela ei o bucată de pământ în Irina, care bucată de pământ, după obiceiul regatului trecând în mâinile noastre, ne-au cerut să le-o dăm lor.

De aceea, vă poruncim vouă ca unor credincioși, ca împreună cu Pavel, fiul lui Clement, omul nostru din Vysontha ²⁾ să trimiteți martorul vostru, în fața căruia omul nostru să se înfățișeze la acel pământ numit Irina, ce se zice al lui Teodor, care a murit fără moștenitori. Și dacă în prezența vecinilor și megieșilor vor găsi că acea bucată de pământ ține de dreptul nostru de danie ori că se poate dărui numiților nobili fără paguba altora, să o hotărască și să o dea ³⁾ pe seama amintiților Venceslau și Ladislau, chemând pentru toate acestea pe cei ce se vor împotrivi înaintea noastră. Apoi ne veți scrie cu credință ziua chemării și timpul hotărît, numele celor ce se împotrivesc, felul și întinderea pământului.

Dat în tabără la Pojon la sărbătoarea papei Sixtus ⁴⁾.

Textul lat. la Fejér, V, 2, p. 500—503.

¹⁾ *Iriny*, sat în raionul Carei (reg. Baia-Mare) ²⁾ Probabil identic cu Visonta, sat în comit. Heves (R. P. Ungară) ³⁾ *statuet et assignet* ⁴⁾ 6 August.

<1279 după August 6, Oradea>.

Strălucitului nostru domn și din mila lui Dumnezeu ilustrul rege al Ungariei, capitlul bisericii din Oradea, cucernice și credincioase rugăciuni întru domnul. Se face cunoscut milostivirii voastre, că am primit scrisoarea voastră cu următorul cuprins: <Urmează scrisoarea regelui Ladislau din 6 Aug. 1279>.

Așa dar, ascultând noi de porunca înălțimii voastre, după cum suntem îndatorati și obligați, am hotărît ca să i se alăture omului vostru Paul, adică fiului lui Clemente, bărbatul potrivit Ioan ori Toma, adică preotul din Kerchi ¹⁾ spre a îndeplini porunca voastră. Acesta, întorcându-se la noi, ne-a spus că, fiind de față vecinii și megieșii și neridicându-se niciun glas de împotrivire, a putut <atribui> acea bucată de pământ Irina de 3 pluguri, care fusese a lui Teodor, iobagul cetății Sătmar, care a murit fără urmași și care <bucată de pământ> ajunsă la el dela aceia, ține de dreptul vostru de danie și pe care omul vostru, sub mărturia omului nostru, a dat-o și a atribuit-o lui Venceslau și lui Ladislau, potrivit deplinei voastre milostiviri, spre a o stăpâni și a o avea cu depline puteri.

Textul lat. la Fejér, V. 2, p. 500—503.

235

1279 <după August 6>.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei și Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei și al Cumaniei, tuturor credincioșilor lui Hristos, care vor vedea scrisoarea de față mântuire veșnică întru domnul. Prin scrisoarea de față voim să aducem la cunoștința tuturor, că venind înaintea noastră nobilii noștri Venceslau și fratele său Ladislau, fiii lui Vyd de Irina, rugându-ne cu umilință, ne-au arătat că o bucată în întindere de 3 pluguri din pământul lor din Irina, le-a fost luată ²⁾ de multă vreme fără niciun cuvânt și fără dreptate, de către Teodor iobag al cetății Sătmar, tot din Irina. Și întrucât acea bucată de pământ trecuse în mâinile noastre, după obiceiul regatului, deoarece numitul Teodor murise fără moștenitori, ei ne-au cerut să le-o dăm lor.

Dar deoarece noi nu știam sigur dacă numita bucată de pământ ține sau nu de dreptul nostru de danie și nici dacă Teodor a murit fără copii, așa cum ni s'a spus nouă, am poruncit hotărît credincioșilor noștri din capitlul de Oradea, ca împreună cu omul nostru Paul, fiul lui Clement din Vysonth, să trimită pe martorul lor, în fața căruia omul nostru se va înfățișa la numita bucată de

¹⁾ Azi Keres, sat în comit. Szabolcs (R. P. Ungară). ²⁾ *alienata*.

pământ a lui Teodor, care a murit fără de urmași și dacă va afla că acea bucată de pământ ține nemijlocit de dreptul nostru de danie și că numitul Teodor a murit fără copii, atunci de față cu toți vecinii și megieșii să o hotărască și să o dea pe seama lui Venceslau și a fratelui său Ladislau, spre a o stăpâni, chemând înaintea noastră pe cei ce s'ar împotrivi la acestea. Așa dar numitul capitolu ne-a scris în acest fel...

Iar noi, luând în seamă credința și vrednicele slujbe ale suszișilor noștri credincioși, pe care cu credință ni le-au arătat și ni le-au adus în deosebitele expediții ale regatului nostru totdeauna și în tot locul și în deosebi atunci când strângând mulțimea oștirii noastre ne-am războit cu regele Boemilor, dușmanul nostru de căpetenie și când fiind ucis regele Boemilor și fiul său fiind prins, baronii săi au fost duși în prinsoare și alți mulți au fost uciși, des amintirii Venceslau și Ladislau, fiii lui Vyd, primejduindu-și viața pentru coroana regală, pe câmpul de luptă, în amintitul războiu, au luptat cu bărbăție și într'un chip vrednic de laudă sub ochii majestății noastre și au primit răni cumplite.

Voind noi ca faptele credincioase și mulțumitoare slujbe ale suszișilor noștri credincioși să nu rămână fără răsplata regală, le-am dat, le-am donat și le-am dăruit credincioșilor noștri Venceslau și Ladislau și moștenitorilor lor și urmașilor moștenitorilor lor acea bucată de pământ din Irina, a lui Teodor, care a murit fără moștenitori și care a trecut în mâinile noastre, spre a stăpâni ei susnumita bucată de pământ pe veci, în pace, între aceleași hotare și margini în care a avut-o și a stăpânit-o și Teodor.

Pentru amintirea acestui lucru și spre veșnica lui trăinicie am dat scrisoarea de față întărită prin puterea dublei noastre peceti.

Dată de iubitul nostru credincios, venerabilul bărbat magistrul Nicolae ales al bisericii din Alba, vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și nouă, iar al domniei noastre anul al șaptelea.

Textul lat. la Fejér, V, 2, p. 500—503.

236

1279 August 10, Buda.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față mântuire întru cel ce dăruiește mântuire. Vrem să facem cunoscut tuturor, atât celor de față cât și celor viitori că, deoarece a fost trimis de către sfântul scaun, adică de vicarul lui Hristos, venerabilul părinte Filip, din mila lui Dumnezeu, episcop de Fermo, legat osebit al acestui sfânt scaun pe lângă noi și în regatul nostru, prin sfatul lui mântuitor

și sfântul său îndemn, au hotărît ¹⁾ domnul Cumanilor, anume Alpar și Vzur ²⁾ și ceilalți domni ai Cumanilor și pe scurt toți nobilii Cumani și obștea lor ca, părăsind cultul idolilor și înlăturând cu desăvârșire toate și fiecare închinare păgână, să îmbrățișeze unirea cu credința catolică sau ortodoxă, să primească ³⁾ taina botezului toți și fiecare, de orice vârstă și sex, care nu sunt botezați și să țină toate tainele bisericii, precum și orice învață, ține și propovăduiește prea sfânta biserică romană.

Și deoarece se știe că credința fără fapte este moartă, noi, pentruca ducerea la îndeplinire a sfintei credințe primită de ei să aibă un început și să i se pună prima temelie și ca domnul legat să-i constrângă la aceasta într'un chip oarecare, am luat mai înainte dela cele șapte seminții ⁴⁾ ale Cumanilor, câte sunt, șapte ostateci, ce vom pune să se țină până la timpul potrivit ⁵⁾.

Iar pe domnii Cumanilor și pe nobilii cumani și tot poporul lor, care locuiește în regatul nostru, noi am hotărît, ținând o adunare solemnă și publică a regatului nostru și în urma unei consfătuiri chibzuite pe care am avut-o cu baronii și cu nobilii regatului nostru, să se așeze ⁶⁾ în chipul și locurile mai jos arătate. Anume se vor așeza de pe acum și vor părăsi ⁷⁾ corturile și casele lor de pâslă ⁸⁾ și vor locui și vor sălășlui în sate după obiceiul creștin, în clădiri și case statornice ⁹⁾, în afară de <îndatorirea> de a-și rade barba, a-și scurta părul și <a-și shimba> portul hainelor, la care venerabilul părinte domnul legat, înduplecat de îndurarea iubirii părintești, în urma supusei noastre stăruinți, nu i-a silit împotriva voinții lor.

În celelalte însă, vor îmbrățișa obiceiurile creștine și se vor înfrâna cu totul dela săvârșirea oricăror nelegiuiri și viclenii, dela omorirea creștinilor și dela vărsarea de sânge creștin în regatul și în ținuturile noastre și nu vor face niciodată, ca înainte ¹⁰⁾ sau nu vor lăsa pe oamenii și supușii lor să facă asemenea fapte.

Și pentru ca cele de mai sus să fie ținute de dânșii, domnul legat va numi câțiva cercetători vrednici de crezare, care să cerceteze printre fiecare seminție a lor și printre spițele semințiilor lor, prin orice linie s'ar lega între ele și printre toți ceilalți supuși ai lor, ca să afle adevărul cu privire la toate și la fiecare în parte din cele de mai sus și să fie datori să ni le arate și să ni le înfățișeze nouă și domnului legat și chiar bisericii, pentruca acel care s'ar afla că a călcat vreuna din cele de mai sus, să primească dela biserică pedepșa bisericească pe care o merită și să simtă deasemeni prin noi urgia pedepsei lumesti.

¹⁾ placuit. ²⁾ În documentul din 23 Mai 1279, este numit *Vzus*. ³⁾ *recepimus*. ⁴⁾ *septem generationes*. ⁵⁾ *ad tempus*. ⁶⁾ *descendere*. ⁷⁾ *a modo*. ⁸⁾ *domibus filtrinis*. ⁹⁾ *in aedibus et domibus solo fixis*. ¹⁰⁾ *ut antea*.

Și deoarece marea mulțime a Cumanilor a cotropit o mare întindere de pământ, hotărîm ca aceia care s'au așezat cu neamul lor între Dunăre și Tisa sau lângă râul Criș, ori între râurile Mureș și Criș, sau pe amîndouă părțile aceluia râu, ori între Timiș și Mureș, ori în jurul lui, și nu în altă parte, ci pe acele râuri sau locuri sau pămînturi pe care regele Bela, bunicul nostru, ilustrul rege al Ungariei de strălucită amintire, a așezat dintru început fiecare seminție cu cor-turile sale, să se așeze și să sălășluiască acolo și acum în chipul de mai sus ca niște nobili ai regatului nostru, dăruindu-le și dîndu-le <noi> acolo pămînturile ce-tăților udvornicilor reginei și alte pămînturi ale slujbașilor ¹⁾ sau ale oamenilor no-bili ²⁾ morți fără urmași, oricare din ele, împreună cu folosințele lor și cele ce țin de ele, anume: păduri, fânețe, heleșteic, pe care le-au cuprins în așezarea lor și care, se știe că țin pe drept de dania noastră, rămânînd totdeauna ne-atinse drepturile și moșiile mănăstirilor și bisericilor.

Le-am mai dat și dăruit acestora pămînturile pustii ale nobililor și ale ioba-gilor cetății, așa pustii cum au rămas de pe vremea <năvălirii> Tătarilor și <cum> sunt lipsite de folosințe și de venituri, adică de heleșteie și de pădurile ce pot aduce un folos ³⁾ astfel totuși ca, sau să le plătim acelor nobili și iobagi ai cetății un preț drept, sau să le facem un schimb asemenea ⁴⁾ pentru aceste pămînturi pustii ale lor. Și toate aceste <pămînturi> și le vor împărți între ei acești domni și nobili cumani pe fiecare seminție după măsura, chipul și starea fiecăruia.

Iar acele pămînturi pustii ale nobililor și iobagilor cetăților, care se bucură de folosințe rodnice, adică sunt bogate în heleșteie și în păduri dese, cum s'a spus mai sus și pămînturile de acest fel pe care acei nobili și iobagi ai cetății își au locuințele, ori oameni, ori sate, fie că se află în altele de un folos mai mic, acele pămînturi le vor stăpîni în pace și în libertate acei nobili și iobagi ai cetății ale cărora sunt <chiar>, printre acei Cumani, ceace au încuviințat și sus zișii domni ai Cumanilor și în deobște toți nobilii Cumanilor, pentru ca de acum să se încheie între ei și acei nobili cumetrie ⁵⁾ și legături de rudenie și să se răspîndească între ei mai mare iubire și prietenie; iar acei nobili și Cumani să se bucure de drepturile unei libertăți deopotrivă ⁶⁾.

Am arătat deslușit că toți și fiecare din domnii și nobilii Cumanilor sunt datori să vină la oastea noastră la care vom veni și noi în persoană, întocmai ca cei-alți nobili slujitori regali; iar dacă cineva dintre ei ar pregeta să vină ⁷⁾, să sufere aceeași pedeapsă și aceeași judecată pe care o suferă ceilalți nobili ai regatului nostru, care pregetă de a veni <la oaste>.

¹⁾ *conditionariorum*. ²⁾ *hominum nobilium* (poate însemna și a oamenilor nobililor).
³⁾ *sylvis lucrativis*. ⁴⁾ *concambium aequivalens*. ⁵⁾ *compaternitas*. ⁶⁾ *aequali praerogativa libertatis*. ⁷⁾ *negligentes exstiterint*.

În sfârșit, cu privire la articolul asupra înapoierii prinșilor creștini, pe care domnul legat l-a avut în vedere mai ales, cu precădere și în mod deosebit, în urma stăruinții noastre și a venerabililor părinți episcopi și a altor prelați și baroni ai noștri, acel domn legat a binevoit părintește în acest fel: ca prinșii creștini pe care îi rețineau în orice chip în regatul și ținuturile noastre, să fie înapoiți hotărît cu totul și nici să nu poată fi reținuți, iar ceilalți prinși ce se află la ei pe care i-au prins în țări străine, îi vor ține.

Pe lângă acestea, fiindcă cele șapte seminții sus amintite ale Cumanilor vor locui și se vor așeza în locuri deosebite și în mai multe eparhii ¹⁾, anume a domnului arhiepiscop de Caloccea și a venerabililor părinți domni episcopi de Oradea, Agria, Cenad și Vaț, vrem, cu încuviințarea aceluiaș domn legat, ca fiecare din acei venerabili părinți, împreună cu un baron al nostru și cu doi slujitori dintre nobilii vrednici de încredere ai regatului, să meargă la acea seminție ce se așează în dieceza sa și să impună taina sfântului botez aceluia care nu sunt încă botezați și să vadă și să cerceteze tot adevărul atât asupra slobozirii prinșilor luați în regatul și în ținuturile noastre, cât și asupra sus amintitelor pământuri pustii ale nobililor pe care le-a cuprins în chipul de mai sus așezarea acelor Cumani; și pe urmă, trebuie să ni-l aducă la cunoștință cu credință, ca să știm să răspundem cu prețul sau schimbul convenit față de acei nobili ai regatului, care au fost stăpânii acelor pământuri.

Nu trecem cu vederea nici aceea că acești domni Cumani și nobili și toată obștea Cumanilor, așa cum a fost statornicit pe vremea bunicului nostru Bela, se vor supune judecății palatinului care va fi în slujbă și care îi va judeca pe oricare împreună cu locuitorii regatului nostru în toate pricinile, având alături de el, pe judele sau principele <cuman> care va fi orânduit de fiecare seminție, așa cum s'a ținut pe vremea bunicului nostru; afară doar când s'ar ivi judecată între doi nobili cumani pentru vărsare de sânge ori pentru altă pricină. Atunci, pe aceasta o va judeca numai judecătorul acelei seminții care va fi din partea învinutului, neputând hotărî nimic palatinul în judecățile acelor doi nobili cumani.

Iar dacă unul din cei doi ce se judecă ar respinge hotărîrea judecătorului din seminția sa și ar face apel la noi, atunci îi vom judeca înșine pe acei doi după dreptate, având pe lângă noi pe judele seminției lor, hotărând în chip deosebit aceasta: dacă unul din acei doi nobili cumani ar fi urmărit pentru vărsare de sânge ²⁾ și cel osândit la moarte ³⁾ ar putea cumva să fugă la noi, atunci, întrucât venit la noi, va scăpa de această vărsare de sânge, dar totuși va trebui să fie alungat; și rămânând astfel în afara regatului, ca surghiunit, să ceară îngăduința de a se întoarce dela aceia pe care i-a vătămat, dacă o va putea dovedi; dar în

¹⁾ *processibus*, greșit pentru *diocesibus*, după cum rezultă din context. ²⁾ adică dacă e vorba de o condamnare la moarte. ³⁾ *pertinens ad mortem*.

acel timp, până o va dobândi, nu va rămâne în regat ci în afară. Iar dacă va fi un vinovat, pentru care, de îndată ce a fugit la noi, ar veni să mijlocească cu privire la surghiunul ¹⁾ vinovatului dintre domnii și nobilii cumani, cerând iertare, atunci un atare vinovat va fi iertat de acest surghiun, dar să dea despăgubire, precum s'a spus mai sus, din averea și bunurile sale, pentru cel față de care s'a făcut vinovat.

Ne-am legat apoi și ne legăm, să nu primim pe nimeni dintre slugile ²⁾ acelor domni și nobili cumani, dacă ar veni la noi; nici baronii și nobilii regatului nostru, nu-i vor putea primi sau ține, ci să fie chiar siliți să dea înapoi acele slugi împreună cu toate bunurile lor, la oricine s'ar găsi.

Iar satele pe care le-am luat dela unii dintre aceia și care țin de dreptul nostru de danie, vom pune să li se înapoieze acelora dela care le-am luat.

Apoi, deoarece sus zișii domni ai Cumanilor și nobili cumani se bucură de aceeași libertate ca și nobilii regatului, hotărîm ca, întocmai ca pe vremea sfinților regi, strămoșii noștri, nu vom cere să fim găzduiți cu sila la nobilii regatului și la oamenii lor nici noi, nici baronii regatului; întocmai așa să nu putem și să nu trebuiască în nici un chip să fim găzduiți cu silă nici noi, nici regina, prea iubită noastră soție, nici baronii noștri la acei domni și nobili cumani și la oamenii lor.

Și încă să poată stăpâni și avea pământurile și moșiile despre care se știe că le-au stăpânit pe drept și în pace până acum în temeiul daniei strămoșilor noștri și a noastră, cu privilegiile acestora și al nostru sau cu orice alte dovezi neîndoioase.

Iar pentru ca acest act de orânduire făcut de noi, să capete puterea trăinicieii veșnice, am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Data de mâna cinstitului bărbat, magistrul Nicolae vice-cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și nouă, în a patra zi înainte de idele lui August, în al șaptelea an al domniei noastre.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 426—429.

237

1279 <după Septembrie 1>.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire veșnică întru domnul. Prin scrisoarea de față, voim să ajungă la cunoștința tuturor că, după ce s'a desbătut înaintea noastră pricina și neînțelegerea privityoare la moșia numită Gylian ³⁾ dintre

¹⁾ *exulari* = a fi surghiunit ²⁾ *servi*. = slugi sau robi. ³⁾ Așezare părăsită între Vetis și Satu Mare (reg. Baia-Mare)

Iaco marele nostru paharnic și comitele Andrei, fiii lui Iaco, pe de o parte și între Ștefan banul de Kulchou, Ladislau și Dionisie, fiii comitelui Tekus, de asemenea magistrul Bartolomeu prepozit de Agria, notar osebit al curții noastre și Benedict fratele său precum și Ioan, fiul comitelui Bach, pe de altă parte, în cele din urmă părțile înfățișându-se înaintea noastră, s'a ajuns între ei la următoarea bună învoială și înțelegere: ca aceștia, banul Ștefan și comitele Ladislau în numele lor și al fratelui lor, Dionisie, magistrul Bartolomeu în numele său și al fratelui său, Benedict și Ioan, fiul lui Bach, au înapoiat, au întors și au lăsat ¹⁾ magistrului Iaco și comitelui Andrei amintita moșie numită Gylian, — care au recunoscut că a fost a lui Kuplan, fiul lui Micu, ruda acelorași Iaco și Andrei, — ca să o stăpânească pe veci și nestrămutat, legându-se ca de acum înainte să nu mai ridice nici o plângere pentru aceea moșie.

Iar în schimbul acestei moșii, Laurențiu marele nostru vistier, iubitul și credinciosul nostru, a dat și a dăruit amintiților: banului Ștefan și fraților săi, precum și magistrului Bartolomeu, Benedict și Ioan, moșiile sale numite Erdoufalwa și Gayg ca să le stăpânească cu drept veșnic, îndatorându-se ca oricând și de oricine vor fi turburați banul Ștefan și frații săi, însuși magistrul Laurențiu să fie dator să-i apere cu ale sale osteneli și cheltueli.

În amintirea și trăinicia veșnică a acestui lucru, am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceti.

Data prin mâna cinstitului bărbat, magistrul Achon, iubitul și credinciosul vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și nouă, iar al domniei noastre în anul al optulea.

Textul lat. în Sztáray, I, p. 23—24.

238

1279 Octombrie 7, Viterbo.

Nicolae episcopul, etc. Venerabilului frate Filip episcop de Fermo, legat al scaunului apostolic, mântuire etc. După cum ne-a arătat nouă iubitul fiu provincialul ordinului fraților Minorități din regatul Ungariei, la Tătari sălășluiesc mulți frați ai aceluși ordin, care propovăduindu-le lor cu zel adevărat credința lui Hristos, au adus cu ajutorul harului dumnezeesc pe mulți dintre ei la această credință.

Deoarece, însă, nu este acolo niciun episcop catolic care să-i poată hirotonisi pe acei frați, iar orașul de pe Milcov ²⁾ așezat la hotarele Tătarilor, a fost odini-

¹⁾ *resignarunt.* ²⁾ În text *civitas de multo.* După emendațiunea lui N. Iorga, *Studii și Documente*, I, p. XIX, ar fi *civitas de Mylco.*

oară distrus de numiții Tătari și nu mai sunt acolo de patruzeci de ani ¹⁾ și mai bine, nici episcopi și nici alți locuitori catolici poruncim frăției tale, prin scrisoare apostolică, ca spre folosul sufletelor, dacă s'a obișnuit să fie acolo un episcop, după cum s'a zis, să cercetezi despre veniturile privind scaunul apostolic, dacă ar putea cumva să rezulte vreunele, ca nu cumva autoritatea pontificală să fie micșorată și cercetând cu grijă și celelalte împrejurări ce privesc cele de mai sus, să te străduiești a ne înștiința în mod credincios prin scrisoarea ta, așa după cum se spune în rândurile scrisorii de față.

Data în Viterbo, la nonele lui Octombrie, anul al doilea.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 429—430.

239

1279 Noembrie 28, <Oradea>.

Capitulul atestă învoiala încheiată între Gheorghe, fiul lui Simion, pe de o parte și comitele Mihail, fiul lui Ubul și fiii săi pe de alta, privitor la o porțiune din «pământul de moștenire numit Mok, aflător în comitatul Sătmar, porțiune de pământ cedată pe veci de Gheorghe comitelui amintit din socoteala unei pretenții de 20 de mărci pentru patru mărci și jumătate, plătite pentru această perpetuare.

Dat în ziua de marți ²⁾ înainte de sărbătoarea fericitului Andrei apostolul, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și nouă. În timpul domnului prepozit Batur, a magistrului Iwan cantor, a magistrului Benedict custode, a decanului Albert ».

Regest după textul lat. din Wenzel, IV, p. 208—209.

240

1279 Decembrie 9, Roma (sf. Petru).

Papa Nicolae al III-lea scrie lui Ladislau al IV-lea regele Ungariei că, aflând de turburările, războaiele și neorânduile din Ungaria a trimis acolo ca legat apostolic pe Filip episcopul de Fermo <Italia>, pe care regele, la început, l-ar fi împiedicat să-și exercite atribuțiunile, dar apoi i-a promis tot sprijinul în măsurile ce le va lua împotriva ereticilor și Cumanilor. Aflând însă că mai târziu regele și-a călcat jurământul și nu și-a ținut promisiunile, îl îndeamnă să-și schimbe purtarea, spre a nu fi silit să ia alte măsuri împotriva lui.

Regest după textul lat. din Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 430—434.

¹⁾ Nota editorului (N. Densușianu) după bula papei Clemente al VI-lea, din anul 1347 în care se spune că: «episcopatul Milcoviei în regatul Ungariei, adică la hotarele Tătarilor, înființat după o hotărâre veche, în timpul în care numiții Tătari au pătruns înarmați spre marea durere, în numitul regat și în părțile Ungariei, a fost distrus cu totul de acești nenorociți și sălbatici». ²⁾ *feria tertia*.

1279 Decembrie 9, Roma (sf. Petru).

Papa Nicolae al III-lea poruncește arhiepiscopilor, episcopilor și celorlalți prelați, capitlurilor și conventurilor, comiților și baronilor și altora din regatul Ungariei să dea tot ajutorul lor lui Filip episcopul de Fermo, numit legat apostolic în acea țară, spre a putea răspândi acolo religia catolică și a alunga pe schismatici.

Regest după textul lat. din Hurmuzaki-Densusianu, I, 1, p. 435.

<1279—1297> Decembrie 15, Strigoniu.

Lodomer, din mila lui Dumnezeu, arhiepiscop de Strigoniu și comite perpetuu al aceluși loc, nobilului și vrednicului bărbat, prietenului său prea iubit, comitelui Toma de Bereky, binecuvântare și iubire părintească. Bunătatea ta, despre care am auzit dela fratele Mihail că i-ai arătat-o, ne-a prilejuit o mare bucurie și laudând cât mai mult iubirea ta față de domnul, am hotărît să-ți cerem ca <și de aici înainte>, având în vedere prietenia noastră, iertarea păcatelor tale și agonisirea cât mai multor merite, să arăți fratelui Mihail abatelui din Cenad, <aceeași> iubire și ocrotire, pe care însuflețit de o cucernică râvnă, i le-ai arătat din belșug în legătură cu împlinirea îndatoririlor lor¹⁾ față de abația sa.

Așa dar să binevoiești a trimite pentru el scrisoarea ta conventului, iobagilor și oamenilor mănăstirii din Cenad, ca să asculte de numitul abate și să-l primească cu respect, purtându-se cu el prietenește, iar drepturile cuvenite abației sale să le împlinească și să facă să-i fie împlinite pe deplin, necurmat, așa cum sunt datori, pentru ca el să poată pleca liniștit la mănăstirea sa.

Dat la Strigoniu în a treia zi <după sărbătoarea> fericitei fecioare Lucia.

Textul lat. în Zichy, I, p. 43—44.

1280.

...²⁾ s'au îngrijit să ne înfățișeze ...²⁾ trei scrisori dintre care <prin cuprinsul> celei dintâi, anume ...²⁾ a capitlului din Agria³⁾ făcută sub formă de privilegiu, în anul domnului o mie două sute optzeci, ni se arată în chip lămurit că, înfățișându-ne în persoană înaintea capitlului din Agria, Ștefan voevodul Transilvaniei, Ladislau comitele de Saros și Dionisie, fiii comitelui Tekus, pe de o parte, iar pe

¹⁾ ale iobagilor. ²⁾ Lacună în textul latin publicat ³⁾ Eger, oraș în R. P. Ungară.

de alta magistrul Andrei și Iako marele paharnic al regelui, fiii comitelui Iako, pomeniții Ștefan voevodul, Ladislau și Dionisie, au mărturisit cu viu graiu că, după ce au aflat în toate chipurile că moșia numită Gylian¹⁾, aflătoare lângă Sătmar, pe care mai suszisul comite Tekus, tatăl lor, a stăpânit-o ca danie a regelui Bela de strălucită amintire, a fost dintru început moșia de moștenire a magistrului Andrei și a fratelui său, au lăsat-o de dragul păcii și al prieteniei împreună cu toate folosințele și cele ce țin de ea acelorași magiștri Andrei și fratelui său și moștenitorilor lor, ca să o stăpânească și să o aibă pe veci și în pace, între aceleași semne de hotar și margini între care au stăpânit-o din vechime strămoșii lor.

Textul lat. în Sztáray, I, p. 24.

244

1280, <Alba-Iulia>.

Capitulul bisericii sfântului Mihail din Transilvania, tuturor credincioșilor lui Hristos, care vor vedea scrisoarea²⁾ de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Prin cuprinsul acestei scrisori dorim să ajungă la cunoștința tuturor, că înfățișându-se înaintea noastră Erney, fiul lui Ipus, în numele său și al fratelui său Petru, al lui Bata și al lui Paul, fiii lui Yeduch, iar Benedict fratele bunicei înfățișându-se în persoană în numele fiului copil al lui Kaunar, au răspuns pentru toți cei amintiți, întrucât sunt din același neam și au declarat, că au vândut și au predat cu încuviințarea și învoirea lui Benedict, fiul lui Mihail și a lui Dumitru, fratele acestuia, precum și a megieșilor, anume a lui Mihail și a lui Ioan, fiii lui Laurențiu, precum și a altora, pentru zece mărci, lui Valentin, Nicolae cel Negru, Zaland și Wylma, precum și moștenitorilor și urmașilor moștenitorilor acestora, ca să stăpânească pe veci și nestrămutat, un pământ al lor de moștenire <stăpânit> împreună, numit Tiocul de Sus³⁾, împreună cu toate cele ce țin de el și cu folosințele sale între vechile și străvechile hotare.

De asemenea, susnumiții Erney și Benedict au mai spus că dacă cu trecerea vremii careva dintre rudele lor de sânge sau altcineva ar încerca să turbure pe Valentin, Nicolae cel Negru, Zaland și Wylma cu privire la pomenitul pământ, ei vor fi datori să-i apere pe a lor osteneală și cheltuială.

Și pentru ca lucrul săvârșit să dobândească puterea trăiniciei veșnice, am dat și am hărăzit acest act de mărturie întărit cu pecetea noastră autentică.

Dat în anul domnului o mie două sute optzeci.

Textul lat. (chirograf) la Teutsch-Firnhaber, I, p. 119.

¹⁾ Așezare părăsită aproape de Satu Mare (reg. Baia Mare). ²⁾ Lacună în textul latin publicat. ³⁾ *superior Theuk*, sat în raionul Gherla (reg. Cluj).

<circa 1280, Oradea>.

Noi capitlul bisericii din Oradea dăm de știre că, venind în fața noastră, pe de o parte, comitele Aladar și pe de altă < parte > ruda sa Andrei, fiul lui Ion, acesta a mărturisit înaintea noastră că potrivit cuprinsului scrisorii noastre de mai înainte a primit în întregime dela suszisul comite Aladar < suma de > zece mărci pentru trei capete de oameni, adică Aglent, Lencl și Pina, lăsând numitului Aladar cele trei capete de oameni spre a le stăpâni pe veci.

<Pe verso> : însemnare ¹⁾ cu privire la plata a zece mărci pentru trei capete de oameni.

Textul lat. la Zichy, I, p. 48.

<circa 1280, Oradea>.

Capitulul bisericii din Oradea înștiințează pe regele Ladislau al IV-lea că hotărnicirea pământului Surány din comitatul Bereg <azi în R. Cehoslovacă> pe seama comitei Aladar, fiul lui Mihail, nu s'a putut face din pricina împotrivirii oamenilor magistrului Toma, fiul lui Gabriel, din acel sat.

Regest după textul lat. din Zichy, I, p. 45—46.

<circa 1280, Oradea>.

Capitulul atestă învoiala făcută între comitele Mihail, fiul lui Ubul și văduva fratelui său Grigore cu privire la zestrea acesteia.

Regest în Kállay, I, nr. 18.

1280, <Alba-Iulia>.

Capitulul bisericii sfântul Mihail din Transilvania, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Voim să ajungă la cunoștința tuturor prin cuprinsul acesteia, că înfățișându-se înaintea noastră Nicolae de Gâmbaș ²⁾, fiul comitei Obus, ne-a cerut cu stăruință și ne-a rugat să binevoim a înnoi un privilegiu al său dat odinioară pri-vitor la pământul Gâmbaș și stricat de vreme. Cuprinsul acestuia în întocmirea

¹⁾ *memoriale.* ²⁾ *Gumbas*, sat în raionul Aiud (reg. Cluj).

lui veche era astfel rânduit: <Urmează actul regelui Andrei al II-lea din anul 1237>.

Ascultând noi așa dar cererile drepte și întemeiate ale lui Nicolae, am dat o nouă scrisoare ca să dăinuiască în viitor, înscriind în ea cuvânt cu cuvânt pe cea veche. Pentru ca deci această întocnire să nu poată fi stricată de cineva, i-am dat scrisoarea noastră întărită cu pecetea noastră.

Dată în anul domnului o mie două sute optzeci.

Textul lat. la Fejér, V, 3, p. 53.

249

1280, <Agría>.

<Capitulul atestă că Sixt, fiul lui Sixt de Toh, a vândut moșia sa Felida¹⁾> « comitelui David din neamul Aba » <și fiilor acestuia Petru jude al curții, Fyntha palatin și> « Omodeu comite de Sibiu ».

Regest după textul lat. din Sztáray, I, p. 25.

250

1280, <Agría>.

Capitulul adeverește că « comitele David din neamul Aba » a făcut un schimb de moșii, în numele său și al fiilor săi Petru jude al curții, Fyntha palatin și Omodeu comite de Sibiu, cu Petru și Isyp, fiii lui Benedict din Wruzka.

Regest după textul lat. din Fejér, V, 3, p. 61—63.

251

1280, <Agría>.

Ladislau al IV-lea regele Ungariei dăruiește moșia Isa lui Petru voevod. lui Grigore, fratele său și fiilor comitelui Paul.

Regest după textul lat. din Fejér, V, 3, p. 74.

252

1280.

În cuprinsul originalului celei de a treia scrisori privilegiale din anul domnului o mie două sute optzeci și la care, după cum am văzut, s'a aflat că lipsea ziua emiterii, ca și numele domnilor²⁾ ce se obișnuiesc a fi înscrise de către capitlu în privilegiile sale potrivit obiceiului din bătrâni, ne-a lămurit după cum urmează: <Și anume>, că Matei, fiul răposatului Eth din Geoagiul de Sus³⁾ pe de o parte,

¹⁾ Probabil Kisida, sat în comit. Abauj (R. Cehoslovacă). ²⁾ canonici. ³⁾ *Gyhgó superior*, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara).

iar Nicolae și Gheorghe, fiul lui Matei, pe de altă parte, <înfățișându-se înaintea capitului>, Matei a declarat, să cu învoirea megieșilor săi a vândut, pentru șapte mărci de argint, susnumiților Nicolae și Gheorghe pe veci și uestrămutat, spre a-l stăpâni în pace, împreună cu moștenitorii lor, jumătate din pământul său de moștenire numit Ileria ¹⁾ aflător în comitatul Uioara ²⁾, hotărnicit între hotarele vechi și hotărâte. Matei a declarat de asemenea, că a primit în întregime cele șapte mărci dela sus numiții nobili.

Rezumat lat. în raportul inedit al lui Ladislau de Nadab vice-voevod al Transilvaniei adresat lui Sigismund regele Ungariei, Sântimbru 27 Oct. 1413.

253

<1280> Februarie 11.

Iar cuprinsul <scrisorii> a patra, de confirmare, <este dela> prea înălțatul <principe>, domnul Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, etc de fericită pomenire, din anul domnului o mie <două sute optzeci>, a treia zi înainte de idele lui Februarie, iar din al domniei sale al optulea an, <scrisoare dată> de mâna magistrului Achon <vice->cancelar al curții sale, omul său chibzuit, iubit și credincios. <Urmează transumptul rezumativ al actului de danie al lui Ștefan «regele cel tânăr», în favoarea comitelui Andrei de Geoagiu privitor la pământul Rădești>.

Așa dar, regele Ladislau, ascultând binevoitor <cererile> drepte ale lui Nicolae și Andrei, fiii comitelui Andrei de Geoagiu de Sus ³⁾, ținând seama de slujbele și faptele credincioase, <pe care> același comite Andrei le făcuse prea iubitului său tată ⁴⁾ și chiar lui însuși și <Andrei de Geoagiu a fost chiar omorât de cru<zimea> neamului Sașilor pentru credința ce i-o arătase lui ⁵⁾, ținând seama apoi de slujbele plăcute prin care mai sus pomeniții Nicolae și Andrei se făcuseră de atâtea ori vrednici de laudă în fața ochilor majestății sale, acesta ⁶⁾ a confirmat prin autoritatea scrisorii de față ⁷⁾ amintitul act al prea <iubitului> său tată cuprins cuvânt cu cuvânt în rândurile de față, <după ce a fost găsit> fără ștersături, fără răzături și fără nicio vătămare <și a poruncit ca acest transumpt> să fie întărit cu puterea dublei sale pecetei

Rezumat lat. în raportul inedit al lui Ladislau de Nadab, vice-voevod al Transilvaniei adresat lui Sigismund regele Ungariei, Sântimbru 27 Oct. 1413, Arh. Ist. a Filialei Acad. R.P.R. din Cluj.

¹⁾ *Ilazi*, sat în raionul Luduș (reg. Mureș). ²⁾ *Uywar*, sat în raionul Aiud (reg. Cluj). ³⁾ *Gyogh*, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara). ⁴⁾ lui Ștefan al V-lea. ⁵⁾ regelui Ladislau. ⁶⁾ Ladislau al IV-lea. ⁷⁾ Scrisoarea lui Ladislau al IV-lea, pe care însă raportul vice-voevodului Ladislau de Nadab ne-o păstrează numai în acest transumpt rezumativ.

1280 Martie 15, Viena.

Rudolf, din mila lui Dumnezeu, regele deapauri slăvit¹⁾ al Romanilor, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, milostivirea sa și tot binele. Voim să ajungă la știrea tuturor, atât a celor de față cât și a celor viitori, că noi am văzut și am auzit <cetindu-se> scrisoarea strălucitului Andrei, ilustrul rege al Ungariei, ce nu e nici ștearsă, nici zădărnicită, nici stricată în vreo o parte a sa <și e> pecetluită și întărită cu adevărata bulă de aur a amintitului rege al Ungariei având firul de mătase neatins. <Urmează actul regelui Andrei al II-lea dinaintea de 7 Mai 1222>.

Și ca mărturie a faptului de a fi văzut și auzit <ponenita scrisoare>, am pus să se întărească scrisoarea de față cu pecetea majestății noastre.

Data la Viena, la idele lui Martie, în indicțiunea a șaptea, în anul domnului o mie două sute optzeci, în al șaptelea an al domniei noastre.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 110—111; Hurmuzaki—Densusianu, I, p. 441.

255

<circa 1280> Iulie 7, Bátorkerek.

Comitele Toma, fiul lui Gabrian și satul său Surány <azi în R. Cehoslovacă>, condamnați în procesul lor cu comitele Aladar, fiul lui Mihail, nici n'au achitat amenda, nici nu s'au înfățișat când au fost citați din nou la judecată. Ca reprezentant al lor în instanță e menționat magistrul Nicolae arhidiacon de Sătmar, fratele lui Toma.

Regest după textul lat. din Zichy, I, p. 46-47.

256

<circa 1280> Iulie 16, Buda.

Comitele Ioan vice-judele curții regelui <încredințează> pe chibzuiții bărbați și prietenii săi vrednici de cinste, prepozitul și conventul din Lelez²⁾ de bunăvoința <sa> gata <întotdeauna> să le stea în ajutor. Vă însărcinăm <și> vă cerem ca unor prietenii, să trimiteți pe unul dintre voi drept martor, pentru ca fiind de față Aladar, omul regelui, să citeze înaintea regelui la un soroc potrivit pe Avram, fiul lui Nicolae și satul său în procesul cu Tiburțiu și Buchou de Jeky³⁾. Ziua și sorocul hotărât le veți comunica în scris regelui.

¹⁾ *Semper Augustus*. ²⁾ Lelesz, sat în comitatul Zemplén (R. Cehoslovacă). ³⁾ Jéke, sat în comit. Szabolcs (R. P. Ungară).

Dat la Buda, marți după a douăzeci și doua zi dela <sărbătoarea> sfântului Ioan Botezătorul.

<Pe verso>. Prepozitului și conventului din Ielez pentru Tiburțiu.

Textul lat. la Zichy, I, p. 47.

257

1280 August 28, <Oradea>.

<Capitulul atestă schimbul unor moșii (din R. P. Ungară și din comitatul Bereg, azi în U. R. S. S.) între comiții Grigore din neamul Hunt-Pazman și Egidiu, fiul lui Ubul>.

«Dat în ziua următoare octavelor fericitului rege Ștefan ¹⁾, în anul domnului o mie două sute optzeci. În timpul domnului prepozit Batur și al magiștrilor Iwan cantorul și Benedict custodele ».

Regest după textul lat. din Fejér, V, 3, p. 59—60.

258

<circa 1280> Octombrie 12, Buda.

Se dă de știre că Aladar, fiul lui Mihail, care s'a înfățișat în persoană și s'a legat <înaintea judecății>, având alături de el pe vărul său Andrei, fiul lui Ioan, trebuie să dea seamă la octavele fericitului Martin ²⁾, ca ultim soroc, <în procesul> cu comitele Nicolae, fiul lui Tyba, pentru care s'a înfățișat <la judecată> fratele său magistrul Tyba, fiul lui Tyba.

Dat la Buda în a șaptea zi a octavelor fericitului arhanghel Mihail.

<Pe verso>: pentru Aladar, față cu magistrul Tyba, la octavele fericitului Martin.

Textul lat. la Zichy, I, p. 47.

259

1280 Noembrie 23, Bátor (R. P. Ungară).

Noi comitele Ștefan vice-judele curții regelui, dăm de știre că venind în persoană înaintea noastră, pe de o parte Aladar, fiul lui Mihail și Andrei, fiul lui Ioan, din neamul Guthkeled ³⁾, iar pe de altă parte Ugrin, fiul comitelui Barch, în numele comitelui Thyba din același neam, al comitelui Nicolae și al celorlalți fii ai comitelui Thyba, numiții Aladar și Andrei au luat asupra lor și s'au legat să răscumpere până la octavele viitoare ale <sărbătorii> sfântului Gheorghe ⁴⁾ moșia ⁵⁾ sau pământul numit Petea ⁶⁾, pe care zisul Andrei îl zălogise lui Nicolae, fiul lui Simon de Geech ⁷⁾.

¹⁾ 28 August. ²⁾ 18 Octombrie. ³⁾ În text, corupt, *Guthkled*. ⁴⁾ În text, greșit, *Grigore*. ⁵⁾ *possessionem*. ⁶⁾ *Pethe*, sat în raionul Satu-Mare, (reg. Baia-Mare. ⁷⁾ *Nagyécz*, sat în comit. Szatmár (R. P. Ungară).

De asemenea, ei s'au legat să ceară înapoi, prin judecată, o altă moșie numită Wodtzo sau Parhida ¹⁾, pe care acum o stăpânește comitele Cosma cel mic ²⁾, fiul lui Cosma, iar dacă nu vor răscumpăra suszisa moșie Petea ori nu vor avea grijă să ceară înapoi numita moșie Wodtzo până la octavele mai sus pomenite, atunci comitele Thyba și susnumiții săi fii să fie volnici și slobozi de a răscumpăra și de a-și cere prin judecată numitele moșii.

Dat în satul Batur ³⁾ în a șasea zi a octavelor sfântului Martin, în anul domnului o mie două sute optzeci.

<Pe verso>: Pentru Aladar și Andrei față cu comitele Thyba.

Textul lat. la Zichy, I. p. 45.

260

1281.

Elisabeta, din mila lui Dumnezeu, regina Ungariei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Prin cuprinsul celor de față voim să ajungă la cunoștința tuturor că, venind în fața noastră fratele Ștefan abatele mănăstirii sfânta Margareta, din Meseș ⁴⁾, ne-a rugat cu smerenie, să binevoim a da și a înapoia acelei biserici a sfintei Margareta din Meseș, a cincea parte a veniturilor anuale a vămii ⁵⁾ din Zăl. u. pe care doamna Ana, de fericită pomenire, răposata ilustră regină, soția lui Bela al III-lea regele Ungariei de strălucită pomenire, o dăduse mănăstirii sfânta Margareta din Meseș, pentru mântuirea sufletului său, întocnire sau danie pe care, după aceea, doamna Maria, soția regelui Bela al IV-lea de luminoasă amintire, a întărit-o, fără nici o schimbare ⁶⁾ bisericii sfânta Margareta din Meseș, prin privilegiul său, pe care ni l-a înfățișat nouă abatele.

Drept aceea noi, pășind pe urmele sfinte ale înaintașilor noștri și socotind că nimic nu este atât de folositor și atât de cucernic decât a purta de grijă bisericilor lui Dumnezeu sau măcar a le păstra în drepturile lor câștigate, ca nu cumva, din lipsa bunurilor vremelnice, fără de care cele duhovnicești sunt prea puțin statornice, să înceteze în ele cântarea laudei dumnezeiești ⁷⁾, încuviințând și socotind bună și binevenită întocmirea sau dania pomenitei regine Ana, am poruncit să se dea și înapoieze pentru totdeauna, numitei mănăstirii a sfintei Margareta din Meseș, a cincea parte în fiecare an a veniturilor acelei vămii din Zăl. u., pentru cinstea și cucernicia pe care o purtăm față de fericita Margareta și pentru mântuirea sufletului nostru, voind ca acesată danie sau

¹⁾ *Preuarthyda*, sat în raionul Oradea (reg. Bilhor). ²⁾ *parvus*. ³⁾ *Nyirbátor*, orașel în comit. Szabolcs (R. P. Ungară). ⁴⁾ Mănăstirea a fost așezată în apropierea satului Moigrad, raionul Jibou (reg. Cluj) ⁵⁾ *tributi*. ⁶⁾ În text: <nihil> *immutando*. ⁷⁾ *divine laudis organa*.

întărire, să fie spre mărturia ¹⁾ veșnică a daniei dintâi a doamnei Ana, pomenita regină.

Intru amintirea și trăinicia veșnică a acestui fapt, am dat scrisoarea de față, întărită cu puterea dublei noastre peceti.

Dată de mâna venerabilului părinte Toma, din mila lui Dumnezeu, episcop de Vaș, cancelar al curții noastre, credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute optzeci și unu.

Textul lat. la Fejér, V, 3, p. 94—95.

261

1281.

<Ladislaw al IV-lea regele Ungariei restituie lui Andrei episcop de Agria (R. P. Ungară) niște moșii luate pe nedrept. In lista demnitarilor, între alții>: Petru episcopul Transilvaniei, Grigore episcop de Cenad.

Regest după textul lat. din Fejér, V, 3, p. 80—83.

262

<1281—1286>.

<Din socotelile magistrului Gerard de Mutina>.

In numele domnului amin. La socoteala magistrului Gerard de Mutina în primul rând trebuie să se ia aminte, că el a fost supraveghetor ²⁾ al străngerii dijmelor pentru Pământul Sfânt, în regatul Ungariei, în Polonia și în Slavonia, fără încetare timp de șase ani și cinci luni și când s'a făcut socoteala de cele strânse de el și de strângătorii însărcinați de el în tot acest timp, înaintea magistrului Bernard de Carasona capelan și notar al venerabilului părinte domnul Iacob cardinal diacon al <bisericii> sfânta Maria din Cosmedin, a lui Frankitus Rimbertyni Thura de Senis și a lui Raynald Campana, negustori ai cămării papale și înaintea domnului Bernard camerier al papei ³⁾ s'a aflat din registrele sale și din alte acte de socoteală că a primit din regatul Ungariei, în deosebite măsuri ⁴⁾ 2928 mărci, 4 uncii și 5 pondere ⁵⁾ de argint . . .

De asemenea 8 groși venețieni de argint.

De asemenea 2 florini de aur.

De asemenea 3 mărci de aur din Transilvania.

De asemenea 1 uncie și 4 perperi de aur bun din Paliola ⁶⁾.

¹⁾ monumentum. ²⁾ superintendes. ³⁾ camerario domini pape. ⁴⁾ diversa pondera. ⁵⁾ pondera. ⁶⁾ perpera auri boni de Paliola.

Rămân din cheltuielile magistrului Gerard și ale suszișilor strângători 2154 de mărci, 6 uncii și 3 groși și jumătate de argint și 3 mărci de aur din Transilvania.

... Totalul tuturor cheltuielilor făcute de strângătorii magistrului Gerard și ai tuturor banilor puși spre păstrare se ridică la 2928 mărci, 4 uncii și 5 libre, în afară de pomeniții 2 florini și 3 mărci de aur din Transilvania și de cei 8 <groși> venețieni. Se vede deasemenea că la acei negustori au fost depuse 3 mărci de aur din Transilvania, care aur este arătat în al treilea act și care este socotit într'o cătinie de mărci de argint cuprinsă în același act și depusă la <acei> negustori, din care pricină ei susțin că pomenitele 3 mărci sunt pe deasupra și făcându-se socoteala cu privire la argintul strâns, pus la păstrare și cheltuit, se vede că cele 3 mărci de aur rămân pe deasupra, pe care negustorii vor fi siliți să le restituie.

După care făcându-se socoteala banilor strânși, ai celor cheltuiți și ai celor puși la păstrare, s'au egalat cele încasate cu cele depuse și cheltuite afară de cele 3 mărci de aur din Transilvania, care rămân în cele depuse, cum se arată mai sus.

Aceștia sunt banii ce au primit în păstrare susnumiții negustori din societatea lui Iacob Alfanus din dijele strânse în Ungaria, Polonia și Slavonia, atât în argint, cât și în aur, socotite atât în argint, cât și în aur de deosebite măsuri și de valoare deosebită și în bani, așa cum se vede din socotelile de mai sus și se dovedește cu 18 acte publice întocmite despre cele depuse și înfățișate de către mai suszisul magistru Gerard, adică 6176 mărci și 2 uncii de argint atât topit, cât și negru, cât și obișnuit sau prefăcut în bani¹⁾.

De asemenea au avut 3 mărci de aur din Transilvania. De asemenea au avut în Slavonia 4858 de libre și 8 solizi mici de Veneția, din care 1130 libre și 8 solizi mici de Veneția trebuie să se socotească în groși, câte 26 denari pentru un groș.

În afară de cele de mai sus, aceiași negustori datorează 3 mărci de aur din Transilvania sau valoarea <lor>.

... Iar din susamintiții bani strânși ca dijmă în regatul Ungariei și în părțile Poloniei și Slavoniei de către pomenitul magistru Gerard de Mutina și care se găsesc în păstrare la negustorii din societatea Alfanilor din Florența, numiții negustori au plătit banii mai jos arătați domnului Carol regele Siciliei și fiului său domnul Carol principele Salernului, pentru apărarea și paza zisului regat al Siciliei și pentru unele împrumuturi făcute de biserica română din banii de dijmă ai Pământului Sfânt.

Textul lat. în *Mon. Vat.*, Seria I, vol. I, p. 1, 2, 3, 7—8, 11.

¹⁾ *argenti tam fusi, quam nigri, quam usualis seu monelati.*

1281.

Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește magistrului Miko și Chepan, fiii comitelui Martaleu, satul și pământul Visk din comitatul Ugocea, împreună cu vama și toate folosințele sale, deoarece privilegiul ce-l aveau dela regele Ștefan al V-lea fusese luat de Rutenii ducelui Leon.

Regest după textul latin din Fejér, V, 3, p. 87—89.

264

1281 Septembrie 16, Buda.

Noi, comitele Oliver vice-jude al curții regelui dăm de știre tuturor cărora se cuvine că, potrivit cuprinsului scrisorii noastre mai vechi de hotărnicie, comitele Ștefan, fiul banului File, a avut împotriva venerabilului părinte P<etru> episcopul Transilvaniei, la octavele nașterii fericitei fecioare Maria ¹⁾, în fața regelui, un duel <judiciar> ²⁾ prin luptători măsurându-se în luptă dreaptă pentru faptul că numitul episcop a pus să fie luată pe nedrept o bucată de pământ a sa ³⁾ în întindere de două pluguri și jumătate, bucată ce ține de pământul său de moștenire Gyovd ⁴⁾ și deasemenea pentru faptul că toți oamenii ⁵⁾ din Tășnad ⁶⁾ și mai ales Mihail, Chotov și Fuldur din acel <sat> au nimicit satul său numit Gyovd și au strămutat în numitul sat Tășnad pe toți iobagii săi cu toată casa ⁷⁾ lor, anume treizeci de gospodării ⁸⁾ pustiind satul Gyovd și pricinuindu-i lui ⁹⁾ prin această nimicire și prin strămutarea iobagilor săi, o pagubă de cincizeci de mărci.

Sosind octavele nașterii fericitei fecioare, adică sorocul acestui duel, numitul comite Ștefan, pârâșul de o parte și de cealaltă ¹⁰⁾ <parte> Hendric, fiul lui Kumpolth, Anton, fiul lui Laurențiu și Toma, fiul lui Oliver, împuterniciții numitului episcop al Transilvaniei, în numele acestui episcop, pe temeiul scrisorii acestuia ¹¹⁾ s'au înfățișat împreună cu luptătorii lor înaintea regelui, după cum erau datori și, cu toate că ¹²⁾ luptătorii celor două părți s'au luptat cu înverșunare unii împotriva altora pe locul de luptă, totuși pe urmă cu îngăduința regelui și a noastră prin hotărîrea baronilor regelui și ai reginei, care atunci erau acolo de față, punându-se capăt acestei lupte, <părțile> au ajuns la următoarea învoială: numitul comite Ștefan, fiul banului File, stând în persoană înaintea

¹⁾ 15 Sept. 1281. ²⁾ *duellum pedestre per pugiles congressos*. ³⁾ a comitelui Ștefan.
⁴⁾ Așezare părăsită în raionul Carei (reg. Baia Mare). ⁵⁾ *universi populi*. ⁶⁾ Tușnad. ⁷⁾ *edificiis*. ⁸⁾ *mansiones*. ⁹⁾ adică lui Ștefan. ¹⁰⁾ în text, greșit, *ex altera*, în loc de *ex altera* <parte>. ¹¹⁾ *In evidentibus literis suis*, poate greșit pentru: *mediantibus*. ¹²⁾ *quotquot*.

noastră a lăsat, a dat și a statornicit numitei biserici a fericitului Mihail din Transilvania, pe calea buneii înțelegeri și a împăcării, susnumita bucată de pământ în întindere de două pluguri și jumătate, despre care el spusese că ține de pământul său Gyovd potrivit stăpânirii sale avute pe calea judecării, dar <despre care> slujbașii numitului episcop spuneau că este a bisericii din Transilvania și că <nu ține> de satul Gyovd, între hotarele și marginile în care fusese măsurată și hotărnicită de către el însuși și împreună cu toate folosințele sale, spre a o stăpâni pe veci și în pace.

Dat la Buda, a două zi după octavele nașterii fericitei fecioare Maria, în anul domnului o mie două sute optzeci și unu.

Textul lat. în Károlyi, I, p. 11—12.

265

<1281 Decembrie 29>, Pesta.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, credincioșilor săi, nobililor din comitatele Sătmar și Szabolcs, sănătate și milostivire. Deoarece nu voim ca magistrul Paul, fiul banului Ștefan, să fie lipsit din pricina nelegiuirilor ¹⁾ fraților săi de moșiile privind partea sa ²⁾, întrucât el de mult s'a despărțit de tot de frații săi atât în privința moșiilor cât și a celorlalte părți ³⁾ poruncim credinței voastre ca să nu-l turburați ⁴⁾ pe dânsul sau pe slujbașul ⁵⁾ său, în moșiile care alcătuesc partea sa, adică în Bervenii ⁶⁾ și Toth-Bervei, Turjan, Pulkuna, Bend ⁷⁾, Hugaj, Dada, Seller, Soa, fiind da față iubitul nostru vistier . . . ⁸⁾ am dat aceluiași <vistier> al nostru cu autoritatea noastră . . . ⁸⁾, se cuvine a face. Altfel să nu <faceți> . . . ⁸⁾

Dat la Pesta, în ziua a cincea a nașterii domnului, în anul o mie două sute șaptezeci și unu ⁹⁾.

Textul lat. la Fejér, V, 3, p. 89—90.

266

1282.

Noi, Nicolae vice-voevodul Transilvaniei, prin cuprinsul <scrisorii> de față facem cunoscut tuturor căroră se cuvine, că deoarece între capitlul fericitului Mihail al bisericii Transilvaniei, pe de o parte și comitele Petru, Samson, fiul

¹⁾ *excessus*. ²⁾ *possessionibus, partem suam contingentibus*. ³⁾ *particule* (se pare că are aici înțelesul de *articuli*). ⁴⁾ sensul probabil al părții ce lipsește. ⁵⁾ *officialis*. ⁶⁾ *Bervei*, sat în raionul Carei (reg. Baia-Mare). ⁷⁾ *Benh, Tiszadada, Hugyaj*, sate în comit. Szabolcs (R. P. Ungară). ⁸⁾ Lacună în textul latin publicat. ⁹⁾ data greșită pentru 1281. Restabilirea după documentul următor din Fejér, V, 3, p. 90.

lui Pavel, Nicolae și Andrei, fiii lui Andrei și alte rude ale lor din Geoagiul de Sus ¹⁾, pe de altă parte, s'a purtat o judecată cu privire la niște semne de hotar ale pământului numit Gârbova de Jos ²⁾, în cele din urmă, de dragul păcii, prin mijlocirea ³⁾ sau prieteneasca împăciuire a unor bărbați cinstiți, părțile au ajuns la o înțelegere cu privire la acele semne de hotar în felul acesta că, aflându-se vechile semne de hotar, comitele Petru, Samson, Nicolae și Andrei și celelalte rude ale lor din Geoagiul de Sus, au lăsat susnumitul pământ Gârbova de Jos capitlului să-l stăpânească în pace între acele semne de hotar și altele reinnoite lângă cele vechi.

Iar hotarele aceluia pământ se întind precum urmează: mai întâiu <hotarul> începe la un muncel ⁴⁾ în jos de un drum pietruit lângă niște tufe ⁵⁾, prin două semne de hotar, care încep să împartă . . . ⁶⁾ Gârbova spre . . . ⁶⁾ al susnumiților nobili de Geoagiul de Sus și de acolo prin niște movile de hotar se îndreaptă puțin spre miază-noapte, de acolo se abate spre apus și ajunge la niște semne de hotar alăturate și alcătuite din pietre, apoi urcă spre un pârâu ce se zice Tulpataka și acolo coboară în acel pârâu, iar acolo sunt două movile de hotar numite . . . ⁶⁾ și prin acel pârâu se urcă până la . . . ⁶⁾ și acolo sunt două movile de hotar înconjurate de arbori; de acolo mergând o bună bucată de drum ajunge în câmp, unde sunt două movile de hotar înconjurate de arbori, apoi mergând coboară în pârâu numit Wekpoteka și trecându-l urcă la . . . ⁶⁾ ce se zice Geomal ⁷⁾ unde este o movilă de hotar lângă obârșia unui izvor; de acolo urcând pe coasta unui deal, ajunge la o movilă de hotar, apoi la două movile de hotar și de acolo la o altă movilă de hotar și trecând printr'o pădure deasă și stufoasă o bună bucată de drum, <ajunge> în vârful aceluia muncel ⁸⁾, unde este o movilă de hotar și apoi urcă spre dealul Pilis ⁹⁾ și coboară în pârâul Gârbova și trecând pârâul, urcă pe dealul Pilis și la izvorul Gârbovei sunt două semne de hotar și în vârful dealului Pilis sunt deasemenea două semne de hotar și de acolo se întinde drept până la munți ¹⁰⁾.

Intru mărturia cărui lucru am dat la stăruința părților scrisoarea noastră de față întărită prin puterea peceții noastre.

Data în anul domnului o mie două sute optzeci și doi.

Textul lat. în *Codex dipl. patrius*, VIII, p. 223—224.

267

1282, Zvolen (R. Cehoslovacă).

Ladislau al IV-lea regele Ungariei dăruiește comitelui Sygue pământul Myrgusd din comitatul Sătmar <mai târziu în comitatul Bereg, azi în U.R.S.S.>.

¹⁾ Gyong, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara). ²⁾ Vrbo, sat în raionul Aiud (reg. Cluj). ³⁾ *per arbitrium* ⁴⁾ *monticulum*. ⁵⁾ *arbores harazd* (ung). ⁶⁾ Lacună în textul latin publicat. ⁷⁾ Gyomal, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara). ⁸⁾ *mons*. ⁹⁾ *montem Plys*. ¹⁰⁾ *alpes*.

ca răsplată pentru meritele sale ostăşeşti. Cercetarea hotarelor a fost făcută de trimisul capitlului din Oradea.

Regest după textul lat. din Wenzel, IX, p. 329—330.

268

1282 Februarie 22. <Oradea>.

Capitulul bisericii din Oradea tuturor celor cărora li se va arăta <scrisoarea> de faţă, mântuire veşnică întru domnul. Prin cuprinsul <scrisorii> de faţă voim să ajungă la cunoştinţă tuturor că, după ce între venerabilul părinte P<etru> episcopul bisericii din Transilvania, pe de o parte şi comitele Ştefan, fiul banului Fîle, de cealaltă parte s'a purtat mai multă vreme înaintea judecăţii o pricină cu privire la o bucată de pământ în întindere de două pluguri şi jumătate, în cele din urmă comitele Benedict slujbaşul ¹⁾ suspomenitului venerabil părinte, venind în faţa noastră în numele şi din partea aceluiaşi venerabil părinte, ne-a înfăţişat scrisoarea comitelui Oliver vice-judele curţii regelui, cu următorul cuprins:

«Chibzuiţilor şi cinstiţilor bărbaţi, prietenilor săi cucernici din capitlul Orăzii, comitele Oliver vice-judele curţii regelui cu toată prietenia. Rugăm chibzuinţa voastră să daţi <un om de> mărturie ²⁾ în faţa căruia, potrivit scrisorii noastre deschise, întocmită în această privinţă omul regelui anume Giurk ³⁾, fiul lui Beuna, fără a ţine seama de împotrivirea nimănui, să statornicească bisericii fericitului arhanghel Mihaîl din Transilvania, spre a-l stăpâni pe veci, pământul în întindere de două pluguri, pe care venerabilul părinte P<etru> episcopul Transilvaniei l-a câştigat în duel judiciar dela comitele Ştefan, fiul banului Fîle. Şi după aceea, în aceeaşi înfăţişare susnumitul comite Benedict ne-a adus o altă scrisoare patentă a pomenitului vice-jude al curţii regale, cuprinzând actul şi întocmirea de mai jos, al căror cuprins vom pune să fie înscris cuvânt cu cuvânt în scrisoarea de faţă, spre a sluji drept cheazăşie, afară de un singur articol care ni se părea că nu e nevoie să fie <trecut> în cuprinsul privilegiului. Iar cuprinsul pomenitei scrisori este următorul, <Urmează actul din 1281 Septembrie 6, dat de comitele Oliver>.

Aşa dar, văzând noi sus pomenita scrisoare a vice-judeului curţii regale şi desluşind-o pe deplin, am hotărît să trimitem împreună cu pomenitul Giurk, fiul lui Beuna, omul regelui, pe preotul din Sălacea ⁴⁾, Vitus, bărbat potrivit şi vrednic de încredere, ca să aducă la îndeplinire <porunca> de mai sus. Acest preot,

¹⁾ *officialis*. ²⁾ *testimonium*. ³⁾ În text, formele: *Gurk*, *Giurk*. ⁴⁾ *Zoloch*, sat în raionul Marghita (reg. Bilhor).

întorcându-se la noi împreună cu susnumitul om al regelui, ne-a spus prin viu graiu că, venind cu suszisul comite Giurk, omul regelui, la locul pomenitei bucăți de pământ, în a patra zi a sărbătorii fericitului Nicolae mărturisitorul ¹⁾, împreună cu vecinii și megieșii cu toții, în lipsa pomenitului Ștefan, fiul banului Fîle, care, <deși> ²⁾ chemat de mai multe ori, nu a venit și nici n'a trimis pe cineva <în locul său>, au hotărnicit susnumita bucată de pământ în întindere de două pluguri și jumătate, luându-i seama și măsurând-o din ochi după cât au putut mai bine ³⁾, ridicând peste tot pe lângă vechile semne de hotare altele noi, iar pe altele vechi care erau nimicite, punându-le din nou în următoarea înșiruire: a-nume primul semn de hotar — și cel mai de seamă — se află în partea de miază-noapte și desparte, unele de altele, pământurile despomenitului părinte și ale zisului Ștefan, fiul banului Fîle și ale preotului Andrei de bună amintire și acolo sunt trei vechi semne de hotar; de aci merge spre partea dinspre răsărit urcând la satul numit Gyoyd al suszisului Ștefan, unde, în locul unui vechi semn de hotar despre care se spunea că fusese nimicit au ridicat unul nou; de acolo merge spre miazăzi spre un pârâu numit Nadospatak unde au ridicat lângă vechiul semn de hotar, unul nou; de acolo purcezând ei ⁴⁾ spre miazăzi peste o vale plină de măracini, suind la deal, în locul unde se închide valea și unde a fost nimicit vechiul semn de hotar, au ridicat unul nou; de aci înaintând pe lângă o pădurice căreia i se zice în limba obișnuită Ereztein, lăsând această pădurice la stânga și mergând tot așa spre miazăzi <au ajuns> la o vale scacă unde, lângă un vechi semn de hotar, au ridicat unul nou; apoi coborându-se printr'un lăstăriș numit Csokaas, au ridicat și aci un semn de hotar și acolo acel pământ face un unghiu ⁵⁾. De aci, pornind spre răsărit printr'o vale numită Vduarag prin care curge un râu, au ridicat acolo un semn de hotar sub un gorun înalt; de acolo, trecând râul, sub un gorun strâmb așezat la zece coți departe de numitul râu, au ridicat un semn de hotar nou lângă alte trei semne vechi; iar de acolo trecând din nou peste suszisul râu, luând-o tot spre răsărit, hotarul se întoarce spre pomenitele semne de hotar de căpetenie sau de frunte și astfel se mântue șirul semnelor de hotar ale pomenitului pământ.

Și pentru ca amintirea acestui lucru să dăinuiască necurmat, am dat scri-soarea de față întărită cu puterea peceții noastre.

Dată în duminica în care se cântă reminiscere, în anul domnului o mie două sute optzeci și doi, când era prepozit magistrul Matei, magistrul Emeric lector, magistrul Ioan cantor, iar magistrul Benedict custode.

Textul lat. în Károlyi, I, p. 12—14.

¹⁾ 9 Decembrie. ²⁾ *quotquot*. ³⁾ *certo certius*. ⁴⁾ Cei ce au făcut hotărnicirea. ⁵⁾ *illae terra angulatur*.

1282 Martie 21, la Zaka pe râul Hernad.

Noi Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, dăm de știre și facem cunoscut tuturor căroră se cuvine, prin cuprinsul scrisorii de față, că înfățișându-se înaintea noastră iubitul și credinciosul nostru, venerabilul părinte Petru, din mila lui Dumnezeu, episcop al Transilvaniei, ne-a rugat cu smerită rugămintea ca, deoarece dieceza sa, din pricina înverșunatei prigoane a Sașilor și a deosebitelor lupte din regatul nostru, pe când eram în vârstă fragedă, a ajuns la așa grozavă înpuținare a locuitorilor, încât până în vremurile acestea se mai găsesc puțini locuitori ¹⁾ în Alba, care este reședința catedrală a episcopiei sale și în alte sate sau curți episcopale ²⁾ ale sale, ale căror nume sunt următoarele: în comitatul Alba, satul Șard ³⁾, iar în comitatul Turda, satul Sâncraiu ⁴⁾, de asemenea în comitatul Cluj, satul Cluj, satul Gilău ⁵⁾, satul Căpușul Mare ⁶⁾ și satul Izvorul Crișului ⁷⁾; de asemenea în comitatul Dobâca, satul Herina ⁸⁾ și Domnești ⁹⁾; de asemenea în comitatul Solnoc, satul Zalău ¹⁰⁾ și satul Tășnad ¹¹⁾; de asemenea în comitatul Sătmar, satul Ebes ¹²⁾ și în comitatul Bihor, satul Barațișpuk ¹³⁾, și nici nu se așează acolo, dacă nu binevoim să-i atragem, atât pe ei, cât și pe alții ce ar fi să vină, cu privilegiul unei mai largi milostiviri.

Drept aceea noi, luând aminte că de pe urma creșterii cinstei episcopale crește și slava regală, pentru ca numita biserică să ajungă iar în vechea sa stare și ținând seama de credința și slujbele vrednice de răsplată ale venerabilului părinte, pe care le-a săvârșit cu prilejul cuceririi și distrugerii cetăților unor locuitori ai regatului nostru, din care se făptuiau jafuri și pustiiri în jurul râului Someș și în jurul drumului mare, pe care se merge spre Transilvania, spre știrbirea cinstei noastre și paguba înseumată a țării noastre; din milostivirea bunătății regale, drept răsplată pentru suszisele sale slujbe, am hotărît să-i facem acest bine, ca atât locuitorii de dinainte ai cetății Alba și ai celorlalte sate mai susnumite ale sale, cât și oaspeții liberi ce se vor așeza acum dintâi acolo, să fie scoși cu totul de sub judecata atât a voevodului Transilvaniei ce va fi în slujbă, cât și a comiților comitatului, cât și a oricăror alți judecători și să nu fie datori a sta la judecată înaintea altcuiva decât a episcopului bisericii Transilvaniei, a judecătorului său ori a judelei ¹⁴⁾ în slujbă, iar dacă episcopul sau judecătorii

¹⁾ *inquilini*. ²⁾ *curtibus pontificalibus*. ³⁾ Sat în raionul Alba (reg. Hunedoara). ⁴⁾ *Villa sancti Regis*, sat unificat azi cu Câmpia Turzii, raionul Turzii (reg. Cluj). ⁵⁾ *Gybe*, sat în raionul Cluj. ⁶⁾ *Kopus*, sat în raionul Cluj. ⁷⁾ *Keresfey*, sat în raionul Huedin (reg. Cluj). ⁸⁾ *Herena*, sat în raionul Bistrița (reg. Rodna). ⁹⁾ *Bylok*, sat în raionul Bistrița (reg. Rodna). ¹⁰⁾ *Zylah*, oraș în raionul Jibou (reg. Cluj). ¹¹⁾ *Tușnad*, oraș în raionul Carei (reg. Baia-Mare). ¹²⁾ Pustă, aproape de Debrețin (R. P. Ungară). ¹³⁾ Așezare părăsită în raionul Săcueni (reg. Bihor). ¹⁴⁾ *villici*.

puși de el se vor arăta nepăsători sau slabi în împărțirea dreptății, sau ar fi o pricină atât de grea încât ei nu ar putea face dreptate, această pricină sau acest fel de proces să fie înaintat spre a i se pune capăt numai cercetării majestății regale. După cum a hărăzit această milostivire și regele Bela prea iubitul nostru bunic unor sate și curți ale aceleiași episcopii, precum vedem că se află în privilegiul aceuia întărit de prea iubitul nostru părinte Ștefan, ilustrul rege al Ungariei. Și când ni se vor aduce cele de față, îi ¹⁾ vom hărăzi privilegiul nostru cu privire la cele de mai sus.

Dat lângă râul Hernad, aproape de satul Zaka, la sărbătoarea fericitului Benedict mărturisitorul, în anul domnului o mie două sute optzeci și doi.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 142—143; Hurmuzaki-Densusianu, I, 1, p. 442.

270

<1282> Mai 1, Zvolen (R. Cehoslovacă).

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, tuturor credincioșilor săi nobili aflători în comitatele Sătmar și Zabolch ²⁾, mântuire și milostivire. Deoarece credinciosul nostru comitele Mihail, fiul lui Wbul, are de gând, cu osebita noastră încuviințare, să ridice, pe ch'ar pământul său, o cetate pentru paza voastră și a sa, poruncim cu tărie chibzuinții voastre, dacă va fi nevoie, să dați ajutorul și sprijinul vostru lui Mihail la acea lucrare, pentru bunăvoința și milostivirea noastră.

Dat în Zolum ³⁾, la sărbătoarea apostolilor Filip și Iacob.

Textul lat. la Wenzel, IX, p. 562. Data după <Szentpétery>, *Kallay-levéltár*, I, nr. 20.

271

1282 Mai 19, Buda.

Noi Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, prin cuprinsul <scrisorii> de față dăm de știre tuturor cărora se cuvine, că mag'ștrul Ștefan, fiul comitelui Toma, înfățișându-se în persoană înaintea noastră a dat, a lăsat, a dăruit și a hărăzit pe veci și în chip neclintit slujitorilor săi, comitelui Cristofor și lui Toma și rudei lor Syka și moștenitorilor și urmașilor moștenitorilor lor, pentru faptele de credință și vrednicele slujbe ale comiților Cristofor și Toma, fiii lui Simon, cât și pentru moartea lui Urkun, a lui Hector, Dumitru și Grigore, fiii aceleiași Simon, un pământ sau o moșie ⁴⁾ a sa, numită Scynne aflătoare

¹⁾ *idem* = episcopul Petru al Transilvaniei. ²⁾ Comitatul Szabolcs (R. P. Ungară). ³⁾ Zvolen, în R. Cehoslovacă. ⁴⁾ *possessio*.

în comitatul Borsod, în care se spune că a fost clădită o biserică în cinstea sfântului Dominic și care <moșie> nu îl privea ¹⁾ pe Roland voevodul Transilvaniei și nici pe ceilalți frați ai săi, fiii numitului comite Toma.

<Moșia a fost dăruită> împreună cu toate folosințele sale și cu <toate> cele ce țin de ea, în aceleași vechi hotare, în care fusese ținută și stăpânită de Ștefan însuși. Ne-a mai încredințat numitul magistru Ștefan, că Roland voevodul Transilvaniei, magistrul Kopoz, Ladislau și Beke, frații săi și-au dat pe deplin învoirea și încuviințarea lor cu privire la dăruirea susnumitei moșii pe seama fiilor lui Simon.

Intru amintirea și veșnica trăinicie a acestui lucru, am dat această scrisoare deschisă a noastră, întărită cu puterea peceții noastre și, când această <scrisoare> ne va fi înfățișată, vom porunci să fie întocmită în formă de privilegiu.

Dată la Buda în a treia zi a sărbătorii rusaliilor, în anul domnului o mie două sute optzeci și doi.

Textul lat. la Károlyi, I, p. 14—15.

272

1282 Iunie 18, Orvieto.

Martin episcopul etc. venerabililor frați arhiepiscopului de Calocsa și de Bacs și . . episcopilor de Sirmiu și de Cenad mântuire etc. După cum s'au îngrijit să ne înștiințeze iubiții fii, Toma <episcop> ales și capitlul din Oradea, fiind vacantă dinainte biserica din Oradea prin mutarea la biserica din Strigoniu a venerabilului nostru frate Lodomer pe atunci episcop de Oradea, <ca> arhiepiscop de Strigoniu, numitul capitlu a ales în chip canonic și în deplină înțelegere, ca episcop al lor, pe pomenitul Toma, pe atunci prepozit al bisericii sf. Mihail din Vasvar ²⁾ din dieceza de Győr.

Infățișându-ți alegerea acestuia ei și-au cerut stăruitor, frate arhiepiscope, <care erai> pe atunci <arhiepiscop> ales de Calocsa și Bacs, ca în calitate de metropolit, să întărești alegerea> aceea; dar venerabilul nostru frate Filip episcopul de Fermo, legat al scaunului apostolic în acele părți, spunând că acel Toma ajunsese la prepozitura bisericii din Vasvar după conciliul general dela Lyon și că potrivit cuprinsului așezământului statornicit al acelui conciliu de către înaintașul nostru de fericită pomenire papa Grigore al X-lea, el nu primise treapta preoției în timp de un an, din care pricină nu era volnic de a dobândi beneficiul întăririi <ca episcop>, se zice că el ³⁾ te-a oprit de a întări în vreun chip zisa alegere și astfel din pricina acelei opreliști pomenita biserică de Oradea e silită să îndure neajunsurile vacanței <episcopale>.

¹⁾ *non contingentem <possessionem>*. ²⁾ Orașel în comit. Vas (R. P. Ungară) ³⁾ Filip.

Dar întrucât, precum se spune, numita biserică din Vasvar nu este parohială, ci condusă de canonici ¹⁾, așa încât nu poate fi vorba de acea prepozitură în rânduirea pomenită, care vorbește doar de bisericile parohiale și de cei aleși la conducerea lor am fost rugați cu smerenie din partea numitului <episcop> ales și a capitlului, să ne îngrijim ca din bunătatea scaunului apostolic să luăm măsuri cu privire la aceste lucruri la acea prepozitură. Dar noi vrând să ne îngrijim cu părintească purtare de grijă de suszisa biserică din Oradea, ca să nu rămână și mai departe vacantă, vă poruncim frăției voastre prin scrisoare apostolică, ca, în măsura în care cele de mai sus sunt adevărate, tu, numitul arhiepiscop, dimpreună cu unul dintre ei ²⁾ dacă nu veți putea lua parte toți la îndeplinirea acestei însărcinări, cercetând cât mai cu grijă adevărul cu privire la felul <în care s'a făcut> alegerea și la dorințele alegătorilor și la meritele celui ales, dacă veți afla că pomenita alegere s'a făcut în chip canonic <alegându-se> o persoană vrednică, să întăriți acea <alegere> din împuternicirea noastră, făcând să se dea acelui <episcop> ales, de către supușii săi, cuvenitul respect și ascultare și ca tu, numitul arhiepiscop, împreună cu doi sau trei episcopi, având harul și milostivirea ³⁾ scaunului apostolic, să dai susnumitului <episcop> ales darul sfințirii. Altminteri, acea alegere fiind anulată de drept, alegerea ce va trebui ținută la susnumita biserică din Oradea va trece la cei cărora li se cuvine de drept.

Dat la Orvieto în a patrusprezecea zi înaintea calendelor lui Iulie, în anul al doilea al pontificatului nostru.

Textul lat. la Theiner, I, p. 350.

273

1282 Iulie 19.

<Ladislau al VI-lea regele Ungariei înnobilează și răsplătește pe niște iobagi ai cetății regale Borsod (azi în R. P. Ungară) pentru slujbele aduse de ei în războiul cu regele Boemiei și în deosebi pe fratele lor Elek, care s'a luptat vitejește> « împotriva Sașilor din Transilvania, care se sileau să pășească împotriva majestați noastre ».

Regest după textul lat. diu Wenzel, IX, p. 330—331.

274

1282 Decembrie 10, Strigoniu.

Lodomer, din mila lui Dumnezeu, arhiepiscop de Strigoniu și comite perpetuu al aceluiași loc și tuturor celor ce vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru

¹⁾ *collegiata*. ²⁾ dintre episcopi. ³⁾ *gratiam et communionem*.

dăruitorul mântuirii. Voim să ajungă la cunoștința obștească a voastră prin cuprinsul celor de față că Reynaldus, iubitul nostru fiu întru domnul, paroh de Slimnic¹⁾, decan al provinciei S. biu²⁾, înfățișându-se înaintea noastră în numele său și al tuturor parohilor din decanatul său, ne-a arătat cartea privilegiilor domnului Filip arhiepiscopul, înaintașul nostru de fericită pomenire, sub pecetea cucernicilor bărbați: a fratelui Petru vicarul casei Predicatorilor și a întregului lor convent din Sibiu, rugându-ne stăruitor să binevoim a porunci să se întărească prin privilegiul nostru mai sus pomenitul original alcătuit cu privire la anumite îngăduințe³⁾ hărăzite printr'o osebită milostivire de către pomenitul arhiepiscop Filip mai sus arătaților decan și parohi.

Drept aceea noi, ținând seama că cererea numitului decan nu se abate dela calea socotinței, ci se potrivește și se împacă cu dreptatea, am încuviințat părintește, dându-i urmare, punând să scrie în actul de față cuprinsul pomenitelor privilegii, care sună astfel: <Urmează cele două acte date de către arhiepiscopul Filip. Strigoniu, 1264 Mai 6>.

Și noi, dând deplină încredere sau credință pecetei și scrisorii suszișilor frați Predicatori cu privire la recunoașterea⁴⁾ în fapt a⁵⁾ pomenitelor privilegii, încuviințăm și împuternicim și întărim prin puterea scrisorii de față cuprinsul numitelor privilegii înscrise⁶⁾ cuvânt cu cuvânt în forma publică în scrisoarea de față.

Data la Strigoniu, în anul domnului o mie două sute optzeci și doi, în a cincea zi a fericitului Nicolae mărturisitorul.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 144.

275

1283, < Arad >.

Prea înălțatului său stăpân Ladislau, din mila lui Dumnezeu, ilustrului rege, al Ungariei, capitulul bisericii din Arad, cuvenitele și supusele rugăciuni întru domnul. După ce am primit scrisoarea voastră, am trimis pe omul nostru spre mărturie, împreună cu omul vostru, magistrul Reen, care întorcându-se la noi ne-a spus că acel om al vostru a dat și a atribuit lui Grigore și Iacob, în fața megieșilor și a vecinilor, fără nicio împotrivire, pământul de moștenire, ce se chiamă Pilul⁷⁾, <al acelorași> Grigore și Iacob, fiii comitelui Apa și pe care îl ținea cu samavolnicie soția <lui> Warchuk. <Omul vostru pomenit> i-a pus în stăpânirea <acestui pământ> între vechile sale hotare. Acestea vi le arătăm în scris înălțimii voastre.

Textul lat. la Wenzel, XII, p. 405.

¹⁾ Stolchunbercht, sat în raionul Sibiu. ²⁾ provinciae Zibiniensis. ³⁾ articulis. ⁴⁾ rati-
habicone. ⁵⁾ in facto. ⁶⁾ translatis. ⁷⁾ Pyl, sat în raionul Criș (reg. Arad).

1283.

Noi Apor ¹⁾ voevodul Transilvaniei, comite de Solnoc, dăm de știre tuturor căroro cuvine că venind înaintea noastră judele și oaspeții din Dej²⁾, ne-au înfățișat privilegiul domnului nostru Ladislau, strălucitul rege al Ungariei, dat și hărăzit cu privire la libertatea lor anume de a fi scoși cu totul de sub dreptul de judecată al comitelui de Solnoc, al comitelui curții³⁾ și al iobagilor acelei cetăți în așa fel ca nimeni să nu-i poată judeca, ci în toate pricinile ivite între ei îi va judeca judele lor care va fi în slujbă și ne-au rugat cu o deosebită stăruință să-i păstrăm în aceste libertăți hărăzite lor de către rege.

Drept aceea, noi încuviințând cererile drepte și îndreptățite ale zișilor oaspeți încuviințând și găsind bun în întregime pomenitul privilegiu ce cuprinde libertățile lor, cum suntem datori, voim și avem de gând ca acești oaspeți să se bucure de scutirea de mai sus. Mai facem cunoscut totodată că de se va întâmpla să fie acolo pricini ale străinilor, să le judece același jude, întrucât privilegiul cuprinde și are mai multe articole, care ar cere prea mult timp pentru a fi scrise.

Dat în anul domnului o mie două sute optzeci și trei.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 146.

277

1283.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor întru Hristos, atât celor de față cât și celor viitori, care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru dăruitorul mântuirii. Când celor ce binemerită li se arată cuvenitul sprijin și li se deschide sânul iubirii, iar celor care slujesc cu credință li se dă vrednica răsplată, se socotește că Dumnezeu este împăcat, iar supușii sunt îndemnați și inflăcărați spre râvna credinței de speranța și dorința unei răsplăți și mai mari.

Luând în seamă faptele de credință și strălucitele merite ale credincioaselor, servicii pe care iubiții și credincioșii noștri Dominic și Ladislau, fiii lui Ștefan, Roland și Deseu, fiii lui Leustachie, Reinold și Nicolae, fiii lui Oliver, magiștri din neamul Rathold, ni le-au arătat și ni le-au adus în chip vrednic de laudă și cu credință în diferitele expediții ale regatului nostru și în deosebi atunci când Cumanii, împinși de o nesocotită și sălbatecă îndrăzneală, s'au sculat împotriva majestății noastre, iar noi strângând oastea noastră am mers în persoană spre a învinge, a supune și a înfrâna pe numiții Cumani și când Cumanii năvălind cu dușmănie

¹⁾ *Opour*. ²⁾ *Deeswar*, oraș în reg. Cluj. ³⁾ *comitis curialis*.

asupra noastră și a oastei noastre, au început lupta cu noi, în care luptă sau bătălie, numiții magiștri Dominic, Ladislau, Rorand, Deseu, Reinold și Nicolae, ca niște lei curajoși au luptat cu acei Cumani, ucigând și rănind cât mai mulți dintre ei și în care fratele lor Laurențiu, fiul aceluiași Ștefan, luptând cu vrednicie și-a dat viața pentru credința datorată sfintei coroane regale, noi, pe care dreptul ne îndeamnă, dreptatea ne face, îndatorirea ne silește și datoria demnității noastre ne sfătuește să privim cu ochii iubirii meritele slujbelor tuturor celor ce ne slujesc cu credință și să răspundem fiecăruia cu darul răsplătii potrivit meritelor <sale>, ținând seamă și amintindu-ne de credincioasele slujbe, pe care pomeniții magiștri f) Dominic, Ladislau, Rorand, Deseu, Reinold și Nicolae ni le-au adus nouă și țării, cu ardoarea celei mai mari credințe, în expedițiile regatului nostru și în deosebi ținând seama de moartea numitului Laurențiu, fratele lor, care după cum am spus mai sus, a fost ucis în oastea noastră cu care plecasem împotriva Cumanilor, drept aceea voim ca, prin rândurile acestea să ajungă la cunoștința tuturor că am hotărât din dărnicia <noastră> regală să le dăm lor această osebită răsplată, ca oamenii ¹⁾ sau iobagii lor de pe moșiile ²⁾ lor numite Patha și Szentgurg ³⁾, aflătoare în comitatul Somogy, să fie scutiți cu totul și scoși de sub judecata și jurisdicția tuturor comișilor din Somogy și a palatului regatului, supunându-i numai judecății noastre.

De asemenea, le-am hărăzit lor ca de aci înainte niciun nobil dintre vecinii lor sau din numitul comitat până la o depărtare cât se poate umbra cu calul în ugară începând din zori de zi până la prânz să nu poată ține sau aduna târg pe moșia sa împotriva târgului suszișilor credincioși, care obișnuște să se țină în fiecare săptămână, sâmbăta la susnumita lor moșie Patha.

În amintirea acestui lucru și spre veșnică trăinicie, am dat scrisoarea noastră privilegială de față întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Data în Pesta, de mâna chibzuitului bărbat, magistrul Bartolomeu vice-cancelar al curții noastre, iubitului și credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute optzeci și trei.

Textul lat. la Hurmuzaki, I, I, p. 443—445.

278

1283.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos, atât celor de acum cât și celor viitori care vor vedea scrisoarea de față mântuire întru mântuitorul tuturor. Voim să ajungă la știrea tuturor prin rândurile

¹⁾ *populi*. ²⁾ *possessionibus*. ³⁾ *Patha și Szentgyörgy*, sate în comit. Somogy (R. P. Ungară).

acestea că, deoarece nobili bărbați, magiștrii Rorand și Deseu, fiii lui Leustachiu, Dominic și Ladis'au, fiii lui Ștefan, Reinold și Nicolae, fiii lui Oliver, din neamul Ratold l-au chemat în judecată în față noastră ¹⁾ pe magistrul Matei, fiul banului Rorand, din neamul aceluiaș Ratold pentru risipirea și înstrăinarea moșiilor lor, și pricina aceasta a fost dezbătută multă vreme în față noastră, în sfârșit pentru ca slujenia pismei și urâtenia invidiei să fie cu totul stărpite din mijlocul or și să fie slăvită frumusețea păcii și să se poată ei iubi cu dragoste frățească, părțile înfățișându-se în persoană înaintea noastră și cu regala noastră învoire au mărturisit că au ajuns la următoarea înțelegere: au împărțit între ele pe veci toate moșiile lor de moștenire, de cumpărare, cele dobândite și pe cele ajunse sub orice alt cuvânt în stăpânirea lor, în așa fel ca moșia numită Kaza ²⁾ din comitatul Borsod, cu toate moșiile ce țin de ea; de asemenea, moșiile numite Puthnuk ³⁾ și Feled ⁴⁾ din comitatul Gumur cu toate moșiile ce țin de ele; apoi moșiile numite Patha ⁵⁾ și Scengurg ⁶⁾ din comitatul Somogy, de asemenea, împreună cu toate moșiile ce țin de ele și folosințele lor, de asemenea moșiile numite Uileacu-de-Criș ⁷⁾, Cuieșd ⁸⁾ și Olahteluk ⁹⁾ din comitatul Bihorului cu toate moșiile ce țin de ele, de asemenea, moșiile numite Chycho ¹⁰⁾ și Reteag ¹¹⁾ din părțile Transilvaniei, cu toate moșiile ce țin de ele; de asemenea, moșia numită Selve ¹²⁾ din comitatul Pojon cu toate moșiile ce țin de ea; de asemenea, moșia numită Ratold ¹³⁾ aflătoare în comitatul Pesta, în care s'a întemeiat o biserică, cu toate folosințele ei le-au căzut sus pomeniților magiștri Rorand și Deseu, fiii lui Leustachiu, lui Dominic și Ladis'au, fiii lui Ștefan, lui Reinold și lui Nicolae, fiii lui Oliver și printr'înșii moștenitorilor lor și urmașilor moștenitorilor lor, ca să le dobândească, să le țină, să le aibă ba chiar să le stăpânească pe veci și nestrămutat deapururi.

Spre pomenirea și veșnica trăinicie a acestui lucru, am dat, la cerea părților scrisoarea noastră privilegială de față, întărită cu puterea dublei noastre peceti.

Data de mâna chibzuitului bărbat magistrul Bartolomeu vice-cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute optzeci și trei, în al unsprezecelea an al domniei noastre.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 446.

¹⁾ *ad nostram regiam specialem presenciam.* ²⁾ *Sajohaza*, sat în comit. Borsod (R. P. Ungară). ³⁾ *Putnok*, orașel în comit. Borsod (R. P. Ungară). ⁴⁾ În comit. Gömör (R. Cehoslovacă). ⁵⁾ *Pata*, sat în comit. Somogy (R. P. Ungară). ⁶⁾ *Tötszentgyörgy*, sat în comit. Somogy (R. P. Ungară). ⁷⁾ *Wylak*, sat în raionul Aleșd (reg. Bihor). ⁸⁾ *Kuesd*, sat în raionul Aleșd (reg. Bihor). ⁹⁾ Așezare părăsită între satele Uileacu-de-Criș și Cuieșd. ¹⁰⁾ *Chycho*, sat în raionul Dej (reg. Cluj). ¹¹⁾ *Petkeeg*, sat în raionul Dej (reg. Cluj). ¹²⁾ Probabil *Selpöc* în R. Cehoslovacă. ¹³⁾ *Rátot*, sat în comit. Pest-Pilis-Solt-Kiskun (R. P. Ungară).

1283 Iunie 13, <Oradea>.

Capitulul bisericii din Oradea tuturor credincioşilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de faţă, mântuire veşnică întru domnul. Prin cuprinsul acestei scrisori voim să ajungă la cunoştinţa tuturor atât a celor de acum, cât şi a celor viitori că, înfăţişându-se în persoană în faţa noastră pe de o parte Butmer ¹⁾, fiul lui Buna şi Buda, fiul acestuia din Otomani ²⁾, iar pe de altă parte magistrul Ladislau, fiul banului Marcu, în numele său şi al fratelui său Mihail, acest Butmer şi Buda, fiul său, au mărturisit cu viu graiu, cu mintea întregă şi cu voinţa nesilită că au vândut susnumiţilor, magistrul lui Ladislau şi fratelui acestuia Mihail şi prin ei moştenitorilor şi urmaşilor moştenitorilor lor, pentru douăzeci de mărci, pe care au recunoscut că le-au primit în întregime dela ei, un pământ al lor de moştenire, numit Otomani care se află în comitatul Crasna cu consimţământul şi îngăduinţa megieşilor pomenitului pământ, după cum au spus, împreună cu toate folosinţele şi cele şi ţin de el, între vechile şi strămoşestile hotare, în care a fost stăpânit şi de ei şi strămoşii lor, ca să-l stăpânească şi să-l aibă cu drept deplin pe veci şi ne-strămutat. Prinzându-se să-i apere pe ale lor ostenele şi cheltuieli de toţi acei, atât cei apropiaţi cât şi cei îndepărtaţi, care ar căuta să turbure în vreun fel din pricina pământului vândut, pe numiţii magistrul Ladislau sau pe fratele său Mihail ori pe moştenitorii acestora, rămânându-le lor în pace pomenitul pământ.

Spre amintirea acestui fapt am dat scrisoarea de faţă, întărită cu puterea peceţii noastre.

Dată şi făcută în octavele rusaliilor, în anul domnului o mie două sute optzeci şi trei, în timpul magiştrilor: domnul Batur prepozitul, Emeric lectorul, Iwan cantorul şi Benedict custodele.

Textul lat. la Wenzel, IV, p. 261—262.

280

1283 Iunie 13, <Oradea>.

Iacob prepozitul şi conventul bisericii sf. Ştefan din Dealul Orăzii atestă că comitele Ilie de Bagda <comitatul Szabolcs, R. P. Ungară> a dăruit o parte din noşia sa Laskud, aflătoare în comitatul Borsod <R. P. Ungară>, la doi slujitori ³⁾ ai săi, ca răsplată pentru credincioasa lor slujbă.

Regest după textul lat. din Fejér, V, 3, p. 194—196.

¹⁾ În text şi forma: *Butmer*. ²⁾ *Otman*, sat în raionul Săcueni (reg. Bihor). ³⁾ *servientes*.

1283 Iunie 23, Buda.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, dăm de știre și facem cunoscut, prin cuprinsul acestei scrisori, tuturor cărora se cuvine, că venind în fața noastră Grigore și Iacob, fiii comitelui Apa, ne-au rugat smerit să binevoim a le înapoia și a le întoarce lor, cu bunăvoință regească, moșia lor de moștenire numită Pilul ¹⁾, pe care a ținut-o până acum cu samavolnicie văduva lui Wanthuk Cumanul.

Deoarece însă noi nu cunoșteam adevărul asupra faptului dacă pomenita moșie Pilul a fost sau nu a numiților fii ai comitelui Apa, am dat în scris poruncă credincioșilor noștri, capitlului bisericii din Arad, cu privire la pricina amintitei moșii, ca alături de magistrul Ren omul nostru să trimită pe omul lor spre mărturie, în fața căruia acel om al nostru să cerceteze hotarele ²⁾ moșiei Pilul și s'o dea numiților Grigore și Iacob ca s'o stăpânească, dacă cumva nu s'ar ivi nicio împotrivire; dacă însă s'ar împotrivi cineva, să-l cheme în tața noastră. Iar capitlul ne-a dat seama apoi în acest chip: < *Urmează scrisoarea capitlului din Arad, către Ladislau regele Ungariei, din 1283* >.

Drept aceea, noi nevoind ca să fie lipsit cineva de dreptul său, aflând și cercetând adevărul, am înapoiat și întors numita moșie Pilul aceluiași Grigore și Iacob, fiii comitelui Apa, împreună cu toate folosințele și cele ce țin de ea, ca s'o stăpânească și s'o aibă pe veci așa cum a fost stăpânită și ținută la început de înaintașii acestora, pentruca să nu sufere posesor străin și neîndreptățit în moșia lor de moștenire.

Dat în Buda în ajunul sfântului Ioan Botezătorul, în anul domnului o mie două sute optzeci și trei.

Textul lat. la Wenzel, XII, p. 388—389.

1283 Iunie 23, Buda.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, credincioșilor săi, capitlului bisericii din Transilvania sănătate și milostivire. Ne spune nouă cuviosul bărbat, fratele Paul, abatele mănăstirii sfintei fecioare Maria din Cluj-Mănăstur, din părțile Transilvaniei că moșiile acelei mănăstiri aflătoare în stăpânirea sa au mare nevoie de o hotărnicire potrivită legii, de ridicarea și reînnoirea sennelor de hotar și de despărțirea prin hotare de drepturile altor moșii.

Drept aceea, poruncim cu tărie credinței voastre, să trimiteți spre mărturie un om vrednic de încredere la moșiile mănăstirii aflătoare în părțile Transilvaniei,

¹⁾ *Pilul*, sat în raionul Criș (reg. Arad). ²⁾ *reambularet*.

oricum s'ar numi ele și la abatele acelu loc, pentruca față cu acesta venind Ioan, fiul lui Petru de Somos, aprodul curții majestății noastre ¹⁾ trimis anume pentru aceasta și față cu toți vecinii și megieșii de hotar ai acelor < moșii > chemați acolo cum cere legea, să le hotărâncească potrivit adevăratelor și vechilor lor semne de hotar, ridicând semne de hotar noi alături de cele vechi acolo unde va fi nevoie, pentru a le lăsa ²⁾ despărțite și deosebite pretutindeni, prin reînnoirea și ridicarea semnelor lor de hotar, de hotarele celorlalte moșii ³⁾, acelu abate și bisericii sale susnumite, întrucât se știe că țin de el și de zisa biserică, pentru ale stăpâni pe veci, dacă nu li s'ar face împotrivre. Iar pe cei care s'ar împotrivi în contra abatelui să-i cheme înaintea noastră, la un soroc potrivit, ca să dea socoteală de pricina împotrivirii lor.

După aceasta să ne faceți cunoscut în scris, așa cum se cuvine, hotărâncea cu mersul semnelor de hotar sau numele celor care s'au împotrivit și ale celor chemați la sorocul hotârît.

Dat în Buda, în ajunul nașterii sfântului Ioan Botezătorul, în anul domnului o mie două sute optzeci și trei.

Textul lat. la Fejér, V. 3. p. 152—153

283

1283 Iunie 23, Alba-Iulia.

Noi Petru, din mila lui dumnezeu, episcopul Transilvaniei aducem la cunoștința tuturor celor interesați că, înfățișându-se înaintea noastră, pe de o parte, toți frații noștri din capitolu iar pe de alta toți preoții din Mediaș ⁴⁾, și anume: Walter decanul din satul Așel ⁵⁾, Ioan din Biertan ⁶⁾, Henric din satul Richișul ⁷⁾, Petre din Moșna ⁸⁾, Adam din satul Mediaș, Siffrid din Brateiu ⁹⁾, Henric din Șaraș ¹⁰⁾ și Teodor de Copșa Mare ¹¹⁾, numitul capitolu, în urma stăruitoarei cereri a pomeniților preoți, le-a arendat, atât lor înșile cât și bisericilor lor, fiecăruia pe răspunderea tuturor, trei părți din dijele ce i se cuveneau în Mediaș din bucate, vin „albine și miei, pe patruzeci de mărci de argint bun de Alba, de cel care umblă în Vințul de Jos ¹²⁾ și Orăștie ¹³⁾ după greutatea lccului, care să se plătească deapururi fără a ține seamă de orice întâmpinare de oricând < s'ar ivi ea > la trei soroace mai jos arătate și anume: zece mărci trebuiesc plătite în ajunul fericitului Mihail, cincisprezece mărci în a cincisprezecea zi după sărbătoarea sfântului Martin ¹⁴⁾

¹⁾ *iuvenis aulae nostrae maiestatis.* ²⁾ *relequit* în loc de *relinquat.* ³⁾ *possessionariorum.*
⁴⁾ *Mediaș*, oraș în reg. Sibiu. ⁵⁾ *Villa Echelini*, sat în raionul Mediaș (reg. Sibiu).
⁶⁾ *Berthelm*, sat tot acolo. ⁷⁾ *Villa Rihuini*, sat tot acolo. ⁸⁾ *Musna*, sat tot acolo.
⁹⁾ *De monte Maria* sat tot acolo. ¹⁰⁾ *Sarus*, sat tot acolo. ¹¹⁾ *Copus*, sat tot acolo. ¹²⁾ *Winch*, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara). ¹³⁾ *Warasi*, oraș în regiunea Hunedoara. ¹⁴⁾ 25 Noembrie, în *quindenis S-ti Martini.*

iar restul de cincisprezece mărci în a cincisprezecea zi după praznicul intrării în biserică a fericitei fecioare ¹⁾, cu condiția că dacă <numiții preoți> nu vor ține vreunul din soroacele de plată, să fie datori să plătească a doua zi îndoitul banilor datorăți, fără deosebire dacă preoții sau satele lor scad sau spoiesc în număr.

Spre mărturia acestui lucru, am dat, la cererea amândoror părților scrisoarea de față întărită cu puterea peceții noastre.

Dată la Alba în ajunul sărbătoarei sfântului Ioan Botezătorul, în anul domnului o mie două sute optzeci și trei.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 145.

284

1283 Iulie 27, <Oradea>.

Capitulul bisericii din Oradea tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrișcarea de față mântuire întru mântuitorul tuturor. Prin cuprinsul celor de față, voim să ajungă la cunoștința tuturor atât a celor de acum cât și a celor viitori că, înfățișându-se în persoană înaintea noastră magistrul Nicolae, nepotul lui Bech, Petru, fiul lui Nicolae, pentru sine și pentru frații săi Chak, Vid și Zourd. . . ²⁾, Laurențiu, fiul lui Benedict, Ladislau și Andrei, fiii lui Budun, pentru ei și pentru frații lor, anume Budun și Nicolae și de asemenea pentru Ștefan, fiul lui Apa, pe de o parte, <iar> comitele Mauriciu, fiul lui Buch și Ioan <no>uch, pe de alta, dâșii au spus că au făcut cu încuviințarea și învoirea tuturor următoarea împărțire și întocmire cu privire la moșiile lui Filip, fiul lui Tanach și ale lui Laurențiu, fiul lui Morțun, morți fără moștenitori, <moșii> ce sunt ale lor de drept din pricina rudeniei, <anume> a treia parte a întregului pământ numit Boiu ³⁾, hotărnicit după vechile sale hotare. . . ²⁾, dinspre satul. . . ²⁾ numit Kysdedboy, cu satul însuși și moara, a căzut și a ajuns în partea suszișilor Mauriciu și Ioan, iar celelalte două părți, cu satul numit Nogboy și biserica zidită într'însa, au rămas în partea și dreptul magistrului Nicolae, a lui Petru și a celorlalte rude ale lor susnumite.

De asemenea, o moșie numită Ateaș ⁴⁾, între hotarele sale vechi și cu toate cele ce țin de ea, <a căzut> în partea zișilor comite Mauriciu și Ioan, iar niște sate numite Tanckkerek ⁵⁾ și Aka ⁶⁾, în părțile magistrului Nicolae, ale lui Petru și ale rudelor lor pomenite. Iar dreptul de ocrotire asupra mănăstirii sfântului Gheorghe din Zerep ⁶⁾ a rămas magistrului Nicolae și rudelor sale mai sus

¹⁾ 16 Februarie. ²⁾ Lacună în textul latin publicat. ³⁾ Boy, sat în raionul Salonta (reg. Bihor) ⁴⁾ Athas, sat în raionul Salonta (reg. Bihor) ⁵⁾ Așezări părăsite lângă Bakonszeg în comit. Bihor (R. P. Ungară). ⁶⁾ Szerep, sat în comit. Bihor (R. P. Ungară).

arătate, afară de a patra parte a acestui drept care a căzut și a ajuns pomeniților comite Mauriciu și Ioan.

De asemenea, a patra parte a unei moșii Inanch ¹⁾ aflătoare lângă Harnad și Tyus ²⁾ de lângă Criș a căzut acelorași Mauriciu și Ioan, celelalte părți ale numitelor moșii rămânând magistrului Nicolae și rudelor sale des pomenite.

Pe lângă acestea comiții Mauriciu și Ioan s'au îndatorat să apere pe a lor oste-neală și cheltuială, pentru treimea lor ³⁾ pe magistrul Nicolae și pe rudele sale în pricina care s'ar putea ivi cu privire la zisul sat Aka sub cuvântul zestrei. Pe lângă acestea s'au mai îndatorat < să apere > dimpreună moșiile Inanch și Tyus, dacă s'ar porni de cineva vreo pricină pentru a le cere înapoi.

Intru pomenirea și trăinicia veșnică a acestui lucru, am dat scrisoarea de față întărită cu puterea peceții noastre.

Data în ziua a treia a < sărbătorii > sfântului apostol Iacob, în anul domnului o mie două sute optzeci și trei, pe vremea când magistrii: Batur era prepozit, Emeric lector, Iwan cantor, Benedict custode.

Textul lat. la Wenzel. II, p. 363-365.

285

1283 August 3, < Alba-Iulia >.

Capitulul bisericii din Transilvania, prea luminatului principe și domn, domnului Ladislau, din mila lui Dumnezeu, iubitul rege al Ungurilor, stăpânului lor firesc, urările rugăciunilor lor pentru viața și sănătatea lui, cu credincioasă supunere.

Să știe luminăția voastră că noi am primit cu toată cinstea scrisoarea luminăției voastre cu acest cuprins: < Urmează actul regelui Ladislau al IV-lea, din 1283 >.

Drept aceea noi, dorind să ne supunem poruncii luminăției voastre, după cum se cuvine, am hotărât, ca împreună cu nunitul Ioan, fiul lui Petru de Somos, aprodul curții majestății voastre ⁴⁾, omul vostru, să trimetem pe omul nostru, adică pe magistrul Ioan, bărbat chibzuit, tovarăș și frate canonic al nostru, pentru împlinirea poruncilor voastre de mai sus, spre mărturie în locul nostru. Intorcându-se acești oameni, adică < omul > vostru și < omul > nostru și întrebați de noi, ne-au mărturisit într'un glas, că duminica înaintea sărbătorii risipirii apostolilor ⁵⁾ de curând trecută, s'au dus la moșiile numite Maria-Telek ⁶⁾ și Chinteni ⁷⁾ și adunând de pretutindeni potrivit legii pe vecinii și megieșii de hotar ai acelor moșii și în fața lor, au hotărnicit acele moșii potrivit vechilor și

¹⁾ Inăncs, sat în comit. Abauj (R. P. Ungară). ²⁾ Așezare părăsită în raionul Arad.
³⁾ în *tercia parte*. ⁴⁾ *invene aulae Vestrae Maiestatis*. ⁵⁾ 15 Iulie. ⁶⁾ În text și formele: Maria Telke, Mariatelke, Mariathelke, așezare părăsită aproape de Cluj. ⁷⁾ *Kajantho*, sat în apropiere de Cluj.

adevăratelor lor semne de hotar, ridicând, unde era nevoie, semne noi alături de cele vechi, apoi, despărțite și deosebite de drepturile celorlalte moșii, le-au lăsat aceleiași domn abate Paul și bisericii sale ca să le stăpânească deapururi, cu același drept cu care se știe că ține de el și de zisa biserică a sa.

Iar semnele de hotar ale moșiilor numite Maria-Telke și Chinteni se deosebesc în chipul următor. Întâi au început-o în partea de miazăzi, la o movilă unde se află un semn de hotar găurit ¹⁾ trecând apoi peste un drum la o pădure ²⁾ au aflat două movile de hotar, din care pe una au reinnoit-o. Mergând apoi puțin prin acea pădure au ajuns la locul numit Maria-Telkefeu și în marginea acelei păduri au aflat un semn de hotar continuu ³⁾. Trecând de aci spre miazănoapte, printr-o pădurice se ajunge la locul <numit> Kiralykutfu și Maria-Telkefeu și între acestea, într'un măraciniș, au ridicat o movilă de hotar. Au mers apoi peste un drum care vine la Mihăiești ⁴⁾ și merge la o pădure spre miazănoapte, Kiralykutafy și în această pădure au ridicat o movilă de hotar. Prin acea pădure se ajunge la un loc numit Rarouzlyrok, unde au aflat un semn de hotar continuu. Mergând în jos, în partea de miazănoapte, se ajunge la un pământ mlăștininos numit Borzaszto, lângă care au aflat trei semne de hotar vechi, dintre care unul l-au înnoit. Ele despart moșia numită Mariatelke, care este a numitei mănăstiri, de moșiile Sumurduc ⁵⁾ și Vechea ⁶⁾. Despre suszisele semne de hotar, nobilii din suszisele Sumurduc și Vechea au mărturisit că sunt adevăratele și drepte <semne de hotar> ale moșiei Mariathelke. Trecând apoi peste mlaștina numită Darvastó, au venit deadreptul la un drum mare, care se chiamă drumul regelui pe care mergând o bună bucată spre miazăzi și urcând la capătul unei păduri, aproape de același drum, în partea de sus, au ridicat un semn de hotar continuu. Mergând apoi prin aceeași pădure, spre un deal numit Faashalom, au aflat două semne vechi de hotar, dintre care pe unul l-au reinnoit. Ele despart moșiile numite Mariathelke și Vechea. Cotind pe urmă spre partea de răsărit prin aceeași pădure și urcând spre un deal numit halom, acolo de asemenea au aflat un semn de hotar continuu. Coborând la o vale spre răsărit, în partea de miazănoapte a văii au aflat într'un câmp trei semne de hotar vechi, dintre care pe două le-au reinnoit. Ele despart moșiile Mariathelke, Deușu ⁷⁾ și Chinteni. Au mers apoi iarăși spre răsărit la un drum care duce la Deușu, lângă care au ridicat două semne de hotar. Mergând de acolo lângă un pârau numit Araniosfoka, s'au urcat spre un deal numit locul lui Zebedeu, în al cărui vârș au găsit două semne de hotar vechi, dintre care pe unul l-au reinnoit și, ducându-se pe același deal spre răsărit, au ridicat două semne de hotar, din care unul în partea de miazănoapte, o desparte

¹⁾ *meta perforata.* ²⁾ *beregh,* (ung.) ³⁾ *meta cursualis* ⁴⁾ *Zent Mihalytelke,* sat în raionul Cluj. ⁵⁾ *Zomordok,* sat în raionul Cluj. ⁶⁾ *Budathelke,* sat în raionul Cluj. ⁷⁾ *Gyos,* sat în raionul Cluj.

de moșia Deușu, iar celălalt, în partea de miazăzi, o desparte de moșia Chinteni. Înaintând spre răsărit pe același deal și trecând peste un drum, au ridicat iarăși două semne de hotar, care de asemenea despart moșiile mai suszise, adică Deușu și Chinteni și pământul moșiei numite Beniae a des pomenitului abate. Au mers apoi din nou o bună bucată pe același deal al lui Zebedeu spre răsărit până aproape de un drum care vine dela suszisa moșie Chinteni și Măcicașiu ¹⁾. Despre suszisele semne de hotar, nobilii din Sumurduc Vechea, Deușu și Măcicașiu au mărturisit că au fost întotdeauna și sunt adevăratele și drepte hotare ale moșiilor pomenitului abate, adică < ale moșiilor > Maria-thelke și Chinteni, iar ei, < martorul capitlului și omul regelui >, le-au lăsat în pace și liniște aceleiași domn abate și bisericii sale ca să le stăpânească deapururi.

Dat la sărbătoarea aflării sfântului protonartir Ștefan, în anul arătat mai sus.

Textul lat. la Fejér, V, 3, p. 153—156. (cu data greșită 1280).

286

1283 Septembrie 14, < Oradea >.

Capitulul bisericii din Oradea, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față mântuire veșnică întru domnul. Voim să aducem la cunoștința tuturor, atât a celor de acum cât și a celor viitori, prin cuprinsul celor de față, că în sărbătoarea înălțării sfintei cruci, în anul domnului o mie două sute optzeci și trei, la cererea comitelui Toma, fiul lui Pancrațiu din neamul Chanad, am făcut să fie înscris cuvânt cu cuvânt în scrisoarea de față actul privitor la semnele de hotare ale unor pământuri ale sale numite Tileagd²⁾ și Sabolciu³⁾, căutat și aflat în registru nostrul. Cuprinsul căruia este următorul < Urmează actul dat de capitlul din Oradea, în 1271 >.

Textul lat. la Wenzel, IX, p. 365.

287

1284.

< Ladislau al IV-lea regele Ungariei dăruiește lui Ioan, ca răsplată pentru serviciile sale ostășești, moșia Zombor din Slavonia. În lista demnitarilor, între alții >: Petru episcopul Transilvaniei, Matei voevodul Transilvaniei, comite de Zettin și Solnoc, Erneyei jude al curții regale și comite de Sătmar.

Regest după textul lat. din Fejér, VII, 2, p. 106—108.

¹⁾ *Machkas*, sat în raionul Cluj. ²⁾ *Thelegd*, sat în raionul Aleșd (reg. Bihor). ³⁾ *Zabolch*, sat în raionul Oradea (reg. Bihor)

1284 Ianuarie 1.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor în Hristos atât celor de acum, cât și viitori, care vor vedea scrisoarea de față mântuire întru mântuitorul tuturor.

Având în vedere faptele de credință și slujbele vrednice pe care comitele Rofoyn ni le-a adus cu credință și devotament, mai întâiu atunci când l-am trimis pe el împreună cu Roland și Ștefan, fiii lui Toma, spre a zdrobi răutatea lui Acho, fiul lui Paul, care <împins> de focul necredinței se ridicase împotriva majestății noastre, împrejurare în care a fost ucisă o rudă a comitelui Rofoyn, cu numele Petru, iar trei slujitori ai lui au fost răniți; <apoi> a doua oară la împresurarea cetății Scelench¹⁾ când sub ochii noștri, același Rofoyn, bătut tot timpul cu pietre, a fost greu rănit la mână, pentru credința ce trebuia să ne-o arate; în sfârșit, atunci când neamul trădător al Cumanilor se ridicase cu arma în mână împotriva noastră pentru nimicirea demnității noastre și a regatului nostru și când spre a pune capăt trădării lor am trimis pe susnumiții Roland voevodul Transilvaniei, pe magistrul Ștefan și comitele Rofoyn, iar acesta din urmă în linia întâia a armatei noastre, sub ochii noștri, netemându-se de moarte, azvârlindu-se în primejdiile sorții, a primit patru răni grele pentru apărarea regatului și coroanei noastre și așa rănit a fugărit până departe pe acei Cumani dușmani ai regatului nostru. De asemenea, <având în vedere> moartea lui Ladislau, fratele său, care a fost ucis la asediul cetății Adrian²⁾, pe care împotriva <voinții> noastre puseseră mâna Nicolae, fiul lui Paul și frații lui, nimicind pe locuitorii regatului nostru de acolo și al cărei asediu îl încredințasem credinciosului nostru Nicolae ales, precum și moartea lui Nicolae, de asemenea frate al lui <Rofoyn>, care a fost ucis în războiul pe care, din porunca noastră, același Nicolae ales l-a dus în părțile Transilvaniei împotriva lui Gyan, fiul lui Alard, pentru scăparea locuitorilor din acele părți.

Prin cuprinsul celor de față voim să ajungă la cunoștința tuturor că întru răsplătirea unor atât de mari și numeroase slujbe ale comitelui Rofoyn, deși ar merita <răsplăți> cu mult mai mari, i-am dat, i-am dăruit și i-am hărăzit lui și prin el moștenitorilor lui și urmașilor moștenitorilor lui, spre al stăpâni pe veci și neclintit satul numit Moch³⁾ împreună cu pământul cetății

¹⁾ Nagyszalánc, în comit. Abauj (R. Cehoslovacă). Asediul amintit a fost în anul 1287.
²⁾ Așezare dispărută în raionul Oradea (reg. Bihor). ³⁾ Se pare, judecând după proprietarii amintiți, că nu este aici vorba despre satul Mociu din raionul Cluj, ci despre o așezare dispărută din raionul Marghita, reg. Bihor.

ce ține de acel sat cu toate veniturile și toate cele ce țin de el, sat pe care l-au stăpănit, ca danie, mai întâi Alpar, pe vremea domnului Ștefan, prea iubitul nostru părinte și apoi el și fiii lui pe vremea suszisului nostru tată și a noastră și pe care l-am luat dela fiii aceluia, din pricina necredinței pe care voiau să o săvârșească împotriva noastră și a regatului nostru. În amintirea acestui lucru și spre veșnică trăinicie am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Data de mâna venerabilului părinte Toma, din mila lui Dumnezeu, episcop de Vaș, cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute optzeci și patru, iar al stăpânirii noastre anul al treisprezecelea, la calele lui Ianuarie, indicțiunea douăsprezecea, cărmuind în chip fericit bisericile lui Dumnezeu venerabilii părinți: arhiepiscopii Lodomer de Strigoniu, Ioan de Calocca, Ioan de Spalato și episcopii Dionisie de Győr, Timoteiu de Zagreb, Andrei de Agria, Petru de Vesprim, Poka de Sirmiu, Grigore de Cenad, Bartolomeu de Oradea și Petru al Transilvaniei; pe când erau Nicolae palatin și comite de Pojon, Ioan ban al întregii Slavonii, Laurențiu marele nostru vistier, Lorand voevod al Transilvaniei și comite de Solnoc, Petru marele nostru vistier, Iacob marele nostru comis și comite de Borșod și mulți alții, care dețineau comitatele și dregătoriile regatului nostru.

Textul lat. la Hurmuzaki, - Densușianu, I., 1, p. 447—448.

289

1284 Ianuarie 20, lângă Perstan.

Noi Ladislau, din mila lui Dumnezeu, rege al Ungariei, dăm de știre și facem cunoscut celor interesați că Aladar și Ladislau și Prebant, fiii aceluia Aladar, înfățișându-se înaintea noastră ne-au spus că Andrei, fiul lui Ioan, ce era legat de ei prin cea mai apropiată înrudire și rudenie de sânge a murit fără moștenitori, rugând stăruitor majestatea noastră regală să binevoim a le dăruii și da cu regească milostivire moșiile numitului Andrei, ca rudele sale de sânge cele mai apropiate.

Noi, ținând seama de slujbele amintitului comite Aladar și de ale fiilor săi, am încuviințat ca drepte și legiuite cererile lor și am dat, am dăruit și am hărăzit moșiile numitului Andrei, mort fără moștenitori, comitelui Aladar și pomeniților lui fii, ca să le stăpânească pe veci, după cum li se și cuvine prin drept de moștenire.

Dat lângă cetatea Perstan, în a cinsprezecea zi după botezul domnului, în anul o mie două sute optzeci și patru.

Textul lat. la Zichy, I, p. 54—55.

1284 Martie 26, <Oradea>.

Noi capitlul bisericii din Oradea, dăm de știre că magistrul Dion'sie, fiul lui Kamen, înfățișându-se în persoană înaintea noastră, în octavele din mijlocul păresimilor, în anul domnului o mie două sute optzeci și patru, a oprit pe Dumitru Kemen și pe Nicolae, fiii magistrului Laurențiu, fratele său, dela vânzarea, zălog'rea și dela orice fel de înstrăinare a pământurilor ce spuneau aceștia că sunt ale lor, protestând în fața noastră că dacă au vândut aceștia până acum sau au zălăgit unele pământuri sau dacă le-ar vinde sau le-ar zălogi de acum încolo, le-au împărțit fără știrea lui și fără să-l întrebe; și dacă ei vor să înstrăineze acele pământuri, el e gata și pregătit să le cumpere și să le ia în zălog și nicidecum altul, adăugând împotrivirea sa cu privire la cumpărătorii pământurilor și în deosebi împotriva lui Toma, fiul lui Abraam și a lui Nicolae, fiul lui Mauriciu.

Textul lat. la Wenzel, IX, p. 408—409.

291

<1284> Mai 18, lângă Oeh.

Ladislau al IV-lea regele Ungariei poruncește capitlului din Oradea să trinită un martor în prezența căruia omul regelui să pună pe Petru, fiul lui Mihail, în stăpânirea unor pământuri <din comitatele Szabolcs și Sătmar¹⁾>.

Regest după textul lat. din *Codex dipl. patrius*, VII, p. 135.

292

1284 Mai 30, <Oradea>.

Capitulul dă seama regelui Ladislau al IV-lea de punerea în stăpânire a lui Petru, fiul comitelui Mihail, de către Pousa, omul regelui, în fața martorului capitlului, preotul Petru.

Regest după textul lat. din Wenzel, IX, p. 407.

293

1284 Mai 31, <Oradea>.

Capitulul bisericii din Oradea tuturor credincioșilor lui Hristos, care vor vedea scrisoarea de față mântuire veșnică întru domnul. Prin cuprinsul <scrisorii> de față voim să ajungă la cunoștința tuturor, atât a celor de față, cât și a celor viitori, că nobila doamnă, văduva comitelui Koplun, venind ea însăși înaintea noastră,

¹⁾ În ce privește comitatul Sătmar e vorba de pământul Pozdum din ținutul Burzua, care mai târziu a aparținut comitatului Bereg (azi în U.R.S.S.).

ne-a mărturisit de bună voie prin viu graiu, că pentru scăparea și mântuirea sufletului său, ca și pentru vrednicele ei slujbe, a slobozit pe veci pe o slujnică ¹⁾ a sa de neam german numită « ancilla » ²⁾ <care fusese > luată în prinsoare, împreună cu micuța sa fiică numită Elisabeta, înfățișându-ne nouă pe numita slujnică. <Slobozind-o > totuși cu următoarea condiție: tot timpul cât acea doamnă își va trage suflarea ³⁾ ele vor trebui și vor fi datoare să-i slujească cu credința cuvenită și nu vor putea să se ducă ⁴⁾ ori să plece dela ea ; iar după moartea ei vor avea nestânjenită și neturburată voie de a se așeza oriunde și la oricine ar voi, întocmai ca și cum ⁵⁾ ar fi născute din părinți liberi. Și nimănui și în deosebi fraților sau rudelor acelei doamne să nu le fie îngăduit să pornească în mersul vremii vreo urmărire împotriva susnumitelor <slujnice > slobozite din robie sau a moștenitorilor lor, pe temeiul trecutei lor robii.

Intru amintirea cărui lucru și spre veșnică trăinicie am dat scrisoarea noastră de față întărită prin puterea peceții noastre.

Dată în miercurea dinaintea octavelor Rusaliilor, în anul domnului o mie două sute opt zeci și patru, pe când domnul Batur era prepozit, magistrul Emeric lector, magistrul Iwan cantor și magistrul Benedict custode.

Textul lat. în *Codex dipl. patrius*, VI, p. 301—302.

294

1284 <înainte de Iunie 11>.

Elisabeta, din mila lui Dumnezeu, regina mamă ⁶⁾ a Ungariei, ducesă de Macho și Bosnia, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Zelul credinței evlavioase obișnueste să fie răsplătit prin daruri vrednice și să-și culeagă roadele în lauda și slava răsplăților.

Drept aceea, voim să ajungă la cunoștința tuturor, prin cuprinsul celor de față că, deoarece nobilul și cinstitul bărbat, magistrul Teodor prepozit de Sibiu, notarul osebit ⁷⁾ al curții domnului Ladislau, strălucitul rege al Ungariei, prea iubitul nostru fiu, i-a slujit acestui rege cu credință și supunerea nesfârșită a slujbelor sale, iar nouă ne-a slujit întotdeauna cu bune slujbe în toate treburile și lucrurile noastre, noi, ținând seamă de credința și supunerea numitului prepozit Teodor prin care s'a deosebit în atâtea rânduri înaintea ochilor noștri, din deplinătatea milostivirii noastre i-am dat, i-am dăruit și i-am hărăzit acelu prepozit Teodor și, printr'însul, fratelui său, comitelui Lad slau și moștenitorilor lui cât și urmașilor moștenitorilor lui să stăpânească veșnic în pace, niște pământuri ale noastre ce

¹⁾ *ancilla*. ²⁾ Slujnică, deci neavând un nume propriu ³⁾ *vitaleme duceret auram*. ⁴⁾ *se alienare*. ⁵⁾ În text: *quamquam*, înlocuit, după sens, prin *tanquam*. ⁶⁾ *maior regina*. (Elisabeta Cumana, mama regelui Ladislau al IV-lea). ⁷⁾ *notarius specialis*.

țineau pe vremuri de curtea ¹⁾ noastră din Segusdin ²⁾ numite Deench³⁾ și Ztupan⁴⁾, pustii și lipsite de locuitori, scutite și scoase cu totul de atârănarea față de curtea noastră din numitul Segusdin.

Pentru ca, așa dar, această danie a noastră să capete puterea veșniciei trăinicii și să nu poată fi stricată niciodată de nimeni, am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Dată de mâna cinstului bărbat, magistrul Urbaziu prepozit de Posoga, cancelar al curții noastre, credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute optzeci și patru.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 147—148.

295

1284 Iunie 11.

Elisabeta, din mila lui Dumnezeu, regina Ungariei, tuturor credincioșilor lui Hristos, atât celor de acum cât și celor viitori, care vor lua cunoștință de cele de față, mântuire întru dăruitorul mântuirii. Prin rândurile acestea voim să dăm de știre tuturor, că nobilul și cinstul bărbat, magistrul Teodor prepozit de Sibiu, credinciosul nostru, notar osebit⁵⁾ al curții domnului Ladislau, ilustrul rege al Ungariei, prea iubitul nostru soț, venind înaintea noastră, ne-a înfățișat un privilegiu al doamnei Elisabeta, din mila lui Dumnezeu, regina mamă⁶⁾ a Ungariei, ducesă de Macho și de Bosnia, prea iubita noastră mamă, cerându-ne să binevoim a-l încuviința și a-l întări prin privilegiul nostru. Cuprinsul <pomenitului privilegiu> este acesta: <Urmează actul dat de către regina mamă Elisabeta în anul 1284>.

Iar noi, ținând seama că cererea numitului magistrul Teodor prepozitul este dreaptă și legiuită cu privire la aceasta, punând să se cuprindă cuvânt cu cuvânt în cele de față zisul privilegiu, am găsit cu cale să-l întărim prin puterea dublei noastre peceți.

Dat de mâna chibzuitului bărbat, magistrul Ladislau prepozit de Vaț, cancelar al curții noastre, credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute optzeci și patru, a treia zi înainte de idele lui Iunie.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 529.

296

1284 Iunie 27, <Oradea>.

Capitulul bisericii din Oradea tuturor credincioșilor lui Hristos, care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Voim ca prin cuprinsul

¹⁾ *curtem* ²⁾ Segesd, sat în comit. Somogy (R. P. Ungară). ³⁾ Azi Szöke—Dencs, sat în comit. Somogy (R. P. Ungară). ⁴⁾ Osztopán, sat în comit. Somogy (R. P. Ungară). ⁵⁾ *notarius specialis* ⁶⁾ *maioris reginae*.

<scrisorii> de față să ajungă la cunoștința tuturor, atât a celor de acum, cât și a celor viitori, că venind în persoană înzintează noastră Mihail, Paul și Benedict, fiii lui Mikou de Toh¹⁾, <pe deoparte>, iar pe de altă<parte> Ioanka banc Grech de Leurench, <cei dintâi> ne-au declarat prin viu graiu și de bună voia <lor> că i-au vândut lui Ioanka și prin el moștenitorilor și urmașilor moștenitorilor lui, pentru zece mărci de argint fin²⁾ pe care le-au primit în întregime <dela cumpărător>, un pământ al lor de moștenire — după cum spuneau — și care se numește Resighea, aflător lângă Resighea Mare³⁾ în comitatul Sătmăr, împreună cu toate folosințele sale și cu toate cele ce țin de el, între hotarele sigure a căror înșirare se arată mai jos, spre a-l ține și stăpâni ei <acel pământ> pe veci și în chip nestrămutat, cu drepturi depline. <La această vânzare> și-au dat învoirea Ladislau și Egidiu, fiii lui Ioanka, de asemenea Bartolomeu și Grigore, fiii lui Paul, megieșii și vecinii numitului pământ Resighea, după cum ne-a încunoștințat prin viu graiu Petru preotul din Valea lui Mihai⁴⁾, pe care la cererea părților l-am trimis la fața locului pentru a fi martor, în locul nostru, la vânzarea⁵⁾ aceluia <pământ>.

Iar hotarele pământului vândut, așa cum ne-au mărturisit părțile și numitul preot Petru, se deosebesc după cum urmează: cel dintâi hotar începe dinspre apus și împreună cu <hotarul> pământului numit Anad al suszișilor Ladislau și Egidiu merge spre răsărit până la un deal numit Lopusholm, de acolo se îndreaptă spre miază-zi printr'o vale mergând pe lângă pământul susnumiților fii ai lui Mikou, de acolo o ia spre apus unindu-se cu pământul suszișilor Bartolomeu și Grigore, apoi, <în hotar> cu pământul . . .⁶⁾ numit Vezendiut⁷⁾ merge spre miază-noapte la semnele de hotar de mai înainte și acolo se termină. Susnumiții Mihail, Paul și Benedict s'au legat să-l apere cu propriile lor ostenele și cheltuieli pe Ivanka sau pe moștenitorii lui de toți aceia care în curgerea vremii ar căuta să-i supere sau s'ar ridica împotriva lor din pricina pământului vândut. În amintirea acestui lucru și spre veșnica lui trăinicie am dat scrisoarea de față întărită cu puterea peceții noastre.

Data în ziua sărbătorii fericitului rege Ladislau, în anul domnului o mie două sute optzeci și patru, în timpul magiștrilor Batur prepozitul, Emeric lectorul, Ivan cantorul <și> Benedict custodele.

Textul lat. la Károlyi, I, p. 15—16.

¹⁾ Așezare dispărută în raionul Satu-Mare. ²⁾ *fini argenti*. ³⁾ *iuxta maiorem Resegh*, sat în raionul Săcuieni (reg. Bihor). ⁴⁾ *Nogmihal*, orașel în raionul Săcuieni (reg. Bihor). ⁵⁾ *venditionem seu distractionem* (pleonasm) ⁶⁾ Lacună în textul latin publicat ⁷⁾ *Wezend*, sat în raionul Carei (reg. Baia Mare).

1284 Iulie 29, < Oradea >.

Căpitulul bisericii din Oradea, tuturor credincioșilor lui Hristos, care vor vedea scrisoarea de față mântuire întru mântuitorul tuturor. Prin scrisoarea de față voim să ajungă la cunoștința tuturor, atât a celor de acum cât și a celor viitori, că magistrul Toma, fiul lui Gabriel, din neamul Kata, pe de o parte, Toma și Paul, fiii lui Rofoyn, din același neam, pe de altă parte, înfățișându-se în persoană înaintea noastră, cu pricina împărțirii a cinci moșii și anume: Băbești¹⁾, Popy²⁾, Mikusy³⁾, Pozub⁴⁾ și Ewsy⁵⁾, pentru care s'au judecat multă vreme, au ajuns de dragul păcii și pentru a înlătura cu totul pricinile de ceartă, la următoarea înțelegere prin hotărârea⁶⁾ venerabilului părinte Bartolomuu, din mila lui Dumnezeu, episcopul nostru, a comitelui Petru, fiul lui Durug, a banului Rofoyn, a lui Luca, fiul lui Seem, a magistrului Mikou, fiul lui Othe și a banului Gogan, luați ca arbitri prin învoirea părților, că pomenita moșie numită Belpozop, de lângă Tisa, și de asemenea pământul Ewsy aflător lângă Criș⁷⁾, cu jumătate din pământul numit Mikusy, din spre partea pădurii, împreună cu toate folosințele și cele ce țin de ele, au căzut suspomeniților Toma și Paul, fiii comitelui Rofoyn, ca să le aibă și să le stăpânească pe veci, iar pământurile numite Popy și Băbești împreună cu cealaltă jumătate a pomenitului pământ Mikusy, dinspre partea șesului, împreună cu sesia satului, cu toate folosințele și cele ce țin de ele și mai ales cu muntele aflător pe pământul Babun, pe care a fost ridicată suspomenita cetate de către magistrul Toma, au rămas de asemenea pe veci și nestrămutat în stăpânirea magistrului Toma, fiul lui Gabriel.

Numitele părți au fost puse în stăpânirea acestora în chip pașnic, de față fiind martorul nostru, adică magistrul Grigore, trimis de noi în acest scop.

Afară de aceasta, numitul magistrul Toma, fiul lui Gabriel, a dat, în fața aceluiași magistrul Grigore, susnumiților Toma și Paul, care l'au primit, pentru douăzeci de mărci la cât a fost socotită jumătatea pomenitului munte aflător pe pământul Băbești, pe care, cum am spus mai sus, a fost ridicată cetatea sa, un pământ al său, dobândit de dânsul, numit Kyupozobteleke, megieș cu moșia Belpozob, hotărnicit înăuntrul hotarelor vechi și sigure ale acestui pământ care se spune că a fost al răposatului Mihail, mort fără moștenitori, împreună cu o bucată de pământ al său de cumpărătură aflătoare pe desnumita moșie Belpozob, ca să-l stăpânească pe veci.

¹⁾ Babun, sat în raionul Satu-Mare (reg. Baia-Mare). ²⁾ Marok-Papi, sat în comit. Bereg. (U.R.S.S). ³⁾ Așezare părăsită în raionul Satu-Mare, ⁴⁾ Paszab, sat în comit. Szabolcs (R. P. Ungară). În text și formele: *Kyupozobteleke* și *Belpozob*. ⁵⁾ Așezare părăsită aproape de Oradea. ⁶⁾ *per arbitrium* ⁷⁾ *Crisius*.

Părțile s'au legat să se apere unii pe alții, pe a lor osteneală și cheltuială, împotriva oricui ar încerca să turbure pe vreuna din părți din pricina pământului numit Kyupozobteleke și a jumătății muntelui mai sus pomenit. Mai adăugăm totuși și aceasta că primul semn de hotar deosebitor între cele două jumătăți mai suszise ale pomenitului pământ Mikusy, începe lângă marginea dinspre răsărit a satului Lazuri¹⁾ lângă niște mărăcinișuri unde au ridicat un semn nou de hotar lângă cel vechiu și de aci merge deadreptul prin semnele vechi și cele noi ridicate lângă acelea, spre pământul Oșvarău²⁾ și sfârșește la pământurile mărginite de copaci împrejmuiți cu movile, după cum ne-au asigurat însăși părțile și magistrul Grigore.

În amintirea și veșnica tărie a acestui lucru am dat scrisoarea de față întărită cu puterea peceții noastre.

Data a doua zi după octavele fericitei Maria Magdalena, în anul domnului o mie două sute optzeci și patru, pe când erau magiștri Batur prepozit, Emeric lector, Iwan cantor și Benedict custode.

Textul lat. la Zichy. I, p. 55—56.

298

1284 August 1. Episcopia Bihorului.

Bartolomeu, din milostivirea dumnezească, episcop de Oradea și Roland vovod al Transilvaniei și comite de Solnoc tuturor credincioșilor lui Hristos, atât celor de acum cât și celor viitori, care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru dăruitorul mântuirii. Să știe toți, că am primit cu toată cinstea scrisoarea deschisă a domnului Ladislau, prea luminatul rege al Ungariei, în care se spune că regele, îngrijindu-se el însuși cu chibzuință după sfatul tuturor baronilor și nobililor regatului său de deosebite vămi ce se iau în locuri unde nu sunt datorate, a hotărât să desființeze cu totul acele vămi, care își au obârșia sau începutul după moartea regelui Bela, de fericită pomenire și <a hotărât> ca sub niciun cuvânt să nu se pregătească trecători în locurile anevoioase trecerii; lucru pe care înălțimea regală ni l-a încredințat cercetării și grijii noastre și altor patru judecători, după cum vedem că se cuprinde mai deplin în acea scrisoare a înălțimii regale.

Drept aceea, în ziua hotărâtă anume pentru aceasta, de noi și de judecătorii nobililor, tovarășii noștri, adică la octavele sfântului apostol Iacob, în satul Episcopia Bihorului³⁾ unde țineam adunarea generală⁴⁾ cu privire la vămi și la alte treburi ce ne fuseseră încredințate de majestatea regală, nobilul

¹⁾ *Lazar*, sat aproape de Satu-Mare (reg. Baia-Mare). ²⁾ *Wosuary*, sat aproape de Satu-Mare (reg. Baia-Mare). ³⁾ *Pispwky*, sat lângă Oradea (reg. Bihor) ⁴⁾ *congregationem generalen.*

barbat Toma. fiul lui Pancrațiu din neamul Chanad, ne-a înfățișat scrisoarea de privilegiu a capitluului din Oradea întocmită cu privire la jumătatea vămii din Birtin ¹⁾, care se obișnuște a se cere la vadul Crișului, a cărei cealaltă jumătate se spune că este a magistrului Achon, fiul lui Paul. Dar, deoarece câtimea acelei vămi nu era arătată în acea scrisoare de privilegiu și fiindcă nici noi nu cunoșteam pe deplin câtimea acelei vămi, am pus să fie întrebați de acea vamă toți nobilii din comitatul Bihor care au mărturisit într'un glas, pe credința lor, că zisa vamă a fost rânduită din vechime.

Și deoarece chiar numitul comite Toma a arătat în fața noastră un act vrednic de credință, privitor la jumătatea acelei vămi, cu toate că nu arăta câtimea ei, noi după ce ne-am sfătuit cu mai suszișii judecători, tovarășii noștri am hotărit ca, în privința întregii vămi avute și prinite până acum din Birtin, să se ceară de fiecare car încărcat cu sare doi bolovani de sare și doi dinari mici, iar de fiecare car încărcat cu marfă, cu postav, viu sau alte mărfuri care trece prin acel loc al vămii din Birtin, să se ceară ca vamă o jumătate de groș ²⁾. Jumătatea întregii vămi să o ia pomenitul comite Toma, iar cealaltă jumătate a aceleiași vămi să rămână magistrului Achon.

S'a mai adăugat și aceea, că am oprit să se ceară vama dela cei care merg pe jos sau călare, dela carele goale sau chiar încărcate care trec dintr'un loc într'altul fără a face nogoț. Și aceasta voim să se vestească la locul vămii dela vadul Crișului, ca toți trecătorii să aibă cunoștință despre luarea zisei vămi, pentru ca să nu se pcată lua vamă mai mare decât se cuvine.

Intru pomenirea și tăria veșnică a cărui fapt am dat scrisoarea de față întărită cu puterea peceților noastre.

Dată în satul Episcopia Bihorului, la mai suszisele octave ale sfântului apostol Iacob, în anul domnului o mie două sute optzeci și patru.

Textul lat. la Wenzel, IX, p. 400-401.

299

<1284> August 21, lângă Lyuch.

Ładislau, din mila lui dumnezeu, regele Ungariei, iubiților și credincioșilor <săi> Reinald palatinul și magistrului Omodeu judele curții, mântuire și milostivire. Ni s'au plâns Ioan și Nicolae, fiii lui Petru, că fratele lor Gheorghe și fiii săi, nu vor să le facă dreptate cu privire la moșiile ³⁾, slugile ⁴⁾ și slujnicele ⁵⁾, ca și a alte lucruri, lăsate lor laolaltă de către venerabilul părinte Toma episcop de Oradea de bună amintire, voind ei să și le însușească pe nedrept.

¹⁾ *Berthelm*, sat în raionul Aleșd (reg. Bihor). ²⁾ *singula dimidia pondera*. ³⁾ *possessionibus* ⁴⁾ *servis*. ⁵⁾ *ancillis*

<Aşa> dar, întrucât nu voim să fie lipsit cineva de dreptul său, hotărâm și poruncim credinței voastre ca de îndată ce veți vedea <scrisoarea> de față, să luați măsuri ca numitul Gheorghe și fiii săi să dea potrivită și cuvenită dreptate pomeniților Nicolae și Ioan, făcându-le lor parte, după cum cere dreptatea, din moșiile, slugile și slujnicele lăsate lor laolaltă de suszisul venerabil părinte. Și altfel să nu îndrăzuți a face cu niciun chip.

Dat lângă Lyuch, a doua zi <după sărbătoarea> fericitului rege Ștefan.

Textul lat. la Fejér, V, 3, p. 508; pentru datare, cf. Karácsonyi, p. 114, nr. 148.

300

1284 August 31, <Oradea>.

Capitulul bisericii din Oradea, tuturora cărora li se vor arăta cele de față, mântuire veșnică întru domnul. Să știe toți că noi în ziua de joi după octavele sfântului rege Ștefan, în anul domnului o mie două sute optzeci și patru, am poruncit să fie înscris cuvânt cu cuvânt în cele de față, la cererea comitelui Mauriciu, fiul lui Buch, actul privitor la împărțirea care a avut loc între el și rudele sale act însemnat . . .¹⁾ și aflat în registrul nostru.

Cuprinsul cărui act este următorul: <Urmează actul dat de capitlul din Oradea, în 1283 Iulie 27>.

Textul lat. la Wenzel, IX, p. 408.

301

1284 Octombrie 13, <Oradea>.

Noi prepozitul și conventul sf. Ștefan din dealul Orășii facem cunoscut tuturor celor interesați, că Mychou și Chepan, fiii lui Marthaleus²⁾, pe de o parte și <Cosma> . . .⁴⁾, pe de altă parte, înfățișându-se în persoană înaintea noastră, ne-au mărturisit, că în procesul pe care fiii lui Marthaleus îl porniseră împotriva aceluia comite Cosma în legătură cu <puștiirea>³⁾ moșiei³⁾ lor, au ajuns de dragul păcii, — după cum au spus — și prin mijlocirea unor bărbați cinstiți, la o înțelegere, ca aceasta: că numitul comite Cosma a dat deplină despăgubire susnumiților Mykou și Chepan cu privire la pomenita pricină; iar fiii lui Marthaleus venind înaintea noastră l-au deslegat pe comitele Cosma <de orice răspundere> pentru suspomenita faptă.

Apoi părțile și-au arătat voința ca toate scrisorile, atât cele de judecată⁴⁾ cât și altele câte li s'au dat mai înainte până la data scrisorii de față să se socotească zadarnice, lipsite de orice putere și fără niciun temei, oriunde acelea . . .⁵⁾.

¹⁾ Lacună în textul latin publicat. ²⁾ În text, formele: *Marthaleus*, *Marthelcus*. ³⁾ *possessio*. ⁴⁾ *litterae iudiciales* erau acelea care cuprindeau sentința dată de judecător în cazul când una din părți nu se prezenta în instanță. ⁵⁾ Lacună în textul latin publicat.

Dat în a cinsprezecea zi după <sărbătoarea> fericitului arhanghel Mihail, în anul domnului o mie două sute optzeci și patru.

<Pe verso>: Pentru comitele Cosma, cu privire la deslegarea sa de orice răspundere <în procesul avut> cu fiii lui Marthaleus.

Textul lat. în *Codex dipl. patrius*, VII, p. 187.

302

1284 Noembrie 26.

Ladislau, din mila lui dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos, atât celor de acum cât și celor viitori care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Voim să aducem la cunoștiința tuturor prin cuprinsul celor de față că, venind în persoană înaintea noastră comitele Toma, fiul lui Pancrațiu, din neamul Chanad, ne-a arătat privilegiul capitlului bisericii din Oradea întocmit cu privire la moșiile sale numite Birtin¹⁾, Șuncuius²⁾, Tileagd³⁾ și Sabolciu⁴⁾, cerând cu stăruință să binevoim a încuviința zisul privilegiu și a-l întări cu privilegiul nostru. Cuprinsul acestui privilegiu este următorul: <Urmează actul capitlului din Oradea din 1283>.

Același comite Toma ne-a mai arătat un privilegiu dat sub pecetea venerabilului părinte Bartolomeu episcop de Oradea și a lui Roland voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc, iubiții și credincioșii noștri, privitor la jumătatea vămii care din vechime s'a obișnuit a se lua la vadul Crișului, în Birtin cerând și rugându-ne cu umilință să binevoim a încuviința zisul privilegiu și a-l întări din milostivirea regală cu privilegiul nostru. Cuprinsul lui este următorul: <Urmează scrisoarea lui Bartolomeu episcop de Oradea și a lui Roland voevodul Transilvaniei din 1284>.

Așa dar, noi socotind că dintre toate lucrurile bunul cel mai înalt este a păzi dreptatea și a da fiecăruia ce este al său, de a nu îngădui ceeace se face prin silnicie, ci de a păzi ceeace este drept, am hotărât să întărim spre veșnică pomenire a <acestui> lucru, prin autoritatea celor de față, privilegiile mai sus arătate și citite nouă, fără stricăciune în nicio parte a lor și cuprinse cuvânt cu cuvânt în cele de față.

¹⁾ *Berthem*, sat în raionul Aleșd (reg. Bihor). ²⁾ *Sunculus*, sat în raionul Aleșd (reg. Bihor). ³⁾ *Thelegd*, sat în raionul Aleșd (reg. Bihor). ⁴⁾ *Zabalch*, sat în raionul Oradea (reg. Bihor).

Iar pentru ca actul acesta să nu poată fi nimicit în viitor prin niciun fel de sdruncinare și nici turburat de cineva, am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Dată de mâna venerabilului părinte Toma, din mila lui Dumnezeu, episcop de Vaș, cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute optzeci și patru, în ziua a șasea înainte de calandele lui Decembrie, în indicția a doisprezecea, în anul al treisprezecelea al domniei noastre.

Textul lat. la Wenzel, IX, p. 383—384.

303

1284 Noembrie 26.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și al Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos, atât celor de acum cât și celor viitori, care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. De aceea a rânduit milostivirea dumnezeiască pe regi în drepturi, pentruca cei lipsiți de drepturi cei despuiți de bunuri și jefuiți fără pricină să fie păstrați nevătămați în viitor de loviturile și de silniciile cutezătoare ale celor răi.

Așa dar voim să aducem la cunoștința tuturor prin cuprinsul celor de față, că înfățișându-se înaintea noastră comitele Toma, fiul lui Pancrațiu din neamul Chanad, ne-a arătat privilegiul slăvitului rege Bela, prea iubitul nostru bunic de cinstită pomenire, dat cu privire la moșiile sale de moștenire, de danie sau dobândite și la folosințele lor, aflătoare în comitatele Arad, Cenad, Timiș și Sirmiu cerându-ne cu stăruință să încuviințăm acel privilegiu și să binevoim a-l întări din mila regală cu privilegiul nostru, iar moșiile arătate în acel privilegiu de oricine ar fi cotropite pe nedrept sau ținute prin orice danie regală, să le luăm înapoi cu bună știință și să binevoim să i le întoarcem lui și urmașilor săi. Cuprinsul acestui privilegiu este următorul: <Urmează privilegiul lui Bela al IV-lea regele Ungariei, din 1247>.

Dar deoarece privilegiul regelui Bela, înfățișat nouă de comitele Toma, fiul lui Pancrațiu, care cerea cu stăruință să-l întărim, era rupt și tăiat cu totul în partea de jos, adică în jos de genunchiu¹⁾ și nu deasupra, astfel că nu <era> nimic acolo unde ieșea din pecete și nu atârna acolo în afară de partea de sus a peceții și se mai vedea că fusese ars.

Sfătuindu-ne asupra acestei întăriri dimpreună cu prelații și baronii regalului nostru, care se aflau adunați cu noi, adică cu Petru episcopul Transil-

1) E vorba de efגיע.

vaniei, Paul de Pécs, Toma de Vaț, Bartolomeu de Vesprim și Grigore de Cenad, precum și cu Ștefan palatinul, fiul lui Tekus, Matei marele vistier, Opor voevodul, Ioan banul, fiul lui Henric și magistrul Petu zis Bwryn și începând să chibzuim cu luare aminte la falsitatea <peceții> după cum putea pare și ca să nu fie luat cumva un lucru fals drept adevărat, spre vătămarea cinstei noastre și în dauna sufletului <nostru>, l-am întrebat <pe comitele Toma> ce s'a întâmplat cu pecetea privilegiului regelui Bela, înfățișat nouă. Iar el a spus că, venind Cumanii asupra casei sale din Egyhazasker ¹⁾ și voind să-l omoare au ars curtea sa cu tot satul și au jefuit și alte moșii ale sale așezate în vecinătate, adică Pașan ²⁾, Chaka ³⁾, Sent Miklos ⁴⁾ și Borumlak ⁵⁾, iar el fugind a aflat adăpost pe moșia sa numită Temerken ⁶⁾ și intrând în biserica celui sat a ascuns multe acte și privilegii în lăuntru altarului. Urmărindu-l și crezând că este ascuns în biserică, Cumanii au ars biserica, omorând pe doi veri ai săi și pe alți mulți bieți iobagi ai săi iar el singur a scăpat călare trecând înct <râu> Tisa, și din multe alte scrisori ce au ars a rămas doar privilegiul regelui Bela în acest chip. Asupra tuturor celor spuse a înfățișat scrisoarea de cercetare a capitlului din Cenad și a celui din Arad în care e cuprins cuvânt cu cuvânt adevărul celor spuse de el.

Pe deasupra, conventul sfântului Ștefan din Dealul Orășii, precum și capitlul din Oradea, înscriseră, spre mai mare siguranță, în scrisorile lor privilegiale, privilegiul regelui Bela copiat la porunca noastră în registrul capitlului de Oradea.

Totuși am găsit cu cale pentru împăcarea cugetului nostru și pentru ca să astupăm cu adevăr gura nedreaptă a clevetitorilor, să rupem pecetea privilegiului regelui Bela la mijloc, unde era băgat șnurul pentru ca dacă s'ar afla adevărul, — cu toate că adevărul fusese dovedit îndeajuns de lămurit în scrisoarea capitlurilor vrednice de cinste — să-l întărim cu bună știință după cum ne cerea cu dreptate comitele Toma și să liberăm moșiile arătate în acele privilegii de toți cotropitorii și deținătorii, înapoindu-le celui comite Toma și urmașilor săi, ca să le stăpânească în pace deapururi.

După ce așa dar pecetea aceea a fost ruptă în două părți deopotrivă din porunca noastră, de către Toma episcopul bisericii din Vaț, vice-cancelarul curții noastre, înaintea nuniților prelați și baroni ai noștri, am aflat că șnurul din lăuntru era întreg, bun și fără nicio bănuială ⁶⁾.

Drept aceea, aducându-ne aminte de cuvintele profetului: «ochii domnului caută spre cei drepți și urechile lui ascultă rugăciunile lor» și acela: «nu am

¹⁾ Așezare părăsită în comit. Cenad (azi în Jugoslavia). ²⁾ Corect, probabil: *Rasan*, așezare părăsită lângă Coka. ³⁾ Coka, sat în comitatul Cenad (azi în Jugoslavia) ⁴⁾ *Tizzaszentmiklos*, sat în comitatul Cenad (azi în Jugoslavia). ⁵⁾ Așezare dispărută lângă Coka. ⁶⁾ *nulla falsitate viciosum*.

văzut pe cel drept părăsit și nici urmașii lui cerșind pâine » și luând aminte că peste toate binele cel mai mare este a păzi dreptatea și a da fiecăruia ceea ce se știe că este al său, de a nu îngădui ce se face prin silnicie, ci de a păzi ceea ce este drept, am hotărât să întărim cu bună știință și din autoritate regală, spre pomenirea veșnică a faptului și spre tăria lui de-a pururea pomenitul privilegiu al bunicului nostru, slăvitul rege Bela de cinstită pomenire, precum și pe acela al capitlului din Oradea și al conventului sfântului Ștefan din Dealul Orăzii, în care se află cuprins același privilegiu al regelui Bela, sprijinit și întemeiat pe adevăr și fără vătămare în vreo parte a sa, ci dimpotrivă cercetat precum se lămurește aurul în cuptor de trei ori și apoi din nou de șapte ori, retrăgând toate dăruirile, daniile, întăririle și predările dacă am făcut cumva vreunele cuiva până acum din moșiile susnumite, și hotărând ca scrisorile privilegiale și cele deschise date cu privire la acestea să fie zadarnice, goale, fără de preț și fără nicio putere în temeiul celor de față. Iar dacă cineva ar cere de acum înainte în orice chip să i se dea din moșiile suszise ca din unele care ar ține de dreptul nostru de danie, să fie lipsit de putere acum și atunci și să nu aibă nicio tărie și niciun rost.

Pentru ca însă cuprinsul scrisorii de față să nu poată fi sdruncinat pe viitor sau turburat de cineva, am dat această scrisoare întocmai ca și originalul¹⁾ regelui Bela, întărit de noi și însemnat cu puterea dublei noastre peceti.

Dată de mâna venerabilului părinte Toma, din mila lui Dumnezeu, episcop de Vaț, cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute optzeci și patru, în a șasea zi înainte de calendele lui Decembrie, în indicția a douăsprezecea, iar în anul domniei noastre al treisprezecelea.

Textul lat. la Weuzel, IX, p. 384—387.

304

1284 Decembrie 21, Dej.

Noi Roland, voevodul Transilvaniei, comite de Solnoc, dăm de știre și facem cunoscut tuturor celor interesați, prin cuprinsul celor de față, că pe oaspeții din satul Dej ²⁾ i-am lăsat și i-am îngăduit să rămână în pace în aceleași libertăți ce le-am văzut că sunt cuprinse pe larg în privilegiile hărăzite lor, de către domnul Ștefan, regele de sfântă pomenire și de către domnul nostru Ladislau, strălucitul rege al Ungariei, cu privire la libertățile susnumiților oaspeți, ce ni le-au arătat și ni le-au citit. După cum se știe că și în vremile altor voevozi, înaintași ai noștri, numiții oaspeți au stăruit în libertățile date și hărăzite lor de către suspomenții regi, precum am văzut că stă în scrisoarea deschisă dată numiților

¹⁾ Adică ținând loc de original. ²⁾ *Deeswaar*, oraș în reg. Cluj.

oaspeți în această privință și arătată nouă, și anume în așa fel că comitele de Solnoc ce va fi pus atunci de noi în slujbă sau slujbașul ori vice-judele său să nu aibă dreptul de a-i judeca în niciun chip în nicio pricină ce se va ivi între oaspeți sau să-i turbure întru ceva, împotriva privilegiilor date lor de regii susziși ci toate pricinile ce se vor ivi între dânsii, să aibă voie nestingherită și sigură de a le judeca judele lor ales de ei, care va fi atunci în slujbă. Dacă însă judele lor n'ar voi să împartă dreptate străinilor, atunci judele acela să fie chemat în fața regelui sau a noastră, pentru ca să se facă dreptate prin judecată de către rege sau de către noi tuturor celor ce au a se plânge de zcel jude.

Data în Dej, la sărbătoarea fericitului Toma apostolul, în anul domnului o mie două sute optzeci și patru.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 146—147; Hurmuzaki-Densușianu, I, I, p. 447—448.

305

<1285, Agria>.

Capitulul bisericii din Agria tuturor credincioșilor lui Hristos atât celor de față cât și celor viitori, care vor vedea această scrisoare, mântuire întru mântuitorul tuturor. Voim ca prin cuprinsul rândurilor de față să ajungă la cunoștința tuturor că, Nicolae, fiul lui Ponith banul din neamul Myskouch, pe de o parte, iar pe de altă parte Toma, fiul lui Bedek de Perezne ¹⁾ în numele său, precum și al lui Andrei și al lui Alexandru, frații săi, ca și al lui Martin, fiul lui Rofoyn, fratele său, apoi al lui Ștefan, fiul lui Ilie tot din Perezne în numele său și al fratelui său Dumitru, slujitori ²⁾ ai suszisului Nicolae, înfățișându-se în persoană înaintea noastră, ni s'a arătat de către susnumitul Nicoale că <pentru credința> . . . ³⁾ pe care acei fii ai lui Bedek și fiii lui Ilie i-au arătat-o și i-au dovedit-o lui încă din vremea tinereții sale, și în deosebi pentru moartea lui Ioan, fiul susnumitului Ilie, care a fost ucis împreună cu Ladislau, fratele aceluiași Nicolae, în expediția pornită de rege împotriva Cumanilor la Howd ⁴⁾, că jumătate dintr'o moșie a sa numită Boghiș ⁵⁾ aflătoare în comitatul Crasna ⁶⁾ și care fusese dobândită de tatăl său, le-a dat-o și le-a lăsat-o pomeniților fii ai lui Bedek și fiilor lui Ilie în schimbul pământului numit Aranyas aflător în comitatul Borsod. Și a dat și a lăsat fiilor lui Bedek și fiilor lui Ilie, lor și moștenitorilor lor și urmașilor moștenitorilor lor <acea jumătate de moșie> spre a o avea și a o stăpâni în veci și nestrămutat între aceleași statornice hotare și margini, în care au stăpânit-o și numitul său tată și el, împreună cu toate folosințele și cele ce țin de ea și în deosebi cu pă-

¹⁾ Pereznye, sat în comit. Sopron (R. P. Ungară). ²⁾ *servientes*. ³⁾ Lacună în textul latin publicat. ⁴⁾ Hodmezövásárhely, oraș în R. P. Ungară: ⁵⁾ Bagus, sat în raionul Șimleul Silvaniei (reg. Bihor). ⁶⁾ Karazna.

mântul numit Morous¹⁾ ce ține de acea moșie Boghiș. <Schimbul s'a făcut> totuși astfel, că jumătate din acea moșie Boghiș va veni susnumiților fii ai lui Bedek, iar cealaltă jumătate va veni susnumiților fii ai lui Ilie.

Numitul Nicolae s'a mai legat ca el și moștenitorii lui să apere și să ocrotească cu ale lor ostenele și cheltuieli pe susnumiții fii ai lui Bedek și pe fiii lui Ilie și pe toți moștenitorii lor împotriva tuturor celor care ar căuta să-i turbure cu privire la amintita moșie și să-i păstreze nevătămați în pașnica stăpânire a celui pământ.

Spre mărturia acestui fapt, la cererea stăruitoare a părților, am dat această scrisoare întărită cu puterea peceții noastre, reinnoită din nou după năvăl rea Tătarilor.

Fiind de față: magistrul Haab prepozitul, Saul lectorul, Laurențiu cantorul, Mykov custodele, arhidiaconii Marcu de Patha, Matia de Vasvár²⁾, Paul de Borsus, Martin de Neves, Grigore de Zobouch³⁾ și mulți alții, în anul domnului o mie două sute șaptezeci și cinci⁴⁾, în timpul domniei lui Ladislau ilustrul rege al Ungariei, Lodomer fiind arhiepiscop al Strigoniului și Ioan al Calocei, iar domnul nostru venerabilul părinte Andrei, din mila lui Dumnezeu, episcop al Agriei.

Textul lat. la Wenzel, XII, p. 159—160 (cu data greșită: 1275; pentru datare cf. Karácsonyi, p. 62).

306

1285. <Cenad>.

Capitulul bisericii din Cenad, tuturor credincioșilor lui Hristos la care va ajunge scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Voim să ajungă la cunoștința tuturor prin rândurile acestea, că înfățișându-se în persoană înaintea noastră Egidiu, fiul lui German, a mărturisit, de față cu ruda sa Nicolae, fiul lui Sena și cu Iacob, fiul lui Grigore, care s'a înfățișat în persoană pentru sine și pentru tatăl său, precum și pentru Nicolae, fratele tatălui său, megieșii și vecinii săi, că a dat, a donat, a dăruit și a statornicit ginerelui său Filip, fiul lui Iacob, jumătate din pământul său de moștenire numit Zeploc⁵⁾ așezat lângă râul Caraș la Syreug în partea de răsărit, împreună cu toate folosințele și cele ce țin de el așa cum l-a avut și îl are Egidiu însuși, despărțit de pământul lui Nicolae, ca să-l stăpânească în pace din învoirea și încuviințarea rudelor, a megieșilor și a vecinilor mai sus arătați. Cealaltă jumătate a acestui pământ care ajunsese în partea lui Nicolae, a vândut-o, <ca> jumătate din partea sa, magistrului Simion,

¹⁾ probabil Marin, sat aproape de Boghiș ²⁾ *Novum castrum*. ³⁾ Szabolcs, în R. P. Ungară. ⁴⁾ greșală de copist cu prilejul transcrierii actului în 1356. ⁵⁾ Așezare părăsită în comit. Caraș.

fiul lui Simun, fără a se fi ivit nimeni să se împotrivescă. Iar noi, la cererea și rugămintea părților, am dat, spre întărirea zisei danii, scrisoarea de față întărită cu însemnarea peceții noastre.

Dată în anul domnului o mie două sute optzeci și cinci, pe vremea când Andrei era prepozit, Augustin prepozit al <bisericii> sfântului Mântuitor, Petru cantor, Simion arhidiacon de Caraș, Nicolae arhidiacon <al părții> de peste Mureș¹⁾, Grigore custode, Ioan și Sebastian canonici.

Textul lat. la Pesty, III, p. 4.

307

1285, <Oradea>.

Măritului nostru domn Ladislau, din mila lui Dumnezeu, ilustrul rege al Ungariei, capitulul bisericii din Oradea, rugăciuni întru domnul. Să afle majestatea voastră, că după ce am primit scrisoarea voastră ca să aflăm și să cercetăm tot adevărul cu privire la nimicirea unui sat numit Cadea²⁾, al comitelui Cosma și cu privire la alte pagube pricinuite acolo, am hotărât să-l trimitem pe omul nostru, anume pe preotul Ilie din Vaida³⁾, bărbat vrednic de încredere, pentru ca să îndeplinească porunca voastră în locul nostru. Și înapoiindu-se el mai apoi, ne-a spus că, după cât putuse să afle și să cerceteze mai limpede și mai sânguincios, Albert, fiul lui Zalauch, venind cu Cumanii, a nimicit susnumitul sat Cadea al comitelui Cosma, a jefuit toate averile oamenilor⁴⁾ din acel sat, stricând biserica aflătoare acolo. Și când <Cosma> a trimis pe fratele său numit Iwanka⁵⁾ împreună cu un om al său de casă cu numele Chaph și cu doi slujitori⁶⁾ ai săi spre a cere înapoi lucrurile jefuite, <Albert> a pus pe Cumani de au ucis pe numitul Chaph și pe cei doi slujitori, iar pe numitul Iwanka l-au rănit cumplit.

Textul lat. în *Codex dipl. patrius*, VII, p. 199.

308

1285.

Noi, magistrul Emeric, aducem la cunoștința tuturor cărora li se va arăta scrisoarea de față, că am dat, am dăruit⁷⁾ și am predat, pentru mântuirea sufletului nostru și al aceluia ai căror bani i-am primit, satul nostru numit Copand,⁸⁾ așezat lângă Mureș, împreună cu un loc, o moară și un iaz de pește, și cu celelalte folosințe și cele ce țin de ele și pământul numit Iwankatecke⁹⁾,

¹⁾ *Ultra moriseno*. ²⁾ *Kaga*, sat în raionul Săcueni (reg. Bihor). ³⁾ *Wauiuada*, sat în raionul Săcueni (reg. Bihor). ⁴⁾ *populi*. ⁵⁾ În text, formele: *Ioanka, Iwanka*. ⁶⁾ *servientes*. ⁷⁾ *locavimus*. ⁸⁾ *Coppan*, sat în raionul Luduș (reg. Mureș). ⁹⁾ Așezare părăsită, în raionul Luduș (reg. Mureș).

așezat lângă același hotar, împreună cu toate folosințele sale, în hotarele vechi și de demult, așa cum le-am stăpânit noi. . . 1) suszisele moși, capitlului din Alba Transilvaniei, ca să le stăpânească pe veci și nestrămutat. Moșiile acestea ni le dăruise regele Bela, de fericită amintire, pentru s'ujba noastră credincioasă. . . 2) și pentru veșnicia acestor danii avem privilegiul regelui Ștefan și chiar acela al regelui Ladislau. Pentru ca această danie să capete tăria veșniciei trăinicii, am dat scrisoarea de față întărită cu puterea peceții noastre.

Data în anul întrupării domnului o mie două sute optzeci și cinci.

Textul lat. la Fejér, V, 3, p. 310—311.

309

1285 Ianuarie 8.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor celor care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru adevăratul mântuitor. Prevăzătoarea chibzuiuță a regilor trebuie să arate o grijă atât de cumpanită față de aceia care le slujesc cu credință, încât fiecare să fie încredințat că va fi cu atât mai răsplătit cu darurile mărinimiei sale cu cât îl slujește mai cu râvnă.

Drept aceea, prin rândurile de față voim să ajungă la știrea tuturor că, ținând seama de slujbele credincioase și vrednice de răsplată pe care ni le-a adus nouă mag'istrul Gheorghe, fiul lui Simion, după moartea prea iubitului nostru tată de fericită pomenire, când am pus mâna pe frânele domniei, dovedind cu râvnă, în deosebitele războaie ale regatului nostru, credință față de coroana regală, slujbe care ar cere prea multă vreme pentru a fi povestite cu deamănuntul și ar obosi dacă le-am înșira pe toate în această scrisoare. Din cele multe am hotărât totuși să fie însemnate câteva în cele de față. Mai întâi, anume când Roland 2), fiul lui Marcu, în răscoala lui a cuprins și a ținut cu samavolnicie împotriva majestății noastre regale ținutul nostru Zips împreună cu Gylnich Bana 3) și pământul Nyr, dincolo de Tisa, până în părțile Transilvaniei, numitul mag'istru Gheorghe, împreună cu alți baroni ai noștri și anume cu mag'istrul Finta, năpustindu-se din porunca noastră asupra lui, acest Roland a fost omorât în acea luptă.

Și după moartea lui <Roland>, ruda lui, cu numele Grigore, ocupând numitele ținuturi, același mag'istru Gheorghe, împreună cu alți credincioși ai noștri, luptând bărbătește împotriva lui, l-a luat în prinsoare și ni l-a adus nouă, iar noi, pentru necredința lui, am poruncit să i se taie capul.

1) Iacună în textul latin publicat 2) *Lorandus* 3) În Slovacia, lângă Kosiče.

Apoi în expediția pe care am pornit-o împotriva regelui Boemilor, trimițându-l noi pe acel magistru Gheorghe ca să recunoască și să cerceteze armata numitului rege al Boemiei, chiar înainte de venirea noastră în grabă, a înfrânt luptând bărbătește o ceată din oastea aceluia ¹⁾, iar pe trei nobili boemi bine înarmați, prinși chiar pe câmpul de luptă împreună cu caii lor de luptă, ni i-a înfățișat majestății noastre, iar noi i-am dăruit domnului Rudolf regele Romanilor.

Și în marea luptă cu același rege al Boemiei, numitul <magistru> Gheorghe s'a avântat deodată împotriva oastei cumplit înarmate și înzestrate a dușmanilor și după o luptă înverșunată din care s'a ales cu o rană, a luat în prinsoare nouă Boemi.

*Și, în sfârșit, când începusem noi a domni, fiind încă copil, după moartea prea iubitului nostru tată, iar voevodul Litovoi ²⁾ împreună cu frații săi, în necredința sa, cuprinse pe seama sa o parte din regatul nostru aflătoare dincolo de Carpați ³⁾ și cu toate îndemmurile noastre nu s'a îngrijit să ne plătească veniturile ce ni se cuveneau din acea parte, l-am trimis împotriva lui pe desnumitul <magistru> Gheorghe care, luptând împotriva aceluia cu cea mai mare credință, l-a ucis pe el, iar pe fratele lui, cu numele Bărbat ⁴⁾, l-a luat în prinsoare și ni l-a adus nouă. Pentru răscumpărarea acestuia noi am stors o sumă de bani foarte mare și astfel, prin slujbele celui <magistru> Gheorghe, s'a așezat iar ⁵⁾ tributul ce ni se datora din acele părți. Tot așa în expediția pe care am făcut-o împotriva Cumanilor noștri răsculați, numitul <magistru> Gheorghe, chiar în fața ochilor noștri, s'a năpustit asupra lor ca un leu năpiaznic și, căzându-i calul sub dânsul, s'a războit pe câmpul de luptă cu cea mai mare înverșunare și a căpătat acolo mai multe răni de săgeți și de lănci.

Pe urmă, când ne-am dus la Dorman ⁶⁾ în chip pașnic pentru o întâlnire și când acesta a luat în prinsoare pe niște baroni ai noștri, numitul <magistru> Gheorghe ne-a slujit cu credință și ne-a adus prins pe unul din tovarășii celui Dorman.

Afară de aceasta, când am trimis, împreună cu Cumanii, pe oamenii noștri credincioși din Transilvania împotriva lui Dorman și a Bulgarilor, făcându-l pe <magistrul> Gheorghe căpitanul acestei oștiri, numitul <magistru> Gheorghe a adus și acolo slujbe mulțumitoare potrivite cinstei majestății regale.

Și cu toate că ar fi fost vrednic de o răsplată mai mare și mai însemnată, noi din belșugul bunăvoinței noastre, cu bună știință și din curată dărnicie, după sfatul prelaților și baronilor noștri i-am dat, i-am dăruit și i-am hărăzit numitului <magistru> Gheorghe și prin el moștenitorilor lui și urmașilor moștenitorilor

¹⁾ *unum cuneum exercitus eiusdem.* ²⁾ *Lythou.* ³⁾ *ultra Alpes existentem.* ⁴⁾ *Barbath.* ⁵⁾ *restauratum.* ⁶⁾ Stăpânitor bulgar din Brancevo.

lui niște sate regale ale noastre numite Sowar, Sowpothok și Delne aflătoare în comitatul Saros, cu ocna sau puțul de sare ce se află acolo, fiecare din ele cu toate folosințele lor și cele ce țin de e'e în vechile hotare și cu semnele de hotar de mai înainte ca să le stăpânească, să le țină și să le aibă pe veci și nestrămutat, arătându-se lămurit și aceea că, întrucât numitul magistru Gheorghe a fost gata și hotărât întotdeauna să îndeplinească deosebitele slujbe și însărcinări pe care i le-am dat, ne-a rugat cu smerenie și supunere că dacă s'ar întâmpla cumva să moară fără urmași, să aibă dela majestatea noastră regală voie nestingherită de a lăsa și a dărui suszisele bunuri dobândite de el fraților săi și anume comiților Boxa, Toma și Simion. Numiții comiți Boxa, Toma și Simion înfățișați ei înșiși înaintea noastră ne-au arătat prin viu graiu că dacă milostivirea domnului l-ar dărui cu vreun copil pe suszisul magistru Gheorghe, fratele lor, ei se îndatorează de bună voie nici să nu ceară și nici să nu vrea să aibă vreo parte din suszisele moșii, nici ei în numele lor și nici urmașii lor dela el sau urmașii ¹⁾ săi.

Și deoarece hotarele și semnele de hotar ale acelor moșii nu ne erau cunoscute, am trimis pe <magistrul> Matia arhidiaconul din Ujvar, comitele capelei prea iubitei noastre soții ca, în tovărășia lui Andrei comitele nostru de Saros, să hotărnicască și să dea în stăpânire acele pământuri. Aceștia întorcându-se la noi, ne-au arătat că au hotărnicit mai suszisele pământuri și le-au dat pe seama zisului <magistru> Gheorghe, în fața tuturor megieșilor și a vecinilor, fără a se fi împotrivit cineva. <Urmează hotărnicirea moșiilor amintite>.

Iar pentru ca actul daniei noastre să capete puterea veșnicei trăinicii și să nu poată fi zădărnicit niciodată, am dat numitului magistru Gheorghe, cu privire la pomenita danie, scrisoarea noastră de față întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Dată de mâna venerabilului părinte Toma, din mila lui dumnezeu, episcop de Vaș, cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute optzeci și cinci, în al patrusprezecelea an al domniei noastre, în a șasea zi înainte de idele lui Ianuarie.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densușianu, I, I, p. 457 — 459. Același text cu unele deosebiri la p. 452—456.

310

1285 Mai 13, Alba-Regală.

Noi Ladislau, din mila lui dumnezeu, regele Ungariei, aducem prin cele de față la cunoștință tuturor celor interesați, că venind înaintea noastră Petru și Nicolae, fiii lui Meggyes, ne-au înfățișat privilegiul regelui Ștefan, tatăl nostru

¹⁾ In text: *hereditatibus* în loc de *heredibus*.

prea iubit, de fericită pomenire, dat cu privire la pământul numit Tirimia ¹⁾, cerându-ne cu smerită rugămintă să binevoim a întări prin milostivirea noastră regală zisul privilegiu al prea ubitului nostru tată, întărindu-l printr'o scrisoare deschisă, a noastră. Cuprinsul lui este următorul < *Urmează actul dat de Ștefan regele cel tânăr, în 1264 lui Meggyes și Fyoch* >.

Drept aceea noi, care, prin îndatorirea cârmuirii luate asupra noastră avem datoria de a cumpăni și a măsura meritele fiecăruia și a răsplăti pe oricine după meritele lui, ținând seama de credința și s ujbete credincioase ale numiților Petru și Nicolae și ale fraților lor, pe care ni le-au adus în deosebitele expediții ale regatului nostru și mai ales atunci când neamul fără credință al Tătarilor pustia țara noastră, jefuind și dând foc peste tot, și când numiții Tătari, încărcăți cu bunurile noastre, voiau să se întoarcă la ei acasă, s'au luptat cu ei în împrejurările îndoielnice ale soartei, împreună cu Lorand, iubitul și credinciosul nostru voevod transilvan, vârsându-și cu credință și supunere sângele lor; și luând aminte că pe drept a dăruit prea iubitul nostru tată, suszsisul pământ Tirimia fiilor pomenitului comite Meggyes și Fyoch . . . ²⁾ socotind bun și încuviințând privilegiul prea ubitului nostru tată înscris din cuvânt în cuvânt în cele de față am făgăduit, în temeiul acestei scrisori, că atunci când ne vor fi înfățișate cele de față, să le dăm privilegiul nostru cu privire la aceasta.

Dat la Alba . . . ²⁾, la Rusalii, în anul domnului o mie două sute optzeci și cinci.

Textul lat. în *Székely Oklevéltár*, IV, p. 2-3.

311

1285 Mai 26.

Ladislau, din mila lui dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și al Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față mântuire veșnică întru domnul. Prin cuprinsul celor de față voim să ajungă la cunoștința tuturor că, venind înaintea noastră, comite'e Toma, fiul lui Pancrațiu, fiul banului Klemus, nepotul lui Belerig, din neamul Chanad, ne-a rugat cu umilință ca, ținând seama de slujbele sale credincioase și vrednice de răsplată și îndeosebi de moartea fratelui său după mamă, Ladislau, < care a fost > omorât cu cruzime de Cumani în ținuturile noastre, să apărăm cu autoritatea noastră regală toate moșiile sale de moștenire, adică acelea care se află în comitatele Cenad, Arad și Timiș, a căror folosință îl privește numai pe el, fiind despărțite de ceilalți veri ³⁾ ai săi, și să-l păstrăm nevătămat de toți cotropitorii, atât de Cumani cât și de nobilii regatului nostru, ba chiar și de cei din neamul său, deoarece el s'a despărțit și s'a retras

¹⁾ *Teremy*, sat în raionul Târgu-Mureș (reg. Mureș). ²⁾ Lacună în textul latin publicat.

³⁾ În text: *fratribus suis fratruelibus* în loc de *patruelibus*.

la celelalte moșii ale sale aflătoare în Kereskwz ¹⁾, aduse și lăsate de către nobila doamnă, mama sa; și dacă pe unele din acestea le-ar fi cerut ca moșii de moștenire unii nobili credincioși ai regatului nostru, sau < le-ar fi cerut > Cumanii dela regii Ștefan sau Bela, strămoșii noștri de fericită pomenire, sau dela noi, ca să le fie date sau dăruite, ca fiind lipsite până acum de locuitori, să binevoim, cercetând adevărul, să retragem dania și dăruirea făcută și să înapoiem și să întoarcem acele moșii într-un tot sau în parte comitelui Toma.

Numele acestor moșii sunt arătate mai jos, adică Zent Leurench ²⁾, Kysfalw ²⁾, Molunzegh ²⁾, Ladán ³⁾, Palata ³⁾, Pordeanu ⁴⁾, Bodugazzonfalwa ⁵⁾, Scauath ⁶⁾, împreună cu toate heleşteele și locurile lor de pescuit, Temeiken ⁷⁾, Keer ⁷⁾, Paducy ⁸⁾, cu pământul numit Agar și cu locurile de pescuit numite Agarfoka și Agartho, de asemenea, Chaka ⁹⁾, Pasan ¹⁰⁾, Zent M.klos ¹¹⁾, cu locurile de pescuit numite Patoktho, Chakato și Pasanto, în lung și în lat; de asemenea jumătate din moșia Belint ¹²⁾, la fel jumătate din moșia Kwkener ¹³⁾; de asemenea jumătate din moșia Fabe ¹⁴⁾ și jumătate din moșia Zambur ¹⁵⁾; tot așa jumătate din moșia Ciavoș ¹⁶⁾ cu locul de moară; tot așa jumătate din moșia Kalanteluk ¹⁷⁾, de asemenea cu locul de moară.

Și deoarece, cererea comitelui Toma o găsim dreaptă și prea plăcută inimii noastre, dar nu știm sigur, dacă acele moșii au fost ale sale și < dacă > au fost numai ale sale, am dat poruncă în scris credincioșilor noștri, venerabilului întru Hristos părinte domnul episcop Grigore și capitlului bisericii de Cenad ca, adunând vecinii și megieșii susziselor moșii și mai cu seamă pe nobili din neamul aceluia comite Toma, cu care zicea el că stăpânește împreună toate celelalte moșii ale sale, să cerceteze și să afle pe toate căile adevărul, dacă moșiile suszise țin ca folosință și proprietate numai de comitele Toma sau împreună cu alți nobili din neamul său și să fie datori să ne scrie adevărul așa cum îl vor afla despre < toate > cele de mai sus și despre fiecare în parte din ele.

Așa dar episcopul și capitlul ne-au scris în acest chip, că atunci când am poruncit, în temeiul autorității noastre, să se facă întrunirea și adunarea la Cenad

¹⁾ Denumirea ținutului situat între cele trei Crișuri. ²⁾ Punte aproape de orașul Makó (R. P. Ungară). ³⁾ Pustă aproape de Kiszombor, în comit. Cenad (R. P. Ungară). ⁴⁾ *Paradan munustura*, sat în raionul Sănnicolaul Mare (reg. Timișoara). ⁵⁾ Așezare părăsită aproape de Kiszombor (R. P. Ungară). ⁶⁾ Corect: Szanád, sat în comit. Torontal (Jugoslavia). ⁷⁾ Așezări părăsite lângă Coka în comit. Torontal (Jugoslavia). ⁸⁾ Probabil identic cu Podvej, așezare părăsită în comit. Torontal (Jugoslavia). ⁹⁾ Coka, sat, în comit. Torontal (Jugoslavia). ¹⁰⁾ Corect probabil Rasan, așezare părăsită lângă Coka (Jugoslavia). ¹¹⁾ *Tizaszentmiklos*, sat în comit. Torontal (Jugoslavia). ¹²⁾ *Becl*, sat în raionul Lugoș (reg. Timișoara). ¹³⁾ Așezare părăsită aproape de Pordeanu, raionul Sănnicolaul Mare (reg. Timișoara). ¹⁴⁾ Azi Pade, în comit. Torontal (Jugoslavia). ¹⁵⁾ *Kiszombor*, sat în comit. Cenad (R. P. Ungară). ¹⁶⁾ *Chewas*, în raionul Deta (reg. Timișoara). ¹⁷⁾ Așezare părăsită în raionul Deta (reg. Timișoara).

a < nobililor > celor trei comitate, anume Timiș, Arad și Cenad, de către credinciosul nostru magistru Martin zis Palachk, pentru săvârșirea unor treburi ale noastre, ridicându-se domnul episcop și capitulul bisericii din Cenad, a întreat solemn, din porunca noastră, precum am spus mai sus, pe toți¹⁾ vecinii și megieșii de față la acea adunare și în deosebi pe nobilii și pe verii din neamul acelu comite Toma, adică pe banul Makou, fiul lui Isac, pe Grigore, fiul lui Elek, pe Dionisie și Grigore, fiii lui Chanad, pe Dominic, Barnaba și Mihail, fiii comitelui Barnaba, pe Benedict, fiul lui Filip, pe Teodor și Irineu, fiii lui Dominic, precum și pe Petru, fiul lui Wgud, care se aflau în acea adunare, dacă dreptul de proprietate asupra susziselor moșii, atribuit pomenitului comite Toma, fiul lui Pancrațiu și dreptul la folosința lor, îi aparține lui singur.

Acești nobili ai celor trei comitate și toți verii numitului comite Toma au răspuns într'un glas, că toate moșiile pomenite au fost întotdeauna ale comitelui Toma, fiul lui Pancrațiu și ale părinților săi și se știe că sunt ale lui și acum, în afară de toate celelalte moșii ale pomeniților nobili pe care se știe că le stăpânesc împreună cu pomeuții lor veri, precum se cuprinde foarte pe larg, cum au mărturisit ei, în scrisoarea regelui Bela de fericită pomenire.

Prin urmare noi, cercetând și aflând precum s'a spus tot adevărul: că toate moșiile suszise sunt ale comitelui Toma, fiul suszisului Pancrațiu și ale fiilor acestuia ca moșii de moștenire și că numai ei au dreptul de folosință, l-am luat pe comitele Toma, împreună cu fiii și cu toate moșiile sale suspomenite, sub ocrotirea noastră deosebită, și am întors toate daniile și dăruirile acelor moșii, dacă cumva le-am fi făcut cuiva noi sau regii înaintașii noștri, înapoind toate pomenitele moșii în întregime și fiecare în parte împreună cu toate folosințele și drepturile de pescuit ce țin de ele, pomenitului comite Toma și fiilor săi, precum și tuturor moștenitorilor lui, ca să le stăpânească pe veci, declarând toate actele noastre și ale regilor înaintașii noștri — dacă cumva ar fi putut dobândi cineva sub orice cuvânt — fără putere, fără preț, fără folos, fără a uita faptul că banul Mako și Grigore, fiul lui Elek, ridicându-se în acea adunare, au spus că, deoarece ei sunt verii comitelui Toma și cei mai apropiați < ai săi > în ordinea rudeniei de sânge²⁾, dacă s'ar întâmpla să moară el înaintea lor fără moștenitor, atunci suszisele moșii să le vină în primul rând lor și nu altora din neamul său și dimpotrivă, dacă ei înșiși ar muri fără moștenitori, toate moșiile lor să-i vină în același chip comitetului Toma și fiilor săi, așa după cum se știe că se cuprinde în toată deplinătatea în chiar scrisoarea acelu rege Bela. Și aceasta au mărturisit-o acești nobili susziși din neamul acelu comite Toma, în afară de aceea că partea lui Filip cel mare³⁾, fiul lui Belerig, a rămas în devălmășie între dânșii și că

1) publice. 2) in linea consanguinitatis = adică în linia rudeniei după tată. 3) magni Philippi

ei folosesc dimpreună roadele sale, potrivit condițiilor cuprinse în pomenitul act al regelui Bela.

Spre pomenirea și tăria veșnică a cărui fapt am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceti.

Dată de mâna iubitului și credinciosului nostru venerabilul întru Hristos părinte, domnul Toma episcop de Vaț, vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute optzeci și cinci, în a șasea zi înainte de calendele lui Mai, în indicția a douăsprezecea, iar în al domniei noastre în anul al patrusprezecelea.

Textul lat. la Wenzel, IX, p. 419—422.

312

1285 Mai 27, Alba-Iulia.

Noi Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, facem cunoscut tuturor, că atunci când am sosit noi în Alba Transilvaniei la biserica fericitului arhanghel Mihail pentru a ne închina <lui Dumnezeu> ¹⁾, capitlul acelu loc ne-a înfățișat scrisoarea deschisă a lui Nicolae, răposatul vice-voevod al Transilvaniei, întocmită cu privire la pământul numit Gârbova de Jos ²⁾, rugându-ne cu stăruință să o încuviințăm și să binevoim a o întări prin scrisoarea noastră deschisă; iar cuprinsul <pomenitei> scrisori este următorul: Noi Nicolae vice-voevodul Transilvaniei etc. <Urmează actul vice-voevodului, din 1282>.

Așa dar, înduplecați de dreptele și legiuitele cereri ale zisului capitlu, încuviințând și întărind numita scrisoare deschisă a vice-voevodului Nicolae și poruncind să se înscrie cuprinsul ei cuvânt cu cuvânt în <scrisoarea> de față, o întărim prin puterea acestei <scrisori>. Și când <scrisoarea> de față ne va fi înfățișată vom da capitlului privilegiul nostru cu privire la aceasta ³⁾.

Dată în Alba Transilvaniei, în a cincisprezecea zi după rusalii, în anul domnului o mie două sute optzeci și cinci.

Textul lat. în *Codex dipl. patrius*, VIII, p. 237.

313

1285 August 7, Oradea.

Noi Bartolomeu, din milostivirea lui Dumnezeu, episcop de Oradea, aducem la cunoștința tuturor celor interesați că frații noștri, capitlul bisericii noastre, înfățișându-se în persoană, au chemat la judecată înaintea noastră pe juzii și

¹⁾ *devotionis causa*. ²⁾ *Vrbo*, sat în raionul Aiud (reg. Cluj). ³⁾ Fraza trebuie înțeleasă în sensul că regele a eliberat acum doar o scrisoare provizorie care trebuia să i se prezinte ulterior, pentru ca pe baza ei să elibereze scrisoarea sa privilegiată.

pe oamenii noștri din Olaszy ¹⁾ din Satul Nou ²⁾ și din sfântul Laurențiu ³⁾ arătând, că deși toți oamenii ce intră cu mărfurile lor în această cetate a noastră din Olaszy, Satul Nou ⁴⁾ și sfântul Laurențiu, sunt datori să le dea și să le plătească vama ⁵⁾ obișnuită din vechime de pe orice mărfuri în locurile lor de găzduire orișunde ar poposi, atât în ziua târgului cât și în alte zile, pomeniții oameni și juzi ai noștri au împiedicat pe vameșii acestora ⁶⁾ dela strângerea cuvenită a acestor vămi. Din partea lor nuniții juzi și oameni ai noștri au răspuns că pomenitele vămi niciodată nu au fost în obicei și vameșii lor nu le-au cerut niciodată.

De aceea, noi, ascultând și înțelegând plângerile părților am hotărît cu încuviințarea părților, ca trei inși din capitolu și anume magistrul Emeric lectorul, magistrul Francisc arhidiaconul de Bihor și magistrul Ionas pe care i-au ales de bună voia lor des zișii juzi și oameni ai noștri să depună jurământul asupra spuselor lor sus pomenite, în fața comitelui Nicolae, slujbașul nostru, în ziua de luni, adică la sărbătoarea fericitului apostol Barnaba. Așa dar înfățișându-se părțile la locul jurământului în ziua hotărîtă pentru jurământ, nuniții juzi și oameni ai noștri nu au voit să primească jurământul suszizilor frați ai noștri. Drept aceea, în cele din urmă, noi le-am lăsat hotărît ⁷⁾ fraților noștri pomenitele vămi așa cum au fost arătate în plângerea lor ca să le stăpânească în pace și am hotărît pe cale de judecată ⁸⁾ să le fie plătite în întregime.

Dat la Oradea, în prima marți înaintea sărbătorii fericitului mucenic Laurențiu, în anul domnului o mie două sute optzeci și cinci.

Textul lat. la Zimmermann — Werner, I, p. 148—149; Hurmuzaki-Densușianu, I, I, p. 459—460.

314

1286 Februarie 1.

«Ladislaw al IV-lea regele Ungariei dăruiește magistrului Phila, fiul comitelui Toma, moșiile Warasy și Sumug aparținătoare cetății Valko (Jugoslavia)». «Dat de mâna cinstitului bărbat, magistrul Teodor prepozit de Sibiu, vice-cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute optzeci și șase, în anul al cincisprezecelea al domniei noastre, în prima zi a calendelor lui Februarie » ⁹⁾.

Regest după textul lat. din Wenzel, XII, p. 444—445.

¹⁾ Azi cartier al orașului Oradea. ²⁾ *Nova villa*, azi cartier al orașului Oradea. ³⁾ *sancto Laurencio*, așezare părăsită în comit. Bihor (R. P. Ungară) ⁴⁾ greșit *Novam villam* în loc de *Nova villa* ⁵⁾ *tributa* ⁶⁾ *corum*, adică ai capitlului ⁷⁾ *finaliter* — definitiv ⁸⁾ *sententialiter*. ⁹⁾ *primo die Kalendarum Februarii*.

1286 Martie 19, Alba Iulia.

Noi magistrul Ioan, fiul magistrului Emeric, aducem la cunoștința tuturor căroră se cuvine, prin cuprinsul celor de față că, deoarece prea scumpul nostru tată de bună amintire, magistrul Emeric, pe când trăia încă și se bucura din plin de sănătatea și bună starea dorită, a dăruit pe veci și nestrămutat — pentru mântuirea sufletului său, niște pământuri ale lui, numite Copand ¹⁾ și Iwan-kateluke ²⁾, pe care le avea deosebit de fratele său banul Mykud, cu încuviințarea și buna învoire a aceluși ban Mykud și a fiilor lui cât și a noastră, — capitlului bisericii sfântului Mihail din Transilvania și a întărit apoi prin ultima lui voință această danie, rugându-ne și îndemnându-ne părintește s'o apărăm din toate puterile noastre și s'o întărim cu dragă inimă; noi reînnoim și întărim acea danie a pământurilor mai suszise, făcută pentru mântuirea sufletului părintelui nostru, și făgăduim s'o ocrotim și s'o apărăm bărbătește și cu bună credință împotriva tuturor aceluia care ar voi să i se împotrivescă ³⁾. Mai făgăduim pe deasupra că, îndată ce vom ajunge la curtea regelui, vom face să se dea scrisoarea regelui asupra pomenitei danii.

Dată la Alba, în anul domnului o mie două sute optzeci și șase, la octavele fericitului papă Grigore.

Textul lat. la Fejér, V, 3, p. 332.

<1286 — 1289> Iulie 22, Oradea.

Noi Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, dăm de știre prin cuprinsul scrisorii de față tuturor celor interesați, că deoarece locuitorii noștri din Bistrița ⁴⁾ au fost atât de prăpădiți și sărăciți de pustiirile și pârjolul Tătarilor, am hotărît să le facem acest bine să fie datori a plăti numai a treia parte din darea Bistriței, adică să fie scutiți și iertați de două treimi din dări, și nimeni să nu cuteze sau să îndrăznească să-i supere <cerându-le> mai mult decât atât.

Dat la Oradea, la sărbătoarea fericitei Maria Magdalena.

Textul lat. la Zimmermann - Weruer, I, p. 149 — 150; Hurmuzaki - Deusușianu, I, 1, p. 462.

¹⁾ *Coppantaluke*, sat în raionul Luduș (reg. Mureș). ²⁾ Așezare părăsită în raionul Luduș (reg. Mureș). ³⁾ *impedire* poate greși pentru *impetere* = a reclama. ⁴⁾ *Byzturche*, oraș în regiunea Rodna.

1286 Noembrie.

Ladislau al IV-lea regele Ungariei dăruiește magistrului Paul prepozit de Vesprim moșiile Némethi și Thóti <comitatul Vesprim, R. P. Ungară>. Vice-cancelar al curții Teodor prepozit de Sibiu.

Regest după textul lat. din Wenzel, IX, p. 440—442.

1287, <Alba-Iulia>.

Capitulul bisericii sfântul Mihail din Transilvania, tuturor credincioșilor lui Hristos, care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru acela care a săvârșit mântuirea pe pământ. Pentru ca lăcomia hrăpăreață a răuvoitorilor să nu se poată împotrivi și să nu poată vitregi faptele oamenilor sau înfăptuirile săvârșite după cuviință și după lege, se obișnuiește ca aceste fapte sau înfăptuiri să fie întărite, drept cheazășie, prin ocrotirea scrisorilor, pentru ca să nu se clatine sau să se clin-tească în viitor.

Drept aceea, voim să aducem la cunoștința tuturor, atât a celor de acum cât și a celor viitori, că venind înaintea noastră comitele Buken și fiii săi, Barnaba, Nicolae și Grigore din Galda-de-Jos ¹⁾ din îngăduința și voința megieșilor lor, adică a magiștrilor Michalch și Emur, care s'au înfățișat înaintea noastră, ei au mărturisit că au <vândut> . . . ²⁾ comitelui Berga și fiilor acestuia comitele Kemen, Andrei și Petru, precum și moștenitorilor și urmașilor moștenitorilor lor, pentru cincisprezece mărci . . . ²⁾ primite în întregime de ei, un pământ al lor numit Totoiu ³⁾ așezat lângă Mureș, împreună cu toate folosințele și cele ce țin de el, ca să-l stăpânească cu drept veșnic și nestrămutat.

Legându-se și îndatorându-se în fața noastră același Buken și fiii săi susnumiți, ca dacă cumva ar turbura cineva sau ar chema în judecată pe comitele Berga și pe fiii acestuia cu privire la amintitul pământ, ei să-i apere pe aceștia cu ale lor ostenele și cheltueli și să-i păzească fără încetare în stăpânirea pașnică a pomenitului pământ, dar între aceleași senne, hotare și margini în care amintitul pământ a fost hotărnicit și stăpânit din vechime de stăpânii săi de mai înainte ⁴⁾.

Iar pentru ca această vânzare făcută în fața noastră să dobândească puterea trăiniciei veșnice și să nu poată fi schimbată de nimeni cu trecerea vremii, am

¹⁾ Galda, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara) ²⁾ Lacună în textul latin publicat. ³⁾ Hewrimus, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara). ⁴⁾ Pasagiul acesta, dela «dar» până la «mai înainte» a fost intercalat, în forma sa originală, latinească, în mod arbitrar înainte de formula datei, probabil după ce scribul și-a dat seama că a uitat să-l pună la locul său firesc și obișnuit în cadrul unei formule de altfel stereotipe.

dat, la cererea și rugămintea părților, ca mărturie a faptului săvârșit, scrisoarea noastră de față, întărită cu puterea peceții noastre.

Dată martori <fiind>: magistrul Mihail prepozit al bisericii noastre, Grigore cantor, Paul custode și Ioan decan, în anul domnului o mie două sute optzeci și șapte.

Textul lat. la Wenzel, IV, p. 302—303.

319

1287.

Honoriu episcopul etc. prea iubitului întru Hristos fiu . . ilustrului rege al Romanilor, mântuire etc. Dacă semințele împrăștiate etc., ca mai sus până la « să readucă », cu schimbarea convenită a cuvintelor ¹⁾. Pentru ca așa dar, numitul arhiepiscop, să poată propăși cu mai mult folos ca lucrător al lui Hristos, rugăm și îndemnăm înălțimea regală, poruncindu-i spre iertarea păcatelor tale, ca, luând aminte la ce pagubă ar suferi prin aceasta credința catolică, să te oste-nești cu osârdie a sprijini la cererea sa pe numitul arhiepiscop împotriva Tătarilor, a Saracenilor, a Nogailor, a păgânilor și a altora susziși pentru ca stârpirea pomenitelor erezii să-ți fie spre laudă și mântuire. Dat ca mai sus.

În același fel. Prea scumpului întru Hristos fiu . . . ilustrului rege al Boemiei și iubitului fiu, nobilului bărbat . . ducele Austriei, cu schimbarea convenită a cuvintelor ¹⁾.

În același fel. Iubiților fii, nobililor bărbați din Polonia și Slavonia și altor duci, marcegrafi, comiți și baroni și întregului popor credincios lui Hristos din țara Ungariei și din alte provincii învecinate, cu schimbarea convenită a cuvintelor ¹⁾.

În același fel. Venerabililor frați arhiepiscopi și episcopi și iubiților abați, priori, decani, arhidiaconi, prepoziți și parohi aleși și altor prelați și slujitori, paznici și custozi, capitlurilor și conventelor ordinului Cistercit, ai sfântului Benedict, al Premonstratensilor, al Predicatorilor, al fraților Minorități și al altor ordine și întregului cler precum și magiștrilor, preceptorilor și fraților Ospitalului sfântului Ioan din Ierusalim, ai cavalerilor Templieri și ai sfintei Marii a Teutonilor din regatul Ungariei și din provinciile învecinate etc., cu schimbarea convenită a cuvintelor ²⁾.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densusianu, I, I, p. 466.

¹⁾ Indicație de cancelarie. Pentru formula completă vezi actul papei Honoriu al IV-lea către Ladislau al IV-lea, regele Ungariei, din 1287 ²⁾ Indicație de cancelarie.

1287.

Ladislau al IV-lea regele Ungariei dăruiește lui Kemen, fiul palatinului Laurențiu, ca răsplată pentru serviciile sale ostășești, mai multe moșii în comitatul Tolna <R. P. Ungară>. Vice-cancelar al curții: Teodor prepozit de Sibiu, prepozit ales al bisericii din Alba <Regală>.

Regest după textul lat. din *Hazai Oklevéltár*, p. 105—106.

321

1287 Ianuarie 26.

Ladislau al IV-lea regele Ungariei întărește scrisoarea conventului din Turocz <azi în R. Cehoslovacă>, privitoare la hotărnicirea moșiei Jeszen a lui Mihail, Ștefan și Petru, fiii lui Madya. Vice-cancelar al curții Teodor prepozit de Sibiu.

Regest după textul lat. din *Codex dipl. patrius*, VI, p. 321—323.

322

1287 Martie 2.

Ladislau al IV-lea regele Ungariei dăruiește conitelui Carol, fiul lui Alexandru, moșia Zenthmaria din Pojon. Vice-cancelar al curții Teodor prepozit de Sibiu.

Regest după textul lat. din Fejér, V, 3, p. 342—344.

323

1287 Martie 12, Roma (sf. Sabina).

Honoriu episcopul etc., prea iubitului nostru fiu întru Hristos Ladislau ilustrul rege al Ungariei, mântuire etc. Dacă ai strânge semințele împrăștiate, semănate de poala maicii bisericii, ai simți, prin mijlocirea harului dumnezeesc că biserica, aducându-și aminte de strălucitele merite ale strămoșilor tăi, a început să te poarte în brațe și să te alăpteze ca pe un fiu și, apoi ivindu-se prilejul, te-a îndreptat cu sfaturile ei de mamă și te-a călăuzit cu neobosita ei grijă și cu silințele ei prielnice pentruca să nu piară un vlăstar așa de strălucit, <și aceasta> mai ales din vremea înaintașului nostru, papa Nicolae ¹⁾ de fericită pomenire, după cum ne arată faptele mântuitoare ale numitului nostru înaintaș.

Dar, vai ! După cum cu amărăciune am aflat din deosebite scrisori, înștiințări și altminteri din svonul obștesc, tu, părăsind urmele acestor strămoși ai tăi,

¹⁾ Nicolae al III-lea, papă între anii 1277—1280.

<și> căzând în viclene uneltiri, deși din gură te prefaci uneori că dai ascultare sfaturilor maicii biserici, totuși se știe că de bunăvoie te arunci în pierzanie, neînfricoșându-te să nesocotești pe dumnezeu și nesocotind frica de dumnezeu, te rostogolești în prăpastie fără să-ți pese că îți strici cinstea cu care ești așa de risipitor și ai ajuns de ocară neamurilor în așa măsură, încât meriți să fii infierat de fiecare ca un nelegiuit, mai ales pentru faptul că, nesocotind sau — mai bine zis —, lepădându-te de credința creștină, se spune că te-ai unit, printr'o legătură blestemată, cu Tătarii, Saracini, Nogaii ¹⁾ și păgânii, spre disprețul numelui dumnezeesc, trăind în deosebi cu acești Nogai și însușindu-ți felul lor de viață, alungându-ți sau, mai bine zis, aruncând cu cruzime în închisoare pe soția ta, anume pe prea iubita fiică a noastră întru Hristos E<lisabeta> ilustra regină a Ungariei și înverșunându-te împotriva ta însuși și a regalei case a Ungariei, care a obișnuit să rodească vlăstare strălucite, nu te șfiești, spre pieirea numitei case, să pângărești culcușul căsniciei, așa că, dacă cele de mai sus sunt adevărate, tu trăești spre scandalul oamenilor, mânjit de pata unei crime oprite și de legea dumnezească și de cea omenească și te faci nesuferit în fața numelui ceresc care este mai presus de toate.

Drept aceea, deoarece prin slujba păstorească impusă nouă suuțem datori să purtăm de grijă sufletelor plini de durere și pe drept cuvânt, dacă am ajunge să fim siliți a da socoteală despre tine, la cercetarea judecății din urmă și plini de dorința ca tu, ocolind primejdia de a-ți pierde mântuirea, să poți dobândi a fi trecut în ceata celor aleși îndemnăm, rugăm și sfătuim cu grijă înălțimea ta regală, poruncindu-ți prin această apostolică scrisoare ca, lepădându-te de rătăcirile acestor Tătari, Saracini, Nogai, păgâni și altor necredincioși, prin păstrarea căroră se abate de pe calea luminii și se merge spre întuneric, să îmbrățișezi, mânat de râvna unei cucernice întoarceri ²⁾, ca unul răsădit în casa domnului, învățăturile pe care le propovăduiește și le păzește biserica universală, reluând acea regină și ținând-o în siguranță și purtându-te cu dragoste de soț, așa cum ești dator. Astfel ca tu, prin această <purtare> simțind din plin mireasma ³⁾ mântuirii dumnezeiești și atras mai puternic spre dragostea ei, să poți ajunge la darurile harului ceresc și, alungând <acest> nor, să strălucească din nou zisa casă a Ungariei cu meritele obișnuitei sale străluciri. Și pentruca să nu pară cumva că îndreptarea părintelui lăncezește față de fiul căzut în păcat, prin alte scrisori ale noastre însărcinăm pe venerabilul nostru frate . . arhiepiscopul de Strigoniu, în a cărui chibzuință și încercată cinste avem toată încrederea, ca, întrebuițând pentru aceasta virtuțile pe care i le-a dat domnul, să te smulgă

1) *Neugevrii* = Tătarii Nogai. 2) *conversio* = pocăință. 3) *flagrantiam* greșit pentru *pragantiam*.

din greșeli atât de nelegiuite și, printr'o silință plină de râvnă, să te aducă pe calea mântuirii.

Iar dacă zișii Tătari, Saracini, Nogai și păgâni ar căuta să-și îndrepte blestematele lor uneltiri împotriva mărturisitorilor catolici ai credinței; pentruca înverșunarea lor să nu sporească spre paguba credinței creștine, să se silească cu râvnă a propovădui el însuși sau prin altul ori prin alții, cuvântul crucii împotriva pomeniților Tătari, Saracini, Nogai și păgâni, cât și a altora care li se alătură sau îi sprijină în orice chip în acestea, de orice stare ar fi ei; iar împotriva ta îndeosebi, dacă nu vei lua înapoi la tine pe numita regină și nu te vei purta cu ea cu grijă, așa cum se spune mai sus, să folosească pedepsele bisericesti, bizuindu-se pe împuternicirea noastră.

Mai scriem și altor regi, duci, comiți, baroni și oameni din acele părți, ca să dea ajutor în această privință numitului arhiepiscop și nu vom înceta, oricât de rău ne-ar părea, a întrebuița, dacă va fi nevoie, cea ce nu credem, toate mijloacele ¹⁾ grijii apostolice, pentru îndreptarea ta după cum va trebui. Iar din faptul că în scrisoarea de față te salutăm cu cuvintele obișnuitei binecuvântări, întrucât nu e încă limpede pentru noi adevărul cu privire la aceste fapte ale tale, să nu prinzi scutul vreunei încrederi <înșelătoare>, cum că nu ai fi legat de osânda oamenilor și a canoanelor, dacă ai cădea cumva sub ele.

Dat la Roma, la sfânta Sabina, în ziua a patra înainte de idele lui Martie, în al doilea an al pontificatului nostru.

<Pe margine>: Această scrisoare, după ce a fost pecetluită și înregistrată, a fost încredințată papii și după aceea schimbată, dar nu a fost încă trecută în registru.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 463—465.

324

1287 Martie 12, Roma (sf. Sabina).

Honoriu episcopul etc., venerabilului frate . . arhiepiscopul de Strigoniu, mântuire etc. Dacă semințele împrăștiate etc., ca mai sus, cu schimbarea cuvenită a cuvintelor până la «să readuci» ²⁾).

Drept aceea poruncim frăției tale prin această apostolică scrisoare, ca dacă zișii Tătari, Saracini, Nogai și păgâni vor căuta să-și îndrepte blestematele lor uneltiri împotriva mărturisitorilor catolici ai credinței, pentru ca înverșunarea lor să nu sporească spre paguba credinței creștine, să te silești, plin de râvnă, să propovăduiești, tu în persoană, sau prin altul ori prin alții, cuvântul crucii tuturor credincioșilor lui Hristos din regatul Ungariei și din celelalte ținuturi înconjură-

¹⁾ *partes.* ²⁾ Indicație de cancelarie.

toare împotriva pomeniților Tătari, Saracini, Nogai și păgâni și a altora ce li se alătură lor sau care i-ar sprijini în orice chip, de orice stare ar fi ei și să îndemni poporul creștin ca să ia <crucea>.

Iar noi te împuternicim să dai tuturor celor care, pocăiți și mărturisiți cu adevărat, vor îmbrățișa semnul crucii împotriva pomeniților necredincioși, indulgența care se obișnuiește să o dea scaunul apostolic aceluia care poartă în ajutorul pământului sfânt.

Dat la Roma, la sfânta Sabina, în a patra zi înainte de idele lui Martie, în al doilea an <al pontificatului>.

În același fel și numitului arhiepiscop până la «să readuci»¹⁾. Drept aceea îți poruncim ca, dacă pomenitul rege nu ar voi să ia la sine pe mai suszisa regină eliberată din închisoare și să se poarte cu ea cum se cuvine²⁾, precum se spune mai sus, tu să-l silești la aceasta, în temeiul autorității noastre, prin pedepse bisericești, fără a fi împiedicat de faptul că s'ar fi îngăduit numitului rege din partea scaunului apostolic să nu fie afurisit și nici pământurile sale supuse interdicției, printr'o scrisoare care nu pomenește etc. până la «pomeneire»¹⁾.

Dat ca mai sus.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densușianu, I, I, p. 465 - 466.

325

1287 Martie 12, Roma (sf. Sabina).

Honoriu episcopul etc., venerabilului frate . . episcop de Strigoniu, mântuire etc. A ajuns la urechile noastre îngrozitoarea veste că prea scumpul nostru fiu întru Hristos, Ladislau, ilustrul rege al Ungariei, ca și înstrăinat de sânul maicii biserici, neînfricoșându-se să păcătuiască împotriva tainei acesteia depărtându-se de prea scumpa noastră fiică întru Hristos . . regina Ungariei, soția sa nu fără călcarea nelegiuită a legăturii căsniciei, nu numai că — oh, rușine! — s'a împreunat fără sfială cu femeii păgâne, dar, ca să păcătuiască și mai slobod cu ele, a svârlit la închisoare — vai! — pe zisa regină, unde după ce a lipsit-o de orice ajutor, numitul rege fără a ține seama de mândra viță a zisei regine care își trage obârșia dintr'un neam regal, o chinuște prin foame, o biciuște prin goliciune și o zdrobește lipsind-o de lucrurile de care are nevoie, pricină pentru care numita regină, aflându-se în așa grele suferințe³⁾ se scaldă în necurmăte lacrimi și e frământată de amare suspine.

Ci noi, cuprinși de părintească milă pentru acea regină și dorind a-i aduce clarul unei dorite ușurări și a unei mângâieri binevenite, pentru ca nu cumva

¹⁾ Indicație de cancelarie. ²⁾ *tute* = în siguranță, fără primejduirea sa. ³⁾ *inter angustias utriusque hominis constituta*.

— doamne ferește ! — nevinovăția ei trudită să se prăpădească în mizeriile închisorii, rugăm stăruitor pe frăția ta și te însărcinăm prin scrisoare apostolică ca să te străduiești prin neîncetate veghi să scoți pe numita regină din închisoarea sa de jale și să o redai pe deplin libertății, stăruind să i se dea atât bunurile sale de zestre cât și celelalte, potrivit datinei din regatul Unagriei, ținute până acum în chip pașnic în acel regat, înfrânându-i pe potrivnici și pe îndărătnici prin pedepse bisericești fără drept de apel. Să nu se țină seamă de nicio îngăduință, în orice formă sau prin orice cuvinte dacă s'ar fi dat cumva de către scaunul apostolic regelui Ladislau, potrivit căreia el n'ar putea fi afurisit sau pământul său n'ar putea fi pus sub interdict prin scrisorile zisului scaun, dacă ele n'ar pomeni deplin și lămurit despre o atare îngăduință și fără a ține seama de orice altă îngăduință a aceluia scaun prin care s'ar putea împiedica sau s'ar putea amâna ducerea la îndeplinire a celor de față.

Dat la Roma, la sfânta Sabina, în a patra zi înainte de idele lui Martie, în al doilea an al pontificatului nostru.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densusianu, I, I, p. 467.

326

1287 Martie 16, <Alba-Iulia>.

Capitulul bisericii sfântului arhangel Mihail din Transilvania, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Prin rândurile de față aducem la știrea tuturor a celor de acum și viitori, că, deoarece după arderea bisericii noastre și după pierderea peceții noastre am pus să se vestească în mod public ¹⁾ în toată țara Transilvaniei, că oricine are scrisori sau privilegii pecetluite cu acea pecete pierdută, să ni le aducă nouă spre a fi înnoite cu noua pecete, comitele Petru și magistrul Saul, canonicul nostru, fiii lui Samson, înfățișându-se ei înșiși înaintea noastră, ne-au arătat privilegiul lor pecetluit cu vechea noastră pecete, dinaintea arderii bisericii și a pierderii peceții noastre, cu următorul cuprins: <Urmează scrisoarea dată de capitulul din Alba-Iulia, în 1268>.

Noi așa dar, la stăruința și ce reerea numiților Petru și Saul, am poruncit ca pomenitul privilegiu, înscris cuvânt cu cuvânt în scrisoarea de față, după cum se vede mai sus, să fie întărit cu puterea acestei peceți noi a noastre.

Dat în duminica Laetare, în anul domnului o mie două sute optzeci și șapte.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 152.

¹⁾ publice proclamari.

1287 Aprilie 19.

Ladislau al IV-lea, regele Ungariei dăruiește lui Nicolae, Filip și Iacob, fiii lui Benke, moșia Rakoncza <R. P. Ungară>. Vice-cancelar al curții: Teodor prepozit de Sibiu.

Regest după textul lat. din Kubinyi, *Monumenta*, II, p. 30—32.

1287 August 2, Roma (sf. Sabina).

Cardinalii episcopi, preoți și diaconi ai prea sfintei biserici romane ¹⁾ din milostivirea dumnezească, venerabilului frate Lodomer, din mila lui Dumnezeu, arhiepiscop de Strigoniu, mântuire întru domnul. Cuprinde pentru urechile noastre o veste îngrozitoare știrea că Ladislau ilustrul rege al Ungariei, spre paguba mântuirii și a slavei sale îndepărtându-se de prea iubită fiică a bisericii, Elisabeta ilustra regină a Ungariei, soția sa, a cutezat să se împreuneze fără rușine cu niște femei pătate de pata necredinței și ca să poată mai slobod, sau, mai bine zis, mai cu primejdie, să-și ajungă aceste dorințe ale sale, face ca susnumita regină, să fie ținută, după cum se spune, în închisoare grea și ea, lipsită de cele cuvenite și chiar de cele trebuitoare, e chinuită de foame, obișduită de goliciune și silită să rabde lipsa atât de mare și neîgăduită a altor lucruri de trebuință și din această pricină, aflându-se într'o așa mare strâmtoare, își scaldă fața în necurmte lacrimi, se sbate în chinuri fără de încetare și se trudește cu amare suspine.

Noi așa dar, cuprinși de o compătimire cu atât mai mare pentru jalnica și nefericita stare a pomenitei regine, cu cât ea obișnuia să fie înconjurată de mai mari bogății lumești și cu cât strălucește printr'o obârșie mai înaltă și, dorind să-i punem la îndemână leacul unei ușurări atât de dorite și înlesnirea unei mângâieri binevenite, pentru ca nu cumva — doamne ferește! — în nevinovăția ei, oropsită de necazuri așa de mari și sărobită de așa năpraznică mâhnire, să nu se prăpădească, ținând seama totodată, că în clipa de față, când se știe că biserica romană e lipsită de păstorul ei, cade asupra noastră datoria de a ne îngriji de unele ca acestea, rugăm pe frăția ta și o îndemnăm cu stăruință și îți poruncim prin cuprinsul celor de față ca din supunere față de Dumnezeu, față de scaunul apostolic și față de noi, prin stăruitoare și sârguitoare veghe să te silești a slobodi pe numita regină din acea temniță, redându-i libertatea deplină și să faci să-i se dea ²⁾ în întregime atât zestrea ³⁾ sa cât și celelalte drepturi, silindu-i pe cei care s'ar împotrivi și pe cei răsvrățiți prin pedepse bisericesti, fără drept de apel.

¹⁾ *..et diaconi sacrosanctae Romanae ecclesiae cardinales.* ²⁾ *assignari.* ³⁾ *dotatiia.*

Și pentru ca în cele de mai sus să poți purcede mai cu folos, să nu lipsești când ți se va părea nimerit sau potrivit să chemi în sprijinul tău pe venerabilul nostru frate Petre episcopul de Vesprim și pe prea iubitul fiu al bisericii, ilustrul rege al Boemiei și pe iubiții fii, nobilii bărbați ducele Austriei, precum și pe Ioan, Nicolae și Henric, fiii răposatului ban Henric, cărora le trimitem scrisorile noastre ca să-ți dea ajutorul lor în aceasta pricină.

Dat la Roma, la sfânta Sabina, în a patra zi înainte de nonele lui August, în anul domnului o mie două sute optzeci și șapte.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I. p. 154—155.

329

1287 Noembrie 1, <Alba-Iulia>.

Noi capitlul bisericii fericitului arhanghel Mihail din Transilvania aducem la cunoștința tuturor celor interesați, prin cuprinsul scrisorii de față, că meșterul pietrar Ioan, fiul lui Tynon din orașul sfântului Adeodat ¹⁾, înfățișându-se în persoană înaintea noastră, potrivit învoielii încheiate cu venerabilul părinte episcopul Petru prelatul nostru, s'a îndatorat să ridice zidul bisericii fericitului arhanghel Mihail, părțile învecinate ale zidului pomenit, pe lângă stâlpi, împreună cu turnul sau clopotnița, pe dinlăuntru și pe dinafară, cu pietre netezite, pe lângă partea dinlăuntru a turnului, începând dinspre partea de mijăzi de lucrarea veche și mergând înainte cu lucrarea veche lângă ușa prin care obișnuiește să intre domnul episcop în biserică și să se întoarcă în palatul său, peste tot la aceeași înălțime la care a fost ridicat zidul numitei biserici, prin vechea lucrare, deasupra pomenitei uși, pentru cincizeci de mărci de argint din partea locului ²⁾ și de greutate mai mică.

Din aceste cincizeci de mărci, domnul episcop a plătit suszisului meșter Ioan opt mărci la începerea lucrării, în socoteala unei omucideri săvârșite deunăzi la Alba și îi va împlini în întregime numitului meșter Ioan la soroacele mai jos arătate. Adică dela data actului de față până la octavele Paștelor ³⁾ va plăti în fiecare lună câte o marcă, iar la octavele Paștilor va da șase mărci, la octavele înălțării domnului ⁴⁾ zece mărci, la sărbătoarea fericitului Ioan Botezătorul ⁵⁾ iarăși zece mărci, la sărbătoarea viitoare a sfântului apostol Iacob ⁶⁾ restul de zece mărci; cu condiția ca, dacă numitul meșter Ioan își va isprăvi lucrarea înainte de sorocul hotărât, de asemenea și domnul episcop va fi dator să plătească amintita sumă de bani, adică cincizeci de mărci, în întregime înainte de sorocul hotărât.

Totodată numitul meșter e dator să înceapă lucrarea de îndată, dela hotărîrea celor de față, fără nicio zăbavă⁷⁾, luându-și un tovarăș ⁸⁾ pentru netezirea pietrelor

¹⁾ Saint-Dié, oraș în Franța. ²⁾ *terrestris*. ³⁾ 4 Aprilie <1288> ⁴⁾ 13 Mai <1288> ⁵⁾ 24 Iunie <1288> ⁶⁾ 25 Iulie <1288>. ⁷⁾ *absque medio*. ⁸⁾ *socio*.

și să lucreze fără oprire toată iarna ; iar domnul episcop să pună să se care și să se așeze lângă temelia bisericii pietrele, varul, nisipul, apa și lemnăria, de va fi nevoie pentru această lucrare, ca să fie rânduite, puse și așezate în clădire după cum trebuie, priu munca pomenitului meșter Ioan. După isprăvirea lucrării, domnul episcop s'a îndatorat pe cinstea lui să-l îmbrace pe pomenitul meșter Ioan.

Dat la sărbătoarea tuturor sfinților, în anul domnului o mie două sute optzeci și șapte.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 156.

330

1287 Decembrie 6, Strigoniu.

Lodomer, din milostivirea dumnezească, arhiepiscop al sfintei biserici de Strigoniu și comite perpetuu al aceluiaș loc, delegat ca judecător în această pricină de către scaunul apostolic și de toți cardinalii numitului scaun, venerabilului întru Hristos părinte Petru, din mila lui Dumnezeu, episcopul Transilvaniei, prea iubitului său prieten, dragoste împărtășită întru domnul.

Binevoiască a lua cunoștință vrednică de cinste sfinția voastră că am primit scrisoarea scaunului apostolic și a venerabililor părinți cardinali ai aceluiași scaun cu următorul cuprins <Urmează actul dat de papa Honoriu al IV-lea către Lodomer arhiepiscopul de Strigoniu, la 12 Martie 1287>.

De asemenea, am primit și scrisoarea venerabilului colegiu al părinților cardinali, având aceeași formă cu schimbările convenite și cu următoarul cuprins:

<Urmează actul dat de către colegiul cardinalilor către Lodomer arhiepiscopul de Strigoniu, la 2 August 1287>.

Și fiindcă pomenitele scrisori citite în adunarea regatului ținută de curând au fost primite cu cea mai mare cinste, obștea tuturor prelaților și baronilor cât și a nobililor întruniți la Buda, a hotărât ca veniturile reginei atât din locurile unde se ia tricesimă, cât și vămi, biruri, taxe și dările pe pământ ¹⁾ potrivit obiceiului încuviințat pe care se sprijină și acele scrisori ale scaunului apostolic și ale cardinalilor, precum arată și cuprinsul lor înscris în actul de față, trebuie să se plătescă în întregimea lor fără nicio împotrivire. Și deoarece noi suntem datori să împlinim cu cea mai mare supunere și băgare de seamă sarcina și porunca celui preasfânt scaun și a venerabililor părinți domnii cardinali și cum acest lucru e cerut de dreptatea vădită a doamnei Elisabeta, din mila lui Dumnezeu, ilustra regină a Ungariei și nici nu s'ar putea aduce vreo învinuire purtării sale alese și faptelor sale desăvârșite, ba mai bine zis pătimirilor unei vieți vrednice de cinstire, am socotit de cuviință să cerem cu dragoste prieteniei voastre, dând ca sarcină

¹⁾ in tricesimalibus locis quam in teloniis et tributis censibus et terragiis.

sfinției voastre cu toată încrederea și cinstirea, pe temeiul înputernicirii scaunului apostolic ca după trimiteri de îndemnuri și de stăruințe părintești să binevoiți a pune pe deaîntregul la îndemâna slujbașilor acelei regine, aducătorilor acestora, dările și birurile ¹⁾ ce-i revin acelei regine din ținutul Bistriței, atât în întregime, cât și în părțile ce țin de ele ²⁾, precum și toate drepturile și vămile ³⁾.

Iar dacă ar fi unii care să se împotrivescă, să-i siliți prin pedepse bisericesti, din înputernicirea aceluiași scaun, rostind sentința interdictului împotriva fețelor de seamă care ar pune piedică acestui lucru, împotriva casei lor ⁴⁾, a celor din atâr-narea ⁵⁾ lor, a satelor și a întregii obști a cetățenilor, după cum va fi împrejurarea, pentru ca pe drept cuvânt să poată fi lăudată stăruința și vegherea zelului vostru în fața lui Dumnezeu și a preasfintei biserici romane, maica și învățătoarea tuturor bisericilor.

Dat în Strigoniu, la sărbătoarea fericitului Nicolae mărturisitorul, în anul domnului o mie două sute optzeci și șapte.

Textul lat. la Zimmermann-Weruer, I, p. 157—158; Hurmuzaki-Deușianu, I, I, p. 469.

331

1288, <Cenad>.

Capitulul bisericii din Cenad, tuturor credincioșilor lui Hristos, atât celor de acum cât și celor viitori care vor lua cunoștința de cele de față, mântuire veșnică întru domnul. Voim să ajungă la cunoștința tuturor prin rândurile acestea că, înfățișându-se în persoană înaintea noastră Vchugan și Iuanchuch, fiii lui Keyran din neamul lui Borchovl, împreună cu megieșul lor Ștefan, fiul comitelui Porobuh, pe de o parte, Ioan, fiul lui Petru din neamul lui Mena, pe de alta, aceiași Vchugan și Iuanchuch au mărturisit că au vândut partea de pământ <numită> Bobda ⁶⁾ care era a lor de drept, fiind dată și dăruită tatălui lor de către Bela, regele Ungariei de fericită amintire, pomenitului Ioan, pentru cincisprezece mărci, pe care au mărturisit că le-au primit în întregime de la el, fără ca suszisul său megieș Ștefan, să se fi împotrivit prin ceva.

Pentruca deci actul acestei vânzări să dănuiască trainic și neschinbat și să nu poată fi strămutat de careva dintre rudele sale ori de către străini, am dat, la cererea părților, scrisoarea de față întărită cu puterea peceții noastre.

Dată în anul domnului o mie două sute optzeci și opt, fiind Augustin prepozit al bisericii sfântului mântuitor, Petru cantor, Grigore custode, Simon arhidiacon de Caraș, Paul arhidiacon de Keve, Sebastian preot și alții.

Textul lat. la Ortvai, I, p. 5—6.

¹⁾ census et tributa ²⁾ traducerea probabilă a expresiei: *tam in capite quam in membris*.
³⁾ tributa. ⁴⁾ familiam ⁵⁾ iurisdictionem ⁶⁾ Popd, sat în raionul Timișoara.

1288, <Rieti>.

Nicolae episcopul etc., venerabilul frate. . arhiepiscop de Strigoniou, mântuire, etc. Dacă prea scumpul nostru fiu întru Hristos, Ladislau ilustrul rege al Ungariei, ar strânge semnițele împrăștiate, semănate cin poala maicii bisericii etc. până la «să readuci»¹⁾ printr'o silință plină de râvnă, ca în scrisoarea de mai sus schimbând după cum se cuvine cuvintele²⁾.

Drept aceea, prin scrisoare apostolică însărcinăm frăția ta ca, dacă pomenitul rege nu ar voi să primească la sine pe suszisa regină eliberând-o din închisoare și de a o trata cum se cuvine³⁾, precum se spune mai sus, să-l silești la aceasta prin pedepse bisericesti din împuternicirea noastră, fără a se ține seama de îngăduința ce s'ar fi dat cumva de către scaunul apostolic acelui rege potrivit căreia el n'ar putea fi afurisit, sau pământurile sale n'ar putea fi puse sub interdict prin scrisori apostolice, dacă ele n'ar pomeni deplin și lămurit despre o atare îngăduință. Dat ca mai sus.

În același fel, venerabilului frate Lodomer arhiepiscopul de Strigonoiu. Dacă semnițele împrăștiate etc., până la «să readuci»⁴⁾ Drept aceea, prin această scrisoare apostolică însărcinăm pe frăția ta, dacă nuniții Tătari, Saracini, Nogai și păgâni vor căuta să-și îndrepte uneltirile lor blestamate împotriva mărturisitorilor credinței catolice, pentruca asprimea lor să nu sporească spre paguba credinței creștine, să cauți plin de râvnă să propovăduiești tuturor credincioșilor lui Hristos din Ungaria, Polonia, Boemia, Austria, Stiria, Carintia, Slavonia și Istria, tu însuși sau prin altul ori prin alții, cuvântul crucii împotriva mai suszișilor Tătari, Saracini, Nogai și păgâni ce li se alătură lor sau îi sprijină în aceasta în orișice chip, de orice stare ar fi ei și să îndemni poporul creștin din acel regat și din acele țări ca să îmbrățișeze și să urmeze crucea.

Iar noi după nevoia acestui lucru și după cele ce va hotări chibzuința și judecata ta, cu privire la care avem de gând să te încărcăm hotărâți, cu toată răspunderea ta, îți încredințăm puterea de a da tuturor celor pocăiți și mărturisitori din acel regat și din acele țări, care vor lua semnul crucii împotriva necredincioșilor pomeniți și-l vor urma cu izbândă, acea indulgență pe care sfântul scaun apostolic are obiceiul de a o hărăzi aceluia ce pornesc în ajutorul pământului sfânt.

În același fel⁴⁾, venerabililor frați arhiepiscopi și episcopi și iubiților fii abați, priori, decani, arhidiaconi, prepoziți, parohi aleși și altor prelați și slujitori, stareți și custozi și capitlurilor și conventelor ordinului Cistercit, al sfântului Benedict, al Premonstratensilor, al Predicatorilor, al fraților Minorități și al altor ordine,

¹⁾ *reducas.* ²⁾ Indicație de cancelarie. Pentru textul complet vezi actul papei Honoriu al IV-lea către Ladislau al IV-lea regele Ungariei, din 1287. ³⁾ *tute* = cu grijă, fără a o primejdi. ⁴⁾ Indicație de cancelarie.

cât și întregului cler, precum și magiștrilor, preceptorilor și fraților Ospitalului; sfântului Ioan din Ierusalim, ai cavalerilor Templieri și ai sfintei Marii a Teutonilor din regatul Ungariei și din provinciile învecinate, etc. Dacă semințele risipite, etc., ca mai sus ¹⁾ până la: «să readuci». Pentruca așa dar, numitul arhiepiscop să poată propăși cu mai mult folos, ca lucrător al lui Hristos, rugăm obștea voastră, și o îndemnăm cu stăruință, poruncindu-vă pentru iertarea păcatelor voastre ca, luând aminte la ce pagubă ar suferi prin aceasta credința catolică, să vă osteniți cu toată râvna a sprijini cererea numitului arhiepiscop împotriva Tătarilor, Saracinilor, Nogailor, păgânilor și a celorlalți suspomeniți pentru ca stărpirea acestor rătăcirii să vă fie vouă spre laudă și mântuire. Dat ca mai sus.

În același fel ¹⁾. Iubiților fii, nobililor bărbați. . din Polonia și. . din Slavonia și altor duci, maragrafi, comiți și întregului norod al credincioșilor lui Hristos din regatul Ungariei și din provinciile învecinate.

În același fel. Prea iubitului fiu. . ilustrului rege al Romanilor, cu schimbarea cuvenită a cuvintelor ¹⁾.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densușianu, I. I, p. 477-478.

333

1288.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galitei, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față mântuire întru fiul slăvitei fecioare. Prin rândurile acestea voim să ajungă la cunoștința tuturor, atât a celor de față cât și a celor viitori că magistrul Toma zis Tholpos, slujitorul magistrului Laurențiu, fiul lui Laurențiu, venind înaintea noastră, ne-a înfățișat o scrisoare a noastră deschisă privitoare la dania unor pământuri numite Vezveres ²⁾ și Varhegy ³⁾, cerându-ne cu stăruință ca prin regala noastră milostivire să ne îndurăm a întări acea danie printr'un privilegiu al nostru. Cuprinsul acestei scrisori este următorul: < *Urmează scrisoarea regelui Ladislau al IV-lea, din anul 1286* >.

Ci noi, ținând seama de multele și vrednicele slujbe ale magistrului Toma, aduse în deosebitele expediții ale regatului nostru, mai ales atunci când neamul necredincios al Cumanilor se adunase cu îndrăzneală cutezătoare la Houd ⁴⁾ împotriva noastră, acest magistrul Toma a săvârșit sub ochii noștri pe câmpul de luptă isprăvi viteze, vrednice de laudă, alegându-se cu răni cumplite.

¹⁾ Indicație de cancelarie. ²⁾ Identic cu Macsolya, sat în comit. Sáros (R. Cehoslovacă). ³⁾ Identic cu Bodos, sat în comit. Sáros (R. Cehoslovacă). ⁴⁾ Hódmezővásárhely, oraș în R. P. Ungară.

Pe lângă acestea, atunci când noi, pentru a aduce înapoi pe Cumanii ce fugiseră în taină din regatul nostru, am ajuns din țara și dela hotarele Tătarilor, pe care nu le mai călcase niciunul din înaintașii noștri, dincolo de munți, după ce am strâns o mulțime de baroni și de nobili ai regatului nostru, zisul magistru Toma ne-a adus slujbe credincioase și bine venite.

În sfârșit, atunci când ducele Conrald a venit în chip dușmănos cu pustiiri cunplite și neenumărate asupra pământului domnului Leznek ducele de Cracovia și de Sandomir, finul nostru prea iubit, iar numitul duce Leznek a pornit oaste spre a răzbuna vătămurile aduse țării sale de către acel duce Conrald și suszisul magistru Toma a fost trimis de noi la acea oaste spre a veni în ajutorul domnului Leznek, pomenitul magistru Toma s'a împotrivit bărbătește oastei ducelui Conrald și luând în prinsoare pe un cavaler viteaz numit Mikolalyz, ni l-a înfățișat nouă ca o dovadă a credinței sale și acela s'a răscumpărat dela magistrul Laurențiu cu două mii de mărci.

Apoi, când neamul fără de credință al Tătarilor a venit asupra țării noastre, magistrul Toma ce fusese trimis de noi cu soliile noastre în Bizadragh, a fost rănit la întoarcere de acei Tătari.

Am pus să se întărească prin autoritatea celor de față mai sus pomenita scri-soare deschisă a noastră, fără răzături, fără ștersături și fără nicio vătămare în vre-o parte a sa, poruncind să fie înscrisă cuvânt cu cuvânt în cele de față.

Ba încă, drept răsplată pentru atât de multe și de însemnate slujbe credincioase ale numitului magistru Toma, i-am dat, i-am dăruit și i-am hărăzit din nou sus zisele pământuri Vezveres și Varhegy, împreună cu toate folosințele și cele ce țin de ele, lui și prin dânsul moștenitorilor lui și urmașilor moștenitorilor lui, ca să le stăpânească pe veci.

Pentruca așa dar actul de danie și întărirea noastră să dobândească puterea veșniciei trăinicii și să nu poată sau să trebuiască să fie stricat de cineva în cur-gerea vremii, am dat scrisoarea de față întărită cu noua noastră pecete dublă, pe care după sfatul prelaților și al baronilor noștri, am pus să o înnoiască spre binele, pacea și trănica stare a țării noastre, după ce mai întâi am sfărâmat noi înșine vechile și adevăratele ¹⁾ peceți ale domniei noastre, din pricina tur-burărilor și neînțelegerilor pe care le-a dus atât țara noastră cât și domnia noastră.

Dat de mâna venerabilului părinte Toma episcop de Vaț, cancelarul curții noastre, credinciosul și iubitul nostru, în anul domnului o mie două sute optzeci și opt, în al șasesprezecelea an al domniei noastre.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 484—485.

¹⁾ autentica.

1288, <Alba-Iulia>.

...¹⁾ s'a îngrijit să înfățișeze ...¹⁾ două scrisori ...¹⁾ ale capitlului bisericii din Transilvania ...¹⁾ din care cea dintâi, făcută în ziua de luni, după duminica Oculi ²⁾, în anul domnului o mie trei sute nouăzeci în care era înscris cuprinsul celui alt privilegiu pomenit al aceluiași capitlu, în anul domnului o mie două sute optzeci și opt, < ne făcea cunoscut >, între altele, că Petru, fiul lui Laurențiu, fiu al lui Wyzlo, înfățișându-se în persoană înaintea aceluiași capitlu, a mărturisit că a vândut cu încuviințarea tuturor megieșilor săi, pentru treizeci de mărci de argint fin, comitelui Wlkyno și urmașilor lui, un pământ al său numit Șieu-Sfântul ³⁾ așezat lângă râul Bistrița, împreună cu toate folosințele sale și cele ce țin de el, cu pădurile, crângurile și fânețele ca să-l stăpânească deapaururi.

Textul lat. la Teleki, I, p. 10—11.

12<8>8 Martie 27, <Alba-Iulia>.

Noi, banul Mykud, fiul comitelui Mykud, din neamul Kukenusrennołth, facem cunoscut, prin cuprinsul acestei scrisori, tuturor credincioșilor lui Hristos, atât celor de acum, cât și celor viitori cărora le va fi arătat scrisoarea de față, că deoarece magistrul Emeric, prea iubitul nostru frate de fericită pomenire și noi, voind să împlinim legământul amintitului nostru tată, am luat și am purtat pe umerii noștri semnul crucii dătătoare de viață, dorind să pornim la Ierusalim în ajutorul pământului sfânt și <întrucât> acest lucru nu l-am putut îndeplini neajungându-ne mijloacele noastre, venerabilul părinte, domnul Filip episcop de Fermo în acel timp legat al scaunului apostolic în Ungaria și în Polonia, ne-a deslegat pe noi și pe fratele nostru, magistrul Emeric, de făgăduința amintită hotărându-ne această condiție: ca să dăm sau să ne îndatorăm a da magistrul Emeric și noi, — în schimbul drumului nostru —, cincizeci de mărci pentru lauda numelui atotputernicului dumnezeu, a prea fericitei pururea fecioară Maria, maica sa, precum și a tuturor sfinților săi, pentru folosința sau clădirea unei biserici.

Deoarece însă acel magistrul Emeric, fratele nostru, chemat în fața judecății dumnezeiești, a părăsit această viață, înainte ca să fi făcut noi plata celor cincizeci de mărci împreună cu el precum ni se hotărîse de către susamintitul domn legat și luând aminte ca nu cumva din pricina nesânguirii sau a călcării îndato-

¹⁾ Lacună în textul latin publicat. ²⁾ 7 Martie. ³⁾ *Zenthandreas*, sat în raionul Beclean (reg. Rodna).

ririi cu privire la plata celor cincizeci de mărci pomenite sufletul fratelui nostru să fie împovărat în fața judecătorului celui veșnic și să fim și noi cumva osândiți în viitor și cum lipsindu-ne acum mijloacele nu am putea să dăm și să plătim în alt chip vreunei biserici acele cincizeci de mărci, <de aceea> spre lauda numelui făcătorului tuturor ființelor și a prea sfintei, deapururea neprihănitei fecioare Maria maica sa și a sfântului arhanghel Mihail precum și a tuturor sfinților săi și îngrijindu-ne de mântuirea sufletului magistrului Emeric, fratele nostru și de mântuirea noastră, am dat, am predat, am dăruit și am lăsat pentru clădirea ¹⁾ bisericii sfântului arhanghel Mihail, venerabilului părinte domnului Petru, din mila lui Dumnezeu, episcop al Transilvaniei și prin el urmașilor săi adică episcopiei din Transilvania, în schimbul datoriei pomenite de cincizeci de mărci, o moșie ²⁾ a noastră numită Scenthmyklous ³⁾, pe care o avem și o stăpânim ca danie a regelui Bela de strălucită pomenire, care ne-a fost întărită și înveșnicită ⁴⁾ mai întâi prin privilegiul acestuia, apoi prin privilegiul regelui Ștefan de fericită pomenire, apoi prin privilegiul măritului rege Ladislau, <moșie> așezată în comitatul Turda lângă râul Arieș ⁵⁾, învecinată și mărginită la răsărit cu pământurile bisericii din Arad, la miazăzi, mergând mai sus, cu acel râu Arieș, până la jumătatea albiei sale, la apus cu o moșie a noastră numită Kerekeghaz ⁶⁾, la miazănoapte cu pământurile nobililor de Iara ⁷⁾, numite Săndulești ⁸⁾, apoi mergând mai departe, cu o altă moșie a noastră numită Copăceni ⁹⁾ și astfel se întoarce la hotarele nimitului pământ al bisericii din Arad.

<Am dăruit-o> împreună cu toate folosințele și cele ce țin de ea, adică cu pământurile de arătură, cu păduri, tufișuri, crânguri, locuri de pășunat și fânețe, precum și locuri de moară, între aceleași vechi hotare, semne sau margini, între care am avut-o și stăpânit-o noi, ca să o aibă și să o stăpânească pe veci și ne-strămutat. Indatorându-ne noi și urmașii noștri, ca pe venerabilul părinte domnul episcop Petru și pe urmașii săi să-i apărăm, pe ale noastre osteneli și cheltueli, de orice ¹⁰⁾ pără ¹¹⁾ sau neajuns care s'ar întâmpla să se ivească cu trecerea vremii împotriva aceluia domn episcop Petru sau a urmașilor săi cu privire la pomenita moșie din partea strălucitului rege al Ungariei, care ar domni atunci sau din partea oricui și să dăm venerabilului părinte, domnului episcop Petru și prin el urmașilor săi adică episcopiei din Transilvania, din moșiile noastre de moștenire, atât noi cât și urmașii noștri, o moșie de același preț cu moșia numită Scentmyklous sau să plătim pentru acea moșie domnului episcop sau episcopiei sale, în fața venerabililor bărbați din capitlul bisericii din Alba Transilvaniei,

¹⁾ *ratione operis*. ²⁾ *possessio*. ³⁾ Așezare părăsită în teritoriul orașului Turda. ⁴⁾ *perpetuata*. ⁵⁾ *Aranas*. ⁶⁾ Biserica rotundă (în R. P. Ungară). ⁷⁾ La Wenzel, greșit: Zara, sat în raionul Turda (reg. Cluj). ⁸⁾ *Scinth*, sat în raionul Turda. ⁹⁾ *Coppan*, sat în raionul Turda. ¹⁰⁾ în text *omnium* în loc de *omni*. ¹¹⁾ *actio*.

cincizeci de mărci de argint bun ¹⁾), fără răsunetul vreunei judecăți ²⁾); dacă am încerca să facem altfel, să cădem sub pedeapsa plății îndoite.

De asemenea, ne mai îndatorăm noi și urmașii noștri să înfățișăm sau să arătăm amintitele privilegii ale pomeniților regi, în fața tuturor judecătorilor, oricând cu trecerea timpului ar fi nevoie și ar fi de folos. Aceste privilegii le-am da și acum domnului episcop, dacă nu s'ar afla însemnate în ele dreptul nostru la vamă ³⁾ precum și alte multe moșii ale noastre.

Și astfel am pus să se întărească numita danie cu privire la cele de mai sus prin scrisoarea noastră de față având pecetea noastră atârnată și încă spre o mai deplină lămurire și spre neclintita trăinicie a acestui fapt, deapururea ne-am îngrijit cu cea mai mare tragere de inimă să-l întărim prin actul de privilegiu al amintitului capitlu al bisericii din Alba.

Dat în Alba, în sâmbăta mare ⁴⁾ din anul domnului o mie două sute <optzeci> și opt.

Textul lat. la Wenzel, IV, p. 332—334.

336

1288 Mai 2, <Oradea>.

Noi, magistrul Martin custodele bisericii din Oradea, aducem la cunoștința tuturor căroră se cuvine, că Zoloch, iobagul nostru din Seleuș ⁵⁾, înfățișându-se în persoană înaintea noastră, a spus că el, împreună cu Othmar, Ivanca, Volker, Andrei, Suta și Beke, fiii lui Damian, din acel loc, au stăpânit împreună o moară clădită pe râu Hăieș ⁶⁾. Dar numitul Othmar și suszișii lui frați, i-au vândut lui <Zoloch> jumătate din moara pomenită, adică partea care li se cuvenea lor.

Și fiindcă noi nu eram încredințați de aceasta, am chemat pe niște iobagi ai noștri și anume: Matei, Zomoro, Petre, Jakapus, Zombot și Foth, care, înfățișându-se în persoană înaintea noastră, ne-au spus că suspomeniții fii ai lui Damian și-au vândut partea lor din acea moară, adică jumătatea lor, cu bună știință, pentru o marcă amintitului Zoloch, ca să o stăpânească pe veci.

Dat a doua zi după sărbătoarea apostolilor Filip și Iacob, în anul domnului o mie două sute optzeci și opt.

Textul lat. în *Hazai Oht.*, p. 109.

337

<1288 vara>.

Lodomer, din mila lui Dumnezeu, arhiepiscop de Strigoniu, iubiților săi fii și prieteni, vrednici de a fi iubiți deapururea: prepozitului, decanilor, parohilor

¹⁾ *fini argenti.* ²⁾ *sine strepitu iudicii.* ³⁾ *factum tributi.* ⁴⁾ *in Sancto Sabato.* ⁵⁾ *Zeleus,* sat aproape de Oradea (reg. Bihor). ⁶⁾ *Hevyius.*

și tuturor nobililor unguri, Sașilor, Secuilor și Românilor ¹⁾ din comitatele Sibiului și Bârsei din Transilvania ²⁾, părintească binecuvântare cu dragoste adevărată. Totdeauna ne-a stat la suflet să dorim izbânda faptelor voastre cucernice și să vă întărim cu sfaturile iubirii noastre părintești ca să vă puteți feri și lumește și duhovnicește, de necazuri. Credem că cinstita voastră față a aflat încă de mult că regele, a jurat în chip solemn prin noi tuturor supușilor ³⁾ săi mai întâi că nu va mai trimite la Tătari niciun fel de soli, nici solenni, nici obișnuiți ⁴⁾, nici pe față nici în ascuns, nici în numele său, nici în al altuia, lepădându-se <din tot> sufletul, împede și fără ocoluri, de tovărășia lor, că nu va avea deloc pe niciun Tătar, Cuman, Saracin sau Nogai ⁵⁾, sau pe oricare altul, oricum s'ar numi și care ar fi străin de unirea cu credința cea dreaptă, în vreuna din slujbele casei sale și nu îi va ține în vreo dregătorie ori în slujbe de castelan sau în vreo slujbă obștească sau particulară a sa sau a regatului său și că va urma întru totul datina creștinească atât în felul de trai, înfățișare, îmbrăcăminte cât și în <portul> părului, al pletelor și al bărbii; că va aduce din nou la <vechea> și cuvenita stare, păzită de pe vremea înaintașilor catolici, scutirile și slobozeniile bisericilor regatului său statornicite prin privilegiile <scrise> ⁶⁾ dar care au fost <apoi> în chip jalnic știrbite; că va aduce din nou tot regatul său în starea sa de libertate, pace, liniște și tihnă după datina străbună; că pe toți hoții, tâlharii, jefuitorii și încălcătorii silnici ai drepturilor altora. . . ⁷⁾ fie înfrânându-i prin pedepse <hotărâte> de rege potrivit osândelor legiuite și prea sfintelor datini ale regatului păzite din zilele de demult.

De asemenea, că față de doamna Elisabeta ⁸⁾, regina, vlăstar din sângele catolic al mărișilor regi, care prin voința lui Dumnezeu i-a fost hărăzită ca soție și tovarășe legiuită de căsnicie, are să se poarte întotdeauna cu dragoste de soț, cu cinste și cu adevăr, cu bună credință și fără prefăcătorie, redându-i în întregime, fără nicio știrbire, toate drepturile ei de regină; că pe acea năpârcă veninoasă, numită în popor Edua și de care fusese legat prin legături nelegiuite ⁹⁾ <când> înstrăinându-se de Dumnezeu, se îndepărtase în chip jalnic dela adevăr spre paguba sa și a întregului <său> regat — desfăcând legătura trupească cu ea — <o va trimite> până la hotarele îndepărtate ale regatului său și mai departe în îndepărtatele părți ale principatelor vecine ¹⁰⁾, măritând-o cu un altul numai să fie catolic. După ce i-am cerut noi acestea și multe altele și le-a jurat în chip cuvenit și de bunăvoie în fața unei mari mulțimi de mireni și de clerici, înainte de a-i da deslegarea, i-am spus numitului rege, cu un glas cât am putut mai deslușit, că, dacă — doamne

1) *Valachis.* 2) *nobilibus Ungarorum, Saxonibus, Syculis et Valachis de Cybiniens et de Burcia comitatibus Transilvanis.* 3) *regnacolis.* 4) *<nuncios> leves.* 5) *Neugarium.* 6) *privilegiatas prerogativas.* 7) Lacună în textul latin publicat. 8) În text, greșit: *S.* 9) *adulterinis.* 10) *vicinorum principatum partibus.*

fereste — va aluneca din nou în toate greșelile de mai sus sau în vreuna din ele — prin chiar acest fapt va cădea iar sub aceeași pedeapsă a afuriseniei față de lege și de oameni ¹⁾, cu care fusese înlăntuit și atunci ²⁾. Iar noi după atât de multe și mari jurăminte, nădăjduind că întoarcerea și pocăința regelui este adevărată și nu prefăcută, am dat scrisori deschise la toate fețele bisericești <de orice> treaptă, ca și la fețele din dregătorii laice, cerându-le și rugându-i de asemenea pe toți ca cinstind în chip firesc în persoana regelui sfânta coroană regală, să primească cu bucurie și cu slava potrivită înălțimii regale, pe numitul rege, care, după ce fusese târit departe de limanul mântuirii, <se întoarce> din ținutul îndepărtat al înstrăinării ³⁾, la tatăl <său> revenind în patria sa. Dar acest rege, s'a întors iar în chip mult mai vrednic de osândă ca mai înainte la rățăcirile nelegiuite ale păgânilor și mai ales ale Tătarilor, <revenind la> riturile păgâne care se sălășluiseră în el printr'o lungă obișnuință și, care cum se spune de obicei, intraseră în firea lui, călcând în picioare cinstea cultului dumnezeiesc, îndepărtând cu totul din gândul lui prea sfânta religie a credinței catolice și nesocotind cinstirea culmii regale, ba mai bine zis și mai adevărat, s'a stricat prin căderea sa din nou în primejdie, îmbrățișând din nou toate ciumatele rituri ale suszișilor nelegiuiți. Punând în fruntea tuturor credincioșilor întru Hristos, fără deosebire, puterea Tătarilor, a Saracenilor și a tuturor celorlalți păgâni, a crezut că-și câștigă cea mai mare și aleasă slavă, dacă genunchi catolici se pleacă la picioarele păgânilor, dacă pe logodnicele legiuite, smulse cu sila dela logodnicii lor creștini, le dă pângăritoarelor îmbrățișări ale Nogailor săi, dacă pe călugărițele intrate în călugărie, slințite și acoperite cu vălul călugăriei de mulți ani, spărgând chiar el porțile mănăstirilor ⁴⁾, le amestecă în măritșuri nelegiuite oprite și de dreptul dumnezeiesc și de cel omenesc, dacă silește să se slujească căsătorii blestemate între rude de sânge și de alianță de gradul al doilea, după cum s'a <întâmplat> cu însăși sora sa Elisabeta, care nu numai că se învoia la acest lucru, dar, printr'o prea ciudată stăruință în chip vrednic de mirare, dorea din răspuțeri acest lucru, după cum s'a vădit tuturor mai zilele trecute; dacă Saraceni sau Nogaii sau alții din suita sa — e destul să fie păgâni ⁵⁾ — pângăresc văduve, necinstesc fete și femei măritate și siluesc femei în biserici; dacă bătrâni și tineri, copii și copile ajunși în lanțurile robiei la Saraceni și la Nogai, sunt duși în blestematele cetăți ale necuratelor neamuri pomenite; dacă locurile odinioară cinstite ale sfintelor biserici, menite dumnezeieștilor jertfe, se umplu de spurcăciune și <ajung> sălaşuri pentru muieri. Cine nu știe că la foarte puține zile după pomenitele sale jurăminte, în disprețul

¹⁾ *in canonis et hominis excommunicationis sententiam recideret* (excomunicatul era scos din lege și din rândul oamenilor). ²⁾ Când a fost excomunicat prima oară. ³⁾ *dissimilitudinis*. ⁴⁾ *regularibus claustris feres*. ⁵⁾ Atât li se cere ca să aibă dreptul de a face acele nelegiuiuri.

afuriseniei rostite mai înainte ¹⁾), răpind doamnei E<lisabeta > reginei nu numai locul ei de soție ²⁾), ci și toate drepturile, onorurile și veniturile ei de regină, a dăruit toate aceste venituri și onoruri unei stricate ³⁾ fără rușine, Educi, născută dintr'un tată rob ⁴⁾ și dintr'o mamă roabă? Ba el și mărturisește în auzul tuturor cu glas tare că s'a întovărășit cu Tătarii și că s'a făcut tătar. Oare se poate să nu fi aflat voi câți soli a trimis la Tătari după ce și-a călcat pomenitele sale jurăminte? Și cum a trimis inelul său fiicei lui Nogai ⁵⁾, ca unei logodnice a sa, vestindu-i și spunându-i că prin acest inel ea va ști că e regina întregului regat al Ungariei, în care ea poate în toată liniștea să facă în acea țară, de atunci încolo, tot ce va dori bunul ei plac?

Deci, deoarece numitul rege, prin faptele sale, a căzut iarăși sub osânda vecilor afurisenii față de lege și de oameni, noi, din dragostea milostivirii noastre părintești, sârguindu-ne întru mântuirea voastră, prea iubiții <noștri > fii, vă sfătuim, vă îndemnăm și poruncim cu tărie și fără ocol dragostei voastre, sub amenințarea judecății dumnezeiești și sub osânda afuriseniei, să vă feriți pe voi și pe ai voștri de a avea vreo legătură cu numitul rege, atât timp cât el va stărui în răutatea nelegiuitelor sale rătăciri, știind de bunăseamă că oricine dintre voi va lua armele nelegiuite împotriva supușilor creștini, la porunca numitului rege, va putea și va trebui să se teamă de a cădea sub osânde bisericilor din Strigoniu și Calocsa și a celorlalte biserici catedrale din tot regatul, prin împuțernicirea slăvitei fecioare și a fericților apostoli Petru și Pavel, dacă cu nesocotirea afuriseniei, urmând pe numitul rege, scos în afară de lege, se vor împărtăși din crima lui nelegiuită fiind meniți pedepselor veșnice ale focului ce niciodată nu se stinge. Afară de aceasta, deoarece, cu încuviințarea conciliului nostru provincial, sau mai bine zis a întregii biserici ungare, am afurisit ba mai adevărat i-am dat în vileag ca afurisiți pe toți solii care fie din porunca regelui fie din aceea a oricui altuia, pleacă sau au plecat la Tătari și pe cei ce i-ar primi pe aceștia, vă poruncim cu tărie, în chip deslușit, tuturor celor însărcinați cu conducerea treburilor bisericesti, sub pedeapsa afuriseniei, a opririi din slujbă și din venituri să vestiți în fața tuturor, ca afurisiți pe temeiul puterii noastre pe toți acei soli care pleacă sau au plecat la Tătarii cei fără credință, cât și pe aceia care îi primesc sau îi sprijină. Poruncim și tuturor catolicilor din acele părți în numele scaunului apostolic, ca spre iertarea păcatelor lor și întru sporirea meritelor lor, să împiedice de istov pe toți acești soli, care, pentru săparea credinței catolice, duc solii nelegiuite la Tătarii fără de credință luându-i prinși și punându-i în lanțuri, dacă nu pot fi împiedecați în altfel. . . ⁶⁾).

Textul lat. (copie simplă) în *Századok*, 1910 Ian. 15, p. 8—11.

¹⁾ de Lodomer împotriva regelui. ²⁾ dreptul de soție. ³⁾ *adulterae*. ⁴⁾ *captivus*.
⁵⁾ *Nohoy*. ⁶⁾ Text incomplet.

1288 Iunie 8.

Noi, Ladislau vice-voevodul Transilvaniei, Petru de Nitra¹⁾ comitele de Cluj, comitele Mihail, fiul lui Laurențiu. . .²⁾ fiul lui Murun și comitele Petru, fiul lui Clemente, rânduiți ca judecători pentru țara Transilvaniei și dați ca asesori acelui vice-voevod Ladislau, pentru judecarea tuturor pricinilor, aducem la cunoștința tuturor cărora se cuvine prin scrisoarea de față, că deoarece, potrivit cuprinsului scrisorii lui Roland voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc, Keminus și Ioan, fiii lui Mykula, trebuiau să plătească³⁾ în fața noastră, în a douăzeci și doua zi după Rusali⁴⁾, venerabilului părinte Petru, din mila lui Dumnezeu, episcopul Transilvaniei, o sută șasezeci de mărci, sumă la care numiții Keminus și Ioan au fost condamnați prin scrisoarea capitolului bisericii din Alba Transilvaniei, prin scrisoarea cruciaților din Turda și a abatelui din Cluj-Mănăstur, față de numitul episcop, pentru deosebite pagube și daune pe care i le-au pricinuit pe moșiile episcopale și potrivit hotărârii numitului voevod Roland, dacă dânșii nu ar plăti această sumă pomenitul domn episcop trebuia să fie pus de noi în stăpânirea unei părți a bunurilor lor de valoare egală cu suma pomenită. Dar venind sorocul pentru plata despăgubirii și a plății ce trebuiau făcute, Keminus și Ioan, fiii pomenitului Mykula, lipsind cu îndărătnicie, nu s'au înfățișat nici ei înșiși și nici printr'un trimis al lor pentru a face plata.

Așa dar noi întruniți în adunarea generală a nobililor țării Transilvaniei, după ce ne-aun sfătuit cu nobilii adunați acolo ducându-ne noi înșine și în persoanele noastre în fața pământurilor numite Dumbrava⁵⁾, Stana⁶⁾ și Zaonateluke⁷⁾, ce sunt pământuri de moștenire ale fiilor lui Mykula, în fața magistrului Paul arhidiaconul de Turda, martorul capitolului bisericii din Alba, am poruncit să fie pus susnumitul domn episcop și printr'însul biserica sa, în stăpânirea de fapt a susnumitelor pământuri, potrivit chipului hotărât mai sus prin judecata voevodului Roland, hotărînd că dacă fiii lui Mykula sau careva dintre dânșii în timp de un an socotit dela sărbătoarea fericitului Ioan Botezătorul⁸⁾ și până la aceiași sărbătoare viitoare, vor veni și vor plăti suma pomenită, atunci suspomenitele moșii vor intra iarăși în stăpânirea zișilor fii ai lui Mykula, fără a se ține seamă de vreo împotrivire⁹⁾ ce ar putea-o ridica domnul episcop.

Dacă însă stăruind în îndărătnicia lor, în timp de un an nu se vor îngriji să-și plătească datoria, atunci domnul episcop și, printr'însul biserica sa, să fie socotit

¹⁾ oraș în R. Cehoslovacă. ²⁾ Lacună în textul latin publicat. ³⁾ *satisfacere debuissent.*

⁴⁾ 6 Iunie <1288>. ⁵⁾ *Vassarhel*, sat în raionul Huedin (reg. Cluj). ⁶⁾ *Zthara*, sat în raionul Huedin (reg. Cluj). ⁷⁾ Corect *Zamrletuke*. Așezare părăsită lângă Dumbrava. ⁸⁾ 24 Iunie. ⁹⁾ *exceptione aliqua.*

adevărat stăpân și adevărat proprietar al pomenitelor pământuri luându-li-se fiilor lui Mykula tot dreptul de stăpânire și de proprietate pe care se știe că l-au avut asupra acelor pământuri.

Dat în Oprișani ¹⁾, în prima marți înainte de sărbătoarea apostolului Barnaba, în anul domnului o mie două sute optzeci și opt.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 474—475.

339

1288 Iulie 17. <Oradea>.

Capitulul bisericii din Oradea, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire veșnică întru domnul. Prin rândurile de față voim să ajungă la cunoștința tuturor, atât a celor de față, cât și a celor viitori că Ilie, fiul lui Gheorghe și Petru, fiul său, din neamul Koplén, de o parte, iar de cealaltă parte, Petru și Endus, fiii comitelui Simon, zis Vrdug, din același neam, înfățișându-se în persoană înaintea noastră, numiții Ilie și Petru, fiul său, ne-au mărturisit prin viu grai și de bună voie, că au vândut susnumiților Petru și Endus și prin ei moștenitorilor lor și urmașilor moștenitorilor lor, pentru douăzeci și cinci de mărci, pe care spuneau că le-au primit în întregime dela cumpărători, un pământ al lor de moștenire, numit Urziceni ²⁾, aflător în comitatul Sătmar, în hotar cu pământul numit Noguoda al pomeniților Petru și Endus, împreună cu toate folosințele lui, adică cu locurile de moară și cu toate celelalte câte țin de el, spre a-l stăpâni ei pe veci și în chip nestrănutat.

Susnumiții Ilie și Petru, fiul său, s'au însărcinat să apere cu propria lor trudă și cheltuială pe pomeniții Petru și Endus, cât și pe moștenitorii lor împotriva tuturor acelor care, în mersul vremii, ar voi să-i supere sau să le caute pricină cu privire la pomenitul pământ.

Intru amintirea și veșnica trăinicie a acestui lucru am dat scrisoarea de față întărită cu puterea peceții noastre.

Dată sâmbătă, îndată după sărbătoarea fericitei fecioare Margareta, în anul domnului o mie două sute optzeci și opt, aflându-se <în slujbă următorii> magiștri ai bisericii: domnul Anton prepozit, Ștefan lector, Ivan cantor, iar Martin custode.

Textul lat. la Károlyi, I, p. 18—19.

¹⁾ *in villa cruciferorum de Torda* (mai târziu: Keresztes), azi în raionul Turda (reg. Cluj).

²⁾ *Wada*, sat în raionul Carei (reg. Baia Mare).

1288 August 8, Rieti.

Papa Nicolae al IV-lea muștră pe Ladislau al IV-lea regele Ungariei că s'a unit cu Tătarii, Saraceni și alți păgâni și îi poruncește să se întoarcă iar la religia creștină, să-și elibereze soția din închisoare și să se poarte cu ea cum se cuvine ¹⁾.

Regest după textul lat. din Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 475—476.

1288 Septembrie 3, Rieti.

Nicolae. Venerabililor părinți, fraților ordinului Predicatorilor care pornesc spre țările Saracenilor, păgânilor, Grecilor, Indienilor, Cumanilor, Românilor ²⁾, oriunde s'ar afla, ale Etiopienilor, Sirienilor, Tătariilor, Zicilor, Rutenilor, Iacobiiților, Nubienilor, Nestorienilor, Georgienilor, Armenilor, Mosceliților, Ungurilor din Ungaria Mare, creștinilor robiți de Tătari și ale altor neamuri necredincioase din răsărit sau din oricare altă parte, etc., li se dau scrisori pentru călătorie.

Dat la Reate, a treia zi înainte de nonele lui Septembrie, în anul întâi < pontificatului >.

Textul lat. la Hurmuzaki - Densușianu, I, 1, p. 483.

1288 Septembrie 24, <Alba-Iulia>.

Noi, capitulul bisericii sfântului arhanghel Mihail din Transilvania dăm de știre că, înfățișându-se înaintea noastră, Ștefan, fiul lui Petru, a mărturisit, că a zălogit moșă sa numită Noșlac ³⁾ împreună cu toate <moșiile> ce țin de ea ⁴⁾, anume Medveș ⁵⁾, Cheby ⁶⁾ și Sumugiteluk ⁶⁾ și cu toate celelalte folosințe și cele ce țin de ele ⁷⁾, aflătoare în comitatul Alba, pe amândouă părțile râului Mureș, magistrului Kylian doctor în dreptul canonic ⁸⁾ și arhidiacon de Thylegd ⁹⁾, care a fost de față de asemenea în persoană, pentru cincisprezece mărci de argint bun, pe care, după cum a spus zisul Ștefan, le-a primit în întregime dela magistrul Kylian, moșie pe care zisul Ștefan o va răscumpăra înaintea noastră dela magistrul Kylian după trei ani socotiți dela hotărârea celor de față.

În răstimpul acestor trei ani, zisul magistrul Kylian va culege și va stăpâni în întregime roadele sau folosințele zisei moșii, adică toate dările pe pământ ¹⁰⁾,

¹⁾ Se reproduce cuvânt cu cuvânt scrisoarea papei Honoriu al IV-lea dată la Rieti la 12 Martie 1287. ²⁾ Vlacorum. ³⁾ *Noglak*, sat în raionul Aiud (reg. Cluj). ⁴⁾ *adiacentis*. (⁵⁾ sat în raionul Târnăveni (reg. Mureș). ⁶⁾ Așezări părăsite, lângă Noșlac. ⁷⁾ *pertinentiis*. ⁸⁾ *doctor decretorum*. ⁹⁾ *Thylegd*, sat în raionul Odorheiu (reg. Stalin), ¹⁰⁾ *terragia*.

birul¹⁾, darurile și amenzile care s'ar întâmpla să fie <atunci> dela oamenii așezați pe acele moșii.

De asemenea, așa cum s'a îndatorat, dacă pomenitul Ștefan va voi să înstrăineze acea moșie, să nu o poată vinde altcuiva decât tot numitului magistru Kylian, la prețul pe care îl vor statornici bărbați vrednici de încredere.

Iar dacă între timp zisul magistru Kylian va ridica acolo, pe cheltuiala sa, mori sau alte clădiri ori case, numitul Ștefan va fi dator să le primească pe socoteala sa la prețul lor care se va fi statornicit sau, dacă, precum s'a spus, își va lua înapoi moșia, va fi dator să plătească numitului magistru Kylian prețul întreg al pomenitelor clădiri.

Dacă însă la sorocul hotărît nu-și va lua înapoi moșia, ea va trece, după cum am scris mai sus, în stăpânirea magistrului Kylian la prețul la care va fi prețuită.

Dat la sărbătoarea fericitului mucenic Gerard, în anul domnului o mie două sute opt zeci și opt.

Textul lat. în *Szekely Oklevéltár*, IV, p. 3—4.

343

1288 Octombrie 6.

X

Noi magistrul Gheorghe, fiul lui Simion, dăm de știre prin cuprinsul scrisorii de față tuturor căroră se cuvine că, luând aminte la credința și slujbele vrednice de răsplată ale comitelui Petru, zis Pirus, credinciosul și iubitul nostru, pe care, stând din copilărie mereu alături de noi, ni le-a adus și săvârșit cu credință în schimbătoarele împrejurări ale soartei și care ar fi lung a le povesti cu deamănuntul pe fiecare în parte, iar a le înșira în scrisoarea de față ar fi obositor, totuși am pus să se cuprindă în scrisoarea aceasta, măcar câteva din multele sale isprăvi.

Mai întâi, când, din porunca strălucitului Ladislau, stăpânul nostru, din mila lui Dumnezeu, rege al Ungariei, am avut o luptă cu Lorant, fiul lui Marcu, ce se răsculase împotriva regelui și a regatului, în această luptă numitul comite Petru, luptând vitejește alături de noi, a fost crunt rănit.

Apoi, când în același an am avut o luptă cu Boemii, în acea luptă comitele Petru, în văzul și cu știința stăpânului nostru și a baronilor regatului, a primit numeroase răni.

De asemenea, când l-am adus prins în fața domnului nostru regele, din porunca sa, pe voevodul necredincios <din> Litua cu numele Barbat²⁾, același comite Petru, vărsându-și sângele în acea întâmplare, ne-a slujit cu cea mai mare credință.

¹⁾ collecta. ²⁾ Traducere probabilă pentru: *quando Litua (alicius) Lythen) vaivodam infidелеm ex praecepto eiusdem, nomine Barbat, captum aduxissemus...* Completarea « (al. Lythen) » din acest pasagiu se datorește lui Fejér, unul din editorii acestui document.

În sfârșit, într'o expediție asemănătoare a aceluiași domn Ladislau, din mila lui Dumnezeu, ilustrul rege al Ungariei, pornită împotriva Cumanilor răsculați, numitul comite Petru a fost rănit alături de noi în multe chipuri prin lovituri de săbii și pumnale, din dragoste pentru noi.

Luând aminte la aceste slujbe credincioase, am dăruit numitului comite Petru o bucată de pământ numită Enyeczke¹⁾ dintr'o moșie dobândită de noi, despărțind-o prin hotare și margini hotărîte, ca să o păstreze, să o stăpânească și să o aibă atât el însuși cât și moștenitorii lui și urmașii moștenitorilor lui.

Dat la octavele fericitului arhanghel Mihail, în anul domnului o mie două sute optzeci și opt.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densusianu, I. 1. p. 483—484.

344

1288 Octombrie 27, Brașov.

Noi Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, dăm de știre tuturor căroră se cuvine că, potrivit hotărîrii judecății noastre, magistrul Regul și Paul parohul decan de Apold²⁾, canonici de Alba, trebuiau să depună jurământ în prima marți după sărbătoarea fericitului evanghelist Luca³⁾, în fața aceluși capîtu, înaintea cinstitului bărbat Ioan prepozitul de Sibiu și a comitelui Petru, fiul lui Samson, oamenii noștri, împotriva magistrului Kopoz comite de Ugocea, cum că nici de către domnul Bela, nici de către domnul Ștefan, nici de către altul, sau alți iluștri regi ai Ungariei nu li s'a dat sau dăruit vreodată ceva în schimb pentru dijelele zisului ținut Ugocea.

După aceea acești Ioan prepozitul de Sibiu și comitele Petru, care trebuiau să primească jurământul, ne-au înștiințat prin scrisoarea lor că pomeniții, magistrul Regul și Paul decanul, înfățișându-se înaintea lor la locul jurământului la sorocul dinainte hotărît și înaintea comitelui Nicolae, fiul lui Andrei, omul zisului magîstru Kopoz, au depus jurământul în chipul mai sus arătat.

Noi așa dar, voind să păstrăm pe fiecare în drepturile sale și mai ales bisericile lui Dumnezeu aflătoare în regatul nostru și să dăm fiecăruia dreptate, după dreptatea sa, am dat înapoi și înapoiat pomenitei episcopii a Transilvaniei aceste dijme din Ugocea, pe care numitul magîstru Kopoz în felul mai sus arătat, înfățișând neadevăruri și tăinuind adevărul, ne rugase să i le dăm lui, <înapoindu-le> în toată deplinătatea lor potrivit felului în care și alte dijme din numita dieceză obișnuiau să se strângă în vechime de către această episcopie impunând veșnică

¹⁾ sat în comit. Abauj (R. Cehoslovacă). ²⁾ sat în raionul Sighișoara (reg. Sibiu). ³⁾ 19 Octombrie <1288>.

tăcere cu privire la această dijmă, atât numitului magistru Kopoz cât și oricui altuia.

Și ca să nu poată cumva fi zădărnicită de cineva în scurgerea vremii, am poruncit ca <hotărîrea noastră> să fie întărită prin puterea celor de față.

Dat în Brașov, în ajunul sărbătorii apostolilor Simon și Iuda, în anul domnului o mie două sute optzeci și opt.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 158—159.

345

1289, <Alba-Iulia>.

Capitulul bisericii sfântului arhanghel Mihail din Transilvania a tuturor credincioșilor lui Hristos atât celor de acum cât și celor viitori care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Prin rândurile acestea dăm de știre tuturor, că comitele Ladislau, fiul lui Daras, înfățișându-se el însuși înaintea noastră în numele său și al lui Mihail, Emeric și Opour, fiii lui, a vândut și a dat niște pământuri ale sale numite Grânari¹⁾ și Soarșu²⁾, așezate la izvorul³⁾ râului Kozd, împreună cu toate folosințele și cele ce țin de ele, — mărginite și hotărnicite spre răsărit cu satul Tibert⁴⁾, la miazăzi cu Lovnii⁵⁾, la apus cu pământurile satului Bărcuț⁶⁾, iar la miază-noapte cu pământul numit Popteluky⁷⁾ — comitelui Petru, fiul lui Henneng din Daia⁸⁾ și prin el, urmașilor săi ca să le stăpânească și să le aibă cu drept veșnic, pentru douăzeci de mărci pe care, precum a mărturisit numitul comite Ladislau, le-a primit și le-a avut în întregime dela pomenitul comite Petru.

De asemenea, comitele Ladislau și-a luat sarcina ca să pună la adăpost, prin munca și osteneala sa, pe mai suszisul comite Petru de orice pricină ce s'ar isca cumva împotriva lui din pricina ziselor pământuri. Drept mărturie a acestui lucru și pentru veșnica sa trăinicie, la cererea și stăruința suszisului, am dat această scrisoare întărită cu puterea peceții noastre.

Dat pe vremea când magistru Mihai era prepozit, Grigore cantor, Paul custode, Andrei decan al bisericii noastre, în anul domnului o mie două sute optzeci și nouă.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 165.

¹⁾ *Muky*, sat în raionul Făgăraș (reg. Sibiu). ²⁾ *Sarustelek*, sat în raionul Făgăraș (reg. Sibiu). ³⁾ *in capite*. ⁴⁾ *Syberg*, sat în raionul Racoș (reg. Stalin). ⁵⁾ *Leubai-gletluky*, sat în raionul Făgăraș (reg. Sibiu). ⁶⁾ *Burabuch*, sat în raionul Agnita (reg. Sibiu). ⁷⁾ Probabil indentic cu satul Vișeri în raionul Racoș (reg. Stalin). ⁸⁾ *Dala*, sat în raionul Sighișoara (reg. Sibiu).

1289.

Ladislaw, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor întru Hristos, atât celor de acum cât și celor viitori, care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru dăruitorul mântuirii. Prin rândurile de față voim să ajungă la știrea tuturor că venind înaintea noastră canonicii bisericii sfântului Mihail, ai catedralei din Alba Transilvaniei ne-au înfățișat scrisoarea regelui Ștefan, prea iubitul nostru tată de fericită pomenire, rugându-ne să o întărim. Din această scrisoare am văzut că se cuprinde pe larg că a găsit cu cale să le hărăzească acelor canonici această milostivire osebită ca niciun voevod al Transilvaniei să nu aibă voie să fie găzduit la oamenii lor nici să-i judece pe oamenii lor în vreo pricină oarecare nici el nici slujbașii săi.

Noi, așa dar, încuviințând scrisoarea prea iubitului nostru părinte¹⁾, am îngăduit și întărim nestrămutat¹⁾, prin cele de față, poruncind cu tărie și asprime, ca niciun voevod al Transilvaniei, care va fi în slujbă, nici slujbașii săi¹⁾ să nu cuteze sau să îndrăznească a judeca, a împovăra, a supăra sau a turbura pe oamenii acestor canonici sau ai capitlului.

Spre veșnică mărturie și tărie a acestui lucru, am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Dată de mâna venerabilului părinte Grigore, din mila lui Dumnezeu, episcop de Cenad, vice-cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute optzeci și nouă, în al optsprezecelea an al domniei noastre.

Textul lat. la Fejér, V, 3, p. 451.

1289.

Ladis'au, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos, care vor vedea scrisoarea de față mântuire întru mântuitorul tuturor. Deși voim și suntem datori din datoria slujbei noastre să ajutăm pe toți cei ce-și îndreaptă nădejdea spre îndurarea noastră, totuși trebuie să răspundem mai ales acelor, ale căror plăcute merite îndatoritoare și fapte de credință alese și însemnate ne îmboldesc și ne îndeamnă la aceasta.

Drept aceea, voim ca prin rândurile acestei < scrisori > să ajungă la cunoștința tuturor, atât a celor de față, cât și a urmașilor, că magistrul N.colae, fiul comi-

¹⁾ Lacună în textul latin publicat.

telui Petru, fiul lui Samson de Grind¹⁾, ne-a adus totdeauna, nouă și regatului nostru²⁾, credincioase slujbe în diferitele expediții ale regatului nostru, netemându-se să se arunce în feluritele primejdii ale soartei și în deosebi atunci când am pornit noi în părțile Zipsului³⁾ împotriva oamenilor⁴⁾ de acolo, spre a domoli răutatea și nesupunerea inimii lor, cu care, depărtându-se dela calea credinței, se purtau împotriva majestății noastre; și pe când ei își încordaseră toate puterile spre a cuceri și a cuprinde printr'un puternic asediu cetatea noastră din Zips, acel magistru Nicolae, avântându-se înaintea tuturor în văzul și sub privirea noastră, a luptat în chip vrednic de laudă și cu vitejie la porțile acelei cetăți.

Apoi, când am dat lupta cu acei oameni din Zips și când cu voia domnului am dobândit noi o izbândă vrednică de laudă, suszisul magistru Nicolae s'a arătat în fața majestății noastre credincios și supus, cu vărsarea chiar a sângelui său. Și deși pentru slujbe ca acestea atât de pilduitoare, de mărețe și destoinice ar fi fost socotit prea vrednic de danii și mai mari și mai însemnate și trebuia pe drept lăudat și înălțat înaintea celorlalți, întru răsplătirea slujbelor lui, voind noi să-i răspundem din bunăvoința regală cu mulțumitoare răsplată, <noi> din plinătatea milostivirii noastre și după sfatul prelaților și baronilor noștri, i-am hărăzit, i-am dat, i-am dăruit și i-am predat desamintitului magistru Nicolae și moștenitorilor și urmașilor moștenitorilor lui, spre a le avea și a le ține și a le stăpâni pe veci și neclintit, niște pământuri numite Grind⁵⁾, Gurgud⁶⁾ și Urca⁷⁾, lipsite de locuitori, aflătoare în comitatul Turda, împreună cu toate folosințele lor și cu <toate> cele ce țin de ele, între hotarele vechi și hotărâte, pământuri despre care toți nobilii din partea Transilvaniei, care fuseseră atunci cu noi în acea expediție a noastră, întrebați de noi, au mărturisit cu toții că au fost ale unor oameni morți fără moștenitori și <deci> potrivit obiceiului statornicit al țării noastre, țineau întru totul de dreptul nostru de danie, punându-l apoi prin credinciosul nostru nobilul Deers din Tureni⁸⁾ în stăpânirea de fapt a numitelor pământuri Grind, Gurgud și Urca, sub mărturia capitlului bisericii Transilvaniei, fiind de față megieșii și vecinii <acelor pământuri> și nevindându-se niciun împotrivor, după cum ni s'a vădit din scrisoarea aceluia capitlu. Și pentruca, așa dar, aceste danii ale noastre făcute de noi aceluia magistru Nicolae și urmașilor lui să aibă tăria veșnicei trăinicii și să nu poată și să nu trebuiască să fie retrase ori zădărnice de vreunul dintre urmașii noștri cu trecerea vremii, am dat scrisoarea de față întărită prin puterea dublei noastre peceti.

¹⁾ Gereud, azi Iancani, sat în raionul Turda (reg. Cluj). ²⁾ *nobis in regno nostro* greșit pentru *et regno nostro*. ³⁾ *ad partes Scepes* (în R. Cehoslovacă). ⁴⁾ *populi*. ⁵⁾ *Kereztur*, sat în raionul Luduș (reg. Mureș). ⁶⁾ Așezare părăsită lâng Grind. ⁷⁾ *Heurke*, sat în raionul Turda (reg. Cluj). ⁸⁾ *Tur*, sat în raionul Turda (reg. Cluj).

Data de mâna iubitelui și credinciosului nostru venerabilul întru Hristos: părinte Grigore, din mila lui Dumnezeu, episcop de Cenad, vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute optzeci și nouă, iar n al domniei noastre al optsprezecelea an.

Textul lat. în *Codex dipl. patrius*, VI, p. 341—342.

348

1289 Mai 28, Alba-Iulia.

Noi Petru, din milostivirea dumnezească, episcopul Transilvaniei, dăm de știre prin cuprinsul scrisorii de față tuturor căroră se cuvine, că între frații noștri din capitlu, pe de o parte și între toți preoții ținutului Mediaș¹⁾, de altă parte, s'a ivit și s'a stârnit o pricină cu privire la dijmele vândute și date²⁾ de susnumiții noștri frați preoților acestora și pricina aceasta a fost ridicată odinioară în fața noastră și la scaunul apostolic. Totuși, în cele din urmă, prin mijlocirea unor oameni cinstiți și chibzuiți și anume Ioan prepozitul de Sibiu, Ioan priorul de Alba din ordinul Predicatorilor și tovarășul său Nicolae Pictor, în vremea aceea vice-legați³⁾ ai aceleiași case și alți foarte mulți bărbați chibzuiți și cinstiți, au ajuns la o învoială pașnică, în chipul acesta: că acei preoți, adică Ioan decanul de Biertan⁴⁾, Herritus din Richișul⁵⁾, Petru din Moșna⁶⁾, Herritus din Alma⁷⁾, Adam din satul Mediaș, Sefrid din Brateiu⁸⁾, Sibertus din Așel⁹⁾, Nicolae din satul Saroș¹⁰⁾ și Detric din satul Copșa Mare¹¹⁾, împreună cu tovarășul său cu numele Hanselm, s'au îndatorat în fața noastră și s'au legat a plăti laolaltă¹²⁾ pe veci patruzeci de mărci de argint din a zecea topire după greutatea locului atât ei cât și urmașii lor, precum și bisericile lor fără împotrivirea oricărei întâmpinări¹³⁾, pomeniților noștri frați, pentru trei pătrimi din dijmele ținutului Mediaș și anume din roade și vinuri, din albine și miei, la următoarele trei soroace mai jos scrise: anume, din cele patruzeci de mărci ei trebuie să plătească zece mărci în ajunul sfântului Mihai, la Alba, cincisprezece mărci în a cincisprezecea zi după sărbătoarea sfântului Martin¹⁴⁾ și restul de cincisprezece mărci în a cincisprezecea zi după sărbătoarea intrării în biserică a fericitei fecioare. Cu condiția ca, dacă vreunul din numiții preoți, din nepăsare sau trândăvie, va fi lăsat să treacă vreun soroc, chiar din a treia zi a trecerei sorocului prin chiar acest fapt și acest drept să fie oprit de la <ridicarea> dijmei, iar biserica lui să fie pusă sub interdict bisericesc până la plata întregii sume datorate.

¹⁾ *Mediaș*, e vorba despre scaunul săsesc Mediaș (azi în regiunea Sibiu). ²⁾ *dotatis*. ³⁾ *internuntiis*. ⁴⁾ *Buratholm*; sat în raionul Mediaș. ⁵⁾ *villa Richoinii*, sat în raionul Mediaș. ⁶⁾ *Musna*; sat în raionul Mediaș. ⁷⁾ sat, în raionul Mediaș. ⁸⁾ *de Moro*, sat lângă Mediaș. ⁹⁾ *villa Heclini*, sat lângă Mediaș. ¹⁰⁾ *Saros*, sat lângă Mediaș. ¹¹⁾ *villa Kolx*, sat lângă Mediaș. ¹²⁾ *in solidum*. ¹³⁾ *exceptio*. ¹⁴⁾ 25 Noembrie.

Drept mărturie a acestui lucru și la cererea amândoror părților am dat această scrisoare întărită cu puterea pecetii noastre și spre mai mare chezăsie și veșnică dăinuire, numiții preoți au cerut să se aplice pe cele de față și pecetea capitlului nostru.

Data la Alba, în ajunul Rusaliilor, în anul domnului o mie două sute optzeci și nouă.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 159—160.

349

1289 <după August 6>.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos, atât celor de acum cât și viitori, care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru acela care dă regilor slava și mântuirea. Prin rândurile de față voim să ajungă la cunoștința tuturor că, atunci când ne-am dus la catedrala sfântului Mihail din Alba Transilvaniei, spre a ne închina, canonicii acelei biserici ne-au rugat cu smerenie să înnoim privilegiul lor asupra celor două treimi din vama ¹⁾ ca parte a regelui, a treia parte rămânând voevodului care este în slujbă, — din Vințul de Jos de pe sarea purtată pe apă, când coboară pe Mureș cu luntrea, <ce au fost> dăruite numitei biserici de către regele Andrei, bunicul nostru, după cum am aflat dela toți călugării și nobilii Unguri, Sași și Secui, din partea Transilvaniei și să binevoim să le dăm și hărăzim, din milostivire regală, în temeul mărturiei și adevăririi nobililor mai sus ziși, ca un fel de act de adevărire ²⁾, deoarece privilegiul dat și hărăzit lor de către regele Andrei de strălucită pomenire, bunicul nostru, adică de a lua dela fiecare navă sau corabie mare o jumătate de marcă, iar dela cele mijloci sau mici un fertun, a ars pe vremea lui Geanin, fiul lui Alard, cu prilejul arderii bisericii sfântul Mihail. Noi așa dar, plecându-ne cu milostivire regală la dreptele și întemeiatele cereri ale numiților frați canonici, am hotărât să primim cererea lor și să întărim prin puterea scrisorii de față rânduiala și așezământul prea iubitului nostru bunic, poruncind tuturor voevozilor Transilvaniei care vor fi în slujbă, ca la strângerea celor două părți ale acestei vămi să nu cuteze sau să îndrăznească, de teama judecății dumnezeiești și a mâniei atotputernicului Dumnezeu, a turbura vreodată pe acești frați canonici, slujitori ai numelui lui Dumnezeu sau a le zădărnici <privilegiul hărăzit lor>.

Și, deoarece numiții canonici au moșii sau venituri de amândouă părțile Mureșului, ei să nu fie datori a da sau a plăti, la podul din Vințul de Jos ³⁾, nicio

¹⁾ *duobus partibus tributi.* ²⁾ *confirmatorium.* ³⁾ *Wyuch*, sat în raionul Alba (reg Hunedoara).

taxă pentru lucrurile lor sau ale aceluia care locuiesc în curțile aceluia canonic. Întru pomenirea și trăinicia veșnică a aceluia lucru, am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Dată de mâna venerabilului părinte Grigore, din mila lui Dumnezeu, episcop de Cenad, cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul o mie două sute optzeci și nouă, în al optzecelea an al domniei noastre.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 161.

350

1289 <după August 6>.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire veșnică întru domnul. Prin cuprinsul celor de față vom să ajungă la cunoștința tuturor, că pământul cetății noastre din Alba Transilvaniei numit Gyvmurd¹⁾, pe care regele Ștefan, prea iubitul nostru tată de fericită pomenire, îl dăruise printr'un privilegiu al său credincioșilor săi oaspeți din Cricău²⁾, împreună cu toate folosințele și cele ce țin de el, l-am lăsat, l-am dăruit și l-am dat aceluia oaspeți credincioși ai noștri din Cricău ca să-l aibă și să-l stăpânească pașnic și nestrămutat, în aceleași hotare și margini în care am văzut că e cuprins în privilegiul prea iubitului nostru tată, voind ca pomeniții noștri oaspeți să se bucure și să stăruiască în aceeași libertate, pe care se știe că le-a hărăzit-o prin privilegiul său numitul rege Ștefan, prea iubitul nostru părinte.

Pentruca, așa dar, actul acestei dăruiri sau danii a noastre să capete tăria veșnică dănuirii, ca nu cumva în curgerea vremii să poată sau să trebuiască a fi stricat de cineva, am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Dată de mâna venerabilului părinte Grigore, din mila lui Dumnezeu, episcop de Cenad, iubitul și credinciosul cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute optzeci și nouă, în al optzecelea an al domniei noastre.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 162.

351

1289 August 27, Geble.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, credincioșilor săi, comitelui de Sătmar și tuturor juzilor pe care îi privește și cărora li se vor arăta cele de față, sănătate și milostivire. Deoarece am crezut de cuviință să hărăzim lui Paul și

¹⁾ Așezare părăsită aproape de Alba Iulia. ²⁾ Karaho, sat aproape de Alba Iulia.

Ștefan, fiii lui Mihail, pentru slujbele lor credincioase milostivirea osebită, ca atât ei, cât și oamenii lor, să fie cu totul scutiți și scoși de sub puterea și dreptul de judecată al comitelui de Sătmar și a celorlalți juzi, voim și poruncim credinței voastre, ca nimeni dintre voi să nu îndrăznească sau să cuteze a judeca pe pomeniții fii ai lui Mihail, iar dacă cineva are vreo pricină cu ei, să-i urmărească în fața noastră, păstrând rânduiala legii și noi îi vom face deplină dreptate.

Dat aproape de Seble¹⁾, la octavele sfântului rege Ștefan, < în anul o mie două sute optzeci și nouă >²⁾.

Textul lat. la Wenzel, IX, p. 563—564.

352

1289 Septembrie 1, Apoldul de Jos.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru acela care a săvârșit mântuirea pe pământ. Voim să ajungă prin rândurile de față la cunoștința tuturor, atât a celor de acum cât și a celor viitori că, deoarece venerabilul părinte Petru, din mila lui Dumnezeu, episcop al Transilvaniei, — după porunca venerabililor părinți Lodomer arhiepiscop al bisericii de Strigoniu și a lui Ioan arhiepiscop al bisericii de Calocsa, dată, precum au mărturisit-o acei arhiepiscopi în fața noastră, nu dela ei sau din voința lor, ci în temeiul autorității scaunului apostolic — a luat în prinsoare pe Arbuș Cumanul ruda noastră³⁾ și pe doi nepoți ai aceluiași și pe Moise voevodul nostru al Transilvaniei, jubiții și credincioșii noștri și că numai din această pricină am luat și am retras moșiile dăruite, date și hărăzite bisericii catedrale a sfântului Mihail de către strălucirii și iluștrii regi, adică de către Bela, bunicul nostru de strălucită amintire și de către Ștefan, părintele nostru de fericită pomenire și de către noi, anume satul Cluj și cele ce țin de el și satul Alba împreună cu tot teritoriul lui și cu celelalte ale sale ce țin de el, cât și celelalte danii ale noastre întărite prin scrisorile sau privilegiile noastre pomenitei biserici; <dar> apoi venerabilul părinte dobândind iar bunăvoința și dragostea noastră și arătându-se întru totul lipsit de vină în îndeplinirea poruncii și ordinului ce-i s'a dat, înapoind <el> moșiile suszise și toate celelalte danii asupra cărora au fost date scrisorile sau privilegiile noastre, am poruncit să se înapoieze în chip nestrămutat bisericii sfântului arhanghel Mihail, moșiile pomenite și toate celelalte danii întărite cu scrisorile sau privilegiile noastre, ca să le aibă și să le stăpânească cu îndurarea noastră mai deplină și cu osebită bunăvoință regală

¹⁾ în loc de Geble, Kallay, I, nr. 28. ²⁾ indicația anului lipsește la Wenzel, însă există la Fejér, V, 3, p. 563—564. ³⁾ *cognatum nostrum*.

după cum le-a avut și le-a stăpânit nestrămutat din vechime pomenita biserică neturburat. Și noi întoarcem înapoi prin cele de față suszisele sate și moșii dela toți cei cărora le dăruisem și hotărâm ca scrisorile noastre de danie ce le-au fost date cu privire la zisele moșii să fie zadarnice, fără valoare și lipsite cu desăvârșire de orice putere. Intru pomenirea și tăria veșnică a cărui lucru am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceti.

Data la Apoldul de Jos, la sărbătoarea sfântului abate Egidiu, de mâna venerabilului părinte, domnul Grigore, din mila lui Dumnezeu, episcop de Cenad, vice-cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute optzeci și nouă, în al optsprezecelea an al domniei noastre.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 162—163; Hurmuzaki — Deusușianu, I, 1, p. 486—487.

353

< circa 1289 după Septembrie 8 >, Kewe.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, credinciosului său Roland, voevodul, fiul lui Toma, sănătate și milostivire. Am aflat că fiii lui Chetnek și rudele lor, care l-au ucis pe magistrul Petru, fiul comitelui Mihail, fiul lui Wbul, au fugit și se află la tine. Drept aceea poruncim credinței tale să nu îngădui ca numiții fii ai lui Chetnek și rudele lor suspomenite, despre care se zice că l-au ucis pe magistrul Petru, să plece, ci să ni-i ții și să ni-i păstrezi poruncindu-ți să nu îndrăznești și să nu cutezi ¹⁾ a aduce vreo vătămare sau vreo daună comitelui Mihail și fiilor săi.

Dat în Kewe ²⁾, a treia zi după sărbătoarea nașterii slăvitei fecioare.

Textul lat. la Wenzel, IX, p. 557. (Datat după <Szentpétery>, Kállay levéltár, I, nr. 30.)

354

1289 Septembrie 17.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru dăruitorul mântuirii. Pentru ca daniile principilor să fie întărite și sprijinite printr'o veșnică trăinicie, se obișnuște să se întărească sau înveșnicească prin mărturia scrisului. Căci neclintit rămâne ceea ce a fost întărit prin oblăduirea regească.

¹⁾ In text, greșit, *praesumus* în loc de *praesumas*. ²⁾ azi Kubin aproape de Pančevo în Jugoslavia.

Drept aceea, prin rândurile de față vom să ajungă la știrea tuturor, atât a celor de acum cât și a celor viitori, că noi, ținând seamă de credința și suljbele vrednice de răsplată ale Secuilor noștri, așezați sau locuind pe pământul Arieș ¹⁾ ce le-au adus în chip pilduitor, cu cea mai mare înflăcărare a credinței pe cât de credincios pe atât de supus mai întâi regelui Ștefan, prea iubitul nostru tată și, prin urmare, nouă, slujbe care ar cere prea multă vreme și ar pricinui oboseală dacă le-am povesti pe fiecare, dar am poruncit să se înscrie în cele de față câteva din faptele credincioase și slujbele vrednice de răsplată ale acestor Secui.

Intrădevar atunci când Cumanii, apucând pe calea necredinței, înălțând steagul răzvrătirii cu o cutezătoare îndrăsneală fără a se înspăimânta de nelegiuirea de a jigui majestatea regală, se răsculară împotriva domniei noastre ²⁾ și se adunaseră în Houd ³⁾, numiții Secui, fără a se teme de primejdiile soartei, s'au împotrivit bărbătește și în chip vrednic de laudă, sub ochii noștri, pomeniților Cumani și oastei lor și în lupta aceea și-au câștigat în multe chipuri recunoștința noastră.

Pe lângă aceasta, atunci când neamul fără credință al Tătarilor a venit cu cruzime și dușmănie asupra regatului nostru și a străbătut cea mai mare parte a regatului nostru, pustiind și jefuind pretutindeni, și ducea în robia lor groaznică o nesfârșită mulțime de locuitori ai regatului nostru și când zișii Tătari, încărcăți cu bunurile și lucrurile jefuite în regatul nostru se întorceau la ei acasă, acești Secui s'au împotrivit bărbătește în fața cetății năvalei și furiei Tătarilor cu care au luptat în chip vrednic de laudă pentru liberarea patriei și a neamului ⁴⁾ lor, și în această luptă au slobozit mai bine de o mie de oameni din jalnica și nelegiuita robie a acelor Tătari.

Drept aceea noi, care prin slujba cârmuirii pe care am luat-o asupra noastră trebuie să măsurăm și să cumpănim meritele fiecăruia și să răsplătim pe fiecare după cerința faptelor sale, luând aminte la slujbele vrednice și binevenite aduse de acești Secui regelui Ștefan și nouă am dat, am dăruit și am și predat cu drept veșnic mai suszișilor Secui și moștenitorilor lor și urmașilor moștenitorilor lor, ca să-l stăpânească nestrămutat pământul cetății noastre din Turda numit Arieș ce se află lângă râurile Arieș și Mureș, pământ pe care îl dăruise mai întâi numitul rege Ștefan suszișilor Secui, împreună cu toate folosințele și cele ce țin de el, drept răsplată pentru slujbele credincioase ale acestor Secui și pentru optzeci de cai, pe care i-am luat de nevoe dela pomeniții Secui.

Iar pentru ca actul acestei danii a noastră să dobândească tăria veșniciei trăinicii, am dat scrisoarea de față, întărită cu puterea dublei noastre peceti.

¹⁾ Oronos. Scaunul secuiesc Arieș pe teritoriul raionului Turda (reg. Cluj). ²⁾ *nos-tram personam.* ³⁾ Hódmezővásárhely, oraș în R. P. Ungară ⁴⁾ la Fejer: *patriae gentis suae, in Hurmuzaki patriae gentis, sub castro...*

Data de mâna venerabilului părinte Grigore, din mila lui Dumnezeu, episcop de Cenad, vice-cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul o mie două sute optzeci și nouă dela întruparea domnului, în a paisprezecea zi înainte de calendele lui Octombrie, în al optsprezecelea an al domniei noastre.

Textul lat. la Fejér, V, 3, p. 452—454; Hurmuzaki-Deusușianu, I, 1, p. 488—489.

355

1289 Octombrie 4, <Oradea>.

Ioan prepozitul și conventul mănăstirii sfântul Ștefan protomartirul din Dealul Orășii atestă că Ders, fiul lui Paznan și alții din familia lor au zălogit și apoi au vândut banului Ruphayn moșia lor Thurna din ținutul Nyr (în comit. Hajdu, R. P. Ungară).

Regest după textul lat. din Wenzel, IX, p. 507—508.

356

1289 Octombrie 19.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor celor ce vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru dăruitorul mântuirii. E vrednic de majestatea regală și folositor totodată ca să răsplătească cu dărnicia sa pe acei ce se îndeltnicesc cu slujba domnească, pentruca și ceilalți, îndemnați mai vârtos de pilda lor, să porceadă la săvârșirea unor slujbe credincioase și mai mari și să se învețe a se alătura mai cu râvnă de stăpânul lor firesc.

De aceea, prin rândurile de față voim să ajungă la cunoștința tuturor, atât a celor de acum cât și a celor viitori, că înfățișându-se înaintea noastră, comiții Nicolae și Andrei, fiii lui Andrei de Geoagiul de Sus¹⁾, ne-au cerut cu smerită rugămintă să le înapoiem și să le redăm un pământ numit Gomord²⁾ aflător lângă râul Mureș, ce fusese dăruit oaspeților din Cricău³⁾ de către prea iubitul nostru părinte, regele Ștefan și despre care spun că a fost și este <pământul> de moștenire al înaintașilor lor, dar că pe vremuri li s'a luat. Ci noi deoarece am aflat din știri adevărate că numita moșie a fost din vechime <pământ> de moștenire al strămoșilor comiților Nicolae și Andrei și că a fost luat dela ei, întrucât legea cere, dreptatea ne sfătuește și socoteala minții pretinde ca fiecare să-și dobândească dreptul său, iar noi vrem și avem de gând, potrivit cu datoria cârmuirii noastre, să păstrăm pe fiecare în drepturile sale, înapoiem și întoarcem

¹⁾ Gyog, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara). ²⁾ Așezare părăsită aproape de Alba-Iulia. ³⁾ Karako, sat aproape de Alba-Iulia.

suszisul pământ numit Gomord comiților Nicolae și Andrei și moștenitorilor lor și urmașilor moștenitorilor lor cu toate folosințele și cele ce țin de el, în vechile sale hotare și margini, ca un drept de moștenire al lor, ca să-l aibă și să-l stăpânească pe veci, fără vreo împotrăvire din privilegiile sau scrisorile regelui Ștefan sau acelea ale regelui Bela, prea iubitul nostru bun, dobândite și căpătate de numiții oaspeți, în așa fel ca numitele scrisori sau privilegiile să fie lipsite cu desăvârșire de orice drept și putere și să nu fie de nici un temei, dacă vor fi scoase la lumină de pomeniții oaspeți.

Pentruca, așa dar, această înapoiere a suszisului pământ făcută de noi pomeniților Nicolae și Andrei și moștenitorilor lor să capete puterea veșnicei trăinicii, am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Dată de mâna venerabilului părinte Grigore, din mila lui Dumnezeu, episcop de Cenad, vice-cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul o mie două sute optzeci și nouă, în a paisprezecea zi înainte de calendele lui Noembrie, în al optsprezecelea au al domniei noastre.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 164—165.

357

<1289> Decembrie 25, Cheresig.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, tuturor credincioșilor săi nobili și tuturor celorlalți ostași și celor îndatorați cu slujba la oaste, aflători în comitatele Sătmar, Zabouch și Beregh, sănătate și milostivire. Poruncim cu tărie credinței voastre ca de îndată ce veți vedea această scrisoare să fiți datori ca împreună cu magistrul Ștefan și Pavel, fiii comitelui Mihail, fiul lui Ubul, să veniți înarmați la noi și să vă alăturați nouă numaidecât.

Dacă ne veți face slujbe credincioase, vă vom răsplăti prin bunăvoința noastră regească cu tot binele, iar dacă nu ne veți sluji cu acest prilej și nu ne veți dovedi credința voastră, vă vom pedepsi în bunurile și în ființa voastră ca pe niște călcători ai poruncii și însărcinării noastre.

Dat lângă Cheresig ¹⁾ în sărbătoarea nașterii domnului.

Textul lat. la Fejér, V, 3, p. 506—507 (pentru data de an cf. Karácsonyi, p. 114).

358

1290 Martie 6, Cegléd (R. P. Ungară).

Noi Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, facem cunoscut tuturor spre amintire, că luând seama la credincioasa slujbă a lui Ștefan și Pavel, fiii lui Mihail, le-am dat și le-am dăruit niște moșii ²⁾ sau pământuri numite, adică Dă-

¹⁾ *Kerasszeg*, sat în raionul Oradea (reg. Bihor). ²⁾ *possessiones*.

bâca ¹⁾ <ce fuseseră> a lui Ioan, fiul lui Gebhard și Kuved și Igey ²⁾ <ce fuseseră> ale lui Nicolae, oameni morți fără moștenitori și ajunse în mâinile domniei noastre după datina consfințită a țării, ca să le stăpânească pe veci credincioșii noștri Ștefan și Pavel.

Dat lângă Chegled, în luna după duminica Oculi mei, în anul domnului o mie două sute nouăzeci.

Textul lat. la Teutsch—Firnhaber, I, p. 155--156.

359

<1290> Aprilie 29, Caransebeș.

Ladislau al IV-lea regele Ungariei dăruiește dreptul de patronat al mănăstirii din Lelesz (R. Cehoslovacă) magiștrilor Ștefan și Pavel, fiii comitelui Mihail, fiul lui Ubul.

Regest după textul lat. din Wenzel, IX, p. 558—559 (pentru dată cf. Kállay, I, nr. 33).

360

1290 Mai 20, Roma (sf. Petru).

Nicolae episcopul etc., venerabilului frate Benvenuto episcop de Gubbio, legat al scaunului apostolic, mântuire etc. Coborîtu-s'a din ceruri adevăratul dumnezeu născut din tatăl, ca să recheme în împărăția cerească pe omul pierdut și, părăsind lumea și înălțându-se mai sus de înălțimea cerurilor în slăvile cerești, a așezat trupul pământesc în sânul nemuririi, trecând din firea cea muritoare, lăsând pe pământ un înlocuitor al său pentru ca turma răscumpărată cu propriul său sânge să nu fie lipsită de grija unui păstor, care să cheme și alți slujitori la o parte din grija întru împlinirea sarcinei ce trebuie să îndeplinească el, atunci când lipsa trupească îl împiedecă pe el să o poarte el însuși. Așa dar, deoarece avem îndatoriri față de toți aceia care s'au renăscut la viață prin fântâna botezului, pentru ca râvna noastră atentă să nu ocolească pe cei care se află departe de noi, trimitem uneori spre ei în locul nostru persoane potrivite, ca prin felul acesta să le facem parte și lor la o fărâmă a purtării noastre de grijă.

Deci luând în seamă cu inimă miloasă multele nevoi și nenorociri ale regatului Ungariei ce au fost adesea arătate scaunului apostolic, regat ai cărui domnitori vestiți au strălucit nu numai prin titlul meritelor lor, dar au scripuit și prin minuni, după cum se păstrează amintirea din trecut, ni se aprinde dorința să venim în ajutorul zisului regat, cu mijloace potrivite, spre a întâmpina aceste nenorociri,

¹⁾ *Doboška*, sat în raionul Gherla (reg. Cluj). ²⁾ Ar putea fi identic cu satul Igrîța, în raionul Gherla (reg. Cluj).

ce au luat naștere — după cum a desvăluit cu deosebită stăruință o veste demnă de crezare — mai ales din împrejurarea că prea iubitul nostru fiu întru Hristos ¹⁾, regele țării sus pomenite, uitându-și de propria lui mântuire și irosindu-și propria sa cinste și rang, a căzut în greșeală și rătăcind dela calea credinței, îmbrățișează riturile nelegiuite ale Tătarilor, Saracenilor, Nogailor și păgânilor cu care, în paguba credinței și spre pieirea țării s'a legat printr'o groaznică legătură și nu s'a sfiit să-i introducă pe aceștia într'un număr primejdios de mare în regatul său, alungând cu totul dela sine pe soția sa, nobila femeie Elisabeta ²⁾ regina Ungariei, fiica lui Carol ³⁾, regele Siciliei de strălucită amintire, turburându-se din pricina aceasta în tot felul cârmuirea țării; se încalcă cu îndrăzneală drepturile bisericilor și ale altor lăcașuri sfinte, iar bunurile credincioșilor sunt primejduite de multe jafuri și pustiiri, libertatea bisericească e călcată în picioare și ca urmare se ivesc primejdii grozave pentru suflete și înfiorătoare ucideri de oameni, iar sporindu-se zăzaniile în regat, urmează alte multe primejdii ce nu sunt ușor de înșirat.

De aceea, suntem mânați de o mare dorință de a întâmpina aceste primejdii și a veni în ajutorul acestei stări nenorocite a pomenitului regat, pentru ca după ce se vor domoli de mâna lui Dumnezeu valurile furtunoase, să strălucească zorile păcii asupra acestui regat.

Indreptându-ne așa dar ochii minții în spre tine, a cărui chibzuință și cinste încercată sunt cunoscute și nădăjduind cu tărie că, pentru aducerea la îndeplinire a sarcinilor pe care ți le încredințăm în acel ținut, vei da dovadă de zelul unei harnice stăruințe spre lauda și slava lui Dumnezeu, te trinitem cu învoiala fraților noștri ca pe un înger al păcii în regatul Ungariei, cât și în părțile Dalmației, ce de obicei e supusă regilor Ungariei și ale Austriei, Stiriei, Carintiei, Cumaniei și Bosniei, încredințându-ți slujba de legat deplin atât în regatul Ungariei cât și în părțile sus amintite, ca în ele să smulgi și să nimicești, să risipești și să împrăștii și să clădești și să sădești în numele domnului, așa cum vei găsi cu cale, poruncindu-ți să te silești să-l rechemi pe susnumitul rege de pe drumul strâmb al unei rătăcirii atât de grozave, la calea adevărului credinței și la cultul și ritul religiei creștine, înduplecându-l cu dibăcie să-și recheme la sine soția pomenită și să-i poarte o dragoste de soț și să te îngrijești să reazezi pacea și buna înțelegere între acel rege și oamenii ⁴⁾ din acel regat al Ungariei și nu numai în acel regat, dar și în celelalte părți susnumite, între clerici și mireni, de orice condiție, rang sau stare ar fi ei și să ajuți la restabilirea libertății bisericești și la altele ce vor ține de ușurarea săracilor și a celor asupriți, de mântuirea sufletelor și de liniștea trupurilor.

¹⁾ Ladislau al IV-lea. ²⁾ Numele ei adevărat e Isabella. ³⁾ Carol de Anjou. ⁴⁾ *personas*.

De aceea, prin scrisoare apostolică îți poruncim frăției tale, îndemnându-te cu tărie, ca luând asupra-ți cu o grabnică ascultare sarcina impusă a acestei osteneți pentru respectul datorit lui Dumnezeu, scaunului apostolic și nouă, s'o aduci la îndeplinire cu atâta grijă, hărnicie și chibzuință, potrivit înțelepciunii ce ți-a fost dată de sus, încât de pe urma osteneților tale pline de râvnă, să se ivească cu ajutorul milostivirii cerești, roadele nădăjduite și să apară foloasele dorite, iar tu să meriți în chip prea fericit acea ramură de palmier a slavei ce li se dă ca răsplată celor ce s'au îndeletnicit cu treburile sfinte.

Apoi mai voim, poruncindu-ți aceasta cu tot dinadinsul, ca dacă cumva Tătarii, Saraceni, Nogaii ¹⁾ și păgânii mai sus numiți sau vreunii dintre ei ar cuteza să dea urmare gândurilor lor nelegiuite împotriva închinătorilor dreptei credințe înăuntrul hotarelor legației tale; pentru ca nu cumva cruzimea lor să prindă putere spre paguba numitei credințe creștine, să te străduiești să propovăduiești cu râvnă atât tu însuși cât și prin altul sau alții în locul tău, tuturor credincioșilor lui Hristos din suszsisul regat al Ungariei și din celelalte părți asupra cărora se întinde legația ta, cuvântul crucii ²⁾, și să îndemni norodul creștin să o ia asupra-și cu grabnică însuflețire împotriva acestora și a altora care se alătură lor sau a acelor care-i sprijină în orice chip, de orice stare sau condiție ar fi ei și de asemenea și împotriva ereticilor care, după cât se spune, s'au adunat din felurite colțuri ale lumii în unele regiuni supuse legației tale. Iar noi pe temeiul autorității noastre apostolice îți conferim puterea de a da tuturor acelor care se pocăiesc și s'au mărturisit și vor lua semnul crucii împotriva necredincioșilor sus numiți acea indulgență pe care scaunul apostolic a obișnuit să o acorde acelor ce plecau în ajutorul Pământului Sfânt.

Dat la Roma, la sfântul Petru, în a treisprezecea zi înainte de calendele lui Iunie, în al treilea an al păstoririi noastre ³⁾.

Textul lat. la Hurmuzaki — Densușianu, I, r. p. 492—493.

361

1290 Mai 20, Roma (sf. Petru).

Nicolae episcopul etc. prea iubitului fiu întru Hristos I. <adislau>, ilustrul rege al Ungariei, mântuire etc. Dacă prin adulemecarea cugetului cercetezi cu grijă și socotești cu luare aminte în adâncul sufletului, vei recunoaște ca un lucru vădit și ți se va arăta prin dovezi luminoase că, în privința feței tale, biserica romană, ca una ce e prietena evlaviei, plină de milostivire și iubitoare grijă a fiilor ei, îți poartă o milă de mamă și păstrează simțământul dragostei părintești,

¹⁾ Neugerii. ²⁾ cruciată. ³⁾ pe marginea documentului stă scris: Solia aceasta nu a avut urmare (adică nu s'a tradus în fapt).

chiar dacă tu prin faptele trufiei, prin isprăvile stricăciunii și prin cutezanțele tale neîngăduite, — ca să nu zicem nelegiuite și de care trebuia să te ferești cu cea mai mare pază — te-ai îndepărtat de credința datorită bisericii și ai fugit de blândețile ei îmbrățișări. Însă ea plină de grija mântuirii tale și iubitoare a slavei regale, ca să nu se întâmple cumva să cazi în prăpastie, sau să te prăbușești într'o năruire fără de îndreptare, sau să te afunzi în hăul primejdios al relelor, s'a străduit până acum să te scoată, ca pe un fiu prea iubit al ei, de pe calea rea și de la aplecările cele rele și să te recheme la faptele vrednice și la poteca mântuitoare și se străduiește încă cu multă osteneală să te întoarcă înapoi, punându-și toată râvna și dându-ți ajutor în multe chipuri, pentru ca de pe urma ostenelelor grijei sale să răsară belșugul rodului mult dorit. Căci credem că majestatea ta regală își amintește cum odinioară papa Nicolae al III-lea, înaintașul nostru de fericită amintire, tinzând cu tot dinadinsul la starea pașnică și liniștită a ta și a regatului Ungariei și dorind fierbinte ca, potolindu-se cu totul valorile furtunoase de care era atunci potopit acest regat, pe care — ce durere! — le mai sporește și acum vârtejul unei turburări necurmte — să readucă acest regat al Ungariei la foloasele limanului dorit, a hotărît să-l trimeată pe venerabilul nostru frate <Filip> episcopul de Fermo în acest regat, dându-i o misiune de încredere și însărcinându-l acolo cu slujba de legat, pentruca să poată mai lesne și mai cu folos lua măsuri cu privire la această stare; iar papa Honoriu al IV-lea, înaintașul nostru de sfântă amintire — când i-a ajuns la cunoștință că tu, urmând niște sfaturi nebunești, nesocotind religia creștină, fără să-ți pese de mântuire ta, spre disprețul majestații dumnezeiești, te-ai pus să închei, prin mijlocirea unor legături blestemate, o alianță cu Tătarii, Saraceni, Nogaii și păgânii, adoptând felul nelegiuit de trai mai ales după obiceiul acestor Nogai ¹⁾ și după ce ai alungat fără rușine pe soția ta, prea iubită întru Hristos fiica noastră E<lisabeta >²⁾ strălucita regină a Ungariei, ai cutezat să pângărești culcușul căsniciei tale, făcându-te deci urât și lui Dumnezeu și oamenilor — voind să te readucă la dorința unei vieți vrednice de laudă și ca să urmezi un fel chibzuit de traiu și-a trimis scrisoarea sa părintească și plină de dragoste, căutând în acest scop să te înduplece prin sfaturile mântuitoare și prin atentele indemnuri ale sale și ale altora ca, părăsind cu totul blestematele erezii ale Tătarilor și ale celorlați susnumiți, să primești îndărăt cu vrednicie pe regina pe care în chip nevrednic ai alungat-o și ținând-o și menținând-o în siguranță, să te porți cu ea ca un bărbat plin de dragoste de soț. Tu însă, rătăcind prin prăpăstiile necredinței și întorcându-te spre împietrirea unei blestemate nesupuneri, nu ai vrut să ascuți smerit de aceste sfaturi și indemnuri izvorâte din dragostea unui părinte iubitor, după cum ne desvăluie mărturia răsunătoare.

¹⁾ *Neugerii.* ²⁾ Numele ei adevărat era Isabella.

Noi însă cugetând cu grijă la starea ta și a țării și dorind mult să te readucem, cu ajutorul domnului, la gânduri mai bune și la fapte mântuitoare, ca să nu mai rătăcești a pagubă departe de staulul turmei dumnezești, trimitem la tine și în susnumitul regat al Ungariei ca pe un înger al păcii, pe venerabilul frate al nostru Benevenuto episcop de Gubbio, înfățișătorul celor de față, om chibzuit la sfat, împodobit de virtuți și prețuit de noi și de frații noștri pentru cinstea sa, încredințându-i slujba unui legat deplin acolo și în câteva alte părți.

Drept aceea, rugăm pe luminăția ta regească, o sfătuim și o îndemnăm cu stăruință ca, primind cu bunăvoință pe numitul episcop din respect pentru dumnezeire, pentru scaunul apostolic și pentru noi, și cinstindu-l cum se cuvine, să-i ascuți cuvintele cu smerenie și să le înțelegi cu luare aminte și să primești cu însuflețire, ca un fiu al binecuvântării, mântuitoarele lui sfaturi, îndemnuri și porunci, purtându-te în această împrejurare cu atât folos și vrednicie, încât să împaci și să câștigi milostivirea aceluia care dă mântuire regilor și principilor și pe care l-ai jignit în multe feluri, îmbrățișând blestemele erezii mai sus pomenite, ca să refaci slava pierdută a renumelui regal, nu fără lauda neprecupețită a muritorilor și să te poți învrednici din belșug de bunăvoința numitului scaun pe care bucuros o revărsăm asupra fiilor ascultători. Altminteri numitul scaun nu va putea să-ți ascundă că va lua împotriva ta și a sprijinitorilor tăi întru aceasta, măsuri duhovnicești și lumești după cum va cere și va socoti dreptatea.

Dat la Roma la sfântul Petru, în a treisprezecea zi înainte de calendele lui Iunie, în al treilea an al păstoririi noastre.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 492—493.

362

1290 Mai 20, Roma (sf. Petru).

Nicolae episcopul etc., prea iubitului fiu întru Hristos R<udolf> ilustru rege al Romanilor, mântuire etc. Suntem încredințați, prea iubite fiu, că tu, ca un principe catolic și credincios, îndreptându-ți mintea spre dorințele cerești, te arăți gata și pregătit pentru acele lucruri ce sunt plăcute înaintea celui de sus, care privesc propășirea mântuirii tale și prilejuiesc o necurmată sporire a credinței creștine. Credem că de bună seamă ai aflat ce purtare vrednică de muștrare, necinstită, ba chiar primejdioasă a avut până acum <Ladislau al IV-lea> regele Ungariei, care urmând niște sfaturi nebunești și ieșind din calea adevărului, fără să-i pese de religia creștină, se zice că mânat de îndrăzneala unei blestemate legături a încheiat o alianță cu Tătarii, Saraceni, Nogaii¹⁾ și cu păgânii — adoptând mai ales un fel de viață nelegiuită împreună cu suspomeniții Nogai și, după

¹⁾ Neugerii.

ce fără rușine și obraz a alungat pe propria sa soție, împodobită cu o obârșie regală și printr'o viață dusă cu cinste, anume pe prea scumpa noastră fiică întru Hristos, E<lisabeta> ilustra regină a Ungariei, înverșunându-se cu cruzime împotriva sa însuși și a vestitei case ungare, care de obicei strălucea prin regii ei catolici, nu s'a sfiit să pângărească culcușul căsniciei spre jignirea adâncă a majestății din ceruri, spre greaua pagubă a mântuirii sale și spre scandalul mulțimei credincioșilor. Dar noi, neputând răbda cu nepăsare lucruri atât de grozave și dorind, datorită prevederii scaunului apostolic, să se aducă în această pricină cu ajutorul domnului un leac potrivit, trinitem în țara Ungariei, ca pe un înger al păcii, pe venerabilul frate al nostru B<envenuto> episcop de Gubbio, bărbat împodobit cu virtuți și bine văzut de noi și de frații noștri pentru cinstea sa, încredințându-i slujba de legat deplin în numitul regat, precum și în părțile Dalmației, care de obicei e supusă regilor Ungariei și ale Austriei, Stiriei, Carintiei, Cumaniei și Bosniei, poruncindu-i printr'o altă scrisoare a noastră ca, dacă susnumiții Tătari, Saraceni, Nogai și păgâni ar cuteza să-și îndeplinească nelegiuitele lor gânduri împotriva închinătorilor în dreapta credință, pentru ca cruzimea lor să nu prindă putere spre paguba acestei credințe, să caute a propovădui cu râvnă cuvântul crucii, atât el însuși cât și alții în locul său, tuturor credincioșilor lui Hristos din suszisul regat al Ungariei și în celelalte părți asupra cărora se întinde legația lui și să îndemne norodul creștin să o îmbrățișeze cu suflet neșovăitor, împotriva lor și a acelora care se alipesc lor sau a acelora care-i sprijină în orice chip, de orice rang, dregătorie, stare sau condiție ar fi dânșii și de asemenea împotriva ereticilor care, după cât se spune, s'au adunat în unele din acele locuri supuse legației lui, venind din felurite părți ale lumii.

De aceea, rugăm pe înălțimea ta regală și o îndemnăm în numele fiului lui Dumnezeu tatăl, poruncindu-ți, spre iertarea păcatelor tale, ca, după ce vei fi cumpănit cu harnică chibzuire cât de mare știrbire ar suferi din această împrejurare credința catolică, să te străduiești să ajuți prin sfaturile, ajutorul și sprijinul tău nimerit, din respect pentru Dumnezeu, pentru scaunul apostolic și pentru noi, pe susnumitul episcop împotriva Tătarilor, Saracenilor, Nogailor și a păgânilor, când cu privire la această chestiune sau la alte treburi ce țin de sarcina sa de legat, vei fi rugat de numitul episcop ca să-i vii într'ajutor ca, după osândirea acelora, după înnăbușirea greșelilor și după deplina zădărniciere a mișleștilor lor uneltiri, tu să ai parte de marea plată din ceruri prin care se răsplătesc faptele evlavioase, iar noi să slăvim cucernicia ta regească prin multe laude întru domnul.

Dat în Roma la sfântul Petru, în a treisprezecea zi înainte de calendele lui Iunie, în al treilea an <al păstoririi noastre>.

În acelaș fel, nobilului bărbat A<lbert> duce de Austria, cu schimbările convenite în text.

In același fel, nobililor bărbați: ducilor, marchizilor, comiților, baronilor și tuturor credincioșilor lui Hristos din regatul Ungariei, din Austria, Stiria, Carintia, Cumania și din Bosnia, cu schimbările convenite în text.

In același fel, prea scumpului fiu întru Hristos <Venceslau al II-lea> regele ilustru al Boemiei, dată la Orvieto, în a zecea zi înainte de calendele lui August, în al treilea an <23 Iulie 1290>.

In același fel, nobililor bărbați: tuturor ducilor Poloniei, dată la Orvieto, în a zecea zi înainte de calendele lui August, în al treilea an <23 Iulie 1290>.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 495—496.

363

1290 Mai 21, Cheenk (R. P. Ungară).

Noi Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, prin cuprinsul celor de față dăm de știre tuturor celor interesați că deoarece privilegiul oaspeților noștri din Dej¹⁾ hotărât și rânduit din vechime, impune ca sarea pe care susnu-miții și-au dobândit-o în timpul iernii în schimbul lucrurilor lor mărunte²⁾, să fie slobodă și scutită de orice jurisdicție și autoritate a voevodului Transilvaniei și comitelui de Solnoc³⁾ sau a slujbașilor din comitate ai cămării noastre aflători în slujbă și ca noi să binevoim să-i păstrăm în libertatea lor așezată și rânduită din vechime.

Așa dar, noi, văzând că cererea suszișilor noștri oaspeți e dreaptă și întemeiată, am hotărât și rânduit să le păstrăm neschimbată această libertate, ce le-a fost dată și rânduită din vechime și am poruncit astfel ca sarea pe care și-au dobândit-o cu lucrurile lor mărunte să fie scutită de orice jurisdicție și autoritate a voevodului Transilvaniei și comitelui de Solnoc sau a slujbașilor cămării din comitate aflători în slujbă, iar <numiții oaspeți> să aibă voie deplină a o vinde și transporta până la octavele sfântului martir Gheorghe și niciun voevod sau slujbaș ai cămării din comitate să nu cuteze a-i supăra pentru această sare.

Dat la Cheenk⁴⁾, la sărbătoarea rusaliilor, în anul domnului o mie două sute nouăzeci.

Textul lat. la Zimmermann-Weruer, I, p. 166.

364

1290 Mai 27.

Ladislau, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Pentru

¹⁾ Deesvar. ²⁾ *pro rebus minutis*. ³⁾ Zomik. ⁴⁾ Așezare dispărută în teritoriul fostului județ Severin.

ca cele ce se săvârșesc în timp, să nu se piardă și să piară cu timpul, e obiceiul ca să fie întărite sau chiar statornicite pe veci prin mărturia scrisului, căci neclintit rămâne ce a fost întărit cu regeasca oblăduire. Drept aceea, prin rândurile de față voim să ajungă la cunoștința tuturor, că înfățișându-se înaintea noastră cetățenii din Bistrița ¹⁾ ne-au arătat o scrisoare deschisă a noastră pentru iertarea a două treimi din dările ²⁾ Bistriței și cu smerită rugăminte ne-au rugat să binevoim din milostivirea noastră regală să ratificăm acel act, să-l înnoim și să-l întărim printr'un privilegiu al nostru. Cuprinsul acestei scrisori deschise este următorul: <Urmează actul regelui Ladislau al IV-lea din 1268—1289>.

Așa dar noi, înduplecați de dreptele și legiuitele cereri ale mai sus pomeniților cetățeni ai noștri, am pus prin regeasca noastră bunăvoință ca acea scrisoare a noastră, fără răsături sau ștersături și fără vătămări în vreo parte a sa, ci cuprinzând întreg adevărul, să fie cuprinsă cuvânt cu cuvânt în cele de față și să fie reînnoită și întărită pe temeiul celor de față. Prin urmare pentru ca această binefacere făcută și hărăzită de noi mai sus zișilor cetățeni, să capete puterea unei veșnice trăinicii și nici cu curgerea vremurilor să nu poată sau să aibă putința cineva să o anuleze sau să o retragă, ci să dăinuiască pe veci până la fiii și fiilor lor, am dat acest privilegiu ³⁾ întărit cu puterea dublei noastre peceți.

Dat de mâna venerabilului părinte Grigore, din mila lui Dumnezeu, episcop de Cenad, iubitul și credinciosul vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului, o mie două sute nouăzeci, în a șasea zi înainte de calendele lui Iunie și în al optsprezecelea an al domniei noastre.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 166 — 167; Hurmuzaki-Densușianu I, I, p. 491

365

1290 <după luna Mai>.

Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos etc. Deoarece palatinul Omodeus de Aba...⁴⁾ a înfățișat majestății noastre regale privilegiul strălucitului domn regele Ladislau, prea scumpul nostru văr, în care am văzut că scrie cum numitul Omodeus, după moartea strălucitului rege Ștefan, pe când regele Ladislau din pricina fragedei sale vârste nu putea cârmui pe deplin meleagurile unui regat așa de întins, iar regatul Ungariei era pustiit în lung și în lat fără nici o deosebire de multe nenorociri și apăsări și mai ales de lupte lăuntrice; numitul palatin Omodeus, pentru slava măririi regale și pentru cinstea coroanei, a înfruntat cu mulțimea războinicilor săi felurite

¹⁾ *cives de Byzturche.* ²⁾ *tributum.* ³⁾ *litteras.* ⁴⁾ Lacună în textul latin publicat.

primejdii și lupte, în cursul cărora s'a ales cu retezarea degetului mic dela mâna dreaptă, pe când lupta bărbătește împotriva regelui Ottokar al Boemiei, contribuind cu credință la biruința în lupta glorioasă din expediția generală, în care zisul rege al Boemiei a fost ucis.

Apoi când obștea Cumanilor s'a răsculat în taină împotriva acestui rege Ladislau, stârnind la războiu furia tuturor forțelor sale barbare, acest palatin Omodeus rămânând nedeslipit de majestatea regală, cu înalta milostivire a lui Dumnezeu, a zdrobit și a frânt printr'o fericită izbândă nemăsurata sălbăticie barbară, fiind prinși și uciși mulți dintre ei, ceilalți toți căutându-și scăparea în fugă, s'au retras înapoi dincolo de hotarele țării pe cât le-au îngăduit împrejurările.

Iar atunci când necredinciosul neam al Tătarilor a năvălit cu toată oastea în regatul Ungariei, pustiind, dând foc și jefuind cumplit, precum îi este obiceiul, același palatin Omodeus ridicându-se împotriva Tătarilor, pe mulți dintre ei i-a trecut prin ascuțișul sabiei și a liberat mulțime de prinși, iar ca semn al biruinței a înfățișat regelui Ladislau zece capete de ale frunțașilor acelui neam necredincios.

După moartea strălucitului rege Ladislau, vărul nostru, când i-am urmat noi la domnie pe baza unui drept etern și prin rânduiala nașterii, numitul Omodeus palatinul, cu toți tovarășii și neamurile sale, s'a silit să ne stea alături cu un devotament atât de mare, încât ar ține prea mult să-l deslușesc cu deamănuntul, ba chiar a hotărât cu dărnicie să ne ofere în mâinile noastre toate moșiile sale atât cele de moștenire cât și cele dobândite, cu întăriturile și cetățile lor, spre a dispune noi de ele după placul înălțimii noastre, fie dăruindu-le pe deplin persoanei sale și moștenitorilor săi pentru serviciile lor însemnate, sau păstrându-le noi pentru a dispune altfel de ele, purtându-se cu atâta zel credincios față de noi din chiar primele clipe ale începutului domniei noastre, încât prin iscusința și prevederea lui, au fost cu ușurință înapoiate stăpânirii noastre multe întărituri și cetăți, care s'ar fi putut cuprinde doar cu cea mai mare trudă și osteneală.

Așa dar, ținând seama de meritele sale atât de mari, după sfatul venerabililor părinți: Lodomer, din mila lui Dumnezeu, arhiepiscop de Strigoniu și Ioan arhiepiscop de Calocca, cât și al episcopilor Andrei de Agria și Pasca de Nitria precum și al altor frunțași, baroni și sfetnici ai regatului nostru, am pus să se confirme numitului palatin Omodeus și prin el tuturor moștenitorilor săi, toate moșiile dobândite de el în timpul regelui Ladislau prin lupte atât de strălucite, adică posesiunea sau comitatul numit Ung. etc.

Spre amintirea acestui lucru . . . ¹⁾ am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceți, adăugând și cuprinzând spre mai mare cheazășie și pecețile mai sus numiților venerabili părinți.

¹⁾ Lacună în textul latin publicat.

Data de mâna chibzuitului bărbat, magistrul Teodor prepozitul bisericii de Alba, vice-cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și în primul an al domniei noastre.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 502 — 503.

366

<circa 1290, după luna Mai>.

...¹⁾ că nobilul bărbat, comitele Ehellews, fiul lui Ehellews din Rimetea²⁾, înfățișându-se în persoană înaintea noastră, a dat, a dăruit și a donat de bună voie cetatea sa de moștenire...¹⁾ Rimetea, — păstrându-și...¹⁾ și reținându-și proprietatea și dreptul de stăpânire a acestei cetăți — vecinilor săi, Secuii din Chezdi³⁾ și prin aceasta, urmașilor lor de pe Arieș⁴⁾, ca să o stăpânească pe veci atât timp cât acești Secui sau urmașii lor vor rămâne așezați pe râul Arieș, astfel că dacă <puterea> Tătarilor sau puterea...¹⁾ altcuiva, ridicându-se împotriva regelui ar intra în regatul Ungariei sau ar veni ca să pustiască, numiții Secui sau urmașii lor, câtă vreme vor rămâne lângă râul Arieș, cum spusese mai înainte, să aibă dreptul de a intra liber în zisa cetate a Trascăului, ca în cetatea lor de moștenire, împreună cu toate bunurile lor, pentru a se apăra pe ei, pe copiii și bunurile lor, în orice vreme și de război și de pace și să sălășluiască în ea ca în cetatea lor, însă proprietatea acestei cetăți Rimetea cu dreptul deplin de stăpânire <rămânând> deapănarea suszisului Ehellews.

Fragment de text lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 88 și Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 280 cu data aproximativă 1262—1272, respectiv 1257—1272. Pentru data adoptată cf. Karácsnyi, p. 100.

367

1290 <după luna Mai, Alba-Iulia>.

Capitulul bisericii din Transilvania tuturor credincioșilor lui Hristos, atât celor de acum cât și celor viitori, care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. De vreme ce odată cu scurgerea timpului trece și amintirea, e nevoie ca cele ce se săvârșesc în timp să fie întărite cu ajutorul scrisului pentru amintirea urmașilor. Drept aceea, prin cuprinsul celor de față voim să ajungă la cunoștința tuturor, că magistrul Ladislau, fiul voevodului Ladislau, înfățișându-se el însuși înaintea noastră, voind să deschidă o mână darnică față de comitele Petru, fiul lui Mihail de Boldur⁵⁾, — care deasemenea s'a înfățișat el însuși—drept oarecare răsplată pentru credincioasele slujbe pe care acesta

¹⁾ Iacună în textul latin publicat. ²⁾ *Torozko, Twrozko, Twrwzko* (Trascău), sat în raionul Turda (reg. Cluj). ³⁾ E vorba de scaunul săcuiesc Kezdi, care a alcătuit o parte a fostului jud. Trei-Sacune. ⁴⁾ *Aranius*. ⁵⁾ *Bulder*, sat în raionul Lugoj (reg. Timișoara).

le-a adus cu vrednicie numitului magistru Ladislau și față de care, — având în vedere bunurile ce ar fi trebuit dăruite comitelui Petru, această răsplată este — după cum a afirmat însuși magistrul Ladislau, cu totul neînsemnată; a dat și a hărăzit un pământ al său, în părăsire și de multă vreme lipsit de cultivatori ¹⁾, numit Vasary ²⁾ aflător în comitatul Bihorului și învecinat și mărginit la răsărit cu pământurile lui Petru și Pavel de Bagd ³⁾, la miazăzi cu pământul numit Cheged ⁴⁾, la apus cu pământurile satului numit tot Vasary, iar la miazănoapte cu pământul numit Kesow ⁵⁾, împreună cu toate folosințele și cu cele ce țin de el și anume: cu pământuri de arătură, păduri, crânguri, pășuni și fânațuri, între aceleași hotare și semne vechi, granițe sau margini cu care l-a avut și l-a stăpânit și magistrul Ladislau, — sus numitului comite Petru și, prin el, moștenitorilor acestuia și urmașilor acestor moștenitori, ca să-l aibă și să-l stăpânească nestrămutat și pe veci.

De asemenea, numitul magistru Ladislau s'a îndatorat ca pe a sa cheltuială și osteneală, să-l apere pe numitul comite Petru de pricini ce ar putea fi stârnite în viitor de cineva cu privire la pomenitul pământ.

Spre amintirea acestui lucru etc., în anul domnului o mie două sute nouăzeci.

Textul lat. în *Codex dipl. patrius*, VIII, p. 291—292.

368

1290 < după luna Mai, Alba-Iulia >

Cuprinsul celei de a doua scrisori a susnumitului capitlu, scrisoare căutată și regăsită de el, dată în anul domnului o mie două sute nouăzeci și la care s'a descoperit că lipsea data și numele domnilor ⁶⁾ ce se obișnuia a fi înscrise, după datina din bătrâni, de către capitlu în privilegiile sale, ne-a arătat că Ioan banul, fiul lui Magnus, înfățișându-se înaintea aceluiași capitlu, așa cum însuși declarase, a dat și a vândut susnumiților comite Nicolae și Andrei voevod și urmașilor lor, pe veci, pentru patruzeci de mărci, împreună cu toate folosințele și cele ce țin de el, un pământ numit Pânade ⁷⁾ aflat în comitatul Târnava ⁸⁾ și așezat lângă râul Târnava înspre miazănoapte, iar în partea de jos a aceluiași râu Târnava învecinându-se și întinzându-se la miazăzi de pământul numit Apathwlge al mânăstirii din Kere ⁹⁾ la răsărit de pământul numit Panka al comitelui Nicolae și al voevodului Andrei, fiii lui Andrei din Geoagiu ¹⁰⁾ la miazănoapte de pământul

¹⁾ *culloribus* ²⁾ Așezare dispărută în raionul Salonta (reg. Bihor). ³⁾ *Bwgnđ*, pustă aproape de orașelul Salonta (reg. Bihor) ⁴⁾ Pustă aproape de satul Ghiocrac, raionul Salonta (reg. Bihor). ⁵⁾ Pustă aproape de Salonta. ⁶⁾ *canonici*. ⁷⁾ *Panad*, sat în raionul Târnaveni (reg. Mureș). ⁸⁾ *Kyhwllw* ⁹⁾ Probabil e vorba de Cârța, raionul Tăgăraș (reg. Sibiu), unde a fost mânăstirea Cisterciților. ¹⁰⁾ *Gyogh*, sat în raionul Orăștie (reg. Hunedoara).

numit Ocnișoara ¹⁾ al acelorași fii ai comitelui Andrei, la răsărit pe lângă hotarul de jos al unui pământ Spătac ²⁾ până la amintitul râu Târnava.

După cum declarase însuși banul Ioan, el primise în întregime dela cumpărători amintita sumă și se îndatorase să apere cu strădania și cheltuielile sale pe sus însemnații comite Nicolae și Andrei voevod. Pârâții au făcut cunoscut, după cum s'a aflat, că pământul a fost a lor cumpărat din vremuri străvechi.

Rezumat latin în raportul inedit din 27 Octombrie 1413 al vice-voevodului Ladislau de Nadab, în arhiva fam. Suky Arh. Ist. a Filialii Acad. R.P.R. din Cluj.

369

1290 <după luna Mai>.

Prin mijlocirea unei scrisori privilegiale a capitlului din Arad ³⁾, din anul o mie două sute nouăzeci dela întruparea domnului, ce nu poartă data zilei în care a fost întocmită, am aflat că moșia Șimand ⁴⁾ a fost vândută pentru trei zeci și șase de mărci de argint fin de către nobilii: Dionisie; fiul comitelui Chanad și de către fiii săi, Ștefan și Pavel, din neamul Chanad, comitelui Zallas, fiul lui Moka, lui Filpe, fiul lui Toma, lui Pavel, ginerele lui Zallas, lui Toma, fiul lui Gheorghe, lui Hazuga, lui Ioan și Andrei, fiii lui Farkaș, lui Nicolae, fiul lui Matei, lui Ioan și Grigore, fiii lui Bene, lui Endere, fiul lui Endus, lui Augustin și Blasiu, fiii lui Bartolomeu, precum și lui Petru, fiul lui Sixtus, pentru a fi trecută pe veci prin moștenitorii moștenitorilor lor. <Vânzătorii> s'au îndatorat să apere, pe propria lor osteneală și cheltuială pe cumpărători împotriva oricui ar încerca în viitor să-i turbure.

Textul lat. în *Codex dipl. patrius*, VIII, p. 293

370

<1290—1301 după luna Mai>.

Capitulul bisericii din Transilvania pentru apărarea dreptului său a înfățișat un privilegiu al regelui Andrei în care, între altele am văzut și am găsit o parte privitoare la hotare... ⁵⁾ Această parte începe astfel: încep adică hotarele pământului Boz ⁶⁾ pe o creastă ⁷⁾ numită Enid, cu trei semne de hotar ⁸⁾ dintre care unul se află la miazănoapte de pământul Boz, celălalt la răsărit de satul Sângătin ⁹⁾

¹⁾ *Merkahuaya*, sat în raionul Aiud (reg. Cluj). ²⁾ *Sospathak*, sat în raionul Târnăveni (reg. Mureș). ³⁾ *Oradicensis* ⁴⁾ *Simand*, sat în raionul Criș (reg. Arad) ⁵⁾ Urmeaza câteva date relative la un proces din 1338 (rezumatul documentului de față fiind păstrat într'un act din acest an). ⁶⁾ *Buză*, sat în raionul Sebeș (reg. Sibiu) ⁷⁾ *berch* ⁸⁾ *mete terre* ⁹⁾ *Enid*, *Enig*, sat în raionul Sebeș (reg. Sibiu).

iar al treilea la miazăzi de satul Mondorf¹⁾, de aci, pe aceeaș creastă, se merge spre apus în vecinătatea numitului sat Mondorf care este al comitelui Henning²⁾ de Apold și pe aceeași creastă, ajunge la trei semne vechi dintre care unul este un stejar³⁾; de aci spre două semne și apoi urcă pe aceeași creastă până la două semne vechi, apoi spre două semne și apoi, între miazăzi și apus, pe aceeași creastă la două semne vechi iar de aci, peste obârșia văii numite Monoroswelg⁴⁾, ajunge la trei semne vechi, dintre care unul este al bisericii, al doilea al susnumitului Henning, iar al treilea al fiilor lui Chel, care erau acolo de față, <apoi> pe creastă, în vecinătatea lui Daniel și a fraților săi, fiii pomeniți ai lui Chel, se îndreaptă spre miazănoapte, coborând prin niște lăstărișuri și ajunge la două semne vechi; de aci, tot pe aceeași creastă, prin niște pământuri de arătură, coboară la un semn vechiu, aflat pe o movilă⁵⁾ de pe câmp și de aci, coborând, vine la două semne vechi care, fiindcă fuseseră dărâmate în parte cu prilejul aratului, le-au ridicat din nou părțile prin bună învoială. De aci coboară prin niște pământuri de arătură prin semne ce se înșiră două câte două și pe care părțile, prin bună învoială, le-au ridicat aici din nou și dă în râul numit Gârbova⁶⁾, pe care, trecându-l, ajunge la poalele dealului unde părțile au ridicat două semne, de unde, prin drumul din vale, se suie la un păr așezat la obârșia⁷⁾ aceluși drum, pe creastă, la două movile de hotar, ridicate din nou de către părți de fiecare parte a drumului, unde începe să aibă hotar comun cu satul Spring⁸⁾, ce este al susnumiților fii ai lui Chel, în a cărui vecinătate, pe aceeași creastă, se merge spre răsărit către două movile de hotar, de aci la alte două semne, apoi la alte două semne pe care părțile le-au ridicat din nou pe acea creastă prin bună învoială, de aci pe acea creastă se merge până la două semne vechi, apoi la alte două semne vechi pe care părțile au hotărât să le repare. De aci, cotind pe aceeaș creastă, puțintel spre miazănoapte, suie vârful unui muncel⁹⁾ așezat mai sus de satul Spring, pe care sunt două semne.

De aci <hotarul mergând> pe aceeași creastă, iar spre răsărit pe acolo unde dai de niște semne vechi, des așezate două câte două, dintre care unele fuscseră refăcute mai înainte, iar altele dărâmate, așa că nu se mai văd lămurit decât temeliele lor sau locul lor, de când s'au înmulțit acolo ierburile, se întoarce la capătul aceleeași creste, de unde coboară prin semănături la drumul mare, pe care se merge de la satul Boz la satul lui Alard¹⁰⁾ și la satul lui Pavel¹¹⁾, fiul lui Ladislau, care rămân la miazănoapte față de pământul Boz și, trecând acest drum, urcă spre sprânceana unui muncel numit Seeg, spre două semne ce se află

¹⁾ *Mondorh, Monodorh*, sat dispărut în raionul Sebeș (reg. Sibiu). ²⁾ În text se întâlnește și forma *Henneng*. ³⁾ *arbor twitölgy* (în ung.). ⁴⁾ *caput vallis Monoroswelg*. ⁵⁾ *monticulo*. ⁶⁾ *Orbowpatak* ⁷⁾ *in capite ipsius vie*. ⁸⁾ *Spreug*, sat în raionul Sebeș (reg. Sibiu) ⁹⁾ *monticulis* ¹⁰⁾ *Alardi villa*. ¹¹⁾ *Pauli villa*.

pe pământuri de arătură, de unde cotește oarecum spre miazăzi până la un semn vechiu, de aci la două semne reinnoite, dela care ajunge la pădure, în care înaintază puțin, cotește spre răsărit și suindu-se pe creastă, ajunge la două semne așezate sub stejari, dintre care unul este vechiu iar celălalt nou. De aci urcă spre vârful acelei creste la trei semne vechi unde ele se învecinează cu pământul Sângătin.

Rezumat lat. într'un document din 1338 în *Codex dipl. patrius*, VIII, p. 418—420; într'o formă mai completă la Zimmermann-Werner, I, p. 530—532.

371

<1290—1301 după luna Mai, Mintiu (Sătmar)>.

Prea măritului lor stăpân Andrei, din mila lui Dumnezeu, ilustrul rege al Ungarici, judele ¹⁾ și toți oaspeții din Mintiu ²⁾ închinăciune cu credință veșnică. Să ia cunoștință măria voastră că magistrul Ștefan și Pavel, fiii comitelui Mihail, în timpul războiului și turburărilor din țară ne-au dat neobosiți, atât nouă cât și altor sate slobode ale voastre, apărare și ocrotire de tot felul împotriva acelorora pe care i-a putut ajunge puterea lor.

Drept aceea rugăm cu umilință și smerenie pe măria voastră pentru ei, ca înălțimea voastră să nu întârzie a pleca urechea sa milostivă la dovezile de credință, pentru ca, văzând aceasta, să se înflăcăreze și alții pentru fapte credincioase.

< *Pe verso* >: Domnului rege.

Textul lat. în *Codex dipl. patrius*, VII, p. 313.

372

<1290—1301 după luna Mai>.

<Magistrul Pavel> comitele de Sătmar, de Bihor și de Crasna, dă seama regelui Andrei al III-lea, « după ce a întrebat pe toți nobilii din Sătmar și din Szabolcs și în deosebi după ce a aflat adevărul dela judecătorii acestor comitate », « că dreptul de patronat al mănăstirii Besterec ³⁾ (Szabolcs) aparține lui Benedict și Pavel, fiii lui Lukus ».

Regest după textul lat. din *Codex dipl. patrius*, VII, p. 315.

373

<1290—1301 după luna Mai, Oradea>.

Capitulul din Oradea dă seama lui Andrei al III-lea regele Ungariei, de punerea lui Pavel, fiul lui Urdug, în stăpânirea pământului Byr <comitatul Szabolcs, R. P. Ungară>.

Regest după textul lat. din *Codex dipl. patrius*, VII, p. 314.

¹⁾ *villicus*. ²⁾ *Nempty*. ³⁾ *Biztirch*.

<1290—1301 după luna Mai, Alba-Iulia >.

Capitulul bisericii fericitului arhanghel Mihail din Transilvania tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Prin rândurile acestea dăm de știre tuturor celor de față cât și celor viitori că Toma, fiul lui Petru de Oarda ¹⁾ <de Jos>, înfățișându-se el însuși înaintea noastră, a mărturisit că a dat, a predat și a vândut nestrămutat pentru douăsprezece mărci de argint fin comitelui Herbord, fiul lui Henneng de Vințu<de-Jos> ²⁾ o jumătate întreagă dintr'o moșie a sa, numită Boz ³⁾, nedeterminată, neîmpărțită și neseparată, fără hotare, semne sau margini, constând atât în pământuri arătoare cât și în altele, adică livezi, fânațuri, păduri, lăstărișuri și crânguri, așa cum a fost ținută și stăpânită din vechime de către strămoșii săi, ca s'o stăpânească pe veci prin fiii fiilor săi, iar suma amintită de douăsprezece mărci după cum singur a declarat numitul Toma, a primit-o în întregime dela zisul comite Herbord. Iar numita moșie se mărginește în spre miază-zi cu pământurile satului Mărcurea ⁴⁾, în spre apus cu pământurile lui Cheel, numite Spring ⁵⁾, iar în spre miază-noapte și răsărit, cu pământurile Cunța ⁶⁾.

Și pentru ca vânzarea și cumpărarea de față să dăinuiască veșnic, la cererea și stăruința lui Toma și a lui Herbord, mai sus numiți, am dat scrisoarea de față întărită cu puterea peceții noastre autentice.

Data în anul domnului . . . 7).

Textul lat. la Zimmermann-Weiner, I, p. 167—168.

<1290—1301, înainte de 24 Iunie >, Raad.

Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, credincioșilor săi din capitlul de Oradea, mântuire și milostivire. Grigore, fiul lui Apa, s'a plâns în fața noastră că Ladislau, fiul lui Luca, a ocupat cu silnicie și deține pe nedrept o mânăstire a sa numită mânăstirea lui Dionisie ⁸⁾, spre marea sa pagubă și daună.

Drept aceea, poruncim credinței voastre să trimiteți un om al vostru vrednic a da mărturie, în fața căruia omul nostru, venerabilul părinte episcop al aceluia loc ⁹⁾, pe temeiul privilegiului ce i s'a dat ¹⁰⁾ cu privire la susnumita mânăstire, să-l pună în stăpânirea pomenitei mânăstiri, dacă nu se va ivi nicio împotrivire;

¹⁾ *Warda*, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara). ²⁾ *Winc*, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara). ³⁾ *Buzd*, sat în raionul Sebeș (reg. Sibiu). ⁴⁾ *Rukmark*, sat în raionul Sebeș (reg. Sibiu). ⁵⁾ *Spreng*, sat în raionul Sebeș (reg. Sibiu). ⁶⁾ *Scekes*, sat în raionul Sebeș (reg. Sibiu). ⁷⁾ Partea inferioară a pergamentului a fost tăiată. ⁸⁾ *Dyenesmunustura*, în Zarand lângă Inău (reg. Arad.), azi dispărută. ⁹⁾ episcopul de Oradea. ¹⁰⁾ reclamantului.

iar de se vor ivi unii să se împotrivescă, să fie chemați înaintea noastră la sorocul ce li se va statornici și să ne scrieți numele celor ce s'au împotrivit.

Dat în valea Raad, în duminica dinaintea sărbătorii sfântului Ioan Botezătorul.

Textul lat. în *Codex. dipl. patrius*, VIII, p. 417.

376

<1290 Iulie — 1295 Aprilie 27>.

Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru cel ce dăruiește mântuirea. Prin rândurile de față voim să ajungă la cunoștința tuturor că, venind înaintea noastră Herbord, fiul lui Henneng de Vințul-de-Jos ¹⁾, ne-a arătat un privilegiu întocmit de biserica fericitului arhanghel Mihail din Transilvania, pentru cumpărarea unei moșii a sale numită Boz ²⁾, ce i-a fost predată de către Toma, fiul lui Petru de Oarda ³⁾, cerându-ne stăruitor să binevoim să ratificăm acel act și să-l confirmăm prin privilegiul nostru. Conținutul actului pomenit este următorul: <Urmează actul capitulului din Alba Iulia din 1290—1301 după luna Mai>.

Așa dar noi, dând încuviințarea noastră dreptelor cereri ale lui Herbord, am poruncit să se întărească prin autoritatea privilegiului nostru de față, actul mai sus pomenit al capitulului bisericii din Transilvania, făcând să fie cuprins în cele de față, fiind fără ștersături, fără răsături și <fără vătămare în vreo parte a sa>.

Spre amintirea și veșnica tărie a acestui lucru am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceti.

Dată de mâna chibzuitului bărbat magistrului Teodor prepozit al bisericii din Alba ⁴⁾, iubitul și credinciosul vice-cancelar al curții noastre...⁵⁾.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 168.

377

1290 Iulie 23, Roma.

Nicolae episcopul etc., nobililor bărbați frații: Ioan, Nicolae și Henric, fiii lui Henric, bani ai Slavoniei, mântuire etc. Nădăjduim cu tărie că voi, ca niște fii credincioși și cucernici, îndreptându-vă cugetele spre dorințele cerești, vă veți strădui să fiți gata și pregătiți pentru cele ce sunt plăcute înaintea celui de sus, ce privesc propășirea mântuirii voastre și prilejuiesc o necurmată creștere a cre-

¹⁾ Vinch, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara) ²⁾ Buzd, sat în raionul Sebeș (reg. Sibiu).
³⁾ Warda, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara) ⁴⁾ Székesfehérvár, oraș în R. P. Ungară.
⁵⁾ Partea inferioară a pergamentului a fost tăiată.

dinței creștine. Credem, că de bună seamă, a ajuns la urechile voastre cât s'a purtat de rău și de necuviincios, ba chiar primejdios <Ladislau al IV-lea> regele Ungariei etc. ¹⁾ de ori ce rang, dregătorie, stare, sau condiție ar fi ei și de asemenea contra schismaticilor și ereticilor, care din felurite părți ale lumii etc. ¹⁾ până la « a îndemna » ²⁾).

Așa dar rugăm noblețea voastră și o îndemnăm întru fiul lui Dumnezeu tatăl, poruncindu-vă spre iertarea păcatelor voastre, ca, ținând seamă cu luare aminte că prin această faptă credința catolică suferă o mare știrbire, împotriva Tătarilor, Saracenilor, Nogailor ³⁾, păgânilor, schismaticilor și ereticilor și a acelor ce se alătură celor mai sus numiți, mai înainte pomenitului episcop, din respect pentru Dumnezeu, pentru scaunul apostolic și pentru noi etc. până la « să slăvim » cu schimbările convenite ²⁾).

Dat în ziua a zecea înainte de calendele lui August. In anul al treilea.

In același fel, nobilului bărbat Grigore, fiul decedatului Grigore, ban al Slavoniei.

In același fel, nobilului bărbat Roland voevodul Transilvaniei ⁴⁾ și fraților săi.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densușianu, J, 1, p. 497.

378

1290 Septembrie 9, Orvieto.

Nicolae episcopul etc., preaiubitului întru Hristos fiu R<udolf> ilustrul rege al Romanilor, mântuire etc. Cugetând cu luare aminte la marea ta cucernicie și la zelul respectului filial față de maica biserică romană prin care încă de mult ai strălucit, suntem mânați de o credință statornică și credem cu nădejde neclintită că tu, ca un principe catolic te vei arăta gata și pregătit pentru acele lucruri ce sunt plăcute înaintea regelui de sus, ce răspund vederilor scaunului apostolic și privesc propășirea mântuirii tale și sporirea dreptei credințe. Negreșit chiar dacă duhul neobosit al sus zisului scaun apostolic a purtat plin de râvnă o grijă atentă pentru buna stare a tuturor regatelor în care înfloresc cultul credinței catolice, totuși încă din vremurile de mult trecute față de starea de înflorire și de închinare a regatului Ungariei s'a arătat veghetoare și atentă, prin stăruința unei griji mai iubitoare și printr'un zel deosebit și nici nu încetează să dea dovadă de o necurmată râvnă și ca o mamă plină de grijă s'a străduit să lucreze atât prin misiunile potrivite ale unor legați, după cum cerea starea vremurilor, cât și prin multe și felurite chipuri ca regatul acesta, care de obicei dădea fii credincioși,

¹⁾ Prescurtat in textul original. ²⁾ Indicație de cancelarie. ³⁾ *Neugeri*. ⁴⁾ *Ultrasilvanus*.

să propăşească în pace şi în linişte, să fie plăcut în faţa lui Dumnezeu; ca ea, <biserica>, să aducă mântuire şi folos locuitorilor numitei ţări, prin care se dobândeşte slava fericirii cereşti, să-şi adâncească rădăcini trainice şi să fie păstrată printr'o statornică silinţă în aceeaşi <ţară> ¹⁾ care precum se ştie ţine de biserica romană.

De aceea, papa Nicolae al III-lea, înaintaşul nostru de fericită amintire, după cum se ştie, <ajungând la cunoştinţa lui primejdia puternicelor turburări care ameninţau în vremea răposatului <Ladislau al IV-lea> regele Ungariei de curând dispărut şi alte lucruri ce se săvârşeau acolo cu o blestemată îndrăzneală spre nuarea pagubă a credinţei creştine, călcându-se în picioare libertatea bisericească, fiind prigoniti în felurite chipuri prelaţii, bisericile, mănăstirile şi alte lăcaşuri cucernice ale pomenitului regat; voind el să facă acestor primejdii mari şi pagubelor preoţimii, baronilor şi poporului aceluiaşi regat, făcându-i-se milă ¹⁾ a trimis cu titlul de legat deplin în numita ţară pe venerabilul nostru frate <Filip> episcopul de Fermo, bărbat înţelept şi chibzuit, împodobit cu virtuţi şi iubitor de dreptate, ca să îndrepte abuzurile şi greşelile, să le reformeze cu prevedere şi să înlăture lucrurile nedrepte, să distrugă relele şi să răsădească virtuţile şi să întâmpine aceste primejdii cu ajutorul harului ce i-a dăruit <domnul> ¹⁾. Prin munca prevăzătoare şi chibzuita înţelepciune a acestui <legat> au fost rânduite şi statornicite multe lucruri privitoare la buna şi laudabila stare a feţelor bisericeşti şi a mirenilor acestui regat, lucruri plăcute în ochii majestăţii divine şi rodnice atât pentru regatul însuşi cât şi pentru locuitorii săi.

Noi însă, împlinindu-ne datoria sarcinii de păstor, luând seama cu bunăvoinţă la nevoile şi turburările nenumărate, zăzaniile grave şi neînţelegerile primejdioase aduse la cunoştinţa scaunului apostolic în repetate rânduri, <turburări> prin care numitul regat a fost turburat din multele vine ale celui ce domnea acolo şi după chipul unui părinte binevoitor care nu trece cu vederea necazurile fiilor săi, compătiniind cu dragoste cucernică jalnica şi primejdioasa stare a numitului regat, am hotărît pe când eram încă în oraşul <Roma>, iar suspomenitul rege mai trăia încă, să trimitem, întocmind chiar scrisoarea noastră cu privire la această legaţiune, pe venerabilul nostru frate <Benvenuto> episcop de Gubbio — om prevăzător şi chibzuit, iubitor de dreptate şi preţuit de noi şi de fraţii noştri pentru cinstea sa în toate privinţele, aducătorul acestei scrisori — în susnumitul regat, încredinţându-i sarcina de legat deplin în acest regat şi în unele provincii.

Cum însă din pricina morţii aceluşi rege se ştie că acest regat are tot atâta nevoie de prezenţa acestui legat şi de aceea se şi duce în persoană în pomenita ţară şi cum există teama ca nu cumva Tătarii, Saraceni, păgânii, Nogaii şi chiar

¹⁾ Intregire după scrisoarea lui Nicolae al IV-lea adresată legatului Benvenuto episcop de Gubbio, la 8 Septembrie 1290, scrisoare în care trimite o indicaţie de cancelarie omisă la Hurmuzaki-Densuşianu (cf. Theiner, I, p. 366).

ereticii și ceilalți necredincioși, a căror mulțime nenumărată, după cum afirmă oameni vrednici de crezare, se revarsă în acele regiuni, mânați de o neiertată nebuunie și stârniți de cutezanța unei blestemate îndrăzneli, să nu pună la cale pentru turburarea numitului regat o cotropire și o năvălire nelegiuită, spre jignirea lui dumnezeu, ocara creștinătății, paguba credinței și grozava vătămare a credincioșilor ce locuiesc în acel regat, rugăm luminăția ta regească și o îndemnăm în numele fiului lui dumnezeu tatăl, poruncindu-ți spre iertarea păcatelor tale, ca dacă numitul legat ți-o va cere, tu ca un rege strălucit și credincios, ca un principe catolic și cucernic, din respectul pentru dumnezeire, pentru scaunul apostolic și pentru noi, ca și pentru sporirea mântuirii și slavei regale, să vii în ajutorul numitului legat, — ca unuia ce este slujitorul lui dumnezeu și lucrătorul lui Isus Hristos, împotriva Tătarilor, păgânilor și a celorlalți mai sus numiți — prin sfaturile, sprijinul și ocrotirea ta prielnică, așa încât fiind înnăbușite blestematele lor rătăcirii, zădărnicit gândul lor rău și nimicite cu desăvârșire mișeleștile lor uneltiri, tu să ai parte de răsplata din ceruri și să se întindă vestea laudei aduse <ție> de oameni, iar noi să slăvim prin laudele noastre îmbelșugate întru domnul cucernicia regească pe care dorim s'o găsim plină de izbândă în această privință.

Dat la Orvieto, în a cincea zi înainte de idele lui Septembrie, în al treilea an.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 498—499.

379

<1290 Noembrie 2—4>.

<Andrei al III-lea regele Ungariei dă un act cu privire la satul Nyarhid. In lista demnitarilor între alții>: Roland voevodul Transilvaniei, Andrei comite de Sibiu.

Textul lat. păstrat fragmentar, la Knauz, II, p. 302, (pentru datare cf. Zimmermann-Werner, I, p. 169).

380

<1291—1300, Alba-Iulia>.

Capitulul din Alba-Iulia, la intervenția lui Blasiu, fiul comitelui Herbord, întărește actul numitului capitolu cu privire la pământul Sâncel¹⁾ cumpărat de comitele Herbord și de fratele acestuia Laurențiu cu cinci mărci <cf. actul aceleuiași capitolu din 1252>.

Regest la Zimmermann-Werner, I, p. 130 (cu indicația: 1277—1300).

¹⁾ sat în raionul Târnăveni (reg. Mureș).

<1291—1294, Oradea>.

<Socotelile de dijme ale episcopiei de Oradea>.

< . . . dreptul > de dijmă din Nyir.

<De asemenea în satul > Hodoș ¹⁾	76 ²⁾ de capecie ³⁾ .
<De asemenea în > satul Benke o sută de capecie.	
<De asemenea în > satul Cosme ⁴⁾ ,	65 <capecie>.
<De asemenea în > satul Ianka ⁵⁾	30.
<De asemenea în > Cadea Mică ⁶⁾	30.
<De asemenea în > Săcuieni ⁷⁾	50.
<De asemenea în > Maria ⁸⁾ două sute de capecie.	
<De asemenea în > Star ⁹⁾	54.
<De asemenea în > Vaida ¹⁰⁾	40.
<De asemenea în > Cadea Mare ¹¹⁾ domnului	20 fără una.
<De asemenea în > Sălacea ¹²⁾	18.
<De asemenea în > Puchey ¹³⁾	25.
<De asemenea în > Roșiori ¹⁴⁾	12.
<De asemenea în > Cubulcut ¹⁵⁾	17.
<De asemenea în > Cherechiu ¹⁶⁾ al lui Ioan	86.
<De asemenea în > Cherechiu ¹⁶⁾ al lui Gall	9.
<De asemenea în > Parhida ¹⁷⁾	25.
<De asemenea în > Olosig ¹⁸⁾	18.
<De asemenea în > Veed ¹⁹⁾	12.
<De asemenea în > Niuved ²⁰⁾	10.
<De asemenea în > Sântimreu ²¹⁾	10.

1) Sat în raionul Oradea (reg. Bihor). 2) Numerele romane din textul original au fost înlocuite în traducere cu cifre arabe, folosirea acestora fiind mai practică. 3) *Capecia*, dijmă din recoltă din suopi. Capetia înseamnă însă și a 1/4-a parte din valoarea unui florin 4) Așezare dispărută lângă Roșiori (raionul Săcuieni, reg. Bihor). 5) *villa Ivance*, sat lângă Diosig, în raionul Săcuieni (reg. Bihor) 6) *Kaga Cosme*, sat în raionul Săcuieni (reg. Bihor). 7) *Zekulhyd*, în raionul cu același nume (reg. Bihor). 8) *Kismaria*, sat în comit. Bihor (R. P. Ungară). 9) *Esztár*, sat în comit. Bihor (R. P. Ungară). 10) *Woyada*, sat în raionul Oradea. 11) *Kaga domini*, sat în raionul Săcuieni. 12) *Zoloch*, sat în raionul Marghita (reg. Bihor). 13) *Pocsağ*, sat în comit. Bihor (R. P. Ungară) 14) *viilla Drug*, sat în raionul Oradea. 15) *Kubulkut*, sat în raionul Săcuieni. 16) *Kercky*, sat în raionul Săcuieni. În Evul Mediu au existat două sate Cherechiu (*Egyházás* sau *Alsókerecki* și *Felső-sau Kiskerecki*). 17) *Priuardhyda*, sat în raionul Oradea (reg. Bihor) 18) *Engolozy* sat în raionul Săcuieni. 19) Așezare dispărută între Albis și Săcuieni 20) *Neveg*, sat în raionul Oradea. 21) *in sancto Emerico*, sat în raionul Oradea.

<De asemenea în> Kereky Mihai ¹⁾	34.
<De asemenea în> Teluky ²⁾	15.
<De asemenea la fiii lui> Buda	12.
<De asemenea în> Molunzeg ³⁾	8.
<De asemenea în> Diosig ⁴⁾	74.
<De asemenea în> Noger ⁵⁾	34.
<De asemenea în> Egged ⁵⁾	22.
<De asemenea în> Noger	11.
<De asemenea în> Sarfeu ⁵⁾	40.
<De asemenea în> Tulukd ⁶⁾	4.
<De asemenea în> Belperch ⁷⁾	4.
De asemenea în Valea lui Mihai ⁸⁾ o sută	40.
De asemenea în Valea lui Mihai	70.
De asemenea în Kunchey ⁹⁾	24.
De asemenea în Voievozi ¹⁰⁾	33.
De asemenea în Bogus ¹¹⁾	90.
De asemenea în Debrețin ¹²⁾	90.
De asemenea în Debrețin Dosa	2.
De asemenea în Debrețin al lui Petru	9.
De asemenea în Pata ¹³⁾	8.
De asemenea în Perch ¹⁴⁾	44.
De asemenea în Zebus ¹⁵⁾ 60 și toți acolo	40 fără una.
De asemenea la Notk ¹⁶⁾	22.
De asemenea la Ștefan	18.
De asemenea în Samsun ¹⁷⁾	12.
De asemenea la Notk ¹⁶⁾	10.
De asemenea în Sarang ¹⁸⁾	31.
De asemenea la Erdeu ¹⁹⁾	47.

1) Probabil e vorba de Cherechiu. 2) Nu e vorba de Telechiu (raionul Aleșd). 3) În Evul Mediu se găsesc mai multe așezări cu acest nume. 4) *Gyozeg*, orașel în raionul Săcuieni. 5) Așezare dispărută lângă Diosig. 6) Așezare dispărută aproape de Săcuieni. 7) *Vámospercs*, sat în comit. Hajdu (R. P. Ungară) 8) *Nogmihal*, orașel în raionul Săcuieni. 9) Așezare dispărută între Valca lui Mihai și Tarcea. 10) *Kenez*, sat în raionul Săcuieni. Vechiu nume rom. Chiniz. 11) *Hajdubagos*, sat în comit. Bihar (R. P. Ungară). 12) *Debruchim*, oraș în R. P. Ungară. 13) Așezare dispărută aproape de Săcuieni. 14) *Mikepercs*, sat în comit. Hajdu (R. P. Ungară) 15) Pusta Szepes, aproape de Debrețin (R. P. Ungară) 16) Așezare dispărută în același ținut. 17) *Hajdusamson*, sat aproape de Debrețin (R. P. Ungară). 18) *Sáránd*, sat în comit. Bihar (R. P. Ungară) 19) *Hosszupalyi*, sat în comit. Bihar (R. P. Ungară).

De asemenea la Solomon ¹⁾	9.
De asemenea la Dionisie ¹⁾	26.
De asemenea același Dionisie	10.
De asemenea în Wýlak ²⁾	7.
De asemenea în Wanchud ³⁾	40.
De asemenea Wýlak	17.
De asemenea în Guzar ⁴⁾	8.
De asemenea în Gabrian ⁵⁾	75.
De asemenea în Bolch ⁶⁾	16.
De asemenea în Kuachý Apa ⁷⁾	40.
De asemenea la Apa	50 fără r.
De asemenea la Nicolae de Zala ⁸⁾	28.
De asemenea Nicolae, fiul lui Vece	6 capecie.
De asemenea în Zýgetý ⁹⁾	4 capecie.
De asemenea în ... ¹⁰⁾	

. . . dreptul de dijnă al districtului Nyr.

<De asemenea în> satul Benke	76 de capecie.
<De asemenea în> satul Hodoș ¹¹⁾	83 de capecie.
<De asemenea în> satul Bogus ¹²⁾	60 de capecie.
<De asemenea în> satul Diosig ¹³⁾	60 de capecie.
<De asemenea în> satul Voievozi, al comitelui Serefyl	17 capecie.
<De asemenea în> Săcueni al voevodului	57 capecie.
<De asemenea în> satul Cadea Mare, al comitelui Chak	38 de capecie.
<De asemenea în> Cadea Mică, comitelui Cosma	17 capecie.
<De asemenea în> satul Valea lui Mihai,	49 de capecie.
<De asemenea în> satul Apa Kuachy,	14.
<De asemenea în> satul Sălard ¹⁴⁾ al voevodului	42.
<De asemenea în> satul Notk	30 capecie.
<De asemenea în> satul Parhida, al comitelui	122 de capecie.
<De asemenea în> satul Sarag,	17 de capecie.
<De asemenea în> satul comitelui Petru fiul D<rv>g	15 <în> Sarfeu.

¹⁾ sat în comit. Bihor (R. P. Ungară). ²⁾ Ujlak, așezare dispărută aproape de Berettyószentmárton în comit. Bihor (R. P. Ungară) ³⁾ Vancsod, sat în comit. Bihor (R. P. Ungară). ⁴⁾ Guszár, așezare dispărută lângă Berettyószentmárton în comit. Bihor (R. P. Ungară). ⁵⁾ Gáborján, sat în comit. Bihor (R. P. Ungară). ⁶⁾ Așezare dispărută lângă Berettyószentmárton (R. P. Ungară) ⁷⁾ Puszta-Kovacs, cătun lângă Berettyószentmárton (R. P. Ungară). ⁸⁾ Sálhida, așezare dispărută lângă Hencida în comit. Bihor (R. P. Ungară) ⁹⁾ Așezare dispărută lângă Biharia (raionul Oradea) ¹⁰⁾ Lacună în textul latin publicat. ¹¹⁾ Hudus sat în raionul Oradea (reg. Bihor). ¹²⁾ Hajdubagoș, sat în comit. Bihor (R. P. Ungară). ¹³⁾ Gyozug, orașel în raionul Săcueni. ¹⁴⁾ Zalard, orașel în raionul Oradea.

<De asemenea în> Egged	30 de capecie.
<De asemenea în> Sălacea	30 de capecie.
<De asemenea în> Guzar, al comitelui Z.	10 capecie.
<De asemenea în> ... ¹⁾ Zebus	18 capecie.
<De asemenea în> Pochey, a lui Solomon	17 capecie.
<De asemenea în> satul Bolch Apa	12 capecie
<De asemenea în> Teleky, al lui Dionisie, fiul lui Erdeu,	6 capecie.
<De asemenea în> Valea lui Mihai, al lui Nicolae	31 de capecie.
<De asemenea în> satul Peerch,	25 de capecie.
<De asemenea în> Pauli Erdeu ²⁾	33 de capecie.
<De asemenea în> Pauli al lui Solomon	10 capecie.
<De asemenea în> Pauli al lui Dionisie	16 capecie.
<De asemenea în> Dăbrețin Dosa	16 capecie.
<De asemenea în> Dăbrețin al lui Petru	10 capecie.
<De asemenea în> Dăbrețin Rufoyn	44 de capecie.
<De asemenea în> B<och> Rufoyn	23.
<De asemenea în> Gabrian, al banului Rufoyn	43 de capecie.
<De asemenea în> ... ¹⁾ Rufoyn	60 capecie.
<De asemenea în> ... ¹⁾ ne al banului R. ³⁾	4 capecie.
<De asemenea> Dionisiu, fiul lui Pavel	11 capecie.
<De asemenea în> Noger, al lui Petru fiul lui D<rv>g	34 de capecie.
<De asemenea în> Niuved al lui Ioan, fiul lui Reynold	7 capecie.
<De asemenea în> Saulhyda ⁴⁾ al lui Nicolae de Zala	9 capecie.
<De asemenea în> satul Chesereu ⁴⁾	10 capecie.
<De asemenea în> satul Mōrtunus al fiului lui Barnaba	12 și jumătate de capecie.
<De asemenea în> sfântul Dionisie dela Bech ⁵⁾	7 capecie.
<De asemenea în> sfântul Dionisie Nicolae fiul lui Vece	3 capecie.
<De asemenea la> Voevodul	16 capecie.
<De asemenea în> Vylak Zolouch	10 capecie.
<De asemenea în> satul lui Cosma cel mic ⁶⁾	60 de capecie
<De asemenea în> satul lui Petru în Nyr ⁷⁾	3 capecie
<De asemenea în> Roșiori ⁸⁾	7

¹⁾ Lacună în textul latin publicat. ²⁾ Hossunpalvi Monostorpalyi în comit. Bihor (R. P. Ungară) ³⁾ *Rufoyn?* ⁴⁾ *Keseru*, sat în raionul Săcuieni. ⁵⁾ Szent-Diénes, așezare dispărută lângă Berettyószentmárton comit. Bihor (R. P. Ungară). ⁶⁾ *Cosma parvi*. ⁷⁾ *Galos Petreu*, sat în raionul Săcuieni. ⁸⁾ *Nogdurugfeleg haz*, sat în raionul Oradea.

De asemenea în satul Myko al fiului lui Martaleus 6 zis Veed.	
De asemenea Zegun din Perch	7 capecie.
De asemenea satul Zlouch zis Vanchud	20 capecie.
De asemenea la domnul Medus	2 capecie.
De asemenea în satul soției lui Galus	7 capecie.
De asemenea în satul Bolch Ders,	10 capecie.
De asemenea în Satul Nou ¹⁾ al banului Nicolae	20 de capecie.
De asemenea Epipaul ²⁾ al banului Nicolae	13.
De asemenea în satul Zudus ³⁾ de	24.
De asemenea satul nou Zoluoc al comitelui Moria ⁴⁾	93 de capecie.
De asemenea satul Abram ⁵⁾	7 capecie.
De asemenea satul donului episcop Vayda ⁶⁾	13 capecie.
De asemenea satul Olosig ⁷⁾	30 de capecie.
De asemenea în satul lui Ivanka, fiul lui Odun ⁸⁾	20 de capecie.
De asemenea satul lui Ioan de Cherechiu	42 de capecie.
De asemenea satul lui Mihail de Cherechiu	30 de capecie.
De asemenea satul Gyozege hiduege ⁹⁾	30 de capecie.
De asemenea în satu . . . ¹⁰⁾	

Gheorghe ne-a plătit 6 mărci ¹¹⁾. Precum și două mărci în postav ¹²⁾. De asemenea uua în fier. De asemenea trei mărci și jumătate. De asemenea trei mărci. De asemenea o marcă. De asemenea o marcă și un fertun. De asemenea o marcă. De asemenea un fertun și jumătate.

Gheorghe ne-a plătit nouă 28 mărci, șase pense ¹³⁾ și jumătate. De asemenea a plătit două mărci și jumătate fără șase capecie. În contul ¹⁴⁾ magistrului Ștefan ne-a plătit nouă două mărci și jumătate fără șase capecie, din care magistrul Ștefan nu ne-a plătit nimic, deși le-a primit în contul nostru. Preotul Andrei și Gheorghe ne-au plătit nouă 61 pense. De asemenea 11 mărci, fără 40 dinari, socotite cu 10 pense ¹⁵⁾.

Zudus, ne e dator cu un fertun ¹⁶⁾. Fratele nostru Mihail cu un fertun. De asemenea cel din Sălacea datorează șapte capecie.

¹⁾ Berettyáújfalu, orașel în comit. Bihar (R. P. Ungară) ²⁾ Herpaly, așezare dispărută în comit. Bihar (R. P. Ungară) ³⁾ Szodos, așezare dispărută, în comit. Bihar (R. P. Ungară). ⁴⁾ Nagymaria, pustă în comit. Bihar (R. P. Ungară) ⁵⁾ *Abraam*, sat în raionul Marghita. ⁶⁾ *Voyada*, sat în raionul Oradea. ⁷⁾ *Olozi*, sat în raionul Săcueni. ⁸⁾ E vorba de satul Adoni (raionul Săcueni) ⁹⁾ Așezare dispărută lângă Diosig (raionul Săcueni). ¹⁰⁾ Lacună în textul latin publicat. ¹¹⁾ Însemnările în formă subiectivă, observă editorul, sunt făcute de Benedict episcop de Oradea (1291—1296) ¹²⁾ *in panno* ¹³⁾ *pensa*, monedă de socoteală; o pensă cuprindea 40 de dinari. ¹⁴⁾ *ad rationem*. ¹⁵⁾ *Item XI. Marcas minus XL denariis cum X. pensis computando*. O marcă avea la început 4 pense, apoi ea cuprindea un număr mai mare: 5, 6, 8, 9, 10 sau 12 pense ¹⁶⁾ *Tenetur nobis in fertone*.

Ambrozie și Petru ne-au plătit nouă 15 pense. De asemenea au plătit patru mărci și jumătate. De asemenea 60 de dinari. De asemenea 36 pense și jumătate, socotind în toate timpurile mereu zece pense pentru o marcă. De asemenea 15 pense. De asemenea 7 pense.

<De asemenea în> ... 1) Biharia 2) o sută și 20 de capecie.	
<De asemenea în> satul lui Nicolae din Mezeu 3)	46 de capecie.
<De asemenea în> satul lui Zaharia	10 capecie.
<De asemenea în> satul Tăutelec 4)	30 de capecie.
<De asemenea în> satul Alba 5)	22 de capecie.
<De asemenea în> satul lui Pavel 6)	12 capecie.
<De asemenea în> satul Uilacul de Munte 7)	20 de capecie.
<De asemenea în> satul Adam 8)	12 capecie.
<De asemenea în> satul Latabár 9)	15 capecie.
<De asemenea în> satul Ciuhoiu 10)	20 de capecie.
<De asemenea în> satul Sisterea 11)	26 capecie.
<De asemenea în> satul Fegernic 12)	10 capecie.
<De asemenea în> satul Almașul-Mic 13)	6 capecie.
<De asemenea în> Poclusa de Bărcău 14)	18 capecie.
<De asemenea în> satul Chislaz 15)	12 capecie.
<De asemenea în> satul Sânlazăr 16)	10 capecie.
<De asemenea în> satul Santusy 17)	10 capecie.
<De asemenea în> satul lui Dionisie 18)	8 19) capecie.
<De asemenea în> satul Chiraleu 20)	32 de capecie.
<De asemenea în> satul Tăuteu 21)	10 capecie.
<De asemenea în> satul Suplacul de Bărcău 22)	20 de capecie.
<De asemenea în> satul Misca 23)	14 capecie.
<De asemenea în> satul Mogh 24)	18 capecie.

1) Lacună în textul latin publicat. 2) *Byhor*, orașel în raionul Oradea. 3) *Mezőfalva*, cătun lângă Biharia (raionul Oradea) 4) *Toutteluk*, sat lângă Biharia (raionul Oradea). 5) Așezare dispărută lângă Biharia (raionul Oradea). 6) Evorba despre Paleu, sat lângă Biharia (raionul Oradea) 7) *Vylak*, sat lângă Biharia (raionul Oradea) 8) *Adami*, pustă în apropiere de Nagykerki comit. Bihor (R. P. Ungară) 9) *Latabar*, așezare dispărută lângă Biharia. (raionul Oradea) 10) *Chuey*, sat în raionul Săcueni. 11) *Suhtur*, sat în raionul Oradea. 12) *Feguermuk*, sat în raionul Marghita. 13) *Alumas*, sat în raionul Marghita 14) *Puklusteluk*, sat în raionul Marghita 15) *Laaz*, sat în raionul Marghita 16) *Lazăr*, sat în raionul Marghita 17) *Sanci*, așezare dispărută în interiorul com. Mișca, raionul Marghita 18) *Dieneș*, așezare dispărută în raionul Marghita. 19) IIX. 20) *Kyraly*, sat în raionul Marghita 21) *Toty*, sat în raionul Marghita 22) *Zeplak*, sat în raionul Marghita 23) *Mykche*, sat în raionul Marghita 24) Așezare dispărută lângă Borumlaca, în raionul Marghita.

< Arhidiaconatul de Călata: >

<De asemenea în> satul Fughiu ¹⁾	50 de capecie.
<De asemenea în> satul Ineu ²⁾	52 de capecie.
<De asemenea în> satul Sabolciu ³⁾	20 capecie.
<De asemenea în> satul Tileagd ⁴⁾	40 de capecie.
<De asemenea în> Posjalaca ⁵⁾	10 capecie.
<De asemenea în> satul Telechiu ⁶⁾	10 capecie.
<De asemenea în> satul Lugașul de Jos ⁷⁾	18
<De asemenea în> satul Aleșd ⁸⁾	12 capecie.
<De asemenea în> satul Borod ⁹⁾	21 de capecie.
<De asemenea în> satul Vruzteľuk ¹⁰⁾	10 capecie.
<De asemenea în> Birtin ¹¹⁾	40 de capecie.
<De asemenea în> Buteni ¹²⁾	15 capecie.
<De asemenea în> Văleni ¹³⁾	20 de capecie.
<De asemenea în> Almașu ¹⁴⁾	13 capecie.
<De asemenea în> Dretea ¹⁵⁾	10 capecie.
<De asemenea în> Resigia ¹⁶⁾	7 capecie.
<De asemenea în> Sfăruș ¹⁷⁾	10 capecie.
<De asemenea în> Almașu	14 capecie.
<De asemenea în> Băbiu ¹⁸⁾	10 capecie.
<De asemenea în> Zam ¹⁹⁾	6 capecie.
<De asemenea în> Mykse ²⁰⁾	20 de capecie.

< Arhidiaconatul de Bihor: >

<De asemenea> în Sântion ²¹⁾	42 de capecie.
<De asemenea> în satul Bors ²²⁾	9 capecie.
<De asemenea> în satul Bors	5 capecie.
<De asemenea> în Artand ²³⁾	15 capecie.

1) *Endy*, sat în raionul Oradea 2) *Jencu*, sat în raionul Oradea 3) *Zobolch*, sat în raionul Oradea 4) *Telegd*, sat în raionul Aleșd. 5) *Pousalaka*, sat în raionul Aleșd 6) *Telutky*, sat în raionul Aleșd 7) *Lugas*, sat în raionul Aleșd 8) *Elusd*, sat în raionul Aleșd 9) *Baroud*, sat în raionul Aleșd 10) Așezare dispărută lângă Săncuiș, în raionul Aleșd 11) *Berlen*, sat în raionul Aleșd 12) *Buchen*, sat în raionul Huedin (reg. Cluj) 13) *Wolhou*, sat în raionul Huedin (reg. Cluj) 14) *Almasmunustura*, sat în raionul Huedin (reg. Cluj) 15) *Derekce*, sat în raionul Huedin (reg. Cluj) 16) *Rezuge*, sat în raionul Săcueni (reg. Bihor) 17) *Furnos*, sat în raionul Huedin (reg. Cluj) 18) *Babun*, sat în raionul Huedin (reg. Cluj) 19) *Zemteľuk*, sat în raionul Huedin (reg. Cluj) 20) *Micske*, pustă aproape de Oradea 21) în *sancto Johanne*, sat aproape de Oradea 22) sat aproape de Oradea 23) *Ártand*, sat în comit. Bihor (R. P. Ungară).

<De asemenea> în Beseneu ¹⁾	13 capecie.
<De asemenea> în satul lui Matei ²⁾	10 capecie.
<De asemenea> în satul Buzurmen ³⁾	o sută de capecie.
<De asemenea> în Zakal ⁴⁾	20 de capecie.
<De asemenea în satul Tarichkereky ⁵⁾	17 capecie.
De asemenea în satul Nefta ⁶⁾	24 de capecie.
De asemenea în satul Kumiad ⁷⁾	7 capecie.
De asemenea în satul Peturd ⁸⁾	10 capecie.
De asemenea în satul Zumeyn ⁹⁾	8 capecie.
De asemenea în satul Boht ¹⁰⁾	7 capecie.
De asemenea în satul Sântăul Mare ¹¹⁾	10 capecie.
De asemenea în satul lui Petru, fiul lui Vrdug ¹²⁾	23 capecie.
De asemenea în satul lui Ladislau cel Mare ¹³⁾	13 capecie.
In satul Kerek ¹⁴⁾	7 capecie.
In satul lui Walent ¹⁵⁾	7 capecie.
In satul Kenes ¹⁶⁾	7 capecie.
In satul lui Petru, fratele lui Gok ¹⁷⁾	4 capecie.
In satul Chukmo ¹⁸⁾	5 capecie.
In satul Vylak	4 capecie.

Petru ne-a plătit nouă 8 pense. De asemenea 46 pense ¹⁹⁾. De asemenea 24 de pense fără patru dinari. De asemenea 12 pense, fără 5 banali ²⁰⁾. De asemenea 10 pense și 20 de dinari.

Petru, dijmuitorul nostru, ne-a plătit nouă cu 10 mai puțin. Este dator să ne plătească 40 de dinari în contul magistrului Ștefan.

Socoteala sau numărul roadelor aduse la cetatea noastră Finiș ²¹⁾ este atâta: Din satul Cetariu ²²⁾ 90 de câble ²³⁾ parte în grâu, parte în făină.

¹⁾ Așezare dispărută aproape de Berekboszony, în comit. Bihar (R. P. Ungară)
²⁾ Matéháza, așezare dispărută, în comit. Bihar (R. P. Ungară) ³⁾ Berek-öszörmény, sat în comit. Bihar (R. P. Ungară) ⁴⁾ Kö-összákál, sat în comit. Bihar (R. P. Ungară) ⁵⁾ Așezare dispărută lângă Zsáka, comit. Bihar (R. P. Ungară) ⁶⁾ Nyésta, sat în comit. Bihar (R. P. Ungară) ⁷⁾ Komadi, sat în comit. Bihar (R. P. Ungară) ⁸⁾ Mezöpeterd, sat în comit. Bihar (R. P. Ungară) ⁹⁾ Szomajom, așezare dispărută în comit. Bihar (R. P. Ungară).
¹⁰⁾ Bojt, sat în comit Bihar (R. P. Ungară) ¹¹⁾ Zamto, sat în raionul Oradea ¹²⁾ E vorba de satul Sântăul-Mic, raionul Oradea ¹³⁾ Ladislai Magni ¹⁴⁾ Nagykereki, sat în comit. Bihar (R. P. Ungară) ¹⁵⁾ Baiintteleke, așezare dispărută lângă Berettyeszentmárton în comit. Bihar (R. P. Ungară). ¹⁶⁾ Kénez, pustă aproape de Magyarhomorog, comit. Bihar (R. P. Ungară) ¹⁷⁾ E vorba de Gyákhaza, așezare dispărută în comit. Bihar (R. P. Ungară) ¹⁸⁾ Csökmé, sat în comit. Bihar (R. P. Ungară) ¹⁹⁾ Urmează, dar e șters: *et, XX.* ²⁰⁾ *Denarii banales*: dinari emiși de către ban. ²¹⁾ *Fenes*, sat și cetate în raionul Beiuș. ²²⁾ *Scaitar*, sat în raionul Oradea. ²³⁾ *cubuli*.

Din satul Episcopia Bihorului¹⁾ 84 de câble, de asemenea de făină bună.
Din satul Olosig²⁾ 75 de câble de grâu bun.

Tot așa în două care din satul Charachini. De asemenea într'un car din satul
Bn.³⁾ De asemenea într'un car tot din satul Olosig 400 <bolovani> de sare⁴⁾.

De asemenea din Sânicolaul de Munte⁵⁾ 36 câble de grâu frumos.

De asemenea din satul Podgoria⁶⁾ 30 de câble de făină bună.

De asemenea din Veneția⁷⁾ și Culeser⁸⁾ câble de grâu bun.

De asemenea din satul Eusci⁹⁾ 30 de câble de grâu.

De asemenea din satul Apateu¹⁰⁾ 45 de câble de făină bună.

<Elemosina oferită episcopului:> în arhidiaconatul Homorog¹¹⁾

În Șauaeu¹²⁾ o jumătate de marcă.

În Cordău¹³⁾ douăzeci de dinari.

În Beiuș¹⁴⁾ un fertun.

De asemenea în Suplacul de Tinca¹⁵⁾ un fertun.

În Ianosda¹⁶⁾ o uncie.

În Evsy¹⁷⁾ al episcopului o uncie.

În Patafaia¹⁸⁾ o uncie.

În Mădăraș¹⁹⁾ o uncie.

În satul fiilor lui Marcel²⁰⁾ 20 de dinari.

În Rodoan²¹⁾ o uncie.

În satul Danela²²⁾ o uncie.

În Roit²³⁾ o uncie.

În Tamasy²⁴⁾ o uncie.

În Bicaciu²⁵⁾ o uncie.

În Sititeler²⁶⁾ o uncie.

În Păușa²⁷⁾ o uncie.

În Nojorid²⁸⁾ o uncie.

¹⁾ *Bispuki*, sat în raionul Oradea ²⁾ denumirea unei părți a orașului Oradea. ³⁾ *Bon, Bononia?* ⁴⁾ *sales g... ? = grossi sau gemme.* ⁵⁾ *de sancto Nicolao*, sat în raionul Săcueni. ⁶⁾ *Zeulers*, sat în raionul Oradea ⁷⁾ *Venecys*; Veneția Orăzii. ⁸⁾ *Váradvelencze și Köleser*, pustă lângă Salonta. ⁹⁾ *Osi*, pustă lângă Oradea. ¹⁰⁾ *villa Abbati*, sat în raionul Oradea. ¹¹⁾ *Humunik*, sat în raionul Salonta ¹²⁾ *Sauli*, sat în raionul Oradea. ¹³⁾ *Kordo*, sat în raionul Oradea ¹⁴⁾ *Benenus*, oraș în reg. Bihor. ¹⁵⁾ *Zeplak*, sat în raionul Beiuș. ¹⁶⁾ *Janusd*, sat în raionul Salonta. ¹⁷⁾ *Osi-Pata*, pustă aproape de Tulcea, raionul Salonta ¹⁸⁾ *Patafaia*, pustă în raionul Salonta ¹⁹⁾ *Madaraz*, sat în raionul Salonta ²⁰⁾ E vorba de Martiház, sat în raionul Salonta ²¹⁾ Așezare dispărută aproape de Cefu, raionul Salonta. ²²⁾ Biharugra, sat în comit. Bihor (R. P. Ungară) ²³⁾ *Ruyd*, sat în raionul Salonta. ²⁴⁾ Așezare dispărută lângă Körösnagybársán în comit. Bihor (R. P. Ungară). ²⁵⁾ *Bykách*, sat în raionul Salonta. ²⁶⁾ *Zekulteluk*, sat în raionul Salonta ²⁷⁾ *Posalaka*, sat în raionul Oradea. ²⁸⁾ *Irugd*, sat în raionul Oradea.

In Cheresig ¹⁾	o uncie.
In Gyaran ²⁾	o uncie.
In Girişul de Criş ³⁾	o uncie.
In Sântandrei ⁴⁾	o uncie.
In sfântul Mihail ⁵⁾	un fertun.
In Wrusy ⁶⁾	o uncie.
In Leş ⁷⁾	o uncie.
Suma dată de preoţi ⁸⁾	în arhidiaconatul de Bihor.
In satul Aka ⁹⁾	un fertun.
In Boloch	un fertun.
In Wanchud	o uncie.
In satul Zudus	o uncie.
In Maria,	o jumătate de marcă.
In Parhida,	o uncie.
In Tămăşeu ¹⁰⁾	o uncie.
In Hodoş,	un fertun.
In Sălard,	un fertun.
In Adrian ¹¹⁾	un fertun.
In Ciuhoiu,	o uncie.
In Poclusa de Barcău,	un fertun.
In Misca,	un fertun.
In Sânlazar	o uncie.
In Kiraleu,	un fertun.
In Suplacul de Barcău,	un fertun.
In Moch ¹²⁾	un fertun.
In Bel Mezeu	o uncie.
In Sişterea,	un fertun.
In Cetariu,	un fertun.
In Căuceu	o uncie.
In Biharia ¹³⁾	o jumătate de marcă.
In Paleu ¹⁴⁾	o uncie.
In Episcopia Bihorului	o jumătate de marcă.

¹⁾ *Kerus Zeg*, sat în raionul Oradea ²⁾ *Gyaran*, aşezare dispărută între Toboliu şi Ghirisul de Criş ³⁾ *Gyrklaka*, sat în raionul Oradea ⁴⁾ *in sancto Andrea*, sat în raionul Oradea ⁵⁾ *in sancto Mychaele*, aşezare dispărută în raionul Oradea ⁶⁾ *Orosi*, pustă dispărută lângă Gepsiu, în raionul Salonta ⁷⁾ *Lesuy*, sat în raionul Oradea ⁸⁾ *summa sacerdotum*. ⁹⁾ *Bákonszeg*, sat în comit. Bihor (R. P. Ungară) ¹⁰⁾ *Tamasy*, sat în raionul Oradea. ¹¹⁾ Aşezare şi cetate dispărută lângă Sălard, în raionul Oradea. ¹²⁾ Aşezare dispărută lângă Chiribiş în raionul Marghita. ¹³⁾ *Byhor*. ¹⁴⁾ *Fulpaul*.

In Borș,	un fertun.
In Adam,	o uncie.
In Myxe	o uncie.
In Sântion,	abatele împreună cu preotul paroh o marcă.
In Artand	o uncie.
In Bozermen,	o uncie.
In Zakal	o uncie.
In Sântăul Mare,	o uncie.
In Vaida ¹⁾	un fertun.
In Pochey	o uncie.
In Star	un fertun.
In Gabrian	un fertun.
In Erpaul	o uncie.
In Sarang,	o uncie.
In Perch,	un fertun.
In Zebus	un fertun.
In Dăbrețin	o jumătate de marcă.
In Bogus,	un fertun.
In Nyrapaul ²⁾ <împreună>	cu prepozitul un fertun.
In Leta ³⁾	o jumătate de marcă.
In Voievozi,	o uncie.
In Valea lui Mihai,	un fertun.
In Sălacea,	o uncie.
In Adoni ⁴⁾	o uncie.
In Cherechiu,	o uncie.
In Cadea	un fertun.
In Diosig,	o jumătate de marcă.
In Egged,	un fertun.
In Weed,	o uncie.
In Mendscent ⁵⁾	o uncie.

In arhidiaconatul de Călata.

In Cheriu ⁶⁾	un fertun.
In Fughiu,	un fertun.
In Ineu,	un fertun.

¹⁾ *Wayuoda*, ²⁾ *Monostorpalyi*, sat în comit. Bihor (R. P. Ungară). ³⁾ *Nagy Léta*, sat în comit. Bihor (R. P. Ungară) ⁴⁾ *Ođun*. ⁵⁾ Așezare dispărută lângă Cubulcut, raionul Săcueni. ⁶⁾ *Keer*, sat în raionul Oradea

In Tileagd	un fertun.
In Birtin	o uncie.
In Borod	o uncie.

<Socotelile episcopului Benedict:>

Acestea sunt numele slujitorilor care servesc ¹⁾ doi slujitori ²⁾ ai lui Mihail, doi slujitori ai lui Pavel din Cetariu. Pouka cu fratele său doi slujitori. De asemenea Ioan, Zurna . . . ³⁾. Datorăm croitorului Henc pentru fratele nostru Iacob 12 pense în dinari ⁴⁾ fără 10 dinari. De asemenea magistrul . . . ⁵⁾ i-a plătit lui un fertun în dinari ⁵⁾. O sută și 80 <bolovani> de sare am dat judei Dumitru.

Am trimis de asemenea 50 la cetatea . . . ³⁾. Tot așa am trimis 20 castelanului men. De asemenea, 10 magistrului Iacob . . . ³⁾ numărul bolovanilor de sare după socoteala făcută mai înainte <600> fără <1000> . . . ³⁾ 105. 1000 Matei a dat deasemenea după aceea cârciumii noastre ⁶⁾ 32 bolovani de sare. De asemenea 34 în alt rând . . . ³⁾ Nicolae o câblă de făină.

Drahun deasemenea una.

Petruca deasemenea una.

Drach are 200 de bolovani de sare dela noi pentru 30 de pense. Deasemenea judele din Olosig, 100 de bolovani de sare pentru 15 pense la octavele Paștilor. De asemenea și Henc cumătrul meu 100 de bolovani de sare pentru 15 pense. Lui Dumitru i-am vândut două butoaie ⁷⁾ de vin pentru 45 de pense.

De asemenea fierarul Lampert un butoiu de vin pentru 23 pense.

Dé asemenea croitorul Voede un butoiu de vin pentru 33 de pense.

Pocha din Sânmărtin are dela noi 7 câble de grâne.

De asemenea soției lui Itimer un butoiu mare pentru 45 de pense

De asemenea Petru din Buda un butoiu mare pentru 5 mărci fără o jumătate de fertun.

De asemenea Aubrozie și Iacob un butoiu pentru 5 mărci fără o jumătate de fertun.

De asemenea meșterul Geraldus ⁸⁾ un butoiu pentru 5 mărci fără o jumătate de fertun.

De asemenea lui Pavel din Cetariu i-am împrumutat o câblă de făină și două de orz.

De asemenea am împrumutat brutarului meu trei câble de grâu.

¹⁾ *serviciium famulorum* ²⁾ *duo servientes*. ³⁾ Lacună în textul latin publicat. ⁴⁾ *XII. pensis denariorum* ⁵⁾ *ferlonem den.* ⁶⁾ *ad canipam nostram*. ⁷⁾ *tunellas* ⁸⁾ Geraldus Faber.

De asemenea am vândut lui Mihail și lui Chuca, fiul său 100 de căble de făină . . . căble de grâu, care să se țină până la sărbătoarea fecioarei Margareta ¹⁾.

De asemenea am împrumutat meșterului Lampert o căblă de orz.

Iacob și Ambrozie, preoții din Olosig, au . . . ²⁾ din căblele noastre de făină.

De asemenea Drug are . . . ²⁾ căble de măsură mare din partea dijmei noastre.

De asemenea am împrumutat aceluiași . . . ²⁾ căble de roade, două căble de grâu, două <căble> de făină de măsură mică.

De asemenea lui Valentin din Veneția, două capecie.

De asemenea la bucătarul Toma o capecie.

De asemenea la jude două capecii.

De asemenea la Laurențiu o jumătate de capecie.

De asemenea Cumpus în curte ³⁾ . . . ²⁾ o jumătate de capecie.

De asemenea la Nicolae . . . ²⁾

. . . ²⁾ mărci fără 54 dinari. Cetariu 9 mărci și 54 de dinari.

Săldăbagiu de Munte ⁴⁾ 1 marcă. Episcopia Bihorului 8 mărci. Comitelui nostru Ladislau i-am plătit trei pense și 14 dinari. Podgoria ⁵⁾ trei mărci. Lorency ⁶⁾ a plătit 1 marcă. Bena 2 mărci și două pense și 8 dinari . . . ²⁾.

Textul lat. publicat de E. Jakubovich în *Magyar nyelv*, nr 5—10, Mai—Decembrie, 1926, pp. 220—233; 297—301; 357—363.

382

1291, Mirăslău.

Noi . . . ²⁾ locțiitorul lui Ladislau voevodul Transilvaniei dăm de știre prin cele de față că în acele <pricini> ce se purtau între comitele Nicolae, fiul . . . ²⁾ Mol . . . ²⁾ pe de o parte și capitulul bisericii fericitului Mihail din Transilvania, pe de alta pentru pământul numit Lokusteluke, acel comite Nicolae ne-a înfățișat în adunarea din satul Mirăslău ⁷⁾ la octavele botezului domnului, nouă și celor patru juzi, un privilegiu al zisului capitolu pentru acest pământ numit Lokusteluke, care văzându-se și cetindu-se, <arată că> acel capitolu a lăsat acest pământ numit Lokusteluke ca să-l stăpânească zisul comite Nicolae și moștenitorii săi în pace. pe veci și nestrămutat înlăuntrul acelorași hotare și semne cum se cuprindea în privilegiu.

¹⁾ 13 Iulie. ²⁾ Lacună în textul latin publicat ²⁾ în curia. ⁴⁾ Zaldubag, sat în raionul Oradea. ⁵⁾ Zeleus, sat în raionul Oradea. ⁶⁾ Szentlőrinc, așezare dispărută lângă Oradea. ⁷⁾ Meruslo, sat în raionul Aiud (reg. Cluj).

Pentruca această orânduire să capete puterea unei veşnice ţării, am dat scrisoarea de faţă întărită cu puterea peceţii noastre.

Data la Mirăslău, în anul domnului o mie două sute nouăzeci şi unu.

Textul lat. la Teutsch — Firnhaber, I, p. 176.

383

1291, <Alba-Iulia>.

Capitulul bisericii fericitului arhanghel Mihail din Transilvania tuturor credincioşilor lui Hristos atât celor de acum, cât şi celor viitori care vor vedea această scrisoare mântuire întru mântuitorul tuturor. Prin rândurile de faţă dăm de ştire tuturor, că potrivit cuprinsului privilegiului dat mai înainte din acest loc, Ştefan şi Dominic, fiii lui Benchench, din neamul Secuilor, înfăţişându-se în persoană înaintea noastră, în numele lor şi al fratelui lor Miko, atunci lipsind iar acum fiind de faţă, au dat, au redat şi au vândut nestrămutat, pământul lor, numit Binţinţi ¹⁾, <avut> din dania regelui Ştefan, de fericită amintire, după cum am văzut din privilegiul aceluia rege întocmit atunci, dăruit lor cu toate folosinţele şi toate cele ce ţin de el, în aceleaşi vechi hotare, semne sau margini în care l-au avut şi l-au stăpânit acei fii ai lui Benchench, atât din partea lor cât şi din partea numitului frate Miko, pe atunci lipsind după cum am spus, iar acum de faţă, comiţilor Daniel şi Solomon, fiii lui Cheel de Călnic ²⁾ şi, prin ei, urmaşilor lor, ca să-l aibă şi să-l stăpânească pe veci, pentru douăzeci de mărci de argint fin, primiţi şi încasaţi pe deplin de către acei feciori ai lui Benchench după cum au declarat ei, dela nuniţii fii ai lui Cheel. Acelaş Miko, din partea sa înfăţişându-se deasemenea în persoană şi-a dat consimţământul şi încuviinţarea sa la suszisa vânzare sau înstrăinare a pomenitului pământ Binţinţi făcută de fraţii săi pomeniţi, Ştefan şi Dominic. Iar aceşti Ştefan şi Dominic, înfăţişându-se acum în persoană, ca şi Miko au afirmat atât în numele lor cât şi al fratelui lor ce lipsea Petru că au vândut cu deopotriva lor voie numitul pământ Binţinţi fiilor susnumiţi ai lui Cheel, şi ca semn al vânzării sau înstrăinării pe veci a aceluia pământ Binţinţi acei Ştefan, Dominic şi Miko au predat în faţa noastră acel privilegiu al regelui Ştefan împreună cu actul de faţă zişilor fii ai lui Cheel.

Iar hotarele sau marginile acestui pământ, după cum am aflat din cuprinsul pomenitului privilegiu al regelui Ştefan, se deosebesc în chipul următor: primul semn de hotar începe din partea de răsărit dela lotarul pământului lui Iwancha iobagul cetăţii Alba Transilvaniei ³⁾, unde are o movilă de hotar lângă semnul de hotar al numitului Iwancha lângă Mureş; de aci vine în partea de

¹⁾ *Sothelik* mai târziu Binţinţi, azi Aurel Vlaicu, sat în raionul Orăştie (reg. Hunedoara. ²⁾ *Kalmuk*, sat în raionul Sebeş (reg. Sibiu). ³⁾ *Albensis Transsilvani*.

miazăzi la hotarul pământului Saşilor din Romos ¹⁾, unde are un semn lângă sennul pământului Romos; apoi merge la hotarul pământului Saşilor din Orăştie ²⁾ unde are un semn. Apoi se întinde până la hotarul pământului Gelmar ³⁾ care este al lui Egidiu, fiul lui Lewstachiu. De aci, pe lângă pământul Gelmar, care aparţine lui Egidiu, merge mai sus pe Mureş la pământul susnumitului Iwancha, la semnele de mai înainte, apa Mureşului rămânând aceluia pământ Binţinţi, în partea dinspre miazăzi, dela hotarul pământului Gelmar, care este al lui Egidiu, până la pământul susnumitului Iwancha, iar dinspre partea de miazănoapte atingând satul Geoagiu ⁴⁾ şi se termină acolo.

De asemenea, susnumiţii Ştefan, Dominic şi Miko atât în numele lor cât şi pentru fratele lor Petru s'au obligat să apere prin ale lor ostenele şi cheltueli pe susnumiţii fii ai lui Cheel de orice turburare care, în scurgerea vremii, s'ar întâmpla să fie pornită împotriva lor de cineva din cauza pomenitului pământ Binţinţi, sau să dea susnumiţilor fii ai lui Cheel un pământ asemenea ⁵⁾ din alte moşii ale lor.

Spre mărturia acestui lucru şi spre veşnică tărie, la cererea şi stăruinţa susnumiţilor am dat scrisoarea de faţă întărită cu puterea pecetii noastre.

Data când magistrul Mihail era prepozit, Grigore cantor, Paul custode iar Saul decan al bisericii noastre, în anul domnului o mie două sute nouăzeci şi unu.

Textul lat. la Zimmermann—Werner, I, p. 187—189; alt exemplar la p. 185—186.

384

1291, <Alba-Iulia>.

Capitulul bisericii fericitului arhanghel Mihail din Transilvania, tuturor credincioşilor lui Hristos, atât celor de acum cât şi viitori care vor vedea scrisoarea aceasta, mântuire întru mântuitorul tuturor. Prin rândurile de faţă dăm de ştire tuturor că, Iacob, fiul lui Filpe, văzând că e lipsit de mângăierea moştenitorilor, înfăţişându-se el însuşi înaintea noastră, a dat, a dăruit şi a hărăzit moşia sa numită Balnea ⁶⁾ aflătoare în comitatul Târnava ⁷⁾, împreună cu toate folosinţele şi cele ce ţin de ea, în aceleaşi vechi hotare, semne sau margini, în care numitul Iacob a avut-o şi stăpânit-o, comitelui Dionise, fiul palatinului Dionise şi prin el urmaşilor acestuia ca s'o stăpânescă şi s'o aibă pe veci, cu condiţia ca <atât timp cât> va trăi Iacob, comitele Dionise să fie dator să-i asigure întru totul

¹⁾ Romos, sat în raionul Orăştie (reg. Hunedoara). ²⁾ Waras, oraş în reg. Hunedoara. ³⁾ Galmar, sat în raionul Orăştie (reg. Hunedoara). ⁴⁾ Gyog, sat în raionul Orăştie (reg. Hunedoara). ⁵⁾ *aequivalentem terram*. ⁶⁾ Balna, sat în raionul Târnăveni (reg. Mureş). ⁷⁾ Kyhullu.

cele <trebuitoare> traiului, iar dacă între timp pomenitul Iacob va dobândi vreun moștenitor, susnumita moșie să intre iar în dreptul și stăpânirea zisului Iacob.

Spre mărturia acestui lucru am dat scrisoarea de față întărită cu puterea peceții noastre.

Dată pe când erau magistrul Mihai prepozit, Grigore cantor, Paul custode, Petru decan al bisericii noastre, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și unu.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 187.

385

1291, <Alba-Iulia>.

Capitulul bisericii fericitului arhanghel Mihail din Transilvania, tuturor credincioșilor lui Hristos atât de față cât și viitori care vor vedea această scrisoare, mântuire întru cel ce dăruiește mântuirea. Dăm de știre tuturor prin rândurile acestea că Nicolae iobagul cetății Cluj înfățișându-se el însuși înaintea noastră pentru sine și <pentru> Ioan, fiul său, a dat, a dăruit și a vândut în chip nestrămutat venerabilului părinte, domnul <Petru> episcopul, prelatul nostru și prin el urmașilor, coepiscopilor săi, adică episcopiei Transilvaniei, pământul său numit Lomb ¹⁾ așezat în comitatul Cluj, cu păduri, lăstărișuri, crânguri, livezi și fânețe, adică cu toate folosințele sale și toate cele țin de el, în aceleași vechi hotare, semne sau margini în care l-a avut și l-a stăpânit, ca să-l stăpânescă și să-l aibă pe veci, pentru douăzeci de mărci primite și căpătate pe deplin de acest Nicolae și după cum am aflat din spusa sa, de numitul său fiu de la zisul domn episcop.

Deasemenea suszisul Nicolae s'a legat pe sine și pe fiul său pomenit să apere pe ale lor osteneli și cheltuieli pe susnumitul domn episcop de orice pricină ²⁾ ce s'ar întâmpla să o ridice cineva în curgerea vremii în pricina acestui pământ.

Spre mărturia acestui lucru și veșnica sa tărie, am dat la cererea și stăruința celor de mai sus, scrisoarea de față întărită cu puterea peceții noastre.

Dată pe când erau magistrul Mihail prepozit, Grigore cantor, Paul custode, Petru decan al bisericii noastre, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și unu.

Textul lat. la Teutsch-Firnhaber, I, p. 177—178.

¹⁾ Așezare dispărută lângă orașul Cluj. ²⁾ *actione*.

1291, <Alba-Iulia>.

Capitulul bisericii fericitului arhanghel Mihail din Transilvania, tuturor credincioșilor lui Hristos, atât celor de față cât și viitori care vor vedea scrisoarea aceasta mântuire întru dăruitorul mântuirii. Prin rândurile de față dăm de știre tuturor că Petru Iung de Miercurea ¹⁾, fiul lui Petre de Ocna Sibiului ²⁾, ruda comitelui Alard, înfățișându-se el însuși înaintea noastră atât pentru sine cât și pentru frații săi Iacob și Henneng, a dat, a dăruit și a vândut nestrămutat, atât din partea sa cât și din aceea a fraților săi un pământ al său numit Mwn ³⁾ aflător lângă Miercurea, în partea de răsărit, în aceleași vechi hotare, semne de hotar și margini în care l-au stăpânit atât Petru cât și susnumiții lui frați, împreună cu toate folosințele și cele ce țin de el, comitelui Henneng de Apoldul de Sus ⁴⁾, fiu al lui Verner și, printr'ânsul urmașilor săi ca să-l aibă și să-l stăpânească pe veci, pentru douăzeci de mărci de argint fin, sumă pe care, după cum a declarat numitul Petru, el și cu frații săi mai sus pomeniți au primit-o și căpătat-o în întregime dela pomenitul comite Henneng.

Același Petru împreună cu frații săi mai sus pomeniți s'au legat ca să-l apere pe zisul comite Henneng cu cheltuiala și osteneala lor de ori ce turburare pentru pământul sus amintit.

Spre mărturia acestui lucru și veșnica sa tărie, la cererea și stăruința susnumiților am dat scrisoarea de față întărită cu puterea peceții noastre.

Dată pe când magistrul Mihail era prepozit, Grigore cantor, Paul custode, iar Petru decan al bisericii noastre, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și unu.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 186—187.

387

<1291, Alba-Iulia>.

.. că Petru Jung din Miercurea ¹⁾, fiul lui Petru Ving ⁵⁾ înfățișându-se înaintea noastră, atât în numele său cât și al fraților săi Iacob și Hannus, a vândut un pământ al lor Mikuzala ...⁶⁾ care e numit de către Sași Iwarkatelwke ⁷⁾ după cum ne-a spus el, așezat în districtul Sibiu, în ținuturile Sașilor din Alțina ⁸⁾ vecin cu...⁶⁾ împreună cu toate folosințele și cele ce țin de el, în cuprinsul aceluiași vechi hotare, semne și margini în care și pomeniții Petru și frații săi l-au stăpânit din vechime,

¹⁾ *Ruzmark*, sat în raionul Sebeș (reg. Sibiu). ²⁾ *Vyzakna*, sat în raionul Sibiu.
³⁾ *Mwn* sau *Mondorf*, așezare dispărută lângă Miercurea. ⁴⁾ *de Opold superiori*, sat în raionul Sebeș. ⁵⁾ Jung. ⁶⁾ Lacuă în textul latin publicat. ⁷⁾ Ighișul Vechi, sat în raionul Agnita (reg. Sibiu). ⁸⁾ *Olchoma*, sat în raionul Agnita (reg. Sibiu).

<I-au vândut> atât din partea sa cât și din aceea a fraților săi și I-au dat lui Gerlah ¹⁾ și Ștefan, comiților de Alțina pentru douăzeci și patru de mărci, sumă căpătată și primită în întregime dela susnumiți <cumpărători după cum spune> ²⁾ numitul Petru <în numele său și al fraților săi> ³⁾, ca aceia să-l stăpânească și să-l aibă pe veci prin mai sus numitul Helweg . . . ³⁾ și prin fiii fiilor acelorași, iar numitul Petru s'a legat atât el cât și frații lui mai înainte pomeniți să apere, prin a lor osteneală și cheltuieli, pe mai sus amintiții Helwez, Gerlah și Ștefan de orice pricină ce s'ar putea ivi în curgerea vremii împotriva lui din prilejul numitei <moșii> ²⁾. Pentru ca, așa dar . . . ³⁾.

Textul lat. fragmentar într'o copie din 1588, la Zimmermann — Werner, I, p. 189—190.

388

1291, <Alba-Iulia>.

Capitulul bisericii fericitului arhanghel Mihail din Transilvania tuturor credincioșilor lui Hristos, atât celor de față cât și viitori, care vor vedea scrisoarea aceasta, mântuire întru dăruitorul mântuirii. Prin rândurile de față aducem la cunoștința tuturor că Toma, fiul răposatului Petru de Oarda ¹⁾, înfățișându-se el însuși înaintea noastră a dat, a predat și a vândut nestrămutat un pământ al său de moștenire, după cum am aflat dela dânsul — pământ numit Cut ⁵⁾, aflător și așezat între satul Răhău ⁶⁾ și satul Cunța ⁷⁾, împreună cu toate folosințele și cele ce țin de el, în cuprinsul acelorași vechi hotare, semne sau margini în care l-a primit dela înaintașii săi și l-a stăpânit, comitelui Daniel, fiul lui Chel de Câlnic ⁸⁾ și prin el moștenitorilor săi și urmașilor acestor moștenitori, pentru douăzeci de mărci, primite și căpătate în întregime dela numitul comite Daniel, după cum a spus pomenitul Toma, ca să-l aibă și să-l stăpânească pe veci.

Spre mărturia și tăria veșnică a acestui lucru, la cererea și stăruința susnumiților am dat scrisoarea de față întărită cu puterea peceții noastre.

Dată pe când magistrul Mihail era prepozit, Grigore cantor, Paul custode, iar Saul decan al bisericii noastre, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și unu.

Textul lat. la Zimmermann—Werner, I, p. 189; Hurmuzsaki—Densușianu, I, 1, p. 516.

¹⁾ În text se întâlnește și forma *Gerlaah*. ²⁾ Lacună în textul latin publicat. Intregire după sens de către editorii textului latin. ³⁾ Lacună în textul latin publicat. ⁴⁾ *War-da*, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara). ⁵⁾ *Kut*, sat în raionul Sebeș (reg. Sibiu). ⁶⁾ *Rhyo*, sat în raionul Sebeș (reg. Sibiu). ⁷⁾ *Zekes*, sat în raionul Sebeș (reg. Sibiu). ⁸⁾ *Kelmuk*, sat în raionul Sebeș (reg. Sibiu).

1291, <Arad>.

Noi, capitlul bisericii din Arad ¹⁾, aducem la cunoștință că, pe de o parte, comitele Grigore, iar pe de alta, Arnold și Luca din Zylos ²⁾, fratele acestuia, Matei, Dominic și Martin, rudele lui, înfățișându-se înaintea noastră ne-au arătat scrisoarea nobilului bărbat, Roland voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc ³⁾, cu privire la pământul numit Cubli ⁴⁾, cerându-ne să întărim acel act prin scrisoarea noastră, Cuprinsul acelei scrisori este următorul: Noi Roland voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc, precum și juzii provinciei, adică Andrei, Zahei și Mihail de Zarand, aleși de provinciali și întăriți de rege, aducem la cunoștință și dăm de știre prin cuprinsul celor de față, tuturor cărora se cuvine că s'a înfățișat înaintea noastră Grigore comitele de Bahna și a susținut prin viu graiu, că Arnold, Luca, fratele acestuia, precum și Matei, Dominic, Martin și Ioan rudele sale și celelalte rude ale lui ⁵⁾ din Zylos, ale căror nume ar cere prea mult timp să le înșirăm pe fiecare în parte, au ocupat pe nedrept și țin ocupată o moșie de moștenire a sa, numită Cubli și dobândită de înaintașii săi. Iar noi, potrivit datinei țării, care nu dă sentințe potrivnice legii și nici nu jighește dreptatea, am hotărât amândoror părți o zi potrivită ca să răspundă pe deplin <în această pricină>.

Sosind acest soroc, când comitele Grigore se pregătea să răspundă în fața noastră și să-și apere pricina, Arnold și susnumitele sale rude nu au răspuns împotriva lui, ci au mărturisit prin viu grai, cu mintea sănătoasă și de bună voia lor că i-au lăsat pământul său numit Cubli, cu toate folosințele și cele ce țin de el, comitelui Grigore să-l stăpânească în pace așa după cum îi aparținea mai înainte și spuneau că <moșia> nici nu a fost cumpărată de ei nici nu le-a fost dăruită de rege și, ca să nu treacă drept deținători de rea credință a unui pământ străin, i-au restituit numitul pământ precum avea; voind numiții Arnold și rudele sale să pună capăt acestei pricini ca să nu țină la nesfârșit, s'au legat pe deasupra să pună să se dea de către capitlul, pe care și-l va fi ales comitele Grigore, scrisoarea prin care să se stingă această împotrivire pentru ca primejdia reluării acestei pricinii să fie înlăturată și redusă cu desăvârșire și pentru ca niciunul dintre ei să nu mai încerce a stârni o nouă pricină privitoare la pământul susnumit; iar dacă vreunul ar voi să înceapă, să nu poată, dacă nu va plăti o chezașie ⁶⁾ de o sută de mărci înainte de începerea pricinei.

¹⁾ *Orodiensis*. ²⁾ *Zylos*, așezare dispărută între Nădab și Socodor (raionul Criș, reg. Arad). ³⁾ *Zonuch*. ⁴⁾ Ar putea fi identic cu așezarea de mai târziu *Kuba* sau *Kupa* din același ținut. ⁵⁾ ale lui Grigore. ⁶⁾ *judicium*.

Și fiindcă cererea lor ni s'a părut dreaptă, potrivită și de încuviințat, am pus să se întărească numita scrisoare prin scrisoarea noastră, chezășuind-o cu puterea pecetei noastre.

Data în anul domnului o mie două sute nouăzeci și unu.

Textul lat. în *Codex dipl. pavius*, VIII, p. 308—309.

390

1291 Ianuarie 6.

Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Creației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și al Bulgarilor, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față mântuire întru mântuitorul tuturor. Se cuvine ca majestatea regală să dea ascultare rugămintelor supușilor, pentru ca numărul credincioșilor să sporească și puterea regală să se întindă mai departe, deoarece este o însușire a regelui de a se mândri de mulțimea poporului. De aceea prin rândurile acestea voim să ajungă la cunoștința tuturor, atât a celor de față cât și a celor viitori, că oaspeții noștri din Ocna Dejului ¹⁾ înfățișându-se înaintea noastră, s'au îngrijit să ne înștiințeze că privilegiile ilustrilor regi ai Ungariei: Bela de fericită amintire și Ștefan de strălucită pomenire, întocmite cu privire la libertatea lor au fost pierdute și rătăcite din cauza năvălirii Tătarilor, în timpul regelui Ladislau.

Deci, noi voind să dăm deplină crezare în această privință spuselor oaspeților noștri și voind să aflăm întregul adevăr asupra acestui fapt, am însărcinat pe credincioșii noștri: venerabilul părinte Petru, din mila lui Dumnezeu, episcop al bisericii din Alba Transilvaniei și capitlul aceleiași biserici, ca cercetând cu luare-aminte pricina de mai sus, să afle întregul adevăr dela acei ce trebuie și după cum i se va arăta adevărul, să ni-l facă cunoscut pe credința datorată lui Dumnezeu. Iar venerabilul părinte și capitlul lui ne-au răspuns în scris că, atunci când neamul fără credință al Tătarilor a pătruns în regatul Ungariei, oaspeții noștri mai sus pomeniți au pierdut privilegiile străluciților regi Bela și Ștefan cu privire la libertatea lor. Așadar noi, cu mărinimia noastră regală plecându-ne la dreptele și cumpătatele rugăminți ale oaspeților noștri din Ocna Dejului, luând în seamă credința și slujbele lor și văzând <cât ne-au fost de> folositoare nouă și regatului și ce sărăcie și pagube au îndurat numiții noștri oaspeți din pricina turburării vremurilor, am dat și îngăduit sus numiților noștri oaspeți așezați, și cari se vor mai așeza ²⁾ în Ocna Dejului aceeași libertate de care se bucură cetățenii din cetatea ³⁾ Buda și Strigoniu și oaspeții din Sătmar și din alte sate libere ale noastre,

¹⁾ *Desakno*, azi aparține orașului Dej (reg. Cluj). ²⁾ *congregatis e congregandis*
³⁾ *castrum*.

satfel ca judele ¹⁾ lor în slujbă să poată judeca până la capăt toate pricinile ce se vor ivi în satul lor ²⁾ și să nu aibă nimeni dreptul să-i judece în afară de judele lor ales de ei prin obșteasca lor voință. Iar dacă judele lor se va arăta nepăsător sau uesărguitor în dreptatea ce trebuie să o facă sătenilor, acel jude și nu oaspeții să fie chemat în judecată și pe acel jude nu trebuie să-l judece altcineva decât noi înșine în persoană sau în locul nostru marele vistier, iar de judecata și de jurisdicția voevodului Transilvaniei și comite de Solnoc aflător în slujbă, am pus să fie cu desăvârșire scutiți oaspeții noștri pomeniți. Și mai voim ca niciunul dintre baronii noștri să nu le inupună cu silnicie găzduirea.

De asemenea poruncim comișilor cămării noastre <de sare> aflători în slujbă, să plătească tăietorilor sau cioplitorilor de sare din Ocna Dejului pentru fiecare sută de bolovani <de sare> ³⁾ patru pondere ⁴⁾ în dinari, dintre cei ce umblă în Transilvania ⁵⁾, iar cărăușilor acestor bolovani de sare până la numărul de o sută, să le plătească două pondere, tot în dinari ce umblă. De asemenea hotărîm ca numiții comiși ai cămării noastre să fie obligați în fiecare an până la sărbătoarea sfântului Ioan Botezătorul ⁶⁾ să răscumpere dela zișii oaspeți ai noștri orice ocnă de sare, pe prețul de șapte mărci după evaluare ⁷⁾ și tot astfel dela sărbătoarea sfântului Ioan Botezătorul până la sărbătoarea sfântului Martin ⁸⁾, să răscumpere orice ocnă de sare pentru suma de șapte mărci, după evaluare. De asemenea am îngăduit ca trei zile înainte de sărbătoarea sfântului Martin și de asemenea alte trei zile după această sărbătoare, afară dacă acestea sunt zile nelucrătoare <oaspeții> să aibă slobodă voie a tăia sare pentru ei în ocna noastră, fără a da dijmă sau altă dare, astfel ca nici voevodul, nici comitele de Solnoc al acestuia să nu cuteze să supere pe numiții noștri oaspeți pentru această sare când o vor scoate la vânzare.

Afară de asta mai hotărîm ca numiții noștri oaspeți în ori ce parte ar călători pe uscat, să nu fie datori a plăti din lucrurile lor nicio vamă, nici la Gherla ⁹⁾, nici la Unguraș ¹⁰⁾, nici la Dej ¹¹⁾. Toate acestea mai sus orânduite de noi, fuseră date și hotărâte numiților oaspeți și de regele Bela și Ștefan, regi ai Ungariei.

Și ca această orânduire a noastră să capete tăria veșnicei dăinuiri și să nu poată sau să fie cu puțință vreodată a fi nimicită de cineva în viitor, am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Dată de mîna chibzuitului bărbat magistrul Teodor prepozit de Alba, iubitul și credinciosul vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și unu, în a opta zi înainte de idele lui Ianuarie, în primul an al domniei noastre.

Textul lat. la Zimmermann-Werner I, p. 169—170; Hurmuzachi-Denușianu, I, 1, p. 504.

1) *villicus*. 2) adică în ocna Dejului. 3) *pro singulis centum salibus*. 4) *pondera* 5) *provincia*. 6) 24 Iunie. 7) *cum aestimatione*. 8) 11 Noembrie. 9) *Gerlahida*, oraș reședință de raion în reg. Cluj. 10) *Balwanius*, sat în raionul Dej (reg. Cluj). 11) *Deswar*.

1291 Ianuarie 16, <Oradea>.

Noi, capitlul bisericii din Oradea, dăm de știre că magistrul Martin custodele bisericii noastre, tovarăș și frate canonic al nostru, înfățișându-se în persoană înaintea noastră a declarat că Ivanca, Andrei și Suta, fiii lui Damian, iobagi ai săi din Podgoria¹⁾ au dat în judecată pe judele ²⁾ Zoloch tot din Podgoria, afirmând în fața lui că numitul Zoloch ocupă pe nedrept o moară așezată în mijlocul satului Podgoria pe râul Hăieiu ³⁾, moară lăsată lor de către tatăl lor Damian și Zoloch a răspuns la rândul lui că pomenita moară a fost arsă din temelii de Nogai ⁴⁾ în vremea când regele Ladislau își avea reședința în satul Podgoria iar numitul Suta și cu fratele său Othmar și-au întovărășit apoi pe Zoloch ca părtaș asupra morii pentru refacerea căreia nu erau îndestulătoare mijloacele lor, astfel ca acesta să facă rost de pietrele de moară și de fierul trebuincios pentru ea, iar numiții Suta și Othmar să refacă lemnăria. Pentru care lucrare numitul Zoloch a cheltuit o uncie ⁵⁾. Mai târziu însă sus arătații Suta și Othmar, din pricina că erau apăsați de marea lor sărăcie i-au vândut lui partea lor din zisa moară, adică jumătate din ea, în chip nestrămutat pentru o marcă și un fertun, în fața oamenilor ⁶⁾ de acolo <din Podgoria> și a altora. Și deoarece numitul Zoloch, potrivit hotărârii date pentru el în sentința adusă între părți ar fi trebuit cu încă cinci alții să jure, spre a întări cele spuse mai înainte de dânsul, <față de> ⁷⁾ numiții Andrei, Ivanca și Suta, în ziua sorocită și la locul jurământului prin mijlocirea unor oameni buni ⁸⁾ părțile au căzut la învoială ca numitul Zoloch, pentru răscumpărarea jurământului cojurătorilor ⁹⁾ săi, să plătească lui Andrei, Ivanca și Suta un fertun, iar aceștia să se lase de orice pâră sau pricină, pe care le-ar putea stârni cu privire la pomenita moară, lăsând-o lui Zoloch să o stăpânească în pace și în liniște.

Dat în a patra zi a octavelor Bobotezei, în anul o mie două sute nouăzeci și unu.

Textul lat. în *Huzai Okll.*, p. 124—125.

392

<1291> Ianuarie 29, Filpișul-Mic.

Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei credincioșilor săi din capitlul bisericii din Alba Transilvaniei, mântuire și milostivire. Comitele Dionisie, fiul

¹⁾ *Zelus, Zeleus, Zeuleus*, sat în raionul Oradea (reg. Bihor). ²⁾ *villicus*. ³⁾ *Henyo*, râu lângă Oradea. ⁴⁾ *Neugar*, Tătarii Nogai. ⁵⁾ Monetă valorând 10 dinari de argint curat. Uncia de aur=240 dinari. ⁶⁾ *populis*. ⁷⁾ Intregire după context a unei lacune din textul latin publicat. ⁸⁾ *probi viri*. ⁹⁾ *conpurgatorum*.

palatinului ne-a cerut să-i dăm o moșie numită Lăpuș¹⁾. Dar, deoarece noi nu suntem lămurii asupra numitei moșii²⁾ dacă ține sau nu de dreptul nostru de danie, vă poruncim vouă să trimiteți un om al vostru de încredere spre mărturie, în fața căruia omul nostru Damian cel mare³⁾, chemând pe megieși și pe vecini, să cerceteze⁴⁾ această moșie și dacă se va afla că ține nemijlocit de dreptul nostru de danie și dacă nu va fi nicio împotrivire, să-l pună⁵⁾ pe amintitul comite Dionisie în stăpânirea ei; iar dacă vor fi unii să se împotrivescă, să-i cheme înaintea noastră la un soroc potrivit, și după acestea să ne scrieți cu credință ziua chemării și sorocul hotărât sau numele celor chemați, felul și întinderea zisei moșii.

Dat în Filpiș⁶⁾, luna cea mai apropiată înainte de purificarea slăvitei și fericitei fecioare.

<Pe verso> : Capitlului bisericii din Alba Transilvaniei pentru comitele Dionisie.

Textul lat. în *Bánffy*, I, p. 24—25.

393

<1291 Ianuarie 29—Martie 11, Alba-Iulia>.

Prea înălțatului său stăpân Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei capitlul bisericii fericitului arhanghel Mihail din Transilvania, smerite și cuvenite plecăciuni și rugăciuni întru domnul. Am primit scrisoarea luminăției voastre cu aceste cuvinte: <Urmează acul lui Andrei al III-lea din 29 Ianuarie 1291, Filpiul-Mic>.

Iar noi ascultând de poruncile voastre, așa cum suntem datori, am trimis pentru mărturie <pe unul>⁷⁾ dintre noi împreună cu pomenitul om al vostru, care înapoiindu-se și fiind întrebat de noi, ne-a spus că fiind el de față, omul vostru a pus în stăpânirea⁸⁾ susamintitei moșii, împreună cu toate folosințele și toate cele ce țin de ea, pe suszisul comite Dionisie, neivindu-se nicio împotrivire.

Text lat. în *Bánffy*, I, p. 25—26.

394

<1291 Ianuarie 31, Orvieto>.

Nicolae episcopul etc., venerabilului frate <Lodomer> arhiepiscop de Strigoniu, mătuire etc. Obişnuiai până acum cu zelul vrednicei tale griji, cât domnea încă răposatul <Ladislau> regele Ungariei, să înfățișezi prin dese scrisori scaunului apostolic și să desvălui pe larg și cu luare aminte starea jalnică a aceluia rege

¹⁾ *Lapus*, sat în raionul cu același nume (reg. Baia-Mare). ²⁾ *possessio*. ³⁾ *Magnus*. ⁴⁾ *reambulet*. ⁵⁾ *statuat*. ⁶⁾ *Philpus*. ⁷⁾ Lacună în textul lat. publicat. ⁸⁾ *statuisset*.

și a regatului Ungariei, cât și neînțelegerile, scandalurile și grelele primejdii care se iveau în curgerea vremii în acest regat din răutatea celui ce cârmuia acolo, arătându-ne multe căi și chipuri prin care se puteau întâmpina niște primejdii atât de mari și se puteau lua măsuri pentru îndreptarea stării regatului; prin aceasta îți câștigai bunăvoința nu mică a acestui scaun <apostolic> și-ți atrăgeai din belșug ocrotirea și milostivirea lui. Însă suntem cuprinși în adevăr de o mare uimire și nu fără îndreptățire, că după dispariția aceluia rege — de și-ar fi încheiat zilele sale cu bine! — tu, ca și cum ai fi devenit alt om și te-ai fi lăsat în voia unei nepăsări vrednice de muștrare, n'ai adus la cunoștința numitului scaun, nici prin vreun trimis, nici prin scrisoare, nimic despre moartea acestui rege nici despre starea regatului, nici despre multele schimbări ce au urmat acolo, nici despre cei care râvneau să ia conducerea lui, în vreme ce mulți ne dădeau după aceea multe și felurite știri potrivnice asupra stării acestui regat.

De aceea, deoarece prevăzătoarea chibzuință a numitului scaun nu a dobândit o siguranță asupra celor de mai sus, ca să poată aduce un leac sigur și prielnic pentru bună starea și liniștea pomenitului regat, a hotărât în mai multe rânduri să trimită în acele părți când un legat, când un trimis solemn, după cum cerea felurimea știrilor despre starea și împrejurările acestui regat. Cum așa dar, după moartea susnumitului rege acest scaun apostolic a stat mult timp în așteptare și nici până acum n'a isbutit să capete o siguranță deplină cu privire la felul stării și a împrejurărilor aceluia regat, ne-am îngrijit să tritem în acele părți pe venerabilul nostru frate Ioan episcop de Iesi, aducătorul celor de față, bărbat înțelept și chibzuit, plăcut nouă și fraților noștri pentru cinstea sa în toate privințele, care, informându-se pe deplin și cu sârguință atât dela tine, cât și dela alți credincioși din acele părți, asupra acestora, să ne poată lămuri precum se cade asupra lor și în deosebi în ce stare față de credința catolică a murit regele pomenit și dacă acel regat se bucură de liniștea păcii sau e sub amenințarea năvălirilor păgânilor, cât și despre celelalte împrejurări ale pomenitului regat.

Cum însă se știe că încă din vechime acest regat ținea de biserica romană, iar tu nu ești fără a cunoaște că pomenitul rege, pe vremea când venerabilul nostru frate <Filip> episcopul de Fermo îndeplinea slujba de legat <în Ungaria> a făcut unele făgădueli și jurăminte în numele său și al regatului său, pe care apoi nu le-a mai ținut, prin această apostolică scrisoare poruncim frăției tale cu strășnicie ca, păstrându-ți zelul supunerii obișnuite față de suspomenitul scaun, să te silești a aduce la cunoștința persoanelor bisericesti și lumești ale numitului regat, de orice rang, condiție, stare ar fi ele, dar mai ales la cunoștința acelora care spun că au un drept oarecare, în orice chip, asupra regatului aceluia ¹⁾, ară-

¹⁾ in regno prefato.

tându-le că acel regat ține din vechime de biserica romană și că, după cum se amintește mai sus, va fi de datoria lui ca aceste <făgădueli și jurăminte> să le păzească neștirbite și nevătămate față de biserică și ca nimeni să nu cuteze în niciun fel a le cotropi, încălca sau uzurpa, nici să încerce a-i pricinui bisericii vreo pagubă sau vreun neajuns. Deasemenea voim să ne dai de știre prin scrisorile tale pe deplin, cu toată seriozitatea și în chip credincios cele ce vei săvârși ca despre amintita declarație și mărturisire ¹⁾ să se întocmească două acte publice cu acelaș cuprins, din care tu vei reține unul pentru tine, iar pe celălalt ni-l vei trimite printr'un sol sigur ²⁾.

Dat ca mai sus <la Orvieto, în a doua zi înainte de calendele lui Februarie, în anul al treilea > ³⁾.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densusianu, I, p. 1, 508—509.

395

1291 Ianuarie 31, <Orvieto>.

Nicolae episcopul etc., venerabilului frate <Ioan> arhiepiscop de Caloccea, mântuire etc. Ni se ivește în minte un prilej de mirare și nu fără îndreptățire, că după moartea răposatului L<adislaw> regele Ungariei, tu nu ai dat scaunului apostolic nici o știre despre starea țării deși despre multele schimbări ce au urmat acolo, cu privire la care scaunul apostolic a primit diferite și felurite știri din povestirile multora, deși în această privință nu i-a ajuns încă la cunoștință nimic sigur cu desăvârșire, mai ales că nu odată în vremurile trecute ai găsit de cuviință să aduci la cunoștința numitului scaun prin scrisorile tale marile pagube și pierderi pe care le-a pricinuit diecezei și locuitorilor provinciei Caloccea sălbateca cruzime a schismaticilor și chiar a păgânilor, dar după moartea suszisului rege, tu nu ne-ai mai arătat deloc prin scrisori sau vestitori dacă astfel de primejdii sau de rele au încetat sau se văd a se fi înțețit și dacă numitul regat se împărtașește de binefacerile păcii și ale liniștii. Noi însă cugetând cu luare aminte la acest regat și la împrejurările sale, atât în vremea cât mai trăia încă numitul rege cât și după dispariția lui, dimpreună cu frații noștri ne-am îndreptat silința, când la orânduirea în acele părți a unui legat, când la numirea unui trimis solemn după cum cereau feluritele știri primite. Dar, cum numitul scaun a stat mult timp în așteptare după moartea aceluși rege și tot nu i s'a arătat o siguranță

¹⁾ *denuciatione et protestatione* (ce trebuie obținută din partea regatului despre drepturile bisericii romane). ²⁾ Intregirea unui pasaj prescurtat, făcută după instrucțiunile date în aceeași zi episcopului de Iesi (Hurmuzachi-Densusianu, I, 1, p. 507—508. ³⁾ Intregire după Theiner, I, p. 573.

deplină cu privire la starea și împrejurările acestui regat, <am trimis> pe venerabilul nostru frate Ioan episcop de Iesi aducătorul celor de față, etc. <așa cum se știe din scrisoarea imediat anterioară a aparținut întotdeauna>¹⁾ și nu credem că tu nu știi că numitul rege, în timpul când venerabilul nostru frate <Filip> episcop de Fermo <era legat> în acel regat etc. <până la sfârșit>¹⁾.

Textul lat. în Hurmuzaki-Densusianu, I, 1, p. 509—510.

396

1291 Februarie 10.

Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Prevăzătoarea chibzuință a oamenilor a găsit calea de a întări prin mărturia scrisului cele ce se fac, se tratează, se hărăzesc sau se dăruiesc. De aceea, prin rândurile acestea, voim să ajungă la cunoștința atât a celor de față, cât și a celor viitori, că înfățișându-se înaintea noastră, cetățenii noștri din Bistrița ²⁾, ne-au arătat privilegiul prea iubitului nostru văr de fericită amintire Ladislau, ilustrul rege al Ungariei, întocmit pentru iertarea a două treimi din dările ³⁾ asupra Bistriței cerându-se cu stăruință ca, prin regeasca noastră milostivire, să binevoim a-l aprecia, ratifica și întări cu privilegiul nostru. Cuprinsul acestui act este următorul: <Urmează actul regelui Ladislau al IV-lea din 1290>.

Așadar noi, încuviințând dreptele și întemeiatele cereri ale pomeușilor noștri cetățeni, am pus să se cuprindă cuvânt cu cuvânt în actul de față acest privilegiu neanulat, fără ștersături, nevătămat în nicio parte a sa, ci adevărat și neatins de nicio urmă de bănuială și întru nimic suspect, întărindu-l prin autoritatea celor de față.

Spre amintirea și veșnica dăinuire a acestui lucru le-am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Dată de mâna chibzuitului bărbat, magistrul Teodor prepozitul bisericii din Alba ⁴⁾, vice-cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și unu, în a patra zi înainte de idele lui Februarie și în anul întâiu al domniei noastre.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 171.

¹⁾ Indicație de cancelarie care trimite la sfârșitul scrisorii lui Nicolae al IV-lea către arhiepiscopul de Strigoni cu aceeași dată. ²⁾ *cives nostri de Byzturche* ³⁾ *tributi* ⁴⁾ *Alba Regală* (Székesfehérvár), oraș în R. P. Ungară.

1291 Februarie 22.

Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față mântuire întru mântuitorul tuturor. Prin rândurile acestea voim să ajungă la cunoștința tuturor, atât a celor de acum cât și a celor viitori că, după ce în anul domnului o mie <două sute nouăzeci, prin voința >¹⁾ și consimțământul venerabililor părinți arhiepiscopi și episcopi, a baronilor, a fruntașilor și a tuturor nobililor regatului nostru, am fost încoronăți prin voia lui Dumnezeu, la Alba ²⁾, în biserica noastră catedrală și potrivit cu dreptul și ordinea nașterii am urmat la cârma regatului, ținându-se adunare obștească în <Buda > veche am făgăduit să păstrăm neclintit cu credință nestrămutată <drepturile > nobililor regatului nostru, date și hărăzite de sfinții noștri înaintași, care se arată în articolele mai jos scrise.

Adică mai întâi să păstrăm toate drepturile bisericilor asupra moșiilor, târgurilor, dărilor și celorlalte care le-au fost date și hărăzite bisericilor de către sfinții regi sau ceilalți regi înaintași ai noștri, sau de către alți locuitori ai regatului nostru și să restituim în întregime toate cele ce au fost luate dela biserici.

De asemenea nu vom dăru pe veci niciun comitat din regatul nostru bisericilor, sau prelaților lor, baronilor sau oricăror nobili sau oricui, urmând în aceasta, după măsura și puțința noastră, pilda sfinților înaintași ai noștri, străluciții regi ai Ungariei.

Mai făgăduim că nicidecum nu vom dăru dregătoriile sau comitatele regatului nostru sau cetățile sale nici streinilor, oaspeților, sau păgânilor, nici nenobililor și nici celor care au pricinuit în repetate rânduri vătămări regatului nostru și nici nu le vom da voie să ia parte la sfaturile noastre.

Nici nu vom îngădui ca baronii să-și arendeze slujbele lor pentru o sumă oarecare de bani și nici nu vom răbda ca să treacă unor locuitori nenobili sarcina lor sau judecata în comitate ³⁾.

De asemenea nimeni să nu poată fi citat în fața comiților curiali sau a vice-comiților fără mărturia capitlurilor sau conventelor și nici comitele să nu cuteze a primi să judece sau a judeca ⁴⁾ fără a lua parte patru nobili numiți.

De asemenea nu nimicim întru nimic daniile făcute de Bela și Ștefan, străluciții regi ai Ungariei de fericită pomenire, care cu ajutorul dreptății au cârmuit regatul Ungariei cu bune și prielnice urmări și s'au slujit totdeauna de sfaturi sănătoase.

¹⁾ Lacună în text, întregită de editorii textului latin. ²⁾ Alba Regală (Székesfehérvár), oraș în R. P. Ungară. ³⁾ *judicatus in parochia*. ⁴⁾ *judicium recipere aut iudicare*, probabil în sensul de a se declara competent să judece și a rosti o sentință.

Nu uităm nici faptul că, deoarece regele Ladislau, vărul nostru, a fost pus în domnie la o vârstă fragedă și Tătarii... ¹⁾ au năvălit adesea în regatul Ungariei, iar părinții și frații unor nobili ai regatului nostru au fost uciși în apărarea regatului, noi potrivit sfatului arhiepiscopilor episcopilor și sfetnicilor noștri delegați ai regatului, vom păstra daniile făcute lor în chip drept și legiuit de către acel rege Ladislau pentru vrednicele lor slujbe.

Însă daniile necuvenite și nedrepte făcute în timpul acestui rege Ladislau le vom retrage tot după sfatul acelora, arătând însă că vom lăsa, până la sârbătoarea apropiată a sfântului rege Ștefan, daniile făcute de acest rege Ladislau acelora cărora le-au fost date. Se exceptează drepturile regale ca: cetăți, predii, orașe, oaspeți și udvornici, pe care toți și fiecare în parte întrucât le dețin sau le-au deținut, ne-au făgăduit și s'au legat să ni le înapoieze și să ni le restituie.

De asemenea, vom numi pe palatin, pe marele vistier, pe vice-cancelar și pe judele curții din sfatul nobililor regatului nostru, potrivit cu vechiul obicei al regatului. Se păstrează totuși dreptul și privilegiul bisericii din Alba, pe care îl are și se știe că l-a avut din vechime biserica noastră din Alba asupra acestei vice-cancelarii a noastre.

De asemenea, dacă vreo putere din afară ar ajunge să năvălească asupra regatului nostru sau dacă vreo parte sau vreo provincie a regatului s'ar sustrage supunerii sau autorității regale și a regatului, sau ar voi să se înstrăineze într'un chip oarecare, <atunci> nobilii regatului nostru și Sașii din Transilvania ce dețin predii și se poartă după obiceiul nobililor, vor fi datori să se alătore nouă și să ne stea într'ajutor. Dar dacă am voi să pornim la ocuparea vreunei țări din afară să nu fie ținuți să pornească <cu noi> decât cu plata dată de majestatea noastră, deslușindu-se că nobilii regatului nostru și pomeniții Sași ai regatului din țara Transilvaniei ²⁾ să nu fie ținuți a merge cu sila și fără voie cu vreunul din baronii noștri pentru treburi sau pricini fie lăuntrice fie din afară ale regatului nostru fără plată și fără prezența noastră.

De asemenea, nu vom pune să se ia nici o dare sau găleată sau să se ceară gânduire ³⁾, dela nobilii aceștia și dela Sașii numiți mai sus și dela oamenii lor; și nici nu voim să se ceară dela ei ceva pentru venitul cămării ⁴⁾ noastre sau sub orice cuvânt. Și de vom voi să facem să umble moneda noastră în regatul nostru, <atunci> în fiecare provincie patru oameni buni ⁵⁾ împreună cu comitele comitatului vor face să umble și să se schimbe această monedă a noastră. Nu vom îngădui să se facă nici <o scădere> a acestei monete a noastre în regatul nostru.

¹⁾ Lacună în textul latin publicat. ²⁾ *regni Transilvanie.* ³⁾ *nullam collectam vel acones aut descensus.* *Aconis*, vadră, găleată (ca dare) ⁴⁾ *lucrum camere.* ⁵⁾ *boni homines.*

De asemenea, dacă palatinul nostru va porni în regatul nostru să facă judecată, în orice provincie trebuie să meargă patru judecători delegați împreună cu comitele comitatului ¹⁾ ca să judece. Și drepturile ce-i revin din judecați comitelui vrem să i se plătească acestui comite pe deplin. Dacă însă palatinul ar avea de gând să purceadă fără dreptate ²⁾, aceiași patru oameni împreună cu comitele lor să fie datori să-l împiedice și să ne aducă lucru la cunoștință.

De asemenea aru mai hotărât ca oamenii ³⁾ arhiepiscopilor, episcopilor și ai bisericilor privilegiate să nu poată fi judecați în pricini lumești ⁴⁾ de niciun alt judecător în afară de persoana noastră și ca niciun judecător arhiepiscopal, în târgurile sau în satele pomeniților arhiepiscopi, să nu poată judeca pe nobilii regatului nostru și pe oamenii lor. Și nici pe oaspeții din satele libere, adică acelea ale regelui sau reginei, să nu-i poată judeca nobilii regatului nostru.

De asemenea oprim cu hotărâre <sa se ia> zălog ⁵⁾ din bunurile locuitorilor noștri care se află în trecere ⁶⁾ și am pus să fie desființat <acest obicei>.

De asemenea să se nimicească cu totul toate vămile puse pe vremea regelui Ladislau. Mai voim ca în locurile vechi de vamă ⁷⁾ oamenii nobililor și ai bisericilor să nu plătească vama, ci numai negustorii care trec dintr'o țară într'alta.

Afară de aceasta să se dărâme cu desăvârșire turnurile sau întăriturile ⁸⁾ ridicate deasupra bisericilor sau înălțate în alte locuri, în scop de vătămare.

De asemenea moșile, târgurile și cetățile oricui, ocupate pe nedrept de niște deținători silnici, să se restituie și să se înapoieze.

De asemenea, să fie datori a plăti dijmele roadelor potrivit decretelor sfinților regi și anume astfel : orice nobil sau Sas din numărul nobililor să plătească drept dijmă de fiecare « plug » ⁹⁾ un fertun, iar oamenii acestor nobili și Sași să plătească de fiecare claie ¹⁰⁾ câte o ponderă ¹¹⁾, iar dijmuitorul nu trebuie să hotărască dijma ¹²⁾ singur, ci împreună cu omul comitelui comitatului. Până la sărbătoarea sfântului Martin aceste dijme să se plătească pe tepeul jurământului oamenilor nobililor, iar după această sărbătoare să se dea crezare jurământului dijmuitorilor. De asemenea dijmele pe vin să se primească toamna, în natură ¹³⁾, <odată> cu mustul. Dacă se va amâna sorocul strângerii vinului nou sau al mustului, să se plătească valoare sau prețul în locul mustului.

De asemenea un privilegiu ce va fi prevăzut cu o bulă de aur va trebui răscumpărat dela cancelar cu zece mărci de argint sau cu o mărca de aur. Iar dacă va avea pecetea de ceară atârnată, să se răscumpere dela vice-cancelar cu o mărca de argint și dela notar cu un fertun.

¹⁾ *comes parochialis*. ²⁾ *sinistro*. ³⁾ *populi*. ⁴⁾ *in causis temporalibus*. ⁵⁾ *impignorationes*. ⁶⁾ *transeuntes*, în călătorie. ⁷⁾ *tributorum*. ⁸⁾ *castra*. ⁹⁾ *aratrum*. ¹⁰⁾ *capetiis*, dijma din snopi. ¹¹⁾ *pondus*. ¹²⁾ *dicare*. ¹³⁾ *in specie*.

De asemenea. . .¹⁾ sau. . .¹⁾ două pondere și declar. . .¹⁾ o pondere, adică. . .¹⁾ vom judeca după rânduiala judecății pricinile celor ce se judecă.

De asemenea, odată, în fiecare an trebuie să se întrunească în adunare la Alba toți baronii și nobilii regatului nostru <spre a vedea de> starea regatului și a cerceta faptele baronilor, cum s'a purtat fiecare în comitatul său și cum au păzit drepturile regatului. Și după meritele sau vinele lor, sau faptele săvârșite, își vor căpăta răsplata sau pedeapsa, chiar în aceeași zi, după judecata noastră și a sfetnicilor noștri.

De asemenea, am îngăduit ca dacă vreunul dintre nobilii sau Sașii mai sus pomeniți ar muri fără moștenitor, moșiile celui ce moare astfel, fie că sunt din moștenire sau din cumpărare sau dobândite de el, nu trebuie nici decum să fie răpite. Dar el să aibă libertatea să le lase la moarte și să le dăruiască din viața rudelor sale sau oricui ar voi dintre rudele sale sau soției sau chiar bisericilor pentru mântuirea sufletului său.

De asemenea, dacă unii dintre nobili sau alții vor aduce vătămări <cuiva> și dacă din îndurare regală se va cuveni sau va trebui să-i cruțăm în ce privește persoana lor, totuși vom face dreptate deplină celor ce au a se plânge²⁾.

De asemenea dacă un răufăcător, după ce a fost dovedit ca atare în fața vreunui judecător, va fi fugit, noi nu-l vom primi nicidecum și nici nu-i vom lua apărarea și de asemenea nu vrem și nu îngăduim ca să i se ia apărarea de către baroni.

Pe lângă aceasta, dacă vreunii din supușii noștri și-au vândut moșiile lor cu sila sau de teamă, sau chiar nevânzându-le au fost siliți să alcătuiască împotriva lor înșiși acte de vânzare pentru niște prea puternici³⁾ dacă cumva o atare silnicie sau înfricoșare s'ar dovedi după lege și după socotință⁴⁾, asemenea acte să fie socotite zadarnice și fără putere.

De asemenea, să nu aibă voie a intra pe moșiile suszișilor nobili sau Sași vreun străin sub cuvântul zestrei sau al sfertului⁵⁾ cuvenit fetelor, ci moștenitorii celor ce mor sau rudele cele mai apropiate din neamul lor să le răscumpere după dreaptă prețuire, potrivit cu obiceiul regatului nostru.

De asemenea comitele comitatului. . .¹⁾ al regatului nostru nu trebuie să judece pe suszișii Sași din Transilvania decât în trei pricini: pentru furt sau tâlhărie, în privința dijmelor și a monetelor.

De asemenea dacă vreunul dintre ei se va simți nedreptățit de comitele comitatului, să facă apel și să readucă pricina sa în fața judecății noastre. . .¹⁾ cu o sută de oameni, de vor fi jurat mai puțini sau mai mulți să nu fie datori să plătească decât o ispășire de patruzeci de dinari.

¹⁾ Lacună în textul latin publicat. ²⁾ *querelantibus*. ³⁾ *praepotentibus*, abuzivi. ⁴⁾ *legitime et rationabiliter constiterit*. ⁵⁾ *quarte filiabus debite*.

De asemenea, dacă vreunul dintre nobilii sau Sașii susziși ar trebui sau s'ar întâmpla să-și piardă moșiile din cauza fărâdelegilor sau nelegiuirilor sale, rudele sau neamurile lui să aibă voie să răscumpere moșia aceasta, ca să nu sufere <de ivirea> unui stăpân străin pe moșiile lor străbune ¹⁾).

De asemenea voim ca voevodul Transilvaniei să nu aibă nicidecum dreptul de găzduire la nobilii sau Sașii pomeniți din Transilvania și nici banul întregii Slavonii să nu aibă acest drept față de nobilii din părțile Dravei și nici să-i împovăreze pe nedrept cu ceva.

Pentruca așa dar, această rânduială a noastră sau mai degrabă această rânduială ce a fost păzită din cele mai vechi timpuri de către iluștrii regi ai Ungariei înaintașii noștri, să capete tăria unei veșnice trăinicii, am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceti.

Dată de mâna chibzuitului bărbat, magistrul Teodor prepozit al bisericii noastre din Alba, iubitul și credinciosul vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și unu, în a opta zi înainte de calendele lui Martie, în anul întâiu al domniei noastre.

Textul lat. la Zimmermann—Werner, I, p. 172—176.

398

1291 Februarie 22.

Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față mântuire întru mântuitorul tuturor. Prin rândurile acestea voim să ajungă la cunoștința tuturor, atât a celor de acum cât și a celor viitori, că venind înaintea noastră credincioșii noștri <din> capitulul bisericii Transilvaniei ne-au înfățișat privilegiul regelui Ladislau, vărul nostru, asupra scutirii oamenilor lor ²⁾ de găzduirea ³⁾ voevodului și de judecata ⁴⁾ lui <cât> și a slujbașilor săi ⁵⁾ precum și a oricărui alți judecători, cerând ei cu stăruință ca să aprobăm numitul privilegiu și să binevoim a-l întări prin privilegiul nostru, cuprinsul acestui privilegiu fiind următorul: <Urmează privilegiul lui Ladislau al IV-lea, din 1289>.

Așa dar noi, cu milostivirea noastră regească plecându-ne cu bunăvoință la dreapta, legiuita și cinstita cerere a numitului capitolu, am poruncit ca pomenitul privilegiu al regelui Ladislau, fără ștersături, fără răsături și neștirbit în vreo parte a sa să fie cuprins cuvânt cu cuvânt în scrisoarea de față și să fie întărit prin autoritatea acesteia, luând oamenii pomenitei biserici sub osebita noastră oblăduire.

¹⁾ *possessionibus propriis et avilis.* ²⁾ *populorum suorum.* ³⁾ *descensus.* ⁴⁾ *judicium.* ⁵⁾ *officialium.*

În amintirea cărui lucru și spre veșnică întărire am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceti.

Dată de mâna chibzuitului bărbat, magistrul Teodor prepozit de Alba ¹⁾, iubitul și credinciosul vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și unu, în a opta zi înainte de calendele lui Martie, în primul an al domniei noastre.

Fiind arhiepiscopi, din mila lui Dumnezeu, venerabilii părinți: Lodomer de Strigoniu și Ioan de Calocca, iar episcopi, cărmuind fericit bisericile lui Dumnezeu, fiind Petru al Transilvaniei, Andrei de Agria, Grigore de Cenad, Andrei de Györ, Benedict de Oradea, Ioan de Zagreb, Benedict de Vesprim, Ladislau de Vaț, Pouka de Sirmiu, Toma de Bosnia, Pasca de Nitria, fiind Nicolae palatin <și> comite de Somogy, Henric ban al întregii Slavonii, Ioan mare vistier și comite de Sopron, Toma jude al curții noastre, Roland voevod al Transilvaniei și comite de Solnoc, Ladislau mare stolnic și alții foarte mulți deținând comitatele și dregătoriile regatului nostru.

Textul lat. la Deutsch-Firnhaber, I, p. 158—159.

399

1291 Februarie 22.

Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Croației, Dalmației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față mântuire întru mântuitorul tuturor. Prin rândurile de față voim să ajungă la cunoștința tuturor că, venind înaintea noastră credincioșii noștri, din capitluul bisericii fericitului Mihail din Transilvania, ne-au înfățișat un privilegiu al regelui Ladislau, vărul nostru, întocmit cu privire la dania unei ocne de sare din Turda și la iertarea dării regale, cerând cu stăruință să binevoim a aproba și a întări numitul privilegiu prin privilegiu nostru. Iar cuprinsul acestui privilegiu este următorul: <Urmează actul regelui Ladislau la IV-lea din 1278>.

Așa dar noi plecându-ne cu bunăvoință regească asupra cererilor drepte, legiuite și cinstite ale numitului capitlu, am pus ca pomenitul privilegiu al regelui Ladislau, fără ștersături, fără vătămări și fără nicio știrbire în vreo parte a sa să fie cuprins cuvânt cu cuvânt în cele de față și să fie întărit prin autoritatea celor de față.

În amintirea și veșnica tărie a acestui lucru am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceti.

¹⁾ Alba Regală (Székesfehérvár), oraș în R. P. Ungară.

Data de mâna chibzuitului bărbat, magistrul Teodor nepozit de Alba, vice-cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și unu, în a opta zi înainte de calendele lui Martie și în anul întâiu al domniei noastre, când venerabilii părinți Lodomer, din mila lui Dumnezeu, arhiepiscop de Stigomiu și Ioan arhiepiscop de Calocsa și episcopii: Petru al Transilvaniei, Andrei de Agria, Grigore de Cenad, Andrei de Győr, Benedict de Oradea, Ioan de Zagreb, Benedict de Vesprim, Ladislau de Vaț, Pouka de Sirmiu, Toma de Bosnia și Pasca de Nitria păstoreau în chip fericit biserica lui Dumnezeu; Nicolae fiind palatin și comite de Somogy, Henric ban al întregii Slavonii, Ioan mare vistier al nostru și comite de Sopron, Toma judecător al curții noastre, Roland voevod al Transilvaniei și comite de Solnoc, Ladislau mare stolnic al nostru și alții foarte mulți deținând comitatele și dregătoriile regatului nostru.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 172.

400

<1291—1301 după Februarie 22, Alba-Iulia>.

Capitulul bisericii fericitului arhanghel Mihail din Transilvania, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față mântuire întru mântuitorul tuturor. Prin rândurile de față vrem să ajungă la cunoștința tuturor că, deoarece Andrei, din mila lui Dumnezeu, ilustrul rege al Ungariei, consemnând în scris vechile libertăți ale nobililor din regatul Ungariei și cuprinzând printre ele și câteva articole noi, a dat un privilegiu acestor nobili, iar acest privilegiu a fost depus la noi, de acești nobili ca într'un loc obștesc¹⁾, ca să se poată ajunge mai ușor la el, nobilii sus ziși prin mijlocirea unora dintre ei ne-au rugat să punem a se transcrie cuprinsul pomenitului privilegiu, întărindu-l cu pecetea noastră, pentruca la nevoie să se poată folosi de el.

Cuprinsul privilegiului este următorul: <Urmează decretul regelui Andrei al III-lea din 1291>.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 190.

401

1291 Februarie 24.

Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei și al Cumaniei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor lua cunoștința de cele de față, mântuire întru acela ce dă regilor mântuire. Prin rândurile de față dăm de știre tuturor că înfățișându-se înaintea

¹⁾ *in loco communi*.

noastră venerabilul părinte Petru, din mila lui Dumnezeu, episcop al Transilvaniei, ne-a arătat scrisoarea deschisă ¹⁾ a vărului nostru Ladislau, din mila lui Dumnezeu, rege al Ungariei, întocmită pentru libertățile oamenilor ²⁾ bisericii sale, cerându-ne stăruitor și supus să binevoim a ratifica numita scrisoare și a o întări prin privilegiul nostru. Cuprinsul scrisorii e următorul: <Urmează actul regelui Ladislau al IV-lea, din 1282>.

Așa dar, noi plecându-ne cu bunăvoință la cererile venerabilului părinte, întărind și încuviințând libertățile amintite mai sus ale acestor oameni ai săi și ale bisericii sale, cât și ale altor sate ale sale și ale noastre, ale căror nume am pus să fie scrise mai jos în actul de față anume: ale cetății Alba cu cele ce țin de ea: satul Sâncraiu ³⁾ și satul Sânmiclăuș ⁴⁾ din comitatul Turda, de asemenea Viștea ⁵⁾ și Suceag ⁶⁾ din comitatul Cluj ⁷⁾ și satul Nețeni ⁸⁾ din comitatul Dobâca, pe ai căror oaspeți, câți sunt așezați și se vor așeza ⁹⁾, voim să-i păstrăm în libertățile pomenite, aprobându-le și întărindu-le, și punând să se cuprindă în cele de față scrisoarea pomenită a regelui Ladislau, le confirmăm prin autoritatea actului de față, întărindu-l cu puterea dublei noastre peceti.

Dat de mâna venerabilului bărbat, magistrul Teodor prepozit al bisericii din Alba ¹⁰⁾, iubitul și credinciosul vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și unu, în ziua a șasea înainte de calendele lui Martie și în anul întâiu al domniei noastre.

Textul lat. la Zimmernann—Werner, I. p. 176—177.

402

1291 Martie 11, Alba-Iulia.

Noi Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei prin cuprinsul celor de față dăm de știre tuturor cărora se cuvine, că venind înaintea noastră comitele Dionisie, fiul lui Dionisie, ne-a cerut să-i dăm o moșie numită Lăpuș ¹¹⁾ a cetății noastre Solnoc ¹²⁾. Dar, deoarece nu cunoșteam adevărul cu privire la felul și întinderea acelei moșii, am poruncit credincioșilor noștri din capitulul bisericii din Alba Transilvaniei să trimită un om de credință al lor ca martor, înaintea căruia omul nostru — fiind de față megieșii și vecinii — să cerceteze hotarele susnumitei moșii și să pună în stăpânirea ei pe acel comite Dionisie, dacă ține de dreptul nostru de danie și dacă nu va fi nicio împotrivire, iar dacă vor fi unii să se împo-

¹⁾ *patentes literas.* ²⁾ *populorum.* ³⁾ *Villa Sancti Regis*, Ghiriș-Sâncraiu, azi unit cu Câmpia Turzii (raionul Turda, reg. Cluj). ⁴⁾ *Villa Sancti Nicolai*, așezare dispărută în teritoriul orașului Turda. ⁵⁾ *Vysta*, sat în raionul Cluj. ⁶⁾ *Sasag*, sat în raionul Cluj. ⁷⁾ *Culus*. ⁸⁾ *Neceh*, sat în raionul Bistrița (reg. Rodna). ⁹⁾ *congregatos et congregandos.* ¹⁰⁾ Székesfővár, oraș în R. P. Ungară. ¹¹⁾ *Lapus*, sat în raionul cu același nume (reg. Baia Mare). ¹²⁾ *Zonuk*.

trivească, chemându-i pe ei înaintea noastră. Ceea ce ne-a arătat capitlul în acest chip: <Urmează scrisoarea capitlului din Alba-Iulia, din 1291 29 Ianuarie-11 Martie >.

Iar noi luând în seamă credința și meritele comitelui Dionisie, am dat, am dăruit și i-am hărăzit acelu comite Dionisie suspomenita moșie numită Lăpuș împreună cu toate folosințele și toate cele ce țin de ea spre a o stăpâni pe veci.

Dat în Alba Transilvaniei în duminica Invocavit, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și unu.

Textul lat. în *Bánffy*, I, p. 26—27.

403

1291 Martie 11, Alba-Iulia.

Noi Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, aducem la cunoștința tuturor căroră se cuvine că, atunci când am ținut noi împreună cu toți nobilii, Sașii, Secuii și Români din părțile Transilvaniei o adunare la Alba-Iulia ¹⁾, pentru îndreptarea stării acestora, cu sfatul tuturor prelaților și baronilor regatului nostru, care se aflau cu noi în acea vreme, magistrul Ugrinus, iubitul și credinciosul nostru, ridicându-se în acea adunare a noastră, a cerut să i se înapoieze și restituie prin noi niște moșii ale sale numite Făgăraș ²⁾ și Sâmbăta ³⁾ aflătoare lângă râul Olt ⁴⁾, zicând că i-au fost înstrăinate pe nedrept și a înfățișat cerele și privilegiile sale cu privire la aceasta.

Iar noi, voind să ne lămurim mai bine asupra pricinei numitelor moșii, adică dacă ele au fost sau nu ale numitului magistrul Ugrinus, am pus să se cerceteze cu luare aminte printre numiții nobili, printre Sași, Secui și Români ⁵⁾, dacă se știe că numitele moșii aparțin de drept și legiuit numitului magistrul Ugrinus. Aceștia toți și fiecare în parte au declarat că pomenitele moșii numite Făgăraș și Sâmbăta au fost și sunt ale magistrului Ugrinus și ale înaintașilor săi.

Așa dar noi, deoarece am văzut și am aflat că acele moșii aparțin de drept și legiuit acestui magistrul Ugrinus, i le-am înapoiat și restituit împreună cu toate folosințele și tot ce ține de ele, numitului magistrul Ugrinus și prin el moștenitorilor săi și urmașilor acestor moștenitori, ca să le stăpânească pe veci și ne-strămutat, în același fel și cu aceeași deplinătate cu care au fost stăpânite și ținute aceste moșii de către înaintașii lui Ugrinus.

Dat în Alba-Iulia, în duminica Invocavit, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și unu.

Textul lat. la Zimmermann—Werner, I, p. 177, Hurmuzachi—Densusianu, I, 1, p. 510—511.

¹⁾ *Alba Iulia*. ²⁾ *Fogoros*. ³⁾ *Zumbothel*, sat în raionul Făgăraș (reg. Sibiu). ⁴⁾ *Olt*. ⁵⁾ *Olachis*

1291 Martie 12.

Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea aceasta, mântuire întru mântuitorul tuturor. Prin rândurile de față voim să ajungă la cunoștința tuturor că venind înaintea noastră obștea Secuilor noștri din Chezdi ¹⁾ statorniciți pe pământul Arieș ²⁾, ne-au înfățișat privilegiul regelui Ladislau, de strălucită amintire, prea scumpui nostru văr, întocmit cu privire la dania unui pământ al cetății noastre din Turda, numit Arieș aflător lângă și între râurile Mureș ³⁾ și Arieș, cerându-ne cu stăruință ca prin regala noastră milostivire reînnoind acel privilegiu de danie al pomenitului pământ să binevoim a-l ratifica și a-l întări prin privilegiul nostru. Iar cuprinsul acestui privilegiu este următorul: <Urmează actul lui Ladislau al IV-lea, din 18 Septembrie 1289>.

Așa dar noi, dând încuviințarea noastră binevoitoare dreptelor cereri ale susnumiților noștri Secui ținând mai ales seamă de slujbele credincioase prestate și aduse de ei preaiubitului nostru văr, regele Ștefan, de vestită amintire, cât și regelui Ladislau, vărul nostru ⁴⁾ de ilustră pomenire, am lăsat numiților noștri Secui ca să-l stăpânească fără atingerea vreuni, drept al altuia, susnumitul pământ al cetății noastre din Turda, numit Arieș împreună cu pământurile ce țin de el și anume: Unirea ⁵⁾, Ormeniș ⁶⁾, Podeni ⁷⁾, Medyes ⁸⁾, Dumbrava ⁹⁾, Măhăceni ¹⁰⁾, Stejăriș ¹¹⁾, Badeni ¹²⁾, Pietroasa ¹³⁾, Moldovenesti ¹⁴⁾, Vălenii Arieșului ¹⁵⁾, Inoc ¹⁶⁾, Pordoy ⁸⁾, Kerekyghaz ⁸⁾, Hory ⁸⁾, Wyteluk ⁸⁾, Poiana ¹⁷⁾, F. Juzeg ¹⁸⁾, Bagath ¹⁸⁾, Lyukyteluk ¹⁸⁾, Zeteteluk ¹⁸⁾, Războeni Cetate ¹⁹⁾, Feligaz ⁸⁾, Cetate ²⁰⁾, Ketokluk ²¹⁾, Rimetea ²²⁾, adică cetatea comună împreună cu oamenii din Cicău ²³⁾, Fakaszug ⁸⁾ și Obrothusa ⁸⁾ și împreună și cu toate celelalte ce țin de ele, adică păduri, fânaze, livezi, pământuri de arătură și ape și noi întărind și aprobând pomenitul privilegiu al prea scumpului nostru văr, fără ștersături, fără răsături și neștirbit în vreo parte a sa și cuprinzându-l cuvânt

¹⁾ *Keezd.* ²⁾ *Aranos, Aranyaas, Oranos, Aranas*, regiunea udată de râul Arieș (raionul Turda, reg. Cluj). ³⁾ *Morus.* ⁴⁾ În realitate nepotul său, căci Ladislau al IV-lea era fiul lui Ștefan al V-lea. ⁵⁾ *Felvincs*, sat în raionul Aiud (reg. Cluj). ⁶⁾ *Eurmenus*, sat în raionul Aiud (reg. Cluj). ⁷⁾ *Hydusteluk*, sat în raionul Aiud (reg. Cluj). ⁸⁾ Așezare dispărută, în raionul Aiud (reg. Cluj). ⁹⁾ *Dumburou*, sat în raionul Aiud (reg. Cluj). ¹⁰⁾ *Muhach*, sat, în raionul Aiud (reg. Cluj). ¹¹⁾ *Kerchelsh*, sat în raionul Aiud (reg. Cluj). ¹²⁾ *Bagyum*, sat în raionul Turda (reg. Cluj). ¹³⁾ *Kuend*, sat în raionul Turda (reg. Cluj). ¹⁴⁾ *Turdavar*, sat în raionul Turda (reg. Cluj). ¹⁵⁾ *Chegez*, sat în raionul Turda (reg. Cluj). ¹⁶⁾ *Igrichi*, sat în raionul Aiud. ¹⁷⁾ *Polanteluk*, sat în raionul Turda. ¹⁸⁾ Așezări dispărute, în raionul Turda. ¹⁹⁾ *Kuchard*, sat în raionul Aiud. ²⁰⁾ *Feuldvar*, azi unificat cu Războeni. ²¹⁾ Așezare dispărută, tot acolo. ²²⁾ *Turuskou*, sat în raionul Turda. ²³⁾ *Chakoteluk*, sat în raionul Aiud.

cu cuvân! în cele de față, am pus să se întărească prin ocrotirea privilegiului nostru. În amintirea acestui lucru și spre veșnica sa tărie am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Data de mâna chibzuitului bărbat magistrul Teodor prepozitul bisericii din Alba, iubitul și credinciosul vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și unu, în anul întâiu al domniei noastre, în a patra zi înainte de idele lui Martie, <fiind> arhiepiscopi venerabilii părinți Lodomer de Strigoniu și Ioan de Calocca și episcopii: Andrei de Győr, Benedict de Vesprim, Pascha de Nitria, Andrei de Agria, Ladislau de Vaț, Petru al Transilvaniei, Benedict de Oradea, Grigore de Cenad, Ioan de Zagreb, Pouka de Sirmiu și Toma de Bosnia, păstorind în chip fericit biserica lui Dumnezeu, Nicolae fiind palatin și comite de Somogy, Ioan mare vistier și comite de Sopron, Roland voevod al Transilvaniei și comite de Solnoc, Moyas comite al Secuilor noștri, Ladislau mare stolnic și alți foarte mulți baroni deținând comitatele și dregătoriile regatului nostru.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densusșianu, I, I, p. 511 — 512.

405

<1291—1301> Mai 3.

Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei credincioșilor săi, magistrului Iacob notar al curții sale și magistrului Nicolae, fiul comitelui Paul, strângătorii dării de un fertun ¹⁾ numiți în comitatul Sătmar ²⁾, mântuire și milostivire. Poruncim cu tărie și strășnicie, credinței voastre ca darea de un fertun, ce am hotărît să se ia drept venit al cămării noastre, să nu îndrăzniți nici decum a o cere dela oamenii ³⁾ lui Petru, fiul magistrului Abraam și dela iobagii ⁴⁾ lui Omodeus de Tygud ⁵⁾ și Ioan de Wra ⁶⁾, slujitori ai săi ⁷⁾, deoarece pentru serviciile aduse nouă cu credință am hotărît să-l scutim pe Petru și să nu îndrăzniți nicicum a face altfel.

Dat la Buda, în a treia zi după sărbătoarea apostolilor ⁸⁾ Filip și Iacob.

<Pe verso însemnare contemporană> : Magistrului Iacob notar la curții sale și magistrului Nicolae, fiul lui Paul, numiți strângători ai dării de un fertun în comitatul Sătmar.

Textul lat. la Wenzel, X, p. 416 — 417.

¹⁾ fertu. ²⁾ Zalkmar. ³⁾ populos. ⁴⁾ iobagiones ⁵⁾ Tyuhod, sat în comit. Sătmar (R. P. Ungară). ⁶⁾ Ura, sat în comit. Sătmar (R. P. Ungară) ⁷⁾ servientium. ⁸⁾ tercio die wuindenarum.

1291 Mai 8, Galda de Jos.

Noi, comitele Benedict locțiitorul vice-voevodului Ladislau al Transilvaniei, dăm de știre prin cele de față tuturor cărora se cuvine, că după ce s'a purtat judecată îndelungată în fața voevodului Ladislau sus pomenit și în fața noastră, stând alături de noi <ca judecători> comiții Nicolae de Gâmbaș¹⁾ și Grigore de Sâncrai²⁾, judecători delegați pentru țara Transilvaniei³⁾, de către Nicolae, fiul lui Mokou și Luca pe de o parte, împotriva capitlului bisericii din Transilvania, cu privire la pământul numit Ivankateleke⁴⁾ așezat alături de satul Copand⁵⁾, și cum pe de altă parte trebuia ca acest capitlu să aducă martori în fața noastră împotriva acestui Nicolae, pentru pagubele în valoare de patruzeci de mărci, ce i-au fost pricinuite în veniturile și folosințele zisului pământ Ivankateleke, zisele părți au ajuns cu voia noastră la împăcare asupra tuturor celor de mai sus. Și anume amintitul capitlu potrivit cu bunătatea și bunăvoința bisericii, a renunțat la dovada sa sus amintită cu privire la daunele de patruzeci de mărci pomenite, pe care i le-a iertat numitul Nicolae.

De asemenea numiții Nicolae și Luca amintiți mai sus, atât din partea lor cât și din partea tuturor fraților lor, fiind dovediți față de suszisul capitlu în cercetarea pe care am făcut-o prin rânduiala judecății⁶⁾, când le-am impus o veșnică tăcere, au lăsat în bună pace amintitului capitlu pomenitul pământ Ivankateleke, cu toate folosințele și cele ce țin de el, ca să-l aibă și să-l stăpânească pe veci în vechile hotare, semne de hotar sau margini, în care îl stăpânise magistrul Emeric și în care îl lăsase prin testament bisericii fericitului Mihail, <iar> pe noi ca judecători ne-au mulțumit cu privire la cheltuielile de judecată la care se știe că au rămas față de acest capitlu.

De asemenea spre mărturia săvârșirii acestui lucru am pus să se întărească cele de față cu pecetea numitului Ladislau vice-voevodul, domnul nostru, pe care ne-a lăsat-o atunci pentru judecarea pricinilor.

Dat în satul Galda de Jos⁷⁾ la sârbătoarea venirii⁸⁾ sfântului arhanghel Mihail, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și unu.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 178—179.

1291 Mai 31, <Alba-Iulia>.

Noi, capitlul bisericii fericitului arhanghel Mihail din Transilvania, dăm de știre că, înfățișându-se înaintea noastră pe de o parte venerabilul părinte Petru

¹⁾ *Gumbas*, sat în raionul Aiud (reg. Cluj). ²⁾ *de Sancto Rege*, sat în raionul Aiud (reg. Cluj). ³⁾ *regnum Transilvanum*. ⁴⁾ Așezare dispărută în raionul Luduș (reg. Mureș). ⁵⁾ *Cuppan villa*, sat în raionul Luduș (reg. Mureș). ⁶⁾ *pro causis expediendis*. ⁷⁾ *Galda*, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara). ⁸⁾ *adventus*.

episcopul, prelatul nostru, iar de cealaltă parte Syfrid din Cricău ¹⁾, Iacob din Alba ²⁾, Herbord din Gârbova ³⁾ și Henc din Călnic ⁴⁾, de meserie dulgheri, numiți dulgheri împreună cu venerabilul părinte au încheiat în fața noastră pentru întreaga lucrare de lemnărie, adică acoperirea bisericii catedrale a fericitului arhanghel Mihail următoarea învoială: că pentru ⁵⁾ acoperișul, ce trebuie înălțat deasupra altarului fericitei fecioare și pentru bolta aflată în aripa alăturată bolții acestui altar al fericitei fecioare; de asemenea, pentru acoperișul altarului fericitului Ioan Botezătorul și a sacristiei sau cămării; de asemenea pentru acoperișul ce trebuie să fie deasupra altarului fericitului apostol Petru, cât și pentru acoperișul ce trebuie să se facă deasupra aripei alăturate dinspre mieznoapte a bisericii fericitului Mihail și toate bolțile de deasupra și toate streșinile începând dela răsărit până la ultima boltă din spre apus, înălțată deasupra uși mari, și dela vârful acestei bolți în jos, așa cum fusese mai înainte, până la ușa amintită; de asemenea, începând din arcada ⁶⁾ dela miezăzi, ridicată deasupra ferestrei mari, până la cealaltă arcadă a bisericii ridicată din spre mieznoapte, vor repara și vor acoperi, cum au fost mai înainte bolțile aflate de amândouă părțile turnului mijlociu ridicat deasupra bolții și chiar acest turn, pentru nouăzeci de mărci în dinari și bani care vor umbla atunci ⁷⁾, sau în orice alte lucruri dar numai de același preț ⁸⁾ și douăzeci și patru de coți de postav de Dorn, care vor fi dați și plătiți de către domnul episcop susnumit acelor dulgheri în felul mai jos arătat: adică le va plăti douăsprezece mărci când acești dulgheri vor intra mai întâi în pădure ca să taie bârne și grinzi; după ce acest material va fi transportat la biserică, atunci când se vor întoarce în pădure să taie căpriorii, le va da din nou douăsprezece mărci; după aceea, de asemenea le va mai da douăsprezece mărci când va fi ridicată și terminată lucrarea acoperișului care trebuie să fie deasupra altarului celui mare până la pomenitul turn mijlociu așezat deasupra bolții; de asemenea când vor drege și vor acoperi în felul datorat numitul turn, li se va plăti tot douăsprezece mărci; de asemenea, când vor acoperi bolta ce se află dela acest turn până la arcada din dreapta vor primi douăsprezece mărci; de asemenea, când vor acoperi bolta aflătoare între același turn și arcada din stânga vor avea la fel douăsprezece mărci; de asemenea vor primi douăsprezece mărci după ce vor acoperi bolta ultimă, care se întinde dela același turn spre partea de apus; de asemenea, în cele din urmă când lemnăria de deasupra uși celei mari, din partea de apus pomenită la început, până la culmea sau vârful bolții ultimei va fi reparată și podită ⁹⁾, cum a fost mai înainte, li se vor da acelor dulgheri

¹⁾ Crakow, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara). ²⁾ Iacobo Albensi. ³⁾ Wrbow, sat în raionul Aiud (reg. Cluj). ⁴⁾ Kelnuk, sat în raionul Sebeș (reg. Sibiu). ⁵⁾ La Zimmermann-Werter, I, p. 179, greșit: *praeter*. La Teutsch-Firnhaber, I, p. 170: *propter*. ⁶⁾ *de cornu*. ⁷⁾ *in denariis et argento tunc currentibus*. ⁸⁾ *condigne aestimatis*. ⁹⁾ *tabulatum*.

și cele șase mărci rămase și douăzeci și patru de coți din amintitul postav de Dorn, cu condiția ca domnul episcop să dea cuiele și scoabele și celelalte lucruri trebuincioase, iar toată lemnăria oricum s'ar numi și care ar fi trebuincioasă, domnul episcop va fi obligat să o transporte din pădure la biserică, dar ea va fi cioplită, tăiată și lucrată până la săvârșirea întregii lucrări de către acești dulgheri cu munca și cheltuiala lor.

De asemenea mai trebuie să se arate că pentru susnumiții Syfrid și Iacob s'a pus chezaș magistrul Arnold, canonicul nostru, iar pentru pomenitul Herbord, comitele Daniel de Gârbova ¹⁾ și pentru amintitul Henc, comitele Daniel, fiul lui Chel, că întreaga lucrare pomenită a bisericii fericitului arhanghel Mihail va fi dusă la capăt de numiții meșteri dulgheri după învoirea de mai sus fără nicio întrerupere și fără a întreprinde o altă lucrare și că va fi terminată cât mai iute cu putință, încheindu-se între ei această învoială, că dacă s'ar întâmpla ca vreunul dintre dulgheri să fie împiedecat de o boală grea sau de moarte, chezașul său e dator să găsească și să orânduiască pentru această lucrare un dulgher tot așa de destoinic ca și acela, până ce aceasta va fi terminată în întregime în felul datorat.

Dat în sărbătoarea înălțării domnului, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și unu.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 179—180.

408

1291 Iunie 13, <Oradea>.

Noi capitlul bisericii din Oradea facem cunoscut, că comitele Reun de Berea ²⁾ pe de o parte și pe de altă parte comitele Petru și Andrei, fiii comitelui Simion zis Wrdug ³⁾, în numele lor și al fraților lor Eñdus și comitele Myke, înfățișându-se în persoană înaintea noastră, comitele Reun s'a legat și s'a îndatorat cu tărie că dacă ar voi să vândă pământul său numit Berea, cumpărat, după cum spunea, dela Venceslau ⁴⁾, Grigore și Ioan, fiul lui Ilie, din neamul Koplou, rudele fiilor comitelui Simion, să nu-l poată vinde decât susnumitului Myke și suszișilor fii ai lui Simion.

Dat în miercurea dinaintea octavelor Rusaliilor, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și unu.

Textul lat. la *Károlyi*, I, p. 20.

¹⁾ *Wrbou*. ²⁾ *Bere*, sat în raionul Carei (reg Baia Mare). ³⁾ adică « Dracul ». ⁴⁾ *Win-cislow*.

1291 Iunie 19, <Oradea>.

Capitulul din Oradea adeverește declarația comitelui Iacob, zis Kuke, că a fost satisfăcut pe deplin de comitele Mihail, fiul lui Ubul și de fiii aceluiași Mihail pentru luarea sa în prinsoare, pagubele, distrugerile pricinuite și ocuparea cu sila a moșiei sale Domorad <din comitatul Szabolcs, R. P. Ungară>.

Regest după textul lat. din *Codex dipl. patrius*, VII, p. 216.

410

1291 Iunie 20, <Oradea>.

Capitulul din Oradea adeverește obligația luată de comitele Mihail, fiul lui Ubul și fiii săi de a plăti șase mărci ca despăgubire lui Paul, fiul lui Rofoyn, pentru luarea sa în prinsoare, pentru distrugeri și pentru alte pagube și silnicii.

Regest după textul lat. din *Codex dipl. patrius*, VII, p. 217.

411

1291 Iunie 21, <Oradea>.

Capitulul din Oradea adeverește vânzarea unei jumătăți a pământului Zakol din comitatul Sătmar <R. P. Ungară> de către comitele Gheorghe, fiul lui Simion din neamul Kata, comitelui Hodos din neamul Guthkeled, precum și cedarea de către același Gheorghe a celeilalte jumătăți cu titlul de sfert convenit mamei amintitului Hodos, nepot de soră al lui Gheorghe.

Regest la Kállay, I, nr. 39.

412

1291 <înainte de Iulie 10>.

Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Prin cele de față, voim să dăm de știre tuturor că judele și oaspeții noștri din Dej ¹⁾, înfățișându-se înaintea noastră, ne-au arătat un privilegiu al prea iubitului nostru frate, regele Ladislau de strălucită amintire, cuprinzând și confirmând forma și conținutul privilegiului prea iubitului nostru înaintaș, Ștefan ²⁾ regele de ilustră amintire, cuprinzând și scrisoarea lui Ireney răposatul ban al

¹⁾ *Deeswar*. ²⁾ *avus* (Ștefan al V-lea era vărul lui Andrei al III-lea).

Transilvaniei, cu privire la starea libertăților, cerându-ne cu stăruință ca să încuviințăm acest privilegiu și să binevoim a-l întări prin privilegiul nostru. Cuprinsul acestui privilegiu este următorul: <Urmează actul regelui Ladislau al IV-lea, din 1279, cu documentul lui Ștefan «regele cel tânăr», din 1261>.

Iar noi încuviințând dreptele și legitimele cereri ale numiților oaspeți ai noștri din Dej am pus să se întărească, cu oblăduirea privilegiului nostru, mai susnumitul privilegiu al prea iubitului văr al nostru cuprinzând în el și textul privilegiului prea iubitului nostru înaintaș, regele Ștefan, care întărește și scrisoarea răposatului ban Ireney al Transilvaniei, privelegiu întocmit cu privire la libertățile lor, după cum am spus mai sus, pe care întucât e fără ștersături, răsături și fără nicio vătămare în vreo parte a sa, l-am întărit și încuviințat, punând să fie cuprins cuvânt cu cuvânt în scrisoarea de față.

Spre amintirea acestui lucru și veșnica sa trăinicie am dat privilegiul de față întărit cu puterea dublei noastre peceti.

Dat de mâna chibzuitului bărbat, magistrul Teodor prepozit al bisericii de Alba, iubitul și credinciosul vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și unu și în anul întâiu al domniei noastre.

Textul lat. la Zimmermann — Werner, I, p. 180-181.

413

1291 <înainte de Iulie 10>.

o

Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galității, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Se cuvine majestății regale să sporească numărul oaspeților care îl slujesc și să vină în ajutorul săracilor și celor lipsiți ¹⁾, pentru ca aceștia, ușurați de nevoile lor, să-l poată servi mai cu râvnă și mai cu folos pe stăpânul lor firesc. De aceea, prin cele de față voim să dăm de știre tuturor că oaspeților noștri din Ocna Turzii ²⁾ care au declarat că toate actele lor întocmite cu privire la libertățile ³⁾ lor au fost mistuite de foc și arse în cetatea banului Micud, în vremea Tătarilor și de către acești Tătari, lucru care ni s'a adevărit și nouă de către mulți baroni și nobili ai regatului nostru, le-am dat aceeași libertate ca și aceea de care se bucură oaspeții noștri din Ocna Dejului ⁴⁾, Sic ⁵⁾ și Cojocna ⁶⁾, hotărând în deosebi ca niciunul din voievozii noștri aflători în slujbă și niciun comite al comitatului ⁷⁾ de Turda sau vreun slujbaș de al lor să nu poată și să nu trebuiască să-i judece

¹⁾ inopie ²⁾ Thorda Akna. ³⁾ super statu libertatis. ⁴⁾ Deesakna, sat care aparține azi orașului Dej (reg. Cluj). ⁵⁾ Zek, sat în raionul Gherla (reg. Cluj). ⁶⁾ Kolos, sat în raionul Cluj. ⁷⁾ parochialis comes.

în vreo pricină oarecare afară de persoana majestății noastre sau de marele vistier al nostru aflător în slujbă și nici să cuteze a se așeza printre ei pentru judecată și nici să facă sau să săvârșească vreo judecată între ei și nici să ceară găzduirea cu sila, ci <numiții oaspeți> trebuie să fie judecați de judele lor <ales> prin voia tuturor ¹⁾.

Le-am mai îngăduit să țină târg începând de vineri după prânz până sâmbătă seara fără nici o vamă ²⁾ pentru toți cei ce vor intra în târgul adunat spre a face negoț ³⁾. Am mai hotărît deasemenea ca oaspeții noștri ce-și au locuința în Turda să nu fie datori a plăti vreo vamă pentru mărfurile ⁴⁾ lor.

Afară de aceasta, potrivit statutului libertății celorlalți oaspeți ai noștri, le <acordăm> și lor din bunăvoința regală ca în cele opt zile dinaintea sărbătorii fericitului Martin, numiții oaspeți să aibă slobodă voie de a exploata pentru sine și de a vinde sare din ocnele noastre.

Pe deasupra, voind noi ca numărul lor să poată spori, le lăsăm niște pământuri ale noastre numite Kōlkōdök ⁵⁾, Udvar Mykthelek ⁶⁾ și pădurea noastră numită Kiraly erdeje ⁷⁾, aflătoare dincolo de Cheile Turzii ⁸⁾ spre a le stăpâni precum se știe că le-au stăpânit și în vechime.

Și spre amintirea acestui lucru, pentru ca starea libertății numiților oaspeți ai noștri, reînnoită și hărăzită de noi să poată rămâne statornic și neclintit și să nu poată fi retrasă de cineva în curgerea vremii, le-am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Dată de înăna chibzuitului bărbat, magistrul Teodor prepozit al bisericii din Alba, iubitul și credinciosul vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și unu, în anul întâiu al domniei noastre.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 187—182; Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 520.

414

1291 <înainte de Iulie 10>.

Andrei, din mila lui dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Se cade majestății regale să sporească numărul supușilor și să poarte de grijă folosului lor și liniștei dintre ei, pentru ca în acest fel și ei să poată sluji mai cu râvnă stăpânului lor firesc. Drept aceea, pentru veșnica amintire a acestui lucru,

¹⁾ *communiter electum*. ²⁾ *tributum*. ³⁾ *causa mercandi*. ⁴⁾ *de mercibus*. ⁵⁾ Nume de hotar pe teritoriul orașului Turda. ⁶⁾ Lectura corectă probabil este dată de Fejér, VI, 1, p. 107: *Wdvarnuktelek*, Turda a fost oraș al regelui. ⁷⁾ Pădurea regelui. ⁸⁾ *Thorđa hasadekja*.

vrem să dăm de știre prin rândurile de față că magiștrii oaspeților¹⁾ din satul liber²⁾ numit Rimetea³⁾, așezat lângă râul Arieș⁴⁾ între munții și stâncile înalte din părțile Transilvaniei⁵⁾, cât și cultivatorii⁶⁾ minelor de fier aflate acolo, adică fierarii⁷⁾, minerii⁸⁾, cărbunarii⁹⁾ și lucrătorii¹⁰⁾ ni s'au plâns că în vremurile trecute toate actele lor scrise asupra chemării lor din Austria precum și a drepturilor și a privilegiilor ce le-au fost dăruite cu bunătațe atunci când au început să locuiască acele pământuri, împreună cu declarația întocmită și scrisă asupra stării¹¹⁾ lor, au fost, după spusa lor, arse și mistuite de prăpădul focului, de către Tătari, ceea ce ne-a fost adevărit în chip lămurit de mulți baroni și nobili ai regatului nostru, și s'au rugat cu supusă rugămintă pentru reînnoirea acestora.

Ș. fiindcă se cade coroanei regale să dea ascultare rugămintelor îndreptățite ale credincioșilor săi, mișcați noi până în adâncul inimii de rugămintele lor, pentru ca cele ce se fac în scurgerea vremii, să fie scăpate de uitare prin amintirea scrisului, acum când în sfârșit, regatul acesta al nostru, după atâtea năpaste și pustiiri a dobândit pacea mult dorită, ca să poată avea parte și locuitorii țării de sporul păcii îmbelșugate și al foloaselor <sale> și noi din belșugul milostivirii noastre, să ne îngrijim cât mai mult ca să facem să renască și să reînnoiască încetul cu încetul, sub du'cea umbră a păcii binefăcătoare, toate stările¹²⁾ regatului nostru, nimicite de sdruncinările atât de grele ale războiului, pentru ca astfel regatul nostru să fie readus pe cât e cu putință la vechea lui strălucire, — și fiindcă ne dăm seama că printre toate mijloacele de a reface bunăstarea obștească, se revarsă foloase și câștiguri mai bogate asupra tuturor cetățenilor¹³⁾ dintr'o lucrare¹⁴⁾ mai sânguitoare și a metalelor ce zac în măruntaiele pământului; — de aceea reînnoind și sporind acelor oaspeți austriaci, fierari din localitatea Eisenwurzel, chemați cu anumite garanții¹⁵⁾ în aceste pământuri ale Transilvaniei și așezați acolo, cât și urmașilor lor, aceeași libertate și aceeași drepturi, cu care au fost chemați dela început, lăsăm ca aceș i oaspeți și meșteri și fierari cât și ajutoarele lor, turnătorii de fier și cultivatorii și toți lucrătorii¹⁶⁾ care vor intra de aci înainte în tovărășia¹⁷⁾ lor, să se poată de aci înainte folosi și bucura pe veci de aceleași drepturi, libertăți și privilegii la care au fost chemați, după chipul cum se folosesc și se bucură ceilalți metalurghi¹⁸⁾ și ferari care sunt așezați în pomenita Austrie de Sus și să nu tăgăduiască a plăti censul¹⁹⁾ după chipul acela și să se bucure de aceeași libertate veșnică de jurisdicție, adică să aibă totdeauna propriul lor magistrat²⁰⁾ și jude și bătrâni aleși și orânduți din sânul lor prin alegere liberă, în fața căroră, și nicăeri altundeva ei să nu poată fi judecați

1) *hospitum magistri*, 2) *libere ville*. 3) *Turutzko*, sat în raionul Turda (reg. Cluj). 4) *Aranyos*. 5) *in partibus Ultrasilvanis*. 6) *cultores*. 7) *ferri fabri*. 8) *urburarii*. 9) *carbonarii*. 10) *laboratores*. 11) *status* 12) *omnes ordines*. 13) *cives*. 14) *cultura*. 15) *affidatione*. 16) *collaboratores, ferri fusores et cultores ac omnes laboratores*. 17) *societatem*. 18) *metallurgorum*. 19) *census*. 20) *magistratum*.

sau siliți a sta la judecată, decât în fața majestații noastre sau a judeului vistier niceilor ¹⁾).

Afară de aceasta le îngăduim lor târg liber de bucate ²⁾ în fiecare săptămână în ziua de sâmbătă, și dreptul de a se folosi de păduri, de ape și pășuni pentru caii lor de povară ³⁾ până la o depărtare de o milă ⁴⁾ spre apus.

Și pentru amintirea acestui lucru, pentru ca statutul reinnoit și sporit de către noi al libertății zișilor noștri oaspeți să poată dăinui în veci, și în curgerea vremii să nu poată fi retras în vreo parte a lui, le-am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Dată de mâna chibzuitului bărbat, magistrul Teodor prepozit al bisericii din Alba, chibzuitul și credinciosul vice-cancelar la curții noastre, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și unu, în anul întâiu al domniei noastre.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 182—184; Hurmuzaki-Densușianu, I, I, p. 521—522 (Actul păstrat într-o copie de la sfârșitul secolului XVIII, pare suspect, având o redacție neobișnuită și o serie de termeni anacronici pentru secolul al XIII-lea în ce privește mișcările și organizarea orașenească).

415

1291 Iulie 10.

<Andrei al III-lea întărește privilegiul lui Ladislau al IV-lea asupra pământului magistrului Duruslaus. În lista demnitarilor, între alții>: Benedict episcop de Oradea, Petru episcopul Transilvaniei, Grigore episcop de Cenad; Roland voevodul Transilvaniei, comite de Solnoc.

Regest după textul lat. din Fejer, VI, I, p. 116—118.

416

1291 August 4, lângă cetatea Wolter (Austria).

Noi Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, facem cunoscut tuturor cărora se cuvine că magistrul Hench paroh din Orăștie ⁵⁾ și magistrul Petru, decanul bisericii din Alba Transilvaniei, venind înaintea noastră ne-au înfățișat scrisoarea comitelui Benedict voevodul Transilvaniei cu privire la pământul numit Iuankateleke ⁶⁾ cerându-ne cu stăruință în numele capitlului bisericii din Alba-Iulia să binevoim a încuviința și întări numitul privilegiu prin scrisoarea noastră deschisă ⁷⁾. Cuprinsul privilegiului este următorul: <Urmează actul comitelui Benedict din 1291>.

¹⁾ *judex tavernicorum.* ²⁾ *liberum forum annonarium.* ³⁾ *pro equis cliterariis.* ⁴⁾ *unius rasilae.* ⁵⁾ *Wrasio*, oraș în reg. Hunedoara ⁶⁾ Așezare dispărută în raionul Luduș (reg. Mureș). ⁷⁾ *patentibus literis.*

Drept aceea noi, aprobând cererile numiților: a magistrului Hench parohul și a magistrului Petru decanul bisericii din Alba Transilvaniei, cereri făcute în numele capitolului numitei biserici de Alba, prin milostivirea noastră regală am pus să se întărească acest privilegiu care ne-a fost înfățișat, fără ștersături, fără răsături și fără vătămare în vreo parte a sa, cuprinzându-l cuvânt cu cuvânt în scrisoarea de față.

Dat în Austria lângă cetatea Wolter, în prima sâmbătă după octavele sfântului apostol Iacob, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și unu.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 184—185.

417

1291 August 28.

Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos, atât celor de față cât și celor viitori, care vor vedea această scrisoare, mântuire întru cel ce dăruiește mântuirea. Înălțimea regală obișnuiește să cercezeze cu ochi pătrunzători vrednicia celor ce slujesc cu credință atât pe rege cât și regatul ¹⁾ și să-i răsplătească prin daruri potrivite vredniciei lor.

Drept aceea, prin rândurile de față voim să ajungă la cunoștința tuturor că nobilul bărbat, magistrul Toma, fiul magistrului Gavriil, venind înaintea noastră ne-a înfățișat privilegiul regelui Ladislau, vărul nostru, de prea fericită amintire, privitor la dăruirea sau dania unui pământ numit Halmeu ²⁾, aflător în comitatul Ugocea și ținând de dreptul de danie al regelui, rugându-ne stăruitor ca să-l ratificăm și să binevoim a-l întări cu privilegiul nostru. Cuprinsul acestui privilegiu este următorul: <Urmează actul lui Ladislau al IV-lea din 1274>.

Noi așa dar încuviințând cu bunăvoință regală cererile drepte întemeiate și cumpătate ale pomenitului magistru Toma și cunoscând că cererile lui sunt îndreptățite și potrivite, ratificând și aprobând amintitul privilegiu al prea iubitului nostru văr, fără răsături, fără ștersături, neanulat sau vătămat în vreo parte a sa, punând să fie cuprins cuvânt cu cuvânt în scrisoarea de față îl confirmăm prin autoritatea acestora întărindu-l cu puterea dublei noastre peceți.

Dată de mâna chibzuitului bărbat, magistrul Teodor prepozit al bisericii din Alba, vice-cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și unu, a cincea zi înainte de calendele lui Septembrie, în al doilea an al domniei noastre.

Textul lat. la Zichy, I, p. 73—74.

¹⁾ regio greșit pentru regno. ²⁾ Holmy, sat în raionul Satu-Mare (reg. Baia Mare).

1291 Octombrie 9.

< Andrei al III-lea întărește privilegiul lui Ladislau al IV-lea dat magistrului Ioan, fiul comitelui de Bács, cu privire la unele scutiri ale oamenilor acestuia din părțile Savei. În lista demnitarilor, între alții >: Grigore episcop de Cenad, Benedic episcop de Oradea, Petru episcopul Transilvaniei, Roland voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc, Laurențiu banul Severinului și comite de Keve și Caras, Iacob comite de Sătmar și de Bodrog.

Regest după textul lat. din Hurmuzaki-Densusșianu, I, I, p. 519.

419

1291 Octombrie 16, <Oradea>.

Capitulul din Oradea adeverește învoiala încheiată între Grigore, fiul lui Petru, și Paul de Zomogu, pe de o parte și Ioan, fiul lui Grigore de Byr, pe de alta, în privința unei jumătăți din pământul Byr <comitatul Szabolcs, R. P. Ungară>.

Regest după textul lat. din Wenzel, X, p. 65—66.

420

1291 Decembrie 15, <Oradea>.

Capitulul din Oradea adeverește învoiala încheiată între Paul de Zomon¹⁾ și Grigore, fiul lui Petru, pe de o parte și Ioan, fiul lui Grigore, <fiu al lui Ubul>, pe de alta, cu privire la o jumătate din pământul Byr.

Regest la Kállay, I, nr. 41.

421

<1291—1297> Decembrie 24, <Oradea>.

Noi Iacob prepozitul și conventul din Dealul Orăzii dăm de știre că, înfățișându-se înaintea noastră pe de o parte magistrul Emeric notar special al lui B<enedict>, din mila lui Dumnezeu, episcop de Oradea, pentru stăpânul său, episcopul de Oradea și pentru magistrul Iacob, fratele său²⁾, iar pe de altă parte comitele Cosma, fiul lui Cosma, magistrul Emeric a spus că pricina ce se iscăse între domnul episcop și magistrul Iacob <pe de o parte și comitele Cosma, pe de altă parte> cu privire la unele lucruri ale magistrului și la iobagii³⁾ lor, această pricină <a fost încheiată>, dându-li-se lor de către comitele Cosma și de cei care

¹⁾ acelaș e numit de Zomogu în doc. din 16 Oct. 1291. ²⁾ fratele episcopului.
³⁾ În text se spune greșit, *iobagiones* în loc de *iobagionibus*.

țin de el despăgubire <pentru paguba> ce le pricinuiseră ¹⁾, în așa fel că <numitul> comite Cosma va trebui să plătească episcopului B<enedict> și magistrului Iacob la jumătatea Păresimilor zece mărci, parte în dinari, iar parte după o evaluare potrivită ²⁾, iar dacă va nesocoti ziua plății, . . . ³⁾ va fi dator să plătească îndoit.

Dat în ajunul nașterii domnului.

Textul lat. în *Codex dipl. patrius*, VII, p.198 (pentru datare, cf. Karacsonyi, p. 112).

422

<1292>.

Cînstitului și vrednicului capitlu al bisericii din Alba-Iulia ⁴⁾, voevodul Ladislau pin Sânmartin ⁵⁾, sănătate cu tot respectul și toată cinstea. Facem cunoscut obștei domniilor voastre că am văzut și știm și dăm mărturie prin cele de față că împărțirea tuturor bunurilor de moștenire ale comitelui Nicolae de Rodna ⁶⁾ și ale feciorilor fratelui său, comitele Benedict ⁷⁾ de bună amintire, ce îi privesc sau ce le revin din partea de moștenire a înaintașilor lor, a fost făcută și hotărîtă în fața magistrului Nicolae, a canonicului ⁸⁾ vostru, în felul următor: jumătate din sat, adică din Sărata ⁹⁾, cu folosințele sale, și jumătate din mori și jumătate din Sărățel ¹⁰⁾, va reveni comitelui Nicolae și copiilor săi, iar cealaltă jumătate din numitele moșteniri se cuvine să fie stăpînită <ca bun> de moștenire, de fiii comitelui Benedict. De asemenea satele Șieu-Măgheruș ¹¹⁾ și Kelemenechs ¹²⁾ împreună cu toate folosințele lor, le vor dobîndi, după dreptul de moștenire, neîmpărțite ci întregi, comitele Nicolae de Rodna și copiii săi, afară de muntele Pyppinch care este deopotrivă și al comitelui Nicolae împreună cu copiii săi, cât și al fiilor sau copiilor comitelui Benedict, adăugînd <totuși> condiția ca nici comitele Nicolae cu copiii lui fără învoirea copiilor fratelui său și nici copiii comitelui Benedict fără învoirea comitelui Nicolae și a copiilor săi, nu trebuie în niciun chip să înalțe o cetate acolo; de asemenea pădurea din Sărățel trebuie să fie comună iobagilor ambelor părți; de asemenea satele Chintelnic ¹³⁾, Săsarm ¹⁴⁾ și Chiuza ¹⁵⁾, împreună cu toate folosințele ce vor reveni de aci înainte, le vor stăpîni pe veci fiii pomenitului comite Benedict; de asemenea moștenirea casei ce se află în Bistrița ¹⁶⁾

¹⁾ Traducere probabilă a unui pasaj care în textul latin publicat prezintă, fără îndoială, unele omisiuni, care îl fac de neînțeles. ²⁾ în *extimacione condigna*. ³⁾ Lacună în textul latin publicat. ⁴⁾ Alba. ⁵⁾ de Sancto Martino, sat în raionul Gherla (reg. Cluj). ⁶⁾ În text și forma *Rodna*. ⁷⁾ În text se întâlnește și formele *Benus*, *Benuch*, *Benuchs*, *Banuchs*. ⁸⁾ *concanonico* ⁹⁾ *Villa Salis*, sat în raionul Bistrița (reg. Rodna) ¹⁰⁾ *Zereth*, *Szereth*, sat în raionul Bistrița (reg. Rodna). ¹¹⁾ *Mungerochs*, sat în raionul Bistrița (reg. Rodna). ¹²⁾ *Kelemenechs*, ar putea fi identic cu Chicuralești, raionul Beclean (reg. Rodna). ¹³⁾ *Kenteluk*, sat în raionul Bistrița ¹⁴⁾ *Weizhorn*, sat în raionul Beclean (reg. Rodna). ¹⁵⁾ *Mytteldorf*, sat în raionul Beclean (reg. Rodna). ¹⁶⁾ *Bysterche*.

trebuie să revină în chip slobod jumătate comitelui Nicolae și copiilor lui, iar cealaltă jumătate a acestei case, copiilor comitelui Benedict cu jumătatea veniturilor; declarându-se totuși că acea casă cu folosințele care derivă dintr'însa trebuie să fie stăpânită de copiii comitelui Benedict, casa întreagă și veniturile depline, atâta vreme cât comitele Nicolae păstrează palatul din Rodna în care locuște.

De asemenea din toate bunurile de moștenire, din minele de aur sau de argint și altele care în limba obișnuită se numesc ¹⁾ huthten ²⁾ și din altele ca <vânatul din> munți, din <pescuit>, din cursele <pușe> fiarelor ³⁾ sau din orice alte folosințe ale pădurilor ⁴⁾ pe care le au sau le vor avea comitele Nicolae și copiii lui trebuie să stăpânească slobod și pașnic jumătate, iar copiii comitelui Benedict cealaltă jumătate.

De asemenea din bunurile de moștenire aflătoare în orașul Rodna, adică clădirea susnumitului palat în care locuște acest comite Nicolae, sau celelalte case, cârciumile ⁵⁾, brutăriile, morile, măcelăriile, cismăriile, căsăpiile ⁶⁾, casele băieșilor, cântăriturilor sau curțile de căsăpii ⁷⁾ sau orice alte bunuri de moștenire clădite sau pustii, livezi, ogoare sau păduri aflătoare în orașul Rodna sau în împrejurimi, din toate aceste bunuri de moștenire, comitele Nicolae și copiii săi vor păstra o jumătate și copiii comitelui Benedict, cealaltă jumătate.

Afară de aceasta nici comitele Nicolae și copiii săi, fără învoirea copiilor fratelui său pomenit, nici copiii comitelui Benedict fără învoirea comitelui Nicolae și a copiilor săi, să nu cuteze a cumpăra sau a clădi acum sau cândva în Rodna vreun bun de moștenire, iar bunurile de moștenire aflătoare în Buda ⁸⁾, rămase atât comitelui Nicolae și copiilor săi, cât și copiilor comitelui Benedict dela înaintașii ambelor părți și care sunt deja îndatorate pentru o sumă de bani, comitele Nicolae e ținut să le răscumpere cu banii săi și el însuși cu copiii săi trebuie să păstreze o jumătate, iar copii pomenitului său frate Benedict cealaltă jumătate.

<Pe verso>: Cinstitului și vrednicului capitlu al bisericii din Alba Iulia.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 203—205

423

1292, <Alba-Iulia>.

Capitulul bisericii fericitului arhanghel M'hail din Transilvania tuturor credincioșilor lui Hristos, atât celor de acum cât și celor viitori, care vor vedea scrisoarea de față mântuire întru dăruitorul mântuirii. Prin cuprinsul acesteia voim să ajungă

¹⁾ que vulgo dicuntur... ²⁾ adică *Hutte* (germ) ³⁾ *luceis=laceis=laqueis* (lanțuri)
⁴⁾ *silvestrium operum usibus* ⁵⁾ *tabernarum*. ⁶⁾ *carnificum* (în sens de: tăetor de vite, spre deosebire de *macellorum*, măcelari, care vindeau carnea?) ⁷⁾ *examinatorum vel kuhthofforum*. *examinatores* (cântăritori). ⁸⁾ *Buda*, sat în raionul Bistrița (reg. Rodna).

la cunoștința tuturor atât a celor de față, cât și a celor viitori, că venind înaintea noastră Andrei, fiul lui Syka, totodată Simion, fiul lui Raak ¹⁾, iobag al cetății din Solnoc ²⁾, cu procură și pentru fiul său Iacob și Ioan, fiul lui Marcel, fiul lui Usa și înfățișându-ni-se, în bună înțelegere, cu mintea întregă și de bună voia lor au spus și au mărturisit prin viu grai, că, nefiind nimeni care să se împotrivescă, au vândut și au predat lui Ladislau, fiul lui Ladislau din neamul Borș, fost voevod al Transilvaniei și prin el moștenitorilor și urmașilor moștenitorilor lui, pentru optzeci de mărci de argint fin, pe care le-au căpătat și primit în întregime în fața noastră, un pământ al lor de naștere numit Pintic ³⁾, aflător în comitatul Solnoc, împreună cu toate folosințele și toate cele ce țin de el, pe urmele vechilor hotare știute, fiind trase și ridicate acum alte semne de hotar de către iobagii cetății Solnoc.

Iar mersul hotarelor se deosebește astfel: primul hotar începe pe o creastă ⁴⁾ numită Kabalos și acolo se desparte de hotarele Nimei ⁵⁾; apoi se îndreaptă spre partea de miazăzi și înaintând peste acea creastă până la partea de sus a văii Gurgus, și acolo se desparte de hotarele Ormanului ⁶⁾; apoi se îndreaptă și merge la pământul numit Chec și trece la o creastă și în acea parte înaintează către un munte și de acolo se îndreaptă spre o creastă și de acolo se întoarce spre miazănoapte. Mergând o bucată bună de loc, ajunge la o pădure în sus de Corneni ⁷⁾, iar de acolo se întinde spre Donchmezey și acolo, coborînd se desparte de Ji-chișul-de-Jos ⁸⁾ și coborând pe acel pârâu înaintează pe lângă Codor ⁹⁾ și acolo se desparte de hotarele Codor. Apoi merge la o creastă în spre Dyaky și acolo se desparte de Dyaky și trecând acolo deadreptul peste acea vale ajunge la Alma-hata și de acolo trece peste Kuesdfw și acolo mersul hotarelor se isprăvește și se încheie prin voința și cu consințământul tuturor iobagilor cetății Solnoc, adică al lui Adam, Marcu, fiul lui Belus, al lui Paul și Avraam, frații lui și al lui Scenke și Tobias și al celorlalți vecini, adică al lui Ioan, fiul lui Marcel, și al altora.

<Vânzarea s'a făcut> cu condiția ca susnumiții Andrei, fiul lui Syka, Simion, fiul lui Raak, Iacob, fiul aceluiași și Ioan, fiul lui Marcel, sus pomenit, sau moștenitorii lor să fie datori să apere cu ale lor osteneli și cheltuieli pe susnumitul voevod Ladislau sau pe moștenitorii săi împotriva oricăror pricini și urmăriri pornite vreodată de cineva și să le asigure pașnica stăpânire a acestui pământ. Iar noi pentru ca în curgerea vremii această vânzare să nu poată fi stricată de viclenia celor răi, la stăruința și cererea celor două părți am dat scrisoarea de față întărită prin întipărirea peceții noastre.

¹⁾ În text se întâlnește și forma *Roac*. ²⁾ *Zounuk, Zonuk, Zonuc* ³⁾ *Pinlhuc*, sat în raionul Gherla (reg. Cluj). ⁴⁾ *byrche*. ⁵⁾ *Nyma*, sat în raionul Gherla (reg. Cluj). ⁶⁾ *Vrlman*, sat în raionul Gherla (reg. Cluj). ⁷⁾ *Sykercke*, sat în raionul Gherla (reg. Cluj). ⁸⁾ *Gyhynus*, sat în raionul Dej. ⁹⁾ *Kodor*, sat în raionul Dej.

Data pe când magistrul Mihail era prepozit, Grigore cantor, Paul custode, Saul decanul bisericii noastre, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și doi.

Textul lat. la Wenzel, X, p. 84—85.

424

1292, <Alba-Iulia>.

Iar cuprinsul actului al patrulea și ultimul, întocmit ca privilegiu original în anul domnului o mie două sute nouăzeci și doi, se vedea a fi lipsit de <data> de zi și de numele domnilor din capitlu, ce se obișnuiesc a se însemna acum în privilegiile acestuia, după obiceiul celor din vechime, și arată prin șirurile sale că înfățișându-se în persoană în fața capitlului Osanna, fiica lui Eth din Geoagiu ¹⁾, soția magistrului Simion, împreună cu acest magistru Simion, a declarat — că sfer-tul cuvenit ei din pământul Heria ²⁾ ce i se cuvenea pe drept prin faptul că acest pământ Heria a trecut și a fost trecut în drepturile și în proprietatea lui Matei fratele ei, adică fiul lui Eth, în schimbul patrimonial al pământului acestuia numit Geoagiul și socrului său Lewa, după cum a aflat acest capitlu din cuprinsul privilegiului mai vechiu întocmit atunci, — cu bună voia și cu încuviințarea nu-mitului magistru Simion, l-a dat și l-a vândut nestrămutat comitelui Nicolae și voevodului Andrei, fiii comitelui Andrei din Geoagiu — dintre care și pentru care s'a înfățișat în persoană înaintea acestui capitlu acel comite Nicolae — spre a stăpâni pe veci ei și urmașii lor, pentru douăzeci de mărci primite și avute pe deplin dela susnumitul comite și voevod Andrei de către acea doamnă și zisul magistru Simion, după cum a înțeles acel capitlu dintr'o declarație vrednică de crezare.

Rezumat în raportul inedit a lui Ladislau de Nabab vice-voevod al Transilvaniei adresat lui Sigismund regele Ungarici, cu data Sântimbru, 27 Octombrie 1413, în Arh. Ist. a Filialei Acad. R. P. R., din Cluj.

425

1292, <Alba-Iulia>.

Capitulul bisericii fericitului arhanghel Mihail din Transilvania, tuturor credincioșilor lui Hristos, atât celor de față cât și celor viitori care vor vedea scrisoarea aceasta, mântuire întru mântuitorul tuturor. Prin cuprinsul acestei scrisori aducem la cunoștința tuturor că Paul și Petru, fiii lui Gerus, nobili din Ghiriș ³⁾, pentru

¹⁾ Gyogh, sat în raionul Orăștie (reg. Hunedoara). ²⁾ Hary sat în raionul Luduș (reg. Mureș). ³⁾ Gerusteleke, sat în raionul Turda (reg. Cluj).

ei și pentru doamna Eebe, sora lor, înfățișându-se în persoană înaintea noastră cu scrisori de poruncă adevărate și legiuite, au dat, au încredințat și au vândut de comun acord și în chip nestrămutat comitelui Ioan, fiul lui Urkund, nobil de Thordalaka ¹⁾, de asemenea de față, pentru treizeci de mărci bani buni, plătite și primite în întregime, un pământ al lor moștenit, numit Ghiriș, aflat în comitatul Turda aproape de apa râului Arieș ²⁾, cu toate folosințele sale și cu toate cele ce țin de el, cu păduri, cu livezi, cu pământuri de arătură și cu fânețe, ca să-l țină, să-l stăpânească și deasemenea să-l aibă și fiii fiilor și urmașii moștenitorilor lor, între vechile semne de hotare și margini în care l-au avut și l-au stăpânit ei. De asemenea, pentru comitele Ioan a plătit nobililor amintiți suszisele sume ³⁾ asupra pomenitei moșii, magistrul Demetriu, fiul lui Herbarth, nobil de Rediu ⁴⁾, tovarășul său.

În amintirea și tăria veșnică a acestui fapt am dat, la cererea și stăruința celor amintiți, scrisoarea de față, întărită cu puterea peceții noastre.

Dată pe când era Mihail prepozit, Grigore cantor, Paul custode, And<trei>...⁵⁾, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și doi.

Textul lat. la Teutsch-Firnhaber, I, p. 182—183.

426

1292 Februarie 13.

Venerabilului întru Hristos părinte <Petru>, din mila lui Dumnezeu, episcop al Transilvaniei, Ioan, prin dumnezeiasca milostivire episcop de Iesi, trimis de scaunul apostolic ca legat în regatul Ungariei, mântuire și dragoste curată întru domnul. Pe aducătorul rândurilor de față, preot canonic al diecezei voastre, pe care l-am iertat de greșala făcută de el prin aceea că, fiind afurisit — prin hotărârea ⁶⁾ dată de domnul episcop de Fermo ⁷⁾, pe atunci legat al scaunului apostolic în Ungaria, împotriva celor ce trăesc în concubinaj, — a cutezat să slujească sfânta liturghie, am hotărît să-l trimitem înapoi spre sfinția voastră, însărcinând pe paternitatea voastră prin cuprinsul celor de față ca, după ce veți fi primit deplină cheazăsie dela el, că de aici înainte nu va mai ținea vreo țiitoare în casa sa sau în vreo casă străină, el fiind între timp, oprit din această pricină dela îndeplinirea îndatoririlor sale, să-i impuneți, după măsura greșelii sale, ispășirea cuvenită.

Dat...⁵⁾ în ziua a treisprezecea a lunii Februarie, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și doi.

Textul lat. la Fejer, VI, I, p. 221—222.

¹⁾ Așezare dispărută în raionul Turda (reg Cluj).. ²⁾ Aranius. ³⁾ porentalis. ⁴⁾ Rend, sat în raionul Turda (reg. Cluj), ⁵⁾ Lacună. în textul latin publicat. ⁶⁾ constitutionem. ⁷⁾ Filip.

1292, Martie 27.

Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Dreptatea sfătuește, legea impune ca ceea ce se dă sau se dăruiește cuiva pentru pricini drepte și legiuite să trebuiască să rămână statornic pe veci. De aceea voim să ajungă la cunoștința tuturor, prin cuprinsul celor de față, că ținând seamă de credința și de meritele credincioaselor slujbe ale comitelui Dionisie, fiul palatinului Dionisie, încă de când am fost chemat prin rânduiala nașterii la tronul și la cărmuirea regatului nostru și am fost încoronat solemn și așezat în scaun la Alba Regală de către toți prelații, baronii și nobilii regatului Ungariei, când acest <Dionisie> arătându-și credința vrednică de laudă înaintea tuturor, a ținut să se înfățișeze majestății noastre și astfel alăturându-se majestății noastre, fără a sta deoparte nici măcar o zi, s'a făcut vrednic în multe chipuri să fie laudat de noi.

Apoi în expediția pe care am avut-o pentru a respinge nedreptatea pricinuită regatului nostru de către domnul Albert ducele Austriei și al Stiriei, pe atunci dușmanul de căpetenie al nostru și al regatului nostru, el neavând frică de primejdia morții, punând în cumpănă viața sa și toate ale sale în feluritele primejdii ale soartei și luptându-se vitejește sub ochii noștri cu oamenii acestui duce al Austriei, sub cetatea Vienei ¹⁾ și-a arătat credința sa cu sângele său și deși ar fi trebuit să fie dăruit cu o mai mare răsplată regală, totuși noi întru oarecare răsplătire a slujbelor sale i-am dat, i-am dăruit și i-am hărăzit susnumitului comite Dionisie și prin el moștenitorilor săi și urmașilor moștenitorilor săi, spre a o stăpâni pe veci și nestrămutat jumătate din moșia numită Cuzdrioara ²⁾ a cetății noastre Solnoc împreună cu toate folosințele și toate cele ce țin de ea și în vechile hotare și margini în care a fost stăpânită și ținută acea jumătate de pământ de către stăpânii săi dinainte, care jumătate de pământ, după cum spunea <el> i-o dăruise printr'un privilegiu al său prea iubitul nostru bunic de strălucită pomenire, regele Andrei ³⁾.

În amintirea cărui lucru și spre veșnică tărie am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Data de mâna chibzuitului bărbat magistrul Teodor prepozitul bisericii din Alba ⁴⁾, vice-cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru în anul domnului o mie două sute nouăzeci și doi și în al doilea an al domniei noastre, în a șasea zi înainte de calendele lui Aprilie, indicția a cincea.

Textul lat. în *Banffy, I*, p. 35—36.

¹⁾ *Vienna*. ²⁾ *Kozar*, sat în raionul Dej (reg. Cluj). ³⁾ Andrei al II-lea ⁴⁾ Alba Regală (*Székesfehérvár*), oraș în R. P. Ungară.

1292 Martie 27.

Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Voim ca prin rândurile acestea să ajungă la cunoștința tuturor, atât a celor de față, cât și a celor viitori, că venind înaintea noastră comitele Dionisie, fiul palatinului Dionisie, ne-a înfățișat o scrisoare deschisă ¹⁾ a noastră întocmită cu privire la dania unei moșii numită Lăpuș ²⁾ a cetății noastre Solnoc, cerându-ne cu stăruință să binevoim a o încuviința și întări cu privilegiul nostru. Cuprinsul acestei scrisori este următorul: <Urmează actul lui Andrei al III-lea din 11 Martie 1291>.

Iar noi ținând seamă de credința și de slujbele plăcute și credincioase ale numitului comite Dionisie, credinciosul nostru, pe care ni le-a adus nouă — care am urmat cu ajutorul dumnezeesc la tronul și cârmuirea regatului nostru, în virtutea dreptului și prin rânduiala nașterii — în toate expedițiile regatului nostru, atât în cele generale cât și în cele particulare, fără oboseală, cu cea mai mare vitejie, și luând aminte la serviciile osebite ale aceluiași comite Dionisie, pe care ni le-a făcut cu credință și supunere, cu vărsarea sângelui său și alor săi, neavând frică să-și pună în cumpănă viața sa și pe a lor săi, înfruntând primejdiile soartei în expediția noastră pe care o pornisem împotriva domnului Albert ducele Austriei și al Stiriei, pe acea vreme dușmanul și vrășmașul de căpetenie al nostru și al regatului nostru, pentru a respinge nedreptățile pricinuite de acel duce regatului nostru. Și cu toate că acel comite Dionisie ar fi trebuit să fie răsplătit de majestatea <noastră> regească cu o mai mare răsplătă pentru slujbe atât de multe și de mari, <totuși> ca o oarecare răsplătire a slujbelor lui, plecându-ne cu bunăvoință regală la cererile sale, luând seama că scrisoarea noastră deschisă este fără răzături, fără ștersături și fără nicio vătămare în vreo parte a sa, încuviințând-o și primind-o și cuprinzând-o cuvânt cu cuvânt în cele de față, am pus să fie întărită prin ocrotirea privilegiului nostru.

Spre amintirea cărui lucru și spre veșnică tărie am dat scrisoarea aceasta întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Dată de mâna chibzuitului bărbat magistrul Teodor prepozit al bisericii din Alba ³⁾, vice-cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și doi, în ziua a șasea înainte de calendele lui Aprilie, indicția a cincea și în anul al doilea al domniei noastre.

Textul lat. la *Bánffy*, I, p. 34—35.

¹⁾ *patentes literas*. ²⁾ *Lapus*, sat în raionul cu același nume (reg. Baia Mare). ³⁾ Alba Regală (*Székesphérvár*), oraș în R. P. Ungară.

1292 Iunie 16.

Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos, atât celor de față cât și celor viitori, care vor vedea această scrisoare, mântuire veșnică întru domnul. Voim ca prin cuprinsul acestei scrisori să ajungă la cunoștința tuturor, atât a celor de față cât și a celor viitori, că luând noi în seamă faptele de credință și vrednicele slujbe ale lui Alexandru, fiul lui Gurk din neamul Akus, pe care el ni le-a adus în feluritele expediții ale regatului nostru și în deosebi în expediția pe care am pornit-o contra domnului Albert ducele Austriei, pe acea vreme dușmanul de căpetenie al nostru și al regatului nostru, deși întru răsplătirea slujbelor sale ar fi meritat să culeagă dela majestatea noastră regească răsplata unei dăruiri mai mari, totuși pentru a mulțumi întrucâtva dorințele lui, îi îngăduim să poată așeza și reține Români¹⁾ pe moșiile sale de moștenire numite Iliia²⁾, Gurasada³⁾ și Feneș⁴⁾, lăsându-i susnumitului Alexandru toate dările și obligațiile⁵⁾ plătite de acei Români.

Intru amintirea cărui lucru și pentru ca rândurile de față acordate de milostivirea noastră susnumitului Alexandru să primească tăria veșniciei statornicii, am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceti.

Data de mâna chibzuitului bărbat magistrul Teodor prepozitul bisericii din Alba, vice-cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și doi, în a șaisprezecea zi înainte de calendele lui Iulie, indicția a cincea și în anul al doilea al domniei noastre.

Textul lat. în *Századok*, 1908, XIII, p. 580.

1292 Iunie 21.

Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire veșnică întru domnul. Prin cuprinsul celor de față voim să ajungă la cunoștința tuturor, că obștea Sașilor din Sibiu înfățișându-se înaintea noastră, s'a îngrijit a ne încunoștința, că văduva comitelui Arnold⁶⁾ din satul Apoldul <de Jos>⁷⁾ mort fără moștenitor, potrivit libertății Sașilor și după cuvenitul și îndătinatul obicei, a lăsat, a dăruit și a

¹⁾ *Olacos possit aggregare ac' aggregatos retinere.* ²⁾ *Elye*, sat în raionul Deva (reg. Hunedoara). ³⁾ *Zad*, sat în raionul Deva (reg. Hunedoara). ⁴⁾ sat dispărut. ⁵⁾ *collecta ac debitum.* ⁶⁾ *Ornold.* ⁷⁾ *Apold*, sat în raionul Sebeș (reg. Sibiu).

hărăzit lui Cristian, fiul lui Ludveg, ginerele său și fiicei sale, adică soției aceluși Cristian, un pământ sau o moșie a sa numită Sângătin¹⁾, pe care se știe că o stăpânise sus numitul Arnold soțul ei din dania regelui Ștefan, spre a o stăpâni pe veci și nestrămutat, cu același drept și deplinătate, cu care a ținut și a stăpânit acea moșie susnumitul comite Arnold, rugându-ne stăruitor ca să binevoim a ratifica și încuviința dania zisei văduve a comitelui Arnold făcută potrivit libertății lor și a o întări prin privilegiul nostru.

Iar noi înduplecați de dreptele lor cereri, aprobând acea danie a văduvei comitelui Arnold făcută cu privire la stăpânirea satului numit Sângătin, o ratificăm și o întărim prin privilegiul nostru de față, întărind-o cu puterea peceții noastre.

Dat de mâna chibzuitului bărbat magistrul Teodor prepozit al bisericii din Alba, vice-cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul o mie două sute nouăzeci și doi, în ziua a unsprezecea înainte de calendele lui Iulie, iar al domniei noastre al doilea an.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 191.

431

1292 Iunie 22.

Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea această scrisoare, mântuire întru mântuitorul tuturor. Prin cuprinsul celor de față voim să ajungă la cunoștința tuturor, că banul Lothard, fiul comitelui Paul din neanul Gutkeled²⁾ și Ladislau, fiul acestuia, venind în fața noastră ne-au declarat, că Ștefan, prealuminatul rege al Ungariei, de strălucită amintire, — pentru vrednicele slujbe și dovezile de credință ale comitelui Paul, tatăl banului Lothard, făcute acelui rege Ștefan în toate expedițiile domniei, atât în cele generale cât și în cele particulare, și în deosebi în acel timp când oamenii sau locuitorii ducatului Stiriei, care țineau în acel timp de regele Ștefan s'au lepădat de credința față de regele Ștefan, în lupta avută de amintitul rege Ștefan împotriva aceluiași oameni ai Stiriei, când au fost uciși Lodomer, fiul lui Mayad, ruda lor de sânge și altă rudenie a lor, cu numele Laurențiu de Pardan și șaptezeci de slujitori³⁾ ai aceluiași comite Paul și când a fost prins însuși comitele Paul și ținut în prinsoare până când a fost eliberat, după ce a vândut pentru răscumpărarea lui o moșie⁴⁾ a sa numită Moiad⁵⁾, i-a încredințat, i-a dat și i-a dăruit, prin privilegiul său, veniturile din varna de pe râul Someș⁶⁾, astfel ca din fiecare navă cu sare care coboară în satul său numit Arieșul-de-Câmpie⁷⁾, să poată ridica și lua pentru sine, ca vamă douăzeci de bolovani de sare. Apoi și regele Ladislau, vărul nostru, de asemenea printr'un privilegiu al său a lăsat și a hărăzit

¹⁾ *Ernyed*, sat în raionul Sebeș (reg. Sibiu). ²⁾ *Gutkeled*. ³⁾ *servientes*. ⁴⁾ *possessione*. ⁵⁾ *Mayad*, sat în raionul Șimleul Silvaniei (reg. Bihor). ⁶⁾ *Zomus*. ⁷⁾ *Oronos*, sat în raionul Baia Mare.

această vamă banului Lothard, ca s'o stăpânească în același chip, după cum o dăduse regele Ștefan tatălui banului Lothard, pentru vrednicele slujbe ale banului Lothard făcute răposatului rege Ladislau, atunci când banul Iouchyn și amintitul ban Lothard s'au dus din porunca regelui Ladislau să pustiască țara Austriei împotriva regelui Boemilor, atunci banul Lothard fiind rănit; pe lângă aceasta, pentru slujbele banului Lothard făcute regelui Ladislau în timpul când regele Ladislau a mers cu o mare oaste împotriva lui Otokar regele Boemilor în acea vreme dușmanul de căpetenie al regatului Ungariei, când desamintitul ban Lothard, luptând cu bărbăție, a căpătat o rană cumplită; rana surnumitului ban Lothard căpătată în lupta purtată de regele Ladislau împotriva Cumanilor, banul Lothard a fost săgetat în piciorul stâng, iar un frate al său cu numele Dominic a fost ucis.

Banul Lothard și fiul său Ladislau ne-au cerut să binevoim a le lăsa și a le hărăzi din nou vama așa după cum se știe că au avut-o și luat-o în vremurile regilor amintiți și să binevoim a le-o întări.

Noi, așa dar ținând seama de slujbele credincioase ale banului Lothard și ale lui Ladislau fiul său, ce ni le-au adus în expedițiile noastre împotriva lui Albert ducele Austriei pe atunci dușmanul nostru și în sfârșit în războiul nostru purtat împotriva fiilor lui Henric, care se lepădaseră de majestatea noastră — după sfatul arhiepiscopilor, episcopilor și baronilor regatului nostru, am lăsat, am dat și am hărăzit din nou banului Lothard și fiului său Ladislau, precum și moștenitorilor lor și urmașilor moștenitorilor lor, ca să o ia, să o stăpânească, să o țină și să o aibă, vama de pe Someș, cu acel drept și cu acea deplinătate cu care se știe că au avut-o același ban Lothard și fiul său, în timpurile regilor Ștefan și Ladislau, prin privilegiul acestora.

În amintirea și țaria veșnică a acestui fapt am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceti.

Data de mâna chibzuitului bărbat magistrul Teodor prepozit al bisericii din Alba, vice-cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și doi, în a zecea zi înainte de calendele lui Iulie, indicția cincea, iar al domniei noastre în anul al doilea.

Textul lat. la Wenzel, V, p. 66—68.

432

1292 Iunie 24, Sibiu.

Tuturor celor ce vor vedea scrisoarea de față, juzii, jurații și toată obștea orașului Sibiu ¹⁾, mântuire întru mântuitorul tuturor. Fiindecă este obiceiul ca cele ce se făptuesc în timp să fie întărite prin dovada scriului, pentruca ele să nu se

¹⁾ *tota communitas ville Cibintensis.*

șteargă din amintirea oamenilor, de aceea prin rândurile acestea vrem să ajungă la cunoștința tuturor atât a celor de față cât și a celor viitori, că noi am cedat, am dat și am dăruit o casă a noastră aflătoare în Sibiu împreună cu toate cele ce țin de ea, și care de multă vreme era întrebuințată de noi ca spital și chivernisită de noi cu mâna laică ¹⁾, am dat-o unor bărbați cuvioși, ca unora ce sunt iubiți de dumnezeu și anume fraților cruciați din ordinul sfântului duh, cu același drept cu care se știe că dania sau dăruirea zisei case ținea până acum de noi și anume astfel ca numiții frați sau cei supuși lor să îndeplinească slujba dumnezească în numita casă a spitalului și să slujească liturghia și, după putința lor, din milosteniile făcute lor sau ce li se vor face de aci înainte de către credincioșii lui Hristos, să vină în ajutorul celor săraci slăbănogi, venetici și șchiopi, ușurându-i în nevoile lor.

Și pentruca această danie și dăruire a noastră să capete tăria unei veșnice dăinuirii, le-am dat lor scrisoarea de față pecetluită cu pecetea provinciei sibiene.

Dată și făcută în Sibiu, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și doi, în ziua fericitului Ioan Botezătorul.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p, 192.

433

1292 Iulie 29, Buda.

Ioan, din mila dumnezească, arhiepiscop de Calocsa, cancelar al curții regale, episcopii bisericilor: Petru al Transilvaniei, Andrei al Agriei, Tomă al Bosniei, Benedict al Vesprimului, cancelar al curții reginei, Paul al Pécsului, Haba al Váthului, Teodor al Györului, Mihail al Zagrebului, Emeric al Orăzii, fratele Antoniu de Cenad ²⁾, vice-cancelar al curții regale, Dominic marele vistier al regelui, Opour palatinul de dincoace de Dunăre, Roland palatinul de dincolo de Dunăre, Ladislau voevodul Transilvaniei, Iacob banul întregii Slavonii, Ștefan judele curții regelui, Nicolae, fiul lui Enric și Homodeus foști palatini, Toma comite de Borsa și Nitria, Moyse marele vistier al reginei, Roland fost voevod, Ioan, fiul comitelui de Ungh, magistrul Dominic, fiul lui Petre, Ladislau fost ban, Petru și Paul, feciorii lui Compold, comitele Opus, magistrul Luca comite de Zala, magistrul Alderius, Hymch comite de Barana, Ioan comite de Alba, magistrul Laurențiu comite de Vesprim, Paul comite de Györ și magistrul Dimitrie comite de Pojon și obștea nobililor unguri, secui, sași și cumani, — tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru dătorul de mântuire. Faptele mărețe obișnuiesc să înalțe nu numai pe săvârșitorii lor, ci aduc și urmașilor acestora o atare cinstire ca să fie lăudați printre cei ce au bine meritat și să fie ridicați la măriri și dregătorii. De aceea, strălucitul bărbat,

¹⁾ Traducerea nesigură a pasagiului: *et per nos manu seculari correctam.* ²⁾ *Scenadiensis.*

domnul Albertin ducele întregii Slavonii și comite de Possega, unchiul domnitorului Andrei, din mila lui Dumnezeu, ilustru rege al Ungariei și stăpânul nostru firesc, deși merita să fie cinstit în propria sa persoană, pentru faptele sale mărețe, totuși trebuie să fie...¹⁾ înălțat nu mai puțin și în < persoana > urmașilor săi.

De aceea pentru că acest domn Albertin a crescut pe zisul domnitor Andrei, din mila lui Dumnezeu, ilustru rege al Ungariei, stăpânul nostru firesc, nepotul său, din vremea copilăriei sale până la vârsta tinereții în casa sa, ca un tată pe fiul său firesc și, apoi când s'a primit cererea întregii țări ni l-a adus în mijlocul nostru pe acest rege al nostru, păstrat sub o pază credincioasă, ca pe o comoară de preț, cheltuind pentru el o nenumărată sumă de bani și primejduindu-și propria sa ființă în multe întâmplări ale soartei — < de aceea > întrunindu-ne noi la Buda în adunarea generală a regatului, după o chibzuită și înțeleaptă consfătuire — pentru că a adus atât de mari foloase prin păstrarea acestui stăpân al nostru și le-a adus și țării, prin faptul că prin râvna și zelul vrednic de laudă al acestuia s'a aflat un leac prielnic pentru refacerea și liniștea acestui regat, de multă vreme încoace turburat prin tot felul de frământări și de nenorociri de neînchipuit și ajuns aproape la sleire în toate mădularele sale, — se cuvenea ca el să simtă că acest dar al recompensei sau răsplătirii din partea țării, dacă nu pe deantregul, dar măcar în parte, își va revărsa roadele și asupra urmașilor săi; — de aceea s'a hotărât de toți îndeobște și de fiecare în parte să primim în tagma obștei noastre pe acest domn Albertin și printr'însul pe toți urmașii săi, ca pe un bărbat de neam ales, încă din vechime și ca cei astfel primiți să se bucure împreună de privilegiul nobilimii de care s'au bucurat potrivit datinii din vechime toți baronii și nobilii regatului Ungariei.

Spre mărturia acestui lucru le-am dat scrisoarea de față întărită cu puterea peceților noastre autentice.

Dată la Buda, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și doi, în a patra zi înainte de calendele lui August.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 192 — 193.

434

1292 Noembrie 3, Roma.

Papa Nicolae al IV-lea poruncește arhiepiscopului de Strigoniu să ia măsuri în legătură cu pagubele pricinuite mănăstirii sf. Maria din Buda-Veche a călugărițelor ordinului sf. Clara, de către niște laici din diecezele Strigoniului, Vașului și Transilvaniei precum și în legătură cu veniturile, averile, banii, bunurile și alte lucruri cuvenite numitei mănăstiri.

Regest după textul lat. din Fejér, VI, I, p. 216—217.

¹⁾ Lacună în textul latin publicat.

<1293—1298>, Zvolen (R. Cehoslovacă).

Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, credincioșilor săi <din> capitolul bisericii din Alba Transilvană mântuire și îndurare. Comitele Dionisie, fiul palatinului Dionisie, ne-a cerut să-i dăm un pământ numit Ciceu ¹⁾, gol și lipsit de locuitori ²⁾ și ținând de dreptul nostru de danie.

Însă, deoarece nu suntem lămuriiți cu privire la felul numitului pământ și nici dacă ține sau nu de dreptul nostru de danie, poruncim fidelității voastre să trimiteți pe unul dintre voi, ca înaintea sa și de față cu megieșii și vecinii, omul nostru Syxtus de Toldal ³⁾ cercetând ⁴⁾ pământul, să-l pună în stăpânirea lui pe comitele Dionisie, dacă nu se va ivi vreo împotrivire, iar pe cei ce s'ar împotrivi să-i chemați înaintea noastră și să ne scrieți ziua și sorocul chemării și felul și întinderea numitului pământ.

Dat în Zolyam, vineri înainte de duminica Reminiscere.

Textul lat. la Bánffy, I, p. 37.

<1293—1298, Alba-Iulia>.

Prea înălțatului domn Andrei, din mila lui Dumnezeu, ilustru rege al Ungariei, capitolul bisericii fericitului arhangel Mihail din Transilvania, smeritele și cuvenitele plecăciuni și rugăciuni întru domnul. Am primit scrisoarea înălținui voastre cu aceste cuvinte: <Urmează scrisoarea lui Andrei al III-lea din Zvolen, din 1293—1298>.

Iar noi dorind să ascultăm de poruncile voastre, așa cum suntem datori, am trimis împreună cu numitul om al vostru pe un om al nostru vrednic de credință pentru mărturie. Și acesta înapoiindu-se împreună cu acel om al vostru, fiind întrebat de noi, ne-a spus că fiind el de față, omul vostru, a chemat pe megieșii și vecinii numitului pământ Ciceu și venind la acel loc Ciceu, sâmbătă îndată înainte de sărbătoarea purificării fericitei fecioare, cercetând ⁴⁾ acel pământ potrivit poruncii voastre și, nevindându-se nimeni care să se împotrivească, l-a pus în stăpânirea lui ⁵⁾ pe comitele Dionisie.

<Pe verso>: Domnului rege cu privire la pământul Ciceu.

Textul lat. la Bánffy, I, p. 37—38.

¹⁾ Chychov, azi la raionul Dej (reg. Cluj). ²⁾ *vacuum et habitatoribus destitutum.*
³⁾ Toldal, sat în raionul Reghin (reg. Mureș). ⁴⁾ *reambulatum.* ⁵⁾ *statuit.*

1293.

Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Prin rândurile de față vouă să ajungă la știința tuturor că comitele Petru, fiul lui Heneng de Daia ¹⁾, ne-a înfățișat un privilegiu al bisericii din Alba Transilvaniei ²⁾ privitor la cumpărarea unor pământuri numite Grânar³⁾ și Sarustelek ⁴⁾ cerându-ne cu stăruința ca să încuviințăm numitul privilegiu și să binevoim a-l întări prin privilegiul nostru. Cuprinsul acestui privilegiu este următorul: *<Urmează actul capitlului din Alba-Iulia din 1289>*.

Așa dar noi ratificând și încuviințând suszisul privilegiu al bisericii din Alba Transilvaniei, fără ștersături, fără răsături, fără vătămări sau știrbiri în vreo parte a sa și transcris cuvânt cu cuvânt în cele de față, am pus să se îutărească cu împuternicirea privilegiului nostru.

Pentruca, așa dar, rândurile acestei confirmări a noastre să aibă tărie veșnică, am dat scrisoarea de față pecetluită prin atârnarea dublei noastre peceți.

Dată de mâna chibzuitului bărbat, magistrul Teodor prepozit al bisericii din Alba, vice-cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și trei.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 194.

438

1293, <Alba-Iulia>.

De asemenea, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și trei etc., comitele Us de Frata ⁵⁾, înfățișându-se în persoană în fața noastră pentru el și pentru Petru și Nicolae fiii săi, a dat și a vândut de bună voie și cu învoirea zișilor săi fii, precum a zis, lui Naznan și slujitorilor ⁶⁾ Secui din Sâncraiu de Mureș ⁷⁾ și prin aceștia moștenitorilor lor, pentru cincizeci de mărci, primite și luate în întregime dela Naznan și slujitorii amintiți de către comitele Us, o jumătate întreagă din pământurile sale de moștenire, după cum a spus același, adică Miheșul de Câmpie ⁸⁾, în care e clădită o biserică de piatră în cinstea sfântului Martin și Miheșul Mic și Răzoare ⁹⁾, împreună cu toate cele ce țin de ele, adică cu pădurile, pășunile,

¹⁾ *Dala*, sat în raionul Sighișoara (reg. Sibiu). ²⁾ *Albensis ecclesiae Transilvaniae*.
³⁾ *Mohy*, sat în raionul Făgăraș (reg. Sibiu). ⁴⁾ Așezare dispărută în raionul Făgăraș (reg. Sibiu). ⁵⁾ *Fratha*, sat în raionul Cluj. ⁶⁾ *servientibus siculis*. ⁷⁾ *Sancto Rege*, sat în raionul Târgu-Mureș (reg. Mureș). ⁸⁾ *Mehes Maior*, sat în raionul Luduș (reg. Mureș). ⁹⁾ *Velkeratwke*, sat în raionul Luduș.

fânețele și pescăriile aflătoare între cele două Miheșuri, înăuntrul acelorași vechi semne, margini sau hotare în care le-a avut el, ca să le stăpânească și să le aibă pe veci, împreună cu toate folosințele ce țin de jumătățile pământurilor amintite și cu jumătatea tuturor veniturilor ce țin de iobagii săi sau de pământurile pomenite.

Din partea fiecăruia din acești vânzători ¹⁾ le-a dat și le-a vândut lor ²⁾ și urmașilor săi, ca să le culegă <amintitele venituri> pe veci și altă jumătate lui Naznan și moștenitorilor și urmașilor săi pentru a o culege și stăpâni pe veci etc.

Rezumat lat. în *Szekely Orl.*, VIII, p. 5 — 6, (după un transumpt din 1580 pe baza unui fragment de registru).

439

1293.

Andrei al III-lea regele Ungariei permite capîtlului bisericii din Transilvania să se așeze pe moșiile episcopului Transilvaniei, Dara ³⁾, Anpoita ⁴⁾ și Fylesd ⁵⁾ șazeci de gospodării de Români, scutite de cincizeci, de dijme și de alte dări. «Dată.. în anul o mie două sute nouăzeci și trei».

Regest în *Tört. Társ.*, 1895, p. 236.

440

1293 Ianuarie 28, <Alba-Iulia>.

Noi, capîtlul bisericii fericitului arhanghel Mihail din Transilvania, dăm de știre că, deși Ștefan, fiul lui Petru, înfățișându-se în persoană înaintea noastră odată și a doua oară și a treia oară și a patra oară și a cincea oară, a zălogit o moșie a sa numită Noșlac ⁶⁾ aflătoare în vecinătatea ambelor maluri ale râului Mureș, împreună cu toate <pământurile> ce țin de ea și anume: Medveș ⁷⁾, Cheby ⁸⁾ și Sumugiteluk ⁸⁾ magistrului Kylian arhidiaconul de Telegd ⁹⁾, pentru patruzeci de mărci de argint fin, de plătit în răstimp de trei ani, sumă pe care <Ștefan> a încasat-o și a primit-o în întregime, după cum se vede din cuprinsul scrisorii noastre mai vechi întocmită atunci. Totuși cu toate că s'au împlinit și au trecut

¹⁾ Înțelesul probabil al expresiei: *per quemcumque ipsorum addictorum*. ²⁾ *sibi* = lor (slujitorilor?). Redactare confuză. ³⁾ sat în raionul Sighișoara (reg. Sibiu) ⁴⁾ sat în apropiere de Alba Iulia. ⁵⁾ Așezare dispărută în apropiere de Alba-Iulia. ⁶⁾ *Naglok*, sat în raionul Aiud (reg. Cluj). ⁷⁾ *Medues*, sat în raionul Târnăveni (reg. Mureș). ⁸⁾ Așezare dispărută în raionul Aiud (reg. Cluj). ⁹⁾ *Thylegd*. Arhidiaconatul Telegd a cuprins cea mai mare parte a Secuimii.

trei ani, Ștefan nici nu a venit, nici nu a trimis pe cineva și nici n'a plătit pomenitului magistru Kylian cele patruzeci de mărci amintite.

Dat în prima miercuri după sărbătoarea conversiunii fericitului apostol Pavel, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și trei.

Textul lat. în *Széchy Okl.*, IV, p. 4.

441

1293 <după Ianuarie 28>.

Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos, atât celor de acum cât și celor viitori, care vor lua cunoștință de cele de față, mântuire întru acela care hărăzește regilor mântuirea. Prin cuprinsul acestei scrisori voim să ajungă la cunoștința tuturor, că magistrul Kylian arhidiaconul de Tileagd, credinciosul nostru, ne-a înfățișat două scrisori deschise¹⁾ ale capitlului bisericii fericitului arhangel Mihail din Transilvania, cerându-ne prea stăruitor să aprobăm numitele scrisori și să binevoim a le întări prin privilegiul nostru. Cuprinsul uneia din aceste scrisori este următorul: <Urmează actul aceluiași capitlu, din 24 Septembrie 1288>. De asemenea cealaltă scrisoare are următorul cuprins: <Urmează scrisoarea pomenitului capitlu, din 28 Ianuarie 1293>.

Așa dar noi, încuviințând cererea magistrului Kylian, întărind prin bunăvoința noastră regească susnumitele scrisori, acceptându-le și punând să fie cuprinse cuvânt cu cuvânt în cele de față, am hotărît să le întărim cu autoritatea acestor rânduri cu așezarea dublei noastre pecetei²⁾.

Data de mâna chibzuitului bărbat, magistrul Teodor prepozit al bisericii din Alba, iubitul și credinciosul vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și trei.

Textul lat. în *Széchy Okl.*, IV, p. 5.

442

<1293> Septembrie 4, Strigoniu.

Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, credincioșilor săi, capitlului bisericii din Alba Transilvaniei, sănătate și milostivire. Ștefan, fiul lui Matei de Ceanul Mare³⁾, a cerut să-i dăm un pământ al cetății noastre Solnoc, numit

¹⁾ *duo paria patencium litterarum*, două exemplare ale scrisorii patente...²⁾ *per apparationem dupplicis sigili nostri* ³⁾ *Chan*, sat în raionul Turda (reg. Cluj).

Băița¹⁾, dar fiindcă nu suntem lămuriți asupra acestui pământ, dacă ține de dreptul nostru de danie sau nu, poruncim credinței voastre să trimiteți un om al vostru pentru mărturie, înaintea căruia omul nostru Ihon, fiul lui Ihon de Archiud ²⁾ să vină la fața pământului pomenit, să-l cerceteze și să vadă dacă ține sau nu de dreptul nostru de danie și după aceea să ne scrieți cu credință despre felul și întinderea aceluia pământ.

Dat la Strigoniu în ultima vineri dinaintea sărbătorii nașterii sfintei fecioare.

Textul lat. în *Codex dipl. patrius*, VIII, p. 327—328 (Transumpt în scrisoarea capitlului din Alba Iulia către Andrei al III-lea, înainte de 6 Octombrie 1293).

443

<1293 înainte de Octombrie 6, Alba-Iulia>.

Prea înălțatului lor stăpân Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, capitlul bisericii din Alba Transilvaniei, smerite și cuvenite plecăciuni și rugăciuni întru domnul. Am primit scrisoare luminăției voastre cu următorul cuprins: <Urmează actul lui Andrei al III-lea către capitlul din Alba-Iulia, din 4 Septembrie 1293>.

Iar noi, ascultând de porunca voastră, precum suntem datori, am trimis cu omul vostru un martor din partea noastră, care întorcându-se și fiind întrebat de noi a răspuns că fiind el de față și venind omul vostru la fața numitului pământ, după cât a putut să cerceteze, a aflat că acest pământ ține de dreptul vostru de danie și e în întindere de zece pluguri.

Textul lat. în *Codex dipl. patrius*, VIII, p. 327—328.

444

1293 Octombrie 6.

Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru dăruitorul mântuirii. Dumnezeu ne-a ridicat și ne-a înălțat în culmea demnității regale ca să cumpănim meritele fiecăruia și, măcar că se cuvine să întindem o mână darnică tuturor, trebuie totuși să ne îngrijim a-i înzestra cu daruri, mai mult decât pe ceilalți, pe aceia care se dovedesc sânguitori în slujbele lor făcute regilor.

¹⁾ *Kerew*, sat în raionul Gherla (reg. Cluj). ²⁾ *Erkuđ*, sat în raionul Bistrița (reg. Rodna).

Drept aceea, voim să ajungă, prin cuprinsul acestor rânduri, la cunoștința tuturor, că Ștefan, fiul lui Matei de Ceanul<-Mare>¹⁾ înfățișându-se înaintea noastră ne-a cerut să-i dăm un pământ al cetății noastre Solnoc, numit Băița ²⁾. Dar fiindcă noi nu cunoaștem adevărul despre felul și întinderea pomenitului pământ și dacă acesta ține sau nu de dreptul nostru de danie, am însărcinat în scris pe credincioșii noștri, capitulul bisericii din Alba Transilvaniei, ca să dea un om al său de mărturie lui Ihon, fiul lui Ihon, omul nostru, în fața căruia acest Ihones să cerceteze³⁾ pomenitul pământ și dacă va afla că el ține de dreptul nostru de danie, să introducă în stăpânirea lui pe suszisul Ștefan, fără nicio împotrivire. Dacă totuși s'ar ivi unii care să se împotrivescă, să-i cheme în fața noastră. Iar capitulul ne-a răspuns după aceea în scris cu aceste cuvinte: <Urmează scrisoarea capitulului din Alba-Iulia către Andrei al III-lea, înainte de 6 Octombrie 1293>.

Noi așa dar, luând în seamă credința și slujbele vrednice ale aceluia Ștefan, pe care ni le-a dovedit și făcut în felurite împrejurări și în decesebi în expediția noastră pe care am pornit-o împotriva domnului Albert ducele Austriei și Stiriei, în acea vreme dușmanul de căpetenie al nostru și al regatului nostru, când pomenitul Ștefan luptând cu bărbăție contra părții vrăjmașe sub cetatea Vienei a fost greu rănit, am dat, dăruit și hărăzit, ca o răsplată oarecare pentru slujbele sale, atât de multe și de însemnate, numitului Ștefan și fraților săi Gavriil și Ilie și prin ei moștenitorilor lor, precum și urmașilor moștenitorilor lor, ca să stăpânească, să țină și să aibă pe veci și nestrămutat acel pământ Băița al cetății noastre de Solnoc, împreună cu toate folosințele și toate cele ce țin de el, în aceleași hotare și margini, în care îl avuseseră și îl stăpâniseră proprietarii⁴⁾ săi de mai înainte.

Pentru ca așa dar cuprinsul acestei danii a noastre să capete tăria veșnicei dăinuiri și în curgerea vremii să nu poată fi retrasă de nimeni, am dat scrisoarea de față, întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Dată de mâna chibzuitului bărbat, magistrul Teodor prepozitul bisericii din Alba ⁵⁾, vice-cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și trei, în ajunul nonelor lui Octombrie, iar în al domniei noastre al patrulea an.

Textul lat. în *Codex dipl. patrius*, VIII, p. 327—329.

445

1293 Octombrie 6, Teiuș.

<Roland> voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc, prin scrisoarea de față aducem la cunoștință și dăm de știre tuturor cărora se cuvine că, la stăruința

¹⁾ Chan, sat în raionul Turda (reg. Cluj). ²⁾ Kerew, sat în raionul Gherla (reg. Cluj).
³⁾ reambularet. ⁴⁾ possessores. ⁵⁾ Alba Regală, oraș în R. P. Ungară.

și cererea oaspeților așezați în Dej, am hotărât cu bunătațe și bunăvoință să le facem acest bine și fiindcă stând la sfat am cunoscut și am văzut că este și spre folosul cămării regelui, după cum am văzut în scrisoarea lui Ladislau, din mila lui Dumnezeu, ilustru rege al Ungariei, cât și în cea a lui Andrei, din mila lui Dumnezeu, deasemenea rege al Ungariei, că în ziua de joi să se poată ține târg liber, scutit de orice jurisdicție și judecată a slujbașilor¹⁾ noștri și fără vamă²⁾.

Drept aceea voim și <poruncim>³⁾ tuturor slujbașilor noștri, cât și comiților ce vor fi atunci în slujbă, ca negustorii și toți cei care vin, să vină slobod la numitul târg, să se adune și să se întoarcă în siguranță și nici să nu cuteze cineva să-i supere sau să-i turbure în vreun chip, când se adună sau când pleacă cu marfa lor.

Dat în satul Teiuș⁴⁾, la octava sfântului Mihail arhanghelul, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și trei.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 194.

446

1293 Noembrie 7.

Andrei, din mila lui Dumnezeu, rege al Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față mântuire întru dătătorul de mântuire. Dumnezeu din înalta priveghere a grijei sale, călăuzind cu înțelepciune și rânduind cu blândețe toate, deși ne-a încredințat nouă cârmuirea regatului, totuși noi, măcar că suntem ridicați pe culmea înălțimii regale, trebuie să ne învrednicim de neprețuitul dar al harului dumnezeesc cu prinosul unei drepte smerenii. Și aceasta o îndeplinim cu folos dacă întindem asupra sfintei și darnicei maice biserici ramuri mai cuprinzătoare⁵⁾ și dacă păstrăm nesdruncinate cele ce i s'au hărăzit dintr'o cucernică hotărîre.

Drept aceea, prin scrisoarea de față voim să dăm de știre tuturor că noi, siliți de spinii cârmuirii⁶⁾ pe care am luat-o <asupra-ne>, în urma consfătuirii avute cu toți baronii noștri întruniți cu noi, am poruncit ca toți Românii așezați pe moșiile nobililor sau ale oricui altuia să fie rechemăți, readuși și siliți să se întoarcă chiar fără voie pe moșia noastră regală numită Cunța⁷⁾ dacă cumva nu ar consimți să se supună poruncii noastre în această privință.

Fiindcă totuși ne-am încredințat că răposatul Ladislau, prea luminatul rege al Ungariei, prea scumpul nostru văr, a îngăduit⁸⁾ capitolului bisericii din Alba

¹⁾ *officialibus*. ²⁾ *sine tributo*. ³⁾ *commitimus*, întregit de Zimmermann. ⁴⁾ *Thyves*, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara). ⁵⁾ *longiores*. ⁶⁾ *aculeis*. ⁷⁾ *Scekes*, sat în raionul Sebeș (reg. Sibiu). Aici este vorba despre ținutul *Scekeș* situat între cele două pâraie Secaș, pe care mai târziu au fost așezate mai multe sate. ⁸⁾ *excrevisse*.

Transilvaniei, în chip de danie, pentru iertarea păcatelor sale, ca pe niște pământuri ale acestui capitlu numite Fylesd¹⁾ și Aiud²⁾ deosebite și separate de pământurile episcopale, să aibă voie să rămână slobod și fără turburare șaizeci de gospodării de Români veniți depe alte moșii și acești Români veniți <de pe alte moșii>³⁾ să fie socotiți scoși cu totul și scutiți de orice bir sau dare regală⁴⁾, adică de cincizecime⁵⁾ de dijnă, sau de oricare alta, după cum am văzut că sunt cuprinse pe deplin toate acestea în scrisoarea susnumitului rege Ladislau, alcătuită cu acest prilej și chiar în scrisoarea noastră de confirmare a cuprinsului scrisorii pomenitului rege. Iar noi ținând seama că această danie a fost făcută cu folos de către pomenitul rege Ladislau și că stăpânirea noastră e apărută mai mult prin rugăciunile bisericii decât prin ajutorul omenesc, și dorind pentru aceasta să călcăm pe urmele pomenitului rege Ladislau în această privință, întărim și încuviințăm dania de șaizeci de gospodării de Români făcută de el numitului capitlu, cu aceleași scutiri și libertăți și în aceeași deplinătate care sunt lămurit desușite mai sus și cu deamănuntul și confirmăm acea danie prin autoritatea privilegiului nostru.

De aceea voim și poruncim, ca nici un strângător sau încasator al dijmei regale sau al cincizecimei sau al oricărei alte dări, care va fi atunci în slujbă, să nu cuteze să supere pe Românii acestui capitlu așezați, până la numărul stabilit, pe pământurile sale mai sus arătate și nici să cuteze a cere dela ei cincizecimea, dijma sau orice altă dare.

Așa dar, pentru ca rândurile acestei întăriri și confirmări a noastre să capete puterea unei veșnice trăinicii și ca să nu poată fi zădărnicate de cineva, în decurgerea vremii, am dat scrisoarea de față, întărită cu puterea dublei noastre peceti.

Dată de mâna chibzuitului bărbat, magistrul Teodor prepozit al bisericii din Alba, vice-cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mic două sute nouăzeci și trei, în ziua a șaptea înainte de idele lui Noembrie, în al patrulea an al domniei noastre.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densusianu, I, I, p. 522—523.

447

<1293 Noembrie 7 — 1301 Ianuarie 14>.

. . . Iar noi, Ioan, din mila lui Dumnezeu, arhiepiscop de Calocca, cancelar al curții regelui Andrei și Petru, prin aceeași milostivire, episcop al Transilvaniei și Toma episcop de Bosnia, de asemenea fratele Gerard priorul și conventul fraților Predicatori⁶⁾ din Alba Transilvaniei⁷⁾, de asemenea fratele Andrei

¹⁾ Așezare dispărută lângă Alba-Iulia ²⁾ Emud, oraș în regiunea Cluj. ³⁾ Olaci cxtorres.
⁴⁾ *exactione seu collecta regali.* ⁵⁾ *quinquagesima.* ⁶⁾ Dominicani. ⁷⁾ Alba transilvana.

priorul și tot conventul ordinului fraților Eremiti ai sfântului Augustin din aceeași <Alba>, — deoarece li s'a părut suspomeniților frați ai capitlului bisericii Transilvaniei că nu e sigur, din pricina primejdiei drumurilor, să poarte cu sine din loc în loc originalul scrisorii de față, — la cererea și stăruința suspomenitului capitlu, am pus să se atârne pecetea noastră la această copie a scrisorii privilegiale a regelui Andrei, dată zisului capitlu, <copie> transcrisă în față noastră cu cea mai mare îngrijire, cuvânt cu cuvânt, pentru ca să i se dea crezare deplină pretutindeni.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 196; Hurmuzaki—Densușianu, I, 1, p. 523 (cuprins în actul amintit al lui Andrei al III-lea).

448

1294, <Alba-Iulia>.

Capitulul bisericii fericitului arhanghel Mihail din Transilvania tuturor credincioșilor lui Hristos, atât celor de acum cât și celor viitori, care vor vedea scrisoarea de față mântu re întru mântuitorul tuturor. Prin scrisoarea de față dăm de știre tuturor, că Ioan, fiul lui Iwanka din Iuș¹⁾ în numele său și al fratelui său Grigore, înfățișându-se personal și dându-și consimțământul, a dat, a donat și a dăruit nestrămutat un pământ al său de moștenire, după cum a declarat el, numit din totdeauna Petea²⁾ aflător în comitatul Cluj³⁾, dimpreună cu toate folosințele și cele ce țin de el, între aceleași vechi hotare, semne și margini în care l-au avut și stăpânit <și ei>, atât din partea sa cât și a susnumitului său frate, pentru mântuirea sufletului doamnei Elisabeta⁴⁾, de bună amintire, sora lor, călugăriță în mănăstirea sfântului Duh din Alba Iulia, <l-a dat> pomenitei biserici a sfântului Duh și prin ea călugărițelor ce trăiesc în ea și pentru ea, ca să-l aibă și să-l stăpânească pe veci.

Spre mărturia și veșnica dăinuire a acestui lucru, la cererea și stăruința susnumitului Ioan, am dat scrisoarea de față întărită cu puterea peceții noastre.

Dată pe când magistrul Mihail era prepozit, Grigore cantor, Paul custode, Petre arhidiaconul de Cluj <fiind> decan al bisericii noastre, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și patru.

Textul lat. la Zimmermann - Werner, I, p. 197.

449

1294, <Alba-Iulia>.

Capitulul bisericii transilvane a fericitului arhanghel Mihail, tuturor celor de acum și celor viitori care vor vedea scrisoarea de față mântuire întru mântuitorul tuturor. Prin scrisoarea de față aducem la cunoștința tuturor, că magistrul Ehel-

¹⁾ *Eos*, sat în raionul Beclean (reg. Rodna). ²⁾ *Pethelaka*, sat în raionul Cluj.
³⁾ *Kulus*. ⁴⁾ *Aelysabelha*.

leus, fiul lui Ehelleus din Rimetea ¹⁾, înfățișându-se în persoană înaintea noastră, a dat, a dăruit și a donat în chip nestrămutat întreaga jumătate dintr'un pământ de moștenire al său numit, după cum spunea el, Grebeniș ²⁾ aflător în comitatul Turda, împreună cu toate folosințele și cele ce țin de el, între aceleași vechi hotare, semne și margini în care l-a avut și stăpânit; <l-a dat> rudelor sale anume lui Ștefan și lui Andrei, fiii lui Helemban, născuți din sora susnumitului Ehelleus, tatăl său și, prin dânșii, urmașilor acestora, ca să-l aibă și să-l stăpânească pe veci.

Spre mărturia acestui lucru și veșnica sa dăinuire la cererea și la stăruința suszișilor, am dat scrisoarea de față întărită cu puterea peceții noastre.

Data pe când magistrul Mihailera prepozit, Grigore cantor, Paul custode, iar Petru arhidiaconul de Cluj era decanul bisericii noastre, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și patru.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 196—197.

450

1291, <Pécs>.

Capitulul din Pécs adeverește zălogirea făcută de banul Mykud, fiul lui Mykud, nobil din părțile Transilvaniei din neamul Kukeses, a pământului său Nogfalu din comitatul Baranya <R.P. Ungară>, magistrului Jula și fratelui acestuia Petru, pentru 50 de mărci cu garantarea evicțiunii.

Se amintește o contestație la zălogire, rămasă fără urmare, nefiind făcută de un megies. Se arată hotarele.

Regest după textul lat. din Wenzel, XII, p. 553—555.

451

1294 Februarie 9.

Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru dătătorul mântuirii. Pentru ca daniile regilor să fie statornicite spre veșnică trăinicie, se obișnuiește ca ele să fie întărite prin ocrotirea privilegiilor. De aceea voim ca prin cuprinsul scrisorii de față să ajungă la cunoștința tuturor, atât a celor de acum, cât și a celor viitori, că credinciosul nostru Nicolae, fiul lui Symon, comite de Brașov, venind înaintea noastră, a cerut cu umilită rugămintă să binevoim a-i lăsa și a-i dăruia lui din plinătatea îndurării noastre, niște pământuri sau sate ale noastre numite

¹⁾ Turuzkov, sat în raionul Turda (reg. Cluj). ²⁾ Gerebenes, sat în raionul Târgu-Mureș.

Budifa¹⁾ și Tohan²⁾ sau Olahteleky, ce spunea că i-au fost dăruite de regele Ladislau, vărul nostru prea iubit, de strălucită amintire.

Noi care prin îndatorirea cârmuirii ce am preluat-o suntem ținuți să cântărim meritele tuturor și ale fiecăruia în parte și să răspundem fiecăruia după măsura meritelor sale, luând în seamă faptele de credință și meritele slujbelor comitelui Nicolae, pe care ni le-a făcut cu credință și devotament încă din ziua încoronării noastre și chiar din vremile mai vechi, nepregetând ca în diferitele expediții ale regatului, să se avânte în felurite primejdii din credință față de coarona regală, pentru răsplătirea serviciilor sale i-am lăsat, i-am dat, i-am dăruit și i-am hărăzit din dărnicia regală lui și prin el moștenitorilor și urmașilor moștenitorilor lui, zisele noastre pământuri sau sate numite Budila și Tohan spre a le stăpâni pe veci și nestrămutat cu același drept și aceeași deplinătate cu care se știe că le-a stăpânit până acum din dania regelui Ladislau.

Intru amintirea acestui lucru și spre veșnică trăinicie, am dat scrisoarea de față întărită prin puterea dublei noastre peceti.

Data de mâna chibzuitului bărbat, magistrul Teodor prepozit al bisericii din Alba, vice-cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și patru, în a cincea zi înainte de idele lui Februarie și în anul al patrulea al domniei noastre.

Textul lat. în *Documenta Valachorum*, p. 41—42.

452

1294 Mai 23.

Noi Roland voevod, prin scrisoarea de față facem cunoscut celor ce se cuvine, că făgăduim și acordăm lui Iacob, fratele episcopului din Oradea, lui Ladislau, fiul lui Benedict, lui Pavel de Cetariu³⁾ și altora care locuiesc în cetatea Finiș⁴⁾ armistițiu, pace și siguranță deplină pe timp de cincisprezece zile, din ziua în care vor părăsi amintita cetate, astfel ca omul nostru, pe care ni-l va cere capitulul din Oradea, să-i conducă la Oradea, respectându-li-se bunurile și persoanele și dela Oradea, sănătoși și neatînși < să-i conducă > peste Tisa⁵⁾ sau peste Mureș⁶⁾ și chiar până la Gilău⁷⁾ în părțile Transilvaniei, împreună cu toți copiii lor, cu oamenii proprii și cu toate lucrurile lor. Iar noi, din partea noastră și alor noștri, făgăduim să păstrăm cu tărie față de cei ce vor pleca din Oradea, chiar dincolo de marginile⁸⁾ însemnate mai sus, aceleași chezașii și pace pe timpul celor cincisprezece zile amintite. Și cu mâna pe sfânta evanghelie și pe moaștele mai

¹⁾ *Budula*, sat în raionul Stalin. ²⁾ *Tohou*, sat în raionul Stalin. ³⁾ *Chatar* sat în raionul Oradea (reg. Bihor). ⁴⁾ *Fenes*, sat în raionul Beiuș (reg. Bihor). ⁵⁾ *Tyciam*. ⁶⁾ *Marisium*. ⁷⁾ *Galou*, sat în raionul Cluj. ⁸⁾ *ultra terminos*.

multor sfinți, în fața conventului < bisericii > sfântul Ștefan din Dealul Orășii, am jurat, în numele nostru și în numele comitelui Toma, tatăl nostru și al tuturor fraților noștri și în deosebi în numele văduvei magistrului Ștefan, fratele nostru și al tuturor celor ce țin de noi și de ei, să respectăm cu tărie < aceste lucruri >.

Iar dacă s'ar întâmpla ca aceia, magistrul Iacob, < Ladislau și Pavel > în drum spre Oradea în timpul șederii acolo, sau la plecarea lor între marginile arătate mai sus și în răstimpul zilelor amintite, să fie vătămați sau păgubiți de cineva în bunurile și persoanele lor, atunci capitulul să înapoieze episcopului amintit cetatea Finis, respingându-se orice îndreptățire, motiv și amânare. Pe lângă aceasta, ne îndatorăm ca pe acei Iacob, Ladislau și Pavel, împreună cu copiii lor și cu familiile lor și cu tovarășii lor amintiți mai sus, să-i apărăm și să-i ocrotim cu folos ¹⁾ în timpul celor cincisprezece zile și a marginilor arătate mai sus, față de toți, fie Unguri, fie Români ²⁾, fie de ai noștri, fie de ai bisericii, care se află fie între întăriturile ³⁾ din Șoimuș-Petroasa ⁴⁾, fie în afara lor, fie că s'au retras sau nu în această vreme de desbinare de sub ascultarea bisericii, așa după cum ne-am îndatorat mai sus pentru ceilalți ai noștri.

Dat în duminica înaintea înălțării domnului, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și patru.

Textul lat la Wenzel, p. 153—154; Hurmuzaki-Densușianu, I, I, p. 524.

453

<1294 August 3>, Oradea.

Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, etc. credincioșilor săi din capitulul bisericii din Oradea, sănătate și milostivire. Ne spune comitele Toma, fiul lui Pancrațiu, credinciosul nostru, că el a spus că are un privilegiu dela Ladislau, răposatul rege al Ungariei de fericită amintire, prea iubitul nostru văr, precum și privilegiul venerabilului părinte Bartolomeu, răposatul episcop de Oradea, de strălucită amintire și al vovodului Roland, avut și căpătat prin hotărâre judecătorească asupra jumătății vămii pe care o lua de obicei la vâdul Birtin ⁵⁾, pe râul Criș ⁶⁾.

De aceea, întrucât același comite Toma zice că se teme ca privilegiile să nu se piardă din pricina timpurilor turburi, poruncim credinței voastre, ca suszisele privilegii, adică cel al regelui Ladislau și al episcopului Bartolomeu și al vovodului Roland, privind pomenita jumătate a vămii din Birtin, să puneți să se transcrie cuvânt cu cuvânt în privilegiile voastre, dintre care o copie să o pă-

¹⁾ cum effectu. ²⁾ Olachi. ³⁾ indagines. ⁴⁾ Solumus, sat în raionul Beiuș (reg. Bihor). ⁵⁾ portus Berthen, sat în raionul Aleșd (reg. Bihor). ⁶⁾ Crysii (Crișul Repede).

trați în camera bisericii voastre, iar alta să o dați comitelui Toma însuși, având însă grije ca nu cumva să se poată săvârși în această privință vreo greșală sau vreo înșelăciune.

Dat în Oradea, la sărbătoarea sfântului protomartir Ștefan.

Textul lat. la Wenzel, X, p. 151—152.

454

1294 Septembrie 25.

Noi Andrei, din mila lui Dumnezeu, rege al Ungariei, prin cuprinsul < scrisorii > de față dăm de știre tuturor cărora se cuvine, că venind în fața noastră, pe de o parte Fanchana în numele său și din partea < fraților săi >, magistrul Achille parohul din Potok ¹⁾, Mihail și Martin, fiii comitelui Felician, iar pe de altă parte magistrul Miko și Chepan, fiii comitelui Marthuleu, același Fanchana ²⁾ a declarat prin viu graiu, că < fiii comitetului Felician >, de buna și nesilita lor voie, au predat și au dăruit jumătate din niște moșii ³⁾ ale lor, < jumătate > numită Petreștii de Jos ⁴⁾, numiților fii ai comitetului Marthuleu, rudele lor, ca să o aibă și să o țină ei în stăpânire, moșie sau pământ despre care se știe că numiții feciori ai comitetului Felician au stăpânit-o la început în urma unei împărțiri făcute între ei și că în schimbul acestui pământ susnumiții magistrul Myko și Chepan au avut în aceeași împărțeală un alt pământ numit Făncica ⁵⁾. Părțile s'au înțeles între ele, că dacă una dintre ele ar voi sau ar avea de gând să înstrăineze pământul numit Petreștii de Jos, să nu aibă voie să-l vândă sau să-l înstrăineze unui străin, ci părțile să și-l vândă una alteia.

Se mai adoagă că, dacă una din părți nu ar ține această învoială, să fie supusă la o amendă de o sută de mărci față de partea ce ține suszisa învoială.

Dat în sâmbăta dinaintea sărbătorii fericitului arhanghel Mihail, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și patru.

Textul lat. în *Codex dipl. patrius*, VIII, p. 446—447.

455

1294 Decembrie, < Pécs >.

Capitulul din Pécs adeverește adopțiunea frățească și punerea în posesie, făcută de magistrul Egidiu, fiul magistrului Grigore din neamul Toma, a rudelor sale de sânge : magistrul Mihail prepozitul bisericii fericitului Mihail din Transilvania și a magistrului Petru comitele Secuilor, fiii comitelui Ștefan, fiul lui

¹⁾ Sárospatak, oraș în R.P. Ungară. ²⁾ În text corupt: *Fanchaka*. ³⁾ *possessionum*. ⁴⁾ *Peturd Hasadala*, sat în raionul Turda (reg. Cluj). ⁵⁾ *Fanchaka*, sat în raionul Marghita (reg. Bihor).

Ders din neamul Bew, în prezența și cu consimțământul fratelui său Petru episcop al Transilvaniei, dându-le în stăpânire moșia Ogonă cu pământurile Goay, Odroha și Doruolch <azi în Jugoslavia> cu condiția ca prepozitul Mihail să nu-și poată înstrăina partea sa ce va reveni mai apoi magistrului Petru și moștenitorilor săi.

Regest după textul lat. din Wenzel, XII, p. 557—559.

456

1294 Decembrie 3, <Oradea>.

Capitulul bisericii din Oradea, tuturor care vor vedea scrisoarea de față mântuire veșnică întru domnul. Prin cuprinsul scrisorii de față, voim să ajungă la cunoștința tuturor, că venind în persoană în fața noastră, comitele Toma, fiul lui Pancrațiu, din neamul Chanad, ne-a arătat scrisoarea domnului nostru Andrei, strălucitul rege al Ungariei, prin care ni se dădea poruncă să transcriem în actul nostru privilegial, cuprinsul privilegiului regelui Ladislau, întocmit, cu privire la vama dela Birtin¹⁾ și la alte lucruri. Cuprinsul acestui act regal este următorul: <Urmează actul lui Andrei al III-lea regele Ungariei, din 1294>. Iar cuprinsul privilegiului regelui Ladislau este următorul: <Urmează actul lui Ladislau regele Ungariei, din 1284>.

Drept aceea noi, supunându-ne poruncii regale, după cum trebuie și suntem datori, am pus să fie transcris cuvânt cu cuvânt în chipul însemnat mai înainte, cuprinsul amintitului privilegiu al regelui Ladislau, cercetat și citit de noi cu băgare de seamă, fără răsături, fără ștersături și fără nicio vătămare în vreo parte a sa, care în adevăr conținea în sine cuprinsul privilegiului nostru și al scrisorilor și al privilegiilor episcopului Bartolomeu și al voevodului Roland²⁾.

Dat în a patra zi a sărbătorii sfântului apostol Andrei, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și patru, a treia zi înainte de nonele lui Decembrie, indicția a șaptea. Fiind de față Dumitru prepozit, Iwanka lector, Iwân cantor al bisericii noastre.

Textul lat. la Wenzel, X, p. 168—169.

457

1295.

Atât de mult ne-a înfiorat grozăvia crimei credincioșilor din Aldorf³⁾, că îi depărtăm dela noi ca pe niște ucigași ai propriilor lor părinți, iar biserica lor,

¹⁾ Berthen, sat în raionul Aleșd (reg. Bihor). ²⁾ Rovandi Wajvode. ³⁾ Waldorf inferior, sat în raionul Bistrița (reg. Rodna).

oricât e de părăsită socotim că trebuie să fie lăsată în părăsire. Inșă noi Petru, prin dumnezeasca milostivire, episcopul Transilvaniei, întorcându-ne față dela acest sacrilegiul al lor din care și-au făcut obiceiul, am socotit că trebuie să ne îngrijim de slujba bisericească, astfel că lipsindu-i pe ei care s'au învățat să omoare cu fierul pe slujbașii și păstorii lor < sufletești > încât au ucis unul după altul doi preoți, adică pe parohii lor ¹⁾ și pe un cleric, de dreptul de a recomanda < preoți >, drept pe care îl păstrau după obiceiul pământului ²⁾, să fie cârmuită < numita biserică > de către preoții puși din afară, adică de către capelanul magistrului spitalului din Bistrița ³⁾, cărui spital îi supunem prin cele de față acea biserică și arătăm că îi este supusă împreună cu toate drepturile sale, afară de acelea cari ni se datoresc nouă de către numita biserică, pentru a se înlătura prilejul unor patimi atât de cumplite, nefiind sau ipsisind o persoană statornicită acolo asupra căreia să se reverse sălbătăcia lor, sau neavând asupra cui sau împotriva cui să se năpustească de aci înainte. Să fie deci < numita > biserică lipsită de ajutorul unui preot al său, dar să nu-i lipsească cel așteptat din altă parte.

Drept aceea tu, fiule, magistru al spitalului, să îndeplinești cu cel mai cucernic zel în acea parohie sarcina încredințată ție de a sluji pomenitei biserici ce se află în această stare, încât ca și credinciosul mântuitor al talanților domnului, înmulțind talantul < încredințat >, să fii vrednic a auzi < cuvintele > : « Vino întru bucuria domnului tău ».

Spre mărturia acestui lucru și veșnica lui trăinicie, am dat scrisoarea de față întărită cu peceta noastră.

Dată în anul domnului o mie două sute nouăzeci și cinci.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p 200.

458

1295, <Alba-Iulia>.

Capitulul bisericii fericitului arhanghel Mihail din Transilvania, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor.

Pentruca lăcomia fără frâu, darnică cu sine și dușmană a păcii, să nu poată deloc în viitor să pună piedici și să dăuneze prin obișnuitele sale încercări viclene faptelor oamenilor, rânduite după datină și cu înțelepciune, s'a obișnuit ca aceste fapte să fie întărite, spre asigurare, cu ajutorul celor scrise. Așa dar, prin scrisoarea de față voim să ajungă la conștiința tuturor, atât a celor de acum cât și a celor viitori, că nobilul bărbat magistrul Nicolae, fiul banului Mykud, venind înaintea noastră, a vândut magistrului Clement, canonic al nostru

¹⁾ *Curatores animorum.* ²⁾ *Ex consuetudine terrae.* ³⁾ *Byzterce*, oraș în reg. Rodna.

și prin el rudelor sale pe care le va rânduî el, pentru treizeci de mărci de argint fin, avuți, plătiți și primiți în întregime de asemenea în fața noastră de amintitul magistrul Nicolae, un pământ al său numit Mokoutelukey¹⁾, aflător lângă Mureș, în comitatul Alba, aproape de Bogata²⁾, împreună cu toate folosințele și cele ce țin de el, între vechile și bătrânele hotare prin care acest pământ a fost din vechime hotărnicit și stăpânit în chip pașnic de către stăpânitorii săi dinainte, împreună cu pădurea numită Sumuș și cu jumătatea altei păduri a sa în alt pământ al său, numit Hașag³⁾, ca să-l stăpânească și să-l aibă cu drept veșnic și nestrămutat.

Același magistrul Nicolae s'a îndatorat să păstreze veșnic pe amintitul magistrul Clement și pe rudele sale în stăpânirea pașnică a numitului pământ, împotriva tatălui său și a fraților, a vecinilor, a străinilor sau a rudelor, cu cheltuielile și ostenele sale, pământ care zice că l-a avut ca parte a sa dela tatăl său și dela frații săi.

Și pentruca în curgerea vremii această cumpărare sau vânzare să nu poată fi zădărnicită și să capete puterea veșnicei trăinicii, am dat, la cererea și stăruința susnumiților, scrisoarea de față, întărită cu puterea peceții noastre.

Data pe când magistrul Mihail era prepozit, Grigore cantor, Paul custode al bisericii noastre, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și cinci.

Textul lat. la Wenzel, V, p. 131—132.

459

1295, <Oradea>.

Iacob din milostivirea dumnezească prepozitul bisericii sfântului protomartir Ștefan din Dealul Orășii și întregul convent al aceleiași biserici, tuturor credincioșilor lui Hristos, care vor vedea scrisoarea de față, mântuire veșnică întru domnul. Prin cuprinsul acestei scrisori, vom să ajungă la cunoștința tuturor, atât a celor de acum cât și a celor viitori, că Syke, Dionisie și Nicolae, fiii săi și Ioan, fratele său, pe de o parte, iar pe de o altă parte Benedict, fiul lui Benedict, Lambert, Ștefan și Ladislau, fiii săi, Nicolae, fiul lui Buzach, Andrei, fiul lui Vida, Laurențiu, Toma, Ștefan și Lorant, Andrei și Dionisie, fiii lui Adrian, înfățișându-se în persoană înaintea noastră, au declarat că au vândut și au înstrăinat a șasea parte a pământului numit Mora⁴⁾, lui Syke și lui Ioan, fiii lui Nicolae și prin ei moștenitorilor lor și urmașilor moștenitorilor lor, pentru patrușprezece mărci, căpătate și primite în întregime dela ei, ca să-l stăpânească cu drept deplin pe veci, în pace și nestrămutat. Ace-

¹⁾ Așezare dispărută în raionul Luduș (reg. Mureș). ²⁾ Bagach, sat în raionul Luduș (reg. Mureș). ³⁾ Hasag, sat în raionul Sibiului. ⁴⁾ Ar putea fi Morău, sat în raionul Gherla (reg. Cluj).

iași Benedict, Lambert, Ștefan, Andrei și celelalte rude ale lor pomenite mai sus, s'au îndatorat și obligat, că oricine ar încerca să turbure pe susnumiții Syke și Ioan, fiii lui Nicolae, în stăpânirea pământului pomenit, același Benedict, rudele și frații săi amintiți, să fie datori să-i apere cu ale lor osteneli și cheltueli.

Mersul semnelor de hotar ale acestui pământ începe: primul semn al acestui pământ <începe> lângă casa lui Botha, Mili și Komlos și de acolo se îndreaptă spre insula Morău și urcă la fânaș, apoi merge la Kysluko spre Bozd, lângă un drum mare și de acolo trece printr'o pădurice și urcă spre Kylether și de acolo sunt două semne de hotar și de acolo se îndreaptă spre semnul de hotar Qualepod și Kulther.

Iar Syke și Ioan s'au îndatorat la aceasta, că dacă vreuna dintre rudele lor ar îndrăzni să pornească o pricină împotriva lui Benedict și fraților săi ei, Syke și Ioan, să fie datori să apere susnumitul pământ Moro. Nu s'a uitat nici faptul că, dacă s'ar întâmpla ca comitele Vatha sau fiii săi să încerce să pornească o pricină împotriva lui Benedict și a moștenitorilor săi, atunci Syke și fratele său Ioan împreună cu Benedict și cu moștenitorii săi trebuie să se împotrivescă comitelui Vatha și pomeniților săi fii.

În amintirea și trăinicia veșnică a acestui fapt, am dat scrisoarea de față întărită cu puterea peceții noastre.

Data în prima sâmbătă . . . ¹⁾, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și cinci.

Textul lat. la Weuzel, X, p. 207—208.

460

1295 Martie 20, <Oradea>.

Noi Iacob prepozitul și conventul sfântului Ștefan din Dealul Orășii dăm de știre tuturor cărora se cuvine, că înfățișându-se în persoană, comitele Petre de Eyka, pe de o parte și, pe de altă parte, comitele Grigore, în numele său și al fraților săi Laurențiu și Nicolae, fiii lui Roland, au declarat că în pricina ridicată de ei în fața judecății cu privire la pământurile lor numite Wasari ²⁾, au ajuns la următoarea frățescă înțelegere de pace și unire: luând cu sine pe omul nostru, anume magistrul Toma, notarul nostru, au hotărnicit ³⁾ suszisele pământuri Wasari, fiind de față omul nostru, în vechile și sigurele lor

¹⁾ Lacună în textul latin publicat. ²⁾ Așezare dispărută în raionul Salonta (reg. Bihor). ³⁾ *reambulassent*

hotare și după cum a afirmat omul nostru, prin viu graiu, când s'a întors la noi împreună cu numiții nobili.

Semnele de hotar ale pământurilor Wasari se deosebesc în felul următor: <hotarul> începe dinspre partea pământului Chegued ¹⁾ la două vechi semne de hotar, dintre care unul se află la un păr, apoi de aci, pe lângă o baltă care se numește în popor Ond, o ia spre răsărit la trei semne vechi, dintre care două sunt în niște sălcii apoi cotește spre miazănoapte și vine la două semne vechi, care amândouă au fost reinnoite, apoi, în aceeași direcție, merge până la satul Wasari și aici sunt două semne vechi, de aici vine la o cărare ²⁾ ce se află între cele două sate Wasari și aici este un semn vechi, în care e îngropat un trunchiu, apoi, pe aceeași cărare venind spre miază-noapte, trece peste o baltă numită Eer și aici sunt două semne vechi; de aici, înaintând puțin deadreptul, vine la trei semne ce sunt așezate în rând dealungul drumului; apoi o ia spre niște sălcii și aici se află cinci semne vechi, dintre care trei sunt ca niște copaci, apoi după ce cotește puțin, o ia spre stânga intrând într'o pădure și ajunge la patru semne vechi și, de aici, înaintând puțin trece iar balta mai sus zisă spre cealaltă parte și ajunge la două semne vechi dintre care unul este la o salcie, și amândouă sunt reinnoite, apoi cotește spre răsărit, vine la două semne vechi, dintre care unul este la o salcie și amândouă sunt reparate, de aici ajunge drept iar la două semne vechi, din care unul este la o salcie și amândouă sunt reinnoite, apoi cotește puțin la dreapta și ajunge la două semne vechi care sunt amândouă la niște sălcii și sunt amândouă reinnoite, apoi înaintând puțin, vine la două semne vechi, dintre care unul este reinnoit; de aici trece printr'o baltă numită Galnaer la o insulă mică, unde sunt două semne vechi, dintre care unul este la o salcie, altul, care este reinnoit, tot la o salcie; din insula numită, hotarul trece spre răsărit între două bălți numite Galnaer, și vine până la două semne vechi, care sunt la niște sălcii și sunt amândouă reinnoite; și de aici, mergând deadreptul, vine la două semne, care deasemenea sunt la niște sălcii și sunt amândouă reinnoite; apoi merge iar la două semne vechi, dintre care unul este dus apoi la stânga, după ce cotește puțin, vine iar la două semne vechi, dintre care unul e reinnoit și de aici, mai mergând puțin, ajunge la două semne vechi dintre care unul e reinnoit, apoi luând-o din nou drept spre răsărit trece prin Galnaer și ajunge la cele trei semne vechi, care sunt semne principale ³⁾, și aici, pământurile susnumiților se despart.

Dat în duminica *Judica*, în anul milostivirii o mie două sute nouăzeci și cinci.

Textul lat. în *Codex dipl. patrius*, VIII, p. 347—348.

¹⁾ Așezare dispărută în raionul Salonta (reg. Bihor). ²⁾ *vicum* (pentru înțelesul de « cărare », « potecă ». ³⁾ *mete capitales*.

1295 Martie 24, <Alba Iulia>.

În numele domnului, amin. Dacă juruința de nevoie¹⁾, ce se întemeiază pe dreptul firesc trebuie împlinită cu cea mai mare stăruință, totuși și juruința făcută de bună voie, care mai totdeauna se face pentru o întrunire, împlinindu-se condiția, nu trebuie cătuși de puțin trecută cu vederea. Așa dar eu Zerias, fiul lui Nicolae de Beldiu²⁾, în timpul prigoanei pe care pe nedrept am suferit-o din partea lui Samson și a rudelor lui, pe când eram lipsit de orice ajutor omenesc, chemând în ajutor numele lui Hristos, invocând tăria lui, smerit m'am pus sub oblăduirea steagului biruitor al fericitului Mihail, care înfățișează puterea dumnezească și de aceea în timpul încăerării duelului am făgăduit cu jurământ că voi cinsti și înzestra nobila biserică a fericitului Mihail întemeiată la Alba-Iulia³⁾ cu o parte potrivită⁴⁾ din moștenirea mea, după măsura puterilor mele, dacă cu oblăduirea ei mă ajută să ies din duel fără primejdia morții, sfărâmând nuncinoasele uneltiri ale dușmanilor mei, ca să mă pot scăpa de nedreapta lor silnicie. Și pentrucă o condiție atât de necesară ca și...⁵⁾ pe care o puneam în vremea primejdiei se știe că a fost împlinită prin meritul fericitului Mihail, însăși condiția juruinței prin această împlinire a făcut obligatoriu legământul voluntar care trebuia îndată împlinit. Așa dar sfătuiindu-mă cu luare aminte cu <frații mei>, anume...⁵⁾ și Dominic, cu consimțământul deplin al lor, dăruiesc a treia parte din pământul Beldiu dinspre satul Cârbova de Jos, ce-mi revine prin dreptul de moștenire...⁵⁾ în actul capitlului bisericii fericitului Mihail, în fața voastră, venerabile domn Petru episcop al Transilvaniei, renunțând la stăpânirea asupra ei...⁵⁾ împlinindu-mi astfel juruința o las pe veci să o stăpânească numita biserică și să-i statornicească hotarele când va găsi de cuviință, dăruind-o în stăpânirea adevărată și legiuită...⁵⁾ și, privitor la aceasta mă rog de milostivirea voastră ca să binevoiți a întări cu puterea peceții voastre această scrisoare ce cuprinde adevărarea daniei făcute de mine...⁵⁾ și dacă din neștiința mea s'au uitat anumite lucruri, tăria pe care aceasta o capătă dela autoritatea voastră să îplinească lipsurile, ca nu cumva să se ridice vreo pretenție și o îndoială pe viitor...⁵⁾ să se ivească gândul unei revendicări nedrepte în sufletele urmașilor.

Noi Petru, din milostivirea dumnezească, episcopul Transilvaniei...⁵⁾ lui Zerias, fiul lui Nicolae de Beld...⁵⁾ la...⁵⁾ care a adus cu sine încă doi...⁵⁾ care au consimțit la dania făcută de el, am hotărât să întărim cu pecetea noastră scri-

¹⁾ *votum necessitatis*. ²⁾ Beld, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara). ³⁾ *Albe Iule*. ⁴⁾ *Equali...porcione* ⁵⁾ Lacună în textul latin publicat.

soarea de față ce cuprinde un act de danie, iar donatorul, din pricina neștiinței sale, a cerut în cele de mai sus, că dacă s'a omis ceva din act, să fie împlinit prin cucerencia donatorului.

Și eu, fratele Teodor...¹⁾ din casa ²⁾ din Alba, împreună cu fratele Benedict lector al aceleiași case, fiind rugat am fost de față la această danie făcută de Zerias în numele meu și în numele...¹⁾, și am pus pecetea la acest act...¹⁾ Ștefan priorul eremiților³⁾ din casa ¹⁾ din Alba împreună cu lectorul Andrei...¹⁾ fiind rugat am fost de față în numele meu și al întregului convent și am pus pe acest act pecetea conventului și eu, fratele Myle preceptor al casei Spitalului din Turda, fiind rugat am fost de față la suszisa danie și am pus pecetea pe acest act.

Dat la Alba, în ajunul bunei-vestiri a fericitei fecioare. în anul domnului o mie două sute nouăzeci și cinci.

Textul lat. în *Codex dipl. patrius*, VIII, p. 349—350.

462

1295 Aprilie 6, Alba-Iulia.

Noi Petru, din milostivirea dumnezeiască, episcopul Transilvaniei, prin scri-soarea de față dăm de știre tuturor cărora se cuvine că am dat această libertate oamenilor noștri din satul Șard⁴⁾ ca în fiecare an, la sărbătoarea fericitului Martin să fie ținuți cu toții să plătească solidar treisprezece mărci de argint din partea locului⁵⁾ ca dare pe pământ⁶⁾.

De asemenea, suspomeniții oaspeți ai noștri, care în numitul sat Șard sau pe vreun pământ oarecare vor fi ridicat vreo clădire sau vor fi plantat vii sau vor fi făcut vreo altă lucrare să le poată vinde slobod sau să le dăruiască fie în viață, fie la moarte ori cui vor voi și chiar dacă pleacă, tot așa să plece slobod, precum slobod vin, oricând vor voi, după ce vor fi plătit judeului⁷⁾ lor de atunci darea cuvenită pe pământ.

Ani mai hotărît să le dăm și privilegiul, ca oricare dintre ei va muri fără moștenitori, să poată lăsa, testa sau dăruii slobod la moarte toate bunurile sale, oricui va voi, după ce ne va fi dat nouă un bou de trei ani.

Afară de aceasta pentru găzduirea⁸⁾ noastră trebuie să ne dea odată pe an un bou de cireadă⁹⁾, un porc și un butoiăș de vin din partea întregului sat, iar de fiecare gospodărie, câte o găină, o câblă¹⁰⁾ de ovăz și câte două pâini.

¹⁾ Lacună în textul latin publicat. ²⁾ mănăstirea ³⁾ Eremitii sf. Augustin (Augustinieni) ⁴⁾ *Sard*, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara). ⁵⁾ *marcas terrestris*. ⁶⁾ pro terragio. ⁷⁾ villico. ⁸⁾ descensus. ⁹⁾ *bovem pascualem* (care merge la păscut). ¹⁰⁾ *cubulum*.

Deasemenea pricinile mărunte ivite între ei le va judeca judele lor, însă pricinile mai mari, ca vărsări de sânge, omor, furt și altele la fel, le va judeca comitele împreună cu judele. Iar din amenzi două treimi vor reveni comitelui, iar a treia, judeului. Iar în ce privește rănile pricinuite, sau care se vor pricinui, adică trebuie socotită vătămarea mai mare sau mai mică după felul sau gradul rănirii pricinuite și de care judecător sau jude se cercetează această vătămare, voim să-i punem să țină datina și obiceiul Sibiului.

Pe lângă aceasta le-am mai îngăduit ca, atunci când judele lor în slujbă se va arăta cumva îndărătnic și aspru la aruncarea amenzilor¹⁾ sau le-ar pricinui alte neajunsuri prin care s'ar părea că este știrbită libertatea nuniților noștri oameni, acești oameni ai noștri să poată înlătura pe judele lor fără neajunsul vreunei judecăți și fără a fi împiedicați de teama unei pedepse, numai să ne întrebe pe noi despre acest lucru.

În amintirea acestui lucru și spre veșnică tărie am dat scrisoarea de față întărită cu puterea peceții noastre.

Dată la Alba Iulia²⁾, în a patra zi a învierii domnului, în anul o mie două sute nouăzeci și cinci.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 198; Hurmuzachi-Densusșianu I, t. p. 525.

463

1295 Iunie 24, <Oradea>.

Capitulul din Oradea adeverește învoiala prin care comiții Dominic și Dumitru, fiii lui Nicolae, împreună cu Petru, fiul lui Ioan, fiul lui Farcaș, renunță la pretențiile asupra moșii Feketepatak de pe râul Borsova, din comitatul Ugocea <azi în U.R.S.S.>, în favoarea comitelui Nicolae, fiul lui Tyba, în schimbul sumei de șasezeci de mărci.

În timpul când Dumitru era prepozit, Johanka lector, Chanadinus cantor și Martin costode.

Regest după textul lat. din Károly, p. 21 — 24.

464

1295 Iulie 25.

Noi magistrul Myle preceptorul casei Cruciaților din Turda, aducem la cunoștința tuturor celor interesați că Gyula, fiul comitelui Rudolf de Sânpaul³⁾ din neamul Borsa, a vândut o parte sau jumătate din pământul Sassag⁴⁾ pe care

¹⁾ *in exigendis iudiciis.* ²⁾ *Albe.* ³⁾ *Sancto Paulo*, sat în raionul Cluj. ⁴⁾ Așezare dispărută în raionul Cluj.

fi stăpâna împreună cu Toma și Nicolae, fiii lui Petru și pe care părinții lor l-au stăpânit în pace, fiind cumpărat ¹⁾ dela comitele Gyvork, fiul voevodului Gheorghe deasemeni din neamul Borsa de lângă Almaș ²⁾, iar din acest pământ jumătate, adică prima parte ce le revenea lor, susnumiții Toma și Nicolae au vândut-o pentru o anume sumă de bani venerabilului părinte Petru, din mila lui Dumnezeu, episcopul Transilvaniei și, printr'însul, bisericii sale. <Gyula> cu învoirea acestor rude ale sale, Toma și Nicolae și cu aprobarea comitelui Ștefan, fiul lui Gyvrk, dela al cărui tată provenise acel pământ prin cumpărare, precum și a magistrului Ilie, fiul lui Mykula, cu încuviințarea celorlalți megieși și vecini, a vândut în fața noastră <partea sa> acestui venerabil părinte și, printr'însul, bisericii sale, pentru suma de douăsprezece mărci primite deplin dela acela și a atribuit acel pământ acestui venerabil părinte în aceleași hotare și margini în care se știe că l-au stăpânit și înaintașii lui, în fața megieșilor susnumiți, fiind și noi de față, deoarece la stăruința părților ne-am dus la fața locului ³⁾ și am luat parte la atribuirea moșiei și introducându-l în pașnică stăpânire, i-a dat și i-a acordat stăpânirea ei pe veci, renunțând din partea sa la orice drept pe care îl avea asupra susnumitei moșii.

Iar numitul Gyula a făgăduit și a luat asupra-și ca, dacă vreodată acest pământ înstrăinat și vândut de el ar fi cerut înapoi de cineva, să fie dator să apere cu propriile lui osteneți și cheltueli pe acest venerabil părinte sau pe urmașii săi, și să-i păstreze în pașnică stăpânire.

Și pentru ca această vânzare și cumpărare să capete puterea veșniciei trăinicii, iar contractul să nu poată fi stricat de vreo parte, la cererea părților am dat scrisoarea noastră, întărită cu pecetea noastră.

Data la sărbătoarea fericitului apostol Iacob, în anul domnului una mie două sute nouăzeci și cinci.

Textul lat. la Teutsch-Firnhaber, I, p. 189 — 190.

465

1295 Augut 24, <Alba-Iulia>.

Noi capitlul bisericii fericitului arhanghel Mihail, din Alba Transilvaniei prin cuprinsul celor de față dăm de știre tuturor căroră se cuvine că, deoarece magistrul Vyuianus comitele cămării regelui și <comite> de Bistrița⁴⁾, fiind instituit de rege ca procurator al moșiei Cunța⁵⁾, adică pentru cercetarea hotarelor numitului pământ sau moșii Cunța, după cum cere obiceiul și legea, a sosit cu omul regelui și cu al nostru și susținea fără șovăire că o parte din pământul

¹⁾ *tanquam exempto.* ²⁾ *de genere Borsa de iuxta Almaș.* ³⁾ *ad faciem predictae terre.*
⁴⁾ *Bezterce*, oraș în reg. Rodna. ⁵⁾ *Zekes*, sat în raionul Sebeș (reg. Sibiu).

numit Godyn, care în limba obișnuită se numește Ryngylkyrch¹⁾ ar ține de moșia Cunța, întinzând hotarele susnumitei moșii Cunța asupra acestui <pământ> Godyn, deoarece totuși comitete Alard, tânărul fiu al lui Gyaan din Ocna Sibiului²⁾, stăpânul moșiei susnumite Godyu, pe care o stăpânește până acum pe temeiul cumpărării, după cum dovedesc actele sale înfățișate pentru aceasta, s'a împotrivit acestuia cu privire la hotarele susnumitei bucăți de pământ, dar fiindcă, cu toată această împotrivire, numitul magistru Vyvians nu-l lăsa să rămână în liniște stăpân pe această moșie, în cele din urmă prin mijlocirea unor oameni cinștiți s'a găsit această cale de împăcare: ca acel Alardus să făgăduiască din partea sa regelui și credincioșilor săi³⁾ în deosebi acestui magistru Vyvianus legământul de credință.

Implinindu-se aceasta, numitul magistru Vyvianus a declarat înaintea noastră că va înceta cu desăvârșire de a-l mai supăra pe numitul Alard și că îl va păstra în pașnica stăpânire a acestui pământ Godyn, în aceleași hotare și margini, în care se știe că l-au stăpânit el și înaintașii lui, atât timp cât nu va călca făgăduiala făcută înaintea noastră.

Spre amintirea acestui lucru și spre trăinicia rânduelii făcute, la cererea părților, am dat scrisoarea noastră întărită cu pecetea noastră.

Data la sărbătoarea fericitului Bartolomeu, în anul domnului una mie două sute nouăzeci și cinci.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 199.

466

<1296—1301, Alba-Iulia>.

Preainălțatului lor stăpân, Andrei, din mila lui Dumnezeu, ilustru rege al Ungariei, capitulul bisericii fericitului arhanghel Mihail din Transilvania și conventul ordinului fraților Predicatori din mănăstirea din Alba Iulia⁴⁾ și conventul ordinului fraților Eremiti ai sfântului Augustin din mănăstirea care se află deasemenea în Alba-Iulia, plecăciune și rugăciuni cucernice și convenite întru domnul. Deoarece oamenii⁵⁾ voștri din satul Cricău⁶⁾ și Ighiu⁷⁾ au fost chemați înaintea voastră pentru așezarea privilegiilor privind libertățile lor date de Ladislau voevodul Transilvaniei, pomeniții oameni necutezând să poarte cu ei numitele privilegii din pricina prea marei depărtări și a primejdiiilor drumurilor, ne-au cerut cu smerenie și cu stăruitoare rugăminți să le transcriem acele privilegii sau să le copiem și să le trimitem majestății voastre, sub pecetea noastră.

¹⁾ Așezare dispărută, în raionul Sebeș (reg. Sibiu). ²⁾ *Vyzakna*, sat în raionul Sibiu. ³⁾ *adherentibus*. ⁴⁾ *Albensi domo*. ⁵⁾ *populi*. ⁶⁾ *Karako*, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara). ⁷⁾ *Yguen*, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara).

Noi, plecându-ne la cererea dreaptă a numiților oameni, am pus să se transcrie cu cea mai mare grijă, din cuvânt în cuvânt și să fie introduse în scrisoarea de față amintitele privilegii <ce sunt> fără ștersături, fără răsături și fără greșeli în vreo parte a lor și anume <privilegiile date> de Andrei, Bela, Ștefan și Ladislau, iluștrii regi înaintași ai voștri, și reînnoite în același chip prin scrisoarea voastră privilegială, trimițându-le majestății voastre sub pecețile noastre și rugând în genunchi pe majestatea voastră să binevoiască a păstra în libertăților lor pe suszișii oameni ai voștri <care au fost> întotdeauna cei mai credincioși încă <diu vremea> înaintașilor lor ca și acum, și <au fost> cuprinși înaintea altora în mărturia unei bunăvoinți deosebite din partea strălucitorilor regi, înaintașii voștri, pentru meritele slujbelor lor credincioase. Iar cuprinsul acestor privilegii este acesta: <Urmează documentele>.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 202 — 203.

467

1296, <Alba-Iulia>.

Capitulul bisericii fericitului arhaughel Mihail din Transilvania, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față mântuire întru mântuitorul tuturor. Pentru ca cele ce se făptuesc în decursul timpului să nu se șteargă cu vremea, s'a obișnuit să se întărească aceste fapte cu ajutorul scrisului pentru a le apăra și pentru ca să rămână mai statornice și să dăinuiască. Prin urmare, prin scrisoarea de față, aducem la cunoștința tuturor, atât a celor de acum cât și a celor viitori, că tânărul nobil Mihail, fiul comitelui Toma de Călvasăr¹⁾, înfățișându-se în persoană înaintea noastră, în numele său și al lui Nicolae, fratele său, a dat mărturie că a vândut, cu învoirea amintitului său frate și cu incuviințarea celorlalte rude și apropiați ai săi, pentru douăzeci de mărci de argint fin, un munte, bun pentru clădirea unei cetăți, împreună cu o parcelă de pământ și cu pădurea ce ține nemijlocit de acel munte din moșia sa numită Buia²⁾, deosebit și despărțit prin hotare și semne, locuitorilor din satul Vurpăr³⁾, pentru care și dintre care s'a înfățișat Andrei, fiul lui Herman, din acel sat și acel Mihail a spus că a primit în întregime acei bani dela ei, legându-se numitul Mihail, ca, dacă în cursul vremii suszișii locuitori din Vurpăr ar fi atacați sau trași în judecată de către cineva în privința acelui munte și a celor mai sus pomenite ce țin de el, el împreună cu suszisul său frate și urmașii săi să fie ținuți să-i apere pe amintiții oameni prin ostenele și cheltuelile lor și să-i păstreze nevătămați în stăpânirea pașnică a muntelui pomenit.

¹⁾ *Hydeghwyz*, sat în raionul Mediaș (reg. Sibiu). ²⁾ *Bulla*, sat în raionul Mediaș (reg. Sibiu) ³⁾ *Heoholm*, sat în raionul Sibiu.

În amintirea acestui lucru, spre mărturia și veșnica lui tărie, am dat scrisoarea de față întărită cu puterea peceții noastre.

Data pe când Mihail era prepozit ales de Zagreb, Grigore cantor, Paul custode, Andrei decan al bisericii noastre, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și șase.

Textul lat. la Wenzel, V, p. 154 — 155.

468

1296, <Alba-Iulia>.

Capitulul bisericii sfântului arhangel Mihail din Transilvania, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față mântuire întru acela care a adus mântuire pe pământ. Prin scrisoarea de față aducem la cunoștința tuturor, atât a celor de acum cât și a celor viitori că, venind înaintea noastră Nicolae, fiul lui Mokou, pe de o parte, magistrul Ioan, fiul lui Heiym, Grigorie și Nicolae, fiii lui Dominic și Beke și Dionisie precum și Nicolae, fiul lui Iwanka, pe de altă parte, rude ale magistrului Kylian, comitele Nicolae, fiul lui Mokou, în schimbul celor două părți din pământul numit Heudvasara¹⁾, — părți pe care a afirmat că le vânduse dintru început amintiților bărbați, — a dat și a atribuit magistrului Ioan și rudelor sale, precum și rudelor magistrului Kylian, cu învoirea acestora, o parte, din pământul numit Ana, pe care despărțind-o <a dat-o astfel> deosebită și înconjurată de semne dese de hotar, ca să o aibă și să o stăpânească în chip pașnic prin fiii fiilor lor pe veci și nestrămutat.

Primul semn de hotar al acestui pământ, după cum ne-au declarat părțile cu bună înțelegere, începe în partea de sus a pământului Bichiș²⁾, unde se află două semne de hotar, unul vechi și altul nou; de aci merge pe lângă pădurea Keykes <și> urcând spre miază-zi, ajunge la două movile de hotar, adică unul vechi și altul nou; de aici urcând prin Kyzepbirch, unde de asemenea sunt două semne de hotar și pe aceeași creastă³⁾ ajunge la un deal mare, pe a cărei coasă se află două semne de hotar; de acolo coborînd pe o altă creastă prin pădure ajunge la două semne de hotar și astfel coborînd atinge marginea de sus a pădurii Ana, din partea de miază-zi; și așa merge spre multele semne de hotar și se întoarce la primul semn, adică la pământul⁴⁾ Bichis.

Amintitul Nicolae, fiul lui Mokou s'a prins, el și urmașii săi, să apere cu cheltuielile și ostenele lor pe bărbații amintiți de toți aceia care ar voi să ceară amintitul pământ și să-i păstreze nepăgubiți în stăpânirea pașnică a zisului pământ

Spre mărturia acestui lucru și spre veșnica lui tărie am dat, la cererea părților scrisoarea noastră de față întărită cu puterea peceții noastre.

¹⁾ Așezare dispărută în raionul Luduș (reg. Mureș). ²⁾ Behes, sat în raionul Luduș (reg. Mureș). ³⁾ byrch. ⁴⁾ sessionem

Dată în timpul când prepozitura era vacantă, Grigorie fiind cantor, Paul custode, Andrei decan al bisericii noastre, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și șase.

Textul lat. în *Székely oklt.*, V, p. 1 — 2.

469

<1296, Cenad>.

Noi capitlul bisericii din Cenad dăm de știre că comitele Toma, fiul lui Pancrațiu din neamul Chanad, împreună cu fiul său, magistrul Laurențiu pe de o parte și comitele Nicolae zis Turnus, împreună cu fiii săi Mihail și Bez numiți de Bezy pe de altă parte, venind înaintea noastră, fiind de față și nobilii Barraba, fiul lui Barraba, Grigore, fiul lui Chanad și Ștefan, fiul lui Dionisie și Benedict, fiul lui Filip, din același neam Chanad și învoindu-se, consimțind și nepotrivindu-se ei întru nimic, susnumitul Toma, împreună cu fiul său, ne-au declarat prin viu graiu, că susnumitul comite Cosma și fiul său s'au legat în numele său și al fiilor săi să lase comitelui Nicolae și susnumiților săi fii un pământ al său de moștenire ce-i aparținea lui, numit Palata ¹⁾ așezat lângă satul Ladan tot al comitelui Toma, pe care <pământ> ei l-au arendat comitelui Nicolae și susnumiților săi fii.

De asemenea comitele Toma și fiii săi s'au obligat să le cedeze și oamenii care țin de acel pământ.

<Pe verso>: Despre arendarea pământului numit Palata.

Textul lat. la Ortway, I, p. 6 — 7.

470

<1296 Februarie 18, Oradea>.

Capitulul bisericii din Oradea, tuturor credincioșilor lui Hristos, care vor vedea scrisoarea de față, mântuire veșnică întru domnul. Prin scrisoarea de față voim să ajungă la cunoștința tuturor, atât a celor de acum cât și a celor viitori, că venind personal înaintea noastră Petru, fiul lui Luca, din neamul Guthkeled, pe de o parte și comitele Petru, fiul comitelui Drug din acelaș neam, pentru sine și pentru frații săi Laurențiu și Nicolae, pe de altă parte, Petru, fiul lui Luca, a dat și a hărăzit, ba mai mult, a vândut acestor fii ai comitelui Drug și prin ei moștenitorilor lor și urmașilor moștenitorilor lor, spre a-l stăpâni de drept pe veci și nestrămutat, un pământ sau o moșie a sa de moștenire numită Romad ²⁾, aflată în comitatul Sătmar lângă râul Someș și din care moșie numitul Petru

¹⁾ Așezare dispărută în comit. Cenad (R. P. Ungară). ²⁾ Așezare dispărută în raionul Baia Mare.

spunea că o jumătate o zălogise fiilor comitelui Drug, pentru optsprezece mărci, iar cealaltă jumătate voevodului Nicolae, fiul magistrului Mauriciu, pentru treizeci de mărci de argint.

Vânzarea s'a făcut atât pentru banii aceia, adică pentru cele optsprezece mărci primite din partea fiilor comitelui Drug și pentru cele treizeci de mărci de argint primite dela susnumitul voevod Nicolae, așa cum am spus mai sus, cât și în schimbul unui pământ sau moșii a nuniților fii ai comitelui Drug, numit Thulugd ¹⁾ și aflată în comitatul Bihor. Pământul Romad a fost vândut între vechile sale hotare știute, împreună cu toate folosințele sale, adică cu darea, cu biserica ridicată pe acel pământ în cinstea tuturor sfinților, cu locul de pescuit de pe râul Someș și cu toate cele ce țin de el.

Tot astfel fiii comitelui Drug au dat și au hărăzit suszisului Petru, fiul lui Luca și moștenitorilor lui, spre a o stăpâni pe veci și nestrămutat, amintita lor moșie numită Thulugd împreună cu toate folosințele sale, adică cu biserica ridicată pe acea moșie în cinstea fericitului Iacob, cu locul de pescuit și cu cele ce țin de ea, de orice fel, între aceleași hotare și margini între care acel pământ a fost din vechime hotărnicit și stăpânit.

Iar comitele Petru și susnumiții săi frați vor fi totuși datori să înapoieze și să verse amintitului voevod Nicolae cele treizeci de mărci de argint.

Intru amintirea acestui lucru și spre veșnică trăinicie, am dat scrisoarea de față, întărită prin puterea peceții noastre.

Textul lat. la Wenzel, X, p. 247 — 248.

471

1296 <Martie 30, Alba-Iulia>.

Capitulul bisericii sfântului arhanghel Mihail din Transilvania, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Prin aceste rânduri voim să ajungă la cunoștința tuturor, atât a celor de acum cât și a celor viitori, că venind înaintea noastră comitele Nicolae, fiul lui Mokou, a vândut magistrului Ioan, fiul lui Heym și lui Grigoric și Nicolae, fiii lui Dominic, — pentru treizeci și patru de mărci, parte în dinari parte în valoare corespunzătoare dinarilor ²⁾, un pământ ³⁾ numit Câmbuț ⁴⁾, împreună cu pădurea numită Kyzeperdeu, despărțindu-le de celelate pământuri prin semne de hotar ridicate din nou, ca să-l stăpânească și să-l zibă, pe veci și nestrămutat din fiii în fiii lor, adăugându-se aceasta, că dacă în cursul timpului cineva ar chema sau ar trage în judecată pe amintitul magistru Ioan sau pe rudele sale

¹⁾ Așezare dispărută lângă Săcueni (reg. Bihor). ²⁾ *acstimatione denariorum condigna.*

³⁾ *quandam sessionem.* ⁴⁾ *Gumbuchteleke*, sat în raionul Luduș (reg. Mureș).

amintite, cu privire la numitul pământ, același Nicolae și moștenitorii săi, să fie ținuți să-i apere pe ei și să-i păstreze în stăpânirea pașnică a numitului pământ. Același Nicolae a declarat în fața noastră că a primit dela <acei> nobili cele trei-zeci și patru de mărci.

Hotarele acestui pământ, după cum ne-au arătat nouă părțile, se deosebesc în felul acesta: Adică primul semn de hotar începe în partea de miazăzi pe o creastă care este între pământul Gâmbuș și pământul Ana, unde sunt două movile de hotar și coboară lângă pădurea Gâmbuș și trece pe lângă acea pădure în râul Gâmbuș, în partea de sus a pământului Gâmbuș, din jos de pădurea Gâmbuș și acolo se află de asemenea două movile de hotar, ridicate din nou, și astfel trecând râul amintit, urcă pe o creastă printre semne de hotar duble și dese aproape de pădure și se îndreaptă spre o creastă, Keyzbirch, de acolo cotește spre răsărit prin semne noi de hotar și ajunge la întăritura ¹⁾ Mokou; de acolo coboară prin semne noi de hotar din partea de răsărit și dă în râul Gâmbuș și acolo sunt două semne noi <de hotar> și de cealaltă parte a râului de asemenea <se află> două semne. De acolo, urcând spre partea de miazănoapte, ajunge la capătul de sus a pădurii numită Ana și acolo, pe o creastă sunt două movile noi de hotar și astfel se întoarce prin semne noi la primul semn de la început.

Așadar, pentruca această vânzare și cumpărare să capete puterea veșniciei trăinicii, la cererea și stăruința părților am dat acestui magistru Ioan și fraților săi, scrisoarea noastră întărită cu puterea peceții noastre.

Dată pe când prepozitura era vacantă, Grigore fiind cantor, Paul custode, Andrei decan ai bisericii noastre, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și șase.

Fotocopie după originalul pe pergament, aflătoare în Arh. Ist. a Filialei Acad. R.P.R., din Cluj.

472

1296 Martie 30, <Alba-Iulia>.

Capitulul bisericii sfântului arhanghel Mihail din Transilvania tuturor și fiecărui care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Pentru ca faptele oamenilor, ce se săvârșesc în curgerea vremii dintr'un gând bun și cu bună chibzuială, să nu dispară cu vremea din cauza unor voințe potrivnice, s'a luat obiceiul să fie întărite cu ajutorul scrisului spre veșnica lor amintire. De aceea, prin scrisoarea de față voim să ajungă la știrea tuturor și a fiecărui,

¹⁾ *indaginem.*

că venerabilul părinte P<etru>, din mila lui Dumnezeu, episcopul Transilvaniei, prelatul nostru, după cum s'a arătat mai presus de toți și va fi deapauri în fruntea tuturor, păstorind cu bine biserica fericitului Mihail, astfel și în schimbul ce urmează, încheiat între el și comitele Petru, magistrul Saul ¹⁾ și Nicolae, fiul aceluia comite Petru, fiul lui Samson, cercetat dinainte cu luare aminte împreună cu noi, și noi dându-ne consimțământul la aceasta, îngrijindu-se de ceva mai bun, a încheiat în chip solemn acest schimb de moșii: ca pentru pământul numit Kuncedvyvar ²⁾ de lângă Mureș, unde sunt așezate două sate, unul numit Uioara-de-Sus ³⁾ iar al doilea Foludy ⁴⁾ și două biserici de piatră, adică una biserica fericitului Mihail, iar cealaltă a sfântului martir George, <pământ> dat de amintiții: comitele Petru, magistrul Saul și Nicolae, fiul comitelui Petru, împreună cu toate folosințele și cele ce țin de el, așa după cum se vede că aceștia le-au stăpânit din vechime din dania regelui Ștefan de strălucită amintire; acel venerabil părinte a dat în schimb și în chip de schimb a atribuit amintiților bărbați un sat episcopal numit Forkod ⁵⁾ așezat lângă Arieș, unde e clădită biserica sfântului rege Ștefan, cu toate folosințele și cele ce țin de el, ca să le stăpânească nestrămutat din moștenitori în moștenitori și din fii în fii, cu acel drept și cu acea deplinătate cu care se știe că acel domn episcop și înaintașii săi l-au stăpânit ca bunuri temporale . . . ⁶⁾ întorcându-se și înscriindu-se condițiunea necesară ⁷⁾, că dacă vreodată cândva, demnitatea episcopală sau careva în numele acesteia, sau stăpânind în locul acesteia prin vreo împrejurare legiuită ar fi chemat în judecată printr'o plângere ridicată de cineva cu privire la moșia dată în schimb de <comitele Petru>, de magistrul Saul, fratele acestuia și de magistrul Nicolae, fiul aceluia comite Petru, iar acest domn episcop sau urmașii săi nu s'ar socoti în stare să susțină judecata și să apere acea moșie din cauză că s'ar opune dreptul și obiceiul regatului, atunci amintiții: comitele Petru, magistrul Saul și magistrul Nicolae, precum și urmașii lor să fie datori ca niște chezași ⁸⁾ să se îngrijească la cererea bisericii —, prin ale lor ostneli și cheltueli, de eliberarea moșiei și de asigurarea bisericii.

Pentru observarea și respectarea aceluiași lucru, de partea cealaltă s'a obligat domnul episcop și în persoana sa demnitatea episcopală, printr'o condiție asemănătoare. S'a adăogat la aceasta, că dacă moșia dată de magistrii, comitele Petru, Saul și Nicolae, n'ar putea fi apărată de ei sau de moștenitorii moștenitorilor lor în împrejurarea sus pomenită a nevoii <de ajutor>, atunci satul bisericii amintite mai sus să fie restituit în întregime în dreptul și proprietatea bisericii. Intr'adevăr acești magistri, comitele Petru, Saul și Nicolae au predat

¹⁾ la Fejér: *Paul* ²⁾ la Fejér: *Kunched Vjvar*. ³⁾ *Wywar*, sat în raionul Aiud (reg. Cluj).
⁴⁾ Așezare dispărută, în raionul Aiud (reg. Cluj). ⁵⁾ la Fejér: *Foikod*. ⁶⁾ Lacună în textul latin publicat. ⁷⁾ *utili conditione*. ⁸⁾ *expeditores*.

în mâinile domnului episcop, atât privilegiul conținând dania regelui Ștefan, cât și actul de confirmare al lui Andrei, ilustrul rege al Ungariei, pe temeiul cărora au stăpânit amintitul pământ spre a se păstra de noi în camera bisericii.

Toate cele mai sus puse, amintiții, comitele Petru, magistrul Saul și magistrul Nicolae le-au promis și promițând s'au obligat toți trei, dacă le va sta în putință, sau doi sau cel puțin unul dintre ei în numele său și în numele celorlalți, ca mergând în fața regelui să facă să fie înscrise în privilegiile regale și ale capitlului, unde ar voi domnul episcop și să întărească acest act al schimbului nostru de față prin privilegiile regale și ale altui cap<itlu> ¹⁾.

Iar pentru ca acest act de schimb să capete puterea veșniciei trăinicii și pentru ca să nu poată fi zădărnicate de vreuna dintre părți condițiile arătate mai sus, am dat, la cererea, părților, scrisoarea de față întărită cu puterea peceții noastre.

Dată în vinerea de după Paști, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și șase.

Textul lat. la Wenzel, V, p. 152 — 154.

473

1296 Aprilie 18, Buda.

Noi Andrei, din mila lui Dumnezeu, rege al Ungariei, prin cuprinsul celor de față dăm de știre și facem cunoscut tuturor căroră se cuvine că ținând seama de credința și vrednica slujbă a lui Ioan, fiul lui Mikola din Călata ²⁾, am redat și restituit acelu Ioan venitul pe care obișnuia să-l adune din vechime în satul său numit Dumbrava ³⁾ și care venit după cum se spune l-a ridicat cu samavolnicie până acum voevodul Roland ⁴⁾, luându-l dela voevodul Roland ca să-l stăpânescă acest Ioan cu drept deplin, așa după cum se știe că l-a stăpânit din vechime. Și acest <lucru> voim să fie proclamat în mod public prin târguri.

Dat la Buda, în miercurea dinainte de sărbătoarea sfântului martir Gheorghe, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și șase.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 528.

474

1296 Mai 7.

<Andrei al III-lea regele <Ungariei> adjudecă magistrului Ioan, fiul lui Chak, moșia Visc ⁵⁾ care i-a fost dăruită de același rege pentru slujbele sale credincioase și care a fost luată de rege dela Nicolae, Laurențiu, Zumme și Mihail.

¹⁾ Lacună în textul latin publicat. ²⁾ *Kalata*, sat în raionul Huedin (reg. Cluj).
³⁾ *Vasarhel*, sat în raionul Huedin (reg. Cluj). ⁴⁾ *Rorand*. ⁵⁾ *Vyskovo*, sat în U.R.S.S.

fiii magistrului Iacob de Chernek, deoarece» «au săvârșit diferite fărădelegi și au pricinuit pagube însemnate în regatul nostru și din pricina acestei necredințe, cât și a pagubelor vădite făcute de ei și a pustiirii moșiilor noastre ce țin de cetatea noastră Ineu ¹⁾ am trecut în mâinile noastre regale moșia lor numită Visc, cu cele ce țin de ea ».

«Dar după această danie Ioan a fost dat în judecată de Lodomer arhiepiscopul de Strigoniu care pretindea moșia Visc în contul sumei de patru sute treizeci și șapte de mărci, ca despăgubire pentru daunele și pustiirile pricinuite arhiepiscopiei de Strigoniu de către pomeniții fii ai lui Iacob. Regele adeverește prin acest act că Ioan răscumpără moșia în litigiu dela arhiepiscop, plătindu-i suma arătată și astfel mulțumindu-l».

Regest după textul lat. din Fejér, VII, 2, p. 192 — 195.

475

<1296> Iunie 11, Buda.

Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, credincioșilor săi <din> capitulul bisericii din Alba Transilvaniei, mântuire și milostivire. Chibzuitul bărbat, magistrul Mihail > prepozitul și capitulul bisericii din Buda au avut grije să ne înștiințeze că Bartolomeu, răposatul arhidiacon de Turda, canonic al bisericii voastre și al celei din Buda, a fost rânduit de către prepozitul și capitulul din Buda, în calitate de administrator ²⁾ al bisericii lor în moșiile ³⁾ din Transilvania ale pomenitei biserici din Buda, moșii numite Lopadea Nouă ⁴⁾ și Perech, care pământ Perech se spune că se chiamă acum Băgău ⁵⁾.

Și deoarece se spune că între prepozit și capitulul din Buda, pe de o parte și între nobili de Sâncraiu ⁶⁾ din aceeași parte a Transilvaniei, <pe de altă parte>, s'a stârnit o mare pricină cu privire la aceste pământuri sau moșii, însărcinăm fidelitatea voastră ca, pe temeiul credinței ce o datorăm lui Dumnezeu și coroanei, să ne scrieți dacă suszisul arhidiacon Bartolomeu a avut și a stăpânit pomenitele moșii numite Lopadea Nouă și Băgău, în numele bisericii din Buda, ca un adevărat și legitim administrator ⁷⁾ rânduit de către prepozitul și capitulul susnumitei biserici din Buda.

Să nu faceți altfel <dacă vreți> să aveți parte mai deplin de milostivirea noastră.

Dat la Buda, la sărbătoarea fericitului apostol Barnaba.

Textul lat. în *Codex dipl. patrius*, VIII, p. 282 — 283.

¹⁾ *Ieneu*, ar putea fi sat în reg. Arad. ²⁾ *nomine procuratorio*. ³⁾ *possessionibus*. ⁴⁾ *Lapad*, sat în raionul Aiud (reg. Cluj). ⁵⁾ *Bogo*, sat în raionul Aiud (reg. Cluj). ⁶⁾ *Zenthkyral*, sat în raionul Aiud (reg. Cluj). ⁷⁾ *procurator*.

1296 Iulie 1, <Alba-Iulia>.

Noi, capitlul bisericii din Transilvania, dăm de știre că Ioan, fiul lui Ioan, fiu al lui Ivanka, nobil de Palatca¹⁾, împreună cu nobila doamnă Margareta, văduva lui Ivanka <și> bunica sa, venind el însuși înaintea noastră, prin împotrivirea făcută cu viu grai, a împiedicat pe Ioan, fiul lui Ivanka, susnumitul său tată și pe Grigore, unchiul său, dela vânzarea și înstrăinarea unei jumătăți din moșiile lor de moștenire²⁾, anume: Palatca, Mykoteluke³⁾, Thehuenustelke³⁾, Petea⁴⁾ și Legii⁵⁾, ce urma să fie vândută comitelui Nicolae, fiul nobilului Andrei de Geoagiu⁶⁾, iar pe zisul comite Nicolae l-au oprit dela cumpărarea, ocuparea și deținerea suszisei jumătăți a moșiilor Palatca, Mykoteluka, Thehuenustelke, Petea și Legii. Numitul Ioan, fiul lui Ioan, făcând întâmpinare înaintea noastră, a spus și a protestat că, deoarece el trebuie să urmeze de drept la moștenirea părintească, Ioan, tatăl său și unchiul său Grigore nici n'au voie și nici nu pot să vândă și să înstrăineze acea jumătate din moșiile lor susnumite, ce le reveniseră lor prin drept de moștenire, lipsindu-l astfel pe el de dreptul său, mai ales că nici Ioan, tatăl său și nici unchiul său Grigore, n'au avut și n'au nicio nevoie să vândă și să înstrăineze acea jumătate din moșiile lor de mai sus.

De aceea, dacă privitor la cele de mai sus s'a făcut altfel de cum trebuia, prin aceasta să nu i se aducă cumva vreo pagubă, astfel ca el sau urmașii lui să nu-și poată urmări, cu privire la cele de mai sus, dreptul și dreptatea lor, fie ei înșiși, fie prin altcineva, fie în judecată, fie în afară de calea judecătii, în chipul și în felul ce va fi <mai> potrivit.

Dat în octavele sărbătorii fericitului Ioan Botezătorul, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și șase.

<Pe verso> : Pentru Ioan, fiul lui Ioan, împotriva tatălui său și a unchiului său Grigore, precum și a comitelui Nicolae, fiul lui Andrei de Geoagiu, acțiune de prohibiție și de protest.

Textul lat. în *Codex dipl. patrius*, VII, p. 248—249.

<1296> Iulie 6, <Alba-Iulia>.

Prea măritului său stăpân Andrei, din mila lui Dumnezeu, ilustrul rege al Ungariei, capitlul bisericii fericitului arhanghel Mihail din Transilvania, rugăciuni întru domnul și credincioasă slujbă. Am primit scrisoarea mării voastre cu

1) *Palathka*, sat în raionul Cluj. 2) *possessionum hereditarium*. 3) Așezări dispărute în raionul Cluj. 4) *Pelhuritelke*, sat în raionul Cluj. 5) *Legen*, sat în raionul Cluj. 6) *Gyog*, sat în raionul Orăștie (reg. Hunedoara).

următorul cuprins: <Urmează scrisoarea lui Andrei al III-lea din Buda, 11 Iunie 1296>.

Așadar, noi facem cunoscut prin cele de față milei luminăției voastre, că răposatul arhidiacon de Turda, Bartolomeu, de bună amintire, canonic al bisericii noastre și al celei din Buda, în calitate de împuternicit al acesteia din urmă, a fost rânduit de către prepozitul și capitlul ei, ca adevărat și legitim administrator ¹⁾ peste moșiile ²⁾ Lopadea Nouă ³⁾ și Băgău ⁴⁾ ale pomenitei biserici din Buda și că biserica din Buda a stăpânit de fapt ⁵⁾ moșiile susnumite.

Dat la octavele <sărbătorii> apostolilor Petru și Pavel.

Textul lat. în *Codex dipl. patrius*, VIII, p. 282 — 283 (pentru data corectă cf. Karácsonyi, p. 122).

478

1296 Iulie 20.

Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos, atât celor de acum, cât și celor viitori, mântuire veșnică întru domnul. Prin cuprinsul scrisorii de față voim să ajungă la cunoștința tuturor, că Dominic, fiul lui Ladislau de Cecălaca ⁶⁾, venind în fața noastră a dat mărturie în numele său și în numele lui Luca fratele său, că un pământ numit Paad ⁷⁾, pe care înaintașii săi, anume Petru și Ladislau, l-au avut și l-au ținut din dania regelui Bela, de fericită pomenire, după cum vedem că se cuprinde în privilegiul aceluiași rege Bela, a fost dăruit de amintitul Petru și Ladislau, pentru mântuirea sufletelor lor, capitlului bisericii fericitului arhangel Mihail din Transilvania și același Dominic, în numele său și al amintitului său frate, a primit și încuviințat acea danie a tatălui . . . ⁸⁾.

Așa dar, noi, privind în lumina unei cugetări limpezi, că cele ce au fost dăruite lui Dumnezeu din evlavia cucernică a credincioșilor trebuie să fie întărite prin ocrotirea regelui, . . . ⁸⁾ cu bună știință am hotărât să întărim la cererea și stăruința aceluiași capitlu, dania lui Petru și Ladislau . . . ⁸⁾, făcută în mod drept și legiuit aceluiași capitlu, din Alba, după cum am arătat mai sus.

În amintirea și spre veșnica trăinicie a acestui lucru, am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceti.

¹⁾ *procurator*. ²⁾ *possessionibus*. ³⁾ *Lapad*, sat în raionul Aiud (reg. Cluj). ⁴⁾ *Perech*, vechea denumire a satului Băgău, sat în raionul Aiud (reg. Cluj). ⁵⁾ *in corporali possessione*. ⁶⁾ *Chekelooka* sat în raionul Aiud (reg. Cluj). ⁷⁾ *Paad*, sat în raionul Aiud (reg. Cluj). ⁸⁾ Lacună în textul latin publicat.

Data de mâna venerabilului părinte domnul Teodor, din mila lui Dumnezeu, episcop de Győr, vice-cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru. În anul domnului o mie două sute nouăzeci și șase, în a treisprezecea zi înainte de calendele lui August, iar în anul domniei noastre, anul al șaselea.

Textul lat. la Fejér, VI, 2, p. 24 — 25.

479

<1296> Septembrie 20, Kőszegh (R. P. Ungară).

Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, credincioșilor săi din capitlul bisericii din Oradea, îndurare și milostivire. Comitele Toma, fiul lui Pancrațiu, ni s'a plâns că el are un privilegiu dela noi și alte acte întocmite cu privire la moșiile sale și pe care din pricina primejdiilor vremii se teme să le poarte cu el și nici nu poate să le păstreze la sine. De aceea vă sfătuim și poruncim fidelității voastre să primiți acele privilegii, atât cele dela noi cât și cele dela conventul sfântului Ștefan, pentru a le păstra în cămara bisericii voastre și transcriind cuprinsul acestora cuvânt cu cuvânt, să-l dați lui cu pecetea voastră atârnată, spre asigurare mai deplină.

Dat în cetatea Kwzgegh, joi înainte de sărbătoarea apostolului Matei.

Textul lat. la Wenzel, X, p. 304.

480

1296 Octombrie 22, <Oradea>.

Noi capitlul bisericii din Oradea dăm de știre că, înfățișându-se înaintea noastră Petru, fiul lui Nicolae, după cum a declarat el ¹⁾ pe de o parte și comitele Simion, strângătorul dijmelor ²⁾ episcopiei din Oradea pe de altă parte, zisul Petru a recunoscut că acest comite Simion, plătindu-i două mărci l-a despăgubit pe deplin de toate pagubele și supărările pe care i le-a adus până acum. De aceea l-a deslegat pe comitele Simion de orice altă obligație, <numitul Petre> legându-se că de aci înainte nu are de gând să stârnească nici un proces sau pricină împotriva susnumitului comite Simion.

Dat în ultima luni dinaintea sărbătorii fericitului Dumitru, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și șase.

<Pe verso> : despre achitarea comitelui Simion față de Petru, fiul lui Nicolae.

Textul lat. la Zichy, I, p. 84 — 85.

1) sicut dixit 2) collector decimarum.

1296 Octombrie 26.

Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, etc., tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru acela care este mântuirea tuturor. Majestatea înălțimii regale trebuie să ia în seamă credința și slujbele fiecăruia din cei ce-i slujesc cu credință și să răsplătească cu daruri pe fiecare după îndreptățirea meritelor sale, pentru ca prin aceasta și alții să se înflăcăreze mai tare la fapte de credință. Așa dar, prin cuprinsul scrisorii de față voim să ajungă la cunoștința tuturor, că deoarece magistrul Nicolae, fiul magistrului Oliver, marele nostru paharnic, comite de Sătmar, iubitul și credinciosul nostru, stând pururea nedespărțit de noi dela încoronarea noastră, s'a străduiut cu cea mai mare credință să ne fie pe plac prin slujbele sale în expedițiile generale și particulare ale regatului nostru prin care s'a arătat vrednic în fața ochilor majestății noastre. Aceste <slujbe> ar ține prea mult să fie povestite în parte, totuși cele mai de seamă dintre slujbele sale au pus să fie amintite în scrisoarea de față. Anume, când noi, după ce am luat cârmuirea regatului Ungariei, am trimis întreaga oaste împotriva ducelui Austriei și a Stiriei, pe atunci dușmanul cel mai mare al regatului nostru, acel magistru Nicolae, nu fără vătura sângelui său, ne-a făcut slujbe vrednice de laudă, când două rude ale sale cu numele Ladislau și Nicolae, au fost ucise în chip jalnic. Pe lângă acestea, atunci când am plecat cu mulțimea ostașilor oastei noastre împotriva voevodului Roland ¹⁾ și a fraților săi, fiii lui Toma și am pus să fie bătută cetatea lor numită Adrian, același magistru Nicolae ne-a adus nouă slujbe folositoare, când doi slujitori ai săi au fost greu răniți. Apoi atunci când am mers cu oaste puternică împotriva lui Ioan, fiul banului Henric, răsvrătit împotriva cârmuirii noastre și au venit unii din tovarășii acestuia pentru a iscodi oastea noastră, numitul magistru Nicolae a prins pe una din acele iscoade cu numele Grigore, pe care l-am pedepsit cu moartea aproape de Kapornak ²⁾.

Așa dar, înșirând aceste slujbe și fapte credincioase ale acelui magistru Nicolae, deși s'ar părea că ceea ce facem acum este puțin lucru față de slujbele sale, totuși ca un fel de răsplată a îndatoririlor ce ni le-a adus, așa după cum s'a arătat mai înainte, am dat, am dăruit și am hărăzit acelui magistru Nicolae și prin el moștenitorilor și urmașilor moștenitorilor săi, un pământ al Cumanilor anume al lui Iteg și Gheorghe, morți fără moștenitori, <pământ> numit Coas, pustiu și lipsit de locuitori, aflător în comitatul Szabolcs ³⁾, împreună cu toate folosințele și cele ce țin de el, în aceleași margini și hotare în care a fost hotărnicit și stăpânit de acei Cumani, ca să-l stăpânească în pace și pe vecie fără vreo piedică din partea cuiva. In amintirea acestui fapt, etc.

¹⁾ *Rorandum*. ²⁾ sat în comitatul Vas (R. P. Ungară). ³⁾ *Zabauch*.

Dat de mâna venerabilului părinte domnul Teodor, din mila lui Dumnezeu, episcop de Győr, vice-cancelar al curții noastre, «iubitul și credinciosul nostru», în anul domnului o mie două sute nouăzeci și șase și în anul al șaselea al domniei noastre, în a șaptea zi înainte de calendele lui Noembrie.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densusianu, I, 1, p. 529.

482

1297.

Bărbatilor chibzuiți și cinstiți, prietenilor săi din capitulul bisericii fericitului arhanghel Mihail din Transilvania, Mykud banul, cu toată prietenia ¹⁾. Prin scrisoarea de față aducem la cunoștință chibzuinței voastre, că cu bună voia și încuviințarea magistrului Nicolae, a lui Dumitru și a lui Petru, fiii noștri, am vândut un oarecare pământ al nostru numit Jobosteluke ²⁾ din comitatul Alba, împreună cu trei parcele de pădure, în hotarele vechi și străvechi, ce trebuiesc din nou statornicite de noi, lui Petru, lui Marcu și lui Ștefan, fiul lui David și lui Gud ³⁾, fiul lui Petru și prin ei fiilor și urmașilor lor ca să-l stăpânească în pace și pe vecie, pentru treizeci de mărci fără una, parte în argint de topirea a zecea ⁴⁾, parte după o prețuire potrivită ⁵⁾, bani pe care numiții bărbați ni i-au plătit pe deplin, legându-ne noi ca pe ostenele și cheltuelile noastre să-i apărăm de orice supărării cu privire la «acel» pământ și să-i păstrăm în această stăpânire.

Drept aceea rugăm pe chibzuința «voastră», ca văzând această scrisoare să binevoiti a da privilegiul vostru pentru această vânzare, ca și cum am fi fost personal înaintea voastră.

Această vânzare s'a făcut în fața magistrului Clement, a lui Ioan Secuiul, de asemenea a lui Dumitru, Ioan și Grigore, fiii lui Mihail și de asemenea în fața fraților Wyd și Oliuvant ⁶⁾. Afară de aceasta, după eliberarea acestui privilegiu, toate scrisorile de judecată și privilegiile eliberate mai înainte cu privire la acest pământ, trebuiesc anulate.

Dat în suspomenitul pământ Jobosteluke, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și șapte.

Textul lat. în *Codex dipl. patrius*, VIII, p. 389 — 390; Hurmuzaki-Densusianu, I, 1, p. 530.

¹⁾ *se totum cum amicitia pleniori.* ²⁾ Așezare dispărută în raionul Luduș (reg. Mureș).
³⁾ La Hurmuzaki-Densusianu, *Sud.* ⁴⁾ *decimae combustionis.* ⁵⁾ *aestimatione condigna.*
⁶⁾ La Hurmuzaki-Densusianu, *Abumato.*

1297, Oradea.

Noi Emeric, prin milostivirea dumnezească, episcop de Oradea, prin scrisoarea de față aducem la cunoștința tuturor cărora se cuvine că frații noștri, chibzuiții bărbați, anume capitlul bisericii noastre, ne-au înfățișat scrisoarea venerabilului părinte, domnul Bartolomeu, răposatul episcop de Oradea, întocmită cu privire la vamă ¹⁾, rugându-ne să binevoim să o întărim prin scrisoarea noastră, al cărui cuprins este acesta: <Urmează actul episcopului Bartolomeu din 1285>.

Noi, așa dar, plecându-ne la cererea acelor frați ai noștri, am pus să se întărească pomenita scrisoare, făcând să fie cuprinsă cuvânt cu cuvânt în scrisoarea de față.

Dată la Oradea, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și șapte.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 208.

484

<1297> Februarie 24, Buda.

Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, credincioșilor săi cruciferi din Hoghiz ²⁾, sănătate și bunăvoință. Magistrul Akus, fiul lui Mihail, ne-a cerut să-i dăm niște pământuri deșerte și lipsite de locuitori, numite Viscri ³⁾ și Hendorf ⁴⁾. Dar noi fiindcă nu suntem lămuriți asupra felului și întinderii numitelor pământuri, vă poruncim fidelității voastre să trimiteți un om al vostru potrivit ca martor, în fața căruia omul nostru, Fabian, fiul lui Tywan,—față fiind megieșii și vecinii—să hotărnicască ⁵⁾ pomenitele pământuri iarăși în vechile hotare dintru început și să atribue <numitele pământuri> aceluia <Akus>, dacă nu se va ivi vreo împotrivire; iar dacă s'ar întâmpla ca unii să se împotrivescă să-i citeze pe ei înaintea noastră la un soroc potrivit, iar după aceasta să ne scrieți întocmai ziua citării, sorocul hotărît și numele celor ce s'au împotrivit cu raportarea faptului.

Dat în Buda, în duminica Esto mihi.

Textul lat. la Fejér, VI, 2, p. 80.

485

<1297> Martie 7.

Prea înălțatului domn Andrei, din mila lui Dumnezeu, ilustrul rege al Ungariei, fratele Iacob priorul și conventul cruciferilor bisericii sfintei Treimi

¹⁾ *super facto tributi*. ²⁾ *de Calidis Aquis*, sat în raionul Racoș (reg. Stalin). ³⁾ *Feyereghar*, sat în raionul Racoș (reg. Stalin). ⁴⁾ *Heen*, sat în raionul Agnita (reg. Sibiu). ⁵⁾ *rezambulet*.

din Hoghiz¹⁾, spor și rugăciuni obișnuite și devotate întru domnul. Să știe înălțimea voastră, că am primit scrisoarea voastră cu următorul cuprins: <Urmează scrisoarea lui Andrei al III-lea din Buda, 24 Februarie 1297>.

Așa dar noi, îndeplinind cu supunere, după cum se cuvine, însărcinarea și porunca voastră, am trimis un om potrivit, <anume> Paul, tovarășul nostru ca martor, pentru ca împreună cu acel Fabian, omul vostru <să purceadă> la îndeplinirea celor mai sus amintite. Și întorcându-se apoi la noi ne-au spus, într'un glas²⁾ următoarele: că după ce au fost chemați megieșii și vecinii susziselor pământuri, între care a fost de față personal, pentru toți, Nicolae, fiul lui Petru, omul vostru și omul nostru au hătărnicit în hotarele vechi și dintru început pământurile numite Viscri³⁾ și Hendorf⁴⁾ de lângă <pârâul> Criș⁵⁾, în care pământuri se află trei biserici, adică în Hendorf aceea în cinstea sfântului Nicolae, apoi biserica sfântului apostol Andrei la mijloc între pământurile numite Hendorf și Viscri și aceia <din> Viscri și au atribuit <aceste pământuri> aceluia magistru Akus împreună cu toate folosințele lor și cu susnumitele biserici, nevinându-se nicio împotrivire, vecinii pomenitelor pământuri afirmând că numitele pământuri țin de dreptul de danie al regelui.

Dat în joia de după duminica Invocavit.

Textul lat. la Fejér, VI, 2, p. 80 — 81

486

1297 Martie 12, Buda.

Se dă spre știință, că în procesul pe care comitele Cosma cel mic⁶⁾, fiul lui Cosma, care s'a înfățișat el însuși <în instanță>, îl avea în fața noastră împotriva lui Ladislau, fiul lui Aladar și a fratelui său Prebarth, pentru care și din partea cărora numitul Ladislau s'a înfățișat la octavele păresemilor cu o procură în regulă <și care proces> privea moșia⁷⁾ numită Parhida⁸⁾, care se mai numește și Wodozth⁹⁾ și o altă moșie a lui Andrei, fiul lui Ioan, aflătoare lângă numita moșie Parhida, cu îngăduința noastră ca judecători și potrivit hotărârii de arbitraj a unor oameni cinstiți¹⁰⁾, <împricinații> au căzut între dânșii la următoarea învoială: <Ladislau și Prebarth> sunt datori să statornicesacă comitelui Cosma la octavele Paștilor viitoare cele două moșii: Parhida, care se mai numește și Wodozth și pomenita moșie a lui Andrei, fiul lui Ioan, pe care comitele Cosma le-a dobândit înaintea noastră pe cale judiciară dela numiții Ladislau și Prebarth, după cum arată

¹⁾ *de Calidis Aquis*, sat în raionul Racoș (reg. Stalin). ²⁾ *concorditer*. ³⁾ *Feyreg haz*, adică «biserica albă», sat în raionul Racoș (reg. Stalin). ⁴⁾ Heen, sat în raionul Agnita (reg. Sibiu). ⁵⁾ În Târnava Mare. ⁶⁾ *parvus*. ⁷⁾ *possessionis*. ⁸⁾ *Prebarthyda*, sat în raionul Oradea (reg. Bihor). ⁹⁾ Vechea denumire a satului Parhida. ¹⁰⁾ *per arbitrum proborum virorum*.

mai pe larg pricina privitoare la numitele moșii în privilegiul pe care l-am întocmit noi cu acel prilej.

Și pentru o mai mare chezășie a acestui lucru <Ladislau> și Prebarth se vor înfățișa în persoană la locul numitelor moșii, <aducând cu ei> și privilegiul capitlului din Oradea. Iar, după îndeplinirea acestora, susnumitul comite Cosma, de dragul păcii va atribui fiilor lui Aladar tot birul <ce se strânge> în pomenita moșie numită Parhida, împreună cu toate veniturile și câștigurile acelu bir ¹⁾ dela octavele Paștilor pe un an întreg, până la revenirea aceleiași date, ca să le strângă și să le folosească ei; iar numitul comite Cosma, în calitate de stăpân al moșiei sau pământului, va fi dator să dreagă podul de pe moșia Parhida.

De asemenea, comitele Cosma îi va păstra neturburați pe fiii lui Aladar, fără vreun neajuns, în <stăpânirea> acestui bir un an întreg; iar dacă între timp numitul comite îi va turbura sau le va păgubi drepturile lor, numiții fii ai lui Aladar vor fi datori să aducă aceasta la cunoștința capitlului din Oradea, iar după trecerea anului acest bir îi va reveni ²⁾ comitelui Cosma, ca să-l posede din nou, potrivit cuprinsului privilegiului nostru și al celorlalte acte ale sale.

Și potrivit privilegiului nostru și celorlalte privilegii <emanate> dela <diferiți> regi sau <diferite> capitluri, <fiii lui Aladar> sunt ținuți să dea comitelui Cosma privilegiul capitlului suszis, lăsându-i lui numitele <moșii>, ca să le stăpânească pe veci, așa cum se știe că însuși Aladar le-a dat și le-a statornicit pe veci ³⁾ acestui comite Cosma.

Dat la Buda, în a șaptea zi a octavelor păsresimilor, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și șapte.

<Pe verso>: pentru comitele Cosma împotriva fiilor lui Aladar, la octavele Paștilor viitoare, la capitlul din Oradea, cu privire la moșia numită Parhida.

Textul lat. în *Codex dipl. patrius*, VI, p. 258 — 259

487

1297 Aprilie 3, <Oradea>.

Noi, capitlul bisericii din Oradea, prin cuprinsul celor de față dăm de știre tuturor cărora se cuvine, că înfățișându-se în persoană înaintea noastră, pe de o parte, comiții Ivanca, fiul lui Odun <și> Cosma cel mic, pentru ei și pentru fiii comitelui Drug, anume Laurențiu și Nicolae, cât și pentru Drug, fiul comitelui Petru, precum și pentru frații aceluiași Drug, care, precum am spus, sunt rude cu ei, iar pe de altă parte Ioan, fiul lui Morhard, comitele de Resighea ⁴⁾, au declarat că au făcut între ei următorul schimb cu privire la niște moșii ale lor de

¹⁾ *ciusdem tributi.* ²⁾ *devolvetur.* ³⁾ *perpetuasse.* ⁴⁾ *Rezugue*, sat în raionul Săuceni (reg. Bihor).

moștenire ¹⁾, numite Rog ²⁾ și Resighea: Suszișii comiți Ivanca și Cosma și pomeniții fii ai comitelui Drug și frații acestora au dat și au încredințat numitului Ioan și, prin el moștenitorilor săi și urmașilor acestora pomenita lor moșie Rog, deșartă și lipsită de locuitori, care <moșie> se spune că ține de biserica din Egged ³⁾ și se află lângă râul Tisa în comitatul Bereg, împreună cu toate folosințele <sale> și cu toate cele ce țin de ea, spre a o stăpâni ei pe veci și în chip nestrămutat. În schimbul acesteia, Ioan, la rândul său, le-a dat și le-a încredințat lor ca unor vecini, în vechile ei hotare și margini moșia sa locuită Resighea, din comitatul Bihor, care îi revenise lui prin drept de moștenire și care, altfel, ținea de numita biserică ⁴⁾, ca s'o țină și s'o stăpânească aceia.

La învoiala de schimb a susnumitelor moșii părțile au adăogat și condiția următoare: fiecare din părți e datoare, pe cheltuiala și osteneala ei, să aperse partea cealaltă de acei ce ar vrea să se ridice contra ei din pricina acestui <schimb>. Părțile se mai obligă că, dacă vreuna din părți sau vreunul din moștenitorii lor ar avea îndrăsneala să anuleze acest schimb, fără învoirea celeilalte părți, atunci, fără pronunțarea vreunui judecător sau a vreunei judecăți ⁵⁾, partea aceea va fi osândită în temeiul acestei dispozițiuni ⁶⁾, iar moșiile vor rămâne a fi stăpânite ca mai sus. Când scrisoarea de față va fi adusă înapoi, vom da privilegiul nostru asupra acestui schimb.

Dat miercuri înaintea duminicii Floriilor, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și șapte.

Textul lat. în *Codex dipl. patrius*, VII, p. 259 — 260.

488

1297 Aprilie 18.

Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Croației, Ramei, Serbiei Galiției, Lodomeriei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos, care vor vedea această scrisoare mântuire întru mântuitorul tuturor. Înălțimea regală trebuie pe bună dreptate să răsplătească pe acei pe care noblețea mândră a sângelui lor ales, cinstea purtării lor și meritele slujbelor lor i-au așezat în fruntea tuturor. Drept aceea, prin rândurile de față vom să ajungă la cunoștința tuturor, că nobilul bărbat, magistrul Akus, fiul lui Mihail din neamul Akus, venind înaintea noastră, ne-a cerut să-i dăm niște pământuri deșarte și lipsite de locuitori numite Viscri ⁷⁾ și Hendorf ⁸⁾. Dar, cum nu eram lămuriți asupra felului și întinderii numitelor

¹⁾ *possessionibus hereditariis*. ²⁾ Bag, sat în comit. Bereg (U.R.S.S.). ³⁾ Egged, așezare dispărută lângă Diosig (reg. Bihor). ⁴⁾ lipsește probabil un cuvânt... *modo simili dicte ecclesie pertinentem*. ⁵⁾ *sine strepitu cuius libet iudicis, vel iudicii* ⁶⁾ *eo facto*. ⁷⁾ Feyreghez, sat în raionul Racoș (reg. Stalin). ⁸⁾ Heen, sat în raionul Agnita (reg. Sibiu).

pământuri, am poruncit prin scrisoare noastră credincioșilor noștri cruciferi ai sfintei Treimi din Hoghiz¹⁾ să trimită un om al lor de credință spre mărturie, în fața căruia omul nostru Fabian, fiul lui Tywan, față fiind megieșii și vecinii să le hotărâncească²⁾ în hotarele lor vechi și dintru început și să le atribue³⁾ magistrului Akus, dacă nu se va ivi vreo împotrivire; iar dacă s'ar ivi unii să se împotrivescă să-i cheme în fața noastră, la un soroc potrivit. Iar ei, adică conventul și cruciferii sfintei Treimi, ne-au răspuns prin următoarele cuvinte: <Urmează raportul conventului cruciferilor bisericii sfintei Treimi din Hoghiz către regele Ungarici Andrei al III-lea din 7 Martie>.

Așa dar, noi ținând seama de faptele de credință și de meritele serviciilor magistrului Akus, pe care ni le-a adus, pe cât de credincios, pe atât de devotat, în diferitele expediții ale regatului nostru și care ne-au fost arătate de baronii noștri, luând aminte și la devotamentul și slujbele sale plăcute nouă și bine primite de noi, prin care și-a atras în multe chipuri laudele majestății noastre, i-am dat, i-am hărăzit și i-am lăsat acestui magistru Akus și moștenitorilor săi și urmașilor moștenitorilor săi, pomenitele pământuri numite Viscri și Hendorf, împreună cu bisericile întemeiate pe ele, după cum s'a spus mai sus, întrucât aparțin, după cum se știe, dreptului nostru de danie, ca să le stăpânească în pace și pe veci.

În amintirea acestui lucru și spre veșnică trăinicie, am dat magistrului Akus scrisoarea de față întărită cu puțerea dublei noastre peceti.

Dată de mâna venerabilului părinte, domnul Teodor episcop de Győr și vice-cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și șapte, în a patrusprezecea zi înainte de calendele lui Mai, în anul al șaptelea al domniei noastre.

Textul lat. la Fejér, VI, 2, p. 79 — 82.

489

1297 Aprilie 21, Oprișani.

Chibzuiților și cinstiților bărbați, prietenilor săi din capitulul biserici orădene voevodul Ladislau comite de Solnoc⁴⁾, prietenie sinceră cu toată cinstea. Ni se spune prin persoana cuviosului bărbat fratele Lazăr abatele de Cluj—Mănăștu⁵⁾, că niște moșii ale numitei sale mânăstiri și anume cele numite Mănăștur⁶⁾ și Sânbenedic⁷⁾, aflătoare în comitatul Cluj, din stăpânirea sa, au mare nevoie de hotărânicire și de ridicarea unor semne de hotar.

¹⁾ de Calidis Aquis, sat în raionul Racoș (reg. Stalin). ²⁾ veambularct. ³⁾ statueret. ⁴⁾ Zonuk. ⁵⁾ Clusmonostura. ⁶⁾ Monustur. ⁷⁾ Zentibeneduk, așezare dispărută între Cluj și Sălacea (reg. Cluj).

Pentru aceasta, prin scrisoarea de față, rugăm cu toată cinstea prietenia voastră ca să trimiteți spre mărturie un om al vostru vrednic de încredere, în fața căruia omul nostru Nicolae, zis Chol, din Văleni ¹⁾ sau Iacob, zis Chue, din Suceag ²⁾ sau Ștefan tot de acolo, în lipsa celorlalți, venind la locul numitor moșii Mănăștur și Sânbenedic, — fiind chemați în chip legiuit și de față fiind vecinii și megieșii de pretutindeni ai acestor moșii, — să le hotărâneasă după adevăratele și vechile lor semne de hotar și unde va fi nevoie să ridice semne noi lângă cele vechi și, după ce le va fi cercetat și le va fi despărțit și mărginit față de drepturile de stăpânire ale altora, să le lase și să le încredințeze aceluia abate Lazăr și bisericii sale, cu drepturile ce se știe că le aparțin, ca să le stăpânească pe veci, dacă nu se va ivi împotrivire; iar dacă se vor ivi unii să se împotrivescă, să-i cheme < să stea > împotriva aceluia abate, în fața noastră, la un soroc potrivit, ca să dea socoteală de împotrivirea lor. Și după aceasta să ne arătați prietenește în răspunsul vostru mersul acestei cercetări de stăpânire și de nouă hotărânicire, cu mersul hotarului, sau cu numele celor ce s'au împotrivit, sau a celor chemați, dacă au fost de aceștia și cu sorocul statornicit.

Dat în satul Opișani ³⁾, lângă orașul Turda, în a opta zi a sărbătorii Paștilor domnului, în anul o mie două sute nouăzeci și șapte al aceleiași.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 205.

490

1297 Iunie 12, <Oradea>.

Strălucitului bărbat și cinstitului domn Ladislau voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc ⁴⁾, prietenului lor vrednic de cinste, capitlul bisericii din Oradea cu sporirea neîncetată a prieteniei și a cinstei cuvenite. Am primit scrisoarea mării voastre cu următoarele cuvinte: <Urmează documentul voevodului Ladislau din 1297>.

Incuviințând, precum suntem și datori, dreapta și îndreptățita cerere a mării voastre, am hotărât să trimitem din partea noastră, împreună cu pomenitul Iacob zis Chue de Suceag, pe omul nostru vrednic de încredere pentru mărturie, adică pe magistrul Ioan, tovarășul și canonicul nostru, ca să aducă la îndeplinire cele de mai sus. Aceștia, întorcându-se după aceea la noi, fiind întrebați, ne-au arătat în același chip, că în ultima luni dinainte de sărbătoarea fericiților apostoli Filip și Iacob și în alte zile potrivite și îndestulătoare pentru aceasta, venind ei la locul pomenitelor moșii Mănăștur ⁵⁾ și Sânbenedic ⁶⁾

¹⁾ Walko, sat în raionul Huedin (reg. Cluj). ²⁾ Zuchak, sat aproape de Cluj. ³⁾ Cristis, în villa Cruciferorum, sat aproape de orașul Turda (reg. Cluj). ⁴⁾ Zonuk. ⁵⁾ Monustur. ⁶⁾ Zentheneduk, așezare dispărută în raionul Cluj.

— fiind chemați în chip legiuit și fiind de față acolo toți vecinii și megieșii acestor moșii, anume: venerabilul întru Hristos părintele și domnul Petru, din mila lui Dumnezeu și a scaunului apostolic, episcopul Transilvaniei și alții din toate părțile, fără deosebire — începând mai întâi dela marginea dinspre răsărit, au dat de două semne vechi de hotar, lângă râul Nadăș¹⁾ — dintre care pe unul l-au reținut, — dintre care unul despărțea și marginea moșia Mănăștur din spre răsărit de pământul Clujului, iar celălalt din spre apus.

Apoi mergând către partea din spre miazăzi, prin mijlocul unor pământuri de arătură, trecând drumul mare și urcând un munte mare, mai înalt decât ceilalți, ce se află lângă un munte stâncos și acolo în vârful muntelui au dat de un semn de arătare a hotarului²⁾ pe care l-au reținut. De aici coborând deadreptul și îndreptându-se în aceeași parte, au ajuns la râul Someș³⁾, pe care trecându-l și îndreptându-se către zisa parte de miazăzi o bună bucată de drum pe loc șes, pe unde se ajunge la drumul care duce dela moșia Mănăștur la Cluj, suind din nou și urcând un munte, au ajuns la capătul unui șanț și, între o groapă mare pătrată și un șanț pe podișul aceluiaș munte, la un drum, pe care suindu-l deadreptul, au ajuns la un muncel numit Halm pe care au găsit două semne fărâmate, dintre care unul hotărnicia pomenita moșie Mănăștur din spre apus iar celălalt pământul Clujului din spre răsărit. De aci mai departe, suind același drum și străbătând o bună bucată din el între două bălți, se ajunge iarăși la un muncel rotund, numit tot Halm, așezat în partea de răsărit a drumului pe care l-au lăsat ca un semn de arătare a hotarului. Mergând încă mai departe pe același drum, se ajunge la un mic pârâiaș care curge pe lângă o pădure, unde au lăsat la dreapta drumul acela și au pornit pe acel pârâu în sus până la isvorul lui pe care l-au lăsat ca semn de hotar. De aci mai departe, dincolo de isvorul acestui pârâu, cotind puțin spre răsărit, s'au suit pe creasta unui muncel și au hotărât ca semne de hotar niște arbori de tei așezați în șir. Apoi mergând puțin pe această creastă pe lângă acei arbori, se ajunge la vârful acestei creste în coasta căreia au așezat două semne de hotar, dintre care una desparte dinspre răsărit pământul Clujului iar celălalt din spre apus moșia Mănăștur. Apoi coborînd pe aceeași culme până la un drum, în mijlocul unei văi și trecându-l au suit pe un drum spre miazăzi și străbătând mijlocul unei văi, din care urcând un alt drum către miazăzi și în suișul acestui munte au ridicat din nou un semn de îndreptare a hotarului. De aci, mergând mai departe pe același drum tot într'acolo, se ajunge la un alt drum mare, dincolo de capătul unui codru mare al acestei mânăstiri, numit Bykfew. Apoi îndreptându-se pe același drum, pe aceeași culme, în aceeași direcție spre miazăzi, unde lângă acel drum au reținut trei semne de hotar între doi stejari, dintre care

¹⁾ *Nadas* ²⁾ *meta cursualis*. ³⁾ *Zamus*.

unul despărțea și mîrginea dinspre răsărit pămîntul Clujului, altul dinspre miazăzi moșia Vâlcele ¹⁾ iar al treilea dinspre apus pomenita moșie Mănăstur. Mergînd mai departe pe acel drum o bună bucată spre miazăzi, au pus lângă pomenitul drum două semne de hotar și acolo <moșia Mănăstur> se mărginește cu moșia M-cești ²⁾.

Apoi pornind încă puțin pe același drum, au făcut din nou o altă movilă de îndreptare a hotarului. Mergînd mai departe pe același drum mare, pe aceeași creastă o bună bucată de drum, au găsit două semne vechi de hotar din care au reînnoit unul, unde <moșia Mănăstur> se unește cu <hotarul> moșiei Pruniș ³⁾; din care <semne> unul desparte și mărginește dinspre miazăzi moșia Pruniș, iar celălalt dinspre apus pămînturile moșiilor mănăstirești, adică Mănăstur și Sânbenedic. Apoi cotînd spre apus, au coborât de pe acel munte și au ridicat pe povârnișul numitului munte un semn de arătare a hotarului care să despartă pămîntul pomenit al moșiei Sânbenedic al bisericii fericitei fecioare de moșia Sălicea ⁴⁾. De aci, mergînd mai departe tot spre apus, trecînd peste un drum și coborînd în spatele unei creste ce se afla între două văi împădurite, au pus un semn nou, tot de arătare a hotarului, care să despartă între ele pomenitele moșii Sânbenedic și Sălicea. Coborînd puțin mai departe pe aceeași creastă, în aceeași direcție, au ridicat la începutul acestei creste, între arbori, un semn făcut dintr'o grămadă de pietre. Apoi coborînd deadreptul pe la începutul pomenitei creste peste râul numit Gârbău ⁵⁾ găsind în pădurile de lângă numitul râu o movilă mare de hotar care despărțea între ele pomenitele moșii Sânbenedic și Sălicea, l-au reînnoit. De aci <hotarul> coboară deadreptul și cade în pomenitul râu Gârbău, unde se mărginește cu moșia episcopală numită Florești ⁶⁾, care pârău sau râu <Gârbău> desparte și mărginește între ele acele moșii: Sânbenedic, Sălicea și Florești. De aci cotește spre miazănoapte, coborîndu-se mereu pe acel pârău, și urmînd cursul acestei ape, se ajunge la o luncă de sălcii ce se află lângă râul Someș, unde ocolind sub mal ⁷⁾ și la capătul acelei lunci cade în acel râu Someș. De aci prin mijlocul numitei ape Someș și în susul ei mergînd spre apus o bună bucată de drum pînă în dreptul unei văi numite Hatarwig și acolo în acea apă <Someș> pomenita moșie Mănăstur se mărginește cu pămîntul Sassadg ⁸⁾. De aci, ieșind din acea apă și îndreptându-se spre miazănoapte, străbătînd o luncă, au ajuns în mijlocul numitei văi Hatarwig și, din mijlocul acestei văii, suind drept spre miazănoapte, au ajuns la vârful unui munte și acolo această moșie Mănăstur se desparte de pomenitul pămînt Sassadg și se mărginește cu

¹⁾ *Banabyk*, sat în raionul Turda (reg. Cluj). ²⁾ *Mykis*, sat în raionul Turda (reg. Cluj). ³⁾ *Zilnas*, sat în raionul Turda (reg. Cluj). ⁴⁾ *Zeleche*, sat în raionul Cluj. ⁵⁾ *Gorbovatkaka*. ⁶⁾ *Zaazfenes*, sat în raionul Cluj. ⁷⁾ *sub portu*. ⁸⁾ *Sassadg*, așezare dispărută lângă Cluj.

pământul pomenitei mănăstiri și cu acela al moșiei numite Baciu ¹⁾ unde au ridicat trei semne mari de hotar, dintre care unul desparte și mărginește dinspre apus pomenitul pământ Sassadg, altul dinspre miazăzi pomenita moșie Baciu, iar al treilea dinspre răsărit pământurile moșiei Mănăstur.

Și astfel, în fața susnumiților, adică a domnului episcop și a altor vecini și megieși ai acelor moși, pomenitele moșii Mănăstur și Sânbenedic au fost despărțite și deosebite de drepturile de stăpânire ale altora, prin înșirarea pomenitelor semne de hotar și fără vreo împotrivire.

Dat în prima miercuri după sărbătoarea sfintei treimi, în anul sus arătat.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 206 — 208.

491

1298, <Alba-Iulia>.

Ioan, <fiul lui Toma>, a înfățișat <voevodului Transilvaiei> privilegiu <capitlului bisericii din Alba Transilvaniei>, în care scria că în anul o mie două sute nouzeci și opt dela întruparea domnului, Abel și Andrei, fiii lui Mihail, fiul lui Abeel ²⁾, cu consimțământul tuturor megieșilor, au vândut lui Toma, fiul lui Ambrozie și tatăl lui Ioan, Ladislau și Ștefan, atât din pricina vecinătății³⁾, cât și pentru bani, și anume pentru douăzeci și patru de mărci, pământul lor Olnyrus ⁴⁾ cu toate folosințele și toate cele ce țin de el: livezi, fânețe, păduri și un loc de moară, în aceleași vechi hotare și margini, în care se știe că l-au stăpânit și ei, primind ei pe deaîntregul dela acest <Toma> suma pomenită, spre a-l stăpâni pe veci, din moștenitori, în moștenitori, obligându-se Abel și Andrei să apere pe numitul Toma și pe fiii săi față de oricine s'ar ridica împotriva lor ⁵⁾ cu privire la această moșie Olnyrus și să-i păstreze pe ei fără turburare în pașnica stăpânire <a acestei moșii>.

Rezumat lat. în *Codex dipl. patrius*, VIII, p. 387 — 388 (într'un act din 1305).

492

1298, <Oradea>.

Capitulul bisericii din Oradea tuturor credincioșilor lui Hristos, care vor vedea scrisoarea de față, mântuire veșnică întru domnul. Prin cuprinsul acestei scrisori voim să facem cunoscut tuturor, atât celor de acum cât și celor viitori că venind în persoană înaintea noastră, miercurea dinainte de jumătatea postului paștilor, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și opt, comitele Toma,

¹⁾ *Bach*, sat lângă Cluj. ²⁾ La *Teutsch-Firnhaber*, p. LXXIX, variantă: *Abeel cuiusdam*. ³⁾ *satione proximitatis*. ⁴⁾ Așezare dispărută în raionul Gherla (reg. Cluj). ⁵⁾ *omnibus impetitoribus*.

fiul lui Pancrațiu din neamul Chanad, ne-a înfățișat scrisoarea domnului nostru Andrei, din mila lui dumnezeu, strălucitul rege la Ungariei, având următorul cuprins: <Urmează scrisoarea lui Andrei al III-lea, din 1298>.

Iar noi ascultând porunca regelui, am pus să fie transcris cuvânt cu cuvânt cuprinsul privilegiului suszisului convent al sfântului Ștefan din Dealul Orăzii, întocmit cu privire la niște moșii numite Șuncuiuș¹⁾, Birtin²⁾ și Jofamezew³⁾ ale comitelui Toma și păstrat în registrul nostru fără răsături, fără ștersături și fără vreo vătămare, întărind această copie cu pecetea noastră atârnată. Al cărui cuprins este acesta: <Urmează scrisoarea conventului din Oradea din 1264>

Textul lat. la Wenzel, X, p. 321—322

493

1298 Ianuarie 13, <Alba-Iulia>.

Noi capitlul bisericii fericitului arhanghel Mihail din Alba Transilvaniei, facem cunoscut tuturor căroră se cuvine că venerabilul părinte Petru, din mila lui dumnezeu, episcop al Transilvaniei, prelatul nostru, care cu o necurmată râvnă a sporit starea bisericii fericitului Mihail și se străduiește să-i sporească din zi în zi moșiile, venind înaintea noastră, a declarat că cele două sate episcopale ale sale, vecine, numite Uioara de-Sus⁴⁾ și Földi, care i-au revenit lui și prin el episcopiei sale, în urma unui schimb cu comitele Petru, fiul lui Samson și cu Nicolae, fiul aceluiași, cât și cu magistrul Saul, fratele comitelui Petru, în locul satului Ghiriș-Sâncrai⁵⁾ așezat lângă Arieș⁶⁾, care a fost din vechime episcopal, și gândindu-se el la folosul <ce l-ar aduce> pământul și satul numit Luna-de-Sus⁷⁾, ce se află între pământurile și moșiile episcopale Gilău⁸⁾ și Florești⁹⁾ și încheind o înțelegere de schimb pentru acest pământ sau sat Luna-de-Sus, — le-a dat și le-a transmis în schimb banului Mykud care s'a înfățișat personal înaintea noastră și, prin el, moștenitorilor săi și urmașilor moștenitorilor săi și au fost primite și luate în primire de acest ban Mykud, în numele său și în numele fiilor săi, anume Nicolae, Dumitru și Petru, după cum reiese din declarația lui <Mykud>. Iar pământul sau satul Luna-de-Sus, despre care el <Miykud> afirmă că i-a revenit printr'un schimb cu mânăstirea Garab¹⁰⁾ asupra căreia deține dreptul de patronat¹¹⁾, l-a trecut nestrămutat în dreptul și stăpânirea acestui donni episcop și printrânsul a urma-

¹⁾ *Sunkulus*, sat în raionul Aleșd (reg. Bilhor). ²⁾ *Berthen*, sat în raionul Aleșd (reg. Bilhor). ³⁾ Ar putea fi identic cu Joseni (raionul Aleșd), pe care însă izvoarele îl amințesc cu numele de Krajuikfalva. ⁴⁾ *Vyvar*, sat în raionul Aiud (reg. Cluj). ⁵⁾ *Villa Sancti Regis*, azi unit cu Câmpia Turzii în raionul Turda (reg. Cluj). ⁶⁾ *Aranas*. ⁷⁾ *Louna*, sat în raionul Cluj. ⁸⁾ *Gyolo*, sat în raionul Cluj. ⁹⁾ *Fenes*, sat în raionul Cluj. ¹⁰⁾ Garáb, sat în comitatul Nógrád (R. P. Ungară). ¹¹⁾ *Ubi idem ius patronatus obtinet*.

șilor săi, el <Mykud> renunțând cu totul la dreptul de stăpânire și posesie ce revenea banului Mykud însuși și fiilor săi în satul pomenit.

Cuprinzându-se aceste învoieli și condiții de ambele părți, că dacă banul Mykud, sau fiii săi și moștenitorii fiilor săi, nu vor putea să mențină pe domnul episcop și pe urmașii săi în pașnică stăpânire a pământului sau satului Luna-de-Sus, sau nu vor voi să-i apere cu ostenele și cheltuelile lor, atunci să fie ținuți la o amendă de o sută de mărci; pentru care sută de mărci satul Almaș¹⁾ în care este clădită o biserică de piatră în cinstea fericitului Dumitru, rămâne de pe acum obligată față de episcopie ca o garanție pe viitor și fiind dată ca zălog va fi reținută până când se va fi plătit această sută de mărci de către cei de mai sus sau de către moștenitorii lor și mai sus pomenitele două sate pe care domnul episcop le-a predat ca schimb acestora, se vor întoarce întocmai în dreptul și stăpânirea episcopiei, fără nicio altă desbatere. Iar dacă domnul episcop sau urmașii săi nu ar putea sau nu ar voi să păzească pe numitul ban Mykud, pe fiii săi și pe moștenitorii fiilor săi în pașnică stăpânire a satelor pomenite, atunci banul Mykud și urmașii săi vor fi puși de acel domn episcop și de urmașii săi în stăpânirea și posesia satului Ghiriș-Sâncrai, care a trecut în schimbul satelor Uioara-de-Sus și Foludi, anulându-se contractul acestui schimb încheiat între domnul episcop și fiii lui Samson și se va plăti întocmai din bunurile episcopale aceluia ban Mykud și urmașilor săi, fără vreo împotrivire, cincizeci de mărci în momentul punerii sale în posesia satului Sâncrai.

Domnul episcop a mai dat acestui ban Mykud, ca adaos la schimbul făcut de el, dijmele din Noșlac²⁾, Uioara-de-Sus, Fouldi și din toate moșiile acestui ban Mykud, provenind din acest an și revenind episcopiei, afară de sfertul arhidiaconal³⁾ și de partea preoților⁴⁾. A mai dat zece mărci, parte în dinari, parte în lucruri echivalente⁵⁾ dinarilor. Și fiindcă ambele părți au voit ca acest contract astfel încheiat să fie întărit în mod solemn, și odată întărit în mod solemn să fie întărit și prin puterea scrisorii noastre, am dat pentru aceasta ambelor părți scrisoarea de față întărită cu puterea peceții noastre.

Dată la octavele bobotezii, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și opt.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 209 — 210.; Hurmuzaki-Densusianu, I, 1, p. 530.

494

1298 Martie 20, Roma.

Tuturor credincioșilor întru Hristos care vor vedea scrisoarea de față, noi, frațele Vasile din Ierusalim, din milostivirea dumnezească, arhiepiscop al Arme-

¹⁾ *Almas*, sat în raionul Huedin (reg. Cluj) ²⁾ *Nagyglók*, sat în raionul Aiud (reg. Cluj).
³⁾ *quartam archydyaconalem.* ⁴⁾ *portio sacerdotium.* ⁵⁾ *in extimatione denarios valenti.*

nilor, fratele Ioan arhiepiscop de Turris ¹⁾ și episcopii: fratele Matei de Veglia ²⁾, fratele Lambert de Aquino, fratele Ștefan de Bagnorea ³⁾, fratele Hildebrand de Arrezo ⁴⁾, fratele Roman de Croia ⁵⁾, fratele Adam de Martorano, Landu de Sovania și Andrei de Venafro, mântuire veșnică întru domnul. Orbitoarea slavă părintească ce luminează lumea cu nespusa sa strălucire urmărește cu un binevoitor sprijin evlavioasele juruințe ale credincioșilor ce speră în preamiloștiva sa majestate, mai ales atunci când cucernica lor smerenie este ajutată de rugăciunile și meritele sfinților.

Drept aceea, dorind ca biserica fraților Predicatori din Sighișoara ⁶⁾, din dieceza de Alba Iulia ⁷⁾ să fie cercetată cu cuvenita cinstire de către credincioșii lui Hristos și cercetând-o, să fie răsplătiți pentru vremelnica lor trudă cu o răsplată mult mai mare decât ar merita. Tuturor celor ce se pocăesc și se mărturisesc, care se vor duce la numita biserică la sărbătoarea fericitei Marii, în cinstea căreia pomenita biserică a fost clădită și la toate sărbătorile mai jos însemnate și anume: a nașterii, a învierii, a înălțării domnului și a Rusaliilor, precum și a nașterii, a purificării, a buneii-vestiri și a înălțării fericitei și slăvitei fecioare Maria, la pomenirea tuturor sfinților, la sărbătorile apostolilor Petru și Pavel și ale tuturor celorlalți apostoli și la octavele imediat următoare ale sărbătorilor acestora, precum și la sărbătorile fericitorilor: arhanghelul Mihail, Laurențiu și Petru din ordinul Predicatorilor, mucenicii mărturisitori Nicolae și Martin, și ale Margaretei, Caterinei și Mariei Magdalena și la sărbătoarea hramului pomenitei biserici pentru a se ruga cucernic și vor asculta acolo liturghia sau se vor ruga cu evlavie pentru pacea bisericii universale sau vor fi dat vreun ajutor pentru reparații, îmbunătățiri, clădiri, policandre, potir, podoabe, odăjdii, cărți, clopote și toate celelalte lucruri trebuincioase pomenitei biserici sau celor cari, în deplină sănătate a trupului sau chiar la moarte, vor fi lăsat ceva din averea lor, în chip legiuit bisericii pomenite, încrezându-ne în milostivirea atotputernicului dumnezeu și în autoritatea fericitorilor Petru și Pavel apostolii săi, fiecare dintre noi iertăm cu milostivire întru domnul câte patruzeci de zile din canoanele < ce le-au fost > date numai dacă s'ar alătura la aceasta voința și încuviințarea diecezanului. Spre mărturia acestui lucru am poruncit ca cele de față să fie întărite prin atârnarea peceții noastre.

Dat la Roma, la 20 Martie, în a unsprezecea indicție, în al patrulea an al pontificatului papei Bonifaciu al optulea.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 210 — 211.

¹⁾ *Ituritanus*, în Sardinia. ²⁾ din Istria. ³⁾ *Balneoregium*. ⁴⁾ *Aretinus*. ⁵⁾ din Epir.
⁶⁾ *Schespurch* oraș în reg. S. biu. ⁷⁾ *Wizzenburg*.

1298 Iunie 24, <Oradea>.

Capitulul bisericii din Oradea, tuturor credincioşilor lui Hristos, care vor vedea scrisoarea de faţă, mântuire întru mântuitorul tuturor. Deoarece vremelnica aducere aminte din pricina vitregei uitări pierde de obicei din mintea <oamenilor>, se cuvine ca faptele să fie sprijinite cu ajutorul însemnărilor vremii. Drept aceea, prin cuprinsul acestei scrisori voim să ajungă la cunoştinţa tuturor, că înfăţişându-se înaintea noastră magistrii Grigore şi Iacob, fiii comitelui Apa, fiul lui Ioan, apoi magistrul Gegus, fiul lui Nicolae, precum şi comitele Geleth, fiul lui Beche din neamul Beche Gregor, pe de o parte, iar pe de altă parte magistrul Ladislau, fiul lui Hegun, suspomeniţii Grigore, Iacob precum şi Gegus şi Geleth au mărturisit prin viu graiu că au dat, au dăruit, au lăsat, au hărăzit şi au atribuit, ba chiar au vândut susnumitului magistru Ladislau şi prin el moştenitorilor lui şi urmaşilor acestora, atât din pricina vecinătăţii ¹⁾, cât şi pentru două sute de mărci în groşi de Buda, plătiţi de magistrul Ladislau şi primiţi de ei în faţa noastră, moşia lor de moştenire ²⁾ numită Balc ³⁾, aflătoare în comitatul Bihor, — având pe ea o biserică în cinstea fericitei fecioare Maria, <moşie> deşartă şi lipsită de locuitori, — împreună cu toate folosinţele şi cele ce ţin de ea, cu acele depline drepturi, precum şi între aceleaşi semne de hotar şi margini, întrucare se ştie că au stăpânit-o ei şi strămoşii lor, ca să o stăpânească, să o ţină şi să o aibă el pe veci şi în chip nestrămutat.

Dar deoarece, după cum s'a spus, până în vremea de faţă <moşia> este pustie şi lipsită de locuitori, noi la cererea părţilor, am trimis la locul susnumitei moşii pe chibzuitul şi cinstitul bărbat, magistrul Petru, tovarăş şi frate canonic de al nostru pentru ca adunând pe vecinii şi megieşii acelei <moşii> să-i întrebe dacă vreunul din ei se împotrivesc la această vânzare şi dăruire a moşiei <acelora> sau dacă îşi dau <cu toţii> încuviinţarea şi învoirea. Iar magistrul Petru, înapoiindu-se la noi, ne-a spus — fiind de faţă şi susnumitele părţi — că înfăţişându-se vecinii şi megieşii pomenitei moşii, şi-au dat <cu toţii> încuviinţarea şi învoirea la vânzarea şi dăruirea acelei <moşii> şi astfel vânzarea şi dăruirea moşiei Balc între <cele două> părţi a rămas valabilă, pomeniţii nobili îndatorându-se să apere cu cheltuelile şi ostenele lor pe magistrul Ladislau şi pe moştenitorii săi, precum şi pe urmaşii <lor> de toţi aceia care ar voi, în curgerea vremii, să-i turbure cu privire la susamintita moşie.

În amintirea şi trăinicia veşnică a acestui fapt, am dat <scrisoarea> de faţă întărită prin punerea peceteii noastre.

¹⁾ *ratione proximitatis.* ²⁾ *possessionem...hereditariam.* ³⁾ *Baalk*, sat în raionul Marghita (reg. Bihor).

Data la sărbătoarea sfântului Ioan Botezătorul, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și opt; domnul Dumitru fiind prepozit, magistrul Iwanka lector, magistrul Ioan cantor și magistrul Martin custode al bisericii noastre.

Textul lat. la Fejér, VI, 2, p. 152 — 153.

496

1298 August 4, Pesta (R. P. Ungară).

Constituția întocmită de clerul, baronii și nobilii din regatul Ungariei, în timpul încoronării regelui Andrei al III-lea, are următorul cuprins:

În timpul încoronării lui, ilustrul rege al Ungariei, dacă nu chiar toate stările sau libertățile regatului Ungariei ținute în vechime, dar unele totuși din aceste libertăți și stări mai de seamă și mai necesare au fost proclamate printr'un act public și întărite cu pecetea aceluia rege. Dar deoarece n'au fost deloc păzite de oamenii răi și orbiți de lăcomie, mai ivindu-se și deprinderi rele, <ele> au fost cu desăvârșire ... ¹⁾ și înlăturate datorită delăsării ²⁾ regelui; și acesta a făcut să se clatine din toate părțile regatul Ungariei, iar prin pustiriile felurite și numeroase, pricinuite de samavolnicia baronilor și a altor puternici ele au fost atât de mult știrbite, încât bisericile și nobilii și alți locuitori ai regatului au ajuns la ultima sleire în privința lucrurilor și drepturilor lor. Văzând aceasta domnul < nostru > Andrei și-a plecat urechea milostivirii sale, din îndemnul sfântului duh și cu încuviințarea sfatului unor credincioși ai săi a chemat o adunare generală pentru aceasta, ca prin prelații și fețele bisericești și prin nobilii acestui regat, înlăturând pe unii baroni, să poată veni cu un sfat mai sănătos, după cum se obișnuiește, în ajutorul acestui regat gata de prăbușire și știrbit de prea grozave pustiri.

Așa dar noi, Ioan, din mila lui Dumnezeu, arhiepiscop de Calocsa, cancelar al curții regelui și episcopii Petru al Transilvaniei, Andrei al Agriei, Toma al Bosniei, Benedict al Vesprimului, Paul al Pecsului, prin reprezentanții lor legiuitori, iar Haab al Vașului, Teodor al Györului, Mihail al Zagrebului, Emeric al Orădiei, Antoniu al Cenadului, înfățișându-se în persoană, întruniți laolaltă în biserica fraților Minorități din Pesta în anul 1298, la sărbătoarea sfântului Dominic mărturisitorul, împreună cu toți nobilii regatului Ungariei, cu toți Sașii și Cumanii în parte, cu autoritatea și consimțământul date lor din partea regelui și a baronilor întregii țări precum și a altora, invocând harul sfântului duh, am început să delibărăm asupra < măsurilor > ce trebuiesc luate pentru binele măririi regale și al stării întregii țări precum și al fețelor bisericești și al celorlalte stări, hotărând:

¹⁾ Lacună în textul latin publicat. ²⁾ *ex trepiditate Domini regis.*

Ca pe domnul < nostru > Andrei, coborîtor dintr'o spiță regească, să-l cinstim ca pe domnul nostru firesc.

Și pentru ca în persoana lui să poată străluci slava regească după cum cere înălțimea sa, să i se restituie deopotrivă cu drept deplin toate bunurile regelui și ale reginei pe nedrept ocupate de oricine și oricum.

Să se restituie și drepturile bisericilor și ale nobililor asupra moșiilor, târgurilor, dărilor și a celorlalte < bunuri > ocupate pe nedrept ori de cine și ori când de baroni și de ceilalți ce purced cu samavolnicie ¹⁾ să-și frâneze cu hotărîre ²⁾ jafurile și pustiirile; și pentru relele ce au înfăptuit cu jignirea majestății regale să se îndrepte spre îndurarea regelui cerând iertare de cele făptuite; și să înceteze cu desăvârșire de acum încolo cu jafurile, milogelile ³⁾, tâlhăriile, cotropirile sau alte felurite vătămări.

Și cei care, într'un răstimp de trei luni socotite din ziua acestei adunări, nu vor fi restituit bunurile regelui, ale reginei, ocupate pe nedrept, sau moșiile bisericilor și ale nobililor, târgurile și dările ținute pe nedrept ⁴⁾ până acum și nu se vor fi îngrijit să le lase într'un răstimp de trei luni socotite dela ziua adunării sau cei care, împotriva acestor hotărîri, se vor scula să jefuiască sau să ocupe de acum înainte ⁵⁾ moșiile regelui, ale reginei, ale bisericilor sau ale nobililor, să cadă chiar prin această < faptă > sub osânda excomunicării pe care o rostim de pe acuma, prin cele de față, împotriva celor nedrepti, de care să nu poată fi iertați decât dacă în fața arhiepiscopului de Caloccea, și cu învoirea și consimțământul tuturor episcopilor, după o despăgubire potrivită ⁶⁾ se pleacă judecății regelui spre a fi pedepsiți cu pedeapsa cuvenită fiind deposedați prin însuși acest fapt de toate moșiile, ce se atribue și se dau celor păgubiți, scoțându-se valoarea pagubelor pricinuite de ei, iar celelalte părți de moși să treacă în mâinile regelui, astfel ca moștenitorii lor, lipsiți de partea lor de moștenire din pricina neleguirilor părinților, să nu mai trebuiască să fie socotiți printre nobili, rămânând îndepărtați dela ocupațiile nobililor și mai mult dela intrarea < în rândurile > ⁷⁾ acestora și dela încheierea oricărui act legal.

Iar dacă s'ar răscula vreunii din aceștia . . . ⁷⁾ pe cari regele nu îi va putea răpune și pedepsi cu pedepsele suspomenite, chemându-și și strângându-și forța ⁸⁾ țării sale, atunci să-i fie îngăduit a cere din altă parte ajutorul cu care să poată învinge cruzimea răufăcătorilor.

Iar dacă regele nostru nu și-ar da osteneala să urmărească pe acești răufăcători, și ar îngădui să fie pedepsiți în chip lăsător, denunțându-se orice privilegiu — dacă cumva are un asemenea < privilegiu >, — de a nu putea fi excomunicat,

¹⁾ *potenter agentes.* ²⁾ *omnino.* ³⁾ *supplicationes.* ⁴⁾ *in debite detenta.* ⁵⁾ *de novo.* ⁶⁾ *praehabita satisfactione competentis.* ⁷⁾ Lacună în textul latin publicat. ⁸⁾ *potentia.*

să i se interzică de către scaunul roman, prin arhiepiscopul de Caloccea, cu încuviințarea sfatului tuturor prelaților <intrarea în> capela sa, așa după cum s'a legat la aceasta regele prin scrisoarea sa anume.

Chiar și baronii și ceilalți nobili cari se vor fi alăturat acestor osândiți sau vrednici de osândă, să fie supuși la aceeași pedeapsă.

Și deoarece, pentru fărâdelegi mai mari trebuie și o pedeapsă mai mare, de aceea episcopii diecezani în diezele cărora se va fi încercat asemenea faptă osândită de Dumnezeu și de așezământul de față, să pună interdicția asupra bisericilor și asupra oamenilor acestor osândiți ¹⁾, și odată pusă să o țină atâta timp, până când toate acestea, cu ajutorul regelui, își vor căpăta sfârșitul cuvenit.

De asemenea întăriturile și cetățuile ²⁾ ridicate din nou fără învoirea regelui, sau cele care au fost de mai înainte, din care se aduc pagube, sau se bănuiește că s'ar pricinui pagube în viitor, sau chiar cele pentru care moșiile lor nu sunt îndestulătoare și cele mai mici <întărituri>, ridicate pe biserici și mănăstiri, să fie dărâmate fără nicio zăbavă. Iar dacă nu vor fi dărâmate, deținătorii acelor întărituri să cadă sub pedeapsa excomunicării dată de pe acum. Aceste întărituri să fie distruse de rege, când va umbla prin țară, sau de către palatinul său, iar pământurile unde se vor găsi cumva de către rege sau de către palatin să s'au ridicat de ei astfel de întărituri, să treacă în dreptul regal, neîngăduindu-se pentru ele nici o răscumpărare sau schimb, iar dacă cumva ar aparține altora, să fie restituite adevăraților stăpâni.

Deasemeni am hotărât, ca până în trei luni, socotite dela ziua acestei adunări, tuturor celor păgubiți, jefuiți sau prădați, să li se dea o despăgubire deplină de către cei ce i-au păgubit și i-au prădat și să li se restituie <bunurile> furate. Iar dacă aceasta a fost stoarsă prin silnicie, să nu fie ținuiți că ar fi restituit ³⁾; dar dacă în termenul sus zis nu se vor fi îngrijit <de despăgubire>, sau își vor fi dobândit descărcarea prin samavolnicie, să cadă sub osândă excomunicării dată acum, ca pentru o vină vădită, și învinuiți de necredință ⁴⁾ să ajungă sub judecata regelui, bunurile și moșiile . . . ⁵⁾ acestora trecând în vistieria regelui ⁶⁾. Numai să i se adeverească regelui, sub mărturia capitlurilor, de către omul regelui anume trimis pentru aceasta și de patru nobili delegați de el în fiecare provincie pentru cercetarea și aflarea jafurilor trecute și viitoare, unde se vor fi făcut sau <dacă> s'au făcut aceste pagube. Dacă însă cei patru nobili din părținire, din teamă, sau primind vreo mituire, ar îndrăzni să nu vrea <să desvăluie>, sau să dea seama cu strâmbătate despre aceste prădăciuni să cadă prin chiar acest fapt sub excomunicarea rostită de pe acum și să intre și sub judecata regelui, rostindu-se

¹⁾ *damnandorum.* ²⁾ *munitiones et castella.* ³⁾ *si vero per potentiam extorta fuerit, in remissionem non teneantur.* ⁴⁾ *... infidelitate notati.* ⁵⁾ Lacună în textul latin publicat.
⁶⁾ *fiscum regium.*

pedeapsa împotriva lor. Cu privire la jafurile făcute dela vremea adunării încoace, hotărîm și poruncim ca dacă acestea s'ar desvălui neîndoios episcopului diecezan printr'o veste sau știre dată de acești delegați, atunci oricare episcop diecezan să excomunică în dieceza sa pe acești păcătoși vrednici de osîndă și să-i arate pe față spre a fi ocoliți de toți cu strășnicie. Și dacă un călugăr ¹⁾ ar primi la tainele bisericii pe acești excomunicați sau alții, cum s'a spus mai sus, fie în viață, fie în moarte, atunci toți ²⁾ cei știuți că țin de acel <ordin> religios să fie lipsiți de orice ajutor de către toți locuitorii țării. Și oricine dintre locuitorii țării ar da ajutor fraților aceluși ordin, fie rude, fie străini, împotriva acestei hotărîri, să cadă prin chiar aceasta sub osîndă excomunicării date acum. Iar regele să lovească cu pedeapsa cuvenită pe acești excomunicați fără vreo judecată ³⁾, dacă va fi încredințat de aceasta printr'o relatare; dacă ceilalți nu se vor fi îngrijit de îndeplinirea celor de trebuință și nu-și vor fi dobândit iertarea fără zăbavă, <cel> va îndrepta fărădelegile lor ⁴⁾. Baronii chiar, sau nobilii regatului dacă ar mijloci pentru niște răufăcători, să cadă prin chiar această <faptă> sub osînda excomunicării date de pe acum.

Mai hotărîm ca, după cum se poruncește ca locuitorii țării să restituie cele ocupate <pe nedrept>, tot așa și regele să fie dator să înapoieze cele ce se știe că aparțin bisericilor și nobililor, iar dacă nu se va supune, să fie lovit de osînda excomunicării dată de domnul arhiepiscop, cu consimțământul prelaților.

Iar dacă vreo parte a regatului, sub orice formă sau din orice cauză a fost înstrăinată de vreun rege, regele să fie dator să o întoarcă la stăpînirea regală, pentru ca regatul Ungariei, să se poată bucura de întregimea tuturor părților sale cu drept deplin ⁵⁾. Dacă, fără o piedică îndreptățită, nu se va fi îngrijit să îndrepte această stare de lucruri, regele va fi lovit de osînda excomunicării arhiepiscopului de Calocea, cu încuviințarea prelaților țării.

De asemenea, am hotărît că dacă sunt doi sau mai mulți frați neîmpărțiți între ei și locuind pe moșiile lor de moștenire și nu de cumpărare, unul din ei care va fi găsit mai de folos și mai destoinic să fie dator să vină în oastea regelui; iar dacă nu ar veni, să fie datori să vină toți împreună, nu la mai multe judecăți sau sarcini militare afară de una.

De asemenea mai hotărîm, pentru o mai bună conducere a curții regale și o mai bună cârmuire a regatului Ungariei, ca regele să aibă lângă el, din trei în trei luni, pe toți episcopii pe rînd, după cum cere rînduiala, pe unul din sufraganii bisericii de Strigoniu și pe altul din sufraganii bisericii de Calocea, tot astfel și pe mai toți ⁶⁾ nobilii regatului pe care i-am ales acum și care vor fi întreținuți

¹⁾ *quis religiosorum.* ²⁾ *omnibus* probabil greșit pentru *omnes.* ³⁾ *sine strepitu iudiciorum.* ⁴⁾ *suos excessus emendabit.* ⁵⁾ *quasi quodam ius.* ⁶⁾ *totidemque et quasi omnes.*

cu lefuri potrivite ¹⁾ dintr'un fond regal. Iar dacă numitul rege nu va face acest lucru, orice <măsuri> va fi luat fără consultarea susnumiților, fie că e vorba de daniile importante, sau de acordarea de dregătorii, sau de alte <lucruri> mai importante, să nu se țină.

Mai hotărîm, pentru ca regina Ungariei să se poată bucura de slava datorită înălțimii sale, iar curtea să-i fie rânduie mai solemn după cum și trebuie, prin <acordarea de> dregătorii și cinstiri unor nobili unguri, iar nu unor străini și pentru ca <această> curte a reginei să fie condusă mai potrivit, regina să fie datoare să țină în jurul ei câțiva baroni aleși de rege, iar veniturile regelui și ale reginei provenite din dări sau tricesime, să poată fi încasate în întregimea lor.

Mai hotărîm să se desființeze cu desăvârșire toate dările ²⁾ puse din vremea regelui Ladislau și, oricine ar îndrăzni să rețină ceva din aceste dări desființate, să cadă sub osânda excomunicării și moșiile sau pământurile unde se cer astfel de <dări> nedrepte să treacă în dreptul regelui.

Mai hotărîm și statornicim, printr'un edict veșnic, ca biserica . . . ³⁾ atât prin capetele sale cât și prin mădulele sale ⁴⁾ să se poată bucura de libertățile sale. Mai rânduim drepturile, sau mai bine zis întărim drepturile rânduite din vechime, ca în timpul vacanței ⁵⁾ <dregătoriilor bisericești>, bunurile și moșiile acestor biserici să nu poată fi ocupate, jefuite și vătămate în parte sau în totul de către rege, sau de trimesul său și nici de către aceia care își zic « parohiani ». Bunurile episcopului răposat să nu poată fi luate de rege sau oricare altă persoană . . . ³⁾ ci să fie întrebuințate în folosul bisericii al cărei prelat se știe că a fost cel răposat, dacă el a murit fără să lase testament. Dacă însă sănătos la minte a dispus prin testament de bunurile sale, ele trebuiesc date în stăpânirea acelora cărora le-au fost lăsate potrivit testamentului . . . ³⁾ sau în păstrarea rudelor, slujitorilor sau slujbașilor, episcopului răposat, de oriunde ar veni. Și dacă vreun « parohian » sau alte persoane particulare ar îndrăzni să se ridice împotriva acestui așezământ, ceea ce să nu se întâmple, să cadă prin însuși acest fapt sub osânda excomunicării date acum. Să fie supuși afuriseniei și aceia care vor cuteza să pună dări sau taxe ⁶⁾ de orice fel asupra oamenilor bisericilor sau nobililor, sau vor porunci să se pună în vreun fel oarecare.

Iar baronii care nu au drept de patronat asupra mănăstirilor, dacă ar impune o găzduire samavolnică asupra oamenilor unor biserici unde nu au <niciun> drept și chiar asupra oamenilor nobililor, să cadă sub osânda excomunicării date de pe acum. Am mai hotărît . . . ³⁾ să încredințeze dreptul de judecată a două sau mai

¹⁾ *congruis stipendiis*. ²⁾ *tributa*. ³⁾ Lacună în textul latin publicat. ⁴⁾ *tam in capite quam in membris*. ⁵⁾ *tempore vacationis*. ⁶⁾ *collectas vel exactiones*.

multe provincii sau chiar a uneia unor magnați sau altor persoane ¹⁾, dar toate pricinile să fie trimise la palatin atunci când purcede la judecată prin provincii, sau atunci când nu judecă <el>, la judecătorii parohiali, iar dacă vreunii ar lua asupra lor judecata în aceste provincii să fie legați prin osânda excomunicării dată acuma.

Deasemenea am hotărît ca nobilii să poată sluji oricui după voința lor nesilită. Și dacă vreun magnat ar sili pe nobili prin siluicie sau putere să-l servească, sau ar păgubi sau ar dăuna pentru aceasta în persoana sau în bunurile lor...²⁾, ar veni împotriva acestui așezământ, să cadă prin chiar aceasta sub osânda excomunicării dată acuma. Și dacă regele ar afla de această constrângere a nobililor, să fie dator să urmărească pe acești samavolnici ³⁾ ca să-i lovească cu pedeapsa cuvenită.

Și am mai hotărît ca nici judecătorul curții regale, sau alt judecător să nu îndrăznească să ia în prinsoare sub cuvântul judecății sau al judecăților ⁴⁾ pe vreun nobil proprietar ⁵⁾ și dacă ar face aceasta, prin însuși acest fapt, să fie lipsiți de dregătoria sau dreptul de judecată cu care sunt investiți. Și am hotărît ca palatinul să judece, avându-și scaunul de judecată în loc deschis și în mânăstiri și nu în sate sau cetăți; și <el> e dator să <judece> primăvara, vara și toamna și nu la vreme de iarnă. Și mai mult să nu se poată ridica la alte dregătorii.

Mai hotărîm, ca în toată țara să circule o singură monedă regală și oficială ⁶⁾ de a cincea topire, pe timp de doi ani, iar în anii următori o monedă de argint de a zecea topire, care să aibă o valoare hotărîită în toate orașele și satele și târgurile țării. Iar dacă vreun nobil sau vreun magnat va face să nu circule după vechiul obicei numita monedă în târgul de pe moșia sa, sau în alte locuri ce sunt sub puterea sa, să fie lipsit de dreptul de a ține târg, iar acest drept să fie trecut aceluia sau acelora cari...⁷⁾ în această pavință și în altele se poartă cu cinstea vrednică și cuvenită. Și deasemenea dacă cineva nu primește această monedă, să fie dator la plata dării de o jumătate de fertun pentru fiecare gospodărie de pe moșia sa. Și dacă vreoa persoană, mânăată de o cutezătoare îndrăzneală, va pune să se bată monedă pe moșia sa sau în casa sa, să fie lipsită de moșia sau de casa sa și să primească și pedeapsa după lege.

Am hotărît și am orânduuit prin edict veșnic, ca regele...⁷⁾ libertățile supușilor săi și ale bisericilor însemnate în scris în timpul încoronării sale și cele ce se arată în așezământul de față, să cadă sub excomunicarea rostită de arhiepiscopul de Caloceca cu consimțământul prelaților; și pe lângă acestea să se păzească cu strășnicie și să se țină în totul și celelate, care sunt cuprinse în scrisoarea regelui dată în timpul încoronării sale.

¹⁾ *potentum vel impotentum.* ²⁾ *In personis vel facultatibus,* după care urmează o lacună în textul latin publicat. ³⁾ *depressores.* ⁴⁾ *ratione iudicii vel iudiciorum.* ⁵⁾ *possessionatum.* ⁶⁾ *celebris.* ⁷⁾ Lacună în textul latin publicat.

Am hotărît ca toți prelații, pe care nu-i va reține o piedică îndreptățită precum și toți baronii și toți nobilii, să fie datori să se adune în cele două săptămâni înainte de < sărbătoarea > sfântului Gheorghe la Rakoș lângă Dunăre, ca cercetând acolo toate orânduirile ce sunt cuprinse în scris în scrisorile regelui, cele ce vor fi necesare . . . ¹⁾ să se hotărască a se ține.

Și după cum baronii, tot astfel nici regele și nici mai marii Ungariei, să nu seară nicio dare dela oamenii bisericilor și mănăstirilor; și dacă se va face altfel, cei ce fac dimpotrivă să cadă sub osânda excomunicării arhiepiscopului de Calocsa în chipul de mai sus.

Și deoarece acest așezământ atât de folositor, ce aduce o mare îmbunătățire slavei regale și stării supușilor a purces dela suszișii venerabili părinți și dela locuitorii întregului regat al Ungariei, cu încuviințarea legiuită a regelui și a baronilor, după cum s'a arătat mai sus . . . ¹⁾ <cele> hotărîte să afle țaria cuvenită, regele și baronii regatului și-au pus pe această carte de așezământ pecețile lor, după exemplul pecetii prelaților.

Mai întâi trebuie să se știe, că asupra cercetărilor ce trebuiesc făcute cu privire la samavolnicii, ucideri, păgubiri, furt, tâlhărie și altele asemănătoare, s'a hotărît de către prelați și baroni în acest chip: că trebuie să se aleagă atunci de către rege în fiecare comitat doi nobili conștiincioși și credincioși, iar din cei doisprezece nobili patru trebuie să fie în scaunul de judecată al nobililor ²⁾, cari nobili prestând mai întâiu . . . ¹⁾ toate faptele și pricinile ivite sau născute în acest comitat prin actul de samavolnicie, să caute să <le> afle, cercetându-le totodată <după> însărcinarea <lor>, având pe Dumnezeu în fața ochilor, <și> întorcându-se acasă . . . ¹⁾ să fie datori să dea seamă în scris regelui de meritul cercetării . . . ¹⁾ <potrivit cu> adevărul, sub pecetea ce le-a fost dată și încredințată de rege — și după ce a fost văzută această cercetare, în cele din urmă judecătorul obișnuit al acestei pricini va trebui să facă judecată și dreptate, în termenul hotărât de nobili, fără să se mai facă nici o altă cercetare mai departe asupra acestora . . . ¹⁾. Însă pârâtul sau cel împotriva căruia s'a făcut plângerea, nu trebuie să fie chemat la judecată decât de două ori și a treia oară să fie hotărâtă <sentința> de către nobilii suspomeniți și astfel toate pricinile, născute sau ivite din faptele de mai sus, trebuie să se termine la termenul al treilea fără nici o fățarnicie ³⁾. Și toate actele trebuie să fie depuse în fața celor doisprezece nobili, la sediul vice-comitelui spre a fi cercetate ⁴⁾, la curtea regelui de către palatin, sau de judecătorul curții sau de alți judecători obișnuiți

¹⁾ Iacuuă în textul latin publicat. ²⁾ *in indices nobilium*. ³⁾ *omni dissimulatione semota*.
⁴⁾ *ad indicanda*.

pentru pricini criminale. Și pentru jurământul prestat cu oricâte persoane, să nu se poată stoarce de către jurații suspomeniți mai mult de patruzeci . . . ¹⁾.

Pe lângă acestea, să se știe, că dacă vreun nobil sau altă persoană de orice stare sau condiție va fi fost pedepsit ²⁾ pentru samavolnicie, înșelăciune, falsificări de acte ³⁾ sau alte pricini grave ⁴⁾, atunci moșiile acelorora nu trebuiesc jefuite de judecători sau de oamenii judecătorilor, ci partea de moșie a celui dovedit <vinovat> trebuie ocupată în numele judecătorului și al părții potrivnice, în fața unuia din suspomeniții jurați; apoi trebuie stăpânită de aceștia fără a o ruina ⁵⁾, până ce se va da despăgubire judecătorului și părții potrivnice de către vinovat ⁶⁾, după sfatul baronilor. Și chiar pentru amenzile ⁷⁾ mai mici, va trebuie să se ocupe în felul de mai sus, atâta parte <de moșie> câtă va trebui, pentru acești judecători până la timpul despăgubirii ⁸⁾; <și> judecătorul și partea potrivnică să nu poată stoarce nimic mai mult pe lângă veniturile adevărate ale acestei părți de moșie ⁹⁾. De asemenea dacă cineva ar omorî pe cineva, nu din întâmplare ci cu silnicie, dintr'un gând rău premeditat ¹⁰⁾, atunci regele nu trebuie să-l ierte decât cu încuviințarea fraților și a rudelor celui ucis, căci un asemenea vinovat trebuie pedepsit. Iar dacă nu <va fi iertat>, atunci părțile sale de moșie trebuiesc ocupate. Iar dacă va fi fost ucis cineva din întâmplare, atunci regele să poată ierta pe acest ucigaș, în așa fel totuși ca, potrivit cu hotărîrea baronilor, să se dea o despăgubire rudelor ucisului și dacă nu ar vrea sau nu ar putea să-i despăgubească, atunci să nu i se dea iertare. Pe deasupra, regele nu trebuie să dea nicio iertare ¹¹⁾ tuturor celor dovediți în fața judecătorului de samavolnicie, înșelătorie și altele de acest fel, decât dacă mai întâiu s'a dat o despăgubire părții potrivnice. Dacă cineva și-a omorât fratele, sau vărul, sau ruda, sau fratele de devălmășie ¹²⁾ atunci partea de moșie a acestui ucigaș sau omorător, trecută, sau care trebuie să treacă <în stăpânirea sa>, să treacă pe veci asupra moștenitorilor sau urmașilor celui ucis.

Deasemeni dacă vreun nobil ar fi luat cu forța <vreun lucru> în câmp deschis sau afară din sat și ar rămâne dovedit de această samavolnicie, atunci un astfel de vinovat să fie dator să plătească lucrul înzecit, sau de zece ori față de pomenitele lucruri luate. Dintre cari să se restituie mai întâi în totul păgubitului lucrurile importante ¹³⁾ și apoi ce a mai rămas să se împartă în două părți drepte între judecător <și> păgubaș, dintre cari să se dea întocmai o jumătate adevărată, în întregime, păgubașului. Și cealaltă jumătate, adică partea judecătorului, să se împartă în trei părți, și o treime să fie a celor vătămați ¹⁴⁾ și două părți ale

¹⁾ *quadra* . . . urmat de o lacună în textul latin publicat. ²⁾ *innodatus*. ³⁾ *exhibitionis falsarum litterarum*. ⁴⁾ *et aliorum gravaminum judicialium*. ⁵⁾ *absque desolatione*. ⁶⁾ *convictum*. ⁷⁾ *birsagiis*. ⁸⁾ *tempus satisfactionis*. ⁹⁾ *possessionariae portionis*. ¹⁰⁾ *ex concepta malitia*. ¹¹⁾ *nulla gratia est fienda*. ¹²⁾ *fratrem suum uterinum, patruelem, vel generationalem seu dividivisionalem*. ¹³⁾ *res principales*. ¹⁴⁾ *iniuriatis*.

acestei jumătăți să revină judecătorului obișnuit. Dacă însă vinovatul nu ar avea avere care să ajungă după cum s'a arătat mai sus, atunci el trebuie ținut în prinsoare și trebuie pedepsit¹⁾ pentru cele scrise mai sus după hotărîrea baronilor. Iar dacă aceste lucruri <furate> vor fi găsite în satul <său> sau în curtea <sa>²⁾ atunci să fie reținut și pedepsit pentru samavolnicie, cum s'a arătat mai sus.

De asemenea, dacă vreun nobil nu se va îngriji să plătească, potrivit obiceiului țării, statornicit din vechime, darea pentru cămăra regală³⁾, partea orânduită și la termenul potrivit ce i s'a hotărît, atunci moșiile sau părțile de moșii ale acestuia sau acestora pentru care n'ar exista nicio scutire de mai înainte trebuie ocupate de comitele cămărilor regale de față cu unul sau doi prelați până ce zisa dare⁴⁾ a cămării va fi fost plătită în totul împreună cu judecata celor trei jurați, și acest comite al cămării să poată să păstreze această moșie spre a percepe veniturile sale adevărate, fără a o prăda⁵⁾.

De asemenea, dacă vreun om de orice stare, ținând vreo slujbă sau dregătorie⁶⁾ din partea prelaților și a baronilor și a oricăror altor oameni ar fi luat cu samavolnicie⁷⁾ lucrurile vreunui om, atunci stăpânul acestui slujbaș să fie dator să desdăuneze în chipul arătat mai sus pe cel ce a suferit pagubă și vătămare, și stăpânul însuși al acestui lucru al slugii sale să poată fi despăgubit din partea acestuia numai cu privire la cele de mai sus⁸⁾. Slujbașii regilor sau reginelor să fie datori să porceadă în acelaș fel.

De asemenea oricine vrea să dobândească pe cale de judecată vreo moșie sau <mai multe> moșii, sau părți sau parcele de moșii, atunci trebuie să obțină această moșie la trei judecăți⁹⁾.

Și această pricină să nu poată fi amânată pe motivul întâietății, a termenelor, sau a voinții părților, ci părțile înfățișându-se în fața judecătorului, cel chemat în judecată, lăsând deoparte orice amânare, să fie dator să răspundă.

Pentru înfățișarea dovezilor trebuie să se hotărască trei termene și nu mai mult; adică unul fără amendă, două cu amendă, anume fiecare din ele trebuie să se statornicească cu o amendă de trei mărci; și astfel în cuprinsul unui an trebuie să se înclieie definitiv orice pricină.

Însă între timp, oricare din părți ar voi, să poată să se împace; pârâșul¹⁰⁾ să poată amâna¹¹⁾ înfățișarea actelor sale numai de trei ori și întotdeauna cu pedeapsa unor cheltuieli de judecată¹²⁾. Deasemeni, la ultimul termen părțile

1) *emendare*. 2) *curia*. 3) *lucrum Camerae*. 4) la Marczali: *quousque dicta solutio... fuerit persoluta*. La Hurmuzaki, I, I, p. 538: *solutio dictae camerae plenariae simul cum iudicio juratorum trinum fuerit persoluta*. 5) *sine desolatione*. 6) *honorem seu officiolatum tenens*. 7) *potentialiter*. 8) text îndoelnic: *ipse dominus talis rei famuli sui et solus de praemissis ex parte ejusdem satisfactionem habere possit*. 9) *trina vice recaptivare debet*. 10) *auctor*. 11) *prolongare*. 12) *cum gravamine iudiciorum regalium*.

să fie datoare să depună cheltuielile de judecată născute în cursul procesului, și dacă nu va putea să <le> depună în bani sau în lucruri ¹⁾, atunci să fie dator să despăgubească pe judecător și pe potrivnic cu o moșie rodnică și populată ²⁾. Condamnatul care predă moșia sa pentru motivul de mai sus ³⁾ să fie dator să țină pe judecător și pe potrivnic în stăpânirea acestei moșii până când se răscumpără dela ei cu privire la banii suspomeniți sau la cheltuiala de judecată.

Dacă vreun nobil, silit de nevoie ar avea de gând să vândă, să zălogească, sau să-și instrăineze moșia, sau moșiile, sau părțile sale de moșie, atunci mai întâi și cu precădere, să poată vinde chiar fraților săi, sau oamenilor din neamul său, ori megieșilor, sau vecinilor și anume în așa fel încât o moșie sau o parte de moșie, ale cărei roade, venituri sau folosințe se ridică la suma de o marcă pe an, să se poată vinde pe prețul de zece mărci, iar o moșie ale cărei venituri se ridică la suma de două mărci, să o vândă pe prețul de douăzeci de mărci; și așa mai departe, trebuiesc cumpărate; și e dator mai întâi să aducă la cunoștință această vânzare, în fața numiților jurați, fraților săi, oamenilor din neamul său, megieșilor sau vecinilor, și dacă ar vrea să le vândă lor mai întâi ⁴⁾, bine, iar de nu, să aibă voie să o vândă oricui va voi.

Dacă moșiile unui nobil, din pricina unor fapte rele sau amenzi, ar ajunge în mâinile judecătorești, sau în mâinile părții potrivnice, atunci proprietarul ziselor moșii, sau alții cărora li se cuvine <acest drept> să le poată răscumpăra din mâinile acestora după obiceiul regatului păstrat din vechime, și anume <so-cotind> un plug de pământ la trei mărci, o biserică cu clopotniță la cincisprezece mărci, iar fără clopotniță la zece mărci și așa mai departe pentru fiecare în parte.

De asemenea, dacă un nobil a vândut cuiva moșia sau moșiile sale sau părțile sale de moșie și l-a adoptat pe acesta ca adevărat urmaș al său în șirul <urmașilor>, și dacă, după aceea, numita moșie ar fi revendicată de cineva dela cumpărător, atunci acest garant ⁵⁾ și urmașii săi, sunt datori să garanteze pe vecie în toate chipurile pe cumpărător și pe urmașii acestuia, potrivit adopțiunii sale ⁶⁾, cu privire la moșia sau moșiile mai sus pomenite.

De asemenea, orice țăran sau iobag al vreunui nobil dacă va voi să se mute pe moșia altui nobil, sau în altă parte, ori unde îi va plăcea, să aibă voie să se mute slobod, cu tot avutul său, spre a se statornici acolo, după ce va fi căpătat voia și va fi plătit darea obișnuită și dreaptă pentru pământ ⁷⁾.

De asemenea, nici un om călare sau pe jos, de orice stare neducând nici un transport cu sine, să nu fie oprit la locul de vamă, sau să fie dator a plăti într'alta parte vreo vamă oarecare.

¹⁾ cum pecunia vel rebus. ²⁾ possessione cum fructuosa et populosa. ³⁾ ratione previa. ⁴⁾ proprio cum praescitu. ⁵⁾ expeditor. ⁶⁾ secundum suum assumptum. ⁷⁾ terragium.

De asemenea, oricărui om, sau strein, care s'ar muta dintr'o țară străină în acest regat spre a se așeza aici, să nu i se ceară nici o dare pentru el sau pentru bunurile sale.

De asemenea, dacă un țăran sau iobag al unui nobil ar vrea să se mute dela stăpânul său la un alt nobil, ca să se statornicească la acesta, tot așa să nu se ia nici o vamă dela acest țăran sau iobag în timpul mutării sale.

Deasemeni, asupra alimentelor prelaților, baronilor sau a orișicărui nobili, oricine le-ar transporta, și prin ori ce vamă, să nu se ceară vamă.

De asemenea, dacă vreun nobil se va fi stins din viață fără vreun moștenitor de parte bărbătească și moșiile sale ar trebui să treacă de drept în mâinile regelui, atunci dreptul filial al fetei sau al surorii celui mort trebuie să se dea acestor fiice sau surori împreună cu posesiunea într'un singur loc și o singură regiune spre veșnică stăpânire.

Dealtmăduri dacă oamenii capitlurilor sau ai conventelor vor fi fost trimiși pentru hotărnicirea, redobândirea, prețuirea și statornicirea vreunei moșii, sau pentru îndeplinirea altor forme judecătorești, potrivit cu vreo poruncă regală, sau o însărcinare judecătorească a palatinului sau a judecătorului curții regale, sau a vreunui alt judecător obișnuit, atunci oamenilor sau martorilor acestui capitol sau convent, transportându-se și călătorind cu caii lor, dela ziua plecării până la ziua reîntoarcerii și a sosirii lor acasă, să li se dea pe fiecare zi 24 dinari. Dacă însă acești oameni sau aceste mărturii se vor fi transportat cu cai de chirie, atunci acești cărauși să poată pretinde 12 dinari de fiecare zi, călătorind totuși întotdeauna pe cheltuiala cărașului. Iar pentru emiterea de acte asupra celor de mai sus¹⁾, să nu poată pretinde împreună cu notarul mai mult de o sută <de dinari>. Afară de actele de redobândire a proprietății și altele, pentru cari, după cum se cere până acum 12 dinari, astfel și pe viitor trebuie să se pretindă <12 dinari>. De asemenea, cancelarii regelui trebuie să observe taxa de mai jos pentru plata actelor de posesiune și de danie emanate cu privilegiu sau prin scrisori deschise. <Astfel> ca pentru acte de posesiune arătând danii, sau orice fel de scutiri, două mărci împreună cu scriitorul acestor acte, pentru întărirea oricărui scrisori întotdeauna, pentru o scrisoare privilegială de întărire, cancelarul <să ia> o marcă și scriitorul 100 de dinari. Iar pentru scrisorile prin care se iartă de majestatea regală samavolniciei, înșelăciunii, furturi, tâlhării și înfățișarea de acte false, sau alte <vinovății> atrăgând pedeapsa capitală, să poată lua o marcă împreună cu scriitorul. Iar pentru celelalte acte mai mărunte, anume de citație, de cercetare, de redobândire, de poruncă și altele de acest fel, trebuie să se ceară pentru cele deschise 24 dinari, pentru cele închise 15 dinari.

Textul latin la Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 532—540 cu unele corectări după textul necomplet din Marczali, *Enchiridion*, p. 191—197.

¹⁾ *praemissis processibus*.

<circa 1299>, Oradea.

Noi Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, prin scrisoarea de față, dăm de știre tuturor cărora se cuvine, că după ce în ultima yineri dinaintea Bobotezii, s'au întrunit în Oradea ¹⁾ toți nobilii și toți ceilalți oameni de răspundere ²⁾ din comitatele Bihor ³⁾, Szabolcs ⁴⁾, Sătmár ⁵⁾, Solnoc ⁶⁾, Crasna ⁷⁾ am făcut o adunare generală ⁸⁾ în care între altele <în fața> noastră și a baronilor noștri, toți nobilii și toți ceilalți l-au declarat într'un singur glas, pe Ștefan, fiul lui Mihail, fiul lui Ubul, răufăcător obștesc ⁹⁾ distrugător și ucigaș vădit. Acest Ștefan în ziua adunării noastre a fugit dela curtea noastră, ascunzându-se. Prin sentința <noastră> am hotărît dimpreună cu baronii și nobilii regatului nostru, să-l osândim la pedeapsa capitală pentru aceste crime vădite decretând că ori unde va fi găsit numitul Ștefan, să fie omorît fără a mai fi judecat ¹⁰⁾, ca pedeapsă pentru pagubele în valoare de 600 de mărci pricinuite satelor lui Petru, fratele lui Angel și lui Ladislau, fiul lui Aladar.

Dat la Oradea, în ziua mai sus arătată.

Textul lat. la Zichy, I, p. 99—100.

1299.

Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei, tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față, mântuire întru mântuitorul tuturor. Prin scrisoarea de față voim să ajungă la cunoștința tuturor, atât a celor de acum cât și a celor viitori că, cucernicul bărbat, fratele Egidiu, abatele mănăstirii fericitei fecioare de Igrîș ¹¹⁾, venind înaintea noastră ne-a înfățișat privilegiul lui Ștefan, odinioară rege strălucit al Ungariei, scumpul nostru văr, alcătuit în favoarea oamenilor mănăstirii Cârța ¹²⁾, aflători în părțile Transilvaniei, cerându-ne cu stăruință să binevoim a ratifica acest privilegiu și a-l întări prin privilegiul nostru. Iar cuprinsul aceluia privilegiu este astfel: <Urmează documentul regelui Ștefan al V-lea din 1272 și documentul aceluiași din 1264>.

Noi așa dar, plecându-ne cu bunăvoință la legiuitele și cumpătatele cereri ale acestui frate Egidiu, am pus să se confirme prin autoritatea scrisorii de față pomenitul privilegiu al regelui Ștefan, <fiind> fără răsături, fără ștersături și fără

¹⁾ villa Waradiensis. ²⁾ generalibus hominibus. ³⁾ Byhoriensis. ⁴⁾ Zobolch. ⁵⁾ Zalmar
⁶⁾ Zonuk. ⁷⁾ Crasna. ⁸⁾ congregationem generalem. ⁹⁾ publicum malefactorem. ¹⁰⁾ sine strepitu iudicii. ¹¹⁾ Egrus, sat în raionul Sănnicolaul Mare (reg. Timișoara). ¹²⁾ Kerch, sat în raionul Făgăraș (reg. Sibiu).

nici o vătămare în vreo parte a sa, aprobându-l și cuprinzându-l cuvânt cu cuvânt în scrisoarea de față.

Spre amintirea acestui lucru și spre veșnica sa tărie am dat scrisoarea de față întărită cu puterea dublei noastre peceți.

Data de mâna fratelui Anton din ordinul fraților **Minoriți** venerabilul părinte, din mila lui Dumnezeu, episcop de Cenad, iubitul și credinciosul vice-cancelar al curții noastre, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și nouă.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 212—213.

499

1299.

Din cuprinsul scrisorii lui Andrei al treilea odinioară rege al Ungariei, întocmită în anul domnului o mie două sute nouăzeci și nouă, am luat cunoștință că, deoarece venerabilul capitol al bisericii din Alba Transilvaniei se rugase de numitul rege că, întrucât biserica fericitului arhanghel Mihail din Transilvania fusese arsă în chip jalnic prin atacul și răscoala Sașilor din Transilvania și printre celelalte lucruri ale acestei biserici care au ars, susnumita biserică a fost jefuită cu totul și despoiată de toate actele și privilegiile pe temeiul cărora acea biserică stăpânise și ținuse moșiile sale, numitul capitol căuind un leac potrivit a cerut autorității regale să ia măsuri, cu privire la aceasta și — pentruca în această privință să se poată mai bine veghea asupra acestei biserici.

Regele Andrei împreună cu baronii și cu ceilalți sfetnici ai săi a găsit următorul mijloc și a hotărât că trebuie să se porceadă în felul următor privitor la aceasta: ca cu mărturia vrednică a venerabilului capitol din Oradea toate moșiile numitei biserici cât și fiecare în parte să fie cercetate ¹⁾ din hotar în hotar de către oamenii săi ²⁾ ce vor fi delegați în acest scop și să fie împrejmuite cu semnele obișnuite arătându-se celălalte nume ale acestor moșii și a însărcina pe credincioșii săi Nicolae de Gâmbuș ³⁾ și Petru de Fărău ⁴⁾, nobil din Transilvania, să păsească la îndeplinirea celor de mai sus din împuternicirea sa ⁵⁾, sub mărturia capitolului pomenit și ori ce s'ar săvârși de către ei în această privință să i se aducă la cunoștință prin scrisoarea numitului capitol de Oradea, pentru ca privilegiile care fuseseră nimicite prin focul ⁶⁾ amintit să reînvie prin această reînnoire ⁷⁾ a cărui act ⁸⁾ din porunca sa regală și cu buna sa știință să fie trecut în această scrisoare a capitolului din Oradea.

Și în această scrisoare de răspuns a zisului capitol din Oradea asupra cercetării și ridicării de semne de hotar pentru toate moșiile mai sus pomenitului

¹⁾ *perlustrarentur*. ²⁾ oamenii regelui. ³⁾ *Gumbach*, sat în raionul Aiud (reg. Cluj).
⁴⁾ *Forro*, sat în raionul Aiud (reg. Cluj). ⁵⁾ a regelui ⁶⁾ în text *compositionem* probabil în loc de *combustionem* ⁷⁾ *renovationem* ⁸⁾ quarta = charta?

capitlu al Transilvaniei adresată numitului rege Andrei și confirmată de același rege Andrei pe baza pomenitului său privilegiu, semnele de hotar <ale pomenitelor> moșii ¹⁾ Oarba ²⁾ și Aiud ³⁾ ale zisului capitlu au fost consemnate <între altele> în această ordine, iar semnele de hotar, care despart pământul numit Oarba al capitlului de pământul Beldiu ⁴⁾ al nobililor din același loc, se deosebesc în următoarea ordine: Incepe dela răsărit din <râul> Mureș din locul numit Fok și iese la două movile de hotar, de aci cotește spre miazănoapte și, trecând peste o vână de apă ajunge la drum la două movile de hotar, iar de aci, mergând pe lângă locul numit Zapucha ⁵⁾ la două movile de hotar. De aci, pe aceeași cale, se trece, peste drumul mare pe care se merge spre Alba, la Seegh, la un stejar ⁶⁾ împrejmuit cu o movilă de hotar, unde sunt alte trei movile de hotar. De aci, prin pomenitul Seegh cotește spre miazănoapte spre satul Oarba ⁷⁾ la o movilă de hotar, pământul Beldiu rămânând la miazăzi, și de aci se ajunge la altă movilă de hotar, de aci, la capătul numitului pământ Seegh, la două movile de hotar. De aci coboară prin pomenitul Seegh în vale la poalele aceluiași Seegh, cotește spre apus și ajunge la movila de hotar așezată lângă drumul pe care se urcă iar spre Seegh și ajunge la trei semne, dintre care unul este al bisericii, altul al pomeniților nobili de Beldiu iar al treilea al fiilor comitelui Andrei de Geoagiu ⁸⁾ iar înșiruirea celorlalte semne de hotar ale pomenitei moșii sunt arătate în acea scrisoare.

Rezumat lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 529—530 (cuprins într'un act din 1392).

500

<1299>.

<Hotărnicirea moșiilor Bărăbanț și Cricău>.

De unde, dealungul râului Ampoiu ⁹⁾ urcă între pământurile capitlului de amândouă părțile râului până la locul unde numitul râu s'a despărțit de vechiul râu Ampoiu, trecând prin satul Bărăbanț ¹⁰⁾ și prin locul acestui vechi Ampoiu chiar la despărțire zisul pământ Bărăbanț se mărginește cu pământul numit Șard ¹¹⁾ al domnului episcop, în vecinătatea căruia, prin locul vechiului Ampoi se întoarce în Seeg spre răsărit la trei semne de hotar așezate la capătul semănăturilor, dintre care unul este al pământului Șard, altul al pământului Ampoiu ¹²⁾, și al treilea al pământului Bărăbanț, susnumite. De aci cotește spre miazănoapte și intră în lunca Ampoiului la un stejar ¹³⁾ înconjurat de un semn de hotar. De

¹⁾ *possessionum*. ²⁾ *Orbo*, sat în raionul Luduș (reg. Mureș). ³⁾ *Enyed* ⁴⁾ *Beld*, sat în raionul Aiud (reg. Cluj). ⁵⁾ *Zăpodia?* ⁶⁾ *thwt* ⁷⁾ *villa Orbo* ⁸⁾ *Gyog*, sat în raionul Orăștie (reg. Hunedoara). ⁹⁾ *Ompoy*. ¹⁰⁾ *Barbantli, Borband*, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara). ¹¹⁾ *Scerd*, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara). ¹²⁾ *terrae Ompey*, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara). ¹³⁾ *tive, tuul*.

aci, străbătând vechiul râu Ampoiu, pe un braț ¹⁾ <al acestuia> ajunge la un gorun înconjurat de un semn de hotar și de aci, la un semn de hotar unde se află un stejar și de aci, străbătând această luncă, dă în drumul pe care se merge încă spre mieznoapte, lângă care, spre răsărit, este un semn de hotar, de unde pe acelaș drum <se ajunge> la două semne de hotar, dintre care unul este pe drum, iar celălalt lângă drum, sub tufișul gorunului spre răsărit. De aci pe aceeași drum la vale, de unde se suie la munte la trei semne de hotar, dintre care unul este al episcopiei, altul al capitlului și al treilea al oaspeților din Cricău ²⁾, unde se află spre miezăzi pământul Bărăbanț, iar spre apus pământul Șard, unde, în coasta muntelui dinspre mieznoapte, în vecinătatea numiților oaspeți din Cricău, cotește apoi spre răsărit și urcă pe un drum la două movile de hotar așezate de o parte și de alta a drumului, dintre care unul este al lui Pavel din Cricău și celălalt al capitlului. De aci, pe aceeași coastă de mieznoapte, se coboară la un semn de hotar, de unde ajunge la trei semne de hotar, dintre care unul este al pământului Bărăbanț, altul al oaspeților din Ighiu ³⁾, al treilea al numitului Pavel; dela al patrulea se mai merge spre răsărit pe aceeași parte și se ajunge la un semn de hotar ce desparte pământul Bărăbanț și pământul Ighiu. De unde se suie pe o creastă ⁴⁾ la trei semne de hotar, dintre cari unul este al capitlului, celălalt al oaspeților din Ighiu, iar al treilea al oaspeților din Cricău susnumiți, unde începe să țină hotarul cu oaspeții din Cricău și pe aceeași creastă, cotește puțin spre miezăzi și suindu-se la un semn, dă de altul, pe aceeași culme, pe care coboară iar spre răsărit și vine la două semne de hotar de unde se urcă pe spinarea muntelui numit culmea Eleos ⁵⁾, spre două semne, de unde, pe aceeași cale se ajunge la două semne de unde se ajunge la sprânceană a celei creste la un semn găurit ⁶⁾. De aci coboară la două semne așezate lângă un păr, de unde dă în Mureș și coboară pe Mureș până la semnul dintâiu, rămânând pământul Bărăbanț la miezăzi, iar pământul oaspeților din Cricău, la mieznoapte.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 213—214; Hurmuzaki-Densușianu, I, I, p. 547.

501

1299 Ianuarie 28, Roma (Lateran).

Bonifaciu episcopul etc, iubitului fiu Gheorghe <arhiepiscopului> ales de Strigoniu, mântuire, etc. Icoana timpurilor trecute rechemată în amintirea noastră dovedește că nobilul regat al Ungariei, foarte întins, plin de multe neamuri alese, după ce prin voința lui Dumnezeu a primit credința lui Hristos, în-

¹⁾ *vena*. ²⁾ *Korkou, Corkow, Crakow*, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara). ³⁾ *Ioguen, Iggen*, sat în raionul Alba (reg. Hunedoara). ⁴⁾ *bercz*. ⁵⁾ *Eleos bercz*. ⁶⁾ *metani perforatam*.

tocmai ca pământul cel mai bun a dat roadele cele mai bune, a dat naștere la alese lăstare și atât printre fețele bisericesti cât și printre cele laice a avut pietre ¹⁾ vîi și vrednice de cinste și alese, mai cu seamă bărbați și femei din casa regală a acestui regat, înzestrate cu multă sfințenie, dăruite cu fel de fel de virtuți și care, arzând ca niște lumini așezate, nu sub obroc, ci deasupra unui candelabru, au împrăștiat pildele sfințeniei ²⁾ lor nu numai în regiunile dimprejur, ci pe tot pământul în lung și în lat, și dintre care unele au fost chiar în vremurile noastre înscrise de scaunul apostolic în șirul sfinților. Căci această țară a avut în rândul clerului oameni de o aleasă știință, printre mireni viteji în răsboaie, în mijlocul poporului cucernicie față de scaunul apostolic, iar prin felurimea virtuților cu care a fost înzestrat, era ca o oglindă pentru regatele dimprejur. Dar durere ! Când ne uităm la țara de azi și la jalnica ei stare, și când cercetăm mai cu luare aminte cât de mult a decăzut din fericita și slăvita stare de mai înainte, ne îngrozim pe drept și ne temem foarte, ca nu cumva țara să ajungă în cele lumești ³⁾ la mari pagube, iar în cele duhovnicești la mari primejdii, pe cari dacă nu le va preîntâmpina glorioasa dreaptă a domnitorului și prevederea scaunului apostolic, abia de va izbuti țara să-și vină iar în fire. Căci e înconjurată de schismatici, de eretici și de păgâni și adesea bântuită de jafurile lor ; poporul său numeros a ajuns ca o turmă fricoasă și în țară se mai află doar câteva cetăți și locuri aproape deșarte, care odinioară erau pline de locuitori dintre cari azi cei mai mulți au fost uciși și mulți luați în robie. Când ne amintim de acestea și le privim cu ochii unei adânci compătimiri suntem mișcați până la lacrimi și îndemnați să căutăm leac și siliți să ne ridicăm spre a lua măsuri, pentru ca desnumita țară să aibă stare bună, mai ales să stăruie în credința catolică și în supunerea față de scaunul apostolic.

Și între celelalte câte s'au perindat înaintea privirilor noastre, a fost și aceea de a găsi pe cineva prin slujba și zelul căruia să fie aduse la cunoștința noastră și a scaunului <apostolic> știri despre cea țară și despre chipul, starea și felul celor mari, al celor de mijloc și al celor de jos care locuiesc acolo și în ce stare, în ce rânduială și în ce condiții trăiesc, pentruca să putem înlătura cu atât mai mulțumitor relele cu cât le vom cunoaște mai bine, să sprijinim cele bune și să le sporim și mai mult și, cu privirile îndreptate către acela care cu veșnica lui înțelepciune cârmuiește lumea, creatorul cerului și al pământului, care, deși stă neclintit, dela începutul veacului, poruncește timpului să meargă și tuturor să se miște și care singur, potrivit minunatei rândueli a vremurilor, știe să ne arate cel mai potrivit leac pentru neamul omenesc ; punând noi în cumpăna maturei chibzuinți înfățișarea timpurilor de azi și felurile greutăți ale pomenitului regat, credem că va fi spre folos ca biserica de Strigoniu, care acum deplânge

¹⁾ lapides. ²⁾ beatitudinis. ³⁾ temporaliter.

pagubele văduviei sale, să aibă un cârmuitor și conducător, prin care să ia măsuri sănătoase pentru ea, atât în cele lumești cât și în cele sufletești și țara însăși să fie pusă pe o cale mai bună și ținută în credință și cucernicie față de numitul scaun.

De aceea, după cum ne arată o mărturie vrednică de crezare, tu care ai fost mai întâi prepozit al bisericii din Alba¹⁾ în dieceza de Vesprim, iar pe urmă ai fost ales arhiepiscop de Strigoniu, ești socotit potrivit, ca unul ce ești înzestrat cu știință, strălucit prin noblețea neamului, puternic prin rudele și prietenii tăi, om încercat, tu care, cu ajutorul harului dumnezeesc și sprijinul nostru, vei putea, precum se crede și se nădăjduște, să aperi numita biserică a Strigoniului și în alte împrejurări și să ajuți la propășirea nu numai a bisericii din Strigoniu și a altor biserici, ci chiar a întregii țări. De aceea având în vedere că, dacă mersul²⁾ alegerilor făcute de frați, dintre care se știe că unii s'au opus, ar duce la desbinare³⁾ și s'ar purcede acum la numire⁴⁾, ea ar putea zăbovi mai multă vreme spre paguba bisericilor susnumite și a țării; din pricina grabnicei nevoi și a folosului vădit am hotărît să amânăm⁵⁾ această purcedere, fără păgubirea părților, până la termenul pe care numitul scaun îl va găsi de cuviință, cu condiția ca de pe urma acestei amânări să nu se ivească vreun folos sau vreun neajuns pentru părți.

Totuși, pentru ca între timp, din pricina amânării ziselor alegeri, numitele biserici de Strigoniu și de Alba să nu fie lipsite de cârmuitorul lor legitim pe temeiul însărcinării noastre și, prin plinătatea puterii apostolice în cele pământești ca și în cele sufletești, te rânduim procutaror al numitei biserici de Strigoniu, până la data pe care o va găsi de cuviință susnumitul scaun, încredințându-ți gospodărirea generală liberă, atât în cele lumești, cât și în cele sufletești, a numitei biserici cât și a celei de Alba și investindu-te totodată cu autoritatea de a înfrâna pe împotrivitori și răzvrățiți prin censura eclesiastică, atât în cele sufletești, cât și în cele pământești, fără drept de apel, cu condiția să nu înstrăinezi nimic din bunurile nemișcătoare ale acelor biserici, nici din odoarele și cărțile lor, sau celelalte lucruri ori bunuri mișcătoare închinat lui Dumnezeu sau menite slujbei dumnezeiești iar dacă vei face altfel, hotărîm ca să fie zadarnic și fără temei, fără a se ține seamă de împotrivirile pornite dela cineva orice cuprins ar avea aceste împotriviri și pe orice cuvânt s'ar întemeia, împotriva procedurii alegerilor, sau a ta sau împotriva persoanelor ce te-au ales sau privitoare la lucrările și demersurile făcute în vederea lor, dela orice persoană ar porni, de orice rang, condiție sau stare bisericască sau mireană ar fi, chiar de ar străluci prin demnitatea de împărat sau rege, < pe motiv > că ar exista o îndul-

¹⁾ *Albensis Ecclesia.* ²⁾ *prosecutio... electionum.* ³⁾ *suo Marte.* ⁴⁾ *ordinatio = hirotonisire* ⁵⁾ *prosecutionem eandem duximus suspendendam.*

gență ieșită dela numitul scaun, în puterea căreia aceștia nu pot fi excomunicați, suspendați sau puși sub interdicție printr'o scrisoare apostolică ce nu pomeneste deplin, lămurit, despre o asemenea indulgență sau despre persoanele, locurile sau rangul lor, sau întemeindu-se pe orice altă indulgență generală sau specială, de orice chip și oricum întocmită, emanată dela numitul scaun, prin care indulgență — nesenalată sau cuprinsă textual în scrisoarea de față — să poată fi împiedecată sau amânat efectul acestei scrisori și despre care, <indulgență > și despre conținutul ei textual să nu se fi făcut vreo pomenire sigură, specială, deplină, lămurită și deslușită în scrisoarea noastră.

Data la Lateran în a cincea zi înainte de calendele lui Februarie, în al cincilea an <al păstoririi noastre>.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densușianu, I, I, p. 542—544.

502

1299 Ianuarie 28, Roma (Lateran).

Bonifaciu episcopul, etc. iubitului fiu Gheorghe <episcop> ales de Strigoniu, mântuire etc. Deoarece așa cere folosul obștesc și grabnica nevoie, pe tine care ai fost mai întâi prepozit de Alba și pe urmă ales arhiepiscop de Strigoniu, am hotărât din felurite pricini să te rânduiim procurator al bisericii de Strigoniu până când va găsi de cuviință scaunul apostolic, încredințându-ți administrarea generală și liberă în cele lumești și în cele sufletești a bisericilor de Alba și Strigoniu, atribuții care sunt arătate mai larg într'o altă scrisoare a noastră.

Și pentru ca regatul Ungariei să fie păstrat într'o stare înfloritoare, bună și pașnică, iar credința catolică să se întărească și ciuma ereziei, a schismei și păgâniei să fie smulsă din rădăcini în această țară, prin puterea scrisorii de față, îți dăm dreptul ca împotriva ereticilor, schismaticilor și păgânilor, precum și împotriva oblăduitorilor, ajutătorilor, sprijinitorilor și apărătorilor lor, cu ajutorul fraților din ordinul Predicatorilor sau din acela al fraților Minorități, pe care . . . ¹⁾ magistrul și . . . ¹⁾ ministrul general al acelor ordine sau . . . ¹⁾ priorul și . . . ¹⁾ ministrul provincial din Ungaria al pomenitelor ordine, sau unul sau alții din sfatul chibzuiților frați ai ordinelor lor și-i vor hotărî ca vrednici a fi numiți, să exerciți slujba de anchetator și pedepsitor, potrivit decretelor canonice și legale aprobate de numitul scaun. Și împotriva aceluia care turbură liniștea numitului regat sau care se vor împotrivi la măsurile de mai sus sau la vreuna din ele, să iei sau tu însuși, sau prin alții, măsurile convenite atât în cele lumești cât și în cele duhovnicești, precum și împotriva celor răsvrățiți contra bisericii romane și împotriva turburătorilor păcii din numitul regat, îți acordăm drept liber de a convoca pe arhiepiscopi, pe

¹⁾ Lacună în textul latin publicat.

episcopi, pe abai și pe alți prelați ai bisericilor, precum și capitlurile și conventele bisericilor seculare sau mânăstirești scutite sau nescutite și alte fețe bisericești sau lumești din acel regat, de orice treaptă, grad, condiție sau stare vor fi, pentru a aduce la îndeplinire cele de mai sus, și <dreptul> de a proceda împotriva acelor care-i împiedică pe cei care nu vor voi să se înfățișeze la adunarea convocată de tine în acest scop și pe acela de a acorda o indulgență de un an și patruzeci de zile celor ce se vor fi pocăit și mărturisit, care vor veni la numita adunare în scopul mai sus arătat.

Dat ca mai sus.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densusianu, I, 1, p. 545.

503

1299 Februarie 19, Buda.

Noi Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei etc., prin scrisoarea de față aducem la cunoștința tuturor căroră se cuvine că, deoarece venerabilul părinte Petru > episcopul Transilvaniei venind la noi, în fața baronilor noștri, s'a plâns de faptul că noi, fără vreo cercetare, am supus în cele duhovnicești norodul din Maramureș episcopatului din Agria, în paguba bisericii transilvane, cerându-ne totodată ca, precum s'a hotărît, tot astfel să revenim. Și deoarece cercetarea acestei certe ivite cu privire la hotarele și marginile diecezelor, nu trebuie să fie adusă înaintea noastră ci în fața arhiepiscopilor, ni s'a propus de către sfatul baronilor noștri, să revocăm, prin scrisoarea și trimisul nostru, îngăduința dată de noi domnului episcop din Agria de a avea jurisdicția asupra țării susnumite. Pe lângă aceasta, <am mai hotărît>, ca numiții domni episcopi să se judece asupra marginilor diecezelor lor în fața superiorilor lor.

După aceea, am trimes pe preotul Lucaci, credinciosul nostru capelan, cu scrisoarea noastră, ca să înștiințeze <pe episcopul de Agria> de această revocare. Acesta, întorcându-se la noi, ne-a raportat că, deși numitul domn episcop de Agria, zorindu-se mai mult decât trebuia, sfințise niște locuri de cimitire în câteva sate aflate în Maramureș și se întorsese la reședința sa, totuși numitul nostru capelan venind la el în Agria, i-a interzis, potrivit cuprinsului scrisorii noastre adresate lui, să se mai folosească, ca mai înainte, cu începere din ziua interzicerii, de îngăduința căpătată dela noi în condiții puțin legale; iar dacă el crede că are acolo vreun drept, să și-l urmărească înaintea scaunului mitropolitan de care depinde susnumitul episcop transilvănean, în timpul când vom ținea adunarea noastră generală în fața prelaților și nobililor regatului, căroră le este cunoscut acest lucru.

Dat la Buda, în ultima joi dinainte de sărbătoarea scaunului fericitului Petru, în anul domnului o mie două sute nouzeci și nouă.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densusianu, I, 1, p. 540

1299 Martie 4.

Noi, magistrul Ștefan judele curții regale, dăm de știre, că comitele Cosma și Ivanka, fiul lui Odun, <s'au plătit> de orice și oricâte cheltueli de judecată ¹⁾ la care au fost condamnați față de oricine până la data <scrisorii> de față și în deosebi de cea de douăzeci și opt de mărci, pe care, pe temeiul scrisorii regelui și aceleia a capitlului din Buda, se îndatoraseră la octavele <sărbătoririi> trecute a sfântului Martin ²⁾ față de vice-judele curții regale, comitele Ștefan, slujitorul nostru, să o plătească îndoită fiilor lui Durug, anume Nicolae și alți frați ai acestuia, precum și lui Ștefan, fiul lui Boda și fraților acestuia, sumă îndoită la care de fapt și fuseseră condamnați <și> de care s'au plătit pe deplin, atât față de noi, cât și față de toți ceilalți, iar noi, în urma acestei despăgubiri depline, îi declarăm achitați de toate acestea dându-le o scrisoare din partea capitlului de Agria și alta din partea noastră că și-au plătit toate datoriile.

Data la ziua păresimilor, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și nouă³⁾.

Textul lat. în *Codex dipl. patrius*, VII, p. 274—275.

505

1299 Martie 27, <Alba Iulia>.

<Capitulul bisericii> fericitul arhangel Mihail din Transilvania tuturor credincioșilor lui Hristos <care vor vedea scrisoarea >⁴⁾ de față, mântuire întru adevăratul mântuitor. Prin scrisoarea de față voim să ajungă la știrea tuturor, atât a celor de acum <cât și a celor viitori >⁴⁾, că Ioan, fiul lui David și My...⁴⁾, fiul lui Gudo, venind înaintea noastră, ne-au <înfațșat >⁴⁾ scrisoarea nobilului ban Mykud cu următorul cuprins: <Urmează actul din 1297 al banului Micud către capitulul din Alba Iulia>, cerându-ne și rugându-ne să binevoim a întări susnumita scrisoare prin privilegiul nostru.

De aceea, fiindcă suntem datori să întâmpinăm cu cea mai mare grijă dreptele dorințe ale celor ce au ceva de cerut și fiindcă am socotit că cererile lor sunt îndreptățite, cinstite și vrednice a fi primite, am pus să se întărească prin privilegiul nostru de față zisa scrisoare care e fără ștersături, fără vătămări și fără pete⁵⁾ în vreo parte a sa.

Data în vinerea cea mai apropiată înainte de duminica Letare, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și nouă, Ștefan fiind prepozit, Grigore cantor, Paul custode, Ioan decan al bisericii noastre.

Textul lat în *Codex dipl. patrius*, VIII, p. 389—390.

¹⁾ *iudiciis*. ²⁾ 18 Noembrie. ³⁾ În traducere au fost îndreptate greșelile de acord gramatical din textul latin. ⁴⁾ Lacună în textul latin publicat. ⁵⁾ *defuscatus*.

1299 Aprilie 6, <Oradea>.

Noi, capitulul bisericii din Oradea, dăm de știre că, deoarece potrivit cuprinsului scrisorii judeului curții regale, comitele Cosma trebuia să plătească, pentru sine și fiii săi cât și pentru slujitorii ¹⁾ lui, douăsprezece mărci și jumătate lui Ștefan, fiul lui Boda de Resighea ²⁾, la octavele mijlocului păresimilor, în fața noastră. La sorocul hotărât, înaintea lui Benedict preot capelan al bisericii sfântului Ioan evanghelistul, delegat de noi, numitul comite Cosma, potrivit prețuirii făcute de prețuitori pricepuți, a cedat lui Ștefan și lui Petru, fratele acestuia, în schimbul celor douăsprezece mărci și jumătate două părți dintr'o vie a sa aflătoare pe dealul Bihorului ³⁾ numitului comite Cosma rămânându-i a treia parte, adică aceea ce se află în spre via lui Mark; iar <pomenita> vie, după cum au spus, se învecinează cu via lui Bartolomeu de Bihor și a lui Dionisie de Alba. <La învoială> s'a arătat că dacă cineva ar încerca să turbure pe numiții Ștefan și Petru cu privire la această vie, comitele Cosma va fi dator să-i apere pe cheltuiala și cu osteneala sa, după cum au declarat părțile înaintea noastră.

Dat luni după duminica Judica, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și nouă.

Textul lat. în *Codex dipl. patrius*, VII, p. 275.

507

1299 Aprilie 21, <Oradea>.

<Capitulul din Oradea dă seama regelui Andrei al III-lea, potrivit poruncii acestuia dată din Buda, la 10 Aprilie 1299, de cercetarea cauzei depozedării și alungării de pe moșiile lor a comitelui Ștefan, fiul lui Mihail și a fraților săi, și arată că magistrul Ștefan și frații acestuia, fiii comitelui Mihail, n'au pricinuit, nici ei, nici tatăl lor, vre-o pagubă> «negustorilor din orașele regale sau altor locuitori ai regatului, care pășiau pe calea dreptății», <decât doar acelor care s'au împotrivit pe vremuri majestății regale și celor care depindeau de acești rebeli>.

Regest după textul lat. din *Codex dipl. patrius*, VII, p. 276.

508

<1299> Aprilie 26.

Judele, jurații și obștea oaspeților din Mintiu Sătmăr ⁴⁾ dau seama regelui Andrei al III-lea, potrivit poruncii ce le-a trimis acesta dela întrunirea ținută cu prelații și nobilii regatului la Buda, că în urma cercetării făcute asupra cauzei

¹⁾ *servientibus*. ²⁾ *Rezuge*, sat în raionul Săcueni (reg. Bihor). ³⁾ *incolle Byhoriensi*. E vorba de Biharia (raionul Oradea). ⁴⁾ *villicus et iurati ac universi hospites de Nemytky*.

deposedării și alungării acestora, de pe moșiile lor, au stabilit că magistrul Ștefan și frații lui, precum și tatăl lor, amintitul comite Mihail, au fost izgoniți pe nedrept de pe moșiile lor, întrucât ei au pricinuit pagube numai aceluia care s'au răscolat împotriva coroanei regale în timpul lui Ladislau al IV-lea, îndeplinind astfel porunca acestuia în privința pomeniților rebeli.

« Dat în octavele Paștilor ».

Regest după textul lat. din *Codex dipl. patrius*, VII, p. 277.

509

1299 Iulie 28.

Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, Dalmației, Croației, Ramei, Serbiei, Galiției, Lodomeriei, Cumaniei și Bulgariei tuturor credincioșilor lui Hristos care vor vedea scrisoarea de față mântuire întru mântuitorul tuturor. Voim ca prin scrisoarea de față să ajungă la cunoștința tuturor, atât a celor de acum, cât și a celor viitori, că după ce Lukach, Petru, Dimitrie, Ștefan și Ladislau, fiii comitelui Petru din neamul Aba, au chemat în judecată înaintea noastră pe iubitul și credinciosul nostru, chibzuitul bărbat magistrul Ladislau prepozitul bisericii din Titel ¹⁾, vice-cancelar al curții noastre și pe verii lui, magistrii Dumitru, Nicolae și Alexandru, fiii comitelui Alexandru, cu privire la niște moși, numite Nekche ²⁾, Pagraach ³⁾, Radauan ⁴⁾ și Scentmihal ⁵⁾ aflate dincolo de Drava și când în sfârșit Lukach, Petru și Dimitrie pe de o parte, s'au înfățișat în persoană înaintea noastră, la dieta generală a regatului nostru, pentru ei și cu procura noastră pentru amintiții lor frați Ștefan și Ladislau și susnumiții, magistrul Ladislau prepozitul, Dimitrie și Alexandru, pe de altă parte, pentru ei și cu procura noastră pentru suszisul lor frate Nicolae și ținând noi judecată, ajutați de venerabilii părinți, Petru, din mila lui Dumnezeu, episcopul Transilvaniei și Haab, din mila lui Dumnezeu, episcop de Vaț, Dominic marele nostru vistier, magistrul Ștefan judele curții noastre, magistrul Dimitrie de Poson și de Zolum, Toma comitele de Nytra și de Borsyen și mulți alți baroni și nobili ai regatului nostru, fiii comitetul Petru au afirmat înaintea judecării, împotriva amintiților Ladislau prepozitul și a fraților săi, că magistrul Ladislau prepozitul și frații săi ar fi ocupat cu sila, spre marea lor pagubă și vătămare, jumătate din susnumitele moși, ce, spuneau, că li s'ar cuveni lor de drept. Dimpotrivă însă, zisei magistrul Ladislau prepozitul și frații săi răspunzând au spus, că fiii comitelui Petru nu ar avea nicio parte în amintitele moși, ci că acele moși le aparțin în întregime lor de drept. Și spusă pe care au

¹⁾ oraș în comit. Bács-Bodrog (Jugoslavia). ²⁾ Nassic, sat în comit. Verőce (Jugoslavia)

³⁾ Podgorács, sat în comit. Verőce (Jugoslavia). ⁴⁾ Așezare dispărută în comit. Verőce (Jugoslavia). ⁵⁾ Dolni-Mihalc, sat în comit. Verőce (Jugoslavia).

rostit-o la judecată ei au dovedit-o pe loc foarte lămurit, cu privilegiile lui Bela și Ștefan, străluciții regi ai Ungariei, de fericită amintire.

Și văzând noi aceste privelegii fără răzături, fără ștersături și fără nicio vătămare în nici o parte a lor, ci lipsite de orice pricină de bănuială, am hotărît, prin sentință, împreună cu susnumiții venerabili părinți, baroni și nobili ai regatului vostru, că jumătatea susnumitelor moșii nu se cuvine susnumiților fii ai comitelui Petru. Totuși după hotărîrea acestei judecăți, la rugămintea și cererea părților, am încredințat această pricină cumpărării magistrului Petru, fiul lui Compouldy, magistrului Deseu comitele de Gumur și de Borsod, magistrului Farkaș, fiul lui Folkus, magistrului Aladar, fiul lui Chete, lui Detric și Gheorghe, fiii lui Synon, lui Mihail, fiul lui Merhard, lui Feldric, fratele lui Belus și lui Petru, fiul lui Mihail.

Aceștia venind în persoană împreună cu părțile la noi, ne-au arătat deopotrivă prin viu graiu, că pentru binele păcii, magistrul Ladislau prepozitul și frații săi au lăsat fiilor comitelui Petru și moștenitorilor lor susnumitele moșii Rodoan și Scenthmyhal spre a le stăpâni pe veci în pace și în liniște, amintitele moșii numite Nekche și Pagraach rămânând fiilor comitelui Alexandru și moștenitorilor lor și urmașilor moștenitorilor lor spre a le stăpâni de asemenea pe veci. Pe lângă aceasta, părțile ne-au arătat împărțirea ce a avut loc între aceștia cu privire la alte moșii ale lor, și anume, că împărțiseră o moșie dobândită prin cumpărare și numită Lypoulch ¹⁾, împreună cu toate folosințele și cele ce țin de ea, despărțind-o prin anumite semne de hotar, în două părți, din care o parte așezată spre miazăzi împreună cu toate folosințele sale, adică împreună cu cetatea numită Elusku și în deosebi cu pământurile aflate lângă râul Toph, au lăsat-o suszișilor fii ai comitelui Alexandru și moștenitorilor lor spre a o avea și a o stăpâni pe veci; cealaltă parte a aceluși pământ aflată spre miazănoapte, împreună cu toate folosințele și cele ce țin de ea, rămânând fiilor comitelui Petru și moștenitorilor lor, spre a o stăpâni de asemenea pe veci.

Iar hotarele ce despart una de alta bucata fiecărei părți, se deosebesc în felul următor: Primul hotar începe din sus de doi arbori de stejar dinspre partea de apus lângă pământul numit Zakulo al răposatului palatin Regnould, apoi pe o potecă se îndreaptă spre răsărit și coboară la un râuleț numit Triztynyk; de acolo, trecând acel râuleț, urcă pe aceeași potecă pe un munte și mergând câțva timp prin câmpie ajunge la un drum, care vine din satul Chizete; apoi mergând pe același drum, ajunge la un pârâu numit Lypoulchpotoka, și acolo trecând prin acel râu se îndreaptă spre un muncel numit Berech și pe vârful aceluși muncel înaintează spre miază-noapte; și apoi coborând de pe acel muncel pe același drum se abate din nou spre răsărit și ajunge la un pârâu; și apoi cotind iarăși spre miază-noapte, urcând pe acel pârâu ajunge la un izvor care este lângă curtea sau moșia lor;

¹⁾ Mai târziu domeniu în comit. Saros (R. Cehoslovacă).

și de acolo trecând <peste acel pârâu>, ajunge la biserica sfântului rege Ladislau ; și coborând dela cea biserică prin sat spre răsărit ajunge la niște nuci, care sunt lângă râul Ilsua apoi urcând pe lângă acel râu ajunge până la alt râu numit Nogpotok, unde cele două râuri se unesc într'unul ; apoi urcând pe râul Nogpotok merge până la Scaraspotok : de acolo merge până la pădure și acolo coboară la un drum care vine dela Soukuuth ; și trecând peste acel drum ajunge la pădure și mergând prin cea pădure ajunge la o vale mare numită Labou ; apoi trecând valea merge pe același drum pe un deal mare și coborând de pe acel deal ajunge la un râu numit Lamnicha și coborând pe lângă acel râu pe același drum ajunge la un loc de vânătoare numit Bykachlesy și acolo lăsând drumul se abate spre partea de miază-noapte și mergând pe lângă munți ajunge la o stâncă ce se cheamă Solunku ; plecând de acolo ajunge la un deal numit Oblik, unde se continuă cu pământurile regale ce țin de Sarus și acolo se sfârșește.

La înțelegere s'a adăugat, că dacă s'au aflat sau se vor putea afla în viitor pe moșia amintită, adică în partea fiecăruia mine de aur și de argint sau orice fel de metale sau ocne de sare sau vreun puț de sare, veniturile acestea le vor aduna și le vor stăpâni împreună părțile, iar lucrătorii sau muncitorii dela acele mine și dela ocna de sare sau dela puțul de sare vor aparține acelei părți pe a cărei bucată s'au găsit amintitele mine, ocne și puț de sare ; și părțile vor fi datoare să dea împreună acelor lucrători banii pentru începerea lucrului.

Deasemenea au lăsat în dreptul și în stăpânirea fiilor lui Alexandru și a moștenitorilor lor spre a le stăpâni pe veci și moșiile Chabamezey ¹⁾, Zurdukybene ²⁾, Werustou ³⁾, Kompoulth ⁴⁾, Fouchol ⁵⁾ și Pata ⁶⁾ cu toate folosințele și cele ce țin de ele, lăsând deasemenea fiilor comitelui Petru și moștenitorilor lor moșiile Socodor ⁷⁾, Văsand ⁸⁾, Arkychalan ⁹⁾ și altele, pe care le au între râurile Crișul Alb ¹⁰⁾ și Mureș ¹¹⁾, cu toate folosințele și cele ce țin de ele spre a le stăpâni pe veci. Astfel încât pentru recăștigarea moșiilor înstrăinate și care la împărțire au fost lăsate unuia sau altuia dintre părți, părțile vor fi datoare să se ajute unele pe altele prin propriile lor strădanii și cheltuieli.

Intru amintirea cărui lucru și spre veșnică trăinicie am dat părților scrisoarea de față întărită prin puterea dublei noastre peceti. Și deoarece magistrul Ladislau prepozitul din Titel ține sau poartă pecetea noastră, pentru mai mare încredințare și mai deplină asigurare a acestui fapt și spre a înlătura orice bănuială, am poruncit să se adauge și să se atârne la această scrisoare și pecetele iubiților și credincioșilor

¹⁾ *Csabóc*, sat în comit. Zemplén (R. Cehoslovacă). ²⁾ *Suzurdukbénye*, sat în comit. Zemplén (R. Cehoslovacă). ³⁾ Așezare dispărută în comit. Zemplén (R. Cehoslovacă). ⁴⁾ Sat în comit. Heves (R. P. Ungară). ⁵⁾ *Fancsal*, sat în comit. Heves (R. P. Ungară). ⁶⁾ *Gyöngyöspata*, sat în comit. Heves (R. P. Ungară). ⁷⁾ *Zechwdwor*, sat în raionul Criș (reg. Arad). ⁸⁾ *Wasyan*, sat în raionul Criș (reg. Arad). ⁹⁾ Așezare dispărută, în raionul Criș (reg. Arad). ¹⁰⁾ *Feyrkyrus*. ¹¹⁾ *Morus*.

noștri, a venerabilului părinte Ioan, din mila lui Dumnezeu, arhiepiscopul de Caloceca, cancelar al curții noastre și a palatinului Omodeus.

Data de mâna aceluiași magistrul Ladislau, prepozitul în anul domnului o mie două sute nouăzeci și nouă, în a cincea zi înainte de calendele lui August și în al noulea an al domniei noastre.

Textul lat. la Wenzel, X, p. 329—332.

510

1299 August 10, Buda.

Noi Andrei, din mila lui Dumnezeu, regele Ungariei, prin cuprinsul rândurilor de față aducem la cunoștința tuturor cărora se cuvine, că, deoarece prin scrisoarea noastră și prin trimisul nostru am oprit pe venerabilul părinte Andrei, din mila lui Dumnezeu, episcop de Agria, de a se folosi de îngăduința puțin legală căpătată dela noi spre a-și exercita dreptul diecezan în Maramureș, înainte de a se desbate în fața judecății venerabilului părinte, domnul Ioan arhiepiscopul de Caloceca, adică mitropolitul domnului Petru episcopul Transilvaniei, dacă țara numită Maramureș este cuprinsă între marginile și hotarele diecezei Transilvaniei sau nu; și deoarece venerabilul părinte episcopul Transilvaniei, potrivit cuprinsului unei scrisori mai vechia noastră, după primirea trimisului <nostru> intervenise ca numitul episcop de Agria să fie chemat de către susnumitul arhiepiscop Ioan, în fața episcopului și a altor prelați, iar numitul episcop de Agria refuzând să răspundă acestei chemări a prelaților, <numitul episcop Petru> s'a retras fără să aibă loc cercetarea pricinii, după cum reiese limpede din scrisoarea pe care ne-a trimis-o arhiepiscopul de Caloceca.

Noi, convocând pe nobilii noștri din acea parte, după o cercetare temeinică, făcută de venerabilul părinte Emeric episcop de Oradea și de domnul Ladislau prepozit de Tytel ¹⁾, vice-cancelar al curții noastre, deoarece am aflat că susnumita țară a Maramureșului este și a fost între hotarele și marginile diecezei transilvane, după consfătuirea cu baronii și sfetnicii noștri, am hotărât să dăm și să restituim prin hotărârea noastră posesiunea dreptului diecezan ce se arăta a fi atins prin îngăduința acordată de noi episcopului de Agria, episcopului Transilvaniei și prin el, episcopatului transilvănean în acea privință în care biserica transilvană părea vătămata sau jignită de noi și am dispus ca domnul episcop al Transilvaniei să fie pus în stăpânirea pașnică a numitului drept de către preotul Matei iubitul și credinciosul nostru capelan.

Dat în cetatea Budei, la sărbătoarea fericitului Laurențiu, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și nouă.

Textul lat. la Hurmuzaki-Densusianu, I, I, p. 541.

¹⁾ *Tytilicensem.*

1299 August 12, Tihany (R. P. Ungară).

Andrei, din mila lui dumnezeu, regele Ungariei etc. Prin scrisoarea de față dăm de știre tuturor cărora se cuvine, că ven'nd înaintea luminății noastre Ditruc judele) din Cața ²⁾, în numele său și al celorlalți oaspeți din acel sat din părțile noastre transilvănene ni s'a plâns, că deși zișii oaspeți prin îngăduința înaintașului nostru de fericită amintire, Bela răposatul rege al Ungariei, fuseseră iertați și scutiți de darea pie'lor de jder ce trebuiau date pentru folosința reginelor, pentru care încă dela începutul așezării lor fuseseră dăruți prin dărnicia regală cu un privilegiu special și cu numele de satul Jderilor, totuși voevodul nostru în slujbă în acele părți, cu toate că nu era împuternicit cu nicio autoritate asupra lor, a căutat și mai departe să stoarcă dela ei această dare în numele nostru.

De aceea, amintindu-ne noi de dărnicia regală de odinioară și de credincioasele slujbe ale acelor oaspeți, am hotărît să-i iertăm, să-i scutim și să-i deslegăm din nou de toate aceste sarcini prin puterea doveditoare a acestei scrisori, care voim și poruncim să fie arătată voevodului și slujbașilor lui și apoi să fie înapoiată celor ce au căpătat-o spre veșnică și neclintită trăinicie.

Data în tabăra noastră lângă Tyhany ³⁾, miercuri după sărbătoarea fericitului Laurențiu, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și nouă.

Textul lat. la Wenzel, V, p. 206—207 (după un transumpt din 1446).

1299 Septembrie 14, Cluj.

În gospodărirea treburilor bisericești, trebuie să se privească totdeauna înainte la lucruri mai bune și să se țină seama de lucruri mai folositoare, cu scopul ca biserica lui dumnezeu să rămână apărută în starea sa și liniștită în bunurile sale. De aceea noi Petru, din mila lui dumnezeu, episcopul Transilvaniei, urmărind cu o râvnă sporită priința și folosul episcopiei noastre, pentru ca oamenii ⁴⁾ episcopiei noastre din Cluj ⁵⁾, din Florești ⁶⁾ și din alte sate ale noastre d'mprejur să poată trăi mai bine și mai tihnit și să ne poată sluji mai slobod și mai din belșug cu bunurile lor, pentru aceasta după o cor sfătuire cu cucernicul bărbat fratele Lazăr abatele mănăstirii preaslăvitei fecioare Maria din Cluj, am pus să se facă un act de schimb cu privire la niște pământuri numite Leske și Scentgyurg ⁷⁾ așezate

¹⁾ comes ²⁾ Villa Felium, sat în raionul Racoș (reg. Sibiu). ³⁾ Tihany, sat în comit. Zala (R. P. Ungară). ⁴⁾ populi. ⁵⁾ Klusuar. ⁶⁾ Fenes, sat în raionul Cluj. ⁷⁾ Așezări dispărute lângă Cluj.

între moșiile noastre, în schimbul căror pământuri dăm și atribuim abatelui și printr'însul mănăstirii pomenite niște sate ale noastre numite Nădășel¹⁾ și Băgara²⁾, megieșe cu satele și pământurile susnumitei mănăstiri, despărțite și deosebite de alte pământuri și moși ale noastre prin anumite semne (e hotar și margini; și prin actul³⁾) de față îl orânduim pe acest frate Lazăr în calitatea sa de abate și administrator legiuit al acelei mănăstiri, ca adevărat stăpân și deținător legiuit al numitelor bunuri. Îngăduindu-i acestuia că, dacă vreodată numitul domn abate sau urmașii lui ar fi turburat pentru toate sau pentru o parte din pământurile ce i-am dat, noi și urmașii noștri vom fi totdeauna ținuți să păstrăm pe numitul domn abate cât și mănăstirea în pașnică stăpânire, iar dacă nu ne-am îngriji sau nu am putea face aceasta atunci amintitele pământuri ce ne-au fost atribuite în schimb, să se întoarcă în dreptul și proprietatea mănăstirii fără vreo altă desbateră.

Mai făgăduim ca abatele de față ca și abații viitori, de câteori vor voi sau vor avea nevoie de lemn pentru a ridica clădiri în cuprinsul mănăstirii sau pentru a repara mănăstirea sau casele aflătoare în cuprinsul ei, să aibă voce liberă a tăia lemne în pădurea Leske și a le transporta de acolo fără nicio piedecă.

Spre amintirea acestui lucru și tăria sa veșnică, dăm și dăruim această carte ce cuprinde actul de schimb, întărită cu pecetea noastră, a abatelui și a pomenitei mănăstiri.

Data în Cluj, la sărbătoarea înălțării sfintei cruci, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și nouă.

<Pe verso de o mână din veacul al XV-lea:> Schimbul satelor Nădășel⁴⁾ și Băgara⁵⁾ încheiat între domnul episcop și abatele Lazăr de Cluj-Mănăstur⁶⁾.

Textul lat. ia Zimmermann-Werner, I, p. 212.

513

1299 Septembrie 24, lângă Krakó (R. P. Ungară).

Dăm de știre că Leustachie, fiul lui Sumud, în numele său și al lui Dionisie, fiul lui Petru, fratele său, din neamul Tomoy, pe de o parte și Ladislau și Ioan, fiii lui Hegun, de cealaltă parte, înfățișându-se personal înaintea noastră, numitul Leustachie a declarat și a afirmat că a dat spre folosință susnumiților Ladislau și Ioan, fiii lui Hegun niște moși⁷⁾ ale sale numite Leupah⁸⁾ de lângă Crasna⁹⁾ și Elye¹⁰⁾ în vecinătatea satului Zalău cu condiția ca <aceștia> să fie datori să aducă

1) *Nadasd*, sat în raionul Cluj. 2) *Bogarteluk*, sat în raionul Cluj. 3) *cartam*. 4) *Nadisch*. 5) *Bugutel*. 6) *Clusmonstra*. 7) *possessiones*. 8) *Leupah*, așezare dispărută; nu se știe unde se afla. 9) *Karazna*. 10) *Elye*, așezare dispărută în teritoriu satului Aghires în raionul Jibou (reg. Cluj)

locuitori pe acele pământuri și să-i țină pe numitele pământuri ocrotindu-i; iar numitul <Leustachie> și-a păstrat totuși dreptul de stăpânire <asupra numitelor moșii>, astfel ca acolo numitul Leustachie sau fratele său Dionisie sau slujitorii¹⁾ acestuia...²⁾ dările pe pământ³⁾ sau darea regală⁴⁾ dacă cumva se va pune o asemenea dare să li se plătească lor⁵⁾ ca unui stăpân al pământului.

A mai declarat numitul domn Leustachie, că deasemenea a mai încredințat numiților fii ai lui Hegan un pământ al său numit Mykaffeldy.

Dat lângă Craco⁶⁾, în ultima joi înainte de sărbătoarea lui Cosma și Damian, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și nouă⁷⁾.

<Pe verso>: pentru Lustachie cu privire la pământul Leupah.

Textul lat. în *Codex dipl. patrius*, VII, p. 282—283.

514

1299 Septembrie 29, Opreșani.

Prietenilor săi vrednici de cinste din cinstitul capitolu al bisericii Transilvaniei, Ladislau voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc⁸⁾, prietenie și cinste Ne spune călugărul frate Lazăr abatele din Cluj-Mănăstur⁹⁾, că dacă nu i-ar sta nimeni împotriva el ar voi să intre în chip legiuit în stăpânirea unei moșii a sa numită Băgara¹⁰⁾, aflată în comitatul Cluj, ce i-a fost dată lui și mănăstirii sale pe veci de către venerabilul întru Hristos părinte episcopul Petru stăpânul și prelatul vostru, prin bună înțelegere în schimbul moșiei numită Sendgyorgh¹¹⁾ și al păduri Leske.

De aceea, prin cele de față smerit vă cerem să trimiteți pe un om al vostru vrednic de încredere spre mărturie în fața căruia Nicolae sau Ioan, nobili din Mera¹²⁾, sau magistrul Nicolae, zis Chol, din Mihăești¹³⁾ în lipsa celorlalți ca om al nostru, fiind de față acolo și vecinii și megieșii amintitei moșii numite Băgara, potrivit legii, sosind la fața locului, să o hotărnicască în vechile și adevăratele sale hotare, ridicând noi semne de hotar lângă cele vechi în locurile unde este nevoie și după ce o vor fi hotărnicit potrivit legii <decsebind-o> de bunurile altora, să pună în stăpânirea ei pe abatele Lazăr și mănăstirea sa cu acele drepturi cu care din pricinile amintite se știe că le-a aparținut lor, spre a o stăpâni el pe veci, dacă nu se va împotrivi nimeni, iar dacă vor fi unii să se împotrivescă, să-i cheme pe ei, față cu amintitul abate Lazăr, înaintea noastră, la un soroc potrivit spre a da seama de împotrivirea lor.

¹⁾ *officiales*. ²⁾ Lacună în textul latin publicat. ³⁾ *terruginis*. ⁴⁾ *collecta regia*. ⁵⁾ Lui Leustachie și Dionisie. ⁶⁾ Krakó, în comitatul Vas (R. P. Ungară). ⁷⁾ Lipssește protocolul inițial cu arătarea emitentului. ⁸⁾ *Zonuk*. ⁹⁾ *Colus monustra*. ¹⁰⁾ *Bogartelke*, sat în raionul Cluj. ¹¹⁾ Așezare dispărută lângă Cluj. ¹²⁾ *Mera*, sat în raionul Cluj. ¹³⁾ *Zentmyheltek*, sat în raionul Cluj.

Și după aceasta, ne veți scrie prietenește în scrisoarea voastră la sorocul cvenit cum s'a săvârșit punerea în stăpânire și ridicarea noilor semne de hotar, dând și numele celor care s'au împotrivit și ale celor citați, dacă vor fi fost vreunii.

Dat în Oprișani ¹⁾ aproape de orașul Turda, la sărbătoarea fericitului arhanghel Mihail, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și nouă.

Textul lat. la Wenzel, V, p. 217—218.

515

1299 Septembrie 30, <Oradea>.

Capitulul bisericii din Oradea, tuturor credincioșilor lui Hristos, care vor vedea <scrisoarea> de față mântuire și binecuvântare. Cum celor care cer lucruri drepte nu li se poate tăgădui încuviințarea și cum ceea ce se făptuește cu vremea, trebuie smuls uitării omenești prin mărturia scrisului, ca nu cumva ceea ce a fost bine făcut să ajungă în decursul vremii ceva nedrept; de aceea voim să ajungă la cunoștința tuturor, că toți locuitorii și proprietarii ²⁾ satului Zăuan ³⁾, din comitatul Crasna ⁴⁾, prin mijlocirea vrednicului bărbat D. arhidiacon de Tășnad ⁵⁾, s'au îngrijit să ne aducă la cunoștință următoarea lor plângere: <anume> că aleși călugării mănăstirii din numitul sat, — mănăstire clădită cu vreo sută de ani mai înainte din pomana ⁶⁾ răposatului Iacob de Kusal și întreținută ⁷⁾ după aceea din pomana nesilită și cucernică a altora, — nu au avut nici mai înainte și nici când nici un alt drept în numitul sat și asupra locuitorilor lui, decât să împărtășească pe credincioșii lui Hristos cu sfintele taine, ca nu cumva norodul <aflăt> la depărtări atât de mari să rămână fără nicio îngrijire duhovnicească și fără zilnica mângâiere a sfintelor taine, acești <călugări> totuși, mânați de nu se știe ce gând, sau hotărîre, au pretins că toți ceilalți preoți trebuie să plece din acel sat, iar pe cinstitul frate Grigore preotul bisericii din Oradea, care venise să propovăduiască poporului sărbătoreștile taine ⁸⁾, l-au dat afară din biserică, susținând ei că au din partea papei un privilegiu exclusiv, ce le hărăzește o jurisdicție deadreptul diecezană sau episcopală asupra acestui sat.

Cum însă locuitorii satului nu știu nimic despre un asemenea privilegiu, și nici vrednicul și chibzuitul bărbat D. arhidiaconul de Tășnad nu are vreo știre despre aceasta, el, în numele său și al tuturor locuitorilor și proprietarilor numitului sat Zăuan a opus protestul ⁹⁾ său până ce această neînțelegere va fi cercetată și hotărîită în fața venerabilului întru Hristos părinte și domn Ioan

¹⁾ *Villa Cruciferorum*, în sat raionul Turda (reg. Cluj). ²⁾ *possessores*. ³⁾ *Zovan*, sat în raionul Șimleul-Silvaniei (reg. Bihor). ⁴⁾ *Karazna*. ⁵⁾ *Thasnad*, orașel în raionul Carci (reg. Baia Mare). ⁶⁾ *elemozyna*. ⁷⁾ *sustenti*. ⁸⁾ *festiva sacra*. ⁹⁾ *protestando contradixit et contradicendo protestatus est*.

arhiepiscopul de Caloccea, cancelar al curții luminății sale regelui și în fața altor prelați, pe temeiul și prin mărturia scrisorii noastre de față.

Dat în prima miercuri după sărbătoarea sfântului arhanghel Mihail ¹⁾, în anul domnului o mie două sute nouăzeci și nouă, de față fiind Ștefan arhidiaconul bisericii din Alba, doctor în dreptul canonic ²⁾.

Textul lat. la Fejér, VII, 4, p. 255—256.

516

1299 Octombrie 28, <Cluj-Mănăștur>.

Noi, conventul mănăstirii fericitei fecioare Maria din Cluj-Mănăștur ³⁾, tuturor și fiecărui credincios al lui Hristos, atât celor de față cât și celor viitori, le facem cunoscut și le dăm de știre că în anul de față, o mie două sute nouăzeci și nouă, la sărbătoarea fericitorilor apostoli Iuda și Simeon ⁴⁾, magistrul Nicolae arhidiaconul de Solnoc ⁵⁾ canonic al bisericii fericitului arhanghel Mihail din Transilvania al domnului Petru episcop al aceleași biserici, înfățișându-se personal înaintea noastră, stând în fața ușilor mănăstirii și bisericii noastre de față fiind o nenumărată mulțime de oameni ⁶⁾ ne-a cerut și ne-a rugat cu cea mai mare stăruință odată și apoi iarăși din nou, ca în temeiul autorității ce ne revine, potrivit legii țării și a vechii datini, în cazuri asemănătoare să-i dăm cuvenita noastră scrisoare de mărturie ca o garanție viitoare și o notificare obștească asupra următoarei sale declarații făcute nu numai în numele venerabilului său capitolu'ci și în numele numitului domn Petru episcopul Transilvaniei, declarație cetită în fața întregului norod și care avea cam următorul cuprins: Veți ști că deși domnul Petru, singurul și legiutul episcop al Transilvaniei, potrivit orânduiri ⁷⁾ apropiatului așezământ obstesc întărit ⁸⁾ de domnul Andrei, din mila lui Dumnezeu, ilustrul rege al Ungariei, și de către toți prelații, baronii și nobilii lui, s'a întrunit în ziua a 15-a a sărbătorii fericitului mucenic Gheorghe, lângă Dunăre, împreună cu ceilalți prelați, baroni și cu toți nobilii, pentru a desbate grelele treburi ale acestui regat și a încerca împăcarea <deosebitelor> tabere ⁹⁾ și acolo mânat de râvna <sa> pentru pacea creștină a făcut și a încercat tot ce părea trebuincios, pentru readucerea liniștei obștești, îndreptarea stării regatului și redobândirea imunității bisericești; și cu toate că același domn Petru s'a trudit cel mai mult ca să-l împace pe magistrul Grigore <episcop> ales de Strigoniu cu această domnie ¹⁰⁾ totuși acest magistru Grigore, mânat de nu știu ce duh zavistnic, uitând de marea bunăvoință <ce i s'a arătat> și de iubirea frățască întru Hristos, dându-se și luând asupra-și rolul nu numai de admi-

1) 30 Septembrie. 2) In text, prescurtat: D. D. = *decretorum doctor*. 3) *Kulus Monu-stra*. 4) 28 Octombrie. 5) *Zonuk*. 6) *populi*. 7) *seriem*. 8) *sancite*. E vorba de constituția lui Andrei al III-lea. 9) *partium reconciliationem*. 10) al lui Andrei al III-lea.

nistrator al bisericii din Strigoniu ci și al aceleia din Alba, precum și de nunțiu al sfântului scaun apostolic, — i-a pricinuit mari necazuri numitului domn Petru, ba încă cu o mână ușurată a aruncat sămânța zăniei și a vrajbei în chiar această biserică din Alba, prin faptul că, spre marele și neiertatul scandal al tuturor credincioșilor lui Hristos, prezenți acolo și al tuturor celorlalți, a legat pe domnul Petru, care nu merita nicidecum o asemenea pedeapsă, cu interdictul afuriseniei bisericești, afișat în <locuri> obștești și în târguri ¹⁾ lucru, desigur ne mai auzit.

Deoarece însă, potrivit hotărârilor ²⁾ decretate în sus arătata adunare generală a domnilor prelați, baroni și a tuturor nobililor acestui regat, hotărâri primite, aprobate și proclamate în mod public de către ilustrul rege Andrei și a căror copie a pus domnul Petru să fie transcrișă și autenticată de către numitul rege, pentru trebuința bisericii sale și a nobililor acestei țări, — toate interdictele pe care magistrul Grigore <pretinsul episcop> ales de Strigoniu cum îi place să se intituleze le-ar arunca cumva ³⁾, sunt socotite nule și fără temei, ca nepurcând delă sfântul scaun apostolic, deaceea în numele zisului domn Petru episcopul și al capitlului său și al întregii biserici transilvane, eu magistrul Nicolae arhidiaconul de Solnoc, canonic al bisericii fericitului arhanghel Mihail din Transilvania și notar al preacucernicului susnumit <episcop> protestez odată, de două ori, de trei ori și pururea împotriva acestor interdicte făcând apel la preasfântul scaun apostolic, până când, căzând la pragul ⁴⁾ sfinților apostoli, voi cere o satisfacție duhovnicească în această pricină. Și cu privire la toate acestea stând înaintea norodului lui Hristos aci de față aștept mărturie potrivit sfintelor canoane ale bisericii universale.

Așa dar, noi, voind să satisfacem, precum și suntem datori, cererea numitului domn Nicolae, înfățișat aici, am pus să i se dea scrisoare de față întărită cu puterea peceții noastre.

Făcută în anul și la sărbătoarea suspomenită.

Textul lat. la Fejér, VII, 4, p. 252—254.

517

1299 Noembrie 25, <Alba-Iulia>.

Măritului și cinstului bărbat Ladislau voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc ⁵⁾, prietenului nostru cinstit, capitlul bisericii Transilvaniei, nesfârșita sporire a cuvenitei prietenii și cinstiri. Să știți că am primit scrisoarea mării voastre cu aceste cuvinte: <Urmează actul voevodului Ladislau din 30 Septembrie 1299 către capitlul din Alba-Iulia>.

¹⁾ *scriptis forensibus* ²⁾ *sanctiones*. ³⁾ *nefors*. ⁴⁾ *ad limina*. ⁵⁾ *Zonuk*.

Iar noi dând ascultare dreptelor și legiuitelor cereri ale măriei voastre, am trimis împreună cu amintitul Nicolae de Mera ¹⁾, omul vostru, pe unul dintre noi, adică pe magistrul Mihail tovarășul și canonicul nostru vrednic de încredere, spre a aduce la îndeplinire cele de mai sus, care înapoindu-se în cele din urmă la noi, ne-au arătat deopotrivă, că la sărbătoarea tuturor sfinților trecută acum de curând, sosind la numita moșie a zisului abate numită Băgara ²⁾ și făcând legiuita chemare a vecinilor și megieșilor ei și înfățișându-se aceștia, prin bună-voința și cu îngăduința venerabilului întru Hristos părinte, episcopul Petru, stăpânul și prelatul nostru, punând pe acel monah Lazăr abatele în stăpânirea amintitei moșii numite Băgara, au hotărnicit-o în adevăratele și vechile sale hotare, ridicând semne noi de hotar lângă cele vechi în locurile unde era nevoie, și după ce au hotărnicit-o și au separat-o și despărțit-o după lege de averile altora ³⁾, au pus în stăpânirea ei cu toate folosințele ce țin de numita moșie și între hotarele însemnate mai jos, pe pomenitul Lazăr abatele și mănăstirii sale, cu aceleași drepturi cu care din amintitele pricini se știa că le aparținuse lor, spre a o stăpâni pe veci.

Iar hotarele susnumitei moșii Băgara prin care ea se deosebește și se desparte de moșiile vecine, așa cum ne-au povestit omul vostru și al nostru, se întind în acest chip: primul hotar începe din partea de apus dela o creastă ⁴⁾ numită Kapus unde se învecinează cu moșia aceluiași abate numită Aghireș ⁵⁾, pe care creastă Kapus aflând un semn de hotar au ridicat alt semn de hotar nou lângă celălalt; de acolo înaintează către partea de miazăzi, coborând la o vale mare, unde se unesc cele două pâraiașe Makobykepataka sau Darochpatuka și Inaktelkpataka unde moșia Băgara se învecinează cu moșiile Inucu ⁶⁾ a nobililor de Dumbrava ⁷⁾ și Măcău ⁸⁾ a episcopiei; apoi pe cursul sau cotiturile aceluiași pârâu ajungând la un loc întins, unde acel pârâu se varsă în râul Nadăș ⁹⁾ de acolo îndreptându-se chiar pe râul Nadăș spre miazăzi către un loc întins până la Makotew, unde sub un munte mare de lângă gura râului Nadăș, anume care desparte moșia abatelui și moșia susnumită Măcău, au ridicat două semne de hotar, din care unul despărțind spre răsărit moșia episcopală numită Turea ¹⁰⁾; apoi înaintând înspre răsărit, se urcă drept până la acel munte mare sub care au fost ridicate cele două semne de hotar și pe culmea căruia pe o creastă au ridicat două semne de hotar, dintre care unul desparte spre apus numita moșie Băgara a abatelui și cealaltă înspre răsărit amintita moșie episcopală Turea; de acolo coborând de pe munte prin acea parte și urcând pe un drum mare care merge dela moșia Băgara la numita moșie Turea, au ridicat deasemenea două

¹⁾ Sat în raionul Cluj. ²⁾ *Bogartlek, Bogartek*, sat în raionul Cluj ³⁾ *ab aliorum possessionariis iuribus*. ⁴⁾ *byrch*. ⁵⁾ *Egeres*, sat în raionul Huedin (reg. Cluj). ⁶⁾ *Inaktelke*, sat în raionul Huedin (reg. Cluj). ⁷⁾ *Wasarhel*, sat în raionul Huedin (reg. Cluj). ⁸⁾ *Mako*, sat în raionul Cluj. ⁹⁾ *Nadas*. ¹⁰⁾ *Tyre*, sat în raionul Cluj.

semne de hotar pe un munte rotund numit Holum, dintre care semne unul desparte susnumita moșie Băgara și celălalt moșia Turea. De aici încolo mergând mai departe spre miazănoapte, pe o creastă păduroasă, au ridicat din nou două semne de hotar, despărțind moșiile însemnate mai sus; de acolo înaintând spre miazănoapte pe aceeași creastă păduroasă, se alipește de un mare semn de hotar găurit, săpat din nou ¹⁾; apoi trecând pe partea aceea pe o creastă păduroasă pe lângă un drum, se ajunge la două semne vechi de hotar dintre care au găsit unul despărțind moșiile abatelui numite Aghireș și Hontelke ²⁾, iar celălalt, moșia episcopală Turea, lângă care au ridicat un al treilea semn de hotar pentru numita moșie Băgara. Și astfel se isprăvește hotărnicirea susnumitei moșii Băgara, după ce au așteptat ei acolo zilele legiuite și nu s'a ivit nimeni care să se împotrivescă.

Dat la sărbătoarea fericitei fecioare și martire Ecaterina, în anul însemnat mai sus o mie două sute nouăzeci și nouă.

Textul lat. la Wenzel, V, p. 219—221.

518

1299 Noembrie 30, <Sătmar>.

«Magistrul Lothard, magistrul Mykou și magistrul Toma împreună cu comite e Briccius, cei patru juzi din Sătmar» ³⁾, <adeveresc că Iacob, fiul magistrului Lothard, se îndatorează să plătească lui Ioan, fiul lui Grigore, suma de cinci mărci ca despăgubire că i-a distrus satul Semyen ⁴⁾ al acestuia. Dacă nu se va ține de acest angajament la ziua hotărîță, atunci va plăti drept pedeapsă suma îndoită».

Regest după textul lat. din *Codex dipl. patrius*, VII, p. 283.

519

1300, <Oradea>.

Ne-a arătat nouă . . . ⁵⁾ scrisoarea . . . ⁵⁾ capitlului bisericii din Oradea . . . ⁵⁾, făcută în anul domnului o mie trei sute . . . ⁵⁾ prin cuprinsul căreia eram înștiințați și s'au plâns că Gal, Mihail, Dumitru și Marcel, fiii lui Mihail din Vossyan ⁶⁾, înfățișându-se înaintea capitlului, au protestat spunând că Iako și Andrei, fiii lui

¹⁾ *metam terream magnam perforatam de novo effossam.* ²⁾ Așezare dispărută lângă Aghireș. ³⁾ *Zathmar.* ⁴⁾ Kállosemjén, sat în comitatul Szabolcs (R. P. Ungară). ⁵⁾ Lacună în textul latin publicat. ⁶⁾ Azi Nagy — și Kisvarsány, sate în comit. Szabolcs (R. P. Ungară).

Iako, au ocupat cu samavolnicie moșiile lor de moștenire: Cărăseu ¹⁾, Căpleni ²⁾, Culciul Mare ³⁾, Gylyen ⁴⁾, Wytka ⁵⁾ și Lăpuș ⁶⁾ împreună cu cele ce țin de ele și le țin ocupate împotriva lui Dumnezeu și a dreptății, spre paguba aceluiași. Pe aceștia i-au oprit dela ocuparea lor.

Textul lat. în Sztáray, I, p. 37.

520

1300.

«Andrei al III-lea regele Ungariei schimbă moșiile sale Rakasz, Fekete-Ardo și Nyirtelek din comitatul Ugocea, cu moșia, cetatea și satul Visk ⁷⁾ al magiștrilor Mykov și Chepan, despre care posesiuni regele spune că îi sunt» «neapărat trebuincioase pentru ajutorarea locuitorilor și oaspeților noștri... ⁸⁾ strânși în Maramureșul nostru.

Dat de mâna chibzuitului bărbat magistrul Ștefan arhidiacon de Alba Transilvaniei, vice-cancelar al curții noastre, iubitul și credinciosul nostru, în anul domnului o mie trei sute, în al unsprezecelea an al domniei noastre ».

Regest după textul lat. la Mihályi, p. 4.

521

1300 Ianuarie 6, «Alba-Iulia».

«Noi, fratele Ștefan din ordinul fraților pustnici ai sfântului Augustin din mănăstirea din Alba Transilvaniei și fratele Solomon lector și întreg conventul aceluia loc, facem cunoscut prin scrisoarea de față tuturor căror se cuvine, că magistrul Nicolae arhidiacon de Solnoc, canonic al bisericii fericitului arhanghel Mihail din Transilvania, notar al episcopului Transilvaniei, în ziua botezului domnului a citit înaintea noastră în numele amintitului său stăpân o carte de apel, având acest cuprins: Domnul Andrei episcop al bisericii din Agria, deși nu e fără cunoașterea sfintelor canoane, totuși neluând în seamă hotărârile acestora, a cerut dela rege, cu toate că laicilor, oricât ar fi de evlavioși, nu le este dată puterea de a dispune de lucrurile bisericii, să i se dea și în persoana lui să se dăruiască de fapt bisericii din Agria dreptul la dijmă și jurisdicția spirituală în Maramureș, care este o parte a diecezei Transilvaniei și unde, atât după legea die-

¹⁾ Karasso, sat în raionul Satu-Mare (reg. Baia-Mare). ²⁾ Koplán, sat în raionul Carei (reg. Baia-Mare). ³⁾ Kulchua, sat în raionul Satu-Mare (reg. Baia-Mare). ⁴⁾ Așezare dispărută între Vetiş și Satu-Mare (reg. Baia-Mare). ⁵⁾ Vitka, sat în comit. Szatmár (R. P. Ungară). ⁶⁾ Sat în raionul cu acelaș nume (reg. Baia-Mare). ⁷⁾ orașel în U.R.S.S. ⁸⁾ Lacună în textul latin publicat.

cezană, cât și după legea jurisdicțională, acele drepturi se știe că aparțin bisericii Transilvaniei.

Auzind aceasta Petru, din mila lui dumnezeu, episcop al Transilvaniei, care poartă cu sânguitoare solitudine grija turmei încredințate lui, s'a temut de un abuz de putere ¹⁾ cu toate că această dăruire făcută de cel care nu putea dărui nu ar fi putut tulbura aproape de loc starea bisericii. Așa dar, a rugat și a obținut pe calea unei simple cereri, ca după cum avea dăruire, dacă merită să fie numită dăruire, a fost săvârșită de fapt și a fost neîntemeiată de drept, tot astfel să se zădărnicească de fapt și să se arate că a fost neîntemeiată. Dar episcopul de Agria, nemulțumit de aceste hotărâri, judecând nedrept despre comunitatea ²⁾ bisericească, a cerut ajutorul puterii lumești și crezând că prin cea dăruire a dobândit dreptul de a chema <episcopul> Transilvaniei înaintea unui judecător străin, s'a îngrijit ca, împotriva poruncilor canoanelor, el să fie chemat, — dacă aceasta se poate numi chemare — înaintea tribunalului regal la octavele botezului domnului; și spre păgubirea bisericii Transilvaniei, pe baza scrisorii regale, el a și purces de fapt la strângerea dijmelor în Maramureș, care este între hotarele și marginile diecezei Transilvaniei, căci de drept nu putea fi oprit sub cuvânt că dijmele amintitei țări și alte drepturi provenind din cea <țară> nu se dau altui episcop decât lui, ca unul care poate să înfățișeze locuitorilor acelei țări scrisoarea regală privitoare la acest lucru.

Și cu toate că judecata hotărîtă în trecut de puterea laică este fără putere de drept n astfel de <cazuri>, totuși deoarece episcopul de Agria, lăsând deoparte poruncile canoanelor se străduiește, așa cum s'a mai străduit, să vatăme biserica Transilvaniei și să împovăreze pe prelatul ei cu multe osteneți și cheltuieli, eu Nicolae arhidiacon de Solnoc împuternicit al episcopului Transilvaniei în această pricină, știind că prin astfel de fapte încercate pe cale nedreaptă, adică prin mijlocirea silniciei, s'au adus pagube bisericii Transilvaniei și știind că și în viitor poate fi ea păgubită, dacă printr'un mijloc potrivit și instituit întru ocrotirea celor asupriți el nu va face întâmpinare împotriva acestei citații făcută înaintea unui judecător nelegal; în numele stăpânului meu episcopul Transilvaniei și în numele meu ca împuternicit al lui, apelez la scaunul apostolic față de pagubele pricinuite de către episcopul de Agria, sau din partea aceluia pe care și l-a câștigat drept judecător, mă leg să dovedesc că toate cele de mai sus sunt adevărate; pun ca termen pentru cercetarea acestui apel un timp îngăduit de lege, supun biserica transilvană împreună cu drepturile sale, în parte și întru totul, ocrotirii scaunului apostolic și, ca nu cumva să se încerce ceva spre paguba bisericii Transilvaniei, apelez și iar apelez, mă îndrept stăruitor, mai stăruitor și tot mai stăruitor, apostolilor, și dacă ni se tăgăduiește <dreptatea>

¹⁾ *facti potentiam.* ²⁾ *ecclesie consortio.*

de către cel care ar trebui să ne-o dea, atunci cel puțin acei care au urechi de-auzit să audă și să înregistreze cu credință <plângerile noastre> și să le încredințeze în scris bisericii romane.

Intru mărturia cărui lucru am dat scrisoarea noastră de față, pecetluită cu pecetea de care se folosește conventul.

Făcută în Alba, la termenul mai sus scris, în anul domnului o mie trei sute.

Textul lat. la Hurmuzaki-Deusușianu, I, 1, p. 551—552.

522

1300 Iulie 13, <Alba-Iulia>.

Noi, capitulul bisericii fericitului Mihail arhanghelul din Transilvania, prin cuprinsul scrisorii de față aducem la cunoștiință tuturor cărora se cuvine, că doamna Elisabeta văduva comitelui Herbord, fiul lui Henningh din Vințul de Jos¹⁾ cu voința și incuviințarea fiului <său>, numit tot Herbord și a fiicei <sale> numită Elisabeta și a comitelui Daniel, fiul lui Chelo, fratele numitei doamne, cât și a comitelui Hanch din Vințul de Jos și al lui Petru parohul din Sebeș²⁾, fiul comitelui Wasmod, care erau în persoană de față înaintea noastră, având înaintea ochilor pe dumnezeu și gândindu-se la ceasul din urmă, a declarat cu privire la moșia numită Oarda³⁾ a comitelui Herbord, rămasă dela răposatul său bărbat susnumit, care chemat de judecata lui dumnezeu a pornit pe calea obștească a celor trupești, împreună cu pământul numit Damasfeldu, unde se află ridicată o biserică de piatră cu hramul sfintei treimi, moșie ce a fost cumpărată din bunurile susnumitului ei bărbat și din ale ei proprii, că a luat următoarea hotărîre și a făgăduit în urma unei juruințe, ce a promis prin cele de față să o păstreze cu sfințenie, anume că dacă după moartea ei fiul și fiica ei i-ar supraviețui și s'ar întâmpla ca în curgerea vremii să moară fără a avea mângâierea unor moștenitori, sau <dacă s'ar întâmpla aceasta> urmașilor sau moștenitorilor lor, adică fiilor sau fiicelor lor, fie din linia bărbătească, fie din cea femească, atunci numita moșie Oarda împreună cu pământul Damasfeldu mai sus numit, cu toate cele ce țin de ele și folosințele: mori, vii, păduri, crânguri, livezi, portul navelor împreună cu vama lor, ce țin de satul Oarda și împreună cu toate celălalte care într'un fel sau altul țin de Oarda și Damasfeldu, în urma juruinței făcute și a dispoziției luate acum, trec prin aceasta în dreptul și stăpânirea capitolului bisericii noastre.

Dacă însă s'ar întâmpla ca mai suszișii fiu și fiică împreună cu toți urmașii lor să plătească tributul datorit firii, în vreme ce doamna Elisabeta le-ar supra-

¹⁾ *Vinch*, sat în raionul Alba (reg. Huneodoara). ²⁾ *Sebus*, orașel în raionul cu același nume (reg. Sibiu). ³⁾ *Warda*, sat în raionul Alba (reg. Huneodoara).

viețui, atunci va stăpâni în mod slobod și pașnic fără nici o piedică din partea oamenilor, numitele moșii Oarda și Damasfeldu împreună cu toate folosințele și toate cele ce țin și sunt alăturate lor urmând să le lase și să le dăruiască sau, mai bine zis, să aducă la împlinire această danie făcută de pe acum. Dacă însă numita doamnă Elisabeta, din inspirația duhului sfânt, va voi să renunțe cu viu graiu și de bună voie la numitele moșii și să plece de pe ele, atunci noi trebuie să dăm în întregime numitei doamne cincizeci de mărci de argint fin și ne legăm a le împărți sau păstra după voia ei și pentru ca în acest caz răutatea oamenilor să nu poată cunva să se împotrivescă juruinței sale de pe acum rânduite și întărite deoarece nu se pot prevedea cazurile întâmplătoare și neașteptate, — dacă s'ar întâmpla să plece din lumea aceasta în urma unei morți neprevăzute, ea vrea să treacă chiar de acum numitele moșii în dreptul și proprietatea sau stăpânirea noastră, fără a fi împiedecată de împotrivirea cuiva. Adăugându-se aceasta că noi vom fi ținuți să împărțim cele cincizeci de mărci de argint fin sus pomenite pentru mântuirea sufletului comitelui Herbord de bună amintire, bărbatul ei, și a <sufletului> ei cât și al fiilor și fiicelor <sale> și a neamului lor întreg, în felul mai jos arătat: anume vom da zece mărci fraților Predicatori din casa dela Alba Iulia pentru ajutorul bisericii fericitei fecioare, zece fraților Ereniți ai sfântului Augustin din conventul dela Alba-Iulia pentru ajutorul bisericii sfântului Ștefan, primului mucenic, cinci mărci fraților Predicatori din Sibiu pentru ajutorul bisericii sfinteii crucei, cinci mărci fraților Minoriti de acolo pentru ajutorul bisericii sfinteii Elisabeta, zece fraților Predicatori aflători în Vinț, dacă până la împlinirea susnumitelor condiții acel loc se va fi ridicat <la rangul de> convent, iar altfel <vor da> cinci mărci fraților așezați acolo și cinci fraților din Cârța ¹⁾, iar zece fraților Predicatori din Sighișoara ²⁾ și așa se vor împlini cele cincizeci de mărci pomenite mai sus și nici nu avem voie să intrăm pe amintitele moșii, dacă nu se vor fi plătit mai întâiu pe deantregul și pe deplin cele cincizeci de mărci pomenite în felul mai sus arătat.

Iar noi fără împotrivirea nici unuia dintre noi am hotărît cu dragă inimă să primim cu bună voie și mulțumire toată rânduiala făcută, cuvânt cu cuvânt. Ca mărturie a acestui lucru înfăptuit am dat scrisoarea de față întărită cu puterea peceteii noastre.

Data la sărbătoarea fericitei fecioare Margareta, în anul domnului o mie trei sute.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 216—217; Hurumusaki-Densușianu, J, 1, p. 550—551.

¹⁾ de Candele, sat în raionul Făgăraș (reg. Sibiu). ²⁾ Seguswar, oraș în reg. Sibiu.

1300 Iulio 13, Alba-Iulia.

Noi Petru, din mila lui Dumnezeu, episcopul Transilvaniei, prin scrisoarea de față aducem la cunoștința tuturor cărora se cuvine că, doamna Elisabeta, văduva comitelui Herbord, fiul lui Henningh din Vințul de Jos ¹⁾, cu voința și încuviințarea fiului < său >, numit tot Herbord și a fiicei < sale >, numită Elisabeta, și a comitelui Daniel, fiul lui Chelo, fratele numitei doamne, cât și cu consimțământul comitelui Hanch din Vințul de Jos și al lui Petru parohul din Sebeș ²⁾, fiul comitelui Wasmod, care erau în persoană de față înaintea noastră, având pe Dumnezeu înaintea ochilor și cu gândul la ceasul din urmă, a declarat cu privire la moșia numită Oarda ³⁾ a comitelui Herbord, rămasă dela răposatul său bărbat susnumit, care, chemat de judecata lui Dumnezeu, a pornit pe calea obștească a celor trupești, împreună cu pământul numit Damasfeldu, unde se află ridicată o biserică de piatră cu hramul sfintei treimi, moșie ce a fost cumpărată din bunurile susnumitului ei bărbat și din ale ei proprii, că a luat următoarea hotărîre și a făgăduit, în urma unei juruințe ce a promis prin cele de față să o păstreze cu sfințenie, anume că, dacă după moartea ei, fiul și fiica ei i-ar supraviețui și s'ar întâmpla ca în curgerea vremii să moară fără a avea mângâierea unor moștenitori, sau < dacă s'ar întâmpla aceasta > urmașilor sau moștenitorilor lor, adică fiilor sau fiicelor lor, fie din linia bărbătească fie din cea femeiască, atunci numita moșie Oarda, împreună cu pământul Damasfeldu mai susnumit cu toate cele ce țin de el și folosințele: mori, vii, păduri, crânguri, livezi, portul navelor și vama lor, ce țin de satul Oarda și împreună cu toate celelalte care într'un fel sau altul țin de Oarda și Damasfeldu, în urma juruinței făcute și a hotărîrii luate acum, trec prin chiar aceasta ⁴⁾ în dreptul și proprietatea capitlului bisericii noastre. Dacă însă s'ar întâmpla ca mai suszișii fiu și fiică împreună cu toți urmașii lor să plătească tributul datorit firii, în vreme ce doamna Elisabeta le-ar supraviețui, atunci ea va stăpâni în mod slobod și pașnic, fără nicio piedecă din partea oamenilor, numitele moșii Oarda și Damasfeldu împreună cu toate folosințele și toate cele ce țin și sunt alăturate lor, < urmând > să le lase și să le dăruiască, sau mai bine zis, să aducă la împlinire această danie făcută de pe acum. Dacă însă numita doamnă Elisabeta, din inspirația duhului sfânt va voi să renunțe cu viu graiu și de bună voie la susnumitele moșii și să plece de pe ele, atunci capitlul bisericii noastre și frații acestuia trebuie să dea în întregime numitei doamne cincizeci de mărci de argint fin, spre a se împărți sau păstra după voia ei după cum s'a legat prin juruința sa, precum s'a spus mai sus și a făgăduit pomenitului capitlu al bisericii noastre; și pentru ca în acest caz rău-

¹⁾ Vynch inferiori. ²⁾ Sebus. ³⁾ Warda. ⁴⁾ ipso facto.

tatea oamenilor să nu poată cumva să se împotrivescă juruinței sale de pe acum rânduite și întărite ¹⁾, deoarece nu se pot prevedea cazurile întâmplătoare și neașteptate, dacă s'ar întâmpla să plece din lumea asta în urma unei morți neprevăzute, ea vrea să treacă chiar de pe acum numitele moșii în dreptul și stăpânirea zisului nostru capitlu, fără a fi împedecată de împotrivirea cuiva.

Adăogându-se aceasta că frații din capitlul nostru amintit vor fi ținuți să împartă cele cincizeci de mărci pomenite din argint fin pentru mântuirea sufletului bărbatului său, comitele Herbord, a <sufletului> ei, cât și a fiilor și fiicei <lor> și a neanului lor întreg, în felul mai jos arătat anume: vor da zece mărci fraților Predicatori din mănăstirea din Alba Iulia ²⁾, pentru ajutorul bisericii fericitei fecioare, zece fraților Eremiti ai sfântului Augustin din mănăstirea din Alba-Iulia ³⁾ pentru ajutorul bisericii fericitului Ștefan, cinci mărci fraților Predicatori din Sibiu pentru ajutorul bisericii sfintei cruci, cinci mărci fraților Minoriti pentru ajutorul bisericii sfintei Elisabeta, zece fraților Predicatori afători în Vinț, dacă până la îndeplinirea susnumitelor condiții acel loc se va fi ridicat <la rangul de> convent, iar altfel, <vor da> cinci mărci fraților așezați acolo și cinci fraților din Cârța ⁴⁾ și zece fraților Predicatori din Sighișoara ⁵⁾, și nu au voie să intre în numitele moșii, dacă nu vor fi plătit mai întâiu pe deantregul și pe deplin cele cincizeci de mărci pomenite în felul arătat mai sus. Iar întregul capitlu al bisericii noastre, fără împotrivirea vreunui frate, a primit cu smerenie și mulțumire toată rânduiala făcută, cuvânt cu cuvânt, aducând mulțumiri în fața noastră.

Ca mărturie a acestui lucru înfăptuit, la cererea celor două părți, am poruncit să se întărească scrisoarea de față prin punerea peceții noastre.

Dată la Alba-Iulia, la sărbătoarea fericitei fecioare Margareta, în anul domnului 6 m'e trei sute.

Textul lat. la Zimmermann-Werner, I, p. 214—216.

524

<sfârșitul sec. XIII>, marți înainte de Anul Nou, <Oradea>.

<Capitulul din Oradea adeverește împăcarea și hotărnicirea pământurilor Buken (comit. Szabolcs, R. P. Ungară) și Fonchol, între Matei de Buken și rudele sale, pe de o parte și Paul, fiul lui Ioan și rudele sale, pe de alta>.
«Dat în ziua de marți, înainte de octavele nașterii domnului».

Regest după textul lat. din *Codex dipl. patrius*, VII, p. 34.

1) *sollenizato*. 2) *de domo Albensi*. 3) *de conventu Albensi*. 4) *de Candela*. 5) *Seguswar*.

LISTA DOCUMENTELOR GREȘIT DATA TE

1

1260 <data corectă: 1360>. Capitlul din Oradea confirmă sentința în procesul dintre familiile Debreczeni și Toldy pentru un cvartalițiu (Fejér, IV, 3, p. 25—27; cf. Karácsonyi, *Hamis okl.* p. 56).

2

<1260—1300> <data corectă: după 1300>. Capitlul din Alba-Iulia confirmă vânzarea moșiei Mauruch (Zimmermann-Werner, I, nr. 92; cf. M. Wertner, în Erdélyi Muzeum, 18—1901, p. 227—229).

3

1263 Ianuarie 16 <data corectă: Ianuarie 6>. Capitlul din Oradea confirmă înțelegerea dintre Ivan voevodul Beiușului și frații lui (Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 304; cf. Karácsonyi, *Hamis okl.* p. 58).

4

1267 <data corectă: 1367>. Insemnare despre proprietarii satelor Nagy Kolcs și Kis Kolcs din comit. Sătmar (Fejér, VII, 3, p. 54; cf. Karácsonyi, *Hamis okl.* p. 60).

5

<1235—1270> <data corectă: 1319>. Blasiu vice-magistrul comitelui Simion de Caraș confirmă o mărturie făcută într'o pricină de furt (Fejér, IV, 3, p. 560; cf. Karácsonyi, în rev. *Történelmi Tár*, 1908, p. 48.)

6

1271 Iunie 25, Oradea <data corectă: 1351>. Conventul din Dealul Orăzii transcrie privilegiul privitor la înțelegerea dintre Ladislau de Beges și Mihail de Petlend (Wenzel, VIII, p. 374—385; Codex dipl. Andegavensis, V, p. 502—503).

7

1271 Ianuarie 13, Oradea <data corectă: 1351>. Conventul din Dealul Orăzii confirmă înțelegerea dintre Ladislau de Beges și Mihail de Petlend cu privire la moșia Chenstelek din Bihor (Wenzel, VIII, p. 374—375; Codex diplomaticus Hungaricus Andegavensis, V, Budapesta, 1887, p. 424—425).

8

<circa 1277> August 7 <data corectă: 1315—1318>. Nicolae voevodul Transilvaniei și comite de Solnoc cere fiilor magistrului Boxa să-și trimită oamenii la Medieșul Aurit, din comit. Sătmar (Wenzel, XII, p. 207; cf. M. Wertner, în Erdélyi Muzeum, 1901, p. 349).

9

1295 Aprilie 10, Barcha <data corectă: 1395>. Ladislau comite de Hanedoara dispune împărțirea moșiei Botur (Codex dipl. patrius, VIII, p. 350—351; cf. Karácsonyi, p. 66).

LISTA DOCUMENTELOR FALSE

1

1251 Ianuarie 5. Bela al IV-lea regele Ungariei poruncește lui Laurențiu voevod restaurarea cetății Zenthlelexkh din Secuime (Hurmuzaki-Densușianu, I, p. 77—78).

2

1254. Bela al IV-lea regele Ungariei acordă privilegiile nobililor Paul și Saul din Felkő-Gerend în Transilvania (Szentpétery, I, nr. 1026).

3

1261. Ștefan ducele Transilvaniei întărește privilegiile orașului Dej. (Zimmermann-Werner I, nr. 94; cf. Szentpétery, în rev. Századok, 1921, p. 82).

4

1263 Februarie 19. Bela al IV-lea regele Ungariei confirmă conscripția moșiilor mănăstirii din Cluj-Mănăstur (Teutsch-Frnlaber, I, nr. 75; cr. Szentpétery, I, nr. 1338).

5

1265. Ștefan ducele Transilvaniei confirmă actul <fals> din 1233, al regelui Bela al IV-lea dat comitetului Corlard. (Zimmermann-Werner, I, p. 94—95).

6

1267. Ștefan ducele Transilvaniei poruncește lui Leustachiu comandantul cetății Huredoara să-i vină în ajutor. (Hurmuzaki-Densușianu, I, 1, p. 330—331; cf. Karácsonyi, Hamis okl., p. 24).

7

1268. Ștefan ducele Transilvaniei ridică în rândul nobililor pe fiii lui Laurențiu de Byolk (Zimmermann-Werner, I, nr. 120; cf. M. Wertner, în Erdélyi Múzeum, 18—101, p. 282—283).

8

1268. Ștefan ducele Transilvaniei dăruiește lui Ponith comite de Dobâca moșiile Vodna, sf. Elisabeta și Arlo (Szentpétery, II, nr. 1890).

9

1270. Ștefan al V-lea regele Ungariei dăruiește călugărilor eremiți ai sf. Augustin o moară la Șemlacul-Mare, în Banat (F. Knauz, Monumenta ecclesiae Strigoniensis, I, p. 582—583; cf. Karácsonyi, p. 24).

10

1271. Ștefan al V-lea regele Ungariei dă un act oaspeților din Lwprechzaza, printre confirmatorii actului fiind și Albert mare comis, comite de Sibiu (mențiune la Zimmermann-Werner, I, p. 212; cf. Klbelsberg Emülékönyv, p. 231).

11

1270. Mai 2. Ștefan al V-lea regele Ungariei dă un act comitelui Tobias, vice-cancelar al curții fiind Benedict prepozit de Sibiu (mențiune la Zimmermann-Werner, I, p. 107, cf. Karácsonyi, p. 24).

12

1275. Octombrie 3, Cluj-Mănăștur. Conventul din Cluj-Mănăștur mărturisește că Keminus, fiul lui Micula, dăruiește o moară bisericii din Mănăstireni (Hurmuzaki-Densușianu, I, I, p. 403—404; cf. Karácsonyi, p. 26).

13

1275. Ladislau al IV-lea regele Ungariei dăruiește 800 de bolovanide sare din camera sării dela Turda Dominicanilor din cetatea Kecskés (mențiune la Zimmermann-Werner, I, p. 129; cf. Karácsonyi, p. 26).

14

1277. Matei voevodul Transilvaniei dăruiește 45 de mărci bisericii din Alba-Iulia (Fejér, Religiosis et ecclesiae christianae apud Hungaros initia, p. 241—242; cf. Karácsonyi, p. 28).

15

1278. Ladislau al IV-lea regele Ungariei dăruiește lui Nicolae Pck cetatea Jakó (Sztáray, I, p. 16—18; cf. Karácsonyi, p. 28).

16

1280, <Alba-Iulia>. Capitlul din Alba-Iulia confirmă dăruirea satului Szentmiklos din comitatul Cluj (Fejér, VII, 4, p. 181; cf. Karácsonyi, p. 28).

17

1287 Iunie 23. Ladislau al IV-lea regele Ungariei acordă orașului Buda dreptul de a ține târg (Zimmermann-Werner, I, p. 153—154; cf. Karácsonyi, p. 30).

18

1297. Andrei al III-lea regele Ungariei dăruiește lui Nicolae, fiul lui Cyerő, moșiile lui Roland voevodul necredincios al Transilvaniei (Fejér, VII, 4, p. 238—239; cf. Karácsonyi, p. 34).

19

1298. Matei de Paloch priorul și conventul Dominicanilor confirmă imputernicirea lui Valentin de Barbant (Wenzel, X, p. 199—200; Karácsonyi, p. 34).

LISTA ABREVIĂȚIUNILOR DE DOCUMENTE DIN CARE SAU TRADUS DOCUMENTELE DIN ACEST VOLUM

1. Armin F. = Armin Friss, *Magyar-Zsidó oklevéltár* (Arhiva maghiaro-evreiască), Budapest, 1903.
2. Baufii = *Oklevéltár a Tamaj-nemzetségbeli Losonczzi Bánffy család történetéhez* (Documente privitoare la istoria familiei Bánffy de Losonczy din neamul Tamaj), vol. I, Budapest, 1908.
3. Codex dipl. patrius = *Codex diplomaticus patrius*, vol. V—VII, Budapest, 1875—1877.
4. Codex Hung. Andeg. = *Codex Hungaricus andegavensis*, vol. VII, Budapest, 1880.
5. Csáki = *A Körösszegi és Adorjáni gróf Csáki család története* (Istoria comiților Csaki de Körösszeg și Adorján), Budapest, 1919.
6. Documenta Valachorum = *Documenta historiam Valachorum in Hungaria illustrantia*, Budapest, 1941.
7. Fejér = Fejér G., *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis*, vol. IV—VIII, Budapest, 1830—1840.
8. Hazai oklt. = *Hazai oklevéltár (1234—1536)*, Budapest, 1879.
9. Hurmuzaki-Densusianu = E. Hurmuzaki-N. Densusianu, *Documente privitoare la istoria Românilor*, vol. I, part. 1, București, 1887.
10. Kállay = *A nagykállai Kállay család levéltára* (Arhivele familiei Kállay de Nagy Kal), I, Budapest, 1942.
11. Károly = *A nagy Karolyi gróf Károlyi család oklevéltára* (Documentele comiților Károly¹ de Nagykároly), vol. I, Budapest, 1882.
12. Knauz = Fr. Knauz, *Monumenta ecclesiae Strigoniensis*, vol. I, Strigoniu, 1874.
13. Jakubovich = E. Jakubovich, *A véradí püspökség XIII. századi tizedjegyzéke* (Registrul dijmelor episcopie de Oradea din sec. XIII) *Magyar Nyelv*, 1926, nr. 5—10, p. 220—223, 298—301, 357—363.
14. Marzali = H. Marczali, *Enchiridion fontium historiae Hungarorum*, Budapest, 1901.
15. Pesty-Ortvay = Fr. Pesty și T. Ortvay, *Oklevelek Temesvármegye és Temesváros történetéhez* (Documente privitoare la istoria comitatului Timiș și a orașului Timișoara), vol. I, Bratislava, 1894.
16. Smičiklas = T. Smičiklas, *Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*, vol. IV—V, Zagreb, 1904—1919.
17. Székely Oklt. = *Székely Oklevéltár* (Documente secușești), vol. I., IV—V, VI, Cluj, 1895—1896.
18. Szentpétery = I. Szentpétery, *Registra regum stirpis arpadianae critico-diplomatica*, vol. I—II, Budapest, 1923—1943.

19. Sztáray = *Groß Sztáray család oklevéltára* (Documentele familiei comitelui Sztaray), vol. I, Budapest, 1887.
20. Teutsch-Firnhaber = G. D. Teutsch și Fr. Firnhaber, *Urkundenbuch zur Geschichte Siebenbürgens*, vol. I, Wien, 1857.
21. Theiner = A. Theiner, *Vetera monumenta historica Hungariam sacram illustrantia*, vol. I, Roma, 1859.
22. Wenzel = G. Wenzel, *Codex diplomaticus Arpadianus continuatus*, vol. III—V, VII — X, XII, Pest, 1860—1874.
23. Zichy = *Codex diplomaticus comitum Zichy*, vol I, Pest, 1872.
24. Zimmermann-Werner = Fr. Zimmermann și C. Werner, *Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen*, vol. I, Sibiu, 1892.

TEXTELE LATINE
ALE ORIGINALELOR UNOR DOCUMENTE
DIN VOLUM

Doc. Nr. 2

1251 Decembrie 5.

Bela, dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Servie, Gallicie, Lodomerie, Comanieque rex, omnibus Christi fidelibus, presentes litteras inspecturis, salutem in omnium salvatore. Quoniam uniuscuiusque condicionis homines in nostro regno commorantes volumus graciae et benevolencie nostre participes invenire, iudeis universis in regno nostro constitutis hec iura ordinavimus ipsi inviolabiliter observanda: Statuimus itaque primo, ut pro pecunia mobili, aut pro re immobili, aut in causa querimoniali, que tangit personam aut res iudei, nullus christianus contra iudeum, nisi cum christiano et iudeo in testimonium admittatur, nisi factum sit ad eo notorium et manifestum, ut in dubium nequeat revocari et nulla egeat probacione, et istud temperamentum in quolibet capitulo huius privilegii volumus observari. Item si christianus iudeum impetit, asserens, quod ei sua pignora obligavit, et iudeus hoc diffitetur, si christianus iudei simplici verbo fidem adhibere noluerit, iudeus iurando super equivalente sibi obligato, suam intencionem probabit et transiet absolutus. Item si christianus obligaverit pignus iudeo affirmans, quod iudeo pro minori pecunia obligavit quam iudeus dicat, iurabit iudeus super pignore sibi obligato, et quod iurando probaverit, christianus ei solvere non recuset. Item si iudeus christianum testibus non assumptis dicat se pignus obligasse et ille negaverit, super hoc christianus sui solius iuramento se expurget. Item iudeus recipere poterit nomine pignoris omnia, que sibi fuerint obligata, quocunque nomine vocentur, nulla de hiis requisicione facta, exceptis indumentis ecclesiasticis, nisi obligentur per prelatum ecclesie et vestibus sanguinolentis et madefactis, quas nullatenus acceptabit. Item si cristianus impetiverit iudeum quod pignus, quod iudeus habet, furtim aut per violenciam sit ablatum, iudeus iuret super illo pignore, quod, quum recepit, furtim esse ablatum aut receptum ignoravit, hoc in suo iuramento implicito, quanto sit ei pignus huiusmodi obligatum, et sic probacione facta christianus debitum, pro quo fuit obligatum, sine diminucione persolvat. Item si aut per casum incendii, aut per

furtum, aut per vim res suas cum obligatis sibi pignoribus amiserit, et hoc constiterit, et christianus, qui obligavit nichilominus eum impetit, iudeus iuramento proprio absolvatur, nisi factum fuerit notorium et manifestum ut est antedictum. Item si iudei de facto inter se discordiam moverint aut guerram, iudex civitatis nostre nullam sibi iurisdictionem vendicet in eosdem, sed nos aut supremus noster kamararius iudicium exercebimus. Si autem reatus vergit in personam, soli persone hic casus reservabitur iudicandus. Item si christianus iudeo vulnus quaecunque inflixerit, reus nobis solvat penam secundum consuetudinem regni vulnerato duodecim marcas argenti et expensas, quas pro suimet curatione expenderit medico. Item si christianus iudeum interemerit, digno iudicio puniatur et omnia rei mobilia et immobilia in nostram transeant potestatem. Item si christianus iudeum occiderit, ita tamen, quod sanguinem eius non effuderit, solvat nobis iudicium secundum consuetudinem regni, percusso quatuor marcas argenti; si pecuniam habere non poterit alia pena, que nobis videbitur, puniatur. Item ubicunque iudeus dominium nostrum transierit, nullus ei aliquod impedimentum prestabit, nec molestiam inferet, nec gravamen; sed si aliquas merces aut alias res duxerit, de quibus tributa debeant provenire, per omnia tributorum loca nonnisi debitum solvat tributum, quod solveret unus civium illius civitatis, in qua iudeus eo tempore demoratur. Item si iudei iuxta suam consuetudinem aliquem ex mortuis suis aut de civitate in civitatem, aut de provincia ad provinciam, aut de una terra ad aliam duxerint, nichil ab eis a tributariis nostris volumus extorqueri; si autem tributarius aliquis extorserit, vel predo mortui puniatur. Item si aliquis iactaverit temerarie super scholas iudeorum, iudici iudeorum marcam et dimidiam, ut persolvat, volumus. Item si iudeus iudici suo in pena pecuniali reus inventus fuerit, nonnisi duodecim denarios solvat ei. Item si iudeus per edictum sui iudicis primo et secundo non venerit, pro utraque vice solvat iudici quatuor denarios; si ad tertium edictum non venerit solvat triginta sex denarios iudici memorato. Item si iudeus iudeum vulneraverit, suo iudici marcam et dimidiam in penam solvere non recuset. Item statuimus, ut nullus iudeus iuret pro re modica super libris Moysis, qui rodale appellantur, nisi ad nostram fuerit vocatus maestatem. Item si iudeus fuerit clam interemptus, ut per testimonium constare non posset amicis suis, quis eum interemerit, si post inquisitionem factam aliquem suspectum reperit, et iustas et acceptabiles suspicionis causas ostenderit iudicio, huiusmodi negotium duello volumus terminari. Item si christianus alicui iudee manum iniecerit violentam, pena condigna, que quodammodo truncationi correspondeat, volumus condemnari. Item iudex iudeorum nullam causam ortam inter iudeos in iudicium deducat, nisi per querimoniam fuerit invitatus. Item si christianus a iudeo pignus suum absolverit ita, quod penam impositam non persolverit, si eidem penam infra mensem non solverit illis penis increscant pene. Item in domo iudei nolumus hospitari. Item si iudeus super possessiones

aut literas magnatum regni pecuniam mutuaverit et hoc per suas literas et sigillum probaverit, nos iudeo possessiones assignabimus obligatas; et ei eas contra violenciam defensabimus, et faciemus eum percipere fructus provenientes, donec christianus aparet, qui velit redimere vel omnes possessiones taliter obligatas: super christianis tamen in eisdem possessionibus existentibus iudeum aliquam iurisdictionem nolumus exercere. Item si aliquis vel aliqua puerum iudei abduxerit, ut fur volumus condempnetur., Item si iudeus receptum a christiano pignus per spacium anni tenuerit, si pignoris valor mutuatum pecuniam et penam non excesserit., iudeus iudici suo pignus demonstrabit et postea vendendi habeat libertatem. Si quod pignus per annum et diu ultra terminum convencionis apud iudeum absque ulla protestacione remanserit, nulli super hoc postea respondebit. Item volumus, ut nullus iudeum super solucione pignoris in sua feriali die audeat coercere. Item quicumque christianus iudeo per vim abstulerit pignus suum, et violenciam in domo sua exercuerit, ut dissipator camere nostre graviter puniatur. Item contra iudeum super causis inter se exortis nusquam per suum iudicem in iudicio procedatur. Statuimus eciam, quod si iudex civitatis, in qua iudei morantur, noluerit eosdem secundum tenorem huiusmodi nostri privilegii iudicare, sed contra statuta consuetudines et libertates ipsorum hactenus observatas aggravare voluerit, postquam nobis per ipsos innotuerit, ab ipsorum regimine removeatur, et alius de nostra consciencia constitutatur. Ut autem hec nostra constitucio perpetuam obtineat firmitatem, presentes concessimus litteras, dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum anno ab incarnacione domini milesimo ducentesimo quinquagesimo primo, nonas Decembris, regni autem nostri anno sexto decimo.

Doc. Nr. 17

<1256 Mai 1, Oradea>.

Nos capitulum ecclesie Waradiensis significamus quibus expedit, quod comes Paulus filius Stephaní ex una parte, Ladizlaus et Thomas filii Pangracii de genere Chanad ex alia parte in octavis sancti Georgii coram nobis constituti, litteras domini Belle illustris regis Hungarie nobis obtulerunt in hec verba:

Nos Bela Dei gracia Hungarie etc.

Igitur predictus comes Paulus in octava supradicta cum antedictis duobus filiis suis iuravit, ut debebat, presentibus filiis Pangracii supradictis, et postea secundo die cum prefato homine vestro et nostro, scilicet Andronico custode ecclesie nostre viro fidedigno, predictae partes ad faciam sepius nominatarum terrarum accedentes et circumeuntes ad nos reversi dixerunt, quod mete et distinciones sepe dictarum terrarum hoc ordine distinguntur: prima meta incipit ab oriente in loco, qui Kysmezewd dicitur iuxta rivulum Derges vocatum, ubi est terrea meta;

ex inde vadit directe ad occidentem ad quemdam montem Felsytethey vocatum, ubi quondam fuit vinea; posthac iterum ad occidentem directe venit ad locum qui Mogosholom vocatur, iuxta campum cuiusdam vallis, que Vlnozowfey nuncupatur, ubi sunt lignee mete, et ibi illas ligneas metas prescriptus comes Paulus versus aquilonem intra terras Thelegd et Zabolch predictorum filiorum Pongracii, dicens idem comes Paulus eas esse falsas, et per semetipsum quondam eas esse factas; et exinde per predictam vallem Vlnozoun directe similiter ad occidentem vadit infra usque rivulum Kegek vocatum, et postea per rivulum Kegek declinat ad aquilonem, et venit ad illum locum ubi quedam antiqua via cadit in Kegek, et inde exit ad campum Zakadath vocatum, et illic in capite illius campi sunt lignee mete, et terrea meta super arboribus iliciis et populeis; et postea per medium predicti campi Zakadath similiter ad aquilonem venit ad magnam viam transeuntem ad partes Transilvanas, que est in medio ville Jenw et Zabolch, ubi iuxta ipsam magnam viam et arbores iliceas securi maectatas in signum mete est terrea meta; et exinde, sicut directe exit de sylvis ad predictam viam inter memoratas villas transeuntem, eodem modo tendit versus aquilonem ad quandam vallem iuncosam, que Sasweolgy vocatur, ubi est terrea meta; ad huc per eandem vallem vadit ad aquilonem ad quandam aquam, que Koppankwnek nuncupatur, et exinde eodem modo versus aquilonem transit campum Sumuzighet vocatum et venit iuxta flumen Crysii ad locum, qui Lopuhslaz vocatur, ubi predictus campus Sumuzigethe per appropinquacionem Crysii et Koppankwnek valde constringitur, ubi mete terrarum predictarum Thelegd et Zabolch tam lignee quam terree terminantur. Et dixit idem comes Paulus, quod omnes mete sive terree sive lignee, que parte terrarum Thelegd et Zabolch sunt inter metas et limites prescriptas, false essent, et quod quondam ipse eas fecisset; et contestatus est, eas esse annihilandas; posthec autem flumen Cryssii est meta, et vadit sursum ad orientem, et pervenit per meatum eiusdem Crysii ad terram Chetka, et ad eandem pertinentes, que est comitis Lamperti filii Nicolai de genere Hunt Paznan; et exinde per meatum eiusdem Crysii vadit supra ad predictam terram Berthem et transit adhuc superius per eundem meatum Crysii inter medios montes et alpes, et pervenit ad illum locum, ubi quidam rivulus, qui Mehshedpothoka vocatur, defluit in Crysium, et ibi terminatur meta in Crysio; et postea per rivulum predictum, qui Mehshedpothoka vocatur, exit in terram, et vadit per eundem rivulum ad locum ubi idem rivulus dividitur in duos ramos; et post hec super illum ramum eiusdem rivuli, qui est a parte orientis, vadit supra usque ad quandam montem, qui Vamusreze vocatur, ubi predictus rivulus terminatur; et posthec transit illum montem, et vadit ad finem cuiusdam campi, qui Vamus nuncupatur, et ille campus totus remanet ab oriente, et ibi in fine eiusdem campi Vamus vocati terminatur, et hoc modo terra Berthem distinguitur, sicut prefatus comes Paulus et duo filii sui antedicti, videlicet Nicolaus et Stephanus proprio ore nobis con-

testati affirmarunt. Confessus est eciam sepius nominatus comes Paulus et filii sui prenotati, quod dimidia pars tributi de Berthem, quod in portu Crysii exigebatur, quia flumen Crysii commune est, sive via de Kalatha patuerit, sive non pateat, cedet pleno iure Ladislao et Thome antedictis, et eorum heredibus, sicut pater eorum et alii antecessores sui ante tempus Tartarorum possederant ab antiquo. Item adiecerunt prefate partes, quod quecunque littere et privilegia contra hanc ordinationem et cursus ac distinciones metarum, ubicunque et quandocunque presentate fuerint, penitus casse habeantur et anichilentur. Actum anno Domini millesimo ducesimo quinquagesimo septimo.

Doc. Nr. 19

1256 Decembrie 16.

Bela dei gratia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Servie, Gallicie, Lodomerie Cumanieque rex omnibus Christi fidelibus, ad quos preseus scriptum pervenerit, salutem in omnium salvatore. Etsi petitiones iustas singulorum ex officio celsitudinis regie tenemur admittere, maxime tamen eorum debemus precibus inclinari, per quos precipue corone nostre insignia extolluntur. Proinde ad universorum tam presentium quam posteriorum notitiam harum serie volumus pervenire, quod accedens ad nostram presentiam venerabilis in Christo pater Benedictus eadem gratia archiepiscopus sancte matris ecclesie Strigoniensis proposuit nobis querulose, quod cum eadem ecclesia Strigoniensis a prima sui fundatione multis libertatibus, beneficiis diversis, pluribusque privilegiis exemptionis super omnes ecclesias cathedrales totius regni Hungarie, velut omnium ecclesiarum primas, sit decora, a sede etiam apostolica et a sanctis regibus nostris progenitoribus gloriosis donis mirabiliter fulcita, specialiter super eo, quod nullus iudicum curie nostre, palatinorum, baronum et comitum quorumlibet comitatum cives, nobiles exercituantes, conditionarios, hospites, rusticos, villanos, inquilinos, eidem ecclesie Strigoniensi subiectos, possit vel valeat iudicare, nec descensus facere violentos super ipsos, vel collectam exigere nomine regio aliqualem; similiter in decimis percipiendis regalium proventuum ex parte Siculorum et Olacorum, in pecudibus, pecoribus et animalibus quibuslibet, exceptis terragiis Saxonum, sed ex parte Olacorum etiam ubique et a quocumque provenientium, in regno Hungarie persolvi consuetorum, nec non super decimis exigendis de urbaris, regi persolutis et exactis in quibuslibet argentifodinis et aurifodinis. Item de lucro camere quod dicari in regno Hungarie est constitutum, salvo eo, quod de qualibet marca in camera, ubi, denarii cuduntur, unum pondus argenti fini sibi persolvi deberet nomine sue ecclesie et quod ferramenta cudentia et sculpta non alias servari deberent, nisi sub hominis ipsius custodia, ad hoc per eum deputati. Nunc autem quidam iudices regni nostri et collectores censuum nostrorum ac exactores urbararum,

necnon comites camerarum nostrarum sibi et ecclesie sue fraudem facere conarentur, occupando, iurisdictionem prorogando, solutionem quandoque diminuendo. Super quibus omnibus a nobis iustitiam sibi fieri postulavit et sanctam Strigoniensem ecclesiam in suis iuribus et libertatibus indemnem et ilesam conservari, ac omnia premissa et singula munimine duplicis sigilli nostri in formam privilegii consignari, ne in posterum per quemcumque posterorum seu successorum nostrorum eiusdem ecclesie libertas valeat aliququaliter impugnari. Nos igitur deum pre oculis habendo, salutem anime nostre et progenitorum nostrorum consequi volentes, consideratis etiam iustis petitionibus prefati domini Benedicti archiepiscopi Strigoniensis fidelis nostri pro eadem ecclesia sancta matre nostra, a qua nos sumus et nostri progenitores fuerunt coronați, uncti et regium honorem consecuti et adepti, que etiam nobis et nostris successoribus corde humiliatis, transgressis divinis mandatis, absolutionis beneficium et remissionem peccatorum vice dei impertitur ac infideles nostros et sancte corone per censuram ecclesiasticam arcet et compellit ad nobis et sancte corone obediendum, cui nedum sua iura illesa debemus conservare, ab antiquo a sanctis regibus, nostris progenitoribus, condonata et obtenta pacifice usque modo et possessa, ac a sancta sede Romana confirmata; verum etiam a nostra regia benignitate, ipsius ecclesie Strigoniensis excellentia considerata, ampliora condonare, cui quidem ecclesie gratuita pietate sumus allegati; omnia premissa universaliter et singillatim tam super libertatibus quam etiam super exactione decimarum de omnibus superius annotatis, habito tractatu et deliberatione matura cum omnibus prelatis, baronibus et comitibus nostris de consensu eorundem et ex certa scientia edocti, perpetuo valitura confirmatione roboramus, imponentes omnibus nostratibus, quod in premissis libertatibus videlicet et decimationibus tam animalium quam urbararum et lucro camere, necnon ponderibus exigendis et custodia ferramenti camerarum nostrarum non presumant in aliquo ipsam sanctam matrem nostram ecclesiam Strigoniensem aut suos officiales molestare vel etiam defraudare. Si qui autem molestare seu defraudare presumpserint, poena debita eos puniemus, ne mercede eternali, quam speramus obtinere, propter offensam ipsorum carere valeamus. In cuius rei testimonium firmitatemque perpetuam presentes concessimus literas duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus dilecti nostri et fidelis magistri Smaragdi Albensis ecclesie prepositi, aule nostre vicecancellarii, anno domini M^oCC^oL^oVI^o, XVII^{mo} Kalendas Januarii, regni autem nostri anno XX^{mo}II.

Doc. Nr. 20

1256 Decembrie 17.

Bela dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Servie, Gallicie, Lodomerie Comanieque rex omnibus Christi fidelibus presens scriptum inspecturis salutem in Domino sempiternam. Ad universorum noticiam tenore presencium

volumus pervenire, quod constitutis coram nobis comite Pangraccio pro se et filiis suis, Ladislao videlicet et Thoma, item Chumur pro se et Stephano filio suo, item Isac pro se et Mako filio suo, item Elek similiter pro se et filiis suis Donkws et Gregorio, filiis Kelemenus bani filii Belinyk ex una parte, ex altera vero comite Chanad pro se et filiis Dionisio et Gregorio, item Barlaba pro se et filiis suis Michaele Barlaba et Dominico; item Philippo similiter pro se et filiis suis Zuna et Benedicto filiis comitis Woffa similiter filii Belenyk, relatum extitit concorditer per eosdem, quod in possessionibus eorum hereditariis infrascriptis talem inter se divisionem ordinassent et fecissent; quod predictis filiis Kelemenus bani filii Belenyk in proprietatem eorum cessissent ville prope Tyciam, Halaz cum Harangadtue et Mortua Magna, item Podwey; item Keer, item terra Agar cum piscatura; item Swth cum Feyrthow, item Wrs, item Rasan cum piscatura, item Zent Miklos cum sua tota piscatura et Potoktou in longitudine et latitudine; item Chaka similiter cum piscatura; item Temerken cum piscatura Tycie in recta medietate; item Zanath cum tota sua piscatura; item Wosyan; item Teryen et medietas ville Rabey in comitatu Chanadiensi existentes; item prope Themesium medietas wille Chawas cum duobus locis molendinorum et medietate tributi; item medietas ville Kalanthehwk iuxta Borswa cum una rota molendini; item Zentlewrynch, Kisfalwd, Molumzugh, Feluelnuk, Zent Lazlo, Zumbur, Ladan, Palatha, Bodogazzunhaza, Paradamunustura, et in campo versus Zarazer Zent Margitha et Kwztelwk vocate cum tribus sessionibus villarum in comitatu Chanadiensi existentes; item Pangrachfaia et Chenkewreme similiter prope Morusium in comitatu Orodiansi adiacentes filiis et nepotibus Kelemenus bani pertinerent. Item filiis Waffa, Chanad videlicet, Barlaba et Philippo, et eorum filiis predictis prope Morusium sunt ville pertinentes Thembes scilicet cum tribus ecclesiis et tribus sessionibus villarum, item monasterium beate virginis in insula Thembes cum piscatura de foris versus campum existentibus, item Dedemzug, item Olwelnwkw, item Wossontho, item Borumloc, item in campo versus Zarazer Zemekhaza, item Zwdas, item Boluhkerek cum duabus sessionibus villarum, item Therimthelwk cum quinque sessionibus villarum, item Beeb cum tributo et piscatura suis, item Kewkener alio nomine Woffayllesse, et medietas ville Rabey, item Kywolkan, item Weghwolkan, item Weresdub, item Zwzakrew, item Kwtheghaz, item Dwbeghaz, item Zechien, item Feyregghaz, item Nadasd, item Fekettewfa, item Puklussy, item Feyrwh, item alia medietas ville Chawas similiter cum duabus rotis molendinorum et medietate tributi a parte ecclesie sancti Petri cum eadem ecclesia, et medietas ville Kalanteluk iuxta Borsua cum una rota molendini. Possessiones vero, que cesserant seu provenerant in porcionem magni Philippi filii Belenyg maioris fratris eorundem filiorum Belenigh, qui sine herede decessit in partibus Transilvanis sunt hec;

scilicet Zentkyral cum villis ad se pertinentibus, item Nagkechkes cum villis ad se pertinentibus, item Philwpxwue similiter cum villis ad se pertinentibus; item Duburdun cum pluribus villis infra suas metas existentibus, item Hwdus et Theyes similiter cum pluribus villis pertinentibus ad easdem infra suas metas; quas filii ac nepotes Kelemenus bani, et filii Woffa inter se sine divisione dimiserunt possidendas tali ordinacione, quod fructus et proventus omnium possessionum predictarum et pertinentiarum ad easdem per duos familiares, quos temporibus progressivis uno consensu ad hoc deputaverint, colligantur, et equanimiter inter ipsos filios et nepotes Kelemenus bani, et comitis Woffa dividantur. Item monasterium Kanisa cum villis ad se pertinentibus, item aliud monasterium Kemenche vocatum similiter cum omnibus utilitatibus ad se pertinentibus in duas partes equales dividendo inter filios et nepotes Kelemenus bani ex una parte et ex altera inter filios et nepotes comitis Woffa in duas partes equales dimiserunt possidendum; monasterium vero Orozlanus vocatum toti generacioni eorum commune esse asseruerunt. Item Chanad similiter pro se et filio suo Weche, Thoma pro se et filio Wgud, tiliis Kechele, item Michaele pro se et filio suo Dominico, ac fratre suo Weyteh, filiis Theodori; item Laurencio et Gregorio filiis Chemu similiter pro se, nepotibus Boguzlo fratris Belenyg, cesserunt totidem possessiones numero, sed fructuosiores proventibus in comitatibus infrascriptis, scilicet Chanadiensi, Thimisiensi, Syrmiensi, in districtu de Mako, ultra Zawa, in comitatu de Woswar, in comitatu Jauriensi et in comitatu Musuniensi, quarum quidem possessionum nomina in eorum privilegiis divisionalibus plenissime continentur; sub tali vinculo et condicione penali interiecta, quod si qua parcium de eisdem supra id, quod sibi in porcionem cesserat, sibi appropriaret, vel occupare niteretur, sua porcione privaretur eo facto; cuius porcionis estimacio media pars regio fisco, alia vero medietas iniuriam patienti et divisionem observanti applicetur. Hoc eciam declarato, quod superstes parcium predictarum in alterius porcionem protelatis temporibus non subintret sub pena prenotata, partibus hoc assumptibus eciam uno ex eis remanente; si aliquis eorum de porcionibus suis aliquid alienaverit aut perdidit, eciam altera parcium possit recuperare, et restitutis semper expensis, et non aliter possit rehabere; nisi per potenciam vel iniquum processum, forma iuris non observata fuisset exclusus de eisdem. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes concessimus duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus dilecti nostri et fidelis magistri Smaragdi prepositi Albensis aule nostre vice-cancelarii, anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo sexto, decimo sexto Kalendas Ianuarii, regni autem nostri anno vicesimo secundo.

Doc. Nr. 30

1261.

Stephanus dei gratia rex primogenitus illustris regis Hungarie, dux Transsilvanus omnibus presens scriptum inspecturis salutem in vero salutari. Ad regiam pertinet maiestatem precibus condescendere subditorum ut numerus fidelium augeatur et regalis potentia latius extendatur, cum regis sit proprium in multitudine populi gloriari. Hinc est ad universorum presentium posterorumque notitiam volumus et fieri manifestum, quod accedentes ad nostram presentiam hospites de Deeswar literas Erney bani quondam Tran ilvani super libertate eorundem obtentas nobis exhibuerunt, petentes a nobis suppliciter et devote ut ipsam libertatem eisdem nostro privilegio dignaremur, confirmare. Nos siquidem petitionibus eorundem inclinati et ordinationem dicti Erney bani dilecti et fidelis nostri inviolabiliter volentes observare duximus annuendum, sed quia series ipsarum literarum erat inutilis de verbo ad verbum scribi non fecimus sed sententiam eiusdem duximus inserendum. Quarum quidem sententia talis est, quod iidem hospites a iurisdictione comitis de Zonuk curialis comitis et iobagionum eiusdem castri penitus sint exempti, ita quod ipsos omnino non possit iudicare, sed iudicet eosdem villicus ipsorum pro tempore constitutus in causis omnibus inter ipsos exortis, causas autem, quas commode non possit terminare, nostro relinquunt iudicio decidendas, similiter etiam causas extraneorum si ibidem aliquos contingat habere, idem villicus valeat iudicare et non alius. Item iuxta libertatem hospitem de Zoloch et de Zotmar ad exercitum nostrum venire et nobiscum exercituare teneantur. Ut autem hec ipsorum libertas salva semper permaneat et inconcussa nec in posterum per quempiam valeat violari, presentes nostras eisdem concessimus duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus magistri Benedicti prepositi Scybiniensis, aule nostre vicecancellarii, anno dominice incarnationis M^o.CC^o, sexagesimo primo.

Doc. Nr. 32

1261 Iulie 4, Sălacea.

Nos Stephanus dei gracia rex primogenitus illustris regis Hungarie, dux Transsilvanus significamus universis presencium per tenorem, Quod cum magister Gabriel filius Raphaelis, Raphaelem filium fratris sui, ad nostram citasset presenciam, super divisionibus possessionum suarum libertinorum, servorum et ancillarum suorum, et cum aliquamdiu altercatum fuisset inter ipsos tandem nobis mediantibus, et aliis probis viris super facto divisionum venientes ad pacis tranquillitatem, amicabiliter ordinatum extitit in hunc modum, quod quedam possessio Lazar nuncupata, cessit juri magistri Gabrielis totaliter et

irrevocabiliter possidenda, e converso autem possessiones due Sar, et Humuk vocate ad jus Raphaelis extiterunt perpetualiter devolute, preterea possessiones quarum hec sunt nomina Mixy, Babun, Ewsy, Pazab, et in possessione que Pop nominatur. terram ad octo aratra sufficientem communiter et equaliter possidebunt, hoc expresse acto, quod super possessionibus, quas idem magister Gabriel empticio, et serviciorum suorum meritis comparavit, cessit omni liti et accioni prefatus Raphael protestans vivavoce non habere plures possessiones ponere in divisionem, preter illas que superius sunt expresse, ceterum sepedicti magister Gabriel, et Raphael fuerunt concorditer protestati, quod super divisione libertinorum servorum et ancillarum servarent divisionem que ab antiquo extitit inter ipsos promittentes ipsam divisionem inviolabiliter observare, Insuper. eedem partes obligarunt se coram nobis, quod si qua ipsarum ab hac ordinacione seu divisione resiliret pro convicta penitus haberetur. Datum in Zoloch. feria secunda proxima post festum sanctorum Petri et Pauli apostolorum, anno domini M^{mo} CC^{mo} LX° primo.

Doc. Nr. 104

1268 Decembrie 20, Rodna.

¶ Nos iudices et iurati de Rodna, ad universorum notitiam harum serie cupimus pervenire, presentium per tenorem. Quod comes Rotho cum bona voluntate omnium suorum amicorum et heredum fratris sui comitis Henchmanni, scilicet filie sue Margarete vendidit has ¹⁾ possessiones comiti Henrico filio Brendlini et suis heredibus heredumve successoribus pro centum et quinquaginta V marcis fulminati argenti cum pondere de Rodna, pro necessitate et solutione, quam comes Rotho domino regi pro officio solvere tenebatur. Nomina vero ipsarum possessionum hec sunt, primo turris lapidea et domus lignea apud turrim et curiam circummunitam cum fundo, sicut quondam comes Henchmannus possedit, item molendinum ultra aquam Zhomos, cum omni utilitate, sicut fuit comitis Henchmanni, item casam integrāliter et duas curias et omnes agros sub castro, quos ad comitem Henchmannum novimus pertinere, item medias partes argenti fodinarum undique locorum quas ad comitem Rothonem novimus pertinere. Has vero possessiones prenominatas comes Rotho et omnes sui consanguinei et heredes comitis Henchmanni et filia sua Margareta coram nobis et viris religiosis fratribus minoribus et domino cruciato ²⁾ fratre Detrico libere et hereditarie comiti Henrico filio Brendlino et suis heredibus heredumve successoribus resignaverunt iure perpetuo possidere, hoc autem adiecto quod comes Hench nec sui heredes super reliquas possessiones et heredes co-

¹⁾ in text: haas. ²⁾ crucito.

mitis Henchmanni nullam querimoniam possint nec debeant promovere, quia sicut dicitur quod idem comes Henchmannus pecuniam Hench comitis filii Brendlini recepisset. Hec omnia inter ipsos utraque parte sunt abnegata et perpetualiter sedata, que nunquam seriatim debent revocari. Nos igitur quia iudices et iurati autoritate regia sumus constituti, ut quid ore coram nobis loquatur vero et iusto testimonio non infringatur nec infringi possit, super ipsam conventionem et emptionem inter comitem Henricum filium Brendlini et Rothonem ortas et eorum heredes contulimus literas nostras in testimonium sub munimine sigilli comunitatis civium roboratas. Datum in Rodna in vigilia Thome apostoli, anno ab incarnatione domini millesimo ducentesimo sexagesimo octavo.

Doc. Nr. 146

1272.

Tertii siquidem privilegii tenor prescripti illustris principis domini Stephani dei gratia regis Hungariae in anno domini millesimo ducentesimo septuagesimo secundo, regni autem sui anno tertio per manus magistri Benedicti prepositi Orodiensis, aule sue vicecancellarii dilecti et fidelis sui nos sua serie enuclebat, quod prefatus dominus serenissimus rex attendens fidelitates et servitiorum merita Sampsonis, filii Pauli de Gyogh fidelis sui, que sibi in multis articulis et diversis fortune casibus exhibuisset fideliter et devote, nolens pro se parcere rebus et personis, ipseque dominus Stephanus rex in recompensationem eiusdem Sampsonis, volens grata vicissitudine occurrere, quamquam pro modico reputetur, quod adhuc exgisset, respectu eorum, que facere intendisset, eidem Sampsoni quandam terram castri sui Albensis Transilvani Zwkmänd vocatam <a iurisdictione> dicti castri receptam penitus et exemptam, terram Beche hominis sine herede decedentis, tunc vacuam et habitatoribus destitutam eidem Sampsoni et suis heredibus, heredumque successoribus contulisset, dedisset atque tradidisset cum omnibus utilitatibus et pertinentiis <suis sub hiis>dem metis et terminis, prout eedem terre per priores possessores suos limitate fuissent et possesse, iure perpetuo et irrevocabiliter possidendas.

Doc. Nr. 152

1271 Martie 11.

Ex tenore vero sexte littere privilegialis videlicet condam domini Stephani regis Hungarie etc. pie memorie in anno domini millesimo <ducentesimo> septuagesimo secundo, quinto Idus Marci, regni autem sui anno secundo, per <manus> magistri Benedicti prepositi ecclesie Orodiensis, aule sue vicecancellarii dilecti et

fidelis sui edite edocebamur, quod prefatus dominus Stephanus rex considerans fidelitates et meritoria obsequia ac obsequiosa merita fidelis sui Petri filii comitis Petri Siculi Quae sibi tempore oportuno in diversis expeditionibus suis et precipue in exercitu confini suo, quem extra regnum habuisset Bulgarorum, in quo idem viriliter dimicando fuisset captivatus, studuisset exhibere, quandam terram Aruszegh vocatam, sitam iuxta fluvium Kykeliv cum omnibus utilitatibus et pertinentiis suis contulisset et dedisset prefato Petro et per eum suis heredibus, heredumque successoribus ex regia munificentia perpetuo et irrevocabiliter possidendam.

Doc. Nr. 169

1274, <Alba-Iulia>.

Tenor autem septime littere privilegialis honorabilis capituli ecclesie sancti Mychaelis archangeli Transsilvane in anno domini millesimo ducesimo septuagesimo quarto per manus Andree custodis nos sua serie affirmabat, quedam ¹⁾ distinctiones metarum in eisdem continendo, quod Lewe ²⁾ in presentiam dicti capituli una cum Matheo genero suo, personaliter accedendo, terram suam nomine Hari, quam a Jacobi ³⁾, Georgio, Lewstasio ⁴⁾ et Benedicto pro concambio hereditarie terre sue nomine Astragh receperat, eidem Matheo, genero suo ac eius heredibus, heredumque suorum successoribus pro quadam terra hereditaria ipsius Mathei, quam in Gyogh possedisset, quam etiam dedisset adversariis predicti Lew sub articulis et clausis in eisdem statuisset perpetuo possidendam.

Doc. Nr. 189

1275 Septembrie 14, Buda.

Nos Ladislaus dei gratia rex Hungarie significamus universis, quibus expedit per presentes, quod Dominicus filius Blasii quamdam terram Zyluas vocatam, terre sue Zylkerek vocate contiguam, nomine terre Chepani Zege et Primus ⁵⁾ sine herede decedentium a nobis sibi dari postulavit; verum quia nobis de ipsius terre qualitate et quantitate veritas non constabat, fidelibus nostris capitulo ecclesie sancti Mychaelis Transsilvane nostris dedissemus literis in mandatis, ut unum ex se mitterent virum idoneum pro testimonio, coram quo Johannes filius Bonch, homo noster, ipsam terram Zyluas sine prejudicio juris alieni statueret

¹⁾ Correct.: *quasdam*. ²⁾ Probabil o prescurtare a numelui *Leustachius*. ³⁾ Correct.: *Jacobo*. ⁴⁾ Probabil. *Lewstachio*. ⁵⁾ Lectură nesigură.

Dominico supradicto. Quod videlicet capitulum nobis rescripserunt, quod idem homo noster dictam terram Zyluas, coram ipsorum testimonio statuisset eidem Dominico, nullo contradictore existente. Nos itaque consideratis meritoriis obsequiis et obsequiorum meritis eiusdem Dominici, que nobis exhibuit indefesse, ipsam terram Zyluas, quibus metis ipsa terra per priores possessores suis limitata fuerat et possessa, eidem Dominico et per eum suis heredibus dedimus et donavimus jure perpetuo possidendam. Datum Bude in festo sancte Crucis, anno domini millesimo ducentesimo septuagesimo quinto.

Doc. Nr. 191

1276.

Ladizlaus dei gratia Hungarie, Dalmatie, Croatie, Rame, Servie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie Bulgarieque rex omnibus Christi fidelibus presens scriptum inspecturis salutem in omnium salvatore. Ad universorum notitiam tenore presentium volumus pervenire, quod Dominicus filius Blasii ad nostra, accedens presentiam, exhibuit nobis patentes literas nostras sub priori sigillo nostro confectas, petens cum instantia, quod easdem ratas habere et nostro privilegio dignaremur de benignitate regia confirmare. Quarum tenor talis est:

<Urmează actul aceluiași rege, din 14 Septembrie 1275, Buda>

Nos igitur, quia idem Dominicus se in corporali possessione dicte terre asseruit prefatas literas nostras de verbo ad verbum inseri faciendo auctoritate presentium duximus confirmandas duplicis sigilli nostri munimine innovantes. Datum per manus discreti viri magistri Benedicti¹⁾ aule nostre vicecancellarii, dilecti et fidelis nostri, anno domini millesimo ducentesimo LXXmo sexto, regni autem nostri anno quarto²⁾.

Doc. Nr. 200

1277, <Oradea>.

Capitulum ecclesie Waradiensis omnibus presentes litteras inspecturis salutem in domino sempiternam. Noverint universi quod comes Gothardus ad nostram personaliter accedens praesentiam nos instanter postulavit ut unum ex nobis mitteremus coram quo ipse, uxor sua, gener suus magister Abraam filius Ponyt necnon filia sua scilicet uxor dicti magistri Abraam suum conderent testamentum.

Nos igitur pie petitioni eiusdem comitis Gothardi condescendentes, nostrum testimonium probatissime fidei videlicet Vydam sacerdotem de Zoloch cum

¹⁾ In transumpt greșit: *Bartholomei*. ²⁾ In transumpt greșit; *decimo*.

eodem transmisimus ad praemissa exsequenda. Qui demum ad nos rediens ordinem seu dispositionem testamenti praedictorum in bona validudine constitutorum hoc ordine vivaci relatione nobis declaravit. Quod praedictus comes Gothardus quendam servum suum nomine Muzgud reliquit seu legavit. filie sue supradicte, sed uxorem eiusdem Muzgud . . . ¹⁾ vocatam et filium eiusdem Nycolaum auree donavit libertati. Item servum suum Pentek nomine cum quibusdam filiis suis praedictae filie sue reliquit, sed duos filios eiusdem, videlicet Egydium et Cheke perpetuo manumisit. Item servum suum Marcum et Mauricium fratrem eiusdem reliquit filie sue praefatae. Item Esied filie sue reliquit, sed Petrum filium eiusdem libertati donavit. Item Kuciam ancillam suam donavit libertati, sed filiam eiusdem Violam nomine reliquit filie sue. Item Agatham filiam dicte Viole donavit libertati. Item Helenam filiam Kucik legavit filie sue, sed filiam eiusdem Kucik Margaretam nomine donavit libertati. Item ancillam suam Zustruche vocatam et Nicolaum filium eiusdem donavit libertati. Item Mychaelem, Cosman. Iaco etiam Poos donavit libertati. Item Myko donavit libertati. Item domina uxor comitis Gothardi villam suam Rof vocatam legavit et reliquit filie sue praefatae. Ita tamen quod si filia sua sine herede decederet, extunc praedicta villa dominabus de Insula beatae virginis devolvi debeat pleno iure. Item Scegenem ancillam suam cum Romano filio suo et filia sua Scebbed vocata, ac eorum heredes donavit libertati. Item Osannam cum heredibus suis donavit libertati. Item Censaro cum heredibus suis donavit libertati. Item Mortunus donavit libertati sed Benedictum filium eiusdem reliquit filie sue sepedicte, sed duos filios eiusdem Markus et Mark donavit libertati. Item ancillas suas Rusinc et Angles reliquit filie sue. Ita tamen quod si ipsa filia sua sine herede decederet omnes servi et ancille supradicti tam per ipsum comitem Gothardum quam per praefatam uxorem suam relictis seu legatis aurea gaudebunt libertate. Item praefatus comes Gothardus et filia sua dotem et res parafarnales eidem magistro Abraam ex integro relaxarunt. Ita quod post mortem eorum ipsum magistrum Abraam ratione praemissa nullus unquam possit molestare. Item omnes servi et ancille cum praefata domina ad magistrum Abraam adducti seu allati, si eadem domina sine herede moriatur, aurea per omnia gaudebunt libertate. Hoc etiam expresso, quod si magister Abraam mortuus fuerit <tunc et ipsa domina uxor sua supervivat> tunc super cognatos eiusdem Abraam dotes et res parafarnales requiri possunt. Item idem magister Abraam si ante uxorem suam mortuus fuerit, pro dote et rebus parafarnalibus possessiones suas scilicet Chohol, Scelte et Arutlonhyda cum tributo et Kenem cum pertinentiis suis ordinavit, legavit, et reliquit uxori sue praenotatae. Item si idem magister Abraam ante matrem suam decederet, villa sua Chahal vocata et tributum de Kachurahyda pro dote et rebus parafarnalibus eidem matri sue devol-

¹⁾ Loc alb in orig.

ventur. Item idem magister Abraam ancillam suam Sucam nomine cum heredibus suis. Item servum suum Markum cum uxore et pueris suis reliquit matri suae. Praeterea si idem magister Abraam ante matrem suam et uxorem moriatur ex tunc praefate domine de praediis et de servis et ancillis supradictis sibi relictis et legatis liberam et absolutam habebunt quocumque modo voluerint disponendi et ordinandi facultatem. In cuius rei memoriam et perpetuam firmitatem praesentes concessimus litteras sigilli nostri munimine roboratas. Anno domini MCC septuagesimo septimo, Batur praeposito, Iwan cantore, Benedicto custode existentibus.

Doc. Nr. 252

1280.

Tertii siquidem tenor originalis privilegii, anno domini millesimo ducentesimo octuagesimo, dies autem emanationis dictarum litterarum cum nominibus dominorum de capitulo nunc in privilegiis ipsius conscribi consuetis more antiquorum, uti conspeximus, carere adinveniebatur, confecta enucleabat sub hac forma. Quod Matheus filius Eth quondam de superiori Gyogh ex una parte et Nicolaus ac Georgius filius Mathee ex altera, idem Matheus medietatem terre sue hereditarie Hari vocate, in comitatu Vywar existentis, de consensu commetaneorum suorum, certis metis antiquis metate confessus extitisset vendidisse pro septem marcis argenti Nicolao et Georgio supradictis iure perpetuo et irrevocabiliter cum eorum heredibus pacifice possidendam, quas septem marcas similiter confessus fuisset idem Matheus a predictis nobilibus plenarie recepisse.

Doc. Nr. 253

< 1280 > Februarie 11.

Quarte siquidem series, videlicet excellenstissimi principis domini Ladislai dei gratia regis Hungarie etc. felicitis recordationis confirmatoria in anno domini millesimo CCLXXXmo tertia Idus Februarii, regni autem sui anno octavo per manus magistri Achonis aule sue vice cancellarii, viri discreti et fidelis sui emanata. Tenor vero originalis ...¹⁾ feria quarta proxima post octavas Passche edite nos informabat, quod prenominatus Stephanus iunior rex Hungarie, dux Transsilvanie et dominus Comanorum terram Job clerici sine linea consanguineitatis decedentis Kend vocatam, sitam iuxta Morusium, iacentem circa terram comitis Andree Tynod dictam, dedisset, contulisset, atque tradidisset sub suis certis metis et antiquis eidem comiti Andree cum

¹⁾ loc rupt in text.

omnibus utilitatibus suis et pertinentiis sibi et suis heredibus perpetuo posside-
ndam. Ipse itaque dominus Ladislaus rex iustis petitionibus. Nicolai et Andree
filiorum comitis Andree de Gyogh favorabiliter inclinatus, considerans servitia
et fidelitates ipsius comitis Andree, <que ipse> carissimo patri suo et sibi inpen-
disset, que ¹⁾ etiam propter fidelitatem sibi debitam se<rvitia> gentis Saxonice
extitisset interemptus, attendens insuper obsequia gratiosa Nicolai et Andree
prescriptorum, quibus coram sue mai<estatis> oculis meruissent multipliciter com-
mendari, easdem litteras patris <ui . . . carissimi> de verbo ad verbum presenti-
bus insertas, non cancellatas, non abrassas, nec in aliqua sui parte viciatas
presentium auctoritate confirmasset duplicis sigilli sui munimine roborandas.

Doc. Nr. 363

1290 Mai 21, Cheenk.

Nos Ladislaus dei gratia rex Hungarie memorie commendantes significamus
quibus expedit universis presentium per tenorem, quod cum hospitem nostrorum de
Deeswaar libertas ab antiquo instituta et ordinata.²⁾ id requirat, ut sales, quos iidem
tempore hiemali pro rebus ipsorum minutis comparaverint, ab omni iurisdictione
et potestate vaivode Transsilvani et comitis de Zonuk aut officialium comitum³⁾
camere nostre pro tempore constitutorum liberi sint et exempti, ipsos in libertate
eorum ab antiquo instituta et ordinata dignemur conservare. Nos itaque peti-
tionem dictorum hospitem nostrorum fore iustam et legitimam esse attendentes
et libertatem primitus eisdem concessam et ordinatam immutabiliter observare
statuimus et ordinavimus, ut sales quos dicti hospites nostri tempore hiemali
cum rebus ipsorum minutis comparaverint ab omni iurisdictione et potestate
vaivode Transsilvani et comitis de Zonuk aut officialium comitum camere pro
tempore constitutorum usque octavas sancti Georgii martyris vendendi et des-
cendendi cum eisdem in omnibus liberam habeant facultatem nec aliquis vaivoda
aut officialis comitum camere eosdem ratione huiusmodi salium presumat mole-
tare. Datum in Cheenk, in festo Pentecosten, anno domini M CC nonagesimo.

Doc. Nr. 391

1291 Ianuarie 16, <Oradea>.

Nos capitulum ecclesie Waradyensis memorie commendamus, quod magister
Martinus custos ecclesie nostre, socius et concanonicus noster, coram nobis perso-
naliter comparendo dixit, quod Ivanca, Andreas et Suta filii Damiani iobagiones
sui de Zelus contra Zoloch villicum de eadem egissent in figura iudicii, in hunc

¹⁾ Correct: *qui*. ²⁾ In text: *ordina* ³⁾ In text: *comitalum*

modum coram ipso proponendo, ipse Zoloch quoddam molendinum per ipsum Damianum patrem ipsorum eis relictum in medio ipsius ville Zeuleus super fluvio Heuyuo situm detineret indebite occupatum. E conuerso vero Zoloch respondisset, quod idem molendinum eo tempore quo rex Ladizlaus in villa Zeleus residenciam fecit, per Nevgaros penitus fuisset combustum, et dictus Suta et Othmar frater suus locum ipsius molendini, quem ad reparandum eiusdem proprie non sufficiebant facultates¹⁾ cum ipso Zoloch inmediate participassent²⁾, tali condicione interiecta, quod ipse lapides molares et ferrum pro ipso molendino comparasset, idem vero Suta et Othmar edificia lignaminum restaurasset. Ad quod eciam opus ipse Zoloch unciam expendisset. Postmodum autem prenotati Suta et Othmar porcionem eorum de molendino predicto, videlicet medietatem nimio pondere pauper<tatis>¹⁾ pro marca et fertone sibi inrevocabiliter coram populis de eadem et coram aliis vendidissent. Et cum idem Zoloch iuxta formam iudicii pro ipso³⁾ inter partes prolati se sescto super assercione sua prehabita <contra> eosdem Andream, Ivancam et Sutam iurare debuisset, die et loco ipsius iuramenti median-tibus probis viris taliter inter ipsos extitisset ordinatum, prefatus Zoloch. pro redimendo iuramento conpurgatorum suorum ipsis Andree, Ivance et Suta unum fertonem persolvisset, et sepedicti Ivanca, Andreas et Suta renunciassent omni liti et accioni, quas racione memorati molendini sibi vindicare pot<uerint>¹⁾, idem molendium pretacto Zoloch pacifice et quiete ac irrevocabiliter relinquendo. Datum quarto die octavarum Epiphanie domini, anno eiusdem M CC nonagesimo primo.

Doc. Nr. 397

1291 Februarie 22.

Andreas dei gratia Hungarie, Dalmacie, Crouuacie, Rame, Servie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie Bulgarieque rex omnibus Christi fidelibus, presentes literas inspecturis salutem in omnium salvatore. Ad universorum tam presentium quam futurorum notitiam harum serie volumus pervenire, quod cum anno domini millesimo <CC. nonagesimo voluntat> e et consensu venerabilium patrum archiepiscoporum, episcoporum, baronum, procerum et omnium nobilium regni nostri apud Albam in loco nostro cathedrali annuente domino fuisset coronati, et in regni gubernaculum successissemus iure et ordine geniture, habita congregatione generali, in veteri <Buda, iura>¹⁾ nobilium regni nostri, a sanctis progenitoribus nostris date et concessa, que in articulis exprimuntur infra scriptis, involabilliter firma fide promisimus observare. Primum videlicet quod omnia iura ecclesiarum in possessionibus foris tributis et aliis, que ecclesiis a sanctis vel aliis regibus

1) Lacună în textul latin publicat 2) In text greșit: *participanssent* 3) In text greșit: *ipsum*

progenitoribus nostris sive aliis incolis regni nostri data sunt et concessa, conservamus e omnia integraliter restituemus ab ecclesiis occupata. Item nullum comitatum regni nostri ecclesiis vel earum prelatibus, baronibus vel nobilibus alicui, vel aliquibus, in perpetuum conferemus, imitantes in hoc sanctorum progenitorum regum illustrium Hungarie vestigia pro modulo et pro posse. Promittimus etiam quod dignitates seu comitatus regni nostri seu castra advenis vel hospitibus aut paganis vel ignobilibus et his, qui in regno nostro nocumenta frequenter intulerunt, nullatenus conferemus, nec consiliis nostris interesse permittemus, nec etiam barones suas dignitates in certa quantitate pecunie locare permittemus, nec vices suas sive iudicatus in parochia conferri ignobilibus patiemur. Item nullus sine testimonio capitulorum vel conventuum ad presentiam curialium comitum vel vicecomitum citari possit, nec comes iudicium recipere aut iudicare presumat absque quatuor nobilibus nominatis. Item donationes que per dominos Belam et Stephanum inclitos reges Hungarie felicium recordationum facte sunt, nullatenus revocamus, cum iidem mediante iustitia felici successu et prospero regnum Hungarie gubernaverint et salubri semper consilio fuerint usi. Nec hoc pretermittimus, quod quia dominus rex Ladizlaus frater noster in etate tenera fuerat constitutus, et regnum Hungarie Tartari frequenter invaserunt, et quorundam nobilium regni nostri patres et fratres in defensione regni sunt interempti, donationes pro eorum servitiis meritoriis per eundem regem Ladizlaum iuste et legitime factas, iuxta consilium archiepiscoporum, episcoporum, et consiliariorum nostrorum per regnum deputatorum conservari faciemus. Collationes vero indebitas et iniustas tempore ipsius Ladizlai regis factas revocabimus consilio eorundem, hoc tamen expresso, quod collationes ab ipso rege Ladizlao factas usque festum sancti regis Stephani nunc venturum apud eosdem, quibus sunt collate, faciemus conservari. Exceptis iuribus regalibus, videlicet castris, prediis, civitatibus, hospitibus et udvornicis, que nobis omnes et singuli, si qui habent vel tenuerunt, reddere et restituere promiserunt et assumpserunt. Item palatinum, magistrum travernicorum nostrorum, vicecancellarium ¹⁾, iudicem curie ex consilio nobilium regni nostri, ex antiqua consuetudine regni nostri faciemus. Salvo tamen iure Albensis ecclesie et privilegio, quod Albensis ecclesia nostra in ipsa vicecancellaria ²⁾ habet et habere dignoscitur ab antiquo. Item si aliqua potentia extrinseca ad invadendum regnum nostrum venerit, aut aliqua pars vel provincia regni ab obedientia regia vel potentia et regni se abstraxerit, aut alienare aliquo modo voluerit, nobiles regni nostri et Saxones Transilvani predia tenentes et more nobilium se gerentes nobis astare et adiuvare nos tenebuntur. Sed si ad occupandum regnum extrinsecum procedere vellemus, non nisi pecunia a

¹⁾ In text: *vicecancellarium* ²⁾ In text: *vicecancellaria*

maiestate nostra erogata, procedere teneantur, hec etiam expresso quod nobiles regni nostri et predicti Saxones regni Transilvanie cum nullo baronum nostrorum, coacti vel invitati, super factis et negotiis regni nostri intrinsicis, vel extrinsicis, absque nobis sine pecunia ire teneantur. Item nullam collectam vel acones aut descensus super ipsos nobiles et Saxones prenotatos ac populos eorundem recipi faciemus, nec etiam occasione lucri camere nostre vel aliqua alia ratione exigi volumus ab eisdem. Et si monetam nostram in regno nostro currere facere voluerimus, de qualibet provincia quatuor boni homines, cum comite parochiali, ipsam monetam nostram currere faciant et cambiri. Nulla ¹⁾ ipsius monete nostre in regno nostro fieri permittemus. Item si palatinus in regno nostro ad faciendum iudicium processerit, in qualibet provincia quatuor iudices deputati cum comite parochiali ire et iudicare debeant. Et ius, quod comitem parochialem in iudiciis contingit, ipsi comiti debeat plene volumus et persolvi. Si vero palatinus sinistre procedere intenderet, iidem quatuor homines cum comite ipsorum prohibere et nobis intimare tenentur. Item statuimus, quod populos archiepiscoporum et ecclesiarum privilegiatarum in causis temporalibus nullus iudicum preter personam nostram possit iudicare, et quod nullus iudicum archiepiscoporum foris seu villis predictorum archiepiscoporum nobiles regni nostri et populos eorundem possit iudicare. Hopites etiam liberarum villarum regis scilicet et regine nobiles regni nostri non possint iudicare. Item impignorationes super transeuntes incolarum regni nostri penitus nolumus et fecimus aboleri. Item omnia tributa tempore Ladizlai regis facta omnino extirpentur. Volumus etiam, quod in locis antiquorum tributorum populi nobilium et ecclesiarum tributa non persolvant, sed tantummodo mercatores de aliis regnis ad alia regna transeuntes. Preterea turre sive castra super ecclesiis edificata aut locis aliis pro nocumento constructa penitus evelantur. Item possessiones, fora et castra quorumcumque per violentos detentores indebite occupata restituantur et reddantur. Item decimas frugum secundum decreta sanctorum regum solvere teneantur, ita videlicet, quod quilibet nobilis sive Saxo de numero nobilium de quolibet aratro unum fertonem pro decimis solvat, populi autem ipsorum nobilium et Saxonum de singulis capetiis solvant unum pondus, et decimator non per se, sed cum homine parochialis comitis dicere debeat. Usque festum sancti Martini super iuramento populorum nobilium ipse decime persolvantur, post ipsum autem festum credatur decimatorum iuramento. Item decime vini in auctumno in specie recipiantur cum musto. Si vero tempus novi vini sive musti in exigendo distulerint, estimatio ²⁾ sive pretium solvatur pro musto ³⁾. Item privilegium, quod cum bulla aurea consignatum fuerit, a cancellario decem marcis argenti redimi debeat aut marca auri. Si vero sub pendentis sigillo cereo fuerit, a vicecancellario marca argenti et a no-

¹⁾ Lacună în textul latin publicat ²⁾ In text: *ex* in loc de *es* ³⁾ In text: *musti*.

tario fertone redimatur. Item ...¹⁾ es aut ...¹⁾ duo pond<era>...¹⁾ et decla ...¹⁾ unum pondus ...¹⁾ videlicet ...¹⁾ iudicabimus ordine iudiciario causas litigantium cognoscentes. Item in quolibet anno semel omnes barones et nobiles regni nostri Albam ad congregationem debeant convenire ...¹⁾ de statu regni et inquirentes de factis baronum, qualiter quilibet ipsorum in suis comitatibus processerint et conservaverint iura regni. Et secundum sua merita premia et demerita vel commissa supplicia ipso die secundum iudicium nostrum et consiliorum nostrorum recepturi. Item concessimus quod, si quis nobilium sive Saxonum predictorum sine herede decesserit, possessiones sic decedentis hereditarie, emptitie et etiam acquisite nullatenus debeant confiscari. Sed idem decedens propinquus suis aut alicui propinquorum seu uxori vel etiam ecclesiis pro remedio anime sue legare in morte et confere in vita, cuicumque voluerit, liberam habeat facultatem. Item si qui nobiles aut alii nocumenta intulerint, si ex clementia regia personis eorum parcere oporteat, vel debeamus, querelantibus tamen iustitiam omnimodam faciemus. Item si quis malefactorum coram aliquo iudice convictus aufugerit, nullatenus ipsum recipiemus nec etiam defensamus, et similiter per barones nolumus nec patiemur defensari. Preterea si aliqui ex ipsis regnicolis nostris vi vel metu possessiones suas vendiderunt, aut non vendentes instrumenta venditionis contra se prepotentibus confici coacti fuerunt²⁾, si huiusmodi violentia sive metus legitime et rationabiliter constiterit, instrumenta taliter confecta sint viribus vacuata et penitus red<enda>¹⁾. Item in possessiones nobilium seu Saxonum predictorum non possit introire extraneus ratione dotis, aut ratione quarte filiabus debite, sed heredes decedentium vel proximiores de generatione sua redimant eas secundum estimationem iustam regni nostri consuetam. Item comes parochialis ...¹⁾ regni nostri ad predictos Saxones Transilvanos, non nisi in tribus articulis, videlicet furto vel latrocinio, facto decimarum ac monetarum debeat iudicare. Item si aliquis ipsorum per comitem parochialem se senserit aggravatum, ipsam causam revocet et reducat nostri iudicii ad ...¹⁾ cum centum hominibus, infra vel supra iuraverint, non nisi quadraginta denarios purgationis solvere teneantur. Item si quis nobilium vel Saxonum prefatorum possessiones suas pro suis excessibus et maleficiis amittere debeat vel contingat, cognati ipsius ac propinqui possessionem ipsam redimendi habeant facultatem, ne in possessionibus propriis et avitis extraneum doleant possessorem. Item volumus quod vaivoda Transilvanus nobiles sive Saxones memoratos partis Transilvanie et banus totius Slavonie nobiles partis Drawane nullatenus descendere possint nec ipsos in aliquo indebite aggravare. Ut igitur hec nostra ordinatio immo potius a predecessoribus nostris regibus illustribus Hungarie primitus observata robur obtineat perpetue firmitatis, pre-

¹⁾ Lacună în textul latin publicat.) Indreptat din: *fecerunt*.

sententes concessimus literas duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus discreti viri magistri Theodori Albensis ecclesie nostre prepositi, aule nostre vicecancellarii dilecti et fidelis nostri, anno domini M. CC. nonagesimo primo, octavo Kalendas Marcii, regni autem nostri primo anno.

Doc. Nr. 403

1291 Martie 11, Alba-Iulia.

Nos Andreas dei gratia rex Hungarie memorie commendantes significamus quibus expedit universis, quod cum nos universis nobilibus, Saxonibus, Syculis et Olachis in partibus Transilvanis apud Albam Jule pro reformatione status eorundem congregationem cum eisdem fecissemus de consilio omnium prelatorum et baronum regni nostri eo tempore nobis assistentium, magister Ugrinus dilectus et fidelis noster quasdam possessiones suas Fogros et Zumbothel vocatas iuxta fluvium Olth existentes asserens a se indebite alienatas, surgendo in ipsa congregatione nostra, sibi per nos reddi et restitui postulasset et super hoc instrumenta ac privilegia sua exhibuisset, tandem nos de facto dictarum possessionum magis certificari volentes, utrum ipsius magistri Ugrini fuerint, nec ne, ab eisdem nobilibus, Saxonibus, Syculis et Olachis diligenter inquiri fecimus, si dicte possessiones ad ipsum magistrum Ugrinum dignoscantur iuste et legitime pertinere. Qui quidem universi et singuli predictas possessiones Fogros et Zumbothel vocatas ipsius magistri Ugrini et suorum antecessorum esse et fuisse retulerunt. Nos igitur quia ipsas possessiones ad ipsum magistrum Ugrinum iuste et legitime vidimus et scivimus pertinere, cum omnibus utilitatibus earum et pertinentiis reddidimus et restituimus ipsi magistro Ugrino et per eum suis heredibus heredumque suorum successoribus iure perpetuo et irrevocabiliter possidendas eo modo et ea plenitudine, quemadmodum per ipsius antecessores dicte possessiones habite extiterunt et possesse. Datum apud Albam Jule, in dominica Invocavit, anno domini MCC nonagesimo primo.

Doc. Nr. 407

1291 Mai 31, <Alba-Iulia>.

Nos capitulum ecclesie beati Micaelis archangeli Transilvane damus pro memoria, quod venerabili patre domino Petro episcopo prelato nostro a parte una, Syfrido de Crakow, Jacobo Albensi, Herbordo de Wrbow et Henc de KelnuK carpentariis presentialiter constituis ex altera, iidem carpentarii cum ipso venerabili patre super totali ligneo opere seu tegumento cathedralis ecclesie beati Mica-

elis archangheli fecerunt pactum tale coram nobis, quod scilicet propter ¹⁾ tectum, quod debet elevari supra altare beate virginis et vultam existentem in ala vultae ipsius altaris beate virginis contigua. Item propter tectum altaris beati Johannis baptiste et etiam sacristie seu camere. Item propter tectum, quod esse debet supra altare beati Petri apostoli necnon propter tectum, quod debet fieri supra alam ipsius ecclesie beati Michaelis ab aquilone adiacentem, vultas omnes superiores et receptacula omnia incipientes ab oriente usque finalem vultam ab occidente supra magnum ostium elevatam ac a summitate ipsius vultae deorsum, sicut prius fuerat, usque ostium memoratum. Item incipientes de cornu a meridie supra magnam fenestram elevato, usque aliud cornu ecclesie ab aquilone elevatum, vultas ex utraque parte turris medie, erecte super vultam existentes ac etiam ipsam turrim reparabunt et tegent sicut prius fuerat pro nonaginta marcis in denariis et argento tunc currentibus vel in aliis rebus quibuscumque condigne dumtaxat estimatis ²⁾ et viginti quatuor ulnis de panno Dorni per ipsum dominum episcopum eisdem carpentariis secundum modum subscriptum dandis et solvendis. Duodecim scilicet marcas solvet eis, cum iidem carpentarii silvam intrabunt imprimis pro trabibus et tignis excidendis. Quibus ad ecclesiam transportatis, cum in silvam redibunt pro secandis asseribus dabit eis duodecim marcas iterato, post hec similiter duodecim marcas dabit cum elevatum et perfectum fuerit opus tecti, quod esse debet super magnum altare usque dictam mediam turrim sitam supra vultam. Item cum ipsam turrim modo debito reparabunt et cooperient, eis similiter duodecim marce persolventur. Item dum vultam ab ipsa turri usque cornu dextrum existentem tegent, duodecim marcas accipient. Item cum vultam existentem inter eandem turrim et cornu sinistrum cooperient, modo simili duodecim marcas habebunt. Item accipient duodecim marcas postquam cooperient vultam finalem, ab ipsa turri versus partem occidentalem protendentem. Item postremo cum opus supra magnum ostium ab occidente in primo nominatum usque arcem seu summitatem vultae finalis erit reparatum et tabulatum sicut prius fuerat, dabuntur eisdem carpentariis sex marce residue et viginti quatuor ulne de Dorni panno memorato ³⁾, ita tamen quod clavos et ligamina ac alia necessaria dabit dominus episcopus, et quod etiam lignamina omnia quovis modo nominata et necessaria de silva ferre ad ecclesiam tenebitur dominus episcopus, sed cesa et secta ac preparata usque consummationem totalis operis erunt per ipsos carpentarios et labores ac expensas eorundem. Item notandum quod totum predictum opus ecclesie beati Michaelis archangeli, ut absque omni intervallo et mediatione alicuius operis per predictos carpentarios iuxta pactum premissum procuretur et citius quam esse poterit perficiatur, pro Syfrido et Jacobo ante dictis magister Arnol-

¹⁾ La Zimmermann-Werner, greşit: *praeter*. Forma corectă la Teutsch-Firnhaber, I, p. 170.
²⁾ In text: *estimalis*. ³⁾ In text: *panni memorati*.

duſ concanonicus noſter, pro Herbordo predicto comes Daniel de Wrbou et pro Henſ memorato comes Daniel filius Chel fideiuſſores exſtiterunt, pacto huiusmodi interveniente inter ipſos, quod, ſi quem carpentariorum lecto egritudinis vel morte contingeret prepediri, equalem ſibi carpentarium ſuus fideiuſſor invenire debet et ſtatuerre ad ipſum opus, donec per modum debitum in toto perficiatur. Datum in feſto aſcenſionis domini, anno eiuſdem M.CC. nonageſimo primo.

Doc. Nr. 413

1291 <înainte de Iulie 10>.

Andreas dei gratia Hungarie, Dalmatie, Croatie, Rame, Servie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie Bulgarieque rex omnibus Chriſti fidelibus preſentem paginam inſpecturis ſalutem in omnium ſalvatore. Regiam decet maietatem numerum hoſpitem ſibi famulantium ampliare et pauperibus¹⁾ et inopie²⁾ ſubvenire, ut iidem a neceſſitatibus ipſorum alleviati naturali domino ferventius et expeditius valeant deſervire. Proinde ad univerſorum notitiam tenore preſentium volumus pervenire, quod hoſpitibus noſtris de Thorda Akna, qui omnia inſtrumenta ipſorum ſuper ſtatu libertatis eorum confecta in caſtro Mikud bani tempore Tartarorum per eoſdem Tartaros dixerunt igne eſſe conſumpta et etiam concremata, quod et nobis per multos barones et nobiles regni noſtri conſtitit evidentem, illam et eandem conſeſſimus libertatem, qua hoſpites noſtri de Deesakna, Zek et Kolos gratulantur, ſtatuentes ſpecialiter, ut nullus vovoda noſter pro tempore conſtitutus ac parochialis comes de Thorda vel officiales eorundem in ullo articulo cauſarum poſſint et debeant eoſ iudicare, preter perſonam noſtre maietatis, vel magiſtrum tavernicorum noſtrorum, qui pro tempore fuerit conſtitutus, nec reſidentiam ratione iudicatus nec iudicium inter eoſdem facere vel exercere preſumat ac etiam deſcenſus violentos, ſed per villicum eorundem communiter <electum> debeant iudicari. Conſeſſimus etiam eiſdem ſora feria ſexta ab hora pomeridiana uſque horam veſperſtinam die Sabbati abſque aliquo tributo omnibus ipſum forum cauſa mercandi intrantibus celebrandum. Statuimus etiam, quod hoſpites noſtri ibidem in Thorda domicilia habentes de mercibus eorum nullum tributum ſolvere teneantur. Preterea ſecundum formam ſtatus libertatis aliorum hoſpitem noſtrorum etiam eiſdem de regia benignitate, <concedimus>, ut ante feſtum beati Martini octo diebus proxime precedentibus iidem ſales in ſaliſfodinis noſtris liberam pro ſe exercendi et vendendi habeant facultatem. Inſuper etiam quaſdam terras noſtras Kôlködök, Udvar Mykthelek et ſilvam noſtram Kiraly erdeje vocatam, ultra Thorda haſadekja exiſtentem pro eo, ut numerus eorum augeti poſſit, relinquimus eiſdem

¹⁾ La Fejér ſi Endlicher: *paupertatibus*. ²⁾ La Fejér ſi Endlicher: *ipſorum*.

possidendam, prout antea ab antiquo dignoscebantur possedisse. In cuius rei memoriam, ut status libertatis dictorum hospitem nostrorum per nos innovatus et concessus firmus et inconcussus permaneat, nec processu temporis valeat per quempiam retractari, presentes concessimus literas duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus discreti viri magistri Theodori ecclesie Albensis prepositi, aule nostre vicecancellarii dilecti et fidelis nostri, anno domini millesimo ducentesimo nonagesimo primo, regni autem nostri anno primo.

Doc. Nr. 432

1292 Iunie 24, Sibiu.

Universis presentia inspecturis iudices, iurati ac tota communitas ville Cybiniensis salutem in omnium salvatore. Quoniam ea que aguntur in tempore a memoria ne decident scripturarum solent iudiciis roborari, ad universorum igitur presentium posterorumque notitiam harum pervenire volumus serie literarum, quod nos quandam domum cum suis attinentiis in Cybinio iacentem et ad nos pertinentem iam dudum a nobis pro hospitali et per nos manu seculari correctam viris religiosis utpote deo dilectis fratribus Cruciferis de ordine sancti spiritus concessimus, contulimus et donavimus eo iure quo donum seu collatio dicte domus ad nos dignoscebatur hactenus pertinere ita videlicet, quod dicti fratres vel ipsi subditi in dicta domo hospitalis divinum exerceant officium et missarum celebrent solennia et ipsi pauperibus, debilibus, advenis et claudis de elemosinis sibi a Christi fidelibus largitis seu largiendis pro posse suo subveniant ipsos in suis necessitatibus colligendo. Et ut hec nostra donatio, concessio et collatio robur perpetue obtineat firmitatis, presentes eidem contulimus literas sigillo Cybiniensis provincie sigillatas. Datum et actum in Cybinio, anno domini millesimo ducentesimo nonagesimo secundo, in die beati Johannis baptiste.

Doc. Nr. 445

1293 Octobrie 6, Teiuș.

<Rolandus> vaivoda Transilvanus et comes de Zolnuk memorie comendantes significamus quibus expedit universis presentium per tenorem, quod nos ad instantiam et petitionem hospitem in Deeswar existentium hanc gratiam duximus conferendam benivole et favore et quia habito consilio cognovimus et vidimus ut sit et profectum camere domini regis prout vidimus literis Ladislai dei gratia illustis regis Hungarie necnon Andree dei gratia similiter regis Hungarie, ut quarta feria forum liberum ab omni iurisdictione et iudicio nostrorum officialium exemptum sine tributo possit celebrari, volumus et nostris officialibus tam comitibus pro tempore constitutis <committimus> quod mercatores et omnes venientes libere veniant ad ipsum forum conveniant et

secure recedant nec aliquis eosdem cum suis rebus convenientes vel recedentes de eodem presumat molestare seu aliquo modo perturbare. Datum in villa Thyues, in octavis sancti Michaelis archangeli, anno domini M.CC. nonagesimo tertio.

Doc. Nr. 452

1294 Mai 23.

Nos Rolandus Voyvoda significamus quibus expedit per presentes, quod nos Jacobo fratri domini episcopi Waradiensis, Ladizlao filio Benedicti, Paulo de Char et aliis in castro Fenes commorantibus treugam et pacem ac securitatem omnimodam quindecim dierum, a die quo descenderint de predicto castro, promittimus et concedimus; ita quod homo noster, quem a nobis Capitulum Waradiense pecierit, conducere eos Varadinum, salvis rebus et personis, et de Waradino ad ultra Tyciam, vel ultra Marisium, vel etiam usque in Galou in partes Transilvanas, cum omnibus eorum liberis et populis propriis ac rebus quibuscunque, sanos et incolumes; et nos ipsis recedentibus Waradino etiam ultra terminos prenotatos eandem treugam et pacem infra spatium predictorum quidecim dierum ex parte nostra et nostrorum promittimus firmiter servaturum. Et hoc nomine nostro, et nomine comitis Thome patris nostri, ac omnium fratrum nostrorum, et specialiter nomine relicte magistri Stephani fratris nostri, et omnium ad nos et ad ipsos spectantium, tactis sacrosancto Ewangelio et reliquiis sanctorum plurium coram conventu Sancti Stephani de Promontorio Waradiensi iuravimus firmiter observare. Si autem eosdem magistrum Jacobum, <Ladislaum et Paulum> in veniendo Waradium, in existendo ibi, vel in recedendo, infra terminos supradictos et infra spatium dierum predictorum, per quoscunque ledi contingeret vel offendi in rebus aut personis: extunc capitulum castrum Fenes restituet episcopo memorato, causa et occasione ac mora quibuslibet relegatis. Obligamus insuper, quod eosdem Jacobum, Ladizlaum et Paulum, cum liberis eorum ac familia propria, sociis eorum supradictis, ab omnibus sive Ungarys sive Olacys, sive nostris sive ecclesie sive infra indagines Solumus sive extra constitutis, qui se ab obedientia ecclesie hoc disssensionis tempore retraxissent sive non, sicut pro aliis nostris superius assumpsimus, infra ipsos quindecim dies et terminos prenotatos, fovere tenemur et tueri cum effectu. Datum in dominica proxima ante Ascensionem Domini anno eiusdem M.CC. nonagesimo quarto.

Doc. Nr. 462

1295 Aprilie 6, Alba Iulia.

Nos Petrus miseratione divina episcopus Traussilvanus significamus quibus expedit universis presentium per tenorem, quod populis nostris de villa Sard hanc contulimus libertatem, ut in festo beati Martini omnes communiter singulis

annis tredecim marcas terrestres argenti pro terragio ¹⁾ solvere teneantur. Item quicumque ex ipsis hospitibus nostris in ipsa villa Sard et terra aliqua edificia vel vineas aut alia quecumque opera fecerint, libere possint vendere vel donare in vita vel in morte cuicumque voluerint, aut etiam recedentes et sicut libere veniunt, sic libere recedant quandocumque voluerint iusto terragio villico eorum pro tempore constituto persoluto. Hanc etiam gratiam eis duximus faciendam, ut quicumque ex ipsis sine heredes decederent, omnia bona sua cuicumque voluerit, in morte sua libere possit relinquere legare, seu donare uno bove trienne nobis dato. Ceterum pro descensu nostro semel in anno unum bovem pascualem et unum porcum ac unam tunellam vini de tota villa, de singulis etiam mansionibus unam galinam, unum cublum avene et duos panes dare debent. Item minutas causas inter ipsos exortas villicus ipsorum iudicabit, maiores autem causas, sicut super effusione sanguinis, morte, furto et similibus comes eorum cum villico iudicabit. Quorum quidem iudiciorum due partes cedent comiti, tertia parte villico remanente eorundem. Super vulneribus autem inferendis et illatis, secundum vulneris illati qualitatem et quantitatem, utrum scilicet maior vel minor debeat reputari lesio et per quem scilicet iudicem vel villicum de huiusmodi lesione decernatur, modum et consuetudinem Cybinyensem eisdem volumus facere observari. Ad hec iudulsimus eisdem, ut si iudex ipsorum pro tempore constitutus in exigendis iudiciis seu aliis gravaminibus inferendis se redderet pertinacem et severum, in quo et in quibus libertas ipsorum populorum nostrorum infringi videretur, absque iudicii gravamine seu cuiusvis timore poene non obstante possunt iidem populi nostri iudicem suum, donec super ipso negotio nos consultant, prohibere. In cuius rei testimonio et perpetuam firmitatem presentes concessimus literas sigilli nostri munimine roboratas. Datum Albe, quarto die resurrectionis domini, anno domini M. mo. CC nonagesimo quinto.

Doc. Nr. 510

1299 August 10. Buda.

Nos Andreas dei gratia rex Ungarie, presentium per tenorem significamus quibus expedit universis. Quod cum mediantibus literis nostris, et nuncio, venerabili patri domino Andree dei gratia episcopo Agriensi inhibuissemus, ne licentia a nobis minus legitime obtenta, iure dyocesano in Maramorsio uteretur, antequam coram venerabili patre domino Johane archiepiscopo Colocensi, metropolitano videlicet domini Petri episcopi Transsilvani hoc in iure experiretur, utrum terra Maramorus vocata intra terminos et limites dyocesis Transsilvanie

¹⁾ In text gresit: *Ferradio*.

existat, nec ne. Cumque idem venerabilis pater dominus Transsilvanus, secundum tenorem priorum literarum nostrarum, recepto nuncio, a domino Johanne archiepiscopo predicto ipsum dominum episcopum Agriensem, ad presentiam eiusdem domini archiepiscopi et aliorum prelatorum vocari procurasset, dictus episcopus Agriensis ad vocationem prelatorum venire renuens, absque huiusmodi cause cognitione recessit prout nobis per litteras ipsius archiepiscopi Colocensis constitit evidenter, unde nos convocatis nobilibus partis illius, diligenti inquisitione per venerabilem patrem Emericum episcopum Varadiensem, et dominum Ladislaum prepositum Tytiliensem, aule nostre vicecancellarium, premissa, quia invenimus, terram Maramorus predictam esse et fuisse intra limites et terminos diocesis Transsilvanie pro eo habita deliberatione una cum baronibus et consiliariis nostris, possessionem iuris diocesane, que per licentiam per nos domino episcopo Agriensi datam turbata videbatur, domino episcopo Transilvanie, et per eum episcopatum Transilvano duximus adiudicandam, et sententialiter restituendam, in ea parte, in qua ecclesia Transilvana, per nos lesa, vel offensa videbatur, et in pacificam possessionem predicti iuris per Mathiam sacerdotem, dilectum et fidelem capellanum nostrum, ipsum dominum episcopum Transilvanum fecimus introduci. Datum in castro Budensi, in festo beati Laurentii anno M.CC. nonagesimo nono.

Doc. Nr. 521

1300 Ianuarie 6, <Alba-Iulia>

Nos frater Stephanus ordinis fratrum heremitarum sancti Augustini de domo Albensi Transsilvanie et frater Salamon lector totusque conventus loci eiusdem presentibus quibus expedit significamus universis Quod magister Nycolaus archidiaconus de Zonuk canonicus ecclesie beati Mychaelis archangeli Transilvanie, notarius domini episcopi Transilvani, in die epiphaniarum domini coram nobis, nomine predicti domini sui quamdam legit cartam appellationis, hunc tenorem continentem. Dominus Andreas ecclesie Agriensis episcopus, etsi sacros canones non ignoret, sacrorum tamen canonum scita non advertens ius decimale et iurisdictionem spiritualem in Marmarisio, que est quedam particula dyocesis Transilvanie, ubi eadem iura tam lege dyocesana, quam lege iurisdictionis ad ecclesiam Transilvanam pertinere noscuntur, a domino rege sibi dari et in persona sua ecclesie Agriensi donari de facto postulavit, cum de iure laicis, quamvis religiosi, de rebus ecclesie nulla sit attributa disponendi facultas, quo intellecto dominus Petrus dei gratia episcopus Transsilvanus, curam gregis sibi commissi diligenti portans sollicitudine, facti potentiam formidavit, cum huiusmodi petitorum donatio, ab eo facta, qui donare non potuit, statum ecclesie minime potuisset perturbare. Supplicavit itaque et per modum simplicis querimonie obtinuit, ut

sicut ipsa donatio, si donatio dici mereatur, de facto processerat, et nulla fuit ipso iure, sic de facto revocaretur, et nulla fuisse pronunciaretur. Dominus autem Agriensis, hiis finibus non contentus, de ecclesie consortio iuique iudicans, auxilium secularis potestatis sibi postulavit, quia ex huiusmodi donatione credens ius adquisivisse, dominum Transsilvanum ad forensem iudicem, quia ad forum regium, ad octavas epiphaniarum domini, contra canonum precepta citari procuravit, si citato dici possit; et perceptionem decimarum in Maramorisio, que est intra metas et terminos dyocesis Transsilvane per litteras regias in preiudicium ecclesie Transilvane fecit de facto, quod de iure non potuit prohibere, sub eo tenore, quod eedem decime terre memorate, et alia iura ex illa provenientia non alteri episcopo administrarentur, quam ei, qui litteras regias de hoc incolis terre eiusdem posset reportare. Et licet iudicium laicalis potestatis retro habitum, in talibus ipso iure sit nullum, quia tamen idem dominus Agriensis, postpositis canonum mandatis, multipliciter laborat, sicut laboravit, ecclesiam Transsilvanam infestare, et prelatum eiusdem laboribus multis, et expensis afficere, pro eo, ego Nycolaus archidiaconus de Zonuk, procurator domini episcopi Transilvani in hac parte, per huiusmodi facta, inordinate attemptata, scilicet potentia interveniente, sciens ecclesie Transsilvane preiudicatum, et sciens in posterum posse preiudicari, si non salubri remedio et in refugium oppressorum ordinato, huic citationi ad non suum iudicem facte, debito occurratur in termino, nomine eiusdem domini episcopi Transilvani domini mei, ac procuratoris nomine ab huiusmodi iniuriis, a parte episcopi Agriensis illatis, vel a parte eius, quem sibi in iudicem asscivit inferendis, sedem apostolicam appello, probaturum me oblige. omnia premissa esse vera; prosequende appellationis huiusmodi terminum tempus a lege indultum pono, ecclesiam Transsilvanam cum suis iuribus in parte et in toto protectioni eiusdem sedis subiicio et ne aliquid in preiudicium ecclesie Transilvane attemptetur, appello, et iterum appello; apostolos peto, instantanter instantius, et instantissime peto, et si per eum denegantur, per quem dari debentur, saltem illi, qui aures audiendi habent, audiant, et spiritu fideli prescribant et in scriptis Romane tradant ecclesie. In cuius rei testimonium presentes nostras concessimus litteras, sigillo, quo conventus utitur, consignatas. Actum Albe in termino supradicto, anno domini M.CCC.

FOTOCOPII
DUPĂ DOCUMENTE ORIGINALE ÎN
LIMBA LATINĂ

quod ad hoc nichilominus adhibere potestatem, unde per se habet potestatem effectivam saltem in omni salute
et causa meam tam personam quam fundum dicitur. Item non est potestas cum filio, unde cum rebus
confessio quantum ad personam fundi dicitur. Item non est potestas cum rebus filii, unde cum rebus
ex novo tractu, unde magis filii dicitur et magis in filio, unde cum rebus filii, unde cum rebus
in omni parte, unde magis filii dicitur et magis in filio, unde cum rebus filii, unde cum rebus
sunt ad hoc adhibere. Item non est potestas cum rebus filii, unde cum rebus filii, unde cum rebus
potestatem quantum ad rebus, unde cum rebus filii, unde cum rebus filii, unde cum rebus
non recedunt. Item non est potestas cum rebus filii, unde cum rebus filii, unde cum rebus
fundum et eam qua est sita in rebus, unde cum rebus filii, unde cum rebus filii, unde cum rebus
ad omni fundum in personis, unde cum rebus filii, unde cum rebus filii, unde cum rebus
trahit et sic fundum in rebus, unde cum rebus filii, unde cum rebus filii, unde cum rebus
personam etiam magis rebus, unde cum rebus filii, unde cum rebus filii, unde cum rebus
potestatem et eam ad rebus, unde cum rebus filii, unde cum rebus filii, unde cum rebus
trahit ad rebus personalem, et quantum ad rebus, unde cum rebus filii, unde cum rebus filii, unde cum rebus
et sic rebus et non rebus, ad hoc magis rebus, et sic rebus et magis rebus, unde cum rebus
ad personam et personam rebus, unde cum rebus filii, unde cum rebus filii, unde cum rebus
personam rebus, unde cum rebus filii, unde cum rebus filii, unde cum rebus
personam rebus, unde cum rebus filii, unde cum rebus filii, unde cum rebus

BOIYAI TUD. EGYETEM
KÖNYVTÁRA Kolozsvár
T. 5049/1954
I.

BIB. N. 1836 / Ji

*Dat la cules 27.II.1952. Bun de tipar 10.X.1952. Tiraj 1500. Hârtie
velină 80g/mp. fr. 70×100/16. Coll. editoriale 43. Coll. tipar 39,5.
Prețul unui ex. 15 lei. Comanda 83. 5 planșe tipo. A. 02457.
Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 9 (R).
Pentru bibliotecile mari indicele de clasificare 9 (498) (001—12).*

Tiparul executat la întreprinderea Poligrafică Nr. 4.
Calea Șerban Vodă 133—135, București, — R. P. R.

L. P. 4-4

Prețul 15 Lei.